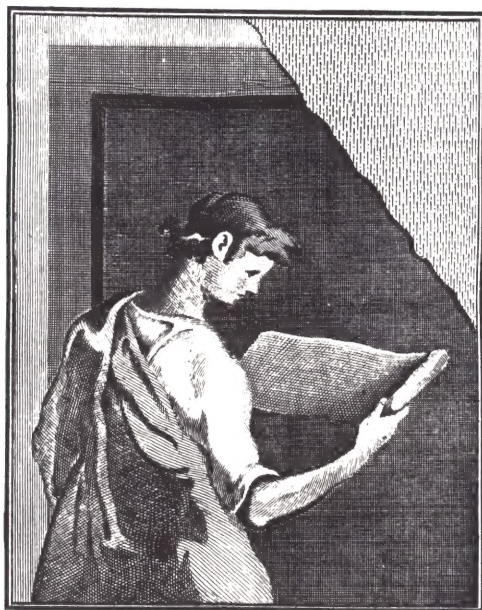
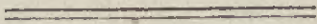

96 RUE DES PEIGNES 96
IMPRIMERIE
LITHOGRAPHIE
J. DE MARVEN
BEECKMAN
RELIURE
FOURNITURES DE BUREAU
ANVERS

ANTWERPSCH ARCHIEVENBLAD.

BULLETIN DES ARCHIVES D'ANVERS.

ANTWERPSCH
ARCHIEVENBLAD

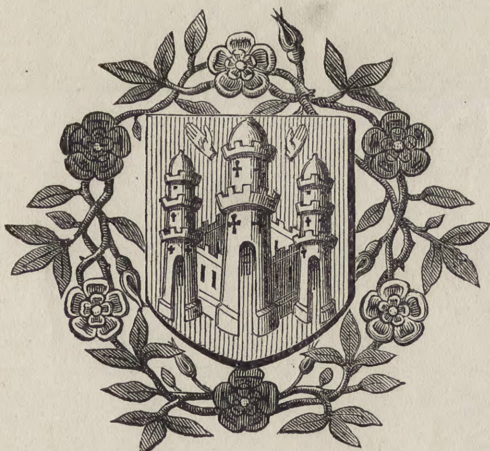
UITGEGEVEN

Op last van het Gemeente-Bestuur,

DOOR

P. GÉNARD, Bibliothecaris-Archivaris.

VIERDE DEEL.

ANTWERPEN,
DRUKKERIJ GUIL. VAN MERLEN, GROOTE PIETER POTSTRAAT, 21.

BULLETIN

DES ARCHIVES

d'Anvers

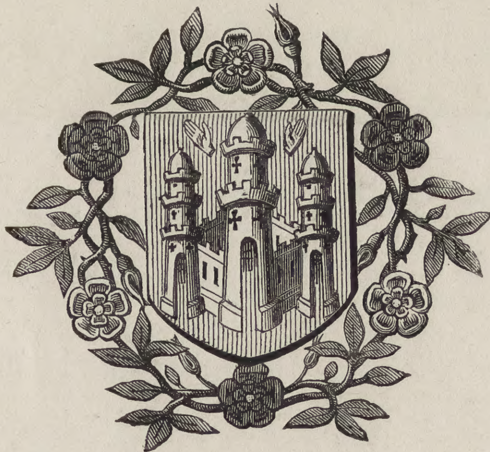
PUBLIÉ

Par ordre de l'Administration Communale,

PAR

P. GÉNARD, Bibliothécaire-Archiviste.

TOME QUATRIÈME.

ANVERS,

IMPRIMERIE GUIL. VAN MERLEN, GRANDE RUE PIERRE POT, 24.

INHOUDSTAFEL.

TABLE DES MATIÈRES.

HET

ARCHIEVENBLAD

VAN ANTWERPEN.

BULLETIN

DES ARCHIVES

D'ANVERS.

Ordonnancien van het Antwerpsch Magistraat, rakende de godsdienstige geschillen der XVIe eeuw. *(Vervolg.)*

Ordonnances du Magistrat d'Anvers, concernant les troubles religieux du XVIe siècle. *(Suite.)*

N° 485.

Geboden ende wtgeroepen by mynen Heeren den Schoutet, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden XXVIII Meerte 1582 (1).

Also Gaspar de Anastro, Spaengiaert, geboren tot Victoria, in Buscaien, coopman, alhier binnen deser stadt sekere jaren

(1) Vervolg der vertoogen, rakende den aanslag op het leven van den Prins van Oranje. (Zie het vorige deel van het *Archievenblad*, bl. 448 en volgende.)

Aen Mynen Heeren...

Verthoont ootmoedelyck Johan van Vladeracken, Heer van Geffen, hoe dat hy suppliant uwen Eerweerde verthoont heeft gehadt dat Abraham N., als presenten huerlinck vanden huyse daer dassasinateur van Zyne Excellencie inne gewoont heeft, hem wel feytelyck hadde onderstaen het quartier vanden zelven huyse, daer de suppliant, doer bevel vande Borgemeesteren in

tot nu onlanx geresideert hebbende, hem heeft vervordert, secretelycken, door middel van eenen Jean d'Yssunca, te trac-

gefouriert was, open te breken ende alle zyne meublen onder den blooten hemel, inden regen, te smakken, ende tselve in vilipendencie van zeker appostille by uwen Eerweerde op zyne requeste gestelt, inhoudende dat hy hem met rechte funderen zoude, hem daerenboven vanterende dat hy voorts des suppliants slaepcamere met fortsse zoude opbreken ende hem verdryven, al zoudet hem zyn leven costen; ende hoe wel uwen Eerweerde op tes suppliants requeste oick hadden geordonneert dat den voors. huerlinck den suppliant in zyn quartier vanden huyse zoude laten ongemolesteert, *nisi causam*, etc., ende de suppliant hem van tselve behoorlyck insinuatie hadde gedaen, blyckende byde relacie staende opte requeste, berustende onder uwen Eerweerde, heeft nochtans den voors. huerlinck, in prejuditie ende vilipendentie van uwen Eerweerde ordonnantien ende tegens alle rechten, des suppliants slaepcamer met fortsse innegenomen, zyn behangselen vande camer affgeruckt, zyn ledicanten vuyten anderen gesmeten, ende allen tselve, met zyn bedde ende gereetschap, daer vuyt gesmeten, voer onder der poorten vanden huysen, onder de voeten, opter eerden, daer allen tselve noch tegenwoerdich is liggende, zulcx dat hy suppliant inden avont heeft moeten gaen slapen in een herberge met grooter schanden ende injurien. Ende aengemerckt de voors. geweldige feyten zyn acten van quader consequencien die uwen Eerweerde geenssins en behooren te dissimuleren *ne relinquatur reipublicæ*, schandalen ende hy suppliant hem tegens tvoors. gewelt nyet en begeert te defenderen dan by behoorlycke wegen van justicien, Bidt daeromme tordonneren den voors. Abraham, dat hy terstont alle des suppliants meublen wederomme stelle ter plaetssen, daer hy dezelve, by openbare middelen van attentaten ende gewelt, heeft vuyt geruympt oft by gebreke van zulcx, dat uwen Eerweerde geoorsaeckt zullen zyn daer anderssins in te versien, zoo zy naer recht zullen vinden te behooren, protesterende nyettemin de suppliant van injurien, schanden byden voors. presenten huerlinck hem desen aengekeert, revocerende deselve, *ad annum*, etc.

Is by mynen Heeren voors. gecommitteert Lodewyck Blommert, Schepene, om hem op dinhoudt van desen te informeren ende partyen voorts te veraccorderen, op dat hy can, oft anderssins rapport te doene om voort geordonneert te worddene naer behooren. Actum X^a^ Julii 1582.

MARTINI.

(Requestboeck, 1582, fol. 199 v/o.)

Aen Mynen Heeren...

Gheven te kennen de Dekens ende Oudermans, midtsgaders oick de Ouders vanden Ambachte vande Chirurgynen ende Barbiers alhier, hoe dat uwen Eerweerde bevel is geweest tontbieden het geheel oft Corpus vande Chirurgynen vanden geheelen Ambacht, om te compareren zeker dagen int Hoff van Zyne Excellencie, om den selven bystant te doene int curreren

teren met den Coninck van Spaengnien, ende tsynen versuecke den last taenveerden vanden persoon van Synder Excellencie

in zyn onnoosel ongeluck, hetwelck wy gedaen ende getrouwelyck volbracht hebben, van allen welcken goeden dienst van uwen Eerweerde alnoch geene recompense gehadt en hebben, midtsgaders oick vande hoffelycke vieringe die wy oick, deur uwen Eerweerde bevel, ter eeren van Zyne Alteze, in Zynder Incompst gedaen hebben, waeraff ons een cleyn recompense oft prys, te weeten maer een hamel ende V stadtstoopen wyns belooft ende gegunt is. Ende nu ist zoo dat tgeheel Ambacht voors. in een companie, wesende ontrent LXXX persoonen, vergaderen zal, op onsen gewoonen dach van recreacien die nakende is, Bidden daeromme ons te willen congratuleren, voer als tot als, van onsen gewilligen dienst, met een goede stadtame wyns ende meer getal van hamelen oft vuyterlyck zoo vele als mynen Heeren zullen vinden te behooren. Dwelck doende...

Mynen Heeren Burgemeesteren ende Schepenen, midts redenen in desen begrepen ende andere hen moverende, hebben geordonneert ende ordonneren midts desen den Tresoriers ende Rentmeestere, den supplianten te beschencken met een ame wyns ende twee hamelen, om de zelve byden voors. supplianten temployeren, ten eynde hier inne verhaelt. Actum XIIa Julii 1582.

Uffele.

(*Requestboeck*, 1582, *fol.* 204.)

Aen Mynen Heeren...

Verthoont ootmoedelyck Sr Andries de la Marck hoe dat hy suppliant heeft diversche processen moeten sustineren voer uwen Eerweerde tegens derffgenamen vande moederlycke zyde van wylen Jouffrouwe Johanna de la Marck, waerinne onder andere met vonnisse tusschen partyen gewesen is gezeet dat de suppliant effectuerende de presentatie by hem inden processe gedaen, zoude mogen reysen naer Brugge, om aldaer metten voornoemden erffgenamen te verstaene tot scheydinge ende deylinge vande goeden byde voors. Jouffrouwe Johanna achtergelaten, dwelck de suppliant al heeft voldaen, volgende den bescheede daeraff zynde, ende want, zoo mynen Heeren kennelyck is, hy suppliant, als gewoont hebbende ten huyse van Jaspar Danastro, is, van wegen mynen Heere de Marckgrave, gevanckelyck gestelt geweest, ende dat hy vuyter gevanckenissen nyet en heeft connen geraken dan onder eet ende beloften van hem vuyt deser stadt nyet tabsenteren, maer tallen tyden hem te presenteren des versocht zynde van mynen voors. Heeren de Marckgrave, zoo en zoude hem suppliant nyet mogelyck zyn geweest de voors. scheydinge ende deylingen metten voors. erffgenamen te doene, vuyt welcke oorsaken heeft de voors. suppliant, by zeker zyne requeste hier aengehecht, versocht dat mynen Heeren believen wilde hem te consenteren dat hy vuyt deser stadt zoude mogen reysen naer Brugge, omme, etc. dwelck hem suppliant oick alzoo is by uwen Eerweerde geaccordeert geweest, als blyckt byde voors. requeste, ende

den Prince van Oraingien moordadelyck omme te brengen, op hope van recompense van 80 000 ducaten ende een Crusaet van

gemerckt hy suppliant, als wesende een coopman, heeft te doene in meer plaetssen buyten deser stadt dan tot Brugge voors. ende dat hy nochtans dordonnancie van uwen Eerweerde ende zyn beloofte nyet en begeert te contravenieren oft daer tegens doen zonder consent van uwen Eerweerde, Bidt daeromme hem te consenteren dat hy, omme zyne negocien ende affairen, zal mogen buyten deser stadt reysen tot zulcken plaetssen als hem van noode wesen zal. Dwelck doende.

De suppliant doende eet dat hy, by mynen Heere de Marckgrave versocht zynde, wederomme binnen deser stadt zal comen, wordt den zelven gepermitteert in zyne affairen te reysen in dese geunieerde provincien. Actum VIII^a Augusti 1582.

HOBOKEN.

(Requestboeck, 1582, *fol.* 251 *v/°.*)

Aen Mynen Heeren...

Gheeft te kennen, Sr Andries de la Mark, hoe dat hy suppliant, aen uwen Eerweerde heeft gepresenteert zeker requeste, ten eynde uwen Eerweerde gelieve wilde hem te consenteren, nyettegenstaende de geloofte by hem gedaen, eer hy vuyter gevanckenisse coste geraken, dat hy, omme zyne negocien, zoude mogen buyten deser stadt reysen tot zulckere plaetssen als hem van noode wesen zal, op welcke requeste hebben mynen Heeren den VIII^a Augusti geappoincteert dat de suppliant, doende eet dat hy, by mynen Heeren de Marckgrave versocht zynde, wederomme binnen deser stadt zal comen, wordt den zelven gepermitteert zyn affairen te reysen in deser geunieerde provincien. Ende gemerckt des suppliants affairen nyet alleenlyck en zyn gelegen inde geunieerde provincien, maer tot Cuelen, Rouwaen, Calis in Vranckryck, Ludich, Goch ende andere plaetssen, buyten de gedesunieerde provincien gelegen, zoo zoude de suppliant in dese zelve plaetssen geerne gaen, maer gemerckt tselve appoinctement alleenlyck spreeckt van plaetssen inde geunieerde provincien gelegen, zoo maeckt de suppliant swaricheyt, in respecte zynder geloofte, van opte voors. andere plaetssen te reysen, zonder tselve mynen Heeren te kennen te gevene, Bidt daeromme dat uwen Eerweerde gelieve tselven appoinctement vanden VIII^en deser tinterpreteren ende, dat doende, te vercleeren dat de suppliant zal mogen reysen in zyne negocien ende affairen, inde voors. plaetssen ende andere buyten de gedesunieerde provincien. Dwelck doende...

Advys van mynen Heere de Marckgrave. Actum XXIIII Augusti 1582.

HOBOKEN.

Daernaer gehoort het mondelinge rapport oft advys van mynen Heere de Marckgrave, mynen Heeren Burgemeesteren ende Schepenen hebben den remonstrant geconsenteert te reysen inde plaetssen alhier verhaelt ende

S. Jacobs, ende andere heerlycke officien, byden voors. Coninck van Spaingien belooft, als tblyckt by des selfs Anastro eygen

gementionneert, midts nochtans ierst ende voer al hem regulerende volgende den voorgaenden appoinctemente van XXI Aprilis ende VIII Augusti lestleden. Actum XXV Augusti 1582.

HOBOKEN.

Welcken achtervolgende heeft de suppliant zynen eet gedaen. Actum XXVIII Augusti 1582.

UFFELE.

(Requestboeck, 1582, *fol.* 286.)

In het Collegiaal Actenboek der stad Antwerpen, van 1580-82, bevinden zich de volgende aanteekeningen, welke betrekking hebben met de moordpoging op den Prins van Oranje :

Alsoo nu onlancx alhier opt stadthuys Susanna Cuyckenbosch, weduwe wylen Hercules de Bettere, is genomen haer craemken daermede sy opt selve stadthuys was voortstaende, ende dat tselve craemken was den al vande voors. weduwe, soo ist dat mynen Heeren Borgemeesters ende Schepenen der selver weduwen gegeven ende gegundt hebben, voer eene aelmoesse, ende opdat de weduwe hertelyck soude bidden voer de gesontheyt van Syne Excellencie, de somme van seven guldenen eens, ordonnerende Tresoriers ende Rentmeestere de selve vuyt te reyckene ende te betalen. Actum XX[a] Martii 1582.

Mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy betalen de somme van sestien guldenen aenden post, gesonden van wegen vande Magistraet van Brugge, met de geintercipierde brieven van Gaspar Aynaistro, hooft van het assasinat ende meurdre geconcipieert over den persoon van Syne Excellencie, ende aengeleght by Jan de Chaueregui. Actum XX Martii 1582.

Op den bladrand naast deze acte staat met groote en onderlijnde letteren geschreven :

ASSASINAT ENDE MEURDRE GESCHIET OVER DEN PARSOON VAN SYNE PRINCELYCKE EXCELLENCIE, DOOR JEAN DE JAUREGUI, SPAEGNAERT, TEN BEVELE VANDEN CONINCK VAN SPAEGNIEN, ACTUM XVIII MARTII ANNO 1582.

Op heden datum deser, syn by mynen Heeren Borgermeesters ende Schepenen deser stadt van Antwerpen gecommitteert ende committeren, mits desen,

brieven ende de confessien van syne complicen, alhier openbaerlyck geexecuteert, hebbende de voors. Anastro dienvolgende

Godevaert Montens ende Meester Jacob Swerius, Schepenen, ten eynde de selve hen metten iersten vinden inde Camere vanden Colonellen, om hen metten selven tinformeren opde insolentien ende ongeregeltheden gebeurt ende geschiedt en Sondaghe lestgeleden, naer noene, ten tyde vanden ongelucke, toegecommen Syne Excellencie, om tselve gedaen ende de voors. informatie gesien, voorts geordonneert te worden des behooren sal. Actum XXIIII Martii 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben beschoncken Meesteren Jannen van Herentals, synde binnen deser stadt gecommen totter cure van Syne Excellencie, met acht stadtstoopen wyns. Actum XXIIII Martii 1582.

Opde specificatie byden Postmeestere, de Heere van Ohain, overgegeven, ter causen vande posten en staffetten by hem, vuyt laste van mynen Heeren, vuytgesonden, om te verwetigen ende te veradverteren, de omliggende steden ende andere provincien, het ongeluck Syner Excellencie, deur den scheut, den XVIII^en^, overgecommen, mitsgaders de dispositie van synen persoon, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere hem vuyt te reycken de somme van eenen tsestich guldenen. Actum XXIX Martii 1582.

Gelycke acte opden persoon van Sterck, poste, ten eynde Tresoriers ende Rentmeestere den selven daeraff contenteren. Actum ut supra.

Gelycke acte voor eenen anderen postillon, ten eynde de Tresoriers ende Rentmeestere met den selven overcomme. Actum ut supra.

Geordonneert den Postmeestere aende Colonnellen deser stadt te laten volghen alsulcken pacquet van brieven als alhier van Spaengien gecomen syn, toecomende Gaspar Aynastro. Actum IIII Aprilis LXXXII.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den weerdt, *in Henegouw*, vuyt te reyckene de somme van dryendertich guldenen ende VI stuvers, ter causen van dat de Heere van Sinte Dallegonde ende andere Heeren, alhier opt stadthuys geaccepteert hebben, soo int examineren als confererern vande gevanghene, Anthoni de Nazera ende Anthonio Timmermans, complice van assasinat, gebeurt over den persoon van Syne Excellencie, den XIX^en^ ende XXI respective vande voorgaende maent. Actum VII Aprilis 1582.

Mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, dat sy sullen

Jean de Jeauregui, synen dienaer, so verre gebrocht ende met schoone woorden ende gelooften geseduceert, dat hy den last

beschincken Doctor Petrus de Villiers, Minister des Goddelycx woerts ende conseiller van Syne Excellencie, met eene ame wyns van tsestich guldenen, ter causen ende om dat de selve heeft gestelt by geschrifte den aenslach ende assasinat, by Jan de Jauregui, deur Jaspar Annastro, op den persoon van Syne Excellencie aengeleght, *ende dinformatien in walsche* (1), met het gene dair ane es clevende, volgende den gedruecte boecken daeraff zynde, ende in eenige andere saecken vuyt laste van mynen Heeren heeft laten gebruycken. Actum Ultima Aprilis 1582.

Alsoo op heden, datum van desen, by mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, es geresolveert, datmen, tot behoeve van Syne Excellencie, soo in minderinge van syne tachterheyt als om te vervallen doncosten byden selven geleden over de quetsuere in synen persoon, deur Jehan de Jauregui, den XVIII^en^ Meerte lestleden, geperpetreert, ende inde sepulture ende begravenisse van Mevrouwe de Princesse saliger, syne geselschape ende medegesellinne was, alnoch te doene, den selven Syne Excellencie te assisteren metter somme van twelffduysent guldenen, te vindene opden Vyfden penninck, den Leden deser stadt op heden aen te gevene, ende dat der selver Syner Excellencie moet, binnen middelen tyt, promptelyck geassisteert worden, ten minsten metter somme van ses duysent guldenen, Soo hebben, mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen voors., besloten datmen de selve somme promptelyck sal lichten opde restanten vande chynsen totten bouw vanden Casteele, eertyts geconsenteert, mitsgaders tghene dwelck sal mogen resteren vande twee stuvers (lestwarven opde bieren gestelt) boven de XXIIII^m^ duysent guldenen, tot traictement van Syne Excellencie geconsenteert, mitsgaders opden voors. Vyfden penninck, soomen verhopt, by dandere Leden te consenteren. Committerende, mits desen myn Heere den Bourghmeestere Schoonhoven ende Meester Jan vander Warck, Pensionaris, om opde voors. hipoteque de voors. somme van VI^m^ guldenen promptelyck te vindene, ende tot dyen eynde te commen in handelinge met Monsieur Jan van Hoven ende consoorten, ende de selve tinduceren ende verwilligen, dat de selve volgende henne oude goetwillicheyt ende affectie die de selve altyt deser stadt ende voornemelyck Syne Excellencie hebben bewesen, gelieve de voors. somme van VI^m^ guldenen opde voors. hipoteque te furneren, ende inden voors. noot Syne Excellencie te assisteren, emmers van weken tot weken, met ettelycke somme, soo ende inder formen alsmen met deselve gevueclyckste sal konnen geaccorderen, tot den voors. accorde, de voors. Commissarissen, mits desen, auctoriserende. Actum VII Maii 1582.

Mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, dat sy sullen doen behangen, (ter

(1) Deze in cursief gedrukte zin is doorgehaald.

daeraff heeft aenveert, ende feytelycken, opden XVIIIen deser maendt, der selver Syne Excellencie, in syn eygen hoff, met

begravinge van myn Genadige Vrouwe saliger, de Princesse van Oraignien) met swaert rouw laken, den Besnydenis choor (1) met den onvanc vanden resterenden grooten choor, den predickstoel, der Heeren vande Magistraet gestoelte, noch sekere bancken, soo voor de Edele als andere Heeren van qualiteyt. Actum VII Mai 1582.

Aende liasse dacte vande ses duysent guldenen tot behoeve van Syne Excellencie, tot onderstant vande oncosten by hem geleden, soo vande quetsure als de begraeffenisse van Mevrouw de Princersse, syne medegesellinne. Actum XI Maii 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Bartholomeeus Bischop ende Willem Peeters, de somme van hondert guldenen, ter causen van swert laken byden selven gedaen int begarnieren vanden grooten choor Onser Vrouwe Kercke ende elders, inde begraffenisse van Mevrouwe de Princesse van Oraignien, volgende de specificatie daeraff zynde. Actum VIIa Maii 1582.

De onderstaande posten, getrokken uit de stadsrekeningen, raken ook den aanslag op Willem den Zwijger.

Jacques de Coninck, post ordinaris van Brugge, de somme van sesthien ponden Artois, hem by acte vander Weth, in date XXIa Martii XVc LXXXII, toegevuecht, voor tbrengen van sekere brieven van Gaspar Annastro, by die van Brugge geintercipieert, beroerende den aenslach over den persoon van Syn Excellencie, by den zelven deur Jan de Jaureguy, aengeleegt, volgende dacte voors., ordonnantie ende quitancie daerop dienende. . . . . XVI ℔ Arthois.
(Rekening, 1581-82.)

Den Dekens ende Oudermans vanden Chirurgynen ende Barbiers deser stadt, de somme van tsestich ponden Artois, hen by apostille collegiael, in date XII July LXXXII, toegevuecht, te wetene XLVIII guldenen voor een ame Rhynschen wyn metter accyse ende impost, ende de twelff guldenen voor twee hamelen, ende dat voor een gratuiteyt, zoe vander assistentie by henlieden gedaen aen Syn Excellencie, ten tyde vanden moordelycken scheut, als voor heur

(1) Thans St *Antoniuskapel* in de Hoofdkerk.

een pistolet door syn hooft vervoordert te schieten : So eest, datmen, van sHeeren, ende der stadt wegen voortsroept den

eerlycke vieringe boven tgene den selven by de ordinarise lyste toegevuecht is, naer vuytwysen vander requeste, apostille voors. ende ordonnantie, mitsgaders quitancie daerop dienende, hier tsamen overgelevert . . . . LX ℔ Artois.

. . . .

Peeter van Nest, Commis vanden Postmeester generael, de somme van eenentsestich ponden Artois, ter causen vanden posten ende staffetten, vuyt laste van mynen Heeren, vuytgesonden, om te verwetigen eeneniegelycken het ongeluck, door den scheute, Syner Excellencie overgecommen, ende de gestaltenisse ende dispositie van Zyn Excellencie voors., naer vuytwysen der speciffcatie, acte vander Weth, in date XXIX Marty LXXXII, ordonnantie ende quitancie. LXI ℔ Arthois.

(Rekening 1582-83.)

Doctor Petrus de Villiers, Minister des godlycx Woorts ende Conseiller van Syne Excellencie, de somme van tzestich ponden Arthois, den selven, by acte collegiael, vanden lesten Aprilis XV^c LXXXII, toegevuecht, van dat hy by gescrifte gestelt heeft den aenslach ende assasinat by Jan de Jaureguy, door Jaspar Annastro, opden persoon van Syn Excellencie aengeleet, volgende de voirs. acte, ordonnancie ende quitancie. LX ℔

. . . .

Bartholomeus Bisscop ende Willem Pieters, de somme van hondert ponden Artois, van dat sy behangen hebben met swert laecken, de Besnydenisse-choor ende een deel vanden grooten choor, ter begraeffenisse van Mevrouwe de Princesse van Orangien, naer vuytwysen de specificatie, ordonnancie ende quitancie hier geexhibeert . . . . C ℔ Arthois.

(Rekening 1583-84.)

Uit oorzaak zijner schaarschheid, laten wij hier het *Verhael* van den aanslag volgen, dat verscheen in 1582 te Antwerpen in de drukkerij van Christoffel Plantijn. Het was opgesteld door den Calvinischen Minister Peter de Villiers, zooals dit blijkt uit bovenstaanden post der stadsrekening en uit de *Collegiale acte*, hiervoren op bladzijde 7, vermeld.

Cort verhael van t'moordadich feyt gheperpetreert inden Persoone vanden Deurluchtighen Prince mijnen Heere den Prince van Oraengien, Graue van Nassau, Marcgraue vander Vere, etc. by Joan Jauregui Spaengnaert.

Naer dien mijnen Heere den Prince van Oraengien ghehoort hadde de predicatie inder kercken, des sondaechs den achthiensten Meerte anno 1582. Is wederghekeert naer sijnen huyse, ter plaetsen daer het Casteel van Antwerpen plach te wesen, verselschapt met diuersche Heeren ende Edeluyden,

persoon vanden voors. Gaspar Anastro, ten eynde hy hem, binnen acht dagen naer de publicatie van desen, vanden voors.

waer van eenighe met hem bleuen eten, ende corts daer nae soo at hy openbaerlijck, ghelijck hy plach, inde groote sale vanden voors. huyse, hem houdende gheselschap Mijne Heeren de Grauen de Laual ende Hogenlo, mijne Heeren sijne kinderen, ende twee sijnen Neuen, kinderen van mijnen Heere Graeff Jan van Nassau, mette Heeren van Boniuet ende Pruneaulx ende ander Edelluyden. Den noenmael passeerde in vele eerlijcke proposten, t'samensprekinghen ende coutinghen, al waer onder andere wert ghesproken, vande wreetheden byden Spaengnaerden inden lande van herwaertsouere gedaen. Ende corts naerden noenmael, ginck de voors. Heere Prince naer sijne voorcamere oft poortael om in sijne camere te comen, metten voors. Heeren ende Edelieden: ende int passeren thoonde hun een stuck tappisserye int welcke gerepresenteert waeren Spaensche soldaeten. Opden seluen stondt een Jonckman van cleynen stature schoot hem eenen schuete met een pistolet geladen met eenen loode alleene, ende raeckte hem onder de rechte oore, ende die deur boorden van deen eynde tot dander passerende den cloot deur t'ghehemelt, quam vuyte deur de slincke caecke, by t'caeckxbeen van bouen. De voors. Heere (gelijck hy daer naer naer dickmaels geseegt heeft) en wist niet wat dat was, ende meynde dat het aen deen sijde van t'huys eenige vernielinge oft verderffenisse was: want hy niet en gevoelde dat hy geslagen was, nochtans was sijn gesicht een wijle tijts verdonckert. Ten seluen stont eenige Heeren ende Edelieden die doen tertijdt de naeste by hem waeren hebben den seluen Jonckman twee oft drye steken met rappieren in sijn lijf ghegeuen ende de Hellebaerdiers vanden seluen Heere Prince den seluen by comende hebben hem met slaeghen vanden hellebaerden voorts omme gebrocht: daerentusschen wesende de voors. Heere gheaduerteert van t'ghene wesser gheschiedt was, ende oock t'selue gevoelende deurt vier d'welck aen sijn haer was, ende hoorende t'gherucht dwelck rontsomme den vermoorder was, riep, En doot hem niet: ick vergeue hem mijn doot: ende hem keerende naer eenighe Fransche Heeren, seyde hun, Och dat sijn Alteze nu verliest eenen getrouwen dienaer! Ende wert terstont in sijn camer geleyt vast onder sijne twee armen ghehouden, want hy gaen coste, ende vanden schuete niet gevallen en hadde. Het gherucht verspreyde hem seer haest deur alle de stadt, waer deur onder eenen jeghelijcken groote verbaestheydt quam om eene soodanighe haestighe ende ombedachte saecke ende in sulcken vermaerden persoon van eenen ieghelijcken gheacht voor den Verlosser des Vader-lant: ende oock midts den moordenaer opden staenden voet doot ghebleuen was, dachte daer om een ieghelijck dat het fait niet gheverificeert oft openbaer en soude worden. Vele ende diuersche proposten werden daer ghesaeyt, deen dander deur suspicie beschuldighende, ende luttel de waerheyt ghemoetende, ende t'minste aentyghende den ghenen daeraff waerachtighe autheurs zijnde: sulcx dat waert by aldien sulcken faict tot eenighe andere steden (al waer t'volck den toom los ende onghebonden heeft, ende al waer sy moghen loopen t'heurer ghelieften van deen quaertier int dander) toegecomen waere, soude te beduchten geweest hebben datter groot quaet ende ongheual nae ghevolcht soude hebben. Maer d'ordonnantie is alsoo binnen der stadt van Antwerpen ende d'onderdanicheyt die een ieghelijck de Magistrat, Colonnellen ende Capiteynen doet, dat ten seluen

feyte comme verantwoorden, voor mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, ende Schepenen deser stadt, oft andersins, ende

stonden allen de Borgeren hun stelden onder hunne vendelen in hunne quartieren ende spanden de ketenen ende de Wachthuysen versien oft veruult, en wasser gheenen middel oft niet moghelijck dat yemandt van sijne wachte soude hebben cunnen gegaen dan de Opperste. Mijn Heere den Hertoch van Brabant wert terstont oock van desen ongheualle gewaerschouwt: ende want men int beginsel sijn Alteze seyde van sijn doot, was daer in seer verslagen versuchtende seer hertelijcken, beclaghende hem seluen, midts d'onsprekelijck verlies d'welck hy hadde, dickwils verhaelende, al waert soo dat sijn eyghen vader Heer leefde, dat hy van sijnder doot niet droeuer sijn en soude cunnen, dan van die doot vanden voors. Heere Prince. Maer daer teghens en beclaechde hem niet min de selue Heere Prince, verhaelende menich werff dese woorden, Ha arme Prince, ha arme Prince: hoe vele moeyten suldy noch hebben! Ende alsoo den meesten deel van sijne dienaeren, die aldaer teghenwoordich waeren ende die ghene die tot het ghetier vanden roepe aldaer ghecomen waren hun vuegden neffens den persoone vanden voors. Heere Prince, sijnen sone mijn Heere de Graue Mauris (niet tegenstaende den rouwe die hy bedreeff) en verliete t'lichaem vanden dooden niet, den welcken hy neerstelijcken ondersoecken dede, ende inden eersten wert daer gevonden het pistollet d'welck hem vuyten handen ghevloghen was, d'welck dede eenen ieghelijcken peysen dat hy den middel niet ghehadt en hadde om hem te behulpen met eenen poignaert die bloot ouer hem in sijn coussen geuonden wert. Mijnen Heere de Graue van Hogenlo hem doende (daerentusschen by vreese van meerderen inconuenienten) volghen de Garde vanden voors. Heere Prince ende diuersche Edeluyden, nam inne ende besette de poorten vanden huyse om het vuytgaen ende incomen der seluer te beletten, behoudelijck ende vuytgenomen den lieden aldaer wel bekent sijnde. Ende den dooden noch ondersoeckende wert ouer hem noch gheuonden, inden eersten sekere papieren ende boecxkens, ende die ghegeuen in handen van mijnen voors. Heere den Graue Maurice, de welcke ten seluen tijde ontmoetende eenen van mijns Heeren dienaeren, thoonde hem de voors. papieren, segghende al weenende: Siet hier t'ghene den schelm ouer hem hadde: waer op hem geantwort wert, Mijn Heere, en wilt niet mistrostich wesen, Godt is machtich, hy mach uwen Heere Vader bewaeren: maer bewaert dese papieren wel: want wy seer grooten arbeyt doen om iet van desen ongheluckegen te connen ontdecken: anderssins sijn wy gheschaepen te vallen in swaer verdriet. Waer op hy antwoorde, Helas, ick ben soo beureest oft hier niet eenighen anderen schelm en is die my die affnaeme. Ende was dese jonghen Heere aldus beruert om alsoo te sprecken, deur dien inde saele den roep ginck by eenigen voortsgeworpen, Dat de gene die den moordenaer doodt gheslaeghen hadden, vanden partye waeren, ende datmen hem daeraff behoorde te versekeren: inder vuegen dat het perijckel begost te vallen, jae opden besten vrienden ende domesticque vanden voors. Heere Prince. Opden proposte vanden voors. ionghen Graue decte den voors. dienaer hem onder sijnen mantel, hem segghende, Monsieur compt met my, ick sal uwe papieren in bewaerder handt legghen: d'welck hy dede, hem leydende int hoochste vanden huyse: ende de selue papieren in bewaernisse ghegheuen hebbende saeghen dat al t'selue in spaensch gheschreven was: daeromme seyde tegens den seluen Grave, Monsieur,

by gebreke van dien, salmen tegen hem, ende syne goeden procederen, gelyck men tegen alsulcken moordadige persoonen, gewoonelyck is te doene (1).

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 359 *v/o.*)

---

daer en is gheen swarichheyt voor v, keert wederomme ende doet hem neerstelijck ondersoecken, ick gaen by mijn Heere. d'welck gedaen wert. Ende alsdoen begonst de voors. dienaer eenen ieghelijcken te versekeren seggende dat het werck by eenen spaengiaert was ghedaen; ende datmen alle suspicie soude laten vaeren. Ende corts daer nae keerde de voors. ionge Graue wederom met hem brengende dė reste vanden papieren, een cruys ende *Agnus Dei*, met een gruen wassen keersse, twee stucken vel ghelijckende t'vel van een bever: d'welck oorsaecke was, datmen seyde dat hy ouer hem hadde padden ende tooueryen. De voors. knecht begonste te ouerlesen d'eerste papieren, de welcke hy eensdeels bevont te wesen gebeden, ende eensdeels gheloeften: ende daer nae brekende open t'decksel van seker packet brieuen beuant die in Spaensch geschreuen te wesen by eenen Spaengiaert, aen eenen Spaengaert, waer van hy eenen ieghelijcken versekerde, maer en wilde t'reste der seluer niet alleen open doen. Ende daer nae quam de Heere van S. Aldegonde die alreede een reyse by sijne Alteze gheweest hadde, de welcke comende, seyde teghens den seluen dienaer, Men moet raet nemen op t'ghene men sal doen, want daer is een groot gherucht inde stadt: waer op hem gheantwoort wert, Monsieur indien v ghelieft dat wy ons aldaer vinden om te communiceren, ick dencke dat ghy den raet bequaem vinden sult. Ende daerom vertrocken sy hun aen deen sijde, midts den ghedranghe die hun omringelde: ende de voors. Heere opende de reste vanden brieuen waer in geuonden werden twee wisselbrieuen, den eenen van twee duysent croonen, ende den anderen van acht hondert seuenentseuentich croonen, met brieven van aduyse, al in spaensch ende by spaengiaerden gheschreuen. De boecken waeren de Getyen ende eenen Jesuwitschen Catechismo, ende gheschreuen tabletten van deen eynde tot aen dander. Daer nae (Godt gheloeft hebbende van hunlieden alsulcke openinge verleent te hebben) resolueerde de voors. Heere van S. Aldegonde te gaen nae t'Stadthuys, ende int voorby gaen vanden wachthuysen soude hun versekeren dat het was besteken by die van Spaengien: ende datter hope was t'selue te ghewaerighen: ende soude met hem nemen de tafeletten ende den meestendeel vanden papieren: dander soude gaen by sijne Alteze met dander partye om hem t'selue te aduerteren, ende van sijnen persoone niet te gaen. Dwelck volbrocht werde. Ende int passeren ginck de voors. Heere van S. Aldegonde ten huyse van sijne Alteze hem thoonende de voors. papieren. Ende te wijle soo wert de voors. Heer Prince

(1) Evocatus quarta Aprilis, non comparuit.
Proclamatus quinta eiusdem mensis, ut compareat ad octo prox.
Evocatus XII eiusdem et non comparuit.
Revocatum XIII[a], ut compareat ad octo.
Evocatus XXI[a], non comparuit.

N° 486.

Geboden ende wtgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden tweeden dach der maent Aprilis 1582.

Alzo, Jacques de Lombardis, Mathys de Fosce ende Anthoni Curnecti, ingesetene cooplieden der stadt van Brugge, hebben

vermaeckt voor d'eerste reyse ende in sijn bedde gheleght ende alsdoen begonsten de ghene die by hem waeren een voncke hoeps te hebben, want hy het gesicht hadde ende seer goede spraecke, ende bouen al goet verstant ende seker memorie, ende hem verboden wesende veel te sprecken schreef vastelijck ende loopende. Ende hierentusschen quam een vanden Capiteynen vander stadt ghenaemt Lion Petit vernemende nae t'leuen oft de doot. Ende alsoo hy ghebeden wert byden voors. dienaer voor dien tijdt in ruste te laten den voors. Heere Prince, ende datter hope van ghenesen was, seyde dat t'gemeynte nemmermeer te vreden en soude sijn indien hy hun niet en versekerde dat ghesien te hebben, wert daerom inghelaten, ende nae eenighe proposten vraghende aenden voors. Heere Prince wat hem gheliefde te ghebieden, seyde : Ghebiedt my seer aende ghemeynte ende segt hun dat sy gheen rumoer en maecken. Ende want het Godt ghelieft my nae hem te nemen dat sy onderdanich sijn ende ghetrouwelijck dienen aen desen Prince, want ick opder weerelt gheenen beteren oft bequameren voor hun en wete. Sijn Alteze ghesien hebbende de wisselbrieuen ende ander papieren die hem ghebrocht waeren gheweest, beval Sr Martiny den Greffier die doen tertijdt by hem was, de selue te gaen draghen aende Magistraet vander stadt ende t'examineren de ghene daer de wisselbrieuen aen geaddresseert quamen. Ende daertusschen doen comen hebbende, den Raet vande generale Staten, depescheerde een commissie addresserende aende generale Staten, Raet van Staten, Wethouderen vander stadt, Collonellen, Capiteynen, ende Dekens vanden ambachte van in alder neersticheydt vervolch te doene : Ghebiedende op lijffstraffe eenen ieghelijcken te verclaren t'ghene sy vanden mordenaer wisten.

Maer daerentusschen de Magistraet de welcke alreede t'veruolch begonst ende ontdeckt hadde byden voors. papieren ende tafeletten, dat den moorder was vanden huyse van eenen Spaegnaert Gaspar d'Añastro, beual dat allen den ghenen die inden voors. huyse beuonden souden worden gheuangen ghestelt souden worden : d'welck volbrocht wert. Maer men beuondt dat de voors. Añastro vertrocken was des dysendaechs daer te vooren, ende dat hy den wech nae Brugghe ghenomen hadde, ende van doen werden de Collonellen ende Capiteynen byden Magistraet daer aff gheaduerteert. Ende alle den Inwoonderen by hunne Ouerste dat alle desen strick aldus gheweuen is geweest byden Spaengnaerden, waer deur alle de stadt begonste ghestilt te worden : hun houdende nietemin inde wapenen om der Justitien den wech te openen ende de handt aen te houden. Metten eersten ondersuecken van Antonio de Venero en coste men niet seer vele ontdecken dan datmen den persoone vanden moordenaer kende : ende want

verthoont aen myn voors. Heeren, hoe dat zy ten huyse van Gaspar d'Anastro, fugityff, hebben staende diversche waeren

hy bekende datmen ten selven daeghe int heymelijck ten huyse desselfs Añastro Misse ghedaen hadde. Wert daerom in allen gheualle gheuanghen midts achterdencken Antoni Timmerman vande Predicheeren Ordre. Ende wert nietemin gheordonneert, dat t'lichaem vanden moordenaer soude worden ghebrocht op een schauot om dat der ghemeynte te thoonen, op dat hy ghekent mochte worden, d'welck ghedaen wert. Maer naer dien hy op de groote merct ghesien was, soo wert hy bekent van een ieghelijck te wesen Jan Jauregui Spaengiaert dienaer van Gaspar d'Añastro, ende oock dat de voors. Venero (hem doot siende) wert kennende. Des anderen daechs d'welck was den neghenthienden der seluer maent al soomen aen allen poorten der stadt van Antwerpen stercke wacht houde, arriueerde des morgens den Post van Brugghe, de welcke sijne brieuen aende wacht vande waterpoorte getoont hebbende, werden gheuonden brieuen vanden voors. Añastro comende aenden seluen Venero, die aen sijne Alteze ende den Wethouderen vander stadt ghebrocht werden. Ende wert byden voors. Magistraet ten selven daghe gheordonneert dat t'lichaem vanden moordenaer in vieren ghequaertiert soude worden, sijn hooft ghesteken opt bollewerck responderende opt Kiel, ende de vierendeelen op de vier principale poorten, d'welck volbrocht wert. Des anderen daechs beualen sijne Alteze ende den Raet van Staten datmen in alle de kercken extraordinarislijck Godt bidde soude voor de ghesontheyt vanden seluen Heere Prince, ende deur ordonnantie vande Magistraet vander stadt doen publiceren metter trompetten deur alle de stadt Vasten-dach ende openbaeren Biddach des woonsdaechs daer nae volghende den eenentwintichsten dach der seluer maent, ende gheboden aff te houden van wercken om met vasten ende bidden te vaceren. De brieven van Añastro werden aen Venero ghecommuniceert, de welcke hem siende byde selve beschaemt ende verwonnen, ende vermaent sijnde by een vanden Coronellen ende andere, als blijckt by sijne belijdenisse, begheerende papier ende inck schreeff ende onderteeckende met sijne eyghene hant sijne tweede confessie. De voors. Heere Prince meynende dat de vre sijns doots naeckte sondt den Heere van S. Aldegonde met brieuen addresserende aende generale Staten, byde welcke hy hun beual als voor den lesten raet, te blijven inde onderdanicheydt van sijne Alteze, hun verclaerende dat hem dochte dat hy was den Prince alleene die hun bequaem wesen ende behooren soude. Welcken volghende hebben de voors. Heeren ghesonden hunne ghedeputeerde nae sijne Alteze, om de selver hunne goede affectie te aduerteren. Des woonsdaechs daer nae houdemen den vasten metten extraordinarisen Biddach, ende wert ghehouden met sulcken menichte ende toevloeydinghe van volcke in alle kercken, in twee verscheyden taelen, dat het gheen menschen ghedachte en is soo grooten volcke inde kercken van Antwerpen gesien, noch oyt soo vele tranen gestort geweest te zijn. Noch tans midts de Medecijnen ende Chirurgynen begonsten te cryghen wat hope van het weluaeren vanden voors. Heere Prince, was daer deur de bede eensdeels verselschapt met dancksegghinghe vanden goeden beginne, met ootmoedighe bedinghe, dat Godt ghelieuen wilde sijn ghenesinge te volbrenghen. Den staet waer in den persoon des voors. Heer Prince hem vondt, was op goeden voet, altijdts beterende, ende was alle daghe seer sorchvuldichlijck besocht van sijne Alteze, die scheen te draghen, ende droech groote sorghe, ghelijck de selue

ende commanschappen hier onder gespecificeert, te weten : ontrent eenhondert stucken Bruchsche saeyen, tweendertich breede

Heere Prince dede voor de selue in allen oorsaecken sijnen dienste recommanderen. Ende van dander sijde was de Magistraet neerstich om te veruolghen t'proces criminel : Sulcx dat sy ten lesten ghecomen sijn, totte verificatie vanden geheelen feyte, als blijcken sal, byde depositien vande selve criminel sake. Maer de voors. Prince verstaende datse wouden procederen tot het gheven vanden diffinitiuen vonnisse, beual schriftelijck den voors. Heere van S. Aldegonde, den Magistraet te bidden, die te willen castyen, metten alder-suetsten doot, diemen soude connen : d'welck ghedaen wert. Want by vonnisse vanden Magistrate werden sy des woonsdaechs den XXVIII. der seluer maent voorden Stadthuyse int midden vande groote merct ghestelt op t'schauot aenden staken, ende byden executeerder vander Justitien metter coorden gheworcht ende hunne lichamen ghevierendeelt, ende ghehanghen opde principaelste poorten vander stadt, ende hunne hoofden ghestelt opde twee groote bollewercken die hier voortijts een partye vanden Casteele te wesen plaeghen. Opden dach soo exhibeerde Anthonio Timmerman een ander confessie, byde welcke hy belijdde dat hem gedocht hadde dat de voors. Jauregui met onbesmetter conscientien vermochte t'voors. voornemen volbrenghen, maer dat hy nu ter tijdt beter gheinstrueert zijnde by de vermaninghen die hem waeren ghedaen, bekende ghedoolt te hebben : Biddende den Heeren vander Justitien indien men t'voors. proces int licht brochte sijne voors. protestatie niet te vergheten.

Corts naer de voors. executien werden van diuersche plaetsen aen zijne Alteze gesonden brieuen byden Prince van Parma aende steden gheschreven, mette welcke hy hun wilde vermanen ende induceren, te trecken tot sijne ghehoorsaemheydt, hem fonderende opde doot des voors. Heeren Prince van Oraengien, versueckende de voors. steden aen sijne Alteze raet : dese steden waren, Brusselen, Gent, Brugghe, Mechelen, Ypren, Audenaerden, Duynkercken, Berghen ende verscheyden andere : Ende besondere so ontfinck oock de voors. stadt van Antwerpen gelijcke brieuen. Oock soo werden daer ghesonden binnen de stede van Gent brieuen van Añastro tenderende ten seluen eynde, als innehoudt, de depositie vande voors. Venero. Ende al om daer hy eenighen toeghanck hadde, heeft hy gheschreuen. Alle de voors. brieuen soo vanden Prince van Parma, als van Añastro, waeren ghefondeert opde hope die sy meynden te hebben vander doot des voors. Heeren Princen. Den welcken Godt nietemin tot noch toe ghelieft heeft vander selve te preserueren, ende noch bewaeren sal deur sijn gratie indien t'selue hem ghelieft.

D'extract van de Priuilegie.

De Generale Staten der Gheunieerder Prouincien van dese Nederlanden hebben toegelaeten Christoffele Plantijn Drucker der voors. landen te moghen drucken alle soorten van Placcaten, Statuten ende Ordinantien nopende de Policie ende andere affairen ten profijte vande landen ende voors. steden. Ende by aduijs ende deliberatie van de ghene die sijn vanden Raedt van Staten deur

rebben, gemerct mette letteren, B, C, vyffve fustynen, midsgaders noch acht groene breedoppen, de welcke goeden de

hen gheordineert, ende ghestabilieert, Verbieden sy allen Druckers van dese landen ende Heerlickheden van herwaertsouere te drucken, doen oft laeten drucken eenighe vande voorseyde Placcaten, Statuten ende Ordinantien oft eenighe andere dinghen de Policie oft affairen der voors. landen ende steden aengaende, de welcke de voors. Plantijn ghedruckt heeft deur d'ordinantie der voors. Staten oft eenigher vande particuliere steden der voors. prouincien: Op de pene van confiscatie alles dat sy ghedaen oft doen doen hebben, ende daerenboven noch arbitralick ghecorrigeert te worden naer gheleghentheydt vander saecken. Ghegheuen in de Stadt van Gendt den derden dach Septembris M.D.LXXXI.

Onderteeckent:

By ordinantie van mijnen voors. Heeren ende generaele Staten in den Raedt van Staten door hen bevesticht.

I. van Asseliers.

Hier volghen de brieuen ende stucken die ouer Jan Jaureguy beuonden zijn gheweest.

Item de Depositien ende Confessien van Antonio de Venero Boeckhouder, ende Heer Antheunis Timmerman, etc.

Noch de brieuen van Gaspar de Añastro met die vanden Prince van Parma.

De Brieuen ende Stucken die ouer den moordaedighen Jan Jaureguy beuonden zijn.

Iesv Christo nvestro Señor, y la Virgen sancta Maria nuestra Señora sean en mi ayuda en esta resolucion hecha para su sanctissimo seruicio.

Qve su Magestad tiene dada esta orden por el amor que tiene á estos Flamencos, y por librarlos de las oppressiones en que estan.

Si esto se haze, recibira el Señor á este pueblo en misericordia, y hara con el las capitulaciones en toda ventaja d'ellos.

Offrescer les he, que dentro de ocho dias que se haga, los vendra a tomar a misericordia, mediante que al que hiziere este hecho, le traten bien, que sera ganancia de la villa hazerlo assi, y perdonarle la vida, pues la ha empleada tan en seruicio de Dios, y de su Yglesia, y de su Rey, y en honra de toda su nacion: y el que me regalare y tratare bien, se lo pagara su Magestad muy cumplidamente. Persuaderlos que se suffran, y tengan paciencia quatro o seys dias, hasta que se le passe la alteracion; que despues todo se hara tan a contento de la Villa, como nunca ellos pudieren dessear. Yo ruego a estos señores, que miren lo que hazen en tratarme bien: porque en hazer lo que he hecho, todas las naciones lo attribuyran a virtud, y nobleza de mi nacion. Y pues aqui son

voors. cooplieden vervolgen neffens myn voors. Heeren om te mogen lichten, als alleenelycken gesonden synde in handen

todos tan virtuosos, tengan attencion a tratarme bien, hasta tomar mis confesiones muy d'espacio, y por su orden. Y sobre todo, yo me encomiendo en la misericordia de Dios.

Jesus Christus onse Heere ende die maghet S. Marie onse lieue Vrouwe willen my behulpelick zijn in dese resolutie ghenomen voor zijnen alderheylichsten dienste.

Dat zijne Maiesteyt dese ordinantie ghegheuen heeft om de liefde die de selue is draeghende desen Nederlanderen, ende om die te verlossen wten verdruckkinghen daer zy inne staen.

Indien dit gheschiedt, Soo sal de Heere dit volck in ghenaede ontfanghen, ende met den seluen capituleren tot allen hunnen voirdeele.

Ick sal hun presenteren ende belouen dat zy binnen acht daghen naer dit feyt by hen in ghenaede ontfanghen zullen worden, zoo verre als zy den ghenen die tselue te werck zal stellen, wel tracteren. Dat het der stadt voirdelijck zal zijn alzoo te doen, ende hem bleven te schenken, dewyle hy tselue alzoo voor de eere Godts, ende der Kercken ende zijns Coninckx ende van zijne natie ghewaecht ende geset zal hebben, ende zijne Maiesteyt zal zeer volcomelijck loonen den ghenen die my wel onthalen ende tracteren zal.

Men zal hun doen verstaen dat zij uier oft sesse daghen ophouden ende patientie hebben, tot dat hunne alteratie ouerleden is, ende daer naer zullen alle saecken zoo naer hunne geliefste gaen als zij het selue zouden moghen wenschen. Ick bidde dese Heeren dat zij wel aenmercken wat zij doen, my wel tracterende, want doende tghene ick gedaen hebbe zullen het alle andere natien de mijne voir een deucht ende edelheydt toeschicken. Ende dewyle een yeghelick hier zoo deuchdelick is, zoo moetmen toesien dat ick wel ghetracteert worde, nemende mijne belijdinghen met goeder moeyten ende alzoo dat behoort. Ende bouen al beuele ick my in Gods bermherticheydt.

IESVS MARIA.

A vos Redemptor y Saluador del mundo, Criador del cielo y de la tierra, Señor Dios Iesus Christo, siendo seruido cõcederme esta victoria a mi todo misero, muy infelice peccador, y vuestro sieruo, por aquellas preciosissimas cincollagas y la preciosissima corona de spinas y los vuestros preciosissimos grãdissimos trabajos, angustias, arrastradas, bofetadas, maldezires; e hiél y vinagre sobre aquello beuistes, vos todo poderoso Señor Dios Iesu Christo Redemptor y Saluador del mundo, Criador del cielo y de la tierra, todo por saluar a los peccadores del mundo, y a mi todo muy infelice peccador: y como

van Valentyn de Meurs, ten selven huyse woonende, omme by hem, als facteur, tot hunnen proffyte alhier ten hoochsten

a tal os supplico muy humilmente seays seruido concederme esta victoria contra este Pagano, Violador de vuestro Templo diuino, Ruina de vuestra religion sancta catholica y Romana, y el que es occasion de tanto dessassossiego ala vuestra Christiandad, y pestilencia que no attiende sino en sustentar maldades, vellaquerias y ruynas. O todo poderoso Señor Dios Iesu Christo Redemptor y Saluador del mundo, Criador del cielo y de la tierra, a vos os supplico muy humilmente seays seruido no permitir que este maluado vse de mas ruinas: y conceder a mi muy indigno peccador la gracia, animo y valor, paraque despues de las vuestras preciosissimas manos pueda ser acabado por mi. De manera que ninguno de quièn oy voy vencerle, despues de vos Señor Dios Iesu Christo Redemptor y Saluador del mundo, Criador del cielo y de la tierra pueda auer poder contra mi. Pero despues siendo vos altissimo Señor Dios Iesu Christo Redemptor y Saluador del mundo, Criador del cielo y de la tierra siendo seruido de que yo dexe aqui esta miserable vida, soy muy contento sea assi, y siempre como vos Señor Dios fuere des seruido. Y assi os suplico de todo coraçon todo poderoso Señor Dios Iesu Christo, por aquella vuestra preciosissima passion seays seruido concederme constancia y paciencia, paraque yo misero muy infelice peccador pueda sobrelleuar y suffrir qualquier genero de pena que me dieren, que a todo (como soy obligado) prestare muy humilde coraçon, siendo vos todo poderoso Redēptor y Saluador del mūdo Criador del cielo y de la tierra seruido.

IESUS MARIA.

Ghy verlosser ende Salichmaecker der wereldt Schepper des hemels ende der erden, Heere Godt Jesus Christus, Indien v belieft my uwen gantsch ellendighen ende ongheluckighen sondaer ende uwen knecht dese victorie te verleenen, om v dierbaerste vijf wonden, ende die costelijckste dorne croone, ende uwe costelijckste grootste arbeyden, benautheden, sleypinghen, slaeghen, ende lasteringhen, ende den asijn, ende galle die ghy daer op dronckt, ghy almachtighe Heere Godt Jesus Christus verlosser ende salichmaecker der wereldt, Schepper des hemels ende der erden, ende dat alles om die sondaers der wereldt te verlossen ende oock my zeer ongeluckighe sondaer. Ende als voor sulck een bidde ick v zeer oodtmoedelijck, dat u belieue my dese victorie te verleenen teghen desen Heyden, scheynder uwes Goddelijcken tempels, Verderuere uwer heyligher Catholicker ende Roomscher Religien, ende de ghene die oorsaecke is van zoo grooter ongherustheydt uwer Christenheydt, ende een peste die niet en doet dan alle boosheydt, schelmerijen ende bederffenisse te onderhouden. O almachtige Heere Godt Jesus Christus verlosser ende salichmaecker der wereldt, Schepper des hemels ende der aerden, ick bidde v, zeer oodtmoedelick dat v belieue niet toe te laten dat desen boosen meer verderfs stichte, ende my onweerdighen sondaer te verleenen die gratie, den moet ende vromicheydt, dat hy naer uwen dierbaersten handen, by my omghebracht mach worden. In sulcker voeghen dat niemandt van allen het volck desghenens die ick gaen om te ouerwinnen

vercocht, ende gepennewaert te wordene. Ende opdat nyemant by het lichten vande voors. coopmanschappen worde geprejudicieert,

naer v Heere Godt Jesus Christus verlosser ende salichmaecker der wereldt, Schepper des hemels ende der aerden, teghen my macht hebbe. Maer daer naer ouermidts ghy de alderhoochste Heere Godt Jesus Christus verlosser ende salichmaecker der wereldt, Schepper des hemels ende der aerden zijt, zoo verre het v belieft dat ick hier dit ellendich leuen laete: Soo ben ick des zeer wel te vreden, ende dat het zy alzoo v Heere Godt dat belieft. Ende alzoo bidde ick v van gantscher herten almachtighe Heere Godt Jesus Christus, door v dierbaer lijden, dat v belieue my standtvasticheydt ende ghedult te verleenen, op dat ick ellendighe zeer ongheluckighe sondaer mach verdraeghen ende lijden alle alzulcke pijne als zy my aendoen zullen: Ick zal het alles (alzoo ick schuldich ben) met oodtmoedigher herten verdraeghen, dewyle het v almachtighe verlosser ende salichmaeckere der wereldt, Schepper des hemels ende der aerden alzoo belieft.

ANDER.

A vos Señor Dios Iesu Christo Redēptor y Saluador del mūdo, Criador del cielo y de la tierra, os offrezco siendo os seruido librarme cō vida, despues de hauer effectuado mi desseo, vn velo muy rico: y a vos Nuestra Señora de Regona vna corona, vna ropa, vna lampara: y a vos Nuestra Señora de Aranzasu vna corona: y a vos Nuestra Señora de Guadalupe vna corona: y a vos Señor Dios Iesu Christo. . . . .

Nuestra Señora de Monserrate: al sancto Crucifixo de Burgos, nuestra Señora del pilar de Çaragoça.

Heere Godt Jesus Christus verlosser ende Salichmaecker der wereldt; Schepper des hemels ende der aerden, Indien het v belieft my leuende te verlossen naer dat ick mijn voornemen volbracht zal hebben, ick beloue v een zeer costelicke cleedt, ende v onse lieue Vrouwe van Regona, een Croone, eenen Rock, een Lampe, ende v onse lieue Vrouwe van Aranzasu een croone, ende v onse lieue Vrouwe van Guadalupe een croone, ende v Heere Godt Jesus Christus.

Onse lieue Vrouwe van Montserrate, den heylighen Cruyce van Burgos, onse lieue Vrouwe vanden Pilaer van Caragoza.

Copije van tghene gheschreuen stondt inden VI. ende VII. bladt van Joan de Jaureguys Tafeletboeck.

A vos Señor Dios Iesu Christo Redemptor y Saluador del mundo, os offrezco siendo seruido librarme con vida d'este effecto que traygo entre manos vna ropa

So eest dat men tselve cundicht ende laet weten, van wegen als boven, ordonnerende eenenygelycken die eenich recht, oft

muy rica: y a vos Nuestra Señora de Vegonbaan vna corona, y vna ropa, y vna lampara: y a vos Nuestra Señora de Aranzaçu vna corona: y à vos Nuestra Señora de Guadalupe vna corona: y a vos Señor Dios Iesu Christo del Crucifixo de Burgos cabal offrezco vna rica ropa, y offrezco yr en Roma a vna semana continuando.

Heere Godt Jesus Christus verlosser ende Salichmaecker der werelt, Indien het v belieft my leuende te verlossen vande daedt dwelck ick onder handen hebbe, ick beloue v eenen zeer costelicken Rock, ende v onse lieue Vrouwe van Vegonbaan een croone, ende eenen Rock ende een lampe, ende v onse lieue Vrouwe van Aranzasu een croone, ende v onse lieue Vrouwe van Guadelupe een croone, ende v Heere Godt Jesus Christus vanden Cruyce van Burgos, ick beloue v oock eenen rijcken costelicken Rock, ende beloue tot Roomen te gaen in een weke achtervolghende.

Int thiende bladt.

Al Angel san Gabriel me encomiendo con todo mi spiritu y coraçon, paraque agora y siempre me sea mi intercessor a nuestro Señor Iesu Christo, y a su hijo preciosissimo, y a la Virgen sancta Maria, y a todos los Sanctos y Sanctas de la corte del cielo de guardarme v encaminarme, y tenerme de su bendita mano sin que yo sea muerto subitamente, y me de gracia paraque pueda cõseguyr el buen zelo que tengo de salir non aquel effecto. Y en memoria desto prometo de ayunar toda vna semana entera (despues de ver me libre desto) a pan y agua, y de rezar, etc.

Ick beuele my den Enghel S. Gabriel met gantscher gheest ende herten, op dat hy nu ende altijdts mijn middelaer zy by onsen Heere Jesum Christum ende zijnen dierbaeren sone ende die maghet S. Marie ende alle de Santen ende Santinnen van het hemelsch hof, dat zy my willen bewaeren ende gheleyden, ende met hunne ghebenedijde handt te houden, op dat ick niet onuersiens ghedoodt en worde, ende dat hy my gratie gheue dat ick mach te bouen comen ende volbrenghen den goeden yuer van tgene ick voor my ghenomen hebbe. Ende ter ghedachtenisse van desen beloue ick een gantsche weke (naer dat ick hier af verlost zal zijn) op broode ende water te vasten ende te bidden, etc.

Int XIIIJ. bladt.

De ayunar todos los Viernes a intercession de la Passiõ de nuestro Señor Iesu Christo, y todos los Sabados a inuocacion de nuestra Señora la Virgen

actie opde voors. coopmanschappen is pretenderende, dat hy zal schuldich zyn tzelve mynen Heeren Wethouderen deser

Maria, paraque yo sea guardado desto transito, y me encamine a dar fin a esto effecto.

Te vasten allen vrydaghen ter ghedachtenisse des lijdens ons Heeren Jesu Christi, ende allen saterdaghen, ter aenroepinghen van onse lieue Vrouwe die maghet Maria, op dat ick van desen doorganck bewaert worde, ende dat zy my gheleyde om dit feyt te volbrenghen.

De Ondervraghinghe van Antonio Venero.

Ghedaen opten steen der Stadt van Antwerpen den twintichsten Meerte, inden Jaere XVc. tweentachtentich in presentie vanden Heeren, Marckgraue, Godefroid Montens, Jacob Zuerius, ende Lodewijck Blommart, Schepen der seluer Stadt.

Antonio de Venero preso, hijo de Iuan Español, nascido de Bilbao en Biscaya, de edad de dies y nueue à veinte años teniendo los libros de Gaspar d'Añastro, mercader Español, dize auer morado con el dicho Añastro mas de dos años.

Preguntado-si no saue quien ha escrito vn papel o bilete muestrado à el declarãte hallado sobre el muerto, el qual el domingo passado ha tirado con vn pistolete la persone de su Excellentia, el Principe d'Orenge, commençando el dicho billete, Nuestro Señor Iesu Cristo, etc. Dize ser escrito par mano de Iuan de Iaureguy.

Preguntado quien es el dicho luan de Iaureguy? Dize ser Español de Bilbao en Biscaya, sobrino de Pedro d'Orosco, mercader Español en Brujas, el qual Iuan vino morar con el dicho Añastro cerca el mez de Iulio passado, auiendo mientres escrito y copiado las cartas del dicho Añastro y lo que le mando.

Siendo al declarante muestrado el muerto y pregº. si aquel es Iuan de laureguy sobredicho? Dize que si, y que el auiendo el dicho Domingo oydo la missa salio de casa cerca las onze horas antes de comer, y auia entrado y salido la casa tres o quatro vezes.

Preguntado quien auia dictado al dicho Iuan el dicho billette? Dize que esta cierto que se lo deue de auer dictado el dicho Añastro, por que el no tenia iuyzio para hazerlo de si.

Seyendo preguntado si no conoscia el pistolete, que le fué mostrado, con el qual es herido su Excellentia por el dicho Iaureguy? Dize auer visto el mismo postolete o semejante à el, passado seys mezes en casa del dicho Añastro, y que dicho Añastro ha embiado otros tres como ellos en España, el vna à Don Ferdinando de Arieta, y el otro à Don Diego d'Alua, y el tercero à Pedro Lopez d'Arieta, sin que sabe quien los pueda auer fecho, quanto costaron, o quien les pago, sea el dicho Añastro o su caxero.

stadt aen te commen geven ende te vercleeren, binnen den derden dage, naer de publicatie van desen, omme hun gehoort, alsdan recht gedaen te wordene naer behoiren (1).

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 360.)

Preguntado donde vienne, y quien ha hecho la vela de cera verde en que esta abaxo imprimido el señal de la crux, que el dicho Iaureguy tenia sobre su cuerpo nndo con vna medailla del Saluador y la imagen de nuestra Señora Maria todo muestrado à el declarãte? Dize que es vna de las velas que se da à algun passagero visitãdo el monasterio en Burgos en España, adonde esta el Crucifixo; y la ymagen esta hecha de los Iesuites en Madrid: pero no saue como el dicho Iaureguy ha cobrado lo sobredicho.

Preguntado que fueron las postreras palabras que el dicho Iuã ha tenido con el declarante? Dize que la postrera vez que le habló dixo que estaua muy bien determinado para executar y accomplir su empresa, pues que se auia confessado, y que por esso seria bueno que el declarante se saluasse, sobre que el declarante le respõdio que no sauia adonde yr, ô saluar se: por estar cargado de los libros y papeles del dicho Añastro su amo, y que por esso quedaria cerco dellos como le auia prometido.

Prego. à quien el dicho Iaureguy se auia confessado? Dize à cierto frayle llamado Padre Antonio.

Prego. si el dicho Padre Antonio non ha sauido d'esta empresa, quando, y porquien? Dize que el declarante no ha comunicado dello con el Padre Antonio, ny ha ouydo qne ninguno en publico, ny secreto aya comunicado cõ el; saluo que el dicho Iuã de Iaureguy le dixó que se auia confessado cón el dicho Padre Antonio, y tratado d'esto negocio, y que eran en el Añastro, Iaureguy, y el declarante; y que le auia absuelto dello.

Pregunto. si no saue si el dicho Gaspar de Añastro o otro vuiesse semejante empresa sobre la persona de la Sereniss. Reyna de Inglaterra, o sobre la del Sereniss. Ducque de Anjou? Dize que piensa que non.

Prego. si conosce la carta escrita en Dunquercque à XVJ. de Março, donde la sobrescription y tenor le fue preleydo? Dize que si, y ser escrita por las proprias manos del dicho Añastro: y tambien la otra carta serrada en ella es suya, y por el escrita.

Preguntado si la carta escrita en Greuelingues à XVIJ. d'este mez de Março esta tambien escrita por el dicho Gaspar Añastro? Dize que si, y todo esso para que se effectuasse esta empresa, como paresce por el contenido d'ellas.

Preguntado si el dicho Iaureguy no tenia algun cauallo presta, o otro remedio para saluar se despues de auer cometido el delito? Dize, que no: pero que estaua determinado de morir auiendo hecho el dicho efeto, y que era tan induzido del dicho Añastro para hazer dicho efero, que parescia, que era encantado: y que yua muy alegremẽte, para hazerlo fuera la caza del dicho Añastro, despues que auia oydo la Missa, y auiendo almorzando bibido vn golpe de Bastardo.

(1) Evocati quinta Aprilis, non comparuit quispiam.
Renovatum sexta eiusdem mensis.

N° 487.

Geboden ende wtgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Burgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden tweeden Aprilis.

Alzo diversche borgeren, ende ingesetenen deser stadt hebben aen mynen voors. Heeren verthoont, hoe dat zy syn ten achter

Prego. quien era el hombre á cauallo teniendo de diestro otro cauallo ensilado pasiandose al tiempo del dicho efetto delante la corte de su Excell.? Dize dello no saber nada, y que libramēte declarara lo que dello supiera, pues que tiene declarado lo que mas importo, y señaladamente no sabe dello cosa alguna.

Seyndo propuesto al dicho declarante que ouiese de nombrar y mostrar todos los que conoscia, o sabia que podrian auer sabido de la dicha empresa? Dize que persona del mundo, ny de dētro ny de fuera d'esta villa sabe hablar de la dicha empresa, mas que dicho declarante, y el dicho Iaureguy, y Gaspar d'Añastra, y Iuan de Ysunça, y su hijo Pedro de Ysunça.

Anthonio de Venero, sone van Jan, Spaengnart, gheboren tot Bilbau in Bisschayen, oudt tusschen de neghenthien, ende twintich jaeren, assistent ende boekhouwer van Gaspar d'Añastro, Spaensch coopman, Seeght ghewoont te hebben byden voors. Añastro meer dan twee jaeren.

Hem ghevraecht, oft hy niet en weet, wie gheschreuen heeft zeker papier, oft billet, den voors. Anthonio gethoont, bevonden op den dooden, (den welcken een sondage lestleden met een pistolet gheschoten heeft de persoon van sijnre Exe Den Prince van Oraengien,) beghinnende tselue billet Onse Heere Jesus Christus, etc. Seeght gheschreuen te sijne byde hant van Jan de Jaureguy.

Hem gevraecht, wie de voors. Jan de Jaureguy is? Seegt een Spaengnaert te sijne van Bilbau in Bisschayen, Neue van Pedro de Orosco, Spaensch coopman tot Brugghe, de welcke Jan, comen woonen is byden voors. Añastro, ontrent de mandt van Julio lestleden, hebbende binnen middelen tijde gheschreuen ende ghecopieert, de brieuen vanden voors. Añastro, ende ghedaen tghene hy hem voorts beual.

Sijnde den voors. Antonio ghethoont den dooden, ende hem ghevraecht, oft den seluen dooden, is Jan de Jaureguy, Seght, iae, ende dat de voors. Jan (ghehoort hebbende een sondaghe lestleden de Misse) wten huyse vertrocken is, ontrent den elf uren voor den noene, ende was dry oft vier reysen, wt, ende in den seluen huyse gheloopen.

Hem ghevraecht, wie ghedicteert hadde, den voors. Jan, t'voors. billet, Seght dat seker is, dat sulcken billet ghedicteert moeste hebben, de voors. Añastro, want hy Jan t'verstant niet en hadde, om sulckx te dicteren.

Ghevraecht oft hy kent zeker cleyn pistolet, hem gethoont, daer mede de voors. Jan sijnre Exe geschoten hadde, Seght ia, dattet meer, als sesse

sekere groote notabile sommen aen Gaspar d'Anastro, Spaengiaert, die, midts zyn misdaet, over ettelycke dagen herwaerts,

maenden gheleden is, dat hy dat ghesien heeft, in handen vanden voors. Añastro, de welcke Añastro heeft gesonden dry andere gelijcke in Spaengnien: d'een aen Don Ferdinando de Arieta: d'ander aen Don Diego d'Alua: ende t'derde aen Petro Lopez de Arieta, sonder te weten wiese gemaect hadde, hoe veel datse ghecost hebben, uoch wie datse betaelt heeft, Añastro oft zijn Cassier. Gevraecht, van waer comt, ende wie gemaeckt heeft de Keerse van gruenen wasse, waer inne onder gedruckt staet het teecken vanden Cruyce, dwelck de voors. Jaureguy op sijn bloot lichaem hadde, met een medaille vanden Saluator, ende het beeldt van onse Vrouwe, dwelck al, den voors. Antonio ghethoont is, Seeght dattet is een vande Keersen, de welcke ghegheuen worden, eenige pelegrims, besoeckende t'Clooster van Burgos, in Spaengnien, al waer het Cruycifix is rustende ende de medaillie gemaeckt byden Jesuiten in Madrid, sonder te weten hoe de voors. Jaureguy die vercregen heeft.

Ghevraecht, welcke waeren de leste woorden die de voors. Jan ghehadt heeft, met hem Antonio, Seght dat hy de leste reyse, dat hy hem sprack, seyde, dat hij zeer wel ghedelibereert was, om te executeren, ende te volbrengen sijn voornemen, want hy hem ghebiecht hadde, ende dattet daeromme goedt gheweest hadde, dat hy Antonio hem ghesalueert hadde. Waerop hy Antonio hem antwoorde, dat hy niet en wist, waer gaen, oft hem salueren, midts dat hy belast was met de boecken, ende papieren vanden voors. Añastro sijn meester, ende dat hy daeromme blijuen soude byde selue boecken, ghelijck hy hem belooft hadde. Ghevraecht aen wien de voors. Jaureguy hem gebiecht hadde, Seght aen eenen sekeren Broeder oft Moninck, ghenaemt Pater Antonio.

Ghevraecht oft de voors. Pater Antonio niet gheweten en heeft van dit voornemen, wanneer, ende by wien, Seeght hy Antonio, dat hy daer af niet ghesproken en heeft met den voors. Pater Antonio, noch oock niet ghehoort en heeft, dat yemandt int openbaer, oft secreet, daer af met hem ghesproken heeft, dan dat de voors. Jan de Jaureguy hem Antonio seyde, dat hy hem ghebiecht hadde aenden voors. Pater Antonio, ende van deser saecken ghetracteert (ende dat daerinne waeren, Añastro, Jaureguy, ende hy Antonio) ende dat hy hem daer af gheabsolueert hadde. Ghevraecht oft hy niet en weet, oft de voors. Gaspar d'Añastro, oft andere, van ghelijcken voornemen hadden op den persoon vande Doorluchtige de Coninginne van Engelandt, oft op den Doorluchtighen Hertoge van Anjou, Seght dat hy wel meynt neen.

Ghevraecht oft hy wel kent de brief geschreuen binnen Duynkercke den XVI Meerte, waer af de superscriptie ende d'inhoudt van dien hem is voorghelesen geweest, Seeght ia, ende dat dien gheschreven is byde eyghene handen vanden voors. Añastro, ende oock den anderen brieue daerinne ghesloten, is den zijuen, ende by hem gheschreven.

Ghevraecht oft den brief geschreuen binnen Greuelinghen den seuenthiensten deser maendt, oock gheschreuen is byden voors. Gaspar d'Añastro, Seeght ia, ende dat al, op dat gheeffectueert soude wesen dit voornemen, ghelijckt blijckt, byden inhouden vanden seluen brieven.

Ghevraecht oft de voors. Jaureguy gheen peerdt ghereet en hadde, oft

wt deser stadt is gevlucht. Ende om te schouwen alle confusie, questien ende processen, die tusschen de selve, ende andere

ander middel om hem te salueren nae dat hy tfeyt volbracht soude hebben? Seeght, neen; maer dat hy voor hem ghenomen hadde te steruen nae dat hy tfeyt volbracht hadde: om dat de voors. Añastro hem soo gepersuadeert hadde om sulkx te bedrijuen dat hy scheen betoouert te zijn: in der voeghen dat hy, nae dien hy misse ghehoort hadde, ende ontbijtende eenen teugh bastardts wijns gedroncken hadde, wten huyse vanden voors. Añastro zeer blijdelijck trock.

Ghevraecht wie de man was die ter zijden een ander peerdt ghesadelt houdende, wandelde voor thof van zijn Exe op den seluen tijdt doen tfeyt ghebeurde? Andtwoordt dat hy daer niet met allen af en weet, ende dat hy vryelick verclaeren zoude tghene dat hyer af weten zoude: aenghesien dat hy tgene dat van meerder importancie was, alreede verclaert hadde, ende dat hy besunderlijck daer af niet en wist.

Den voors. Venero voor ghehouden wesende dat hy noemen ende thoonen zoude alle die hy kende oft wiste de welcke eenichsins van desen aenslach mochten weten? Seeght dat niemandt ter wereldt noch binnen dese stadt noch elders en weet van desen aenslach te spreken dan hy confessant, de voors. Jaureguy, Gaspar d'Añastro, Joan d'Ysunsa, ende sijn soon Pedro d'Ysunsa.

De Confessie van Antonio Venero, de welcke hy wt sijn eyghen vry wille bekent heeft, ende gheschreuen ende onderteeckent met zijn selfs handt.

Yo Antonio de Venero, vezino de Bilbao, hijo de Iuan de Venero, de edad de diez y nueue a veynte años poco mas o menos, assistente en la casa y negocios del Gaspar de Añastro vezino de Vitoria, desde veynte dias del mes de Enero del año de 1580 hasta treze de Março de 1582 declaro lo siguiente que me ha acontescido con el dicho Gaspar de Añastro, siendo preguntado dello del señor Malgraue, Burgomaestre, y Esclauines desta villa de Anberes, diziēdo la verdad sobre juramento, y sobre mi alma y mi consciencia, prometiendo dezir toda la verdad sin encubrir cosa alguna, por auerme prometido los dichos señores Malgraue, Burgomaestre, y Esclauines a intercession del señor Esteuã Raquet Coronel de la dicha villa de Anberes, de diziendo todo lo que me consta, de darme muerte honrosa; y a medida de mi desseo y contentamiento, y Sacerdote para confessarme y comulgarme por lo que toca à la honra de mi liñage. E yo el dicho Antonio de Venero confiando en la palabra y nobleza de los dichos señores de que assi lo cumpliran digo lo siguiente.

Primeramente, es, que Iuan de Ysunça vezino de Victoria, proueedor que fue de las armadas en estos Estados, escriuio al dicho Añastro vna carta de Lisbona, aura diez meses poco maso menos, en que le pedia diuersos menajes, sin auerle escripto hasta entonces, diziendole que ternia por cosa nueua el auer carta suya, mas que lo hazia por estar en Lisbona,

crediteuren souden geraken te rysen, ten waer dat daer inne, by behoorlycke middelen ende wegen van rechte, worde ver-

supplicandole le embiase lo que pedia. Y el dicho Gaspar de Añastro le respondió con palabras cortesanas, escusandose de no embiarse los, auiendolo hecho por no auerle embiado dineros, y por verse a la sazon rico, y sin gana de fiarle lo que le pedia. Y el dicho Iuan de Ysunça respondio à esto, rogandole se los embiasse, porque le hazian mucha falta, hallandose en Lisbona por conseruar su autoridad, atento que entẽdia que su Magestad, le queria dar vn cargo muy honroso, y que lo hiziesse, porque le comunicaria vn negocio de grandissima importancia, y que redondaria en gran bien, honor, y beneficio suyo. Otra vez le respondió con nueuas escusas, y d'estilo cortesano, y en effecto jamas le embio dichos menajes: pero le escriuio que que negocio podia ser el que lo cometia, y de tãta importancia, y que se lo auisasse. Estas dos cartas arriba vi yo el dicho Antonio de Venero, y despues vino la respuesta d'esta carta, en que el dicho Iuan de Ysunça declaro el negocio, y leyo la carta: y de entonces aca me ordenó a mi el dicho Antonio de Venero que no le abriesse ninguna carta que viniesse cerrada à la cortesana. Y en este tiempo, que pudieron ser cinco o seys meses, poco mas o menos, anduuieron los dichos Iuan de Ysunça y Gaspar de Añastro en demandas y respuestas, escriuiendose cartas vnos a otros cõ mucho secreto: y el dicho Gaspar de Añastro le respõdia en su camara siempre de su mano, cerrando las cartas con lacre, y lo mas disfraçado que podia. En todo este tiempo estuue yo el dicho Antonio de Venero innocente de tal caso, echando imaginacion que le trataua casamiento con la hija de Iuan Ruyz de Vergara, hermano de Francisco Ruyz de Vergara, que ha viuido en Anberes, por auerselo escripto al dicho Gaspar de Añastro doña Mariana de Ysunça su madre, y que como sabian estaua rico, y era de los mas qualificados de dicha Vitoria, se la darian con muchos ducados. Y como digo yo el dicho Antonio de Venero entẽdi que estos serian los secretos, y que tardauan en resoluerse, porque pediria el dicho Añastro aun mas dote de lo que le offrescian, por gozar cõ mas largeza de su grauedad. Despues parece ser que se perdieron dos naos Flamencas que yuan a Laredo, y que fue robada en Plemua la nao de Philipe Dorio que yua tambien à Bizcaya. En las quales dichas tres naos tuuo muy gruessas perdidas, de que el se vio con grandissimo trabajo y descontento de espiritu, sin saber que hazerse para poder passar adelante con su honor. En este instãte escriuio el dicho Iuan de Ysunça al dicho Gaspar de Añastro, sin saberlo yo tampoco, y era que hiziesse matar à su Excellencia el Principe d'Orange, y que lo tenia tratado con su Magestad en grandissimo secreto, sin qué nadie lo supiesse, sino entre los dos: y auia hecho hazer à su Magestad vna capitulacion firmada de su mano, en que le prometia, despues de sabido la nueua cierta de la muerte de su Excellẽcia, ochenta mil ducados en dinero, o el valor d'ellos en renta, y vn habito de Sanctiago, y que esto estaua por escrito, y que aun haria otras muchas cosas. de darle cargos honrosos: porque auia dicho y assegurado el dicho Iuan de Ysunça à su Magestad, que el dicho Añastro era vn hombre de muy claro entendimiento, y de muchas prendas. En este instante a mi el dicho Antonio de Venero no me consta que este negocio lo supiesse persona nascida: antes

sien, So eest datmen, van sHeeren wegen ende deser stadt, ordonneert eenenygelycken, die crediteur oft oick debiteur is vanden

me asseguro al parecer mio, que por ninguna cosa del mundo se descubriera el dicho Gaspar de Añastro de ninguna nacion estrangera para tal caso. Y puesto caso que en Anberes no ay Españoles à quien poderlo descubrir, torno à dezir, que verdaderamente me parece que no lo dixo à persona ninguna, y esto affirmó assi por no poder penetrar otra cosa. Aora tras este tiempo, aura como vn mes, tuuo recelos de otra desgracia nueuamente, de que deuian de estar attajados de hazienda de mercaderes, con quien el tenia muy gruesso interesse, de quantidad de nueue mil quiniētas libras de gruesso, poco mas o menos de mercaderias qu'el le auia embiado, y cargazones que auia hecho para embiar a ellos, por cuenta de algunos Ingleses de Londres, y par letras de cambio que auia acceptado y pagado llanamente por ellos. Y viendose en tantos trabajos, y que d'este vltimo el no tenia culpa alguna, pues si a el le hazian bancoroto con tanta summa, el no lo podia remediar en ninguna manera, de se ausentar tambien. Y en este instante me llamó à su camara a mi el dicho Antonio de Venero, y encargandome mucho el secreto, y llorādo muchas lagrimas, me dixò la substancia declarada, y de lo tradado cō el dicho Iuan de Ysunça, y me mostró algunas cartas de las qu'el dicho Iuan de Ysunça le auia escripto, en que le hazia buenas todas las promessas suso declaradas, y las cartas venian escriptas diabolica e ingeniosamente sin firma, y el dicho Iuā de Ysunça paresce ser que dio cuēta del negocio en España a vn hijo suyo q̄ estaua en Madrid, llamado Pedro de Ysunça Lequeytio, y este mismo tambien le escriuia por muy buen termino, assegurādole la misma substancia con muchas prendas, y firmandose en la firma *Apodaca.* Estas cartas quemo en el aposento despues de auerme mostrado (como digo) la substancia d'ellas. Y en esto començo à discurrir conmigo, diziendo, que no queria *verse à resistir tantas affrentas, como se le aparejauan*, y que se queria encomēdar à Dios de todo coraçon, y matar el mismo a su Excellēcia el Principe de Orange: y que si le acauassen, por cierto que el queria que dar alli, porque era mejor morir, que no viuir (siendo el quien era) en affrenta, de que le dixiessen por el en la bolsa de Anberes; Mirad aquel hōbre que a hecho bancaroto: y que llegando las cosas a este termino ninguno, consideraria à que no era la culpa suya: sino echarle mucha culpa quando no la tuuiesse, y que deuia muchos dineros en Anberes a los principales, y que tenian mando en la tierra, y le perseguirian cruelmente, y que assi determinaua de morir, y que ya sabia que lleuaua la muerte tragada: pero que con esto se encubriria, y que no se attribuyria a dar nombre de bancoroto à su desgracia. Todo lo dezia llorando. E yo viendole tan desconsolado, lloraua mucho mas, y le rogué, que por amor de Dios no buscasse con sus manos la muerte, y que tuuiesse paciencia de las cosas que Dios hazia, y que pues no era suya la culpa, resistiesse al trabajo que le sobreuenia, mostrando rostro à sus acreedores, y la razon en la mano, que le destruyan Pedro Nuñez de Arbulu, y Pedro de çubiaur, y que con esto se sufriesse. El me respondia, q̄ no ternia rostro para mirar à nadie, y que assi estaua en su proposito: e yo se lo contradezia mucho, diziendo otra vez, que lo encomendasse todo à Dios, y aguardasse à la

voors. Anastro, wt wat oirsaecken het zy, dat hy sal schuldich, ende gehouden wesen tzelve te commen aengeven, ende ver-

desgracia. En estas platicas (que eran vn dia de labor à la tarde, despues de la bolsa) entró en su aposento Andres de la Maça, que viue in casa, innocente de todo, y assi se quedo esto assi, sin hablar mas d'ello aquella noche por respecto de la venida del dicho Andres de la Maça. Otro dia à la mañana (estando en su camara) me embió à llamar, y dixo; Pues como os va, Antonio hermano; y le respondi, que con mucha tristeza : y me començó à tratar otra vez de lo passado, y que si el no mataua à su Excellencia, no sabia à quien encomẽdarse, si yo no fuesse prouar la vẽtura con Iuan de Iaureguy, vezino de Bilbao, criado suyo, q̃ ayudaua à escriuir en el contador, porque le parescia moço determinado para qualquiera cosa, y pobre. E yo el dicho Antonio de Venero le respõdi, que seria grandissimo cargo de consciencia, que el dicho Añastro diesse occasion que muriesse el dicho Iuan de Iaureguy mala muerte, porque (como querian tanto à su Excellencia en toda la tierra) quãdo lo acabasse de hazer, le harian pieças. El dezia, que no, sino prender le, y saber del à que sin lo auia hecho, y que en esto se passarian ocho dias, despues que el vuiesse hecho el effecto, y que para esto podia partir el dicho Añastro de Anberes quatro dias antes que el lo hiziesse, y yria à Cales, y de alla despacharia vn correo à Apodaca, que es Pedro de Ysunça Lequeytio, hijo de Iuan de Ysunça, en que auisasse à su Magestad, que auia salido para tal effecto, y que quedaua concertado, y que de Cales yria al campo del Principe de Parma. Y quando supiesse la nueua de la muerte, embiaria aca desde el campo vna Trompeta, pidiendo saluassen al dicho Iuan de Iaureguy la vida, y que el mesmo Gaspar de Añastro escriuiria sobre el negocio, declarandose à algunas amigos de la Villa, pidiendo la vida del dicho, y embiando firmas en blanco del Principe de Parma, paraque estos señores pidiessen lo q̃ quisiessen en su ventaja de la Religion-frera, y todo lo demas, y que con esto auria paz despues de muerto el Principe de Orange. En esto entro à la camara vn muchacho Flamenco del dicho Gaspar de Añastro, que le lleuo consigo, llamado Iuanico, y le dixo, que llamasse à Iuan de Iaureguy, el qual estaua escriuiendo en el contador y vino, y quando entró, me dixo à mi que me saliesse del aposento, y quedó cõ el en el aposento platicando. Y de alli vn rato me llamó à mi, y dixo que Iaureguy queria hazer aquello por amor d'el, y por su honra, y que le auia mostrado vn puñal con que lo auia de matar, estando en la tabla, o en conuersacion, y meterle el puñal por detras de la oreja, y passarle, y que el Iaureguy lo queria hazer de buena gana : à mi me dixo que que me parescia, y le respondi, que mirasse por lo que tocaua a la consciẽcia, y que si tal fuesse, padecerian muchas muertes los Españoles que estauan en Anberes, de pesar de ver muerto al Principe si le matassen, y que yo me queria yr de la tierra por no peligrar de la vida : y me dixo, que no tuuiesse miedo, que como el Iaureguy dixisse la verdad claramente, no tocarian en la casa, ni harian cosa ninguna. En esto aconsejo al Iaureguy que por amor de su honra y d'el que quedasse resuelto el hecho, y que aquel mismo dia fuesse à espiar como comia su Excellẽcia, y assi lo hizo tres o quatro vezes : y dezia, que tenia gran esperança de hazerlo, y aqui tenia grandes platicas con el Iaureguy, como

claeren, binnen acht dagen naer de publicatie van desen, aenden clerck van mynen Heer den Amman deser stadt, die

persona que auia de acometer tal cosa. Y pensando mas en ello, à la postre estuuierõ en duda, de si seria cõ puñal, o pistolete. Y el Iaureguy dezia que nunca auia tirado pistolete, ni sabia como tirarle: y le dixo que lo fuesse à prouar en alguna parte con algũ amigo, diziẽdo que el dicho Iaureguy fuesse Flamenco, y que no hablasse otra lengua: y le dixo, de si, como lo hizo. Andando en esto, llegó carta de Londres, en que dezian, que Pedro de çubiaur era ausentado, y con esta occasion le tomó gran gar a de yrse, y se despedio en la bolsa de algunos, y se fue arrebatadamente. El Martes, ó Miercoles despediendose de todos los de casa innocẽtemente para boluer luego (saluo del dicho Iuan Iaureguy, y de mi el dicho Antonio de Venero) y me escriuio desde Brujas dos cartas; la vna general, y la otra d'este negocio: de que la general mostré à Martin de Varron, Pedro de la Peña, Antonio Spinola, y à algunos otros, y despues la queme, y di la otra carta al dicho Iaureguy, y la leyó, porque dezia le parescia fuesse con pistolete, y el otro dixo que estaua bien, y que assi lo haria y lo dezia con mucha alegria, y quemo tambiẽ la otra carta, y me dixo, que se queria confessar, y se fue fuera de casa à hazerlo, sin que yo preguntasse al dicho Iaureguy con quien, y me dixo se auia confessado y comulgado, y despues estaua ya presto para hazerlo quando el quisiesse, sin aguardar à nada. Y assi este Domingo passado, diez y ocho d'este oyó Missa en casa como à las onze horas, y despues se fue, e hizo lo que parece ser, que cierto aun yo lo no se. Y para descargo de mi consciencia digo que no me consta que tenga ninguno otro culpa en este negocio: y que assi los que mas estan presos deuen ser sueltos y libres, por hallarlos yo innocentes. Y si à mi el dicho Antonio de Venero (por auer descubierto mi coraçon, y dicho quanto he podido y se me ha acordado) quisieren V. S. *hazer misericordia de saluarle la vida (pues el que hizo el mal es muerto,* e yo no fuy auctor d'ello) lo reconosçere toda mi vida.

El dicho Gaspar de Añastro nos prometio al dicho Iuan de Iaureguy, y à mi el dicho Antonio de Venero, que si aquello se hazia, nos ternia por proprios hijos, y que no auria cosa partida, sino que su haziẽda seria nuestra propria: y otras palabras desta manera. Y el dicho Iaureguy dixó, que no queria ninguna cosa, y q̃ lo hazia por amor d'el, y por auer comido su pan; y yo le quité el sombrero temblando, y dandole à entender como temia de la muerte; y el me asseguraua que no me tocarian en vn pelo de la cabeça.

Onderteeckent:

Godofridus Montens. Zuerius. Blomart.

Antonio de Venero.

Siendo esta confession preleyda al dicho declarante fuera de la carcel debaxo del cielo, ha persistido en ella, siendo assi verdad en presentia de los Esclauines aqui abaxo firmado, fecho a XXVJ. de Março 1582.

Zuerius. Blomart.

daer aff goede note zal houden, omme tzelve gedaen ende eenygelyck in zyne gerechticheyt gehoort, alsdan recht ende

Ick Anthonio de Venero, geboren tot Bilbau, sone van Jan de Venero, oudt tusschen XIX oft XX jaeren, luttel min oft meer, assisterende ten huyse ende inde affairen van Gaspar de Añastro, gheboren tot Victoria, vanden XX dach der maendt van Januarius 1580 totten XIIJ van Meerte 1582. Verclaere tghene hier nae volcht ende my ouercomen is met den seluen Gaspar de Añastro, des gevraecht zijnde by mijnen Heeren den Marckgraue, Borghemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen, ende beloue by mijnen eede, op mijn siele ende conscientie daer af de oprechte waerheydt te seggen sonder yet te verswijgen oft te bedecken, ouermidts de voors. Heeren Marckgraue, Borghemeesteren ende Schepenen, by intercessie Steuens Racket, Coronel der voors. stadt van Antwerpen, my beloeft hebben, dat men my, midts verclaerende alle tghene ick hier van weete, een eerlijcke doodt aendoen soude, achtervolghende mijn begheerte ende genoegen, eensamentlijck eenen priester toelaeten om my te biechten ende tsacrament te geuen, voor zoo vele als tselue aengaet ende roert de eere van mijnen gheslachte. Ende ick Anthonio de Venero my betrouwende op d'woordt ende edelheydt der voors. Heeren dat zy dat alzoo voldoen zullen, Segghe tghene hier naer volght.

Inden eersten, dat Jan d'Ysunsa, geboren tot Victoria, voortijden Commissaris vande toerustinghe vanden armeyen van herwaertsouer, schreef ouer thien maenden oft daer ontrent eenen brief van Lisbonen aen Gaspar de Añastro, door den welcken hy van hem begheerde eenighen huysraet, sonder hem oyt te voren gheschreuen te hebben, segghende dat het hem wat nieuws soude zijn van zijne brieuen te sien ende dat hyt begheerde ouermidts hy te Lisbonen was, hem biddende dat hy hem wilde seynden tghene hy begheerde. Waer op de voors. Añastro andtwoorde met heusche woorden hem excuserende dat hy hem niet en sondt, zoo ouermidts hy hem daer toe gheen ghelt en hadde ghesonden, als om dat hy doen ter tijdt rijck was, ende hem niet en wilde betrouwen tghene hy op hem begheert hadde. Waer op Jehan d'Ysunsa wederom andtwoorde den seluen Añastro biddende dat hy hem den voors. huysraedt wilde seynden, want hy des grootelijckx van doen hadde te Lisbonen tot conseruatie van zijne authoriteyt, aenghesien zijne Maiesteyt hem eenen zeer eerlijcken staet wilde gheven, ende dat hy het daerom doen soude, want hy soude hem een saecke communiceren van zeer grooter importancien die tot zijnen grooten profijt ende eere soude wesen. Op dwelcke de voors. Añastro wederom antwoorde met nieuwe excusatien ende heuscheydt, sonder hem metter daedt den seluen huysraedt te seynden: maer seyde dat hy wel soude willen weten wat het voor een saecke van zoo grooter importantien was de ghene die hy hem wilde communiceren, waer af hy hem badt te willen aduerteren. Dese twee brieuen bouen ghenaemt sach ick Anthonio de Venero voorgenoemde, ende daer naer quam de andtwoorde van desen lesten brief, inden welcke den voors. Jan d'Ysunsa de saecke verclaerde, ende ick las den brief, ende van dijer tijt af beual hy my Anthonio de Venero voorghenoemde, dat ick gheene brieuen meer opbreken en soude die hofschewijse ghesloten souden comen, ende van dijer tijdt af, dwelck mach gheleden zijn ontrent vijf oft ses

justicie geadministreert te wordene, gelyck naer gelegentheyt vander saecken sal worden bevonden te behoorene.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 360.)

---

maenden, veruolchden de voors. Jan d'Ysunsa ende Gaspar de Añastro hunne vraeghen ende andtwoorden, schrijuende d'een den anderen zeer secretelijck, ende antwoorde hem den voors. Gaspar de Añastro altijts in zijn camere met zijne eyghene handt, sluytende zijn brieuen met lakre oft hert was, ende zoo bedecktelick als hy cost. Tot deser tijdt toe was ick Anthonio de Venero onwetende van deser saecken, denckende datmen een houwelick tracteerde mette dochtere van Jan Ruyz de Vergara broedere van Francisco Ruyz de Vergara die hier t'Antwerpen gewoont heeft, ouermidts Jasperen de Añastro doña Maria d'Ysunsa zijne moedere dijen aengaende gheschreuen hadde, ende dat alzoo hun kennelick was dat hy rijck was ende vanden ghequalificeerden van Victoria, zy hem de selue souden gheuen met vele ducaten. Ende soo ick segghe, ick Anthonio de Venero meynde dat dit de secreten waeren, ende datmen soo langhe besich was om daer op te resolueren, om dat den voors. Añastro noch meer soude heysschen dan men hem met haer te houwelick presenteerde, om zijne grauiteyt mildelijcker te mogen onderhouden. Daer naer schijnt datter twee schepen souden verdroncken zijn die nae Laredo seylden, ende dat te Plimmouth berooft werdt t'schip van Philippe Dorio, d'welck oock nae Bisschayen woude seylen, In welcke dry schepen de voors. Añastro zeer veel verloos, zoo dat hy daer inne zeer becommert was ende benauwt van gheeste, sonder te weten wat doen om zijn eer te bewaeren. Op dat pas schreef de voors. Jan d'Ysunsa aenden voorghenoemden Jaspar de Añastro, oock buyten mijnen wete, ende was, dat hy soude doen dooden de Excellentie vanden Prince van Orangien, welcken aengaende hy met zijnen Maiesteyt zeer secretelick ghehandelt hadde, sonder dat daer af yemandt wiste te spreken dan zylieden twee, ende dat hy zijne Maiesteyt een contract hadde doen maecken geteeckent met zijnder handt, waer inne zijne Maiesteyt beloefde dat zy hebbende sekere tijdinge vande doodt van zijne Excellentie hem soude gheuen tachtentich duysent ducaten in ghelde, oft de weerde van dien in rente, ende een croisade van S. Jacob. Dat dit by gheschrifte ghestelt was, ende dat hy hem noch vele meer voordeels soude doen, hem geuende eerlijcke staten : want de voors. Jan d'Ysunsa hadde zijne Maiesteyt geseeght ende versekert dat den voorgenoemden Añastro een zeer cloeck verstandich ende welhebbende man was. Doen ter tijdt en weet ick Anthonio de Venero niet dat yemandt ter wereldt anders hier af wiste te spreken, Jae ick houde voor zeker (naer dat my dunckt) dat hem de voors. Añastro deses feyts voor niemanden, van wat natie hy oock waere, ontdeckt en soude hebben. Ende hoe wel datter t'Antwerpen gheen Spaengnaerts en zijn daer tegen hy dit soude hebben willen openen, Soo segghe ick anderwerf dat my waerachtelijck dunckt dat hy daer af niemanden anders ghesproken en heeft, dwelck ick alzoo verclaere ende affirmere, ouermidts dat ick niet anders daer van en kan ordeelen. Corts daer naer ende gheleden ontrent een maendt creech de voorgenoemden Añastro achterdencken van een ander nieuw ongeluck, van twee coopluyden

N° 488.

Geboden ende vuytgeroepen by Cornelise van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXVIII^{en} dach Aprilis, anno XV^{c} LXXXII.

Alzoe Gaspar d'Anastro, spaengnaert, nyet en is gecompareert voor mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Sche-

die failleren souden, by de welcke hy verinteresseert ende ten achtere was 9500 ℔ grooten oft daer ontrent, voor coopmanschappen die hy hun gesonden ende goedt dat hy geladen hadde op rekeninghe van eenige Engelschen van Londen, eensamentlick voor wisselbrieuen die hy ontfanghen ende ter goeder trouwen voor hun betaelt hadde. Waer door hy sy seluen vindende in zoo veel verdriets, ende dat hy van dit leste verlies egheen schult en hadde, ende oock niet en soude kunnen laten hem te absenteren, midts dat hy banckeroutten hadde van zoo grooter sommen, Soo dede hy my Anthonio de Venero alsdoen in zijn camere roepen, en belastende my zeer secreet te houden, ende weenende groote tranen, seyde ende vertelde my die substantie van het tractaet van Johan d'Ysunsa hier bouen verclaert, thoonende my eenige vanden brieuen die hem de voorgenoemde Johan d'Ysunsa geschreuen hadde. Inde welcke hy hem goedt dede alle de beloften hier vore verhaelt, ende dese brieuen waeren duyuelschlijck ende subtijlijck geschreuen, sonder onderteeckeninghe. Ende (nae dat schijnt) zoo hadde de voors. Jan d'Ysunsa van dese saecke deelachtich ghemaeckt eenen zijnen sone die tot Madrid woont geheeten Pedro d'Ysunsa Lequeytio, de welcke aenden voorgenoemden Añastro oock schreef in goeder manieren, hem versekerende vande substantie van alle t'voorghenoemde by vele middelen, ende hem seluen inde onderteeckeninge schrijuende *Apodaca*. Dese brieuen verbrande Añastro in zijn camere naer dien hy my (zoo ick gheseght hebbe) gewesen hadde d'inhouden ende substantie van dijen, ende begonste daer op met my te discourreren, seggende dat hy niet en wilde noch en soude konnen wederstaen zoo vele schanden als hem bereydt werden ende stonden te verwachten, dat hy sy seluen Gode wt gantscher herten wilde beuelen ende selue de Excell. vanden Prince van Oraingnien dooden, ende zoo verre hy daer ouer omme ghebrocht werdt, dat hy wel ter seluer plaetsen wilde doodt blijuen, want hem het steruen veel beter soude sijn dan dleuen, wesende beschaemt ende oneert alzoo hy soude zijn, alsmen van hem op de borsse van Antwerpen soude seggen, Siet daer, dat is den man die banckeroutte heeft gemaeckt : ende als de saecke zoo verre soude comen zijn, dat dan niemandt en soude willen aensien dat het door zijn schult niet en waere by comen, maer datment hem al wijten soude al en wast zijn schult niet. Dat hy hier t'Antwerpen veel ghelts schuldich was aen den voornaemsten ende die inder stadt beuel hadden, de welcke hem wreedelijck vervolgen souden, ende dat hy daeromme gheresolueert was te steruen, dat hy wel wiste dat hy alreede de doodt in

penen deser stadt, om hem te verantwoirden van het moordadich feyt by hem gepractizeert tegen den persoon van Syne Excel-

dlijf hadde, maer dat hy daer mede zijn ongheluck ende banckeroute bedecken soude. Dit seyde hy alles weenende, ende ick siende hem soo mistroostich weende veel meer, ende badt hem om Godts wille, dat hy doch zijne doodt niet en soude soecken met zijnen eygen handen, dat hy gedult soude hebben met tgene dat Godt dede, ende midts dat hy onschuldich was, dat hy het verdriet wederstaen soude dat hem ouerquam, biddende zijnen crediteuren d'aensicht ende hun verthoonende zijne redenen, te weten hoe dat Pedro Martinez de Arbalu ende Pedro de Zubiaur hem bedoruen, ende dat hy hem daer op soude berusten. Hy antwoorde my dat zijn aensicht niet en soude vermogen yemanden onder d'oogen te sien, ende dat hy daeromme by zijn voornemen woude blijuen. Ick sprack hem hertelick daer tegen, anderwerf seggende dat hyt Gode opgeuen soude ende verwachten wat hem daer van comen soude. Naer dese woorden, die gebeurden op eenen werckdach sauonts naerder borssen, quam Andries de la Maza in zijn camere, die daer oock ten huyse woonde ende nerghens af en wiste, ende alzoo bleef dat daer, sonder dien auondt daer van meer te vermaenen, door dien de voors. de la Maza daer ouercomen was. Des anderen daechs smorgens dede my de voors. Añastro wesende in zijn camere roepen, ende seyde my, Nu wel Anthonio broeder hoe gaet het v? Ick antwoorde hem, seer deerlick : Waer op hy my wederom begonste te verhaelen van t'voorgaende, segghende dat zoo verre hy zijne Excell. selue niet en doodde, dat hy niet en wiste wien tselue beuelen, ten waere dat hy hem des auentuerde met Johan de Jaureguy gheboren van Bilbao sijn dienaer die op t'comptoir hilp schrijuen, ouermidts de selue hem docht een zeer geresolueert ionghen te zijn in allen saecken, ende arm. Ick Anthonio de Venero andtwoorde dat het eenen grooten last van conscientie waere voor den voorgenoemden Añastro oorsaecke te zijn, dat de voors. Jaureguy een quade doodt soude steruen, want alzoo zijne Excell. zoo zeer bemint was door de gantsche stadt, dat hyt niet soo haest volbracht en soude hebben, oft hy en soude in stucken gehouwen worden. Añastro seyde, Neen : maer datmen hem gevangen soude nemen, om te weten, tot wat eynde hy dat gedaen hadde, ende daer mede souden acht dagen voorby gaen naer dat het feyt gedaen waere, ende dat hy Añastro daeromme vertrecken soude van Antwerpen vier dagen te voren, en gaen naer Calais, van waer hy eenen post soude afveerdigen naer Apodaca, dwelck Pedro d'Ysunsa Lequeytio is, sone van Jan d'Ysunsa, op dat den seluen zijne Maiesteyt soude laeten weten hoe dat hy vertrocken was om d'effect van tghene datter geaccordeert was, ende dat hy van Calais soude trecken naer den legher vanden Prince van Parma, ende dat hy ontfanghen hebbende de tijdinge vander doodt, eenen Trompetter van daer soude seynden, om te versoecken datmen Jan de Jaureguy dleuen soude salueren ende behouden, ende dat hy Gaspar de Añastro selue op dit feyt soude schrijuen, hem dien aengaende verclaerende aen eenige vrienden hier inder stadt, begheerende dleuen voor den voors. Jaureguy, ende seyndende witte signaturen vanden Prince van Parma, op dat dese Heeren begheeren souden wat zy wilden tot hunnen voordeele vande Religions-vrede ende van allen anderen saecken, ende datmen daer mede peys soude hebben, naer dien de Prince van Oraengnien

lencie den Prince van Orangnien, nyettegenstaende dat hy tot drye diversche reysen daertoe met den horen is geproclameert,

doodt soude zijn. Hier op quam eenen Nederlandtschen ionghen vanden voorgenoemden Añastro genaemt Juanico inde camere, den welcken hy beual Johan de Jaureguy te roepen, die int comptoir sadt, ende schreef, den welcken gecomen sijnde dede hy my wter camere vertrecken, ende naer dat hy een wijle tijdts met hem gesproken hadde, dede hy my wederom roepen, ende seyde my, dat Jaureguy dat wilde doen ter liefden van hem ende om zijn eere, ende dat hy hem eenen poignaert gewesen hadde daer mede hy zijne Excell. wilde dooden, wesende ouer tafel oft int gheselschap, hem daer mede doorstekende achter de oore, dat den voorgenoemden Jaureguy tselue ghewillichlijck wilde doen, ende vraechde wat my daer af dochte, Ick andtwoorde dat hy daer op behoorde te letten voor zoo vele alst de conscientie roerde : want waert dat sulcks gebeurde, men soude alle de Spaignaerden dooden die binnen Antwerpen souden zijn door den rouwe vandes Princen doodt, ende dat ick wter stadt wilde trecken om mijn leuen niet in perijckel te setten. Añastro seyde, dat ick niet en soude vreesen want als Jaureguy opentlyck de waerheyt soude segghen, dan en soude men thuys niet aentasten noch yet anders doen. Radende daer op de voorgenoemden Jaureguy dat dat feyt alzoo geresolueert soude blijuen om zijner eeren wille ende ter liefden van hem, ende dat hy noch den seluen dach soude gaen bespien hoe zijne Excell. soude eten, dwelck hy tot dry oft vier reysen toe dede, segghende dat hy groote hope hadde tselue te volbrengen, Welcken aengaende Añastro veel woorden metten voorghenoemden Jaureguy hadde als met den ghenen die sulck een feyt wtrichten soude, zoo dat zy naer vele ouerdenckens ten lesten in twijfel quamen oft het met eenen poignaert oft met een pistolet geschieden soude, want de voors. Jaureguy seyde dat hy noyt met pistolet geschoten en hadde, noch daer mede en wiste omme te gaen, Añastro seyde dat hyt mocht gaen ergerincx versoecken met eenen goeden vrient hem gelaetende als oft hy een Nederlander waere ende en sprekende gheen ander taele, dwelck hy te vreden was te doen, ende oock alzoo dede. Binnen middelen tijde quamender brieuen van Londen die inne hielden hoe dat Pedro de Zubiaur hem geabsenteert hadde, door welcke oorsaecke de voors. Añastro gheneycht werde te vertrecken, ende hebbende orlof genomen aen eenighe ter borssen, verreysde onvoorsiens in dijnsdaghe oft woonsdage, naer dien hy zijnen afscheydt van alle die van zijnen huyse genomen hadde als oft hy corts hadde willen wederkeeren, wtgenomen van Jan de Jaureguy ende my Anthonio de Venero, ende schreef my van Brugghe twee brieuen, eenen generalen ende den anderen op dese saecke, vande welcke ick den generalen thoonde aen Martin de Varron, Pedro de la Peña, Anthonio Spinola ende eenige andere, ende doen verbrande ick dien brief. Den anderen gaf ick den voorghenoemden Jaureguy, die den seluen las door dien hy daer inne schreef dat hem dochte dat het metten pistolette behoorde ghedaen te worden. Ende seyde dat het wel was geseght ende dat hyt zoo doen wilde, dwelck hy met grooter vreucht ende blyschappen seyde, verbrandende oock dien brief, ende seyde my alsdoen dat hy hem wilde biechten, ende ghinck tot dien eynde buyten huyse, sonder dat ick hem vraechde by welcken biechtvadere. Daer naer quam hy ende seyde my

ende telcken geprefigeerden dage voirtsgeroepen geweest, So eest dat mynen Heeren Borgmeesteren ende Schepenen deser

dat hy ter biechten gheweest was ende t'Sacrament genomen hadde, ende dat hy alreede veerdich was om dat te executeren als hy wilde, sonder yet meer te verwachten. Ende alzoo in sondaghe lestleden den XVIII deser maendt hoorde hy die Misse t'onsen huyse, ontrent den elue uren, ende ghinck daer op wt den huyse, ende dede tghene dat schijnt gheschiedt te zijne sonder dat ickt nochtans zekerlijck wete. Verclaerende ter ontlastinghe mynder conscientien, dat my niet en blyckt dat yemandt anders deser saecken soude schuldich zijn, ende dat daeromme de ghene die ter causen van dyen meer geuangen zyn, ontslaen ende verlost behooren te worden, ouermidts ick de selue onschuldich beuinde : ende indien het uwer Eer. belieft my Anthonio de Venero die gratie te doen my d'leuen te gunnen, om mijn herte ontdeckt ende al gheseght te hebben dat ick weet, ouermidts oock de ghene ghestoruen is, die tquaet ghedaen heeft, ick wil tselue alle de daghen myns leuens bekennen.

Den voorn. Gaspar de Anastro beloofde den voorn. Jan de Jauregui, ende my Anthonio de Venero, dat hy ons voor zijne eyghene soonen wilde houden, indien tselue volbracht werde, ende datter onder ons niet onuerdeylt en soude zijn, maer dat zijn goet ons eyghen soude zijn, met meer andere diergelycke woorden. De voors. Jauregui seyde, dat hy niet en begeerde, maer dat hy het dede ter liefden van hem, ende om dat hy sijn broot gheten hadde : ende ick namp mijnen hoet voor hem aff bevende, ende hem te kennen gheuende, hoe seer ick de doot vreesde, hy versekerde my, datmen my niet een haer vanden hoofde en soude crencken oft roeren.

Dese hem gheuanghene voorgelesen zijnde in Spaenscher talen onder den blauwen hemel opte Borchtbrugge, heeft ghepersisteert inde selue, etc.

EEN ANDER EXAMINATIE GHESCHIET DEN 24 DACH VAN MEERTE 1582.

Seyendo el dicho Antonio de Venero (puesto sobre el atormentando) preguntado quien podrian mas hauer sabido d'esta empresa? Dize ningunos otros, que los por el aqui delante nombrados.

Preguntado si d'esta impresa no han sabido Andres de la Maça, Pedro d'Orosco, Pedro de la Peña, o Valentin de Meurs? Dize que no.

Preguntado si no se acuerda que (estando à la mesa del dicho Añastro su amo se platicò y disputò si era licito de matara su Excell. por zelo de la fee) el Clerigo Antonio Timmerman entonces declaró : que se podria hazer sin pecado? Dize que d'ello no se acuerda.

Preguntado si no sabia quien era el que estaua à cauallo iunto al Castillo quando el dicho efeto era complido? Dize que no.

Y era dicho examination firmada por los dichos Señores Esclauines I. ZUERIUS, L. BLOMAERT.

stadt, den selven Gaspar Danastro hebben gebannen, ende bannen, midts desen, wt deser stadt ende Marcgraefschap der

Den voors. Antonio op de pijn-banck gheleyt zijnde, werdt ghevraecht ofter noch eenighe andere persoonen van dit voornemen iet gheweten souden hebben? seght datter niemandt anders af gheweten en heeft dan de persoonen die hy voorgenoemt hadde.

Ghevraecht zijnde oft Andrea de la Maca, Petro d'Orosco, Petro de la Penna, oft Valentijn de Meurs niet met allen en hebben geweten van het voors. voornemen? Seght Neen.

Ghevraecht zijnde oft hy niet indachtich en was, hoe dat (aende tafel zijnde vanden seluen Anastro sijn meester, doen daer propoosten ende questien gemoueert werden, oft het wt yuer des gheloofs gheorloft waere sijn Excellencie om te brengen) den Monick Antoni Timmerman doen wt verclaerde, datmen dat wel doen mochte sonder sonde? Seght dat hem dat niet voore en stondt.

Ghevraecht zijnde, of hy niet en wiste wie die man was die te peerdt was by het Casteel als het feyt bedreuen werdt? Seght Neen.

EXAMINATIE VAN HEER ANTONIS TIMMERMAN.

Actum ter presentien van mijn heeren den Marcgraue, Ioncker Godeuaert Montens, M. Iacob Zuerius, ende Lodewijc Bloemaert, Schepenen opt XVIIJ, XIX ende XX Martij, Anno 1582.

Anthony Timmerman, gheboren van Duynkercke, out XXXJ Jaren, eertijden religieux vande Predicaren alhier, woonende ende houdende sijn camer inde langhe nieu strate int Gulden peerdt.

Gheuraecht zijnde wat kennisse hy heeft ten huyse van Gaspar d'Añastro? Seght van dat hy ten huyse desselfs Anastro tot verscheyden reysen Misse gedaen heeft, ende oock andere ghesonden die aldaer Misse gedaen hebben, vuyt dien hy confessant als Capellaen vande Natie onderhout hadde, ende daeraf bijden voors. d'Anastro betaelt werdt.

Gheuraecht wat particuliere communicatie hy ghehadt heeft met eenen Joan de Jauregui, Spaignaert van Biscaye, ten huyse des voors. d'Añastro woonachtich? Seght dat den seluen is ghecomen vrijdaghe lestleden voor hem confessant te bichten, begeerende van hem oock te hebben het Sacrament, d'welck hy confessant aenden zeluen heeft gheadministreert, waer vore hy vanden seluen ontfinck twee dobbele gouden pistoletten, begeerende oock dat hy confessant voor hem zoude willen bidden. Ende naer de descriptie vande statuere ende cleederen die den seluen aen hadde, soo eest den seluen gheweest die desen Sondach tsnoenens den schote gegeuen heeft aenden persoon van zijne Excellentie.

Ghevraecht wesende wat de voors. Jaureguy hem gheseght oft te kennen ghegeuen heeft, tsy vore, naer, oft inde bichte, belangende het moordadich

selver, syn leefdage lanck, sonder daer binnen te commen, opde pene van capitalyck gestraft te worden, naer gelegentheyt

feyt byden zeluen aengericht metten scheute aen zijne Excellentie ghegheuen? ende of hy hem niet en verclaerde wat hem daer vore toegheseyt ende belooft was? Seght dat den voors. Jaureguy hem confessant bekende dat den voors. Gaspar d'Anastro t'voorseyde feyt selue zoude ghedaen hebben, indien hy hem Jaureguy totten volbrengen vanden voors. feyte niet verwillicht ende gheinduceert en hadde: daerby vuegende dat hy tselue feyt doen zoude ten seluen vrijdage voor oft opde noene, ende dat alleenlick veur de glorie Godts, ende mids dat hy eenen ouden vader hadde die onderhouden wesen moeste.

Geuraecht oft hy hem confessant oock niet en seyde in wat plaetse hy voorgenomen hadde tselue zijn feyt te doene, ende met wat wapene? Seght dat hy hem seyde dat hyt voor ghenomen hadde te doene aende tafel, soo hem confessant dunct, sonder te segghen met wat wapene.

Gheuraecht of hy confessant den voors. Jaureguy finalijc niet d'absolutie ghegheuen en heeft van dat hy zijn voorghenoemde feyt teghens zijne Excell. naderhandt gheschiet volbrenghen zoude? Bekent dat hy den voors. Jaureguy gheabsolueert heeft: te wetene; van dat hy tselue feyt niet en soude doen om geldt oft om goet: maer indien dat hy tselue dede ter eeren Godts ende vuyt zele vande Catholicque Roomsche religie, dat tselue hem te doene gheorloft was, ende heeft hem alsoo daer op d'absolutie ghegheuen, hem nochtans alvoren voorgehouden hebbende de periculen die vuyten voors. feyte rijsen zouden moghen.

Gheuraecht zijnde oft hy den seluen Jauregui niet en vraeghde ofter noch yemandt anders wiste te spreken van het voornemen van tselue feyt t'effectueren? Seght dat hy hem vercleerde dat daer aff niemant anders en wiste dan de voors. Gaspar d'Añastro, Antonio de Venero, ende noch een ionck man van Spaignien die hy hem confessant niet en noemde met name oft toename. Dan soo hy confessant presumeert, was tselue een ionckman die hy confessant tot diuersche reysen ten huyse des voors. d'Añastro doen onlancx geleden vuyt ende inne sien gaen hadde: wesende den seluen een ionc opgeschoten man met wat swert baerts op sijn Spaens gheschoren, bruyn, bleeck ende lanck van aensichte, magherachtich, vanden ouderdom zoot scheen van XXIIIJ oft XXV iaren, draghende een licht witachtich graw spaens casacxken ende eenen swarten mantel.

Gheuraecht wat communicatie dat hy confessant heeft ghehadt metten voors. Gaspar de Añastro, rakende t'voors. feyt aen zijne Excellentie gheschiet? Seght dat de voors. d'Anastro hem daeraf noyt vermaent en heeft, tware in sijne bichte oft anderssins.

Gheuraecht zijnde oft de voors. Jaureguy hem niet en heeft verclaert dat Valentijn de Meurs, Antoine Waghemans ende Anna Haecht, dienende binnen den huyse des voors. d'Anastro van het volbrenghen ende voornemen vanden voors. feyte aen zijne Excellentie ghebeurt wel wisten te spreken? Seght dat de zelue persoonen daeraff niet en hebben gheweten, soo hy vanden voors. Jaureguy in zijne bichte verstont, ende de selue hem vercleerde.

Ghevraecht oft de voors. d'Añastro, Jaureguy ofte Antonio de Venero hem Confessant niet geseyt en hebben dat de Coninck deur Joan de Yzunca hem

vanden delicte. Waerschouwende ende versekerende eenenyegelycken, van wat natie oft conditie hy zy, die den persoon van

d'Añastro groote belofte doen toesegghen ende belouen hadde voor te volbrenghen vanden voorseyd. feyte aen zijne Excellentie gheschiet? Seght dat hy zulcx van niemanden noyt gehoort noch gheweten en heeft.

Gheuraecht wesende oft hy Confessant t'anderen tijden niet en heeft gheweest ten huyse des voors. d'Anastro, alwaer ouer tafel wesende bijden voors. d'Añastro hem Confessant ghevraecht werde, Oft yemanden toeghelaten was, sonder te misdoene, datmen zijne Excellentie soude moghen dooden, oft om den hals brenghen? ende wat daerop geantwoordt werde, wanneer tselue gheschiedde, ende wie aldaer ter zeluer tijt present waren?

Vercleert dat hem tot verscheyden reysen vanden voors. d'Añastro sulcx wel is ghevraecht gheweest, ende noch namentlijck des noenens ouertafel (ofte naer dat de tafel opghenomen was) opten iersten oft tweeden saterdach voor Lichtmisse lestleden, ende dat alsdoen daer by waren Andrea de la Massa, Antonio de Venero, ende Valentijn de Meurs, Ende dat hy Confessant daer op antwoorde : Dattet geenen particulieren oft priueen persoon toe en stondt noch en behoorde te doene, Maer dat tselue toe stont der iustitie.

Daer teghens gheantwoort werde bijden voors. d'Añastro na zijn beste onthout : Dat den Coninc was een publicq persoon, ende tselue eenen anderen vermochte beuelen te doene : waerop hy Confessant seyde dattet niemant gheoorlooft en was yemants leuen met ghelde te coopen.

Vercleert noch dat geleden ontrent XIIIJ dagen hy confessant den voors. d'Añastro ouer tafel sittende (oft na dien de zelue mochte opghenomen wesen) heeft hooren segghen dese ghelijcke woorden : *Valla me Dios no ay en esta tierra Flaminco que se attreue à esto Principe d'Orange?* daer op hy Confessant zeyde : *Los Flamincos no son tan furiosos como vos otros.* al waer de voors. de la Massa doen ter tijt niet present en was, maer was ghereyst naer Hollandt.

Dese confessie hem confessant vore gelesen zijnde op de Borcht brugghe staende, onder den blauwen hemel, onghehaecht ende ongehouden, heeft daer by ghepersisteert : In presentie van Schepenen, desen XXVI Meerte, Anno XV^c. LXXXIJ.

ZUERIUS. BLOEMAERT.

BRIEUEN VAN ANASTRO GHESCHREUEN TOT DUYNKERCKEN.

De Brujas os escreui ayer, y aura doshoras q̃ llegue aqui, y no he podido hallar a Pedro de Çubiaur, ni saber d'el, mas de que vn maestro dize, que passó de Doura à Cales ocho dias a vn hõbre casi de sus señas. Y o passo de mala gana à Cales, por el tiempo que pierdo en boluer a casa : y a demas desto, el viento es contrario, y no podre partir oy, pero sera mañana Sabado plaziendo à Dios. Al señor Antonio Espiñola beso las manos, y que

Anastro levende in handen vanden Officier deser stadt sal leveren, om over hem recht ende justicie geadministreert te wordene,

tengo gana de boluerme. Al señor Andres de la Maça beso tambien las manos. Yo os encomiendo que tengays cuenta de lo que haz que hazer hasta que yo buelua : de papeles y assignaciones como de lo demas, que yo me dare la priessa que pudiere. Pagareys luego a Hernando de Nagera las 402 libras que Baltasar de Burgos escriuió se le diessen, porque de Cales le tengo de escreuir que estan pagadas, embialde quitança dello. A Valentin me encomiendo, y a Iaureguy dezid que os ayude en lo dela escritura, y nuestro Señor, &tc. En Dunquerch 16 de Março 1582.

El subscripto era,

Vuestro hermano Añastro.

El sobrescripto era,

Al señor Antonio de Venero mi hermano.

Anuers.

Al porte quatro florines, dandolo a las ocho horas de la manana el Lunes que es 19 de Março.

Para pagar a Baltasar de Burgos las quatrocientas y dos libras, no hallo otro remedio, por la breuedad d'el tiempo, sino dezir a Hernando de Nagera que tenia yo orden del dicho Burgos, para que se diessen a el dichas quatrocientas y dos libras, y que se las querays pagar luego, y que Valentin se las dé, y quitalde luego dos quitanças vna copia de otra, en que diga que se las days por orden de Baltasar de Burgos, y que se obliga a hazer las buenas al dicho Baltasar de Burgos, y d'esta manera el dicho Burgos se podra valer dellas con su cõmodidad. Hazelde luego a la hora que esta recibays, antes que se haga el empleo : porque de otra manera no veo orden de que vengan a manos d'el dicho. Y assi os ruego mucho que esto se haga luego el mismo Lunes. Dira Nagera, que no tiene auiso, direys le vos, que es hombre trabajoso, y que no quereys aguardar a esso, porque yo os lo ordené assi, y Burgos esta desproueydo de dineros. En el empleo me parece bien lo que ay le escreui de Brujas, que se haga de la mercaderia que pide Diego Carreno, prouandola primero algunas vezes, y al tiempo del effecto ponerse vna medida, y dos rodondas, y d'esta manera se comprará con mas seguridad, y menos embaraço : y para aquel vestido tomarle la medida por detras. Esto tengo por mejor que lo otro, y de menos embaraço, y mas seguro : y tambien puede ponerse lo otro, para en caso de necessidad Pensad en ello, y mirad quanto va en que el empleo se acierte. Hazed cuenta, que yo me detendre en Cales el Sabado por todo el dia, para escreuir à Apodaca, y despachar le correo, y despues he menester tres dias para assentar mi cuenta con aquel hombre, y dezirle lo que conuiene, porque vaya todo por orden : y despues se podra hazer quando el corredor quisiere,

dat hy, voor eenen schenck oft vergeldinge, zal hebben de somme van duysent croonen eens.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 361.)

---

y dezilde que le de Dios buena dicha, y que consideres bien lo mucho que importa que el empleo sea bueno.

En la margen estaua escripto,

Otra vez torno à dezir lo de Nagera, porque Baltasar de Burgos está falto de dineros, y embialde luego la vna cedula del dicho Nagera, y por esto doy esta ventaja de 13 1/4 libras. A Valentin y Iauregui me encomiendo mucho.

El sobrescripto era : PARA ANTONIO DE VENERO.

Señor Broeder,

Ghisteren schreef ick v van Brugghe, ende het is nv twee uren dat ick hier ghearriueert ben sonder te connen vinden Señor Pedro de Cubiaur, noch eenige andere tijdinge van hem te vernemen, dan dat een Schipper my geseyt heeft, dat geleden is ontrent acht dagen, datter een seker persoon die hem gelijck was van Douures tot Calais passeerde. Ick sal seer noode tot Calais reysen, midts dat ick soo veel tijt sal verliesen, daer ick nochtans seer gherne haest soude thuys wederkeeren, ende bouen dien is oock de windt contrarie, soo en sal ick noch desen dach niet cunnen vertrecken, maer het sal wel morgen zijn, te weten, een saterdach, ist dat Godt belieft: Ick cusse de handt aen Señor Antonio Espinola ende dat ick seer groot verlanghen hebbe om thuys te commen. Ick cusse oock de handt aen Andrea de la Maza. Ick ghebiede v dat ghy de handt houdt aen alle tghene datter te doen is totter tijdt toe dat ick wedercomen sal, soo wel van de papieren ende assignatien, als van andere dingen: Aengaende van my, ick sal my soo seer haesten als ick kan. Betaelt terstondt aen Ferdinando de Nagera de 402 ponden, de welcke Balthasar de Burgos geschreuen heeft datmen hem gheuen soude: want ick sal hem van Calais schrijuen datse betaelt zijn, ende seyndt hem de quitancie. Ick recommandere my seer aen Valentyn, ende seght Jaureguy dat hy v inde schriften helpe. Onse Heer, etc. Wt Duynkercken den 16 Meert 1582.

D'onderteekeninge vvas

V Broeder ANASTRO.

D'opschrift was

Aen mijn Broeder ANTONIO DE VENERO

t'Antvverpen.

Den Bode vier gulden, indien hyse leuert een Maendach smorgens ten acht uren, te weten den 19 Meerte.

N° 489.

Gheboden ende vuytgeroepen by Cornelise van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten lesten dach Aprilis, anno 1582.

Alzoot der bermherticheyt Godts heeft belieft Zyne Excellencie den Prince van Oraengien van syne quetsure ende cranckheyt,

Omme Balthazar de Burgos, die 402 lib. te betalen, en vinde ick egeenen anderen middel om der cortheyt vanden tyt, dan te seggen aen Fernando de Nagera, als dat ick commissie hadde vanden voorseyden Burgos, omme hem de voorseyde 402 lib. te voldoen, ende dat ghy hem die terstont wilt betalen, ende Valentijn hem die gheue, ende neemt daer van terstont twee quitantien, eene copie wt d'andere, waer inne hy bekenne, dat ghy hem die gheeft deur beuele van Balthasar de Burgos, ende dat hy hem verbinde de selue goet te doene, aenden voorseyden Balthazar de Burgos, ende in sulcker vuegen sal de voorseyde Burgos hem daer mede mogen behelpen, tzynder commoditeyt: Doet het terstont, ende opder seluer uren als ghy desen ontfanct, al eer het employ geschiet: want andersins en sie ick geenen middel, hoe die tot synen handen gheraecken souden, ende zo bidde ick v seer dat tselue terstont gedaen worde, op den zeluen maendach. Nagera sal v seggen, dat hy geen aduys en heeft: ghy sult hem seggen, dat den man moyelijck is, ende dat ghy daer naer niet wachten en wilt, deur dien ick tzelue v alsoo geboden hebbe, ende Burgos is ongeprouideert van gelde. In het employ dunct my goet, tghene ick gisteren van Brugge screeff, dat vande coopmanschap gedaen worden die Diego Carreno versuect, die eerst proeuende eenighe reysen, ende ten tyde vanden effecte, daer op te doene eene mate, ende twee ronden, ende alzoo salmen tselue mogen coopen veel sekerder, ende met minder letsele, ende de mate vanden seluen cleede van achter te nemen, Dit houde ick voor beter, als d'andere, ende van minder hindernisse, ende meerdere versekerheyt, ende in dien het noot zy, machmen het andere daer by doen, wilt daer op letten, ende siet hoe veel importeert, dat het employ seker sy. Maect uwe rekeninge, dat ick my een saterdach voor den geheelen dach te Calais houden sal, omme aen Podaca te scrijuen, ende hem eenen post te beschicken: ende daer naer sal ick wel drye daegen van doen hebben, omme mijne rekeninghe te maecken, met dien persoone, ende segt hem voorts tghene des behooren sal, op dat tzelue al met ordre geschiede, ende daer naer machmen doen, alst den makelaer willen sal, ende segt hem dat hem Godt goede voorspoet geue, ende dat hy aenmercke hoe vele importeert dat het employ goet sy.

Opde marge stondt geschreuen:

Ick segge andermael dat van Nagera, want Balthasar de Burgos gelt gebreect, ende seyndt hem terstondt den eenen brief vanden voorseyden

hem, byden Coninck van Spaengien, onlancx geprocureert, deur middele van eenen Gaspar de Anastro ende andere zyne boose

Nagera, ende daeromme geue ick hem dat profijt van 13 lib. 4 scellingen. Ick gebiede mij seer aen Valentijn ende Jauregui.

Het opschrift vvas aldus, Voor Antonio de Venero.

Een ander brief gheschreuen van den seluen Anastro.

Señor hermano,

De Brujas y de Dunquerch os escreui, yo me detuue en Dunquerch dos dias, bien desgustado, por ser el tiempo tan fuerte y contrario que no pude passar : y assi me aconsejo el gouernador de Dunquerch que passasse por tierra, y que era mejor : y assi me robo el vn passaporte de Grauelingas, y llegue aqui, dos horas ha, en esta villa de Grauelingas, y mañana me yre por agua à Cales; a lo que entiendo, porque de aqui a Cales por tierra esta todo lleno de Franceses, que roban los que passan, y mas haran siendos Españoles. Ha me dicho vn tal Quadra que està aqui, que Pedro de çubiaur estuuo aqui quatro dias ha, y que entendiò que era ydo a Cales, podra ser que alli le hallare, entre tanto haze los lo mejor que pudicredes. Y esse empleo de las mercaderias se puede hazer a cada hora, y sea tan bueno que los dueños no se quexen. No tengo mas que escriuir, Nuestro Señor, &tc. Encomiendome a Valentin y Iaureguy. Al señor Maça beso las manos, y Nuestro Señor, &tc. En Grauelingas 17 de Março 1582. Harta ventura ha sido auer escapado en el camino, segun andan los Franceses. Yo sere alla lo mas presto que pudiere, que ya queria ser buelto.

El subscripto era,

Vuestro buen hermano Anastro.

Despues estaua escripto,

A este correo llamado Copemena hareys que se le délo que yra fuera de la carta, por auerme traydo aqui.

Señor broeder,

Van Brugge ende Duynkercken hebbe ick v gheschreuen : Ick hebbe my gehouden binnen Duynkercken twee daghen, wel teghens mijnen wille, midts dat den tijt soo sterck ende contrarie was, dat ick niet en hebbe connen passeren, waer deure de Gouuerneur van Duynkercken my gheraden heeft, dat ick ouer landt reysen soude, dwelck beter was, ende alsoo dede hy my hebben een Pasporte tot Greuelinghen, daer ick ghearriueert ben,

instrumenten, te genesen ende tzynder gesontheyt te restitueren, daer deure Syne Hoocheyt ende dese syne Nederlanden

tis nv twee uren gheleden : van waer ick morghen na Calais te water reysen sal, soo ick meyne, want van hier naer Calais te lande ist vol Franchoisen, die beroouen de passanten, ende meer doen souden Spaignaerden wesende : My heeft gheseght eenen sulcken Quadra die hier is, dat Pedro de Cubiaur hier vier daghen gheweest is, ende dat ick verstaen dat hy ghereyst was naer Calais, t'mach wesen dat ick hem daer vinden sal : Binnen middelen tyden doet het beste, soo dat v moghelick is, ende het employ vanden coopmanschappen mach nv geschieden t'elcker uren, ende dattet soo goet zy, dat de Meesters hen daeraf niet en beclagen. Ick en hebbe anders niet te schrijuen, Onsen Heer etc. Recommandeert my aen Valentijn, ende Jauregui. Van Seigur Maza cusse ick de handen, ende Onse Heer etc. Wt Greuelingen den 17 Meert 1582. Het heeft groot geluck geweest dat ick op den wech ontcommen ben, soo de Franchoysen loopen : Ick sal daer soo haest zijn als ick can, want ick wilde wel alreede wederghekeert zijn.

Onder stondt,

Uwen goeden broeder Anastro.

Noch stondt onder,

Desen Post genaempt Coppenhagen salmen gheuen tgene dat buyten op den brief staet, voor dat hy my hier ghebrocht heeft.

Brieuen van sijnder Excellencie, geschreuen met sijn eyghen handt.

Monsieur de Saint-Aldegonde, i'ay entendu que l'on doibt demain faire iustice des deux prisonniers, estants complices de celuy qui m'a tiré le coup. De ma part, ie leur pardonne tres-volontiers de ce qu'ils me peuuent auoir offensé : & si ils ont, peut estre, merité vn chastoy grand & rigoureux; ie vous prie vouloir tenir la main deuers Messieurs du Magistrat, qu'ils ne les veuillent faire souffrir grand torment, & se contenter, s'ils l'ont merité, d'vne courte mort. Sur ce vous diray le bon soir.

Vostre bien bon amy à vous faire seruice,

Guillaume de Nassau.

Mijn Heer van Sint-Aldegonde, ick hebbe ghehoort hoe datmen morgen iusticie doen sal ouer de twee gheuanghenen, die mede complicen gheweest hebben van den ghenen die my den scheut gegheuen heeft. Aengaende van my, ick vergeeft hen seer gheerne dat sy tegen my souden moghen misdaen hebben : ende ist saeke dat sy moghelick een groote ende rigoreuse pene verdient hebben, ick bidde v dat ghy de handt wilt aenhouden, dat die Heeren vander wet hen doch gheen groote tormenten aen en doen, ende

noch merckelycke diensten ontfanghen selen, die welcke nyet en behoiren met ondanckbaerheyt bejegent te wordden, Soo eest

hen contenteren (ist dat sijt verdient hebben) met een corte doodt : Hier op segghe ick v goeden auondt.

V seer goede vriendt altijt bereydt tot uwen dienste,

WILLEM VAN NASSAU.

ANDER BELIJDINGHE VANDEN VOORS. HEER ANTONIS.

Actum opde Steen der stadt van Antwerpen, ter presentien van mijnen Heeren den Schouteth, ende Meester Iacob Zuerius, ende Lud. Bloemaert, Schepenen, den XXVIIJ Martij, 1582.

Heer Anthoni Timmerman gheuangen bereyt wesende totter doot daer toe hy op gisteren voor der noenen inder Vierschalen *(sic)* alhier by Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt is verwesen, Seght ende verclaert tgene des, ende alsoo hier na volcht.

Inden eersten seght dat hy hem naerder bedacht hebbende vande gene die ouer tafel ten huyse van Gaspar de Añastro zijn gheweest, wanneer hy aldaer etende de voors. Añastro ten propoost, ende in disputatie heeft gebrocht, Oftmen soude vermoghen omme te bringhen den persoon van sijnder Excellentien wt crachte vande proscriptie vanden Coninck van Spaengnien, dat hy niet en can voor seker verclaren, oft doen ter tijt ouer tafel is gheweest Andries de la Maça, oft niet, Ende dat de propoosten op het leste vandé maeltijt, oft daer nae sijn gheschiet, daer by veugende dat hy wel ende sekerlijck weet, dat Valentijn de Meurs den seluen noene al daer ouer tafel is gheweest, maer dat hy daer af is ghegaen.

Daer en bouen bekent de voors. ghecondemneerde sijn groote faute, ende quade opinie, die hy heeft ghehadt, datmen met goeder conscientien den persoon van zijnder Excellentien, wt crachte vanden voors. proscriptie hadde moghen omme brenghen, de selue opinie alsdien aengaende, by gheleerde beter onderricht wesende, ende hem daer op naerder bedacht hebbende, midts desen reoucerende: biddende daeromme mijnen Heeren den Wethouderen deser stadt tselue hem te willen vergheuen, ende dese by sijne voorgaende confessien vuegen, ende mede int openbaer brengen, soo verre d'ander worden gheopenbaert, op dat niemandt en dencke, dat hy met alsulcken quaden opinie is ghestoruen.

ZUERIUS.

BRIEUEN VANDEN PRINCE VAN PARMA.

Alexandre Prince de Parme & de Plaisance, Lieutenant, Gouuerneur, et Capitaine general.

Treschiers & bien amez, A la mienne volonté que vous cogneussiez aussi bien que font tous ceux de pardeça, le zele & affection dont i'ay tousiours

dat, dyen volgende, van weghen mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt, wordt

procedé, & procuré le bien, repos & tranquillité de ces païs en general, dont ie ne veux plus ample ni plus clair tesmoignage, que les peines que i'en ay prins, les deuoirs que i'y ay rendu, & les perils & hazards esquels ie me suis exposé pour tascher de remettre le tout en l'ancienne splendeur & felicité, dont souloyent iadis tant flourir ces Prouinces. Suiuant quoy, ayant esté Dieu serui de vous en ouurir le chemin par la mort du Prince d'Orenges, seul & vnique instrument & autheur de tant de miseres & calamitez par vous souffertes, i'espere qu'il vous aura quand-&-quand osté de deuant les yeux le bandeau qui vous empeschoit de cognoistre & discerner de plus pres, les ruses, cautelles, & inuentions par lesquelles il nourrissoit la diffidence, & perpetuoit vos miseres pour sa conuoitise & ambition particuliere : iusques à vous auoir à ces fins voulu assubiettir & submettre à l'insupportable ioug de ceux desquels vous auez és siecles passez tant receu de dommage & d'hostilitez : Vous en ayant bien voulu escrire ce mot pour vous aduertir & asseurer, qu'en cas que veuilliez vous preualoir de l'occasion & commodité que Dieu vous presente, ne trouuerez personne en ce monde qui vous y aide & assiste auec plus de sincerité, promptitude & affection, que ie feray: vous offrant à cest effect tout ce que ie puis, en vertu de l'authorité & pouuoir special que i'en ay de sa Maiesté, de laquelle ie suis trescertain que vous ne receurez moindre grace & faueur, ni traictement pire, qu'ont esprouué ceux qui se confians du tout en la naturelle douceur dont icelle est douée, se sont si volontairement iettez és bras de sa Royale clemence & benignité. Surquoy i'attendray vostre responce, que ie prie Dieu soit telle que ie la desire pour vostre propre bien & repos, & que ce soit si tost que sa Maiesté ait occasion de surseoir les apprests qu'elle faict pour paruenir à ce but par quelque autre voye, peut estre, plus violente, & moins duisable à vous mesmes. A tant treschiers & bien amez Dieu vous ait en sa saincte & digne garde. De Tournay ce XXV de Mars 1582.

Soubsigné ALEXANDRE. & tout en bas F. GARNIER.

La superscription estoit :

A nos treschiers, & bien amés les Marcgraue, Amptman, Bourguemaistres, Escheuins, Conseil & Rentmaistres de la ville d'Anuers.

Alexander Prince van Parma, ende van Plaisantien, Lieutenant, Gouuerneur ende Capiteyn Generael.

Seer lieue ende wel gheminde, waert dat ghy mijnen wille kende soo wel als die van herwaerts doen, ende met wat grooter liefden ende affectien ick altoos geprocedeert ende geprocureert hebbe t'weluaren, ruste ende tranquilliteyt van dese landen int generael, waeraff ick geen breeder noch claerder getuygenisse en begheere, dan de moeyten die ick daeromme hebbe

geordonneert eenenyegelycken, op overmorgen, wesende en Woensdaghe, te houden ende celebreren eenen extraordinarissen

gehadt, ende het deuoir dwelck ick daertoe hebbe gedaen, ende de periculen ende auontueren waerinne ick my hebbe gestelt, omme die in hunne oude claerheyt ende weluaren te brenghen, waer deur onlancx dese prouincien soo seer plaegen te floreren: welcken volgende, alsoo t'Godt gelieft heeft v den wech te openen deurde doot vanden Prince van Oraengien, alleen ende het eenich instrument ende autheur van allen den calamiteyten ende miserien by v lieden gheleden, ick hope, dat hy v met eenen van den ooghen affgenomen sal hebben den bandt die v belette te kennen, ende van by te discerneren de schalcheden, cautelen ende inuentien, waermede hy onderhoude de diffidentie ende wantrouwicheyt, ende verlengde uwe miserien, deur zijne particuliere begeerlycheyt ende eergiericheyt, soo lange ende verre, tot dat hy v ghesubiugeert ende gebrocht soude hebben onder den iock vande gene die v in voorleden tyden soo grooten schade ende viandtschap gethoont ende gedaen hebben, ick hebbe v daeraf wel willen schrijuen dese woorden, omme vlieden te versekeren ende waerschouwen, ingeualle ghylieden v wilt behelpen metter oorsaecken, occasie, ende commoditeyt die Godt v presenteert, en soudt ter weerelt gheen mensche connen geuinden, die v daertoe met meerder behendicheyt, sinceriteyt ende begeerte, behulpiger ende meer bystandich soude connen wesen, als ick doen soude, V lieden presenteerende tot dyen eynde al tgene my mogelyck is ende doen can, wt crachte vande auctoriteyt ende speciael beuel dwelck ick van zijne Maiesteyt hebbe: vande welcke ick zeer versekeert ben dat ghylieden geen mindere gratie ende faueur, noch oock erger tractement crijghen en sult, dan gheproeft ende gehadt en hebben die hun geheelicken betrouwt hebbende in zyne naturele soeticheyt (waer mede hy begaeft is) hun soo ghewillichlycken in de armen van zijne Coninclycke goedertierenheyt ende bermherticheyt geworpen hebben: waeroppe ick uwe antwoorde verbeyden sal, de welcke (ick bidde Godt) soo wesen moet, als ickse wensche, voor uwe eyghen weluaren, ende ruste, ende dat tselue terstont sy, op dat zyne Maiesteyt oorsaecke hebbe, omme de gereetschappe by hem gedaen, wt te setten, ende te commen by eenighen anderen middele tot desen eynde, de welcke soo wesen mochte, voor vlieden veel straffer ende min proffytelicker wesen soude mogen. Hier mede seer lieue ende geminde, wille Godt v nemen in zijne heylighe ende weerdighe bewaernisse. Wt Dornick den 25 Meert 1582.

Onderteeckent, ALEXANDER. ende onder stondt F. GARNIER.

Het opschrift vvas aldus,

Aen onse seer lieue ende geminde den Marcgrave, Amptman, Borghemeesteren, Schepenen Raet ende Rentmeesters der Stadt van Antwerpen.

Ghelycke brieuen *mutatis mutandis* zijn geexpedieert geweest aen die van Bruesselen, Gendt, Brugge, Ipre, etc.

vier ende biddach, om Godt almachtich te dancken ende te loven vande gesontheyt aen Syn Excellencie gerestitueert, ende

Een brief van Anastro gheschreuen binnen Doornick.

Muy mag. Sor.

Pves ha querido No. Sor. que el Principe de Orange aya acabado susdias, se ha de creer que es para auer misericordia de estas tierras que estauan affligidas : y yo estoy aggradado de auer sido occasion e instrumento de sa muerte, por el seruicio que deuo a mi Rey, y por la quietud y reposo que desseo a los estados : y quando mi criado no fuera sufficiente para hazer lo que hizo, yo tenia determinado de matarle por mi mano, por saccar esta tierra del trauajo en q̃ estaua. He querido escriuir a v. m. y al Sr su hermano esta carta para assegurar los que pueden confiar en la misericordia que su Mag. y su Alteza del Principe de Parma dessea hazer con los de essa villa, sin accordarse de las faltas passadas; si no con animo de perdonarlas todas, y que todos puedan viuir pacificamente. Y pues que v. m. tiene mano para poder dar a entender à essos SSes del Magistrado esta buena voluntad, y tomar buen consejo en este negocio, assegurandolos que en lo que yo pudiere fauorescer los lo hare de muy buena gana. Y si quisieren empleara v. m. en ello, y al So Laurẽtio su hermano, y lleguarse por aca, yo les embiare passa-porte de su Alteza assegurãdolos. Y saldre fiador por la seguridad de sus personas, y respondanme de la voluntad que en esto tienen, y no se ofresce otra cosa por agora, No. Sor. de Tournay à 25 de Março, 1582.

Besa las manos à vas. mdes.

Gaspar d'Añastro.

A los muy Mcos. Sres Denys de Meurs, y
Laurens de Meurs. en Gante.

Eersame Heeren.

Alzoo het Godt gelieft heeft dat den Prince van Orangien ouerleden is, en is niet te twyffelen oft hy en heeft medelyden gehadt met dese bedruckte ende allendige landen. Ick ben seer blyde de oorsaecke ende het instrument der seluer gheweest te hebben, omme den dienste die ick mijnen Coninck schuldich ben, ende voor de ruste ende tranquilliteyt van desen landen, sulcx dat waert alzoo geweest dat mijnen knecht daertoe niet ghenoechsaem geweest en waere, omme te doen tgene hy ghedaen heeft, was geresolueert den seluen met mijn eygen handen te dooden, omme dese landen wter peynen daerinne de selue zijn, te verlossen. Ick hebbe v daeromme ende uwen broeder om v lieden te versekeren wel willen schrijuen, dat ghy lieden v wel mocht betrouwen opde bermherticheyt, die zijne Maiesteyt ende zijne Alteze den Prince van Parme, uwe stadt wel soude willen thoonen,

van alle andere weldaden Synder Hoocheyt ende den gemeynen Vaderlande ende ons bewesen (1). Biddende Synder Goddelycker

sonder de voorgaende fauten te willen voorts-brengen, anderssins dan hun gansschelyck te vergheuen : ende op dat een yeghelyck alzoo payselick soude moghen leuen. Ende want in uwe handen is desen goeden wille die vanden Magistraet aen te mogen geuen, ende goeden raet op deser saecken te nemen, versekert hun, dat ick in alle tgene daerinne ickse can fauoriseren, hun behulpich wesen ende geerne doen sal : ende ingeualle sy v, ende uwen broeder S. Laurens daerinne willen employeren, omme herrewaerts te commen, ick sal v een pasport van zijne Alteze in alder versekerheyt seynden, ende sal voorde versekeringe van uwe persoonen borge blyuen. Laet my uwe meyninghe daeraff weten. Ende niet anders occurrerende voor de handt. Onse Heere, etc. Wt Doornic den 25 Meert, 1582.

Onderteeckent,

Ick cusse die handen van uwer L.

GASPAR D'ANASTRO.

Het opschrift vvas aldus,

Aende discrete Heeren DENYS ende LAUREYS DE MEURS.

Tot Ghendt.

---

(1) Deze biddag was bevolen door den Hertog van Anjou, welke daarom aan het Antwerpsch Magistraat den volgenden brief toestuurde :

Onse zeer lieve ende getrouwe die Marckgrave, Borgermeesteren, Schepenen ende Raid onser stadt van Antwerpen.

By den Hertoge,

Seer lieve ende getrouwe. Alzoo den barmhertigen God belieft heeft onsen zeer lieven ende beminden Neve den Prince van Oranien van zyne quetsure ende cranckheyt, hem byden Coninck van Spanien onlancx geprocureert, deur middele van eenen Annastro ende andere syne boose instrumenten, te genesen ende syner gesontheyt te restitueren, daerdeur wy ons vertroosten dat wy ende dese onse landen noch merckelycke diensten ontfangen sullen, die welcke nyet en behoiren met ondanckbaerheyt bejegent te worden, Soo eest dat wy, in Raide, goet gevonden hebben eene solemnele dancksegginge daeromme te vercondigen, die oyck dienen mach tot speciael gebed, om Gottes gebenedydinge over onse actien, totter bescherminge deser onser landen.

Versuecken ulieden daeromme ende nyettemin ordonneren, dat ghylieden

Majesteyt met vieriger herten, dat haer gelieven wille synen heyligen seghen op Syne Hoocheyt, Excellencie ende dese Neder-

terstond ordre stelt dat, binnen deser stad van Antwerpen, sekeren corten dach (daertoe ten bequaemste te nemen) gesolemnizert ende geeegnet worde met loff ende dancksegginge Gods, voir Syner Goddelycker Majesteyt voirs. ende alle andere weldaden ons bewesen, ende gemeyne gebeden synen heyligen segen op ons ende dese onse landen te continueren. Ende want tzelve nyet en dient als tot bevestinge van uwe conservatie ende voirspoet, zullen U., seer lieve ende getrouwe, den Almogenden hiermede bevelen. Vuyt Antwerpen, den XXVIII^en Aprilis 1582.

V. Meetkerke.

Ter ordonnantie van Syne Hoocheyt,

N. V. Sille.

(Oorspronkelijke brief, berustende ter Stadsarchieven.)

Nauwelijks een jaar na den eersten aanslag, was er te Antwerpen reeds een ander sluipmoorder, welke naar het leven des Prinsen stond. De hier volgende extracten bewijzen zulks :

Mercurii, secunda Martii 1583.

De Schouteth, nomine officii, aenleggere, contra Pedro de Hordonnez, *gevangene.*

Overmits hy gevangene, nyet wesende inden dienst noch eedt van (*den*) Coninck van Spaengnien, hem heeft vervoirdert, inden jaere 1576, in het saccagement deser stadt, met andere Spaengnaerden den borgeren ende innegesetenen alhier te plunderen ende diverse huysen te saccageren, namentlyck *den cleynen mortier* opte Groote Merct, alwaer hy, voer synen buet, heeft gehadt een costelyck tappisserye van goudt ende silver; noch een ander huys ontrent dOude Borse, daer hy te roove creech twee coffers met goet; ende opte Lywaetmerct vuyt een ander huys gehaelt drye oft vier stucken lywaets; hebbende daernae hem begeven byden Coninck van Spaengnien, ende den selven zedert (*gedient*) voer bespiedere in Hollandt, Zeelandt ende elders; ende, continuerende syne boosheyt ende groote partyschap, die hy tegen dese landen was dragende, heeft hem geaddresseert aenden Coninck van Spaengnien, geleden ontrent een jaer ende meer, presenterende syn lyff te avonturen omme den Prince van Orangnien te vermoorden; waer vore hem, gevangene, van wegen des voers. Conincks, groote staten, officien ende remuneratien syn toegeseet geweest, sulcx dat hy heeft geloeft ende tsynen laste heeft ghenomen tvoers. feyt te volbrengen; hebbende, geleden nu ontrent vier maenden, aenden Coninck van Spaengnien affscheydt ende oirloff genomen binnen Lisbona, in Portugael, omme, tot dyen eynde, naer dese Nederlanden

landen te continueren, ende de selve te houden in zynen bewaernisse ende protectie. Gebiedende voorts eenenyegelycken,

te commen, gelyck hy heeft gedaen, synde hem, gevangene, tot onderstandt ende hulpe van syne voyage, gegeven van sConincx wegen ses hondert croonen, doer handen van don Jehan Didraques, secretaris vanden Coninck, mitsgaders eenen brieff van credence aenden Prince van Parma. Ende herwaerts over ghecommen synde, namentlyck binnen der stadt van Grevelinghen, heeft hy, gevangene, aenden voers. Coninck gescreven, dat hy zyne reyse naer Antwerpen soude terstont doen, ende dat hy daervuyte nyet en soude scheyden, hy en hadde tvoers. feyt geeffectueert, dwelck hy geresolveert hadde te doene, ter eerster opportuniteyt, met eenen poingnaert, biddende Syne Majesteyt, ingevalle hy, gevangene, in dese entreprinse oft aenslach ter doot geraecte te commen, dat de selve soude gelieven te houden voer gerecommandeert syne drye susters, die binnen Avila, in Castilla la Vielle, (daer hy, gevangene, is geboren) waren woonende, oft andere diergelycke woerden in substance. Ende om tselve feyt te beter te volbrenghen is hy, gevangene, gedeguiseert wesende met Nederlandtsche cleederen, binnen deser stadt gecommen, opdat men nyet mercken en soude dat hy was eenen Spaengnaert, hebbende hem oyck, tot dyen eynde, te voren versien van een passepoorte van Adam Ditrichsteyn, opperhoeffmeester vande Keyserlycke Majesteyt, ende inde selve passepoorte hem doen noemen Andreas Hirs, geboren van Syreno, in Croaçia.

Ende voer sulcx hem binnen deser stadt ende elders, daer hy is geweest, in Hollandt ende Zeelandt, vuytgegeven.

Concludit capitaliter, etc. Reus antwoerdende by ontkennen in vuegen ende maten, is daenleggere geruympt ten thoone, dewelcke daertoe geemployeert hebbende desselffs gevangene confessien, besundere deghene die by hem opte Borchtbrugge alhier, ongehacht ende ongehouden, onder den blauwen hemel is gedaen. De voers. confessien des gevangene gelesen synde, is daenleggere gewesen volcommen van synen vermete met gevolghde van Schepenen. *(Op den bladrand :* EXECUTIO.)

(Vierschaarboek, 1582-96.)

Aen mynen Heeren, etc.

Verthoont Jannen Cuelemans, cipier vanden gevangenensteen alhier, hoe dat hy verthoondere in bewaernisse heeft gehadt eenen Pedro ....., Spaegniaert, die nu, corts gheleden, is geexecuteert gheweest, ende want hem verthoonder, van tsHeeren wegen, is belast gheweest den selven Spaegniaert te bewaren als den appel van synder ooghen, ghelyck hy dyen volghende oyck gedaen heeft, hem hebbende snachts met twee parsoonen doen gadeslaen ende waecken, vier ende licht gebrant, den tyt van acht geheele daghen ende nachten, ende wat vervolch hy verthoonder, hy daghelycx is doende, soo aen mynen Heeren de Colonellen als Aelmoesseniers deser stadt, en can tot egeene betalinghe daervan gheraecken, ghelyck hy oyck nyet en doet

van wat qualiteyt hy sy, dat nyemandt hem en vervoirdere op overmorgen den geheelen dach te wercken, synen winckel

nopende tghene mynen Heeren den Schouteth, Schepenen ende Commissarisen vande voors. Colonellen, opde voors. gevanckenisse, tot twee diversche reysen, hebben, int examineren des voors. afflyvighen, gedispendeert gehadt, bedragende aen wyn XXIIII potten Rinschen ende twee bancquetten XII guldenen, beloopende XXXI guldenen IIII stuyvers. Bidt daeromme de suppliant, dat U Eerweerde ghelieve te ordonneren ende te betalen de voors. somme, ende de voors. Colonellen oft Aelmoesseniers van ghelycken te ordonneren hem te betalen, van het voors. bewaren ende oncosten gedaen vanden voors. overleden. Dwelck doende etc. Jan Coelemans.

Myne Heeren Borghemeesteren ende Schepenen ordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere de somme van eenendertich guldens, IIII stuyvers, ter causen in desen geruert, geresen, den suppliant vuyt te reycken en te betalen.

Actum VI^a Maii 1583.

MARTINII.

(*Requestboeck*, 1583, *fol.* 40 v/°.)

Jan Cuelemans, Cypier vanden Steene, de somme van eenendertich ponden, vier scellingen Artois, voer verschoten gelde aen wyn ende bancquette, tot twee distincte reysen, opden Steen verteert ende gedroncken, opden Scouteth, Commissarisen ende eenige vanden Colonnellen, int examineren vanden Spaignaert, die namaels geexecuteert is geweest, volgende de specificatie met acte vander Weth vanden VI^{en} May XV^c LXXXIII, ordonnancie ende quitancie. XXXI £ IIII sc.

(*Stadsrekening van het jaar* 1583-84.)

De volgende brieven en verhooren, welke tusschen losse bescheeden zijn gevonden, staan in verband met het vertrek van den Prins van Oranje :

Aen den eersamen ende discreten sieur Guillam de Mesmaecker, mynen goeden vrindt, tot Lille.

Monsieur de Mesmaeckere, naer alle behoirlycke recommandatien aen uw liede ende aen uw lieder huysvrouwe, desen sal alleenelyck dienen om uw liede te adverteren ende die gemeynte, hoe dat ick uw lieder brief ontfangen hebbe, met meester Jan, ende dyenvolghende uw liede te adverteren, hoe dat ick, naer het vertreck van mynen heere van Lille, gesproken hebbe den Greffier vande Staten van Brabant, Meganck, om te hebben die

open te setten oft met cramen voorts te staene oft eenige goeden te venten. Opde pene van ses Carolusguldenen, te bekeeren, deen helft, tot behoeve van den armen.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 361 *v/o*.)

---

brieven aenden Gouverneur van Mechelen ende oyck aende Magistraet van Mechelen, gelyck myn heere van Lille versoecht hadde, hier wesende, aende voirs. Staten, daerop de voirs. Meganck my geantwoirdt heeft gescreven te hebben aenden voirs. Gouverneur ende Magistraet, maer en hebbe dat nyet moeghen sien, alsoe mach uw liede ende myn heere van Lille daer naer vernemen te Mechelen; de brieven zyn vander daten gescreven den XIIII^en^ oft XV^en^ July. Aengaende vanden brief vander financien, aenden Rentmeester Isack de Rouck gesonden, om te hebben zyn advys ende vander Cameren ende vanden Raede van Brabant, hebbe ick iersten gesonden den XIX^en^ July, vuyt dyen dat ierst die brieven gedepescheert waeren byden Greffier, aldaer zonder surceancie van executie; zonder ben ick naderhant gecommen byden Commis Rouck, om andere saecken, die my doen seyde dat wy brieven hadden van advys met surceancie van executie, soe hebbe ick die brieven doen andersins despescheren, met die clausele van surceantie, daeraff dappostille luydt: Ladvys du Receveur de Brabant au quartier de Bruxelles et de ceulx des comptes illecq. oïjs sur ce les fiscaulx du conseil du dit Brabant, pour après en ordonner, tenant le rapport en surceance, toute execution qu'il porroit adviser cy mencionné faire pour le terme dung mois. Faict en Anvers en bureau des Finances le XIIIIe jour de Juillet 1563. Signé : F. SPALLART. Biddende uw liede myne recomandatie te doene aen myn heere van Lille, met zyn huysgezinne, gelyck oyck doet myne huysvrouwe. Hier mede den Heere bevolen. Gescreven met haeste, desen XXII^en^ July, anno 1583.

Al uw goeden vrindt ende dienaer,

F. VAN HOUTE.

Wysen ende zeer voirsinnighen Meester Peeter Wans, residerende int Hoff van Sinte Ber *(sic)*, tot Mechelen.

Meester Peeter, goede vriendt, nae goede recommandatie, zoe sende ic U hier Dominum pastorem de Irps, ende hy heeft my geloeft gehadt alle assistentie te doene, int manen vande pachters, ende my dunct dat nyet quaet en ware dat ghy tcoren ende andere vruchten, zoe int velt als in de schuere, die terstont in arrest naempt, ende alzoe daer continuelyc justicie woirdt geadministreet, dat ghy de selve, by forme van justicie, wilde vervolghen. Waerinne onsen pastor u liede goeden raet geven zal. Ende alzoe ic corts te Puers coemen zal, ende sal niet laten by u te comen, om voirder met

N° 490.

Geboden ende vuytgeroepen by Cornelise van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XVIIIen dach Mey, anno 1582.

Alsoo de Heer ende stadt volcommelycken syn geinformeert, hoe dat eenen schipper, genaempt Adriaen, woonachtich *inden*

melcanderen te spreken. Dese tot anderen effecte niet en dienende, bidde Godt u te willen nemen in zyne verwaernisse. Vuyt Ant*(werpen)* den 22e July 1583.

U. L. goet vriendt camermeestere,

M.

Ty gheven an den ersamen Nyclaec van der Osstvene vert *int guelden Scaec* tot Bruecghe in de Hoefstraet, Bruecghe.

Betaelt den boetde sinnen looent.

Groeteniesse an U Niecclaes ooec niet verghetene uwe huesfraewe Zoetpenne u leder ghesoethet en vele varen. Vet by desen daet ic u vedersetde u leder oblygaecsye vaent vaet ic ghegaert hebbe toet den caetseliert ende ghevraegt naert Liefvelt me heft my altoes gheven voer anvoerde hy en es in staet niet, maert ic ghiecker weder den XXII van Juliis ende men sitde my daet hy vaest naert Ghenct ende daet hy van Ghent naert Bruecghe soetde rietden; dues sendiec u veder u oblycghecie daet ghy hem selve maent ende an Noecpenne van de vreuwe van Haens Taecbens diet en velt niet gheven voert hy in hoec maec haelt ende vaert vele ende blyef Goet bevolen; met haesten ut Andoerpen, desen XXIII van Juliis.

Voert vet voer niecmaerren als daet den Princse van Araenen vertroecken es van Andoerpen naer Zoellant, den XXIII van deser maent, vaer omme de boergher serre verbliet syn daet sy hem quet sin vaet hy ons alle bedroecghen heft, Goet moet hem vergheven.

By my Jacaep Breiele, vert *in den groetnen Scilt* up
Doetde Coerremaert vaet ic vern*(naechte?)*

---

25 *July, ter presentien van Meester Cornelis Rhetius ende Meester Matheeus van Lannoy, Scepenen, Jacob de Vela ende Jan de la Faille, Colonnellen, inde Camer vanden Colonnellen.*

Johan de Castro de la Loe, geboren van Brugghe, ende aldaer woonachtich, declareert dat hy, sint den 14 oft 15 October, alhier is, vervolgende seker proces tegen Jaques l'Hermite, nopende sekere balen wolle.

Leure, by Breda, varende met eenen drommelaer, hem zoude hebben vervoirdert d'accyse van deser stadt te frauderen, heb-

Gevraegt oft den brief geschreven aen Sieur Petro Horosco (1), tot Brugghe, hem gethoont, zynen brief was. Seegt : « jae. »

Gevraegt wie hy daerinne noemt *el Domino de la Cittatella.* Seegt, dat hy daer by verstaet Myn Heere den Prince van Oranien.

Gevraegt wie hem gesegt heeft dat Biron zoude gaen dienen den Bisschop van Colen. Seegt sulcks gehoort te hebben op de Borse, sonder te weten van wien, noch oock wat Bisschop zy meenden, den ouden oft den niewen, ende segt zulcks wel voor thien daghen gehoort te hebben.

Gevraeght waeromme dat hy schryft dat die van Brugghe, Sluys ende Damme wel blint zouden zyn, indien zy soldaten innamen. Segt, om dat die van Brugghe, boven hunne borghers, eyghen gegagieerde soldaten hebben, sonder dat hun van noode ware andere inne te nemen, ende dat hy principalick op Brugghe gesproke heeft, als schryvende aen eenen man van Brugghe.

Eodem die, iisdem presentibus.

Jan van der Hoeven, geboren van Berghen, by Campennoit, by Bruessel, woonende opt huys van Lille, toebehoorende myn heere Hinckart, gelegen by Bruessel, welcken hy is dienende, so in de landwinninge als anderssins, zynde priester van zynen staet, hoe wel hy geen misse en doet noch gedaen en heeft over vyf jaren.

Gevraegt wat hy hier in stadt is kommen doen, Segt dat hy gekomen is aen myne Heere vanden Houte, een advocaet van Bruessel, om te hebben seker suraditie die vergeten was in seker proces te furneren. Ende is hier gekommen een Donderdagh, voor den noen.

Gevraegt wat propoosten hy gesproken een Vrydagh smorgens, doen hy den Prince zach passeren. Segt niet te weten wat hy zoude moghen gesegt hebben.

Gevraegt oft hy niet en is pastoor van Irps, gelyck het blyckt wt eenen brief die hy nae Mechelen zoude draghen. Segt : « neen. »

Gevraeght oft hy niet gesegt en heeft : « daer vaert hy henen (sprekende van zyn Excellentie) nu hij ons arm ende byster heeft gemaeckt. Maer het zal eer korts veranderen, dat wete ik wel. » Segt « neen; maer dat hy gesegt heeft : « daer moght wel een ander kommen. »

Gevraegt oft hem niet een meysken zeyde : « Waerom segt ghy so vele quaedts van den Prince, die u niet misdaen en heeft? » Segt : « neen. »

Jan van Zielen, Oude-Deken vande Schermers, woonende aende Vrydaeghsmerckt, heeft verclaert, dat eenen genaempt Peeter, den Saterdach lest geleden, by hem gecommen is voor zyn huys, begheerende te koopen eenich missegewandt ende so hy hem zeyde : « Wat wilt ghy daermede, aengesien men t hier niet en gebruyckt, ende ghylieden en hebt doch gheen exercitie; het

(1) Juan Jauregui was neef van dezen persoon. Zie de ondervraging van Antonio Venero, op blz. 21, deel III, van het *Archievenblad*.

bende secretelycken, tot diversche reysen, met sinistre practycken, Rinsche wynen vercocht ende gelevert, wesende een saecke van

waer beter dat ghy eenighe paer kouskens kocht voor arme kinderen. » Daerop hy Peeter antwoorde : » Wilt ghy my leeren wat ick doen zal? Ick wete het wel te gebruycken, dat zy als morgen hen exercitie doen zouden wel op 25 plaetsen, ende ghy geusen en zult ons dat niet beletten, al waer dy so hoogh als Onser Vrouwen toren, maer sult noch wel, met gevouden handen , *ad jube* (sic) moeten kommen. Ende kun dy iet toedoen, so doet het. » oft gelycke woorden in substantia. Ende waren present by dese propoosten, diversche vrouwenpersoonen, onder andere de huysvrouwe van Peeter Swalem, Stynken, ende een weduwe, genaemt Maeyken, woonende *inde Sterre.* Actum ut supra.

Geeraerd Liermans, Capiteyn deser stadt, van t quartier by de Croonenburg poorte, verclaert dat, ontrent veerthien daghen, voor de furie vande Francoisen, hem tegen quam, by St Jans brugghe, aen den Watermeulen, eenen Peeter Clampart, de Seylmaker, opt hoecksken vant Sandersgat, opt Sandt. Welcken hem, declarant, vraegde : » Wel ghy geuskens, wil dy ons niet een kercke geven? » ende so hy, declarant, zeyde : « Wel Peeter, hoe soo, ghy hebt doch een kercke, » antwoorde hy : « Wy moetender meer hebben, ende wilt ghy se niet gheven met goetwilligheit, so zullen wy se me gewelt kryghen, ende dierghelycke propoosten in substancie. Actum ut supra.

Eodem die.

Peeter Mathyssone, alias Clampart, zeylmaker, van Remerswale, woonende *Int groot Zeelant*, op Zant. Gevraecht oft hy Saterdaghe lestleden niet en is geweest opte Vrydaechmerct, seght : « ja. » Gevraecht wat propoosten hy gehat heeft met eenen oudecleercooper, seght dat deselve oudecleercooper hem int voorby gaene aensprack, hem vragende off hy niet coopen en wilde, daer op hy, deponent, antwoerde : « Daer hangt noch een cleet van een Marybeeldeken, dat soude my wel aenstaen. » Daer op de voors. oudecleermakere antwoerde : « Wat sou dy daer mede doen? Koept boexkens voer arme kinderen, dat is beter gedaen. » Daer op hy, deponent, antwoerde : « wil dy my leeren wat ick doen sal, ick weet wel wat ick te doen hebbe. » Ende gevraecht off hy niet in langen een misse gehoort hadde, heeft geantwoord : « neen ick, maer wiste ick se te hooren, ik soude se noch wel willen hooren, als ick dat vryelyck mochte doen. Ik weet wel dat men der morgen noch wel tot vyfftich plaetsen alhier in stadt doen sal. » maer hy, deponent, en vraechde daer niet na. Ghevraecht of hy daer niet by en seyde : « Dat die geuskens, all waren sy so groote als den grooten thoren, so en souden sy dat niet kunnen beletten. » Seght ja, dat hy dat geseght heeft. Ghevraecht off hy, deponent, niet daer by en seyde : « dat die geuskens noch all souden, binnen corten tyt, commen *ad jube* (sic) ende met gevouden handen. » Seght neen, dat hem daer aff niet voer en staet, maer dat hem den oudecleermaker quelde, ghelyck hy noch wel eertyts gedaen hadde, om dat hy, deponent, papau is, gelyck oock meer andere hem daghelycx quellen, als eenen Capiteyn Snoeck, inde Nieustat, etc.

quader consequentien ende exemple, Soo eest dat mynen Heeren voors. den selven Adriaen voortsroepen, ten eynde hy hem

Jacob Breyel, woonende *in den Groenen Schilt*, op de Oude Korenmerckt, logerende liedens van Vlaenderen. Geboren van Cortryck, alhier gewoont hebbende derthien jaren.

Gevraeght oft den brief, hem op nu gethoont, geschreven aen Niclaes vander Oestvene, tot Brugghe, segt *:* « jae. »

Gevraegt waerom hy schryft, dat de borgers zeer verblyt zyn dat den Prinsce van Orangien vertrocken. Segt, om dat het also is dat vele daerinne verblyt en dat hy voor zynen persoon oock niet droeve daerom en is, ende meint dat de stadt beter bewaert zal zyn, als hy hier niet en is, als wan hy hier ware, overmidts hy ons niet vele deugdt gedaen heeft, overmidts hy den Franchois hier inne gebrocht heeft.

Gevraecht waerom dat hy schryft dat zyn Excellentie ons bedroghen heeft. Segt, om dat hy ons den Hertoch aengebrocht heeft, met welcken wy zeer bedroghen zyn geweest.

Ghevraecht off hy niet voer ende eer dat de misse ophiel S[t] Michiels doer dyen dat de Hertoghe alhier de stadt heeft geinvadeert gehatt, ontrent S[t] Jansbrugge, tegen eenigen persoon geseet heeft ende gevraecht sekeren persoen, op dese wyse : « Wel ghy gheuskens, wil dy ons noch niet meer kercken geven ? » Seght : « ja », ende dat hy metten voirs. Capiteyn Snoeck, wel sulcken propoosten heeft gehouden, dewelcke hem dan seyde dat sulcx op handen was ; gevende hem also een soete stryckade doer synen mont. Gevraecht off hy niet daer by en heeft geseght dat, so verre zy geuskens, hun (Catholycken), niet en wilden met goetheyt, kercken geven, sy souden se wel krygen met gewelt. Seght sulcx noyt geseght te hebben.

Actum in Camera Collonellorum, me præsente,

Corn. Rhetius.

Ende heeft de voers. Peeter geloeft tallen tyden te compareren ende, op de pene van duysent gulden, hem niet te absenteren, in prejudicie, etc.

Laurens Dezin, marescal, demourant *au Lion roux*, à la Coopoorstrate, déclare, qu'il a esté *au petit Lion rouge*, nommé : *het Leewken*, où il trouva Hans Kante, piqueur de cheval, ende *(sic)* Meester Peeter van Boichaut *(sic)*, marescal, et encor un marchant à lui déclarant inconnu, mais se nommant Lois Geera(*r*)d van Houte, lequel monstra et leut, à la compagnie, la copie d'une lettre du Prince de Parme, tendant a exhorter à faire paix et accord avec le Roy d'Espagne, et que le dit Geerard y ajousta qu'il trouveroit bon qu'on fit une bonne paix : a quoy lui, déclarant, respondit : qu'il aimeroit mieux une bonne paix qu'une mauvaise guerre, entendant par une bonne paix, que les estrangiers sortissent.

Jan Verhoeven (1),
Capellaen.
Jacob Briele.

(1) Dit handteeken is doorgehaald.

dien aengaende comme verantwoirden voor mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt, van heden

Informatie genomen byden Capiteyn Gheeraert Lierdemans, opde persoone van Jan Verhoeven, Capellaen, gevangen synde tegenwoordich op Backersthoren.

Janneken de Wilde, huysvrouwen van Lieven de Vechteren, bode vande Excellencie den Prince van Auranien, verclaert gehoort te hebbene dat heer Jan Verhoeven voers., over sulcx te naer commende, heefft hem Jan voers. hooren spreken dese naevolgende woorden in substantie : « Daer zal nu een veranderinghe haest comen over ons zyde ende datte eer langen tyt, dat weete ick wel! »

Mayken Verhoeven, huysvrouwen van Jan Moons, torffdragere ten huyse van de Excellencie voers., ende sustere des voers. heer Jans Verhoeffven, des gevangenen voers., verclaert, dat heer Jan, haere broeder voers., heefft, omtrent de drye offt viermale, over ende weer is gegaen, ende dat hy, heer Jan voers., oick heefft tot Brugghe geweest, ten tyde dat de Excellencie voers. aldaer was, den tyt van negen offt thien daghen, daghelycx int Hoff, soe sy van hem verstaen conde, was solliciterende om dienst aenden Prince Daulphin; verclaert voirts dat zy gevonden heefft, den XXII[en] July, doen de Excellencie was tscepe gegaen, haer broeder Jan voers. gevonden heefft staende, sprekende met Jouffrouwe Roelants, boven op de vesten, naer tCasteel, ende daerby commende, heefft zy gehoort dat haere broedere seyde, denoterende de Excellencie voers. : « Daer vaert hy duere, nu zalt hier haest veranderen, dat weete ick wel! »

Agneete Willemsdochtere van Elderen, dienstmaerte van Jouffrouwe Roelants voers., verclaert dat zoe de Excellencie voers. te scepe was gegaen, en Vrydach lestleden, naer Zeelandt, heefft met haer Jouffrouwe voers., opde vesten, naer tCasteel gaende, gevonden met hen gaende in hen wech, desen voers. heer Jan ende Agnete voers., beclagende tscheyden van mynen Heere de Excellencie, antwoorde heer Jan : « Hy vaert daer hennen eenen hoofft diet ons al doet; het sal nu hier haest veranderen, dat weete ick wel! » Ende Mayken Verhoeven voers. antwoorde hem, heer Jan voers. vragende : « Hopte ghy dat? » ende de gevangene Jan voers. antwoorde : « Jae, ick hopt, etc. »

Jouffrouwe Yda Palms, huysvrouwen van Roelant Fobelet, verclaert, dat sy den voers. heer Jan, den gevangene, heefft over de vesten zy(*en*) gaen, maer egheen sprake met hem gehouden. Dan huer is wel kennelyck dat hy heer Jan voers. dicwils over ende weer is gegaen ende gecomen, ende heefft wel geweetene, dat hy gelogeert is geweest by (*den*) torffdragere vanden huyse van Zynder Excellencie, waer aff dat zyne huysvrouwe, genaempt Mayken, is sustere van heer Jan voers., den gevangene.

Mayken Adrienssens, huysvrouwen van meester Adriaen de Scryver, clerck van mynen heere Bruynincx, verclaert gehoort te hebbene, vuyten monde van Jouffrouwe Roelants, dat den voers. gevangen heefft tegens

en acht daegen, goets tyts voorder noenen, oft anderssints salmen teghen hem voerts procederen gelyckmen tegen alsulcken persoon, in gelycke saken, naer recht vermach te doene (1).
(Gebodboeck, vol. D, fol. 362.)

N° 491.

Gheboden ende vuytgeroepen by Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth, Bourgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XIII Juny 1582.

Alsoo diversche persoonen hen vervoorderen opder straeten, by avonden ende ontyde, te danssen ende tot dyen eynde hoeyen, hanen oft andere prysen op te hanghen, om daer naer te laeten danssen, ende men by experientie bevient dat daer duere groote menichte van volcke, tseffens op diversche plaetschen, zyn vergarende, waer deure te beduchten zoude zyn eenighe inconvenienten toe te comen, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, gebiet dat hem nyemant en vervoordere opder

haer geseyt, int affsteken vande scepenen daer de Excellencie mede wech voerde : « Daer vaert hy hennen, die menighe aerme menschen gemaect heefft, etc., tsal nu hier corts veranderen, » etc.

Nota. Ende oick is te noterene, dat, omtrent de veerthien daghen offt drye weken, naer dat de Excellencie verradelyck gescoten was, doen hy soe byster zieck was, dat desen gevangene voers. heefft al heymelyck weeten te geraken inde cleyne kueken int Hoff, aldaer hadde de meester-cock, genaempt « Fermyn » gerecht twee scotelen jeley, tot nootdrufft van Zynder Excellencie, en heefft daer inne desen gevangene voers. met zyne vingeren over al gedruct, sulcx dat, doen den meester Fermyn voers. wederom gecomen was, bevont hy die spyse geschent, sulcx dat hy de spyse wech woorpen moste, duer suspitie van eenich verghifft, hoewel nochtans de wachte van die duere bevolen was aenden torffdragere vande Hoffven.

Aldus gedaen den XXVI^en^ July, anno LXXXIII^tich^ in Antwerpen, ten huyse van myn Heere Philips vander A, ter presentien van mynen Heere vander A voers., den Capiteyne Liedermans ende Olivier Fokenbrouch.

(1) Evocatus XIX^ten^ May.

straeten te danssen ende tot dyen eynde eenighe hoeyen, hanen oft andere prysen op te hanghen, opde verbuerte van XII Carolusguldenen, te verbuerene byden ghenen die alsulcken prysen vuythanghen, oft aen heure huysen laten vast maecken hebben, ende een Carolusgulden van elcken persoon die alsoo bevonden sullen zyn gedanst te hebben, ende daer en boven arbitraelyck gecorrigeert te worden, te bekeeren in dryen, deen tot behoeff vanden aenbrenger, dander tot den Officier, het derde tot behoeff vanden huysarmen deser stadt.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 362 *v/o.)*

N° 492.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden XIII*en *Juny* 1582.

Alzoe men verstaet dat eenige particuliere borgeren ende ingesetenen deser stadt syn weygerende den behoorlycken eedt te doene, den welcken nochtans alle andere hunne goede medeborgeren ende ingesetenen, ter ordonnancien van onsen genadigen Heere den Hertoge van Brabant hebben gedaen, tot versekeringe van dese stadt, ende voorderinge der gemeyne welvaert, welcke weygeringe nyet alleenelyck en is tenderende tot versmadenisse van Zyne Hoocheyt, maer oock tot oproer ende tweedracht, die daer door tusschen de borgeren ende ingesetenen deser stadt, onderlinge soude syn geschapen te rysen, Soo eest, dat mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt, omme daer inne te versiene, hebben geordonneert ende ordonneren midts desen, allen den borgeren ende ingesetenen der selver die den eedt al noch nyet en hebben gedaen, dat sy, binnen den derden dage, den selven sullen commen doen, in handen vanden Capiteyn daer onder die respective syn resorterende. Ende aengaende degene die buyten deser stadt om hunne affairen, oft anderssins binnen de geunieerde Provincien zyn vacerende, sullen gehouden zyn den selven eedt oock te doene, tusschen dit ende vierthien dagen nade publicatie deser, opde pene van vuyt deser stadt te moeten vertrecken, ende

blyven, midtsgaders vuyt de geunieerde Provincien, volgende de voorgaende ordonnantie van Syne Hoocheyt.
(Gebodboeck vol. D, fol. 362 *v/o*).

N° 493.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten 26 *Juny* 1582.

Alzoe men verstaet dat diversche weygeren oft vuytstellen te betalen den Vyffden penninck inden jare van LXXXI geconsenteert, midtsgaders hen quote, daer op elck voor drye maenden, metter weken te betalen, is gestelt, tot grooten achterdeele van deser stadt ende der gemeyne saecken, So eest dat mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert ende ordonneren midts desen, allen borgeren ende ingesetenen der selver in gebreken synde den Vyffden penninck oft Weeckgelt op te brengen, ende te betalen, dat zy tzelve selen schuldich syn te doene in handen vande genen die daertoe respective gecommitteert syn, binnen sesse dagen na datum desen, opde pene van daer vorens metter daet, sonder vuytstel, geexecuteert te wordene op heuren cost.
(Gebodboeck, vol. D, fol. 363 *v/o*).

N° 494.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Borgmeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIX*en *dach Juny* 1582.

Alsoo men verstaet dat diversche borgeren ende ingesetenen deser stadt, ende andere, vanden huyse van Syne Hoocheyt nyet wesende, hun vervoorderen dagelycx wyn ende bier te halen inde kelders vanden Hove van Zyne voors. Hoocheyt, omme

tontgane daccyse van deser stadt, tenderende tot grooten achterdeel der selver, Waeromme So eest datmen gebiet, van sHeeren ende der stadt wegen, dat nyemant, van wat qualiteyt hy sy, hem en vervoordere eenich bier oft wyn, hoe luttel het sy, te halen, oft te drincken inde kelders vanden Hove, vuytgenomen die vanden Huyse van Syne Hoocheyt, opde pene van arbitralyck gestraft te wordene, min noch meer, dan oft sy der stadt accyse gestolen hadden.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 364).

N° 495.

*Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heere den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXIII*en *July, anno* 1582.

Alsoo onlancx byde Edelen ende Hooftsteden vanden lande van Brabant, representerende de Staten vanden selven, is geconsenteert, met bewillinge ende aggreatie van Syne Hoocheyt, te lichten, bynnen den lande van Brabant, eenen Vyffden penninck van den incomen van alle de huysen, gronden van erffven, thienden ende andere goeden binnen den zelven lande gelegen, ende dat bynnen de steden in vier termynen alle vierendeeljaers een gerecht vierendeel, innegaende zedert prima Aprilis lestleden, ende ten platten lande by forme van maentlycke quotisatie te betalen in handen vanden gene die daertoe in elcken quartiere selen wesen geordonneert, daeraff de twee derdendeelen selen wordden gedragen byden proprietaris syn verhael opde rentieren, nyettegenstaende eenige hoedanige gelooft van vrydom, ende een derdendeel byden huerlinck, nae breeder inhouden vanden consente ende resolutien daer aff zynde, Soo eest dat, dyen achtervolgende, wordt, van sHeeren ende van stadts wegen, geboden ende geordonneert, dat de borgers ende ingesetenen deser stadt van Antwerpen ende vryheyt vande selve het een vierendeel vanden voors. geheelen Vyffden penninck, dwelck dese voorleden maent is verschenen, selen betaelen ende voldoen, in handen vande Gedeputeerde daertoe geordonneert, de welcke tot dyen eynde sitten selen, des smorgens vanden acht uren totten elfven, ende des achternoens vanden tween totten vyffven,

alhier opten stadthuyse, bynnen acht dagen naestcommende, ende dat volgende de oude quohieren. Behoudelyck dat gene die vanden voors. borgeren ende innegesetenen de voors. hellicht vanden Vyffden penninck selen begeeren te betalen tsamen selen tzelve mogen doen, ende midts betalende de voors. geheele hellicht vanden Vyffden penninck, binnen de vierthien dagen naestcommende, zelen gestaen, midts gevende voor elcken Carolusgulden achthien stuyvers, dwelck prouffyt sal commen alleenlyck tot voordeel vanden proprietaris ende huerlinck, de welcke dyesnyettemin tgeheel sal moghen corten aenden voors. rentieren, inder manieren hiervoren verhaelt.

(*Gebodböeck, vol. D, fol.* 364 *v/o.*)

N° 496.

Gheboden ende vuytgheroepen by mijnen Heeren den Schsuteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XXX Julij M.D.LXXXII.

Alsoo Don Anthonio, Coninck van Portugael, heeft verclaert, by seker boexken, by hem in drucke wtghegeven, dat hy wt goeder redenen is bedwonghen de wapenen aen te nemen teghen den Coninck van Spaengnien, die hem met gewelt, ter wijlen de saecke was staende in rechte, om metter justicien getermineert te worden, heeft onderstaen het Coninckrijck van Portugael t'overvallen, ende dat hy daeromme oock by consequentie soude vermeugen allen ende eenenjegelijcken te verbieden den Coninck van Spaengnien oft Coninckrijcken ende landen den selven toebehoorende eenige hulpe, bystant oft toevuer te doen, oft met den selven te handelen oft trafficqueren, dan met sijnen consente ende verwillinghe, welcken volghende, zijn de generale geunieerde landen van herwaerts-over met de voors. Coninncklicke Maiesteyt van Portugael gheaccordeert, dat alle coopmanschappen ende waeren, commende wt Portugael oft Spaengnien, oft aldaer ghevuert wordende, vry ende vranck sullen moghen passeren, ende daer aff worden ghelevert brieven van asseurantie, daer toe dienende, midts betaelende naer advenant soo vele in handen vande Ghecommitteerde der selver Maiesteyt, als het derdendeel vanden convoyen, die nu ter

tijt, tot behoeve vande ghemeyne saecken worden betaelt, is bedraghende.

Waeromme soo eest dat, van s'Heeren ende deser stadt weghen, de verclaringe vande voors. Maiesteyt van Portugael, ende d'accoort met de selve aengegaen, by desen wordt vercundicht, op dat eeniegelijck hem mach wachten van beschaedicheyt, daerinne hy anderssints soude moghen vallen, ende dat daeraff niemandt redenen van ignorantie en pretendere.

G. Kieffel.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 364².)

N° 497.

Gheboden ende vuytgheroepen by mijnen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den IIII Augusti M.D.LXXXII.

Alsoo, tot versekeringhe van deser stadt, volghende d'Ordonnancie vanden jaere XVc XLII ende den gebode van mijn Heeren den Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, dyen aengaende ghedaen den II May XVc LXXXI, is gheheel van noode dat alle huysen, edificien, oft woonsteden, boomen ende wassende houten, levende hagen, schutselen ende andere beletselen, staende rontsomme deser stadt, binnen de de lengde van 500 passen, souden worden afgebroken ende afghehouden, ghelijck naerder byden voors. Ordonnancien ende gheboden is blyckende, Soo eest, datmen, van s'Heeren ende deser stadt wegen, ordonneert by desen eenenjeghelijck die eenige huysen, woonsteden, boomen, wassende houten, levende hagen, schutselen, oft andere beletselen, staende rontsomme deser stadt, Casteele, ende de nieuwe gordijne, tusschen de lengde van 500 passen, elcken pas tot vijff voeten, beginnende aen het binnenste lant vande wateren, soo wel vanden Casteele, als van dander vesten, rontsomme der selver stadt, tzy binnen de buytenschansen, oft elders, daer de stadt niet en is beschanst, sullen gehouden zijn de selve terstont neffens der eerden aff te breken ende aff te houden ende soo veel te doene, dat tselve

zy volbracht binnen den tijt van IIII dagen nae de publicatie deser, ende binnen andere IIII daghen daer naer te doen wechvueren de materialen, ende te vullen de kelders ende grachten, opde pene dat mijn Heeren de Wethouderen deser stadt tselve sullen doen doen, ten coste vande proprietarisen, by alsulcken persoonen als van heuren twegen daertoe sullen worden gecommitteert, die oock alle de kelders ende grachten sullen doen vullen ende effenen, ende voorts op de verbeurte vande selve materialen.

G. Kieffel.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 364[2] *v/o*.)

N° 498.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stad van Antwerpen, opten neghensten dach Augusti, anno 1582.

Alzoo den tegenwoirdigen tyt ende saisone verheyscht ende requireert datmen alle middelen voorwende, daer by dese stadt ende de borgers der selver te beter versekert ende bewaert zouden mogen wordden tegens alle quade aenslagen des vyants, ende dat mynen Heeren Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt hebben goet ende hoochnoodich gevonden, dat die vande Wacht aende Lantpoorten maer eenen wagen te male en souden laten passeren, tzy int innecommen oft vuytgaen, over de bruggen oft deur de voors. Lantpoorten, ende op dat tzelve te beter soude mogen achtervolcht wordden, Soo eest dat men, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiet alle wagelieden, kerrelieden ofte kerredryvers, hen nyet te vervoirderen eenige vande Lantpoorten deser stadt vuyt oft inne te commene, soo lange als sy eenige wagen ofte kerre op de brugge oft inne de poorte sien oft weten te syne, ende des vande Wacht vermaent zynde, opde pene van sesse guldenen die bevonden sal wordden contrarie van desen gedaen te hebbene, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt, ende het derde der Wachten vander zelver poorten.

Is insgelycx by mynen Heeren voors. verboden eenenyegelycken, soo wel mans als vrouwen, ten tyde van alaerme oft eenige beroerte, te commen op de vesten deser stadt, dan dyer de wacht hebben ofte vander Overicheyt aldaer gesonden wordden, maer sal eenyegelyck (vande Magistraet oft Guldebroeder nyet synde) gehouden wesen hem alsdan thuys oft in syn quartier, onder hen vendel, te houden, ende de Guldebroeders hen te begeven op heurder Guldencamere oft daert hen vande Overheyt geordonneert zal wordden, al opde pene, wie bevonden ware contrarie gedaen te hebben, van sesse guldenen eens, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt ende het derde den aenbrenger.

Item zoo wie bevonden wordt eenige quade oft valsche roepen onder die gemeynte te stroyen ofte vuyt te geven, sal gestraft worden arbitralyck, naer gelegentheyt vander zaecken, eenen anderen ten exemple.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 364² *v/o*.)

N° 499.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden XIIII dach Augusti 1582.

Alzoe onlancx byde Edelen ende Gedeputeerde vanden Hooftsteden vanden Lande van Brabant, met aggreatie van Zyne Hoocheyt, midtsgaders vande Leden deser stadt, breedenraedtsgewyse, opden XIIen deser tegenwoordiger maent, vergadert zynde, is geconsenteert te lichten eenen Vyffden penninck, in vier termynen te betalen, alle vierendeeljaers, een gerecht vierendeel, innegegaen sedert den eersten Aprilis lestleden, te dragen daer aff den eygenaer de twee deelen, ende den huerlinck het derde, gereserveert den eygenaer dyen aengaende naer advenant zyn verhael opden rentier, Soe eest dat, van sHeeren ende deser stadt wegen, wort bevolen ende geordonneert alle borgeren ende innegesetenen deser stadt, het eerste

vierendeel vanden Vyffden penninck, verschenen den eersten July lestleden, promptelyck, binnen acht dagen naer de publicatie deser, te betalen, in handen vande gene, die daertoe gecommitteert synde, sullen sitten, des morgens vanden acht uren totten elven, ende des achternoens vanden tween totten vyven, opden stadthuyse alhier, neffens de Halle, opde pene vanden selven tyt overstreken synde, daer voren geexecuteert te wordene. Versekerende voorts alle proprietarisen die den geheelen Vyffden penninck sullen begeren te betalen, binnen de voors. acht dagen, oft dandere drye resterende deelen, tusschen dit ende een maent, dat zy daer aene sullen profiteren den thienden penninck, ende dien volgende gestaen, midts gevende achthien stuyvers voor elcken gulden, ende sullen dies nyettemin tzelve aende huerlingen ende rentieren geheel mogen corten, naer ouder gewoonte; maer oft den proprietaris onwillich ende in gebreke waere den voors. Vyffden penninck, oft die drye deelen van dyen, binnen den tyt, hier boven respective verhaelt, te betalen, sal, in dyen gevalle, den huerlinck tzelve, binnen acht dagen daernae, mogen verschieten ende selve den Thienden penninck prouffiteren, inder manieren als vore.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 365.)

N° 500.

Gheboden ende vuytgheroepen by mijnen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XX Augusti M.D.LXXXII.

Alsoo, opten IIIIen dach deser maendt, wel expresselycken gheboden ende gheordonneert is gheweest, eenenyeghelijcken die eenighe huysen oft woonsteden, boomen, wassende hout, levende haghen, schutzelen oft andere beletzelen hadden staende rontsomme deser stadt, casteele, ende de nieuwe gardijne, tusschen de lengde van vijff hondert passen, elcken pas tot vijff voeten, beghinnende aen het binnenste landt vanden watere,

soo wel vanden Casteele als van dandere vesten rontsomme der selver stadt, tzy binnen die buytenschansen oft elders daer de stadt niet en is beschanst, souden schuldich ende ghehouden gheweest zijn de selve terstont neffens der aerden af te breken, ende af te houden, ende soo veele te doen, dat tzelve soude wesen volbracht gheweest, binnen den tijt van vier daghen, doens naestcommende, ende binnen andere vier naestvolghende daghen te doen ewech vueren de materialen, ende de kelders ende grachten te vullen, opde pene van tzelve te doen doene, tot heuren coste, ende oock opde verbuerte vande selve materialen. Ende gemerct tzelve alnoch niet en is soo wel volbracht ende achtervolcht, soo tzelve hadde behoort gehadt, Soo eest datmen, van s'Heeren ende der stadt weghen, anderwerven ordonneert eenenyeghelijcken, de voors. ordonnantie vanden vierden deser maent, terstont ende sonder dilay, te effectueren, de huysen, boomen, houten, levende hagen, schutselen ende andere beletselen af te doen, ende die materialen ewech te doen vueren, ende de kelders ende grachten te vullen, inder manieren, dat tzelve sy volbracht tusschen dit ende acht daghen naestcomende, opde pene inde selve publicatie begrepen : diemen daer nae sonder dissimulatie, verdrach oft wtstel sal ter executien doen stellen, tzy by middele vanden brande oft anderssints, soomen sal bevinden te behooren.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 501.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten eersten Septembris 1582.

Alzoe de Heer ende stadt verstaet dat de dycken inde Nieustadt alhier, seer swack ende onstarck syn ende te beduchten is dat deselve lichtelyck, met eenigen hoogen vloet, onweder ende tempeest, souden geraecken door te breken, tot grooten achterdeele deser stadt, mitsgaders vande goede borgeren aldaer

woonende, ende gegoeyt zynde, ende omme daer inne te versiene, ten minsten cost deser stadt, Soe eest dat, van sHeeren ende der selver stadt wegen, wort bevolen alle kerrelieden die voortaen eenich gruys, oft eerde sullen opnemen oft laeyen, tusschen de voors. Nieustadt ende de Gevangene-, Wygaert-, Coepoort-brugge, ende doorgaens tot aende Kipdorppoorte, sullen schuldich zyn tzelve gruys oft eerde te stortten aende ruye, loopende van tHessenhuys naer het Cruyphol, ende voorts elders inde Nieustadt, daer dat, van wegen den Tresoriers deser stadt, sal worden geordonneert, dewelcke aldaer seker arbeyders sullen gereet houden omme tselve gruys ende eerde te slichten, opde pene van ses Carolusgulden, telcker reysen te verbeuren, tot behoeve vande fortificatie deser stadt.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *vol.* 365 *v/o*.)

N° 502.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, oplen vyffden Septembris 1582.

Men gebiet, door bevele van Zyne Hoocheyt, van sHeeren ende deser stadt wegen, alle Capiteynen, Officieren ende soldaten, van wat natie deselve mogen wesen, sullen, binnen sonneschyn, vuyt deser stadt, te vertrecken naer hunnen leger, opde pene van aen lyff gestraft te wordene. Verbiedende voorts alle herbergiers, caborettiers, tafelhouders, ende allen anderen borgeren ende ingesetenen, egeene soldaten, van wat natie die zyn, te logeren, opde pene van twelff gulden, te bekeeren in dryen, deen tot behoeve vanden Officier, tweede vanden aenbrenger, terde vanden armen.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 367 *v/o*.)

N° 503.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVen Septembris 1582.

Alsoo de Heer ende de stadt volcomelyck geinformeert zyn, dat de huysen, buyten dese stadt, soo binnen als buyten de schanssen gestaen, midtsgaders hunne gelinthen, schutsels ende andere worden by den soldaten aldaer affgebroken ende verbrant, het loot, yserwerck, ende andere materialen, wechgenomen ende vercocht, ende oyck het graen vande huyslieden vuytgedorssen ende aende borgheren ende ingeseten der stadt ende andere vercocht, al tot groote ende irreparable schade vanden proprietarissen der selver, Soo eest datmen, van weghen als voor, wel scherpelyck verbiet, allen oudecleercoopers, slotmaeckers, smeden, oudtysercoopers, ende allen anderen met loot ende dyergelycke materialen omgaende, vande voors. soldaten, zoetelers oft eenighe dyergelycke waere te coopene oft hun aff te nemene, opde pene van gestrafft te wordene als dieven, ende dat sonder eenighe dissimuatie; ende om te badt, tghene voors. is, te ontdecken, soo sullen alle wagens ende kerren ende andere met sacken, binnen deser stadt comende, daer men eenighe suspitie op heeft, by de Guldebroeders, die de wacht aende poorten syn houdende, gevisiteert worden, de selve midts desen daer toe authorizerende, ende bevindende eenighe vande voors. goeden, sullen de selve worden gehouden voor geconfisqueert. Item want men bevindt dat diversche persoonen, soo van binnen als van buyten dezer stadt, hen vervoorderen te zoetelen, sonder daertoe geadmitteert te zyne, brenghende met hen vele gevolgs van jongers ende andere, de welcke opden naem vande soldaten aldaer veel diveryen zyn doende, Soo eest datmen, van wegen als voor, gebiet dat alle alsucken persoonen terstont hen sullen van daer vertrecken, op gelycke pene van gestraft te worden als dieven. Verbiedende voorts wel scherpelyck dat hem nyemant en zal vervoorderen te soetelen, hy en sy ierst daer toe geadmitteert, ende tot dyen eynde geinrolleert, op gelycke pene als boven. Ende alsoo diversche soetelers wynen ende bieren syn vuerende naeden leger, om aldaer te vercoopen, ende de selve des avonts, in al oft in deele, wederom binnen deser stadt syn

brenghende, waerdoor de stadt grootelyck wordt gefrustreert van haer accyse, ende om daerinne te versiene, Soo eest datmen, van wegen als voor, ordonneert dat de Guldebroeders, de wacht aende poorten houdende, de vaten ende tonnen die alsoo wederom inne gebrocht worden wel nerstelyck sullen visiteren ende ingeval zy eenighe van dyen vynden met wyn oft bier, dat de selve sullen worden gehouden voor geconfisqueert, ende sullen daerenboven de soetelers daer aff noch worden arbitralyck gecorrigeert.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 368.)

N° 504.

Gheboden ende vuytgeroepen, van weghen den Hertoch, by Joncker Symon van(den) Werve, Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XV^en Septembris 1582.

Alsoo binnen deser stadt daghelycx Colonnellen, Capiteynen ende soldaten syn comende ende blyven alhier vernachten, verlatende haere Compaignie, daer over sy respective syn bevel hebbende ende liggende, nyettegenstaende tselve nu onlancx alnoch verboden is, waer door dicwils groote disordre ende inconvenienten syn gebuerende, ende noch lancx soo meer geschapen waere te gebuerene, ende om tselve te remedierene, Soo eest datmen, van wegen Zyne Hoocheyt, wel scherpelyck gebiet ende beveelt alle Colonnellen, Capiteynen oft andere Officieren ende soldaten, wie dat sy syn, hen van stonden aen te vertrecken vuyt dese stadt, elck onder syn regiment, opde pene van lyffstraff, verbiedende voorts, van wegen als voor, alle Collonnellen, Capiteynen oft andere Officieren oft soldaten hier binnen deser stadt te commen oft te vernachten, dan met expres consent van hunnen Overste, te weten de Colonnellen met consent vanden Mareschal vanden leger, de Capiteynen vande Colonnellen ende de soldaten met consent van hunnen Capiteynen daer onder zy respective syn liggende, ende dat oyck opde pene van lyffstraff. Verbiedende voorts alle herbergiers,

caboretiers, taffelhouders ende alle andere borgheren ende ingeseten, eenighe vande voors. Colonnellen, Capiteynen oft andere Officieren oft soldaten, van wat natie die zyn, te logeren, oft hen eenige cameren te verhueren, opde pene van twelff Carolusguldenen, te bekeeren in dryen, deen deel tot behoeff vanden Officier, tweede vanden aenbrenger ende het derde tot behoeff vanden armen deser stadt, ende daer en boven noch arbitralyck gecorrigeert te worden.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 368 *v/o.*)

N° 505.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XIen Octobris 1582.

Alsoo den impost van het sout binnen deser stadt nu onlancx, van wegen Syne Hoocheyt ende den Staten van Brabant, verpacht is voorden tyt van drye maenden, ende opdat eeneniegelycken soude weten waernaer hy hem dyen aengaende te reguleren heeft, Soo eest datmen cundicht ende eeneniegelycken laet weten, dat den selven impost sal moeten betaelt worden ter plaetsen daer tselve sal worden gesleten ende geconsumeert, sonder dat den pachter sal gehouden wesen ront te haelen oft te laeten ende sal voorts eeneniegelycken hem reguleren volgende de gedructe instructie daeraff synde. Ende aengaende den impost vanden seepe, die oyck als vore verpacht is, voor den tyt van drye maenden, Soo laetmen insgelycx weten eeneniegelycken, dat soo wie eenighe seepe buyten Brabant vuert, sal gehouden syn te brenghen deuchdelycke certificatie vande Wethouderen, aldaer hy de selve seepe vueren sal, ende de selve certificatie leveren in handen vande pachters alhier binnen deser stadt, oft zal, ter contrarien, de impost daeraff hier moeten betalen, ende sal voorts eeniegelyck hem reguleren volgende de gedructe instructie daeraff zynde. Ende salmen de voors. imposten vanden soute ende seepe ontfangen int oudt Buydelhuys, op tSant, alhier.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 369 *v/o.*)

N° 506.

Geboden ende vuytgeroepen by Mynen Heere den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden 17 *Novembris* 1582 (1).

Alsoe ter kennisse van myne Heeren is gecommen, dat de ronden binnen deser stadt, volgende de voorgaende ordonnancien, ten behoorlycken tyde nyet en worden gestelt, noch verlaeten, dat oock diversche borgeren ende ingesetenen hen vervoirderen des avonts spade, sonder licht, achterstraeten te gaene, waerdore groote inconvenienten souden moghen geschieden, ende eenige qwaede listige aenslagen byden vyant worden gepractizeert, ende omme tselve te verhueden, Soe eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, met voorgaende advise vanden Colonellen der selver, gebiedt ende bevelt wel scherpelyck alle Capiteynen, dat elck in zyn quartier de ronden sal stellen, oft doen stellen, des avonts ten sesse uren, ende de selve ronde doen houden tot smorgens dat de poortclocke verlaeten sal wesen, opde pene van drye guldenen, te verbueren by den Capiteyn oft Thiendeman, dies sal de Capiteyn zyn verhael hebben op den Thiendeman ende hy voorts opden genen daer hy sal meynen gerecht te zyne, te bekeeren deen helft daer aff tot behoeve vanden Sergeant-mayor oft Capiteyn vanden Wycke, die eerst de calengieringe dyenaengaende sal hebben gedaen. Gebiedende oock dadt nyemant voortane, tot Lichtmisse naestcommende, en sal mogen naer zeven uren des avonts sonder licht achter straeten gaen, noch oock met licht naer dyen de clocke verlaeten sal zyn, volgende de voorgaende ordonnancien, *ten ware die vander Weth, Colonnellen ende andere die gewoonlick zyn de ronde te doene* (2). Bevelende voorts alle ronden ende andere

(1) Die zelfde ordonnantie komt nog voor op folio 372 v/°. Zij is aldaar van 24 November gedagteekend; dus slechts zeven dagen na de eerste afkondiging. Zou men bij misgreep, hetzelfde gebod tweemaal en dan onder verkeerd datum hebben ingeschreven?

(2) Deze in cursief gedrukte zin staat op den bladrand geschreven. Hij is later bijgevoegd zooals de onderstaande nota het zegt.

de wacht hebbende, dat zy contrarie deser ordonnancie niemanden en laeten passeren, opde verbuerte vande selve pene, te bekeeren alsvoren (1).

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 370 *v/o*).

N° 507.

Geboden ende vuytgeroepen by myne Heeren Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIIII dach Novembris 1582.

Alzoe dese geunieerde landen syn in groote swaricheden, ellenden ende verdriet, door de lanckdurige ende continuele oorloge, die den gemeynen vyandt ons is aendoende, omme te brenghen in eene eeuwige slavernye, ende ons tonderworpen zyn onverdrachlyck jock, gebruyckende daer toe alle quade listige aenslagen ende practycken, de welcke God, midts onser sonden wille, is toelaetende, ende noch meer soude, soe wy daer inne hertneckichlycken blyven persevererende, waeromme dat synre Hoocheyt ende den Raet neffens haer wesende, nootlyck hebben gevonden tordonneren eenen gemeynen Biddach ende Vastendach in dese landen te houden, des Woonsdaechs den XXVIIIen deser tegenwoordiger maendt Novembris, Soe eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, tselve cundicht ende laet weten ten eynde eenyegelyck, ten selven daghe, hem vuege tot bidden ende vasten, omme daer mede ende besunder door ootmoet ende beternisse des levens, Godes rechtveerdighe gramschap te versoenen; gebiedende voorts alle ingesetene, van wat qualiteyt dat zy zyn, dat nyemant hem en vervoordere ten selven dage te wercken, eenighe winckels open te doen oft met cramen voorts te staene, om yet te venten oft te vercoopen, in eeniger manieren, opte pene van ses gulden, te bekeeren deen helft daer af tot behoeve vanden Officier ende dander vande armen deser stadt.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 371 *v/o*.)

(1) Revocata cum adjecta clausula XIX Novembris anno 1583.

N° 508.

Geboden ende vuytgeroepen by myne Heeren Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten VIIen Decembris 1582.

Alsoe dagelycx vele Colonels, Capiteynen ende soldaten, verlatende henne Compaignie, binnen deser stadt commen ende blyven vernachten, nyettegenstaende tselve nu onlancx alnoch verboden is geweest, waerduer dicwils groote disordre ende inconvenienten, soe inden leger als binnen deser stadt, syn gebuerende, ende alnoch meer soude, soe verre daer nyet inne en worde versien : Waerom, Soe eest datmen, van weghen Zyne Hoocheyt, wel scherpelyck gebiedt ende beveelt alle Colonellen, Capiteynen oft andere Officieren ende soldaten, wie dat sy syn, hen van stonden aen te vertrecken vuyt deser stadt, elck onder syn regiment, opde pene van lyffstraff. Verbiedende, van wegen als vore, allen Colonellen, Capiteynen oft andere Officieren ende soldaten, hier binnen deser stadt te commen oft te vernachten, dan met expres consent van hunnen Overste ; te weten : de Colonels met consent vanden Mareschal vanden Leger ; de Capiteynen vanden Colonels, ende de soldaten met consent van hunnen Capiteyn daer onder sy respective syn liggende, ende dat oock opde pene van lyffstraff. Verbiedende voorts alle herbergiers, cabarettiers, tafelhouders ende alle andere borgeren ende ingesetenen, eenige vande voors. Colonellen, Capiteynen oft andere Officieren oft soldaten, van wat Nacie die syn, huysen oft cameren te verhueren oft hunlieder te logeren, opde pene van twelff Carolusgulden, te bekeeren in dryen, deen deel tot behoeff vanden Officier oft vanden Capiteyn, die het exploict in zynen Wycke sal doen, tweede vanden aenbrengher, ende het derde tot behoeff vanden ermen deser stadt, ende daerenboven noch arbitralyck gecorrigeert te worden.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 373.)

N° 509.

Edict et commandement de Monseigneur le Duc, par lequel il défend toutes noises, quereles, et combatz entre les Courtisans et gens de sa suitte.

François, Fils de France, frère unique de Roy, par la grâce de Dieu, Duc de Lothiers, de Brabant, de Limborch, de Geldre, d'Anjou, d'Alençon, de Touraine, de Berry, d'Eureux, et de Chasteau Thierri; Comte de Flandres, de Hollande, de Zeelande, de Zutphen, de Meine, de Perche, de Mantes, de Meullan, et de Beaufort; Marcgrave du Sainct Empire; Seigneur de Phrise, de Malines, et d'Ommelandes; et Protecteur de la liberté des Pays-Bas : A tous ceulx qui ces présentes verront ou oyront, Salut.

Comme nous avons assez faict cognoistre le singulier desir et affection que nous portons au bien et conservation de ces Païs, tant par nostre acheminement en iceux, que par le devoir auquel nous nous sommes mis, et continuons, de jour en jour, de nous y faire honnorablement assister et accompaigner, tant de la Noblesse de France, que de cesdicts Païs. Et d'aultant que par le bon ordre, justice, et police, toutes choses sont maintenues en leur entier, sans lesquelz aussy il advient beaucoup de confusion, et le plus souvent, auprès des grandz Princes, pour n'estre le naturel et inclination d'aulcuns de ceux qui ont cest honneur d'approcher de leurs personnes, si conforme et bien dispose, qu'à leur respect, authorité, et grandeur appartient, signament, en temps de guerre, et entre personnages hantans les armes, desquelz ils nous fault servir présentement, et sont à nostre suitte, dont il surviennent infinies querelles, disputes, et divisions qui se nourissent, et apportent si dangereux effectz, qu'au lieu de faire preuve de leur vaillance alencontre de noz ennemis, il advient, qu'ilz exécutent leur fureur désordonnée, et le plus souvent avec peu d'occasion, et pour parolles légèrement dictes et prononcées, contre leurs plus proches parens et intimes amis. A quoy désirans remédier et chasser hors d'auprès de nous tous mauvais exemples : joinct que de tout temps, il a esté deffendu en ces pays de se provoquer l'un l'autre à combat, voulans aussi nourir entre nos subjectz, et toutes aultres nations, qui seront à nostre service, et noz serviteurs domestiques, union,

concorde, et amitié, avec laquelle ilz nous puissent rendre preuve et tesmoignaige de l'affection qu'ilz portent au bien du public, de nostre service et grandeur : Avons par délibération ordonné et statué, ordonnons et statuons par ces présentes, au regard de ceux qui seront de nostre Maison et suitte, les poinctz et articles suivans.

Premièrement. Nous deffendons très-expressement à ung chacun, de quelque qualité et condicion qu'ilz soient, estant de nostre Maison et suitte, comme dessus, de ne provocquer l'un l'autre d'injure verballe, ou de faict, à peine d'en estre chastiez et corrigez exemplairement, selon l'exigence du cas.

Aussi que personne ne pourra rendre, retorquer ou repousser par parolles, ou faictz aulcune injure, soit hors du pourpris de nostre Court, ou dedans icelle ; ains sera tenu de le rapporter et provoquer à nous, ou à noz officiers principaux : sur peine d'estre puny, selon l'exigence du délict.

Et si quelques ungs de nostre suitte et Court, entrent en parolles et dispute, seront tenuz de remettre leur différent à nous ou à quelques ungs de noz principaulx officiers, ou au Juge ordinaire, s'il est question et matière de droit pour vuider leur différent, sans à l'occasion de ce, venir aux armes ou parolles oultrageuses : à peine d'estre punis comme infracteurs de ceste nostre ordonnance.

Et où aulcun de nostre Maison ou suitte donne ung démenty à quelque autre, s'il est hors du pourpris de nostre Court, fera amende honorable, et demandera pardon, et le démenty luy retournera : et s'il est dedans ledict pourpris, sera saisi en personne, et puny corporellement.

Si quelqung frappe ou poulse ung aultre en courroux hors du pourpris de nostre Cours, sans le blesser, sera banny de nostre dicte Court, le terme de six mois : et si le faict au pourpris d'icelle, aura le poing couppé.

Et où ilz seroient si téméraires de tirer leurs espées ou poignart, pour frapper quelque aultre, sans le blesser, hors de nostre Court, ou pourpris d'icelle, seront aussi bannis de nostre dicte Court, le terme d'ung an : si blessent quelqu'ung, auront le poing couppé : si la mort ensuit, perderont la vie irrémissiblement. Et cela advenant en nostre dicte Court, ou pourpris d'icelle, soit qu'ilz blessent aulcun, ou non, perderont la vie.

Si aulcun d'avance d'appeller ung aultre au combat, soit verballement, ou par cartel, et sur quelque pretexte ou occasion que ce soit, si le faict hors du pourpris de nostre Court, tant

celuy qui provoque que qui l'accepte, seront saisys et punis corporellement, selon l'exigence et circonstance du délict, et le mal ensuivy : et si se faict en nostre dicte Court, seront punis de mort. Et ceulx qu'ilz employeront pour appeller quelqun au combat, comme dessus, et qui assisteront, accompaigneront, ou favoriseront l'un ou l'autre des parties pour effectuer ledict combat ou oultrages à sa partie, seront punis de la mesme peine.

Deffendons en oultre, de n'user au pourpris de nostre dicte Court, de parolles indiscrètes, poussemens, et insolences, à peine que celluy qui les fera ou dira, bien que ce soit en jeu, d'estre puni arbitrairement, selon les circonstances et exigences du cas.

Et si aulcuns se viennent à tant oublier, que de faict à pens ilz guettent, ou facent guetter ung aultre, pour le frapper et oultrager, de bastons, ou espée, hors du pourpris de nostre Court, combien qu'ilz ne l'effectuent, estantz par intervention des autres empeschez, seront prins, et punis exemplairement et corporellement : et en cas qu'ilz l'effectuent, seront punis de mort : et cela advenant en nostre court, ou pourpris d'icelle, soit qu'ilz frappent de l'espée, baston, ou non, seront punis de mort : et tous ceulx qui les assisteront, ayderont ou favoriseront en cela, seront punis de la mesme peine.

Deffendons aussi très expressement, à tous de quelque qualité, condition, ou nation qu'ilz soient, ou viendront à nostre service, ou suitte, de ne renouveller, ny rechercher aulcunes vieilles querelles qu'ilz pourront avoir, soit que leurs ennemys fussent desja icy, ou qu'ilz y vinssent après eux, lesquelles voulons estre oubliées et assoupies ; du moins, autant de temps qu'ilz demeureront et resideront en ces pays, tant en la ville où nous residerons, que tous aultres lieux et villes de nostre obéissance, sur peine aultrement d'estre punis, selon l'exigence du cas et inconvenient advenu, à cause du renouvellement desdictes querelles, en conformité des peines reprinses en ceste ordonnance.

Si donnons en mandement au Capitaine de nostre garde, Prévost de nostre hostel, et à tous nos aultres Justiciers, et Officiers qu'il appartiendra, que ceste nostre présente ordonnance ilz facent publier à son de trompe et cry public devant nostre Palais, et autres endroictz de ceste ville accoutumez à faire proclamations, et icelle faire mettre et apposer es principalles portes de nostre dict Palais, et par les cantons des rues d'icelle, affin que personne n'en prétende cause d'ignorance. Ensemble garder et observer inviolablement de poinct en poinct, selon

sa forme et teneur ; faisant punir, réallement, et de faict, tous et chacuns les transgesseurs et contrevenans par les peines y mentionnées. Ordonnons et commandons à tous ceulx de nostre Court et suitte, et à tous noz aultres subjectz, que ce faisant, ilz vous obéyssent, et donnent toute ayde, addresse, et assistence requise pour l'effectuation et estroicte observation de ceste nostre ordonnance. Car nostre volonté est telle. Et affin que ce soit chose ferme et stable à tousjours, nous avons icelle signée de nostre main, et y faict apposer nostre cachet secret.

Donné en nostre ville d'Anvers, le dixiesme de Décembre l'An de grâce Mil Vc LXXXII.

Signé : François. Et plus bas : Par l'ordonnance de Monseigneur le Duc : J. van Asselliers.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 510.

By den Hertoghe.

Onsen lieven ende ghetrouwen den President ende Luyden van onsen Provincialen Raede in Vlaenderen, saluyt ende dilectie.

Alsoo wy eenen grooten hoop kryghsvolck, soo te voete als te peerde, hebben doen vergaderen, tot versekerheyt vanden lande ende d'inghesetenen van dyen, ende dat om den selven te voeden, spijsen ende onderhouden, van noode is daerwaerts te seynden, ende doen voeren alderhande spijsé, dranck, haver, fourage, ende andere nootelickheden, om te beter te verhueden alle foulen, wtloopinghen, ende affteringhe, die by ghebreke van dyen het voors. kryghsvolck op onse goede ondersaten t'onsen leetwesen soude doen :

Soo eest, dat wy, tselve aenghesien, U ontbieden ende bevelen, daer toe committerende by desen, dat ghy van stonden aen, ende sonder vertreck doet wtroepen ende publiceren, alom binnen de steden van onsen Lande ende Graefschepe van Vlaenderen, daermen ghewoonlick is publicatie te doen, ende

wel scherpelick beveelt, dat alle cooplieden, vivandiers, herbergiers, taverniers, caberettiers, ende alle andere hen generende met gelijcke waeren terstondt voeren ende seynden, oft doen voeren ende seynden alderhande manieren ende sorten van victualien, provanden van broot, vleesch, boter, case, wijn, bier, haver, ende andere provisie, ter plaetsen daer den voorseyden onsen leger neerslaen sal, om aldaer vercocht, ende ghedistribueert te worden, tot onderhoudt ende sustentatie van dyen : Ende sullen wy goede ordre doen stellen, dat eeniegelick sekerlick, vryelick ende sonder letsel, sal moghen over weghe passeren, ende van sijne voorseyde provanden, waeren ende provisien, wel betaelt worden. Ende op dat eeniegelijck te meer gheneghen ende te ghewilliger zy, om provanden ende victualien naer den voorseyden leger te voeren : hebben gheaccordeert, ende accorderen by desen, dat alle de ghene die eenighe wijnen, bieren, victualien, oft andere provisien, naerden voorseyden legher sullen voeren oft seynden, deur wat steden, vryheden, oft plaetsen sy sullen deurlyden oft passeren, vry, exempt, ongehouden, ende ontlast zijn van alle tolrechten, wechgelde, passagien, accysen, generale middelen, ende alle andere imposten, hoedanich die moghen wesen : Ende voorts sullen sy vry, vranck, ende sekerlick lijden, passeren, ende weder keeren, sonder datmen henlieden sal arresteren, becommeren oft ophouden, om eenighe schulden, verbandtbrieven oft obligatien, in wat manieren dat het zy : Op condicie dat alle sulcke provandiers ghehouden sullen wesen cautie te stellen, ter plaetsen daer sy haer provanden gheladen sullen hebben, de selve te voeren, bringhen, ende te slyten inden voorseyden legher, ende nergens elders, ende daer aff nemen attestatie vander Weth, ende daerenboven tot heurlieder ontlastinghe te nemen paspoort vanden Superintendent, oft vanden Commissaris des van hem last hebbende, op dat gheschout mach worden dat sy de voorseyde vryicheyt niet en misbruycken. Ende op dat de voerluyden, schippers ende andere de goede luyden niet en verschatten ende exactioneren, waer deur de vivandiers gheoorsaect ende bedwonghen souden moghen wesen thuys te blijven, tot grooten ongerieve vanden voorseyden leghere, ende achterdeel vande ghemeyne saecke : Soo hebben wy ghéordonneert ende ghestatueert, ordonneren ende statueren midts desen, dat alle de ghene, tsy voerluyden, schipluyden, ende alle andere die ghewoonlijck zijn te dienen ende te voeren (soo volck, coopmanschappe als bagaige) ghehouden ende schul-

dich sullen wesen, alle vivandiers, coopluyden ende andere, die eenighe victualie naer den legher seynden, te dienen ende gherieven met henne kerren, wagens, schepen, ende peerden, soo wanneer sy des versocht sullen wesen, nemende alleenlijcken voor elck peerdt dat inden waghen oft kerre trecken sal, teghen veerthien stuyvers s'daechs, ende van schipvracht den ghewoonlicken tax : bedwinghende daer toe ende doende bedwinghen de voorseyde voerluyden, ende schipluyden, reelijcken ende by feyten, niettegenstaende eenich wedersegghen, oppositie oft appellatie. Ende op dat van alle t'gene des voorseydt is, niemandt ignorantie en pretendere, maer daer af geadverteert mach wesen, soo suldy allen Officieren, onder U resorterende, bevelen, dese teghenwoordighe terstondt te doen wtroepen ter gewoonelijcker plaetsen, ende de copije in drucke stellen op de cruysstraten, kerckdeuren, stadtpoorten, ende andere openbare plaetsen : Ende hier en boven te voorsien ende ordre te stellen, dat de voorseyde victualien ende andere provisien niet en worden gehoocht noch verdiert, maer dat de selve gecocht mogen worden byden provandiers ten redelijcken pryse : Ende des te doen gheven wy U volcomen macht, authoriteyt ende sonderlingh bevel by desen. Ontbieden voorts eeneniegelijcken, dat sy u, t'selfde doende, ernstelijck verstaen ende obedieren, want ons alsoo ghelieft.

Ghegeven in onse stadt van Antwerpen, den XI dach van Decembre 1582.

J. van Asseliers.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 511.

*Geboden ende vuytgeroepen van wegen Syne Hoocheyt, Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XIIII*en *Decembris* 1582.

Alsoo Zyne Hoocheyt, soo tot meerdere versekeringe van synen persoon als ruste deser stadt, heeft goet gevonden, dat soo wel men morgen Kersdach sal houden (volgende de publicatie op gisteren gedaen), nyemant nochtans hem en sal desen nacht vervoorderen, naer het verlaten vande klocken, achter

straten te gaen, maer dat eenyegelyck hem sal reguleren volgende doude ordonnancien; des soo sal eenyegelyck, naer de ses uren des morgens, gaen ende staen daert hem sal believen; ordonnerende allen den ghenen die de wacht ten selven nacht selen houden, nyemant daerinne te becommeren oft beletten. Ordonnerende voorts dat nyemant, op morgens, eenige winckels sal open doen, maer deselve gesloten houden opde pene inde voorgaende ordonnancie begrepen.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 373 *v/o.)*

N° 512.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXXIen dach Decembris.

Men gebiet, van sHeeren ende deser stadt wegen, alle diegene die eenige chysen tot behoeve van S. Michielsclooster alhier syn geldende, dat sy, nae ouder gewoonten, sullen gehouden syn deselve te comen betaelen, opt Papenhoff, inde Camer vande Gecommitteerde vande geestelycke goeden alhier, den Ven January naestcomende, wanneer S. Stevensdach, naer den ouden stil, soude wesen, opde pene van, den selven dach overstreken synde, het dobbel daeraff te moeten betalen, gelyck dat oock van oudts gestatueert ende geplogen is geweest.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 373 *v/o.)*

N° 513.

Gheboden ende vuytgheroepen by mijnen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XIX Januarij M.D.LXXXIII.

Alsoo men verstaet datter in diversche plaetsen binnen deser stadt worden ghehouden veel Franchoysen, (1) soo soldaten als

(1) De bescheeden rakende Alençons verraderlijken aanslag op Antwerpen door het volk de *Fransche furie* genaamd, zijn zoo talrijk, dat het onmogelijk

andere : 8oo eest dat mijne Heeren de Schouteth, Borgemeesteren, ende Schepenen deser stadt, gebieden wel scherpelick, allen ende

is deze in nota te doen volgen; zij zullen later, in een afzonderlijk artikel vereenigd, in het *Archievenblad* verschijnen. Hieronder nu alleen de *Corte verclaringe*, destijds, door het Antwerpsch Magistraat, over der Franschen mislukte poging om de stad te overrompelen, in druk uitgegeven.

Corte verclaringe, ghedaen by Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, nopende den aenslach teghen de selue stadt aengericht den XVII deser maent Ianuarij M.D.LXXXIII, stylo nouo; midtsgaders de brieuen van Credentie ende Instructie by sijne Hoocheyt gesonden aende voors. stadt, ende sekere Missiue aen mijnen Heere vanden Tempel.

Alsoo Bourgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, naer dat den grouwelijcken aenslach den XVIJ[en] deser maendt Januarij binnen de voors. stadt was ghebeurt, niet en hebben nae ghelaeten, dwelck mochte dienen om de stadt in versekerheyt, goede ruste ende vrede te stellen, Soo en hebben sy oock niet willen vergeten de ghelegentheyt van alle saken te kennen te gheuen, op dat sy niet en souden t'onrecht beschuldicht worden, ende dat deur quade informatie, bouen het groot dangier daerinne sy gheweest hebben, egheen ander landen oft steden en souden achterdeel lijden oft ander opinie vande stadt van Antwerpen hebben, dan het goet debuoor dwelck de selue altijt heeft ghedaen om de ghemeyne Landts saken te helpen, soo vele als het mogelijck waere, ende haere goede affectie ende ghenegentheyt tot haer ghemeyn Vaderlant, midtsgaders de onderdanighe ghehoorsaemheyt, de welcke sy sijne Hoocheyt altijts hebben ghedraghen, en heeft verdient.

Wt wat oorsaken ende in hoedanighe manieren de gemeyne Nederlanden zijn geuallen geweest int ghewelt ende slauernye vande Spaengnaerden, ende hoe dat Godt Almachtich aensiende de selue Landen met sijne ooghen van bermherticheyt die heeft verlost deur mijnen G. Heere den Prince van Oraengnen, is een jegelijck soo notoir ende kennelick, dat niet en is van noode daer aff in dit cort verhael eenighe particuliere mentie te maken, Dan alsoo de Landen noch tsamen by den anderen ghevnieert, niet en hebben langer begeren inde subiectie vande Spaengnaerden te blyuen, hebben raedtsaem geuonden eenen anderen Heere ende Prince aen te nemen, soo om deur sijne macht beschermt, als oock om in goede eendracht ende iustitie ghemainteneert te worden, sulcx dat sy nae vele ende diuersche onderhandelinge ende communicatie, den Hertoge van Aniou, van Alencon, etc., sone van Vranckrijck, eenich broeder des Conincx, hebben eerst voor heuren beschermer, ende daer naer voor heuren Heere ende Prince ghecoren, ghelijck dat mach blijcken by de contracten daer aff zijnde, Daer toe hen onder ander heeft gebracht de gelegentheyt van Vranckrijck, ende bequaemheyt om dese Landen te moghen helpen, ende den Coninck van Spaengnien alle toevuer van volck, munitie van oorloghe, ende gelt te benemen, ende dat sy altijt hebben gheacht, dat willende de Co. Ma[eyt] van

eeneneyghelicken, die eenighe Franchoysen in heuren huysen onthouden oft bewaeren, tzy ghevanghen oft ongevangen, sullen

Vranckrijck eens de sake aennemen, ghelijck byden voors. contracte is besproken, de oorloghe seer haest gheeyndt soude geweest hebben. Ende al ist soo dat de Moort die in Vranckrijck ghebeurt was, ende de Innelandsche oorloghe ter causen vande Religie gheresen, ende de groote continuele disordren, daerinne tvoors. Coninckrijck gheuallen was, veele een groot achterdencken waeren geuende, Nochtans om dat de gemeyne gevnieerde Neder-landen werden versekert dat sijne Hoochheyt was een goedertieren Prince, de goede policie ende administratie vande iustitie beminnende, ende niet culpabel vande saken die in Vranckrijck waeren ghepasseert, ende de gene die dickmael ende oock voor de leste reyse den peys tusschen den Coninck ende die vande ghereformeerde Religie hadde ghemaeckt, ende dat sy betrouden dat Godt almachtich eens des Conincx herte ende ghemoet verandert soude hebben ende gheneycht tot den peyse, tranquilliteyt ende eenicheyt van sijne ondersaten, Ende dat de Hertoch van Aniou deur sijn goet sachtmoedich ende wijs gouuernement inde Heerschappye van dese Landen soude hernemen den lof ende authoriteyt vande Croone van Vranckrijck, ende huyse van Valois, ende bedecken de onwtsprekelicke inconuenienten in Vranckrijck inde Inlandsche oorloghe ghebeurt, hebben den voors. Hertoge niet alleenlijcken gecoren, maer oock den seluen als ouerste Heere ende Prince vanden Lande ghesworen, ende alle onderdanicheyt bewesen. Ende hoe wel de stadt van Antwerpen ende de leden vande selue, waeren de laetste onder de contracterende Prouincien die bewillicht hebben in het aennemen van sijne Hoocheyt : Soo hebben sy nochtans d'eerste gheweest die met de Staten van Brabant hem als Hertoghe van Brabant, ende int bysonder als Marckgraue s'heylichs Rijckx hebben ontfanghen ende eedt ghedaen den XIX ende XXIJ Februarij lest-leden, *als wanneer de voorseyde Hertoghe was lancx Zeelant ghecomen wt* Engelant, aldaer hem by de Con. Ma[eyt] van Engelant seer groote eere is ghedaen, ende vergeselschapt, niet alleenlijck met brieuen van haere Maiesteyt, betuygende de groote affectie ende genegentheyt de welcke sy den voors. Hertoghe was dragende, maar oock met diuersche groote Princen ende Heeren vanden voors. Coninckrijcke, ten bijsijne vande welcke de voors. sijne Hoocheyt als Hertoge van Brabant ende Marckgraue s'Heylich Rijcx den eedt heeft ghedaen, gehult ende gesworen is. Alle dwelck der goede Borgerye der stadt van Antwerpen hadde groote hope ende vertroostinghe gegheuen dat sy eenmael vande ghemeyne Lants vyanden soude verlost worden, ende dat de Landen ghestelt in versekertheyt, souden wederomme comen inden voorspoet daerin sy plachten te wesen, d'welck hen oock heeft veroorsaeckt heuren nieuwen Heere ende Prince, de welcke sy meynden dat gheweest soude hebben Vader vanden Vaderlande, te eeren met alderhande triumphen, ende met rijcke ghiften te beschencken meer dan den noodt vande oorloghe, ende de macht vande stadt binnen soo corten iaeren ghebrant, ghesaccageert ende geplondert, ende voorts van alle neeringhe ende weluaren berooft, was toelatende. Maer dyen niet teghenstaende sijn bedwonghen nv ter tijt te comen in groot achterdencken dat sijne Hoocheyt in plaetse vande Landen ende dese stadt in goede

schuldich zijn terstont de selve met declaratie van naeme, toenaeme ende qualiteyt over te brengen in handen van mijnen

Justitie te regeren, niet anders en heeft voorgenomen, dan de selue met ghewelt ende listige practijcke ter eerster ghelegentheyt te oueruallen, ende besonder de stadt van Antwerpen, twaere by middel van tweedracht, soo om de saken vande Religie oft anderssins, als onder tdecxel van het logeeren ende fourieren van diuersche Heeren ende Capiteynen die in dese stadt quamen ende ghelogeert werden, ende die zeer groot geuolgh ende aenhanck hadden. Maer alzo sijne Hoocheyt allen tselue niet genoech en dochte te wesen, om gheweldich meester te worden vande stadt, heeft ten laetsten geheel sijnen Legher onlancx wt Vranckrijck gecomen, ende onder ander ontrent vier duysent Switsers ghebracht voor de voors. stadt, ende ghevuecht met het Chrijs-volck, dwelck te vooren aldaer zeer langen tijt hadde geleghen, dwelck is geschiet den XIIIJ ende XV deser Maent, ende heeft als doen onder tdexel van het fourieren, voorts soo veel volcx inde stadt herwaerts ende derwaerts, ende besonder binnen sijn Pallais gelogeert, als hem heeft belieft.

Daer naer den XVJ deser Maendt des auonts is mijn Heer de binnen-Borgemeester Docter Petrus Alostanus, gehadt hebbende aduertentie datmen dien nacht wel soude mogen doen eenighen aenslach op de stadt, gheheel spade ghegaen by sijne Hoocheit, haer aendienende dat onder het Chrijs-volck dwelck met groote menichte was binnen gecommen, hen wel soude gemengelt hebben eenighe niet gheaffectioneert tot sijnen dienste, diemen besorghde dat yet tegen de stadt soude willen attenteren, biddende dat sijne Hoocheyt goet soude vinden, dat men daerinne soude moghen versien, ende de ketenen een vre vroeger spannen dan men gewoon was te doen, Dwelck sijne Hoocheyt, naedyen hy verclaert hadde datmen egheen reden en hadde om te treden in mistrouwen tegens sijn volck van oorloghe, dwelck alhier ghecommen was om hem ende de Landen dienste te doen, met veel redenen daer toe dienende, heeft bewillicht ende goet geuonden, dwelck oock alsoo dyen nacht is gedaen ende gheexecuteert, ende de lanternen wtgehanghen, naer oude maniere van doen, ende deshaluen des anderen daeghs zoo in persoone, als by Quinze sijnen Secretaris ghecommuniceert hebbende met sijne V. G. de welcke opentlick verclaerde, dat hy verstont datmen meynde een poorte noch dyen dach te ouerweldighen, ende geheel den Legher in te laten comen, heeft met veele worden soo de voors. sijne V. G. als de Borghemeesteren ende Colonnellen die hy oock tot dyen eynde ontboden hadde versekert, dat zulcx in sijne gedachten niet en was ghecomen, ende datmen teghen sijn Chrijs-volck gheen sulcke suspitie en behoorde te hebben, ende dat hy wel begheerde te weten den ghenen die zulcx aengegeuen hadden, om hem, oft de autheurs te doen straffen, ghelyck sy verdient hadden: Verclaerende int lanck de groote lieffde, affectie ende ghenegentheyt die hy de gheconfedereerde Nederlanden, den lande van Brabant, ende int besunder der stadt van Antwerpen was draghende, ende met alle middelen porrende sijne V. G. Borgemeesteren ende Colonnellen contentement te gheuen, dwelck zeer lichtelick om doen was, naerdyen de aduertentien egheen sonderlingh fondament en hadden, ende dat noyt in sijne V. G. Borghemeesteren ende Colonnellen gepeyse en was ghecomen, dat sulcke

Heeren den Marckgrave ende Colonnellen deser stadt, ende houden de selve in goede ende vaste bewaernisse, tot dat anders

aduertentien waerachtich waeren, ende veel min dat sijne Hoocheyt zijn voornemen soude hebben willen te wercke stellen, nadyen hy beuondt datmen daeraff eenighe wetentschap oft suspicie hadde, te min gemerckt sijne V. G. oock daeromme sijne Hoocheyt ontraden hadde dat hy dyen dach niet en soude wt de stadt reysen, ende den Leger besien, welcken raet sijne Hoocheyt oock hadde verclaert te willen volghen, Maer alsoo de Marischal Biron daechs te vooren was gegaen buyten inden Leger slaepen, ende dat geordonneert was in andere steden opden seluen dach gelycke entreprise te executeren, daer deur alle saken souden ontdeckt hebben geweest, is sijne Hoocheyt opden noen ontrent een vre getrocken met alle sijne Edelmans, wesende sterck met de gene die niet met sijne Hoocheyt, maer voor ende naer waeren rijdende, ontrent twee hondert peerden, ende geheel sijne wacht, soo van Switsers als Franchoisen, gereden naer de Kipdorp-poorte, de welcke, volgende den last van sijne Hoocheyt, was open ghedaen, ende daer te voren hebben eenige van sijnen volcke die voor ghereden waren, blijuen staen opde brugge, min oft meer al oft sy sijne Hoocheyt aldaer verwachten, ende andere zijn ghereden in alle de straten loopende naer de voorschreuen poorte, ende hebben de ketenen open ende wt den wech ghedaen, min oft meer dan al oft sijne Hoocheyt door elck vande voors. straten soude hebben gecomen, ende comende deur de poorte ende passerende deur de tweede valbrugge, heeft een vande Edelmans hem geveynst al oft hy sijn been ghebroken hadde, ende is terstont een vande borghers ghecomen om hem by te staen ende te leyden tot den eersten Chirurgijn, dwelck oock maer en werde ghedaen dan om wat tijts te winnen, tot dat de Vendelen aencomen souden, de welcke ghesien wesende, ende het teecken vanden aenval gedaen, heeft de ghene die zeer riep ende *veynsde van sijn been gecroockt oft gebroken te hebben, terstont sijn rappier* wt getrocken, ende den genen die hem wilde bystaen, gewondt, ende voorts generalyck hebben eenighe van sijnen Houe ende die van sijne wacht oueruallen de Borgheren die inde poorte stonden met den blooten hooffde, om hennen Prince voor by te sien rijden, sonder in eenigher manieren achterdencken te hebben. Aenghesien dat midts den redenen hier vooren gheruert gheen ander ordre en was gegeuen, terstondt zijn alle sijne Heeren ende Edelmans, wtghenomen eenighe die met sijne Hoocheyt voorts trocken, te peerde ghekeert ter stadt waerts inne, ende men sach den geheelen Leger marcheren, ende quamen stracx inde stadt seuenthien Vendelen Franchoisen ende vier Cornetten peerden, die in alle diligentie ende haest voor ghesonden waeren, roepende *Ville gaignee*, *Ville gaignee*, ende *Viue la Messe*, *Viue la Messe*, ende sijne Hoocheyt riep hen aen dat sy seer haesten souden, seggende, de stadt is gewonnen, doende met eenen oock haesten de Switsers ende alle dander Chrijs-volck, in sulcker vueghen dat alsoo sijne Hoocheyt hadde met ghemack doen innemen de poorte, al waer egeen resistentie meer en bleeff, ende dat het was op de vre vande maeltijt, als wanneer veel vande wacht ende een yeghelyck was in huys, ende dat daer en bouen de vendelen van die wijck hadden elders de wacht, soo zijn de voorschreuen vier benden met die vanden Houe van sijne Hoocheyt tzamen vijff ofte

sal wesen gheordonneert, tot welcken eynde sal eenyeghelick moghen assistentie nemen vanden Capiteyn vanden Wijcke,

ses hondert sterck, midtsgaders de seuenthien Vendelen Voet-knechten sonder eenich tegenweer getrocken deur de poorte inde stadt al om waer hen belieffde, eenighe opde veste treckende naer de Keysers poorte, om het groff gheschut in te nemen, daer aff sy hen oock meester hebben ghemaeckt, andere inde strate loopende naer de Meir, sommighe naer de Lange nieuw strate, sommighe lancx het Kipdorp de rechte strate in, ende een deel naer de veste vande roode-poorte ende S. Annen strate, al roepende, *Tue*, *tue*, *tue* ende *Viue la Messe*, *Viue la Messe*, *Ville gaignee*, *Ville gaignee.* Maer soo saen als de Borgherije ghewaer werdt datmen de stadt vyantlyck meynde te oueruallen, zijn terstondt al om eenige met hen geweer wten huysen geloopen, ende in seer cleynen ghetale als schansen teghens groote menichte vande Franchoisen blyuen staen, ende hen belet dat sy niet en hebben connen voorts trecken, ende daer en tusschen hebben de trommelen alarm gheslaghen, ende is een yegelyck wten huyse tegens de Franchoisen gheloopen, ende hebben hen eenighe Vendelen in ordre ghestelt. Ende Godt Almachtich dyen alleene de eere ende glorie vande verlossinge vande stadt moet ghegeuen worden, heeft de Borgerije sulcken mannelycken hert gegeuen, dat sy in alle plaetsen ende straten hebben den Vyant den rugghe doen keeren, ende met groote disordre wt de stadt doen loopen, ende van bouen neder vande vesten in het water springhen, naer dyen sy meesters vande poorten waeren geweest meer dan eene geheele vre, ende dat sy alreede met vliegende Vendelen waeren gecomen tot omtrent de merckt. Ende daer en tusschen dede sijne Hoocheyt alle mogelicke neersticheyt, om de Switsers, ende den geheelen Leger inde stadt te seynden tot hulpe van sijn volck, Maer alsoo de Borgerye hadde de Veste wederom ingenomen, hebben terstondt geschoten met het groff geschut, sulcx dat den Leger die in het trecken was, merckende dat de saken voor hen niet wel en ginghen, is te rugge ghekeert, ghelijck hy oock inde stadt niet en soude hebben cunnen comen, midts de groote menichte vande dooden die inde poorte deen op den anderen meer dan anderhalf mans lenghde hooch ghetast laghen. Sijne Hoocheyt siende de poorten ghewonnen, ende dat sijn volck sonder slach oft stoot introcken, dwelck lichtelijck conste gheschieden, nae dien niemandt en was op sijn hoede, heeft teghens de Heeren die vanden aenslach niet en wisten, ende hen daer ouer beclaechden, verclaerdt dat de stadt al gewonnen was, ende dat hy meer dan vier duysent mannen binnen de stadt was hebbende : Daer teghen onder ander propoosten by eenighe Heeren geseght werdt, dat de stadt noch niet en was ingenomen, ende datmen eer een halue vre wel die contrarie soude sien, ghelijck dat oock deur de genade des Heeren is ghebleken, niet sonder groote bloetstortinghe van d'een ende d'ander sijde. Want voor soo vele als aengaet de vrome ende goede Borgerye, zijn ontrent de tachtentich ghebleuen, behaluen de ghequetste, ende daer onder de Collonel Vierendeels, de Capiteynen Balthasar Thas, ende Reynout Michault, Jaspar den Hoemaker, Sargeant Maior van het Collonelschap van Joncker Philips van Schoonhouen, Heer van Waen-Roy, buyten-Borgemeester, de welcke met sijn Hoocheyt rijdende onder die van sijnen Houe, ende merckende het rumoer, wonder-

die daer toe van mijnen Heeren worden gecommitteert ende gheauctoriseert by desen : Ordonnerende voorts dat elckeen, gaende opde strate, zy versien van rappier ende poingnaert.

G. Kieffel.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol* 374.)

---

baerlijck wt den hoop is ghecomen, doende terstont met assistentie vanden voors. Sargeant, de ketenen op trecken, die oock neffens sijn syde gheschoten wert, met vele meer andere, die vromelijcken strijdende ghebleuen zijn, ende eeuwighen loff met de Borgeren die hen dapperlijcken ghequeten hebben, ende het leuen behouden, wyens namen wel bekent zijn, hoe wel sy hier om alle emulatie te schouwen, niet en worden genoemt, voor hen ende heuren naecomelinghen hebben verworuen, als de ghene die deur heure vromicheyt ende mannelijck herte, door de ghenade ende hulpe van Godt almachtich, oorsake zijn vande bewaernisse vande stadt. Van weghen de Franchoysen zijn doodt ghebleuen ende geuonden soo binnen de stadt als opde vesten, ende inde grachten, ouer de vijfthien hondert die ghetelt ende begrauen zijn, behaluen die ghequetst wt-geloopen, oft naederhandt binnen de stadt gheuangen ghestoruen zijn, ende daer onder vele Edelluyden ende personagien van qualiteyte ende aensien. Ende daeren bouen zijn binnen der stadt geuanghen ghenomen omtrent veerthien oft vijfthien hondert, daer onder oock eenighe principale Heeren ende Edel-luyden zijn. Ende hoe wel de Franchoysche soldaten niemanden en souden hebben ghespaert, ende de stadt geplondert, ende alderhande wreetheyt gheexerceert, nochtans soo en heeft de Borgerye naer de Victorie niemanden ghecrenckt, maer vele die noch leuende onder de dooden laghen, opgeheuen ende heur leuen ghespaert.

De intentie ende meyninghe van sijne Hoocheyt sal den tijt noch naerder openbaren. Altijt is notoor, dat de stadt inde wterste ruyne ende desolatie soude ghebracht hebben gheweest, aengesien sijne Hoocheyt seluer, al hadde hy ghewilt, niet en soude hebben connen beletten het moorden, pijnigen ende tormenteren vande Borgers, plonderen, roouen, schoffieren van dochteren ende vrouwen, branden ende alle andere wreetheyt die men ghedencken mach, ende de welcke de soldaten, als sy eenighe plaetse oft stadt in nemen, zijn ghewoon te doen, ghelijck sy oock alreede begonst hadden niet alleenlijcken te plonderen ende roouen, maar oock de stadt in brandt te steken.

Het heeft sijne Hoocheyt daer naer belieft door brieuen van Credentie op Landtmeter ende Scholiers, midtsgaders de schriftelijcke Instructie de selue mede gegeuen, ghenoech te bekennen, dat het sijne sake was, ghelijck dat oock een jegelijck wel claerlijck heeft ghesien ende gehoort, ende sijn intentie te verclaren, daer op die vander stadt int bysunder niet en hebben gheantwoordt, maer de sake gheleght in deliberatie van sijne V. G. Staten generael ende van Brabant, die onderlinge goet geuonden hebben, Commissarissen

N° 514.

*Geboden ende vuytgeroepen by myne Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden XXII*en *Januari* 1583.

Alsomen bevindt dat dagelycx diversche hen vervoorderen, sonder behoorlycken last oft commissie daer toe hebbende, inde

aen sijne Hoocheyt te seynden. Ende is voorts sijne Hoocheyt getrocken naer S. Bernaerts, ende van daer nae Duffel ouer de Nete, ende voorts tot Rymenant ouer de Dyle, om also te trecken naer Vilvoorden. Ende onder weghen heeft sijne Hoocheyt belieft te schrijuen aen die vande stadt van Bruessel ende Mechelen, legghende de schult op de stadt van Antwerpen, al oft de selue hem occasie gegheuen hadde van sulcke grouwelicke sake aen te rechten, als hy begonst hadde, segghende dies niettemin sijn seluen contrarierende, dat het maer een mutinatie en soude gheweest hebben : Daer op Bourgemeesteren ende Schepenen ende Raedt niet noodich en achten naerder te antwoorden, aenghesien dat sy niet en weten wat indigniteyten sy sijne Hoocheyt souden hebben gedaen, ende waer inne sy de selue luttel souden hebben gerespecteert : Ende ter contrarien zijn in hen gemoet ende conscientie wel versekert, dat sy niet anders en hebben ghedaen dan goede getrouwe ende ootmoedighe Ondersaten hennen Heere ende Prince schuldich zijn. Ende dat sy veel saken hebben gheleden, niet alleenelyck tegens den Contracte met sijne Hoocheyt tot Bordeaux aengegaen, maer oock tegens de oude hercomen ende notoire Priuilegien ende gherechticheden vanden lande van Brabant, ende vande stadt van Antwerpen ghelyck dat naerder tallen tijde, als het van noode zal zijn, zal worden ghededuceert. Ende aengaende de contributie daerinne heeft naemelyck de stadt van Antwerpen haer soo ghewillich ghethoont, dat sy niet alleenlycken haere quote wel ende te volle heeft betaelt, maer veel meer, hebbende alle haere middelen ende namentlyck de gene die sy extraordinare meer dan alle andere Landen ende Steden heeft gheaccordeert, laten verbinden : sulcx dat van haeren t'weghen corts voor den aenslach is in baren penninghen aen sijne Hoocheyt getelt, ouer de tzeuentich duysent Karolus guldenen, daer mede sijne Hoocheyt hadde behooren de garnisoenen te betaelen, ende het Chrijs-volck, dwelck te vooren int Landt was gheweest, dwelck hy oock niet en heeft ghedaen, maer een deel vande selue penninghen betaelt aen het nieuw volck, dwelck gebruyckt is om de stadt te ouervallen. Ende hoe wel dat sijne Hoocheyt gheerne soude te kennen geuen, dat het maer eene particuliere querele en soude zijn teghens de stadt van Antwerpen, soo is geheel de contrarie soo euident, dat niet en is van noode daer yet meer aff te seggen, dan dat hy op eenen dach ende vre als hy de stadt van Antwerpen meynde te ouerweldighen, oock heeft tzelue gheattenteert in veele meer andere steden, als Brugge, Dendermonde, Aelst, Dixmuyde, Nieuw poort, Ostende ende Viluoorden, ende mogelyck in meer andere, daer sijne dienaers niet

huysen vande borgeren ende ingesetenen te treden, de meubelen, onder het pretext van gevanghenen natie vande Franchoysen

en hebben deruen beginnen, ende in sommighe plaetsen daer zy hennen wille volbracht hebben, hebben sy oock de Borgerije om den hals gebrocht, ende alle wreetheyt gepleecht, daer toe emmers de goede Borgheren ende Inghesetenen der stadt van Antwerpen egeene occasie en hebben gegeuen, de welcke men met redene niet en can oplegghen, ten waer datmen voor een indigniteyt wilde houden, datse hen niet al en hebben willen laten vermoorden ende ouer hen gebruycken de wreetheyt diemen elders heeft gehoort ende gesien.

God Almachtich wil sijne Hoocheyt, de welcke door quaden raedt is vervuert geweest, geuen het gemoet van eenen oprechten goeden Prince, die allen sijnen arbeydt aenwendt om sijne Ondersaeten te bewaeren ende beschermen, ende niet en meynt dat de Ouericheyt ende Heerschappije van eenen Prince bestaet in te moghen doen t'gene hem belieft, maer in wel te gouuerneren, ende een yeghelyck sonder wtneminghe van persoonen Recht ende Justitie t'administreren, ghelyck naer een yeghelyck Landt ende Steden, Priuilegien, Wetten ende gerechticheden, by eede belooft ende gheswooren, behoort.

Betrouwende dat Godt Almachtich die de stadt heeft bewaert, voor alsulcken grouwelycken aenslach, oock de selue voorts sal beschermen ende bewaeren, ende mette andere gevnieerde Landen ende Prouincien sulcken raedt gheuen, daerdeur sy eens vande ghemeyne Lants-vyanden mogen verlost ende in rust ende vrede gestelt worden, d'welck Godt Almachtich die eeuwelyck ghedanckt ende gheloofft moet wesen, door sijne onsprekelycke bermhertícheyt ons wil genadelyck gunnen.

Aldus ghedaen in Collegio, ende gheordonneert in drucke vvt te gheuen, den XXV Ianuarij. 1583. *stylo nouo.*

G. Martini.

Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, hebben wel willen vuegen den brieff van Credentie by sijne Hoocheyt gegheuen de Heeren Landtmeter ende Scholiers, met de Instructie, daermede sy waeren belast, midtsgaders de brieuen gheschreuen aen mijnen Heeren vanden Tempel, wesende vande innehouden als sijn de brieuen op den seluen tijt aen Bruessel, Mechelen, ende ghelijck wel te geloouen is, aen meer andere steden geschreuen, alsoo vande selue brieuen in dit cort verhael mentie ghemaeckt wordt, ophoudende noch ter tijt voorder verclaringhe te doen van tgene met sijne Hoocheyt wordt ghecommuniceert oft ghehandelt, oft oock voorder oft ander iustificatie, dan tgene hier vooren is generalick verhaelt, welcke iustificatie soo by die vande stadt int bysunder, als oock byde Staten generael ende van Brabant wt de bekentenisse vande ghevanghene,

oft ander dexel, te aenveerden, naer hen te nemen, oft de coffers te openen, ende de goeden ende parcheelen, daer inne bevonden,

ende anderssins ghenoechsamelijck sal worden gedaen, naer het succes vande communicatie ende onderhandelinge, de welcke sy hopen ende Godt almachtich bidden, dat sulck eynde mach hebben, als tot sijne eere ende glorie, dienste van sijne Hoocheyt, versekertheyt ende weluaeren vanden lande ende van deser stadt behoort.

BRIEF VAN SIJNE HOOCHEYT AEN DE HEEREN VAN ANTWERPEN.

Messieurs, Ie vous enuoye les Seigneurs de Lantmeter & Scholiers presens porteurs chargez d'vne Instruction qu'ilz vous presenteront de ma part, de laquelle i'attens la responce pour prendre vne resolution : Il ne tiendra qu'en vous qu'elle ne soit a vostre aduantaige. Me remettant doncq sur leur sufficence, ie ne la vous feray plus longue : Et prieray Dieu, Messieurs, qu'il vous ayt en tressaincte & digne garde. Du Camp à Berchem le XVIJ iour de Ianuier. 1583.

Signé

FRANÇOIS. & plus bas, LE PIN.

Post date estoit escript en la marge,

Depuis ma Lettre escripte i'ay pensé d'accompagner ces deux Bourgeois de ce gentil-homme present porteur; à celle fin de vous faire entendre plus amplement mon intention.

La superscription estoit,

A Mess.rs les Bourgemaistres & Escheuins de la ville d'Anuers.

TRANSLAET.

Myn Heeren, Ick seynde v de Heeren Landtmeter ende Scholiers, brengers van dese, belast met instructie die welcke sy v sullen van mijnen t'weghen presenteren, daerop ick verwachte antwoorde, om resolutie te nemen. Het en sal niet houden dan aen v, dat de selue niet en zy tot uwen voordeele. My dan ghedraghende tot heure bequaemheyt, en sal dese niet langer maken. Ende sal Godt bidden, mijne Heeren, dat hy v hebbe in sijn seer

op te teeckenen, waer duere groote ende merckelycke twisten ende geschillen tusschen borghersche wachte syn oprysende, sulcx datter merckelycke inconvenient ende strydtgiericheyt geschapen is vuyt te rysen, welcke onbehoorlycheyt ende misbaer in alle manieren dient, principalyck in dese ghevuegnisse, gekeert ende geweert, Soo eest dat myne Heeren Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen, ordonneren ende bevelen midts desen, dat voordane hem nyemant hem vervoordere, tsy Capiteyn, Lieutenant, Officier ende andere suppost vande Vendelen, noch oock yemant anders, van wat qualiteyt hy sy, in eenighe huyse te vallen, te commen oft te treden, om aldaer eenighe meublen, van wat sorte die moghen wesen, geene vuyt gesondert, onder het pretext vande voors. gevanghenen Franchoysen, oft anderssints onder eenighen anderen mantel, aen te slaene oft te nemen, de cameren, coffers, bahuyen oft contoorkens te openen, oft daer ane yet te voorderen oft tattenteren, tot welcken eynde men oick verbiet eenenyegelycken, de selve nyet te laeten volghen oft de selve te verdraghen ende transporteren, maer dat de selve goeden ende meubelen selen blyven ter plaetsen daer de selve tegenwoordich syn berustende, om daer aff, by Comissarisen daer toe geordonneert ende alnoch te ordonneren, behoorlycken inventaris gemaect te worden, om de selve daer nae te employeren ende te bekeeren respective, daer, soe ende tot behoeve van dyen des behooren sal. Bevelende wel expresselyck midts desen, dat hem nyemant des aengaende

heylige ende weerde hoede. Wt den Leger tot Berchem den XVIJ dach Januarij 1583.

Gheteeckent

FRANCOYS ende leeger LE PIN.

Post date was inde marge gheschreuen,

Naer dat mijnen brief geschreuen was, heb ghedocht te vergheselscappen dese twee Borgers met desen Edelman ieghenwoordighen brenger, ten eynde hy v naerder mijne intentie verclaere.

D'opschrift was,

Aen mijnen Heeren de Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen.

Ghedruckt t'Antwerpen inde Druckerye van CHRISTOFFEL PLANTIJN.

M.D.LXXXIII

Deur ordonnantie vande Heeren.

en sal vervoorderen in eenigher manieren contrarie te doene, ende dat op lyffstraff, over den genen die des in faulte ende overtredinghe sal bevonden worden, te executeren sonder dissimulatie.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 374.)

N° 515.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen en Raidt der stadt Antwerpen, opten XXVen January 1583.

Men gebiet, van sHeeren ende der stadt wegen, dat hem nyemant, van wat qualiteyt hy sy, en vervoordere eenige gevangen vuyt dese stadt te versteken oft helpen te versteken oft daertoe raidt ende daet te geven, oft eenige assistentie te doen, maer de selve gevangen te bewaeren in sulcker vuegen ende manieren gelyck deselve nu tegenwoordelyck bewaert worden, ter tydt ende wylen toe daer in anders zal worden geordonneert, ende dat opde pene van gehouden te syne in gelycke qualiteyt ende conditie, gelyck de gevangen ende te voldoen voor tghene daer sy voor gevangen syn, ende dat sonder eenighe dissimulatie, ende daerenboven de gevangen achterhaelt wesende, wederom van nyeuws voor gevangen gehouden te worden. Op gelycke pene men gebiet voorts, van wegen als voor, dat nyemant en vervoordere te versteken, vercoopen oft veranderen oft vuyt de stadt te transporteren eenighe goeden van Franchoysen, maer dat eenyegelyck de selve sal schuldich syn sonder eenich vertreck over te brengen aen de Commissarissen daer toe geordonneert.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 374 *v/o.*)

N° 516.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XXV January 1583.

Alsoemen bevindt, dat, nyet tegenstaende diversche verboden ende publicatien by mynen Heeren gedaen, dagelycx groote

disordren worden voortsgestelt inde groote kercke deser stadt, soe wel ten tyde alsmen aldaer predicatien is doende, als oock voor ende naer, daer vuyt Sondach lestleden, groote beroerte ende alarme binnen deser stadt is geresen, ende want te beduchten is datter noch meerdere inconvenienten souden moghen naevolghen, ten waere daer inne worde versien, besunder in dese jegenwoordighe gelegentheyt des tyts, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelyck, gebiet eenenyegelycken, van wat qualiteyt dat sy, voordane hun verdragen ende vermyden, geduerende de predicatie, te wandelen binnen de voors. kercke oft eenighe andere insolencien aldaer ane te stellen, geduerende de predicatie oft oock daer buyten; op verbeurte van hen opperste cleet die bevonden sal worden aldaer gewandelt te hebbene; ende voor die gene die eenighe andere insolencie oft ongestichticheyt aenrechten sullen, van gestraft te wordene als perturbateurs vande gemeyne ruste, oft anderssints arbitralyck, soemen naer gelegentheyt der saecken sal vinden te behooren.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 374 *v/o*.)

N° 517.

Geboden ende vuytgeroepene by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVIen January 1583.

Alsoe den almogenden Heere God, door syn goddelycke genade ende bermherticheyt, alle borgeren ende ingesetenen deser stadt den moet, couraige ende macht heeft gegeven, dat sy sonder groote bloetstortinghe, emmers in hunnen respecte, hebben wederstaen, ende syn ontcommen, den affgryselycken aenslach die de Franchoysen, opden XVIIen deser jegenwoordiger maent, hadden voorgenomen, ende feytelyck op deser stadt vervoirdert te doene; ende want de victorie, loff ende eere daer aff moet toegeschreven worden onsen Heere God alleene, ende dat daeromme byden Breedenraet, lestmael vergadert synde, is geresolveert geweest, datmen, in teecken van danckbaerheyt, alhier eenen Vastendach ende Biddach souden houden, Soo eest dat myne Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende

Schepenen en Raedt deser stadt doen cundighen ende laeten weten, eenenjegelycken, dat den selven dach sal worden gehouden en Goensdaghe naestcommende, vermanende alle ende jegelycke persoonen, dat sy hem met alle viericheyt ten selven daghe willen geven tot vasten ende bidden. Gebiedende voorts dat nyemant hem en vervoordere alsdan te wercken, eenighe winckels open te doene, oft met cramen voorts te staene, om yet te venten oft te vercoopen, in eeniger manieren, opde pene van sesse gulden, te bekeeren, deen helft tot behoeve vanden Officier, ende dander vanden armen deser stadt.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 375 *v/o*.)

N° 518.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden derden February 1583.

Alsoe de Heere ende stadt verstaet, dat diversche borgeren ende ingesetene deser stadt ende vryheyt der selver, in gebreke syn, nyettegenstaende den voorgaenden geboden alhier gepubliceert, aen te commen geven de huysen, hoven, gronden van erven, die de geestelyckheyt toebehoorende syn, bewoonende oft besettende, ende de renten ende chysen die sy jaerlyck syn geldende tot behoeve vande geestelycheyt oft exercitie der selver, tenderende tot grooten achterdeel deser stadt, ende omme daerinne te versiene, Soe eest dat men, van sHeeren ende deser stadt weghen, gebiet ende ordonneert, alle ende jegenlycke persoonen, die eenighe renten oft chysen schuldich ende gehouden syn jaerlycx vuyt te reyckene tot behoeve van eenighe vande parochiekercken, capellen, cloosteren, capelryen oft outaren binnen deser stadt, dat sy sullen gehouden syn de selve aen te comen geven aenden Rentmeester vande geestelycke goeden alhier, binnen XIIII daghen naer datum deser, opde pene van het dobbel van huerlieder tachterheyt te betalene ende voorts arbitralyck gecorrigeert te wordene, naer gelegentheyt vande saecke. Gelovende ende versekerende voorts eenenjegelycken die van nu voortaen eenighe huysen, hoven, gronden van erven, chysen oft renten tot kennisse vanden

voors. Rentmeester nyet gecomen synde, sal aengeven, dat hen, in recompense van dyen, sal gegeven worden het innecomen van eenen jaere vande selve renten, chysen, huysen, hoven oft erven, behoudelyck tselve nyet en excedeert hondert gulden eens, ende ingevalle jae, soe sal den aenbrengher evenwel gegeven worden hondert gulden.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 375.)

N° 519.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden III*en *February* 1583.

Alsoe alhier noch dagelycx lancx de straeten syn gaende Franchoysche gevanghen, ende dat, ter causen van dyen, de borgers souden moghen comen in twist, sulcx dat daer deur eenighe inconvenienten waren geschapen te geschieden, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelyck gebiet, dat niemant, van wat qualiteit hy sy, de welcke eenighe vande voors. gevangenen in syn bewaernisse is hebbende, deselve en sal moghen ontslaen, noch eenichsins lancx de straeten laeten gaen, op de verbeurte van tgene hy oft yemant anders op alsulcken gevanghen is pretenderende, ende dyenvolgende tselve metter daet te moeten betaelen, ende daer en boven noch arbitralyck gecorrigeert te worden; ende in respecte vanden Franchoys, dat hy in strickter gevangenisse, te water ende te broode, sal worden gestelt, ter tyt toe anders by mynen voors. Heeren sal worden geordonneert.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 376 *v/o*.)

N° 520.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden.... (*sic*).

Alsoe de Heeren ende stadt hebben verstaen vanden Ambassadeur vanden Coninck van Vranckryck, tegenwoordelyck

binnen deser stadt wesende, als dat nergens in Vranckryck eenighe Nederlanders noch comanschappen oft goeden henlieden toebehoirende en syn gearresteert noch becommert, dan dat alleenlyck tot Calys ende Saint-Vallery eenighe schepen ende goeden,. den Nederlanders aengaende, waeren gearresteert geweest, soude geschiet syn, ten versuecke vande Franchoyse cooplieden aldaer, overmidts henne schepen ende goeden, soo in Zeeland als binnen deser stadt ende elders, waeren in arreste geleet, gelyck oock metter daet genoech is blyckende, overmidts dat, sedert den aenslach byde Franchoysen alhier voortsgekeert, diversche schepen met waeren ende coopmanschappen herwaertsovere syn gearriveert, ende noch dagelycx arriveren, ende opdat den gewoonelycken treyn ende trafficque van coopmanschap tusschen Vranckryck ende dese Nederlanden nyet en worde beleth noch verachtert, tot grooten achterdeel ende in prejudicie vande generaliteit, mitsgaders vande particuliere cooplieden alhier, Soo eest datmen, van weghen alsboven, cundicht ende laet weten, eenenyegelyck, dat alle arresten ende becommeringhen gedaen op eenighe Fransche cooplieden, hunne schepen oft goeden, syn ende worden affgedaen, midts desen. Ghebiedende voorts dat niemant hem en vervoordere eenighe Fransche cooplieden, nyet gemeyns hebbende metten aenslach opden 17 January tegens deser stadt geschiet, noch oock henne schepen oft goeden in arreste te nemen noch te houden, noch eenich beletsel aen te doene, maer de selve cooplieden alhier te laeten handelen, trafficqueren, coopen, vercoopen ende vryelyck vuyt ende inne te laeten reysen, gelyck vore dese tegenwoordighe troublen is geschiet.

(*Gebodboeck*, *vol. D. fol.* 376 *v/o.*)

N° 521.

Commandé et publié de par Messeigneurs le Marcgrave, Bourguemaistres, Eschevins et Conseil de la Ville d'Anvers, le X du mois de Febvrier 1583.

Comme ainsi soit que Messeigneurs le Marcgrave, Bourguemaistres, Eschevins et Conseil de cette ville d'Anvers ont entendu de Monseigneur l'Ambassadeur du Roy de France,

estant prêsentement en ceste dite Ville, qu'en nuls lieux du Royaume de France, aulcunes personnes du Pays-Bas, ni marchandises ou biens à eux appertenants, soyent arrestez; ains que tant seulement à Calaix et Sainct Valery aulcunes navires et biens, appertenans aux marchands du Païs-Bas, auroyent esté arrestez à l'instance des marchands François d'illecques, pour ce, et à cause que leurs navires et biens, tant en Zelande qu'en ceste ville et aillieurs pardeça, estoyent prins en arrest, comme aussi de faict il appert, d'autant que dois l'entreprinse par les Françoys le XVII de Janvier dernier, faicte sur ceste ville, plusieurs navires, avecq denrées et marchandises, pardeça sont arrivées, et encores journellement arrivent : Et affin que le train et trafficque de marchandise accoustumée, entre le Royaume de France et ces Pays-Bas, ne soit empesché ny postposé au préjudice de ces Païs-Bas, ensemble des marchands particuliers de ceste dicte ville : Si est il, que, de la part que dessus, lon publie et fait sçavoir, à tous et quelconques Bourgeois et inhabitans d'icelle, comment tous les arrestz faictz sur les marchands François, leurs navires ou biens, sont ostez et déchargez, comme on les décharge par cestes.

Ordonnant et commandant bien expressément, que personne n'ait à s'avancer de faire arrester quelques marchands François (ne s'ayants meslez de la surprinse susdicte) ny leurs navires, biens, ny marchandises, ny leur donner aulcun empeschement ny destourbier, ains de permettre et laisser ausdits Marchands hanter, négocier, vendre et achapter, et librement laisser entrer et sortir ceste dicte ville, comme par avant ces troubles lon estoit accoustumé de faire.

G. Kieffel.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 522.

By de Generale Staten vande Gheunieerde Nederlanden.

Onsen seer lieven ende beminden die President ende Luyden vanden Rade in Vlaenderen, saluyt ende dilectie. Also tot

onser kennisse gecomen is, dat, niet teghenstaende by diversche ordinantien, ende oock noch onlancx, verboden is gheweest, metten vyanden van dese voorseyde gheunieerde Nederlanden ende den persoonen ende steden, onder hen ghebiedt wesende, te handelen, ende in sunderheyt hen egheene toevoer van victualie ende munitien van orlogen te mogen doene, diversche persoonen, soo ingesetenen van desen voorseyden lande als anderen, verblint deur giericheyt, ende meer achtende haer eyghen profijt ende ghewin, dan het ghemeyn welvaren vanden lande, hun vervoorderen victualie ende munitie van orloge te zeynden op Caleys inde riviere vander Sommen ende de havenen daerontrent ghelegen : Niettegenstaende dat zy wel weten, dat deselve munitie van orloge ende victualie aldaer niet geconsumeert oft gebruyckt en wordt. Maer, overmids byde Majesteyt vanden Coninck van Vranckrijck verboden is eenige victualie vanden ghewasse van zijn Coninckrijcke wt zijn landen naer Arthois of Henegou te voeren, dat vande zelve havenen wesende, soo naerden landen ende steden onder het ghebiedt vanden vyant ghelegen, voorts de selve victualie ende munitie van orlogen, comende wt dese landen, totten vyant gevoert worden, waer dore d'orloge ghevoedt ende onsen vyanden middel ghegheven wordt om hen t'onthouden, ende de voorgaende ordonnantien onvruchtbaer ende illusoir ghemaeckt, daer inghevalle t'selfde verhoet ende daer tegens versien worde, die vyanden eer t'onderbrocht, ende de landen ende steden die sy nu houden onder hen gebiedt, deur noot bedwongen hen te voegen metten anderen Provincien, ende met ons vereenighen, waer deur men soude geraken te comen tot eenen goeden eynde van dese sware ende lastighe orloge : Soo eest, dat wy begheerende, zoo vele het mogelick ende in ons is, daer inne te versiene, tot ghemeyne welvaren vande voors. gheunieerde landen, hebben, om de voors. ende andere merckelicke redenen ons daer toe moverende, by rijpen advijse ende deliberatie van Rade, wel scherpelick bevolen, gheordonneert ende ghestatueert, bevelen, ordonneren ende statueren midts desen, dat niemandt, van wat state, qualiteyt oft conditie hy zy, voordaene ende duerende dese iegenwoordighe oorloge, oft andere onse Ordonnantie, en voere noch en transportere, noch doen voeren noch transporteren wt de selve landen van herwaertsover, directelick oft indirectelick, t'waere by licenten oft andersins, naer den vyant, den steden oft plaetsen by hen geoccupeert, noch oock op de havenen van Caleys, de riviere van-

der Sommen, oft op andere havenen oft costen, tusschen dese landen ende de havenen van Diepe toe, exclus gheleghen, eenighe munitie van oorloghe, noch oock eenighe victualie, naemelick, eenich coren, terwe, havere, gerste, oft andere graenen, aerten, boonen, rijs, ghirs, oft diergelijcke victualie, vleesch, herinck, oft andere visch, ghesouten oft drooghen, boter, tzy soete oft andere, kaese, zout, tzy groff oft wit, wijnen, twaeren Rijnssche, Franssche oft Spaenssche, noch oock olie, vet oft soete, zeepe, huyden, ghesouten oft drooghe : Opde verbeurte vande ghene die contrarie doen souden, van lyff ende goet, soowel de schippers, wageluyden, die de selve munitie ende victualie totten vyant oft naer den voors. havenen sullen bevonden worden te voeren oft ghevoert te hebben, als de cooplieden diese derwaerts sullen seynden oft doen voeren : Ende d'Officiers, Capiteynen vande schepen van oorloge, die deur corruptie oft collusie bevonden sullen worden den voors. toevoer niet belet, ende de contraventeurs van dese onse ordonnancie, niet aengehaelt oft ghestraft te hebben, sullen boven de verbeurte van heure ampten ende officien noch arbitralick, naer den heysch ende ghelegℏentheyt van heuren misdaden, ghestraft worden, t'appliceren het voors. goet dat ter causen voors. verbeurt sal worden, d'een derdendeel daer aff tot proffyte vanden aenbrengher, een ander derdendeel tot profyte vanden Officier die d'executie doen sal, oft den Schepen van oorloge die de selve goeden aenhaelen sullen, ende t'resterende derdendeel tot de ghemeyne saecke : Blyvende niettemin die voorgaende Ordonnantien van met den vyanden niet te handelen oft hen eenighen toevoer te doen in heure vigueur ende gheheel, naer den teneur der selver. Ende op dat van dese onse ieghenwoordighe Ordonnantie ende Verbot niemandt ignorantie en pretendere :, Ontbieden, ende om de plaetse die wy houden, bevelen wy u, dat ghy dese voors. Ordonnantie doet kundighen ende wtroepen alomme binnen de steden ende plaetsen vanden lande ende Graefschappe van Vlaenderen, daermen gewoonlick is wtroepinghe ende publicatien te doen. Ende tot onderhoudenisse ende observantie van dien procedeert ende doet procederen ieghens den overtreders ende onghehoorsame by d'executie vande penen ende amenden boven verclaert, sonder eenighe gratie, faveur, gunste oft dissimulatie. Van des te doene ende des daer aen cleeft gheven wy u volcommen macht, authoriteyt ende sonderling bevel. Ghebiedende ende bevelende eenen jegelijcken, dat sy u ende henlieden dit doende obedieren ende ernstelick

verstaen, want wy tselve by deliberatie als boven ende tot des Vaderlants dienste alsoo bevonden hebben te behooren. Gegeven inder stadt van Antwerpen onder onsen contreseghel hier op ghedruct den XIIII Februarij XVc dryentachtentich. Onder stondt gheschreven : Ter ordonnantie vande Generale Staten, ende gheteeckent :

J. VAN ASSELIERS.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 523.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIen dach February 1583.

Alzoe men bevonden heeft dat de goede lieden, die henne wooninghen hebben gehadt inde Buytenyen deser stadt, tot diversche reysen syn gecommen in groote schade, midts dyen sy sonder genoechsaeme versekertheyt hebben vele nieuwe huysen opgericht ende sints groote merckelycke sommen van penninghen aen metsen ende timmeren gehanghen, Soo eest dat myne Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen, om alle voorder beschadicheyt ende inconvenienten te verhueden, hebben geordonneert ende ordonneren midts desen, datmen inde voors. Buytenyen, als namelyck te Berchem, Kiel, sMerckgraven-lye, Burgerhoudt, Dambrugge, ende elders ontrent deser stadt, gheen huysen maecken en sal noch eenige andere metselrye oft timmeragien oprichten, durende dese Oirloge, ende tot dat anders sal wesen geordonneert, maer selen alleenlyck moghen doen cleyne nootlycke reparatien tot eenyegelycx pericle, op aventure hier naemaels geraden werde anders daer inne te versiene.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 377.)

N° 524.

Geboden ende vuytgeroepen by Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesters, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXVIen February 1583.

Men condicht ende laet weten eenyegelyck, poorter ende ingeseten deser stadt, huyshouwende ende gheen tapper

oft tafelhouder wesende, sal mogen inne leggen dobbel bier, dwelck men heet Meertsbier, van VIII, XII oft XVI schellingen, midts betalende halff accyse, halff fortificatiegelt, halff bougelt vanden stadhuyse, ende sullen schuldich syn tself(s)te bier alsoo te moeten veraccysen binnen de geheele maent van Meert, ende salmen dat mogen inneleggen binnen de voors. maendt van Meerte ende April daer naest volgende, sonder langer. Voorts gebietmen, als voor, dat nyemandt hem en pyne noch en voorder meer dan een tonne vande selve Meertsbieren in te leggen, noch oock deene voor dander in syne kelders te doene, oft deen des anders naem daerinne te leenen, maer die dat sulcx veraccyst sal hebben selve binnen synen huyse te drincken, opde pene van XXV guldenen, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden. Item dat egheen tapper oft tafelhouder hem en sal mogen pynen noch vervoorderen eenich Meertsbier op halffve accyse te veraccysen oft inne te leggen, opte pene alsvore. Item want hier voormaels tot meer stonden bevonden is geweest dat de brouwers, zegelers ende accysmeesters, langen ende sekeren merckelycken tyt nae dyen den geprefigeerden tyt geexpireert was, (binnen den welcken hen alleenlycken toegelaeten was tvoors. Meertsbier op halve accyse te mogen brouwen, zegelen ende veraccysen,) hen dies nyet tegenstaende vervoordert hebben de selve bieren te laeten veraccysen, te brouwen, te zegelen, ende vuyt te laten vueren, by dyen middele deser stadt in haerder accysen frauderende, insgelycx, dat by eenighe tapperen ende andere, onder het dexel vande voors. Meertsbieren, diversche frauden ende abuysen tot grooten achterdeele vander stadt voorts gestelt syn; Soo eest, dat, om tselve te verhuedene, men ghebiet seer scherpelyck, van weghen als vore, dat egheen accysmeester en sal naerden lesten dach van Meert, naestcomende, mogen laten eenich Meertsbieren veraccysen, opte selve halve accyse ende hoochselen. Ghebiedende den brouwer oft zegeleer egheen Meertsbieren op die accyse te brouwen, segelen, vuytgheven ende vuyt laten vueren, langer dan duerende de geheele maendt van Meert ende April voors., opde pene van vyftich Carolusgulden te verbueren byden ghenen die contrarie van desen gedaen sal hebben. Ende voorts, soo veel den segeleer aengaen mach, boven de pene van vyftich Carolusgulden voorgenoempt, van hunne offitie gepriveert ende voorts arbitralyckgecorrigeert te worden, soot bevonden sal worden te behoorene, te bekeeren de pene pecuniare in dryen, deen

deel daeraff den Heere, dander de stadt ende tderde den aenbrengher. Item ten eynde de voors. frauden badt verhuet worden, Soo gebietmen, van wegen als voor, den segelers, op haeren eedt, dat sy elck in syn brouwerye vande voors. Meertsche bieren, op halve accyse ingeleet, apart boeck houden, daer inne bescheedelyck opteeckenende den naeme, toenaeme, ambacht ende woonstede vande ingesetenen die tselve begheert inne te leggen, ende noch besunder de teeckenen, soo verre eenighe sulcx in syn brouweryen commen eysschen ende nyet gewoon en syn aldaer te doen brouwen, daeraff sy oock hen boecken selen alle weken eens moeten comen accorderen metten accysers, gelyck de accysmeesters van beyde de accyscameren, alle weken hen boecken daer aff gehouden sullen syn, tsamen te confronteren ende toversien opte pene voors. Item alsoomen oock bevonden heeft, dat diversche persoonen hen beclagen datse ten geprefigeerden tyde egheen Meertsche bieren en cunnen vande brouwers gecrygen, nyettegenstaende zy tselve, binnen behoorlycken tyde, hebben veraccyst gehadt ende hen gelt tot dyen eynde opde accyse gegeven, commen wederomme vande accysers eysschen, onder welck dexsel de stadt soude mogen bedrogen ende in heure accyse gefraudeert wordden, Soo eest datmen condicht ende adverteert, eeneyegelycken, dat die ghene die Meertsbieren binnen de voors. maendt van Meerte veraccysen, zullen hebben ende het selve voor het vuytgaen van April nyet innegeleet sullen hebben, men dyen nyettegenstaende hen gelt by heur opder accysen gegeven, nyet wederom en sal restitueren, bevelende den voors. brouwers den poorters ende ingesetenen, binnen den voors. tyde, te gerievene opde pene van anderssints de poorters hen verleet gelt op hen sullen mogen verhalen.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 377.)

N° 525.

Geboden ende vuytgeroepen by myne Heeren Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten IIen dach van Meerte, anno XVc LXXXIIItich.

Alsoo, naer de natuerlycke ende gescreven rechten, als oyck de costuymen deser stadt, wel scherpelyck is verboden eeneye-

gelycken eenige goeden te verborgen, versteken ofte onder te houden, die hem in tyde van brande ofte dyergelycke quaede fortunen syn in bewaernisse gegeven ofte by yemanden gedepositeert, om die gade te slane, oft oyck inden brandt vercregen heeft, anderen toebehoirende, op groote penen daer toe van rechts ende costuymen wegen geordonneert; ende datmen metter daet bevindt, dat eenige dyen alsulcke goeden, inden lesten brandt vander nyeuwer Borssen, syn gegeven in bewaeringe, oft die onder syn hebbende, zoo negligent syn van de selve ter rechter hant te brengen, ende oyck soo onbevreest zyn van heur nyet te schamen die opsetswille onder te houden, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadts wegen, gebiet ende beveelt wel scherpelyck eenenyegelycken, die, inden lesten brandt vander nyeuwer Borssen, eenigen goeden van yemanden hebben aenveert, om die te verborgen oft dyen de selve syn in bewaernisse ofte deposito gegeven, om die voor den brant te versekeren, oft anderssints eenige goeden vuyt den brant heeft gecregen, hem nyet toebehoirende, dat zy de selve goeden selen schuldich wesen terstont, bynnen XXIIII uren, weder te brengen, in handen ende ten huyse daer hem die gelevert syn geweest, op pene van als dieven ofte fauteurs der selver aen lyff ende goet gestraft oft arbitralyck gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vander saecken. Ende zoo verre yemant gelycke goeden soude mogen onder hebben, sonder te weten van waer hem die gebrocht waren ofte wie die souden mogen toecommenden, sal gehouden wesen de selve goeden te brengen in handen van een vande Brantmeesters deser stadt, namentlycken Jan van Steenwinckel, Godevaert Montens, Jacob Zuerius oft Lodewyck Bloemaert, om die ter rechter hant bestelt te wordden. Op gelycke pene als boven.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 378.)

N° 526.

Alsoo men bevindt dat de vyanden, belegert hebbende de stede van Eyndhoven, dagelijcx toevuer van alderhande provande ende noodtsaekelickheden wordt gedaen by de Steden, Vryheden, Dorpen, ende ander plaetsen gheleghen in Brabant, teghen het debvoor d'welck sy den Vaderlandt schuldich zijn, daer deur sy

de landen brenghen in meerder ghevaer ende dangier, als onderhoudende den vyant, die niet anders en arbeyt dan deselve landen te overvallen : Soo eest dat de Generale Staten vande gheunieerde Neder-landen, vergadert binnen der stadt van Antwerpen, wel expresselick ghebieden, dat niemandt van wat qualiteyt oft staete hy zy, hem en vervordere eenighe provande, oft ander behoeffelickheden den voors. vyanden toe te schicken, oft ghedooghen dat toegheschickt sullen worden, Op de pene van te moghen ghehandelt te worden als vyanden vanden lande, in lijff ende goet : Ende soo sulcx worde ghedaen oft ghedooght, directelick oft indirectelick, by eenige Vryheden, Dorpen, Ghemeynten, oft andere opene plaetsen, sullen de ghene die daer aff eenighe wetenschap sullen hebben, sulcx gehouden wesen aen te geven aen mijne Heeren de Staten van Brabant, om, daer op informatie ghenomen wesende, teghen de selve Vryheden, Dorpen, ende andere vlecken, gheprocedeert te worden metten Brande oft andersins, ghelijck mijne voors. Heeren de Staten van Brabandt sullen bevinden te behooren : Ende op dat niemandt hieraff ignorantie en pretendere, sal d'innehouden van dese alomme worden ghepubliceert daermen van oudts ghewoonlick is publicatien te doen, ende daer die ghevuechelyck kan gheschieden. Aldus ghedaen den XII Martii XV^c LXXXIII.

Ter ordonnantien vande Generale Staten,

M. Hennin.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 527.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten dertichsten dach der maent van Meerte, anno XV^c ende dryentachtentich.

Men cundicht ende laet weten eenenyegelycken, datmen de Meertsche bieren diemen, achtervolgende de leste publicatie, alleenlycken vermochte te veraccysen bynnen de heele maent van Meerte, datmen den selven tyt heeft verlenght, ende

geprolongeert totten vierthiensten Aprilis naestcommende. Ordonnerende daeromme den Accysmeesters deser stadt de voors. Meertsche bieren alnoch te laten veraccysen totten zelven vierthiensten Aprilis naestcommende, sonder meer.

(*Gebodboeck vol. D, fol.* 379.)

N° 528.

Ghepubliceert by de Generale Staten der gheunieerde Nederlantsche Provincien, ter puyen binnen de stadt van Antwerpen, ten daghe ende jare naerschreven.

Alzoo tusschen Zijne Hoocheyt ter eender zijden, ende den Generale Staten vande gheunieerde Nederlantsche Provincien ter andere, zekere puncten ende articlen zijn besloten, ende geaccordeert, by de welcke onder andere Sijne Hoocheyt beloeft ende ghesworen heeft de Fransoische ende vremde garnisoenen te doen vertrecken uyt de steden van Vilvoorde, Dendermonde, Dixmude ende Berghen S. Winocx, ende die te laten besetten met naturele ende inlantsche crijchsluyden den lande aenghename, soo alreede tot Vilvoorde dadelijcx is gheschiedt, te vreden wesende, ter begheirte vande voornoemde Staten, dat zijn crijchsvolck zoude worden ghebruyckt tot ontset vande stede van Eyndhoven, (byde ghemeyne vyanden beleghert) twelck hem daer toe oock willich bethoont : Soo dat, metter hulpe Godes, goede vruchtbaere uytcomste daer van staet te verwachten. Wesende daer beneffens geconditionneert ende besproken, dat alle arrestementen, saisissementen ende becommeringhe van persoonen, schepen ende goederen aen beyde zijden tzedert den seventhiensten Januarij lestleden gheschiedt, zullen affghedaen, vry, los, ende ontslaghen zijn, soo in Vranckerijcke, tot Duynkercke ende elders, ghelijck naerder byden provisionelen contracte is blijckende. Dat oock aen d'een ende d'andere zijde van tghene tzedert den voors. daghe overcomen ende ghepasseert totten daghe van heden, gheen vermaen ghemaeckt en zal worden, noch egheene elcanderen en zullen ter causen van dien injurieren, verwijten, misseghen, ofte misdoen : Maer hen zullen ghedraghen tzy borghers oft soldaten in alle stilheyt ende vreedtsaemheyt jeghens den anderen als tusschen vrienden

betaemt. Dat mede de trafficque, coopmanschap ende handelinghe van d'eene ende d'andere zijde, soo te watere als te lande, zullen hebben haren vryen ende ghewoonlijcken ganck. Soo eest, dat de voornoemde Generale Staten alle tzelve doen kondt ende laten weten eenenyeghelijcken, ten eynde niemant hier aff ignorantie en pretendere, dat zy hen daer naer weten te richtene, ende vryelijck ende onverhindert moghen reysen, trafficqueren ende handelen, soo opde voors. steden als op alle andere passagien, stroomen ende plaetsen, daert hen ghelieven zal. Ende die begheiren eenighe vivres ende provianden inden legher te voeren, zullen tzelve vryelijck ende onbekommert doen moghen. Ghebiedende ende bevelende de voors. Heeren Staten eenen ieghelijcken van wat state, qualiteyt, oft conditie die zy, hem stille, ende vredelijck te draghen sonder d'eene den anderen te injurieren, misseghen ofte misdoene in eenigher manieren ter oorsaecke vande inconvenienten zedert den voors. seventhiensten Januarij ghevallen, op dat de ghemeyne ruste ende vrede niet en worde gheturbeert, maer de versekerheyt ende welvaeren vanden Lande te beter ghevoordert ende gheoccupeert. Aldus ghedaen ter vergaderinghe vande Generale Staten, den tweeden Aprilis, anno M.CCCCC.LXXXIII.

Ter ordonnancien vande voors. Staten.

Gheteeckent : M. DE HENNIN.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 529.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVIII*en *dach Aprilis*, 1583.

Alzoe den miserabelen staet van dese landen eenenyegelycken kennelyck is, ende dat den selven verheyscht datmen met vasten ende bidden van hertten totten Heere bekeere, ende sonderlinge dat de stadt van Eyndoven nu jegenwoordelyck vanden vyant sterckelyck belegert is, om de welcke te ontsetten, de Staeten der geunieerde Provincien crysvolck nu is treckende, ende dat alle victorie dependeert vander hant des Heeren, Soe

eest dat myne Heeren, de Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet deser stadt hebben geordonneert ende ordonneren midts desen, eenen gemeynen Biddach ende Vastendach te houden, en Woonsdage naestcomende, ten eynde God almachtich, door Syne goederthieren bermherticheyt, wille geven victorie tegens onse vyanden, ende dat de voors. stadt mach verlost worden van het voors. belegh. Gebiedende voorts allen ingesetenen, van wat qualiteyt dat sy syn, dat niemant hem en vervoordere ten selven dage te wercken, eenige winckels open te doene, oft met cramen voorts te staene, om yet te venten, oft te vercoopen in eeniger manieren, op de pene van sesse gulden, te bekeeren deen helft daeraff tot behoeve vanden Officier, dander vanden armen deser stadt.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 379 *v/o.)*

N° 530.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden XVIIIen April 1583.

Alzoe het Crysvolck vande Staten nu jegenwoordelyck is ontrent St. Bernaerts, ende men aldaer grootelyck van doene heeft alderhande victualie, Soo eest datmen gebiet, ordonneert ende versuect allen cooplieden, vivandiers, provandiers, taverniers, herbergiers, caberettiers ende allen anderen, hen met gelycken handel ende negociatie generende, ter voors. plaetsen oft aldaer tvoors. crysvolck hen sal transfereren, willen vueren oft seynden, tsy te water oft te lande, alderhande maniere oft sorte van victualie, provande, fouraige, wyn, bier ende diergelycke waeren oft nootdruft, ende sal hen, byde Commissarisen daer toe geordonneert, alle hulp, bystandt ende addres gedaen worden, mogelyck zynde, ende voorts van henne waeren ende coopmansschappen wel betaelt worden, ende sullen voorts alle vryheyt ende immuniteyten van tollen ende ongelden genieten, gelyck men van oudts gewoonlyck is geweest te gevene, ende voorts daerenboven aengenaemen dienst aende voors. Staeten ende dese Lande doen.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 380.)

N° 531.

Geboden ende vuytgeroepen by Joncheren Symon vanden Werve, Schouteth; Burgmeesteren, Schepenen, ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXIen dach Aprilis, anno XVc LXXXIIItich.

Alsoo vele diversche Collonnellen, Capiteynen, Lieutenanten, andere Officieren ende soldaten, jegenwoirdelyck hen alhier binnen dese stadt syn vindende, ende tot diensten vanden Lande van noode ende gerequireert is dat yegelycken hen vertrecke naer den leger onder zyn quartier, om hennen dienst te volvueren, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadtswegen, wel scherpelycken gebiedt ende beveelt alle Collonnellen, Capiteynen oft andere Officieren ende soldaten, wie dat zy zyn, mitsgaders hunne dienaeren, goujarts ende naeloopers, hen binnen sonnenschyn te vertrecken vuyt dese stadt elck onder syn quartier ende vendele, opde pene van lyffstraff; binnen welcken tyde, sonder voirder vertreck, sy schuldich ende gehouden selen wesen hen te versiene van henne nootelyckheyt. Verbiedende insgelycx, van wegen als voore, alle herbergiers, caberettiers, tafelhouders, alle andere borgeren ende ingesetenen, eenige vande voors. Collonnellen, Capiteynen andere Officieren, soldaten oft hunne dienaeren, goujarts oft naeloopers, van wat natie die zyn, in henne huysen oft cameren te laten vernachten, ende dat oyck, als voore, opte pene van lyffstraff (1).

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 382.)

N° 532.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden lesten Aprilis M. CCCCC. LXXXIII.

Alsoe de Heere ende stadt verstaet dat de Wachte ende Ronden, des nachts, worden alomme, binnen deser stadt, seer geturbeert

(1) Renovatum, ter ordonnancie vande Staten van Brabant, die XXVIa Aprilis 1583.

Renovatum, ter ordonnancie van mynen Heeren den Wethouderen deser stadt, die XXVa Julii 1583.

door het rumoer ende bassen vande honden die de borgeren ende ingesetenen der selver syn houdende ende opvoedende, besunder door de gene die de voorvluchtige huyslieden alhier in groote menichte syn brengende, waeraff den meestendeel is verhongert ende eenige worden rasende ende geneycht den goeden luyden te byten, gelyck tot diversche reysen is geschiet, de welcke oock peste ende andere contagieuse siecten souden mogen alhier verbreyden : Waeromme soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadt wegen, cundicht ende laet weten eenenyegelycken, dat, van wegen als boven, om daer inne te versiene ende te schouwen alle inconvenienten, is gecommitteert ende geordonneert sekeren persoon, om de honden te slaene, naervolgende dinstructie hem daer aff gegeven, die welcke voor een teecken de wapen vande stadt op synen hoet sal dragen. Gebiedende wel scherpelycken, dat nyemant, wie hy sy, oudt oft jonck, arm oft ryck, man oft vrouw, nyemant vuytgenomen, hem en vervoordere den selven hontslager eenigen oploop oft beletsel te doen, met slyck, steenen oft eerde naer te werpen, te injurieren oft nae te roepen, by hem selven oft yemanden anders, int heymelyck oft openbaer, opde pene van drye guldenen, te verbeuren byde gene die contrarie van desen sullen doen, ende daer en boven arbitralyck gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vande misdaet. Ende ingevalle eenige kinderen hen vervoorderen hier tegens te doene, sal tselve worden verhaelt opde ouders, te bekeeren de voors. pene, in dryen, deen deel daer aff tot behoeve vanden Heere, dander vander stadt, ende het derde vanden aenbrenger ende hontslager, halff ende halff. Ende indyen yemant tegens dese ordonnancien dede, die nyet machtich genoech en waere den voors breuck te betalen, sal worden gestelt XIIII dagen opden Steen, inden dieffput, te water ende te broode, oft anderssins arbitralycken gecorrigeert te worden, ter discretien vanden Heere.

Men gebiet voorts, van wegen alsboven, alle huyslieden die binnen deser stadt hen sullen willen vertrecken, dat sy hun vermyden eenige honden mede te brengen, oft te laeten commen ende degene die alhier tegenwoordelyck syn residerende, dat sy heure honden sullen wederomme vuyt deser stadt jagen, ende van hen doen, opde pene van arbitralyck gecorrigeert te worden, naer advenant vande inconvenienten die door hunlieden honden sullen gecommen syn.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 384.)

N° 533.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten IIIIen May, anno XVc LXXXIIItich.

Alsoo byde Staten van Brabant is bewillicht ende geconsenteert, bynnen den geheelen lande van Brabant, te lichten eenen Honderstenpenninck van alle onruerende goeden, om geemployeert te wordden in dese tegenwoirdige oirloge, te verschieten byden huerlinck oft besitter vande selve goeden, een derdendeel te dragen byden huerlinck, ende de twee derdendeelen byden proprietaris, die voor de selve twee derdendeelen zal hebben syn recours aende rentieren, nae advenant vande renten, nae breedere innehouden vanden consente daer aff synde, by deser stadt ende Leden vande selve daer toe gedragen, den IIIen, VIIen ende IXen February, lestleden. Ende gemerct de voors. Staten van Brabant last ende commissie hebben gegeven Meester Cornelis Buysen ende Matheeus de Hoest, om den voors. Honderstenpenninck, bynnen deser stadt ende vryheyt vande selve, te ontfangen, Soo eest, dat Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der voors. stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren midts desen, eenyegelycken, den voors. synen Honderstenpenninck, volgende de oude quohieren te brengen in handen vande voors. Gecommitteerde, die tot dyen eynde selen sitten opt stadthuys, inde gewoonelycke camere, des smorgens van acht tot elff uren, ende des achternoens van twee tot vyff. Ende dat ten lancxten bynnen dese maent van Mey. Behoudelyck dat degene die betalen selen bynnen vierthien dagen naestcommende, selen gestaen midts voor elcken gulden betalende achthien stuyvers.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 383.)

N° 534.

Geboden ende wtgeroepen, by myne Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVen May, anno XVc LXXXIIItich.

Alzoo Borgermeesteren ende Schepenen wel geinformeert ende onderricht syn, dat de Spaignaerden ende henne adherenten

binnen dese stadt, met alle listige practycken ende aenslagen, arbeyden te maken misverstant, tweedracht ende oproer, daer toe sy lichtelyck eenige henne dienaers ende aenhangers binnen dese stadt connen hebben, die nergens na en trachten dan om dagelycx onder de gemeynte te stroyen valsche, versierde ende onwarachtige saken, om de Overicheyt in haet ende mistrouwen te brengen, als wesende den eenigen middel daer deur sy in dese stadt meynen te geraken, ende die te overvallen, gelyck men dat wt afgeworpen brieven heeft bevonden, ende genoech is blyckende byde brieven die eenige van wegen der voors. Spaegniaerden aende stadt hen hebben vervoordert te schryven, desen aengemerct ende dat in alle wel gereguleerde steden, tallen tyden, ongeorloft is geweest temeraerlyck vande saken vanden Lande ende van Overicheyt te spreken : Soo eest dat Borgermeesteren ende Schepenen, niet anders voor oogen hebbende dan de versekertheyt, ruste ende tranquilliteyt van dese stadt, begeerende daerinne te versien ende te verhueden de tweedracht ende andere inconvenienten die daer wt soude geschapen syn te vallen, tot merckelick achterdeel, schade ende bederffenisse vande selve, hebben geordonneert ende geboden, ordonneren ende gebieden, dat voortaen eenyegelick hem sal vermyden te spreken tot prejudicie, achterdeel ende disreputatie vande Overicheyt, de Staten vande geconfedereerde Nederlanden, Staten van Brabant, Magistraet, Coronellen oft andere last ende bevel hebbende; maer sullen de goede borgeren ende innegesetenen deser stadt, soo verre sy yet hooren daer aen de Landen oft dese stadt is gelegen, volgende den eedt die sy als poorters oft andersins hebben gedaen, ende d'onderdanicheyt die sy, als ingesetenen deser stadt, schuldich syn, daeraf adverteren den Magistraet, Wyckmeesteren oft Coronellen, om daer op sulcken regard genomen te worden als tot welvaren ende versekertheyt van dese stadt behoort. Opde pene van dat alsulcke persoonen, die hen vervoorderen voortane te gebruycken propoosten tenderende tot nadeel vande Overicheyt, oft tot opruer ende tweedracht, sullen daerover gestraft worden, by bannissement, oft andersins arbitralyck, gelyck men, na gelegentheyt vande saken, sal bevinden te behooren.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 387 *en* 442.)

N° 535.

Gheboden ende wtgheroepen by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den eersten Junij 1583.

Alsoo men nu onlancx heeft, tot groot leetwesen van Schouteth, Borgemeesteren, ende Schepenen, ende vande goede ende ghetrouwe Borgeren deser stadt, ghesien diversche groote rumoeren, oploopen ende beroerten, daer deure de stadt wort ghestelt in groote onruste ende dangier, ende vele Borgeren ende inghesetenen oorsake gegheven te vertrecken, ende de stadt te verlaten, behalven de groote ende deerlijcke inconvenienten die vele persoonen, namelick de bevruchte vrouwen toecomen, midts de vreese die hen aenghedaen wordt, ende dat daer inne in alle manieren dient versien, met alsulcke ordre, daer by de stadt even wel teghen haere vyanden ende die yet souden willen wtrichten, sal wesen bewaert, ende ghelijcke inconvenienten verhuet:

Soo eest dat Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen hebben noodich gheacht, by dese ordonnantie ende gheboden, te verclaeren ende te ordonneren ghelijck hier naer volght.

Inden eersten, dat alsoo dese stadt ende de goede borgeren ende inneghesetenen vande selve, hebben tot allen tijde groote eere ende goede reputatie gehadt vande goede politie, ende namentlijck vande goede ordre ende discipline die ghehouden werde inde wacht, gelijck men dat oock metter daet ghesien heeft in diversche occurrentien, ende namentlick ten tijde, als een Jehan Jauregui, deur bevel vanden Coninck van Spaenien, meynde sijne V. G. verradelijck om te brenghen, als wanneer de goede borgeren ende inneghesetenen hen in wapenen hebben ghestelt, ende sijn onder hen Vendelen ende Collonelschappen ghebleven, in alle stilheyt ende versekerheyt : Soo soude Schouteth, Borghemeesteren ende Schepenen wel wenschen, dat de goede genomen ordre ende de ordonnantie vande Wacht werde strictelick gheobserveert, ende daer by de eere ende reputatie vande stadt bewaert tot goede ruste ende versekerheyt vande selve.

Ende al ist dat den subiten overval inden aenslach vanden XVII Januarij diversche goede borgeren ende inneghesetenen die hen seer vromelick hebben ghequeten, occasie gaff van

hen te vueghen teghen den vyandt, wt hen Vendelen ende quartieren, dat nochtans tselve niet en behoort te beletten het onderhouden vande goede ordeninghe in toecomenden tijden, dat ghelijcke saken seer selden in eenighe plaetsen oft steden ghebueren.

Ende alsoo men sedert heeft bevonden in diversche beroerten de groote onordeninghe ende confusie, ende dat de borgeren van d'een quartier in d'ander, ende herwaerts ende derwaerts loopen, sonder te weten waeromme, ende waer het te doen is, daer deur den vyandt soude middel ghegheven worden om te maken een valsch rumoer aen d'een syde vander stadt, om aen d'ander syde eenen waerachtighen aenslach te doen. Om daer inne te versien, ende te verhueden de sware ende groote inconvenienten, eens deels in desen verhaelt, ende de welcke een yegelick wel can bedencken.

Soo eest datmen eenyeghelick ghebiet, wel strictelycken, te achtervolghen ende te onderhouden de Ordonnantien ghemaect op de Wacht, voor soo vele de selve by desen niet en is verandert, midtsgaders d'Ordonnantien op de oproerighe propoosten ende quaede roepen, die ghemaect worden deur persoonen daer toe ghehuert, ende opghemaeckt by den vyandt, om de stadt in twedracht ende beroerte te stellen.

Ende soo verre eenighe rumoer voorder opstaet, des Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen betrouwen, dat voortaen niet meer gheschieden sal, ende dat alle goede borgeren ende inneghesetenen daer aen de handt sullen houden, dat tselve werde verhuet. Oft dat eenich merckelick dangier valt, daer deur de borgeren ende innegesetenen hen in wapenen sullen moeten stellen, sullen hen alle ende eenyegelijcke Supposten vanden Vendelen vermyden te begheven wt heuren Vendelen ende quartieren.

Van ghelijcken sullen hen de trommelslagers vermyden alarm te slaen, oft trommel te rueren, sonder consent ende bevel vanden Collonellen, Capiteynen, Lieutenant oft Vaendrager.

Maer sullen terstont de Capiteyn, Lieutenant, Sergeant oft Corporael nemen een Rot van heure suppoosten vande Vendelen, ende gaen vernemen wat daer omme gaet, ende waer den noot hem presenteert, ende daerentusschen sal hem eenyeghelijck houden in ruste by sijn Vendel ende officien, om naer te comen tghene met ordre sal worden geboden.

Ordonnerende ende gebiedende eenenyegelijcken hen nae tghene des voorseyt is te reguleren, op de pene van bannis-

sement, oft anderssins arbitralicken ghestraft te worden, ghelijck men naer ghelegentheyt vander saken sal bevinden te behooren.

Ende om op alles te versien, sullen Borghemeesteren ende Schepenen, hen ten tijde van ghelijcke beroerte terstondt vinden op den stadthuyse, om op alle saken terstont ordre te stellen: tot welcken eynde sullen hen oock de Collonellen terstondt vueghen by heure Collonelschap.

Betrouwende dat alsoo de stadt van Antwerpen is versien van groote menichte van Borgherye, de welcke men inder haeste niet en can overvallen, sulcx datmen wel stade heeft om op alle inconvenienten ordre te stellen, sonder met alsulcken disordre ende haestighe onghefundeerde vreese in wapenen te loopen, dat op alles tijdelick sal worden versien, ende dat Godt almachtich de stadt tegen alle aenslaghen vanden vyanden sal bewaren ende beschermen.

H. DE MOY.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 387.)

N° 536.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden IXen July, int jaer 1583.

Alzoe onlancx, den XXIIen Juny lestleden, by mynen Heeren de Staten van Brabant is geordonneert geweest, dat alle de granen souden worden gevoert binnen de naeste steden houdende met de generaliteyt vande Geunieerde Provincien, ten eynde den gemeynen lantsvyanden het gebruyck vande selve granen benomen mochte worden, Soe eest dat mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, om de voors. ordonnancie naer te commen, ende den vyant de commoditeyt vanden platten lande te benemen, soe vele als het mogelyck is, hebben geordonneert ende bevolen, ordonneren ende bevelen, midts desen, allen liedens, van wat qualiteyt die syn, dat zy, desen aenstaenden oogst, heure granen oft hoy nyet en sullen moghen vueren in eenige steden houdende

met de Spaengnaerden oft heure adherenten, oft op eenighe stercke huysen, oft in eenighe huysen, schueren oft stallinghen, maer terstont stellen in myten oft tassen, om voorts metten eersten in dese stadt van Antwerpen, Herentals, Bergen opden Zoom, Steenberghen, tslot van Lilloo, Wouwe ende andere steden ende plaetsen, houdende mette voors. generaliteyt, gebracht te worden. Opde verbeurte vande granen ende hoy, ende dat tselve by eenyegelyck, die dat belieft, inne gedaen mogen worden oft met brande oft anderssins bedorven, ende voorts arbitralyck tegen de vryheden, dorpen, oft andere particuliere persoonen, die de contrarie sullen doen, geprocedeert te worden, gelyckmen naer recht sal bevinden te behooren.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 389 *v/o.*)

N° 537.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XXVII July 1583.

Alsoe, om alle swaericheyt ende tweedracht tusschen de borgeren ende ingesetenen deser stadt te verhueden, meer dan noodich is, dat, soe vele als mogelyck is, alle vuytwendige onghelyckheyt ende partialiteyt geweert ende ewech genomen werden ende datmen bevindt dat, ter contrarien, vele borgeren ende ingesetenen heure deuren ende winckelen openen, ende oock toe houden ende sluyten op sulcken dagen als hen gelieft, tot groote ontstichtinge van alle de werelt, namentlyck nae dyen de borgeren ende ingesetenen heure winckelen gesloten houden, dies nyet tegenstaende, nyet en laten heure neringe te doen, sulcx dat tselve maer en wort voortsgekeert tot een superstitie, tenderende tot seditieuse tweedrachten, Soe eest dat myne Heeren de Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen hebben geordonneert ende ordonneren midts desen, dat alle borgeren ende ingesetenen deser stadt sullen gehouden syn heure winckels ende huysen te openen op werckdagen ende die te sluyten alleenlyck op Sondagen, Kersmisse, Paesschen ende Sinxen, ende op alle andere dagen, die van weghen myne Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen

sullen geboden worden, met vasten ende bidden, te eeren ende te vieren. Ende dat oock op alle daghen, hier voren nyet vuytgesteken, de justicie sal worden geadministreert, Griffie, Secretarye ende examinatie geopent, de tollen, convoyen, licenten, accysen ende imposten betaelt, ende de Cameren daertoe gedestineert oft alnoch te destineren, tot dyen eynde, oock open houden ende alzoe saecken gehandelt, gelyckmen op ordinarise werckdagen plach oft gewoon is te doen, opde pene van ses Rynsgulden, te verbeuren byde gene die ter contrarien sal bevonden worden gedaen te hebben, te bekeeren deen helft tot behoeve vanden armen, dandere vanden genen die dexecutie hier aff doen sal, twaere mynen Heere den Schouteth, Colonell oft Capiteyn, tsamen ende elcken van hen besunder, daer toe in hen quartier authoriserende midts desen.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 391.)

N° 538.

Gheboden ende vuytgheroepen by mijnen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpeu, op den XII Augusti M.D.LXXXIII.

Men ghebiedt van s'Heeren ende deser stadt weghen allen Borgeren ende Innegesetenen der selver, ende alle andere, van wat qualiteyt die zijn, dat niemandt hem en vervoordere, binnen twee maenden naer datum deser, eenige huyslieden in Brabandt gheseten, comende binnen deser stadt met graen, howt, torff, hoy oft stroy, oft eenigerhande provisie, te arresteren voor eenighe particuliere schulden oft actien, noch oock voor eenighe beden, imposten, accysen, oft eenigerhande t'achterheden, op de pene van twintich guldens, te verbeuren by den ghenen die den Dienaer te wercke sal hebben ghestelt, ende voorts op arbitrale correctie in respecte vanden selven dienaer die tselve arrest sal hebben ghedaen.

G. Kieffel.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 391 *v*/°.)

N° 539.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, den XIXen Augusti 1583.

Alsoo dese Geunieerde Landen syn in groote swaricheyt, ellenden ende verdriet, door de lanckduerighe ende continuele oirloghe, die den ghemeynen vyandt ons is aendoende, om ons te brenghen in een eeuwighe slavernye, ghebruyckende daer toe alle quade listighe aenslaghen ende practycken, de welck God, midts onsser sonden wille, is toe latende ende meer soude, soo verre wy daer inne hertneckelycken blyven persevererende, Soo eest dat mynen Heeren Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt deser stadt, hebben gheordonneert ende ordonneren, midts desen, eenen gemeynen Biddach ende Vastendach te houden, den Woonsdaghe naestcomende, wesende den XXIIIIen deser maendt, ten eynde God almachtich door syne goedertieren barmherticheyt ons wille gheven Victorie tegens onsse vianden. Vermanende alle ende ieghelycke persoonen, dat sy hen met alle vuericheyt ten selven daghe willen gheven tot vasten ende bidden. Gebiedende voorts dat nyemant hem en vervoordere alsdan te wercken, eenighe winckels open te doen oft met cramen voorts te staene, om yet te venten oft vercoopen, in eenigher manieren, ter tydt toe de leste predicatie nae middach zal geeyndt syn, opde pene van ses Carolusguldenen, te bekeeren deen helft tot behoeff vanden Officier ende dander tot behoeff vanden armen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 392.)

N° 540.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXen Augusti 1583.

Alsoe van allen ouden tyden in alle orloge is onderhouden, datmen nyet en heeft vermoghen te arresteren de persoonen,

peerden ende wapenen, limoenpeerden, wagenpeerden, pioniers ende alle andere persoonen ende saecken, in eeniger manieren totter oorloge geemployeert; ende bevindende dat vele, logis ende herberge houdende ende andere, hen dagelycx vervoorderen tvolck van orloge, peerden, wapenen ende andere zaecken ter orloge dienende, te arresteren ende te becommeren, daer doere dagelycx de gemeyne Lantssaecken ende alle goede exployten worden verachtert ende verhindert, Soe eest datmen, van sHeeren ende vander stadts wegen, gebiet ende laet weten, eenenyegelycken, datmen voortane verstaet de voers. oude ordonnantien wel ende strictelyck te onderhouden, ende nyet toe te laten dat, by alsulcke arresten, den dienst vanden Lande verhindert werde; Ordonneren alle Officiers ende dienaers deser stadt, ende eenenyegelycken andere die tselve aengaen mach, hen hier nae te reguleren.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 392 *v/o*.)

N° 541.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXen Augusti 1583.

Alsoo dOnder-Schouteth deser stadt in arreste ghenomen heeft zeker dry lederen coffers, deen meerder dan dander, met eenighe meublen daer inne wesende, ende behoorlyck geinventarieert, de welcke toebehooren eenen Jehan de Wou, Cammerlinck vanden Marquis van Berghen opten Zoom, ende byden zelven de Wou binnen deser stadt verlaten zyn, ten huyse van Hendrick van Mechelen, alwaer de zelve, over jaer ende dach geleden, ghestaen hebben als gheabandonneert, overmidts zyn vertrecke byden vyandt, alwaer hy alnoch jegenwoordelyck hem onthoudende is, Soo eest datmen voortsroept den voors. Jehan de Wou ende alle andere, die de voors. coffers ende meublen eenichssints zouden willen verantwoorden oft eenighe actie daer aen pretenderen, ten eynde zy van heden in acht daghen compareren, opten stadhuyse alhier, goets tyts, voorder noene, voor mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, oft anderssints ende nyet jegenstaende hunne non comparitie, zalmen voorts daer inne

procederen, zoo nae recht ende gelegentheyt vander saken sal bevonden worden te behoorene (1).

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 392 *v/o.*)

N° 542.

Geboden ende vuytgeroepen by Cornelis van Mansdael, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Scepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden IIIden Septembris, anno 1583.

Alzoo, tot drye distincte reysen, is voirtsgeroepen Jehan de Wou, Camerlinck vanden Marcquis van Berghen, ende alle andere die eenich recht oft actie soude willen pretenderen tot zekere drye lederen coffers, met eenighe meuble daerinne, behoirlyck geinventarieert, welcke jaer ende dach gestaen hebben ten huyse van Hendrick van Mechelen, ende aldaer geabandonneert ende verlaten, mits des voers. Jehans de Wou vertrecken naer den vyant, ende oversulcx alsnu, achtervolghende de placcaten, gevallen zyn in commissum, Soo eest datmen de selve drye lederen coffers ende de geinventarieerde meublen houdt voer vervallen te zyn in commissum ende verbeurt ten behoeve vanden Heer.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 395.)

---

(1) Evocatus XXVIII die Augusti anno 1583.

GILLIS.

Voirtsgeroepen ultima Augusti, pro secunda vice, ut compareat ad octo ante prandium.

G. KIEFFEL.

Evocatus die VIa Septembris 1583 et nemo comparuit.

D. VANDER NEESEN.

Proclamatus octava Septembris anno 1583, pro tertia vice.
Evocatus et non comparuit XV Septembris anno 1583.

GILLIS.

N° 543.

Gheboden ende vuytgheroepen by mynen Heeren Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten VII Septembris 1583.

Alsoo de Heer ende de stadt volcomelyck gheinformeert syn als dat diversche persoonen hen vervoorderen, nyet alleene de beesten oft veet alhier ter merct comende, tegen te gaen, schutten oft op te houden, maer oyck de selve alhier te water oft te lande aengecomen zynde, te coopen op de stallen ende schepen, tot grooten achterdeel ende ongherieve der goeder borgeren ende ingesetenen deser stadt, om dwelck te verhueden ende dat eenyegelyck evennae ende ten besten coop mochte coopen, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, ghebiet dat nyemant, wie hy sy, tware beenhouwer deser stadt oft van buyten, noch eenich ander buyteman, poorter oft ingeseten der selver stadt, hen voortane en pyne oft vervoordere eenighe beesten oft veet, alhier te water oft te lande aenghecomen zynde, te coopen, dinghen oft bevoorwaerden, by hen selven oft yemanden anders, in schepen, stallen oft elders op eenighe zyeplaetsen, maer sullen de selve moeten laten comen op de behoorlycke mercten, te weten de ossen, ten tyde vande ossemerct opde selve Ossemerct, ende buyten dossemerct oft nae expiratie van dyer, opde Veemerct, wesende ende ghelegen byde Predicaren Clooster was, diemen oyck noempt de Nagelmerct, op welcke Veemerct alle andere beesten oft vee sullen moeten comen, vuytghenomen verckenen, de welcke sy sullen moeten laten comen op hunne behoorlycke merct, ghenaempt de Verckemerct. Verbiedende voorts eenenyegelycken, hy waere van binnen oft van buyten, egheene beesten oft vee, alhier te merct comende te gheenen tyde tegen te gaen oft ryden, by hem selven oft yemanden anders, noch tselve in eenigher manieren te schutten oft op te houden, doen schutten oft ophouden, maer al tselve te moeten laten vry comen elck op syne behoorlyck merct, om aldaer, eenenyegelycken even naer ende den besten coop, te coopen, opde pene van sesse Carolusguldenen, boven de verbeurte van tvoors. veet ofte beesten, voor deerste reyse; ende voor de tweede reyse, op de pene van twelff Carolusguldenen ende de verbeurte vant veet, als vore, ende daer toe arbitralyck ghecorrigeert te

worden, wel verstaende nochtans, dat egheene buytenluyden, van wat qualiteyt sy zyn, tzy beenhouderen oft anders, nyet en sullen moghen eenighe beesten oft vee op de voors. mercten respective ghecomen zynde, coopen, dinghen oft voorwaerden, by hun selven oft yemanden anders, dan eerst nae dat de clocke thien uren sal hebben gheslagen, om daer en tusschen de borgeren ende ingesetenen deser stadt daeraff te mogen hebben hen gerieff, op gelycke pene, als vore, blyvende alle andere ordonnancieu op tstuck van veet ende des daer aen cleeft dese nyet contrarierende, in heure cracht ende vigeur.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 393 *v/o*.)

N° 544.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten VII Septembris 1583.

Al eest soo dat hier voortyden sekere statuyten ende ordonnantien byden Breeden Rade deser stadt ghemaect ende daernae te meer stonden ghepubliceert syn gheweest, op tstuck vande accysen deser stadt, aengaende de beesten ende vleessche alhier inder stadt ende vryheyt gheslagen wordende, nochtans want diverssche vleeschouwers, slagers ende andere contrarie der voors. gheboden henne accyse ende imposten nyet en brengen oft en betalen, soo ende gelyck dat, navolgende den voors. publicatien, behoort, ten grooten achterdeele vander stadt ende den incomen der selver, Soo eest datmen alsnu wederom seer scherpelyck ghebiet, van sHeeren ende der stadt wegen, dat gheen slagers, hy sy gesworene vanden Vleeschouwers-Ambachte deser stadt oft andere, wie hy sy, van nu voortane, hen en vervoorderen eenighe beesten daer dese stadt accyse oft impost aff schuldich is tontfanghene, naevolgende de voorgaende ordonnancien, binnen deser stadt oft vryheyt te slagene, doen oft laten slaen, dooden oft bloetlaten, by hen selven, heuren knechten oft andere, int heymelyck oft int openbaer, zy ende elck van hen en hebben eerst van stonden aene naer dese publicatie in handen vanden Officier ghedaen den behoorlycken slach-eedt van ghetrouwicheyt, ende dat sy dese ende alle

andere ordonnancien alreede ghemaect oft naemaels te maecken, selen onderhouden. Item dat alle slagers dien alsoo gheorloft is te slaen, eenighe beesten sullen willen slaen oft laten slaen binnen deser stadt, voor wien dattet sy, tsy ghepriviligeerde oft ongepriviligeerde persoonen, voor de welcke sy de beesten selen willen slaen oft di(e)se toebehoort, eerst ende voor al sullen moeten halen vande collecteurs oft pachteren vanden accysen oft imposten, een billet vande accysen ende impost met eender teecken, inhoudende de specificatie vande beesten ende den naem vanden persoon diese doet slaen, by welcke billet yerst opentlycken sal moeten blycken dat de voors. accyse ende impost daeraff betaelt ende voldaen is, welck billeth de gheswo-ren slagers gesien hebbende, sy ende elck van hen terstont, op heuren eedt, selen moeten tselve scheuren ende te nyete doen voor ende al eer sy de beesten selen slaen oft laten slaen, dooden oft bloetlaten, in eeniger manieren ende dit al op de pene van XXIIII Carolusgulden, te verbeuren telcken dat het gebuerde, ende daerenboven als meyneedich ghestrafft te syne, een ander ten exempel.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 394.)

N° 545.

Geboden ende vuytgeroepen by Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden VIIen Septembris XVc LXXXIIItich.

Alsoe de Heere ende stadt verstaen dat, contrarie de voorgaende geboden ende ordonnancien, eenige persoonen, soe buyten als binnen deser stadt geseten, hen vervoirderen groote menichte van mutsaert, fasceel ende halffhout ontrent de huysen ende vlieten deser stadt te stellen, ende dagelycx stellen, omme daer mede voorcoop te doene, tot grooten ongerieve ende schade vande gemeynte, waer deur oock eenige merckelycke inconvenienten ende bitterlycke schaden souden mogen geschieden, soe verre by ongeval den brant daer inne geraecte te comen, ende om alle tselve te verhueden: Soo eest datmen, van wegen als boven, gebiet wel scherpelyck, dat egheen schipper oft andere, van wat qualiteyt hy zy, hem en vervoirdere eenich

hout, van buyten te schepe gebrocht wordende, op te coopen ende in andere schepen oft plaetsen te leggen oft houden, om voorts te vercoopen, opde verbeurte van alle tselve hout tot behoeff vanden armen deser stadt. Ende de ghene die inde Nieustadt oft elders alhier eenige myten houts hebben staende ontrent huysen, stallen oft vlieten daer schepen zyn liggende, dat zy sullen schuldich zyn tselve tontmyten ende te verveuren oft tot dyen eynde te vercoopen, tusschen dit ende den iersten Novembris toecommende, opde verbeurte alsvore.

Item dat nyemant voortane, den selven tyt overstreken zynde, binnen deser stadt en sal mogen myten noch stapelen eenigerhande hout, opde voors. pene, dan voor zyn eygen gebruyck ende verdoen, oft tgene hy selve heeft geboscht oft doen bosschen, dwelck oock sal moeten worden gestelt buyten alle huysen, stallen, vlieten ende andere myten houts tot sulc *(h)*aer lengden ende menichte oft getal van houte gelyck hier nae volght :

Te weten tot vier duyst mutsaert in een myte, ende de selve stellen hondert voeten van ende buyten alle huysen, stallen, andere myten ende vlieten daer inne eenige schepen zyn liggende.

Het fasceel oft halffhout tot tweelff duyst de myte, ende vyftich voeten van alle huysen, stallen, myten ende vlieten voors.

Wel verstaende, oft yemant voor zyn eygen gebruyck meer houts in een myte behoeffde te stellen dan voors. is, sal tselve mogen doen, midts stellende de selve myte thien voeten voorder, naer advenant van elck duyst mutsaerts, dwelck inde myte boven tvoors. getal sal worden gestelt, ende vyff voeten voer elck duyst fasceel oft halff houts, ende alzoe voorts naer advenant.

Men gebiet oock, van wegen alsboven, dat nyemant hem en vervoirder eenich hoy, stroo oft riet binnen de mueren deser stadt te stapelen oft myten, ten waere oock hondert voeten van alle myten, huysen, stallen oft vlieten waerinne schepen zyn liggende.

Ende degene die alreede naerder dan voors. is, eenich hoy, stroo oft riet hebben gemyt, dat zy sullen schuldich syn tselve wech te doen oft tot dyen eynde te vercoopen, tusschen dit ende veerthien dagen, opde verbeurte als boven.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 394 v/o.)

N° 546.

Geboden ende vuytgheroepen by Cornelis van Mansdale, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, desen lesten Octobris 1583.

Alsoo de Heer ende de stadt volcomelyck gheinformeert syn hoe dat de cooplieden hen generende met sout te vercoopen, tselve grootelycx syn opstekende ende tot seer grooten excessiven pryse vercoopende, smakende tselve monopolium, waerdoor de borgers ende ingesetenen deser stadt grootelyck worden vercort, ende om tselve te verhuedene, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt wegen, wel scherpelyck, ghebiet allen den ghenen die hen generende syn met sout te vercoopen, het vat souts nyet hoogher te vercoopen dan tot twee guldenen, ende dat opde pene van vyftich ℔ Vlaemsch telcke reyse te verbeuren, ende daerenboven noch gestrafft te worden als monopoldiers, de pene pecuniaire, te bekeeren in dryen, deen deel tot behoeff vanden Heer, dander de stadt ende het derde tot behoeff vanden exploicteur.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 396.*)*

N° 547.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XIIIIen Novembris 1583.

Alsoe ter kennissen van mynen Heeren den Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt gecommen is dat de kinderen, ende onder hen gemengelt groote jongers, hen vervoirderen opter straten, mercten, kerckhoven, ende alle omme elders vergaderinge te maecken, deen tegens dander hoopsgewys te vechten, worpende met steenen, slyck ende andere vuylicheyt, waer dore eenich groot inconvenient wel soude mogen gerysen, ten waer daer inne promptelyck werde versien, ende om tselve voor te comen ende behueden, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadt wegen, wel scherpelyck verbiet, dat nyemant, wie

hy *(sy)*, jonck oft oudt, hem en vervoirdere eenige versamelinge te maecken, te vechten, met steenen oft andere vuylicheyt te worpen, opde verbeurte van dopperste cleet, ende daerenboven opde pene van sesse Carolusguldenen, mitsgaders op te rechten den beschadichden alle schaden byden voors. kinders ende jongers gedaen. Bevelende den Schouteth, alle Capiteynen, henne Lieutenanten ende Bevelhebbers sulcke ende diergelycke insolentie ende onbehoirlycke versamelinge te stoorne ende te belettene, alomme waer die ende tot wat plaetssen souden mogen gebeuren.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 396 *v/°.*)

N° 548.

Gheboden ende vuytgheroepen by mijnen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XIX Novembris M.D.LXXXIII.

Alsoo ter kennissen van mijnen Heeren is ghecomen dat de Ronden binnen deser stadt, volgende de voorgaende Ordonnantien, ten behoorlicken tijde niet en worden ghestelt noch verlaten, dat oock diversche Borgeren ende Ingesetenen hen vervoorderen des avonts spade sonder licht achter straten te gaene, waer deur groote inconvenienten souden moghen ghescheiden, ende eenighe quade listighe aenslaeghen by den vyandt worden ghepractiseert, ende omme tselve te verhueden : Soo eest datmen, van s'Heeren ende deser stadt weghen, met voorgaende advijse vanden Collonellen der selver, ghebiet ende beveelt wel scherpelijck alle Capiteynen, dat elck in sijn quartier de Ronden sal stellen, des avonts ten ses uren, ende de selve Ronde doen houden tot smorghens dat de poort-clocke verlaten sal wesen. Opde pene van drye gulden, te verbeuren by den Capiteyn, oft Thiende-man, dies sal de Capiteyn sijn verhael hebben op den Thiende-man, ende hy voorts op den ghenen daer hy sal meynen gherecht te zijne. Te bekeeren d'een helft daer af tot behoeve vanden Sergeant-Maior, oft Capiteyn vanden Wijcke, die eerst de calengieringhe dyen aengaende sal hebben ghedaen. Ghebiedende oock dat niemandt voortaene tot Lichtmisse naestcomende, en sal moghen naer seven uren

des avonts sonder licht achter straten gaen, noch oock met licht naer dien de clocke verlaten sal zijn, volghende de voorgaende Ordonnantien, ten waere die vander Weth, Collonellen, ende andere die ghewoonlijck zijn de Ronde te doen. Bevelende voorts alle Ronden, ende andere de wacht hebbende, dat sy contrarie deser Ordonnantien niemanden en laten passeren. Opde verbeurte vande selve pene, te bekeeren als vore.

JOACHIM GIELIS.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 549.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden 25 *Novembris* 1583.

Alsoe myne Heeren Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt, omme te verhueden alle schaden ende inconvenienten daer inne de selve stadt, by faulte van eenige merckelycke somme van gereede penningen, was geschapen te vallen, goet gevonden ende geresolveert hebben den Vyffdenpenninck, nu onlancx byden Leden deser stadt geconsenteert, te doen promptelyck collecteren, Soo eest datmen tselve cundicht ende laet weten, eeneniegelyck, ende dat tot dyen eynde sullen omme gaen, ende den voors. Vyffdenpenninck collecteren, de Wyckmeesters metten Capiteynen deser stadt, elck een in syn quartier ende wyck, de selve daertoe authoriserende, midts desen, wel verstaende dat de huerlingen, oft proprietarisen haer huysen selve bewoonende, die den selven Vyffdenpenninck gewillich syn prompt ende contant te betalen, sullen gestaen met achthien stuyvers voor elcken gulden, ende alsoe voorts naer advenant. Ende sullen sy dies nyettemin den selven Ven penninck verschenen wesende, geheel mogen cortten, respective den rentieren ende proprietarisen vanden huysen, naer ouder gewoonten.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol* 397.)

N° 550.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXVII^{en} dach Novembris, anno XV^{c} LXXXIII^{tich}.

Alzoo mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt wel geinformeert zyn dat eenige persoonen diemen vuyt dese stadt, mits heure groote partialiteyt ende quade diensten, die zy tegen de ruste der zelver stadt ende de gemeyne welvaert des Lants waeren doende, heeft doen vertrecken ende bevolen daer vuyt te blyven, op arbitrale correctie, hun vervordeert hebben ende dagelycx vervoorderen wederom in dese stadt te commen ende in heuren huysen oft by eenige heure vrienden oft andere hun toegedaen, tot grooter prejuditie ende versmadenisse der geboden hun gedaen, Soo eest dat, van sHeeren ende der stadts wegen, men gebiedt eeneniegelycken dat zy alsulcken persoonen nyet en sullen logeren, onderhouden oft eenige cameren in heure huysen hun verhueren, opde pene van tsestich Carolusguldenen te bekeeren in dryen, deen derdendeel daer aff tot behoeve vanden Heere, dander vanden huysarmen ende het derde derdendeel den aenbrenger.

Item alsoomen oock verstaet dat verscheyden persoonen, in andere steden ende plaetsen vande Geunieerde Provincien heure residentie gehadt hebbende, ende vuyt de zelve plaetsen, by bevele des Magistraets ende Overheyt, vuytgeseeght ende doen vertrecken, vuyt gelycke oirsaecke, als boven verhaelt zynde, alhier in dese stadt zyn incommende, converserende oft heure wooninge nemende, ende dat wel te vermoeden ende te besorgen is, dat die zelve persoonen gelycke quade diensten alhier onder die borgeren ende ingesetenen deser stadt zouden mogen doen, als zy aldaer gedaen hebben, ende dat oock die correspondentie, die de Geunieerde Provintien ende Steden hebben, wel verheyscht ende requireert dat alsulcken persoonen by anderen vande voors. steden oft plaetsen alsoo vuytgeseegt zynde, in deser stadt nyet ontfangen oft gelogeert en worden, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiedt dat die voors. persoonen, alsoo in andere steden vuytgeseegt zynde, bynnen den derden dage vuyt deser stadt ende vryheyt der selver sullen

vertrecken, opde pene van gelycke tsestich guldenen, ende voorts arbitralyck gecorrigeert te wordene. Verbiedende insgelycx alle onsen poorteren ende ingesetenen, van wat qualiteyt oft conditie zy zyn, alsulcken persoonen te logeren, huysen oft cameren te verhuerene, opde pene van gelycke tsestich guldenen, te bekeeren in dryen als voor. Ende oft zake waere dat iemandt alreede hun eenige cameren oft huysen verhuert soude mogen hebben, sullen die hueren hier mede gecasseert ende te nyet gedaen ende van onweerden (voorden toecommenden tyt) geacht zyn, al waeren zy oock onwetens vande qualiteyt der zelver persoonen ende ter goeder trouwen gedaen, gelyck mynen Heeren die selve casseren ende te nyete doen mits desen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 397.)

N° 551.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XX*en *Decembris, anno XV*c *LXXXIII*tich.

Alsoomen, by informatie, heeft bevonden dat eenen Meester Jan van Couweghem, Drossaert van Geele, lanckscheutich van persoone, out tusschen de XXIIII oft XXV jaeren, blont van aensicht ende luttel baers, bruer van Meester Hendrick van Couweghem, Pensionaris der stadt van Bruessele, hem soude hebben vervoordert te houden correspondentie metten vyant ende metten selven te handelen, tot achterdeele vanden Lande ende gemeyne saecken, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadts wegen, den selven is voortsroepende, gebiedende eeneniegelycken, wel scherpelyck, den selven van stonden ane mynen Heere den Schouteth aen te brengen, opde pene van gestraft te worden als fauteur ende medeplichter vanden voors. van Couweghem. Verbiedende voorts, eeneniegelycken, den selven nyet te herbergen oft te versteken, op gelycke pene. Ende soo wie hem te voorschyne zal brengen, sal daervore ontfangen de somme van hondert gouden croonen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 397 *v*/o.)

N° 552.

Instructie opt heffen vanden impost vande vier stuyvers op elcke Ame biers by den Staten van Brabant gheconsenteert, om te becostighen de saken vande amonitien ende wapenen totter orloghe dienende.

Inden eersten van alle bieren binnen Brabandt ghebrouwen die vercocht sullen worden by den Brouwer, twelf stuyvers, ende daer over sal de selve brouwer schuldich zijn te betalen van elcke Ame biers vier stuyvers, sonder eenighe vuyt te steken, het sy datse gedroncken worden, oft datter azijn oft edick af ghemaect wordt, om te becostighen de saken vande amonitien totter oorloghe dienende.

Ende van ghelijcken van alle bieren in Brabant niet ghebrouwen, weerdt zijnde twelf stuvers d'Ame, ende daer over salmen oock schuldich zijn te betalen die voors. vier stuyvers van elcke ame Antwerpsche mate, tot behoeff vande voors. amonitie, by den ghenen die de selve bieren in Brabant brenghen, vercoopen oft leveren sullen.

Item dat den voors. Impost inde Steden, Vryheden ende Dorpen in Brabant, daer den selven niet en sal verpacht worden, sal ontfanghen ende ghecollecteert worden by den Pachters oft Collecteurs vande Accysen, oft andere byden Wethouderen vande selve steden, vryheden ende dorpen in Brabant, voor die bequaemste ende best ghequalificeerde daer toe te stellen, midts nemende vande selve alsulcke versekeringhe, als oft sy selve onder eedt van ghetrouwicheyt daer vooren wilde Borge blyven.

Alle Wethouders van steden, vryheden ende dorpen daer den selven Impost niet en wordt verpacht, sullen gehouden zijn over te senden in handen vanden Rentmeester vanden quartiere daer onder sy resorteren, acht daghen naer de publicatie van desen, de namen vande Collecteurs die sy sullen respective ghecommitteert hebben tot den ontfanck ende collectatie vanden selven Impost : Ende op plaetsen daer gheen Brouwers en woonen ende niet ghebrouwen en wordt, sullen de voors. Wethouders aenden voors. Rentmeestere heurlieder certificatie senden.

Item dat aenden Pachter oft Collecteur een yeghelick tzy Brouwer van sijnen ambachte, oft brouwende voor sijn selfs

ghebruyck, ende oock alle de ghene die bieren, in Brabant niet ghebrouwen, in Brabant brenghen, vercoopen ende leveren, sullen ghehouden zijn over te brenghen t'getal vande Amen oft tonnen biers die hy sal gebrouwen oft doen brouwen hebben, ende die hy in Brabant brenght, vercoopt ende levert, ende te betalen die voors. vier stuvers van yeghelijcke tonne oft Ame, eer hy die sal leveren, wtgheven oft inden kelder doen. Op de verbeurte van tselve bier met die tonnen, te deylen d'een derdendeel tot profijte vanden Officier oft Deurweerder, die d'executie doen sal, d'ander derdendeel tot proffijte vanden aenbrenghег, ende t'derde derdendeel tot proffijte vande Staten van Brabant ende ghemeyne sake, ende daerenboven noch schuldich zijn t'voors. recht te betalen.

Item dat alle bieren comende in Brabant, van d'een stadt, vryheyt oft dorp in d'andere, sullen den selven Impost betalen als de selfde bieren in d'andere stadt, vryheyt oft dorp in Brabant gebrocht worden : ten waere dat de ghene die de selve bieren sullen brengen, behoorlijcke certificatie mede brochten, dat den selven Impost eens is betaelt gheweest by de Brouwers, ter plaetsen daer de selve bieren in Brabant gebrouwen zijn : oft aengaende den bieren buyten Brabant gebrouwen, dat den selven Impost eens is betaelt gheweest, byden innebrengher ter plaetsen daer de selve bieren eerst in Brabant gebrocht, vercocht oft gelevert zijn geweest.

Van alle de Vremde bieren diemen van over Zee brenght in Brabant, sal ooc den voors. Impost betaelt worden, weder die in Brabant vercocht ende ghesleten worden oft daer wt ghevuert, ende dat ter plaetse daer de selve bieren sullen ghecomen zijn. Wel verstaende dat den selven Impost eens in een plaetse in Brabant betaelt zijnde, dat sulcke bieren sullen naederhant in alle anderen steden, vryheden, dorpen ende plaetsen in Brabant vry ende vranck zijn vanden selven Impost, brengende daer af behoorlicke certificatie als voore.

Item dat alle de ghene die eenich bier sullen begheeren, tzy dat ghebrouwen zy ter plaetsen daer sy woonen, oft elders, voor hen eyghen ghebruyck oft om te vercoopen, en sullen dat niet moghen inden kelder legghen sonder daer aff de wete te doen aenden Pachter oft Collecteur, respectivelick een yeghelick in sijn quartier, ende t'voors. recht van Impost van vier stuyvers te betalen, op de pene hier vooren verhaelt, ten waer dat hy het recht by den Brouwers oft andere, oft oock op andere plaetsen in Brabant van daer de selve ghebrocht zijn,

betaelt hadde, ende dat hy het met een briefken vanden Pachter oft Collecteur onderteeckent dede blycken, de welcke sal gehouden zijn tselve te geven sonder cost vanden ghenen diet betaelt.

Ende van dit recht en sal niemandt, van wat qualiteyt hy zy, vry zijn, maer sal ghehouden zijn hem selven te purgeren, ende dat doende sullen alle Brouwers ende oock innebrengers van buyten bieren respectivelijck schuldich zijn heuren eedt te doen in handen vanden Pachters oft Collecteurs t'allen tijden des versocht zijnde, ende met de oprechte waerheyt te verclaren, ende verclaert te hebben die quantiteyt vande tonnen ende amen biers, by hen t'elcken weken ghebrouwen oft doen brouwen, oft in Brabant gebrocht te hebben oft doen brenghen : Oft by ghebreke van dyen, sullen vallen inde pene van dobbel breucke t'appliceren als boven.

Item dat oock aengaende die lichtinghe vanden voors. rechte ende Impost, ende tot verhoedinghe van alle fraude, sal d'instructie ende maniere van doen tot hier toe gheploghen inde betalinghe vanden Impost vanden bieren ghelijck die in Brabant zijn verpacht gheweest, ende noch tegenwoordelick verpacht worden, geachtervolcht worden. Alles op de pene van by den voors. Brouwers ende Indoenders respectivelick frauderende, verswygende oft verstekende t'voors. ongelt, te verbeuren de weerde vanden voors. bieren, ende noch evenwel te betalen t'voors. ongelt, te bekeeren ende te deylen de voors. pene als voore.

Ende sullen de particuliere Collecteurs ghehouden zijn alle maendt over te brenghen de penninghen die sy vanden voors. Impost ontfanghen hebben, in handen vanden ghecommitteerden Ontfangher vanden voors. ongelde vanden selven quartiere, te weten in den quartiere van Antwerpen in handen van Coenraert de Brier : Ende int quartier van Brussele in handen van Peeteren Schot, overbrenghende met eenen certificatie by den Greffier oft Secretaris vander plaetsen onderteeckent, vande menichte vande Amen oft tonnen biers die men heeft inne geleydt onder het begrijp van sijne commissie, met goede verclaringhe vande persoonen ende daghen, midts nemende quitantie vanden voorseyden generalen Ontfangher tot henlieder ontlastinghe.

Item daer t'voors. recht vanden Impost sal verpacht worden voor den tijt van ses maenden, die innegaen sullen den tweeden van dese toecomende maent van (*sic*) sullen de Pachters

ghehouden wesen de penninghen van heure pachtinghe op hen perijckel te beuren, ende te brenghen in handen vanden voorseyden ghecommitteerden Ontfanger alle maenden een sestendeel van heuren pacht.

Dat die voors. Pachters vanden voors. ongelde hun oock sullen moeten reguleren nae de Ordonnantie, Instructie ende conditien, ghemaeckt op de verpachtinghe ende collectatie vande generale Imposten.

Aldus gheadviseert ende ghesloten binnen Antwerpen by den Staten van Brabant. Ende was onderteeckent, My teghenwoordich ende ten bevele vanden voorseyden Staten, den XXIIJ Decembris vijfthien hondert dryeentachtentich.

MEGANC.

(Bundel : *Gedrukte plakkaten.*)

N° 553.

*Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XXIIII*en *Decembris, anno XV*c *LXXXIII*tich.

Men vermaent eeneniegelyck die syn jaerlycx verloop vanden Hondersten chyspennick schuldich is, dat die tselve comme, naer costuyme, betaelen nu Dysdaechs, Woonsdaechs ende Donderdaechs naest commende, wesende den XXVIIen, XXVIIIen ende XXIXen dach der jegenwoirdiger maent van Decembris, waertoe de Gecommitteerde sullen sitten opte stadthuys alhier, boven neffens der Wyckmeesterscamere, wel wetende dyen tyt overstreken synde, datmen de deffaillanten van dyen daer vooren reelycken ende metter daet sal executeren, opte pene daertoe staende, volghende der acten van consente daeraff zynde.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 398.)

N° 554.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen opten . . . (sic) dach Decembris, anno XV^{c} LXXXIII^{tich}.

Men condicht ende laet weten, van sHeeren ende stadts wegen, dat alle de gene die willen genyeten den affslach van XVIII stuyvers te moghen betaelen voor elcken gulden, om te betalen den lesten geconsenteerden V^{en} pennick, volgende dordonnancie gepubliceert den XXV^{en} Decembris (1) lestleden, dat de selve sullen schuldich ende gehouden zyn den selven hennen V^{en} pennick te verschieten ende te betalen, voirden expiratie ende vuytganck van desen jegenwoirdigen Decembris, ende dat respective ten huyse van henne Wyckmeesteren, oft anderssints ende by faulte van dien, sullen zy daeraff versteken syn ende naeden voors. tyt te moeten betalen, voir elcken gulden, XX volle stuyvers.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 398.)

N° 555.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opden XIII January 1584.

Alzoe God almachtich, den XVII January inden voorleden jare XV^{c} LXXXIII, dese stadt door zyne onvuytsprekelycke bermherticheyt heeft verlost vanden aengevangenen aenslach, ende oock tsedert beschermt ende bewaert heeft tegens de Spaengnaerden ende andere Lantsvyanden, daer voren men God almachtich nemmermeer genoech en can gedancken ende geloven, Soe eest dat myne Heeren den Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben goet ende raetsaem gevonden te ordonneren ende laten vercondigen eenen Vastenende Bededach, den naestcomenden Dysendach, wesende den XVII deser maendt January. Vermanende eeneniegelycken dat zy God almachtich, met ganscher herten ende gemoet, loven

(1) Waarschijnlijk 25 November, daar er op dien dag een gebod over het betalen van den Vijfdenpenning werd afgekondigd. Zie hier voren bl. 126.

ende dancken vande groote weldaden deser stadt bewesen ende bidden dat Hem believe zyn oogen van bermherticheyt opde selve te slane, ende die ende alle de gemeyne Geunieerde Nederlanden te beschermen ende te bevryen tegen de macht ende listige aenslagen vanden lantsvyanden. Ordonnerende ende bevelende, dat nyemant hem vervoirdere, den voors. XVIIen January toecomende, eenige winckels open te doen, met cramen voorts te staen, oft te wercken, opde pene van zesse gulden, te bekeeren deen helft tot behoeff vanden Officier ende dander helft vanden armen deser stadt.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 399.)

N° 556.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XVIIIen January 1584.

Alsoo eenen genaempt Philips de Hu, Hermanssone, tapissier, geboren van Enghiem, wesende Lieutenant vanden Vendrich van Capiteyn Hemsen, hem vervoirdert heeft, en Donderdage snachts, den XIIen deser jegenwoirdiger maent, aende Croonenborchpoorte alhier, op ende onder de wachte seker rumoer op te stellen, synne corttelasse wt te treckene, sprekende seer qualyck, ombedachtelyck ende injurieuselyck, soo tegens mynen Heere den Buyten-Borgmeestere deser stadt als anderssints, sulcx dat daer doore alreede binnen deser stadt seeckere geruchte geresen ende meerder geschapen was te wordden, ten waere daerinne voorsichtelyck ende behoorlyck ware voorsien geweest, wesende een saecke van grooten insien ende quade consequentie, ende want de voors. Philips, ter oorsaecken van desen, hem is absenterende oft latiterende, meynende alsoo tontgaen de correctie van dyen, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadts wegen, den selven Philips voortsroept te commen in persoone tot synen verantwoirde vanden voors. feyte by hem geperpetreert, op en Saterdaghe naestcommende, namentlycken den XXIen deser jegenwoirdiger maent, goets tyts voorden noen, te wyle de Heeren te rechte sitten, oft anderssints ende by gebreke van dyen, datmen sal tegen hem procederen gelyck dat nae recht behoirt.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 399.)

N° 557.

Geboden ende vuytgeroepen by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XXVIen dach January XVc. LXXXIIIItich.

Alsoo byden Leden deser stadt, int voorgaende jaer van LXXXIII, ten behoeve vande Gedeputeerde vanden Staten van Brabant, geconsenteert is geweest te lichten den vierden Vyffdenpennick, ingaende den iersten January van desen jegenwordigen jaere LXXXIIII, daeraff de eygenaer draecht de twee deelen, ende den huerlinck het derde derdendeel, gereserveert den eygenaer dyen aengaende, naer advenant, zyn verhael opten rentier, Soo eest dat, van sHeeren ende der stadts wegen, wordt bevolen ende geordonneert allen borgeren ende ingesetenen deser stadt, den voors. geconsenteerden vierden Vyffdepennick promptelyck te betalen, in handen vanden gene die daertoe gecommitteert synde, sullen sitten des smorgens vanden acht uren totten elffven, ende des achternoens vanden tween totten vyffen, op het stadthuys alhier, inde camer vande impositien, oft anderssints, by gebreke van dyen, sullen daer voore reaelyck wordden geexecuteert.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 399 *v/o.*)

N° 558.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten lesten dach January 1584.

Alzoomen nu tegenwoirdich sekere fort op den noort is maeckende, tot conservatie van dese stadt ende vryheyt vanden stroom ende men aldaer grootelyck vandoen heeft alderhande victualie, Soo eest datmen, van Heeren ende stats weghen, gebiet, ordonneert ende versuect, alle coopluyden, vivandiers, provandiers, taverniers, herbergiers, caberettiers ende alle anderen, hen met gelycken handel ende negocie generende, dat zy willen vueren oft seynden alderande maniere oft soerte van

victualie, provande, fouragie, wyn, bier ende diergelycke waeren offt noortrufft, ende daertoe behoirlycke passeport verworven hebbende vanden Commissaris Corpel, sal hen alle hulp, bystant, addres ende voirderinge gedaen wordden, op dat henne waeren ende coopmanschappen wel betaelt soude worden ende daerenboven doen een seer aengenamen dienst aende Staten ende stadt.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 400.)

N° 559.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, den iersten dach February 1584.

Alsoo eenen genaempt Peeter, geboren van Maseyck, ende eenen anderen Hendrick, oudt ontrent de XVI oft XVII jaeren, beyde dienaers ende knapen van Jacques Crekers, busmaecker, woonende in Ste. Antheunisstraete naest St. Antheunis, den XXVIen January lestleden, hun hebben vervoordert feytelyck te opposeren jeghens deghene die aldaer gesonden waren om de restanten vanden 5en penninck te inten ende te ontfanghen, hebbende deselve niet alleenelyck met woorden gedreycht doot te slaen, ende de gantsche gebuerte, daertoe verweckt ende opgeroepen, maer oyck met steenen ende andere wapenen feytelyck gewelt te doen ende om dleven te willen brenghen, sulcx dat daervoere, binnen deser stadt, alreede groot gerucht gecomen ende meerder geschapen was te rysen, zoo verre daer inne voirsichtelyck niet en hadde versien geworden, wesende een saecke van quade consequentie, ende want hun de voors. Peeter ende Hendrick beyde absenteeren ende latiteren, meynende alzoo te ontgaen de correctie ende straffe die sy wel verdient hebben, Soo ist datmen, van sHeeren ende stadt weghen, de selve Peeter ende Henrick voortsroept te comen in persoone tot hunnen verantwoirden vanden voors. feyten by hun gheperpetreert, ende dat jeghens in Saterdaghe naestcomende, namentlyck den (*sic*) deser teghenwoordigher maendt, goets tyts voerden noen, te wyle de Heeren te rechte sitten, oft anderssints ende by

gebreke van dien, salmen jeghens hunlieden procederen gelyck dat naer recht behoort (1).
(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 400.)

N° 560.

Geboden ende vuytgeroepen den XXVIIen February, anno XVc LXXXIIII.

Alsoo byden Leden deser stadt, den XXIIIIen deser loopender maent, ten behoeve vande Gedeputeerde vanden Staten van Brabant, geconsenteert is geweest te lichten eenen Hondersten-penninck op alle onruerende goeden, thienden, chynsen ende renten, op alsulcken voet, instructie ende conditien als de voorgaende Honderstepenningen geheven zyn geweest, daeraff den eygener draecht de twee deelen ende den huerlinck het derdde derdendeel, gereserveert den eygener dien aengaende naer advenant zyn verhael op den rentier, den selven Hondertsten-penninck te betaelene den iersten Meye naestcomende, behoudelyck dat de gene die betalen zullen dese loopende maendt February oft vuyterlycken voor halff Meerte naestcomende, zullen ghestaen midts betaelende achtien stuyvers voor de twintich, Soo ist datmen tselve cundicht, van sHeeren ende der stadts weghen, ten eynde eenyegelyck hem daer naer weete te reguleren, ende dyen volgende den voergenoempden Hondertsten penninck come betaelen in handen vanden ontfanger Matheeus de Hoest oft zynen gecommitteerden, die, des morgens vanden acht uren totten elfven ende des achternoens vanden tween totten vyffven, zullen zitten op het stadthuys alhier, inde camere vander impositien, oft anderssints zullen daervoor reelyck wordden geexecuteert.
(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 402/1o.)

---

(1) Evocati et neuter comparuit.
Voirtsgeroepen voirde IIe reyse 4a Februarii 84, ut compareant ad octo.
M. Suerius.
Evocati IIa Februarii et neuter comparuit.

N° 561.

Geboden ende vuytgeroepen by Onder-Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, opten XXIXen Meerte, anno XVc LXXXIIII.

Men condicht ende laet weeten, eenenyegelycken, datmen de Meertsche bieren, diemen, achtervolgende de leste publicatie, alleenlyck vermochte te veraccysen binnen de geheele maendt van Meerdt, datmen denselven tyt heeft verlenght ende geprolongeert totten XVen Aprilis naestcomende incluys. Ordonnerende daeromme den Accysmeesters deser stadt de voirs. Meertsche bieren alnoch te laeten veraccysen totten selven XVen Aprilis naestcomende, sonder meer.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 405.)

N° 562.

Geboden ende wutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schouteth der stadt van Antwerpen, opden IIIIen April 1584.

Alsoomen daghelycx siet ende hoort, dat, niet teghenstaende de geboden voormaels tot verscheyden reysen gepubliceert, eenighe kinderen ende onder hen groote jonghers gemengelt, hen dagelycx vervoirderen opde straeten, mercten, kerchoven, Borse, stadtvesten, bolwercken ende catten, vergaderinghe te maken, tieren ende regimenten, deen teghens den anderen, hoopsghewys, met stocken, steenen, slyck ende anderssints te vechten, worpen ende te slaghen, jae oock den passanten ende den goeden luyden, voor haere doere sittende, insolentelyck te beschimpen, naeteroepen ende te injurieren, ende oyck met slyck ende anders te beworpen, al tenderende tot quaden exempel, oproer ende seditie, dewelcke in gheene manieren behooren geleden oft verdraghen te worden, besundere in desen tyden, maer gestrafft, anderen ten exempel, Soo ist datmen, van tsHeeren ende stadts weghen, seer scherpelyck verbiedt ende interdiceert dat niemandt, wie hy sy, jonck oft oudt, hen en vervoorderen opde straeten, mercten, kerchoven,

Borse, stadtvesten, bolwercken oft catten eenighe versamelinghe te maken, daer op te loopen met stocken, steenen, slyck ende andersints malcanderen te worpen, slaen ende vechten, noch oyck den goeden luyden naer te roepen, beschimpen oft te beworpen, in eenigher manieren, opde verbeurte van het opperste cleet ende daerenboven van ses Carolusghuldenen eens, oft andersints arbitralyck gecorrigeert te worden, naer geleghentheyt vander saecken, ende sullen douders ende meesters die henne kinderen oft knechten niet en hebben geweert van sulcx te doene, gehouden worden oft zy selve gedaen hadden. Ende ten eynde dese ordonnantie te beter geexecuteert soude moghen worden, sullen den Schouteth, Collonnellen, Capiteynen, henne Lieutenanten ende Bevelhebbers, sulcke ende dierghelycke insolentie ende onbehoorlycke versamelinghe stooren ende beletten allomme waer ende tot wat plaetsen die souden moghen gebeuren, de breucken daervan affnemen tot behoeve vanden exploicteurs, oft andersints den delinquanten gevanckelyck te nemen, nae gelegentheyt vander saken.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 405.)

N° 563.

Geboden ende vuytgeroepen by Jasparen van Conincxloo, (Onder-) Schouteth; Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XIIIIen dach Aprilis 1584.

Hoe wel by myne Heeren de Staten Generael van dese Geunieerde Nederlantsche Provintien alle neersticheyt, goede officien ende debvoir gedaen is geweest ende noch daghelycx gearbeyt wordt, om, by alle moghelycke middelen, de gemeyne saecken te hanthouden tot voorderinghe vanden Woorde Goidts, conservatie vande waere Christelycke Religie ende beschermenisse des gemeynen bedructen Vaderlandts teghens de Spaensche inquisitie ende tyrannie, alsoo nochtans allen den selven arbeyt ende moyte te vergheeffs gedaen wordt ende onvruchtbaer is, ten tzy dat Godt almachtich, diet al regeert, daer over synen seghen strecke, ende die gebenedye, tot welcken eynde de voors. Heeren Staten Generael goet ende noodich gevonden hebben te ordonneren eenen generalen Biddach ende Vastendach, over

alle de voors. Geunieerde Provincien, op den Woonsdach naestcommende, achtiensten deser jeghenwoordigher maendt, Soo ist, dat myne Heeren Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt deser stadt, den selven Vast- ende Biddach, jeghens den voornoemden toecomenden Woonsdach, doen condighen ende publiceren, midts desen, om alsdan eentsamentlyck Zynen Goddelycke gratie ende bermherticheyt aen te roepen, ende Hem hertelyck te bidden dat Hy alle onse saecken, handel ende resolutien wille voorstaen, dirrigeren ende beweghen tot Zynder glorie, opbouwinghe ende conservatie van Zynder Kercke, vertroostinghe ende verlossinghe vande bedruckte lidtmaeten derselver, vuyt de jeghenwoordighe miserie ende ellende der oorloghe. Ghebiedende dat niemant hem en vervoordere den voornoemden Woonsdach, XVIII^en deser maendt, eenighe winckels open te doen, oft met cramen voorts te staene, om yet te venten oft te vercoopen, in eenigher manieren, op de pene van sesse Carolusguldenen, te bekeeren deen helft tot behoeff vanden Officier, ende dander helft vanden armen deser stadt.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 408.)

N° 564.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conicxloo, (Onder-) Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XIIII^en Aprilis 1584.

Alzoo den gewaldighen Prevost vant Regiment vanden Coronnel Pettem, deser morghenstont, opde werff deser stadt, by eenighe schippers, bootsgesellen ende borghers, ontweldicht is eenen Gillis Smits, wesende deselve die de scheut ende daermede doerschoten werdt denghenen die int mercktschip van Middelborch, onlancx opde riviere, vast by deser stadt, doot gebleven is, als bootsgesel ende soldaet van tvoornoempt Regiment, diemen, om zyne misdaden, straetscheynderye ende gewelt op dese riviere gedaen, soude geexecuteert hebben, wesende een openbare violatie vander justicie ende zaecke van zoo quader consequentie, datse geenssints getollereert en behoort te worden, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadtsweghen, gebiedt

ende beveelt, wel expresselyck, dat deghene die den voornoempden Gillis de Smits ontweldicht ende versteken hebben, den selven terstont ende sonder delay weder leveren in handen van mynen Heere den Marckgrave oft Schouteth deser stadt, oft anderssints ende by gebreke van dyen, zalmen tegens deselve ende deghene die de handt aen dit gewelt, der justitien gedaen, gehouden hebben, procederen zoo dat naer recht behoort. Ende alsoo int ontweldighen vanden voornoempden Gillis Smits niet alleenlyck des voors. Colonnel Pettem ende zynen Provost zyn aengetast ende bevochten geweest, maer oyck de Scherprechter in syn been gesteken ende gequest by deghene die dit gewelt hebben helpen executeren, Soo ist datmen cundicht, van weghen als boven, dat indien daer yemandt is die voors. Heeren Marcgrave, Schouteth oft Colonnelen deser stadt weet aen te brenghen ende te ontdecken eenige vande gene die den voors. Scherprechter gequetst, naer den voors. Colonel ende Provost gesteken, gesmeten oft met den halse genomen, ende den voors. misdadighen hebben helpen ontweldighen ende losmaecken, men den selven aenbrengher sal gheven de somme van hondert guldenen ende synen naem secreet houden.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 408 *v/o*.)

N° 565.

Geboden ende gepubliceert by Jasperen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten negenthiensten dach in Aprille, anno XV^c LXXXIIII.

Alzoe de Heere ende de stadt volcomelick zyn geinformeert dat diversche persoonen hen vervorderen, nyet alleene de beesten oft vee, alhier ter merct comende, tegen te gaen, schutten oft op te houden, maer oick deselve, alhier te water oft te lande aengecomen zynde, te coopen, opte stallen ende inde scepen, tot grooten achterdeel ende ongerieve der goeder borgeren ende ingesetenen deser stadt. Item ende dat ennighe vleeschouwers van buyten hen vervorderen de calveren, die byden Keurmeesteren deser stadt vut, af oft voor quaet gekeurt ende daeromme de oiren vande zelve afgesneden zyn, te coopen, deselve te

slagen, op te blasen ende alsoe opte geoirlofde daghen alhier onder den borgeren ende ingesetenen deser stadt wederom te vercoopen, tot grooten achterdeel ende bederffenisse vanden selven borgeren ende ingesetenen. Om al dwelck te verhueden ende ten eynde eenyegelick goet goet ende vleesch even nae ende ten besten coop sal mogen coopen ende eten, zoe eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, gebiet dat nyemant wye hy sy, tware beenhouder deser stadt oft van buyten, noch ennich ander buyteman, poorter oft ingeseten derselver stadt, hem voortane en pyne oft en vervordere ennighe beesten oft vee, alhier te water oft te lande aengecomen zynde, te coopen, te dinghen oft bevorwaerden, by hem zelven oft yemanden anders, in scepen, stallen oft elders op ennighe zyplaetsen, maer sullen deselve moeten laten comen opte behoirlicke mercten, te weten de ossen ten tyde vande ossenmerct, opte selve Ossenmerct ende buyten dossenmerct oft nae dexpiratie van dier, opte Veemerct, wesende ende gelegen zynde byde Predicaren clooster alhier, diemen oick noempt de Nagelmerct, op welcke Veemerct alle andere beesten oft vee zullen moeten comen, vutgenomen de verckenen dewelcke zy zullen moeten laten comen op henne behoirlicke merct, genaempt de Verckenmerct. Verbiedende voorts eenenyegelicken, hy ware van bynnen oft van buyten, ennige beesten oft vee alhier ter merct comende, te gheenen tyde, tegen te gaen oft ryden, by hem selven oft yemanden anders, noch deselve in ennige manieren te schutten oft op te houden, doen schutten oft ophouden, maer alle deselve te moeten laten vry comen, elck op zyne behoirlicke merct, om aldaer, eenenyegelicken even nae, ende den besten coop te coopen. Opte pene van zess Carolusguldenen, boven de verbeurte van tvoirs. vee oft beesten, voir dyerste reyse, ende voorde tweede reyse opte pene van twelf Carolusguldenen ende de verbeurte van tvee als voire, ende daer toe arbitralick gecorrigeert te worden. Wel verstaende nochtans, dat egeene buytenluyden, van wat qualiteyt zy zyn, tzy beenhouderen oft andere, en zullen mogen ennige beesten oft vee opte voirs. mercten respective genomen zynde, coopen, dingen oft bevorwaerden, by hen selven oft by yemanden anders, dan yerst nae dat de clocke thien uren geslagen zal hebben, om daer en tusschen de borgeren ende ingesetenen deser stadt daer af te moghen hebben hen gherieff, op gelycke pene als voor. Item ende dat oick egheene vleeschouwers van buyten oft van bynnen egheene calveren die byden Keurmeesteren deser stadt

vut, af oft voor quaet gekeurt, ende daeromme de oiren, als voir, afgesneden zullen zyn, en sullen mogen coopen oft laten coopen, by hen selven oft by yemanden anders, noch deselve slagen ende vercoopen, in enniger manieren, opte verbeurte van alle de calveren die sy alsoe gecost ende geslaghen zullen hebben, ende daer en boven van elck calf drie Carolusguldenen eens. Blyvende alle andere ordonnantien opt stuck van tvee ende des daer aencleeft, dese nyet contrarierende, gemaect, in heure cracht ende vigeur.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 408 v/o.)

N° 566.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden een ende twintichsten dach in Aprille, anno XVc LXXXIIII.

Alzoemen verstaet dat ennighe persoonen hen vervorderen, tusschen tSint Jorispoirte ende de Croonenborchschepoorte alhier, buyten deser stadt wallen, te gaen oft af te ryden ende aldaer gruen ende anders te plucken oft vut te steken, ende oick te gaen ende te treden op de borstweeringhen deser stadt, daer door deselve borstweeringhen ende der voirs. stadtwallen gebroken ende wegen om op oft af te climmen, gemaict worden, dwelck nyet en behoirt verdragen te worden, besondere egeenssins tot desen tyde, Zoo gebietmen, van sHeeren ende der stadt weghen, seer scerpelick, dat nyemant, wye hy sy, tsy mans, vrouwen oft kynderen, soe stout en zy, dat hy voortaen in enniger manieren gae oft ryde buyten deser stadt wallen, op arbitrale correctie, noch oick op deser stadt borstweeringhen, waer het oick zy, egheen plaetse vutgenomen, en clummen oft gae, opte verbeurte van zess Karolusguldenen, te bekeeren in drien, deen derdendeel daeraf tot behoef vanden Officier deser stadt, tweede derdendeel tot behoef der selver stadt, ende tderde derdendeel vanden aenbrengere; ende zullen de ouders ende meesters voor henne kynderen ende dienstboden, die bevonden sullen worden contrarie van desen gedaen te hebben, moeten staen ende responderen. Auctoriserende den

Colonnelen, Capiteynen ende allen anderen Officieren van deser stadt Vendelen, op dese ordonnantie scerp regard te nemen ende te doen nemen ende deselve in stricte rigeur ter executie te doen stellen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 409 *v/o*.)

N° 567.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heere den Onder-Schouteth, Borgmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, opten XXVen dach April 1584.

Alsoomen bevindt, dat sommighe herbergiers, taverners, gasthouders, andere borgeren ende ingesetenen, hunne gasten nyet behoirlyck overenbrengen, achter stadthuys alhier, volgende de voorgaende ordonnancie daeraff gemaeckt, en datter eenighe ingnorantie pretenderen, Soo eest datmen, op en nieuws, van sHeeren ende stadtswegen, gebiedt, dat alle herbergiers, taverniers, gasthouders ende andere borgers ende ingesetenen, van wat conditie die syn, datse alle avont, terstont nae tverlaten vande poortclocke, overbrengen henne gasten, achter tstadthuys alhier, met naem ende toenaem ende van waer datse syn, ende dat alle avont, soe lange sy de selfste syn herbergende, opte pene van XXV guldenen, ende voorts arbitralyck gecorigeert te worden, nae gelegentheyt vander saken, anderen ten exempel.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 409 *v/o*.)

N° 568.

Geboden ende vuytgeroepen by Jasparen van Coninckxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren ende Scepenen der stadt van Antwerpen, den XXVIen Aprilis 1584.

Alzoo diversche ongeregeltheyden daghelyckx gebeuren in groote maeltyden ende bruyloften, zoo in nombre van gasten als excessive oncosten, ende dat tallen tyde, ende besundere inde tegenwoirdighe beswaerlycke tyden van oirloghe, daerinne

behoirlycke ordre is gestelt geweest ende behoirt gestelt te worden, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Scepenen deser stadt, begheirende daerinne te versien, hebben geordonneert ende gestatueert, ordineren ende statueren midts desen, dat alle ende eenyegelyck borghere ende innegesetene deser stadt, van wat staet oft qualiteyt hy zy, hem nyet en vervoirdere meer volckx by een te roepen oft te nooden, dan veertich ofte ten alderhoochsten vyftich persoonen, ten waere specialyck by Borgemeesteren ende Scepenen anders waere geaccordeert ende nyet te exocederen de maete vande oncosten naer eenyegelyckx qualiteyt oft middelen. Op de pene dat deghene die meer volckx nooden zal, tzy vuyt oirsaecke van bruyloft oft anderssins, sonder voirgaende consent, zal verbeuren de somme van hondert Rinsguldenen ende daerenboven arbitralyck gestraft worden, naer gelegentheyt vander saecken. De pene pecuniaire te bekeeren in dryen, deen deel daeraff tot behoeve vanden Heere, dandere vander Ammonietie ende het derde vanden armen deser stadt.

M. Suerius.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 410.)

N° 569.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Onder-Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den iersten Mey, anno XV^{c} LXXXIIII.

Alsoo by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt is gheordineert datmen, volghende die resolutie byden Breeden Raedt deser stadt genomen ende de publicatien daer naer ghevolcht, soude vellen ende te neder worpen alle de huysen, schutselen, boomen, haghen ende andere becommeringhe, staende tusschen deser stadtvesten ende den steenen paelen daertoe ghedesigneert ende opghestelt, hebbende totten selven eynde eenenyegelycken dauctoriteyt ende macht gegeven, om tselve te moeghen doene ende tot hunnen particulieren profyte te moeghen haelen, ende hoewel de selve ordonnantie ende consent hem nyet voordere en is sterckende, dan tusschen de voorseyde ghedesignеerde limiten ende paelen, ende nyet

voordere, soo zyn nochtans diversche hen voorderende, buyten der zelve paelen, de huysinghe, boomen ende andere edificien ende ghewas, den goeden borgeren deser stadt toecommende, te verhinderen, plunderen, aff te treckene ende aff te houdene, al tegens de resolutie vanden voorseyden Breeden Raedt ende goede meyninghe van mynen Heeren voors., Soo verbietmen, midts desen, wel expresselycken, dat nyemant, van wat qualiteyt hy zy, soldaet, inghesetene, man- oft vrouwepersoone, hem en vervoordere, buyten de zelve paelen, yet te attenterene oft daer buyten hem te vertreckene, eenighe schaede aen huys, hoff, houdt oft anderssins te doene, tzy int affbreken, affhouwen oft anderssins, op arbitraele straffe, zoo naer de ghelegentheyt ende schaede sal wordden bevonden te behoorene. Ordonnerende voorts, tot effectuacie van desen, den Drossaert van deser stadts heerlyckheyt, tzelve met zynen dieneers te verhinderen ende de ghene die zy selen bevinden yet ter stadtswaerts inne te brengene gheprocedeert vanden erffven, buyten de voors. paelen gheleghen, tselffve hen aff te nemene ende den overtreders mynen Heeren aen te dienen, tot welcken eynde de Wachte, aende poorte wesende, hen zal doen alle assistentie ende faveur.

JOACHIM GILLIS.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 411.)

N° 570.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jasparen van Connincxloo, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten IIII*en *dach May* 1584.

Al eest soo datmen te meer reysen heeft verboden ende geinterdiceert, datmen, inde Buytenyen deser stadt, geene nyeuwe edificien, metseleryen oft tymmeragien maken oft oprechten en soude, namelyck ende onder ander tot Borgerhoudt ende Dambrugge, ende dat, dien nyettegenstaende, diversche persoonen hen vervoorderen contrarie te doen, Soo eest datmen anderwerff, van sHeeren ende der stadts wegen, om alle voirdere beschadicheyt ende inconvenienten te verhueden, hebben *(sic)* geordonneert ende ordonneren *(sic)* midts desen, datmen inde

voors. Buytenyen, als namelyck te Berchem, Kiel, sMarckgraven-Lye, Beurgerhout, Dambrugge ende elders ontrent deser stadt, geen huysen maecken en sal noch eenige andere metselerye oft timmeragien oprechten, duerende dese oirlooghe, ende tot dat anders sal wesen geordonneert, maer selen alleenlyck mogen doen cleyne nootelycke reparatien, tot eeneniegelycx perickele, op aventure, hier naemaels geraden werdde anders daerinne te versien.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 412.)

N° 571.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Coninexloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, den negensten dach in Meye, anno XV^c ende LXXXIIII.

Alzoemen bevynt, dat opte Sondaghen ende andere leechdaghen, diemen gewoonlick is, oft van sHeeren ende der stadt weghen geboden worden, te onderhouden, voor noen, onder de predicatien, opten Me(i)r, opte Pleyn, by dYseren Waghe ende elders bynnen dese stadt, mangelingen, vercoopinghen ende tuysscheryen geschieden, van conynen, duyven, voghelen ende andere dyergelycke aldaer groot getyer maeckende, ende verlatende Godswoort te hooren, tot welcken eynde men nochtans principalick de Sondagen ende leeghdaghen is onderhoudende; Zoe wort, van sHeeren ende der stadt weghen, zeer scerpelick verboden, dat nyemant voortaen hem en vervordere op ennige Sondaghen oft leechdaghen, voor noen, onder oft soe lange als de predicatien sullen dueren, dat is voor elff uren opten Me(i)r, opte Pleyn, by dYseren Waghe oft elders bynnen deser stadt, te coopen oft vercoopen, mangelen oft vertuysschen, ennige conynen, duyven, voghelen oft andere dyergelycke, opte verbeurte vande zelve, ende daer en boven noch van drie Carolusgulden, deen derdendeel tot behoef vanden Heere, het tweede vander stadt ende het derde derdendeel vanden exploicteurder.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 412.)

N° 572.

Geboden ende vuytgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten IIen dach in Junio 1584.

Alsoomen seeckerlycken verstaet dat diversche schippers hen dagelycx vervoirderen diversche goeden, waren ende coopmanschappen in heure schepen te laden, aleer den Controlleurs blyckt by paspoorten, dat de voorseyde goeden, waren ende coopmanschappen opde middelen vande Generale Staten behoirlycken verlicent syn, ende dat oock de arbeyders ende wagenlieden deser stadt hen vervoirderen de aencommende ende geloste goeden, waren ende coopmanschappen te vervueren vande kayen, sonder dat den voors. Controleurs vande voors. paspoorte gebleken is, als voore, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadts wegen, wel scherpelycken gebiedt, dat nyemandt vande schippers, wie hy oock sy, hem vervoirdere eenige goeden, waren ende coopmanschappen in heure schepen oft schuyten te laden oft inne te nemen, voor ende aleer den voors. Controlleurs gebleken sal syn vande behoirlycke paspoorte, op verbuerte van heurlieden schepen ende schuyten, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te wordden. Interdicerende ende verbiedende allen arbeyders ende wagenlieden, wie sy syn, dat sy hen nyet en vervoirderen eenighe aengecommen oft geloste goeden vander kayen deser stadt te vervueren, voor ende aleer, oock gelyck voorseyt is, den voors. Controlleurs gebleken sal syn vande behoirlycke paspoort, ende dat daerenboven alle de voors. arbeyders ende wagenlieden oock sullen gehouden wesen, ten versuecke vande voors. Controlleurs, den selven Controlleurs te dienen, om, des versoecht synde, op behoirlycken salaris, de goeden, coopmanschappen ende waren te vervueren, ter plaetse daer de voors. Controlleurs die begeren vervuert te hebben, ende dat sonder eenich jegenseggen oft weygeringhe, opde verbuerte ende pene den arbeyders van heure poorterye ende den wagenlieden van heure wagen ende peerden, ende daerbeneffens oyck arbitralyck gecorrigeert te wordden. Verbiedende insgelyck wel scherpelyck allen ende eenenyegelycken, van wat qualiteyt oft stant hy zy, den voors. Controlleurs,

int cleyn oft groot, met worden oft wercken, te misseggen oft misdoen, in eenige manieren, ende dat op arbitrale correctie, anderen ten exempel.

Joachim Gillis.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 413.)

N° 573.

*Geboden ende vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heer van Wanrode, Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opden XII*en *Juny* 1584.

Alsoomen bevindt dat dagelycx binnen deser stadt commen woonen, vuyt alle quartieren, vele ende diversche persoonen, sonder datmen is verseeckert van heure qualiteyten ende conditien, dwelck in desen jegenwoirdighen tyt is subject vele dangiers ende periculen, ende dat, onder andere, oyck hen in dese stadt begeven vele leechgangers ende vagabonden, ende die nyet anders en soecken dan met bedelen te leven, daer deur de goede borgers ende innegesetenen deser stadt, die tot armoede gecommen zyn, wordden ontrocken de aelmoessen ende veroirsaeckt seer groote confusie ende onordeninge, deur de groote menichte van alsulcke ledige bedelaers, die dagelycx dese stadt meer ende meer vervuellen, Soo eest, dat mynne Heere den Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raidt deser stadt van Antwerpen, hebben geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren midts desen, de poincten ende articulen hier naer volgende :

Inden iersten, dat, binnen de acht dagen naede publicatie van desen, sullen gehouden wesen vuyt dese stadt te ruymen, alle de huyslieden ende boeren, die in dese stadt zyn gevlucht, die nyet en syn toegelaten ende opgeteeckent, inder manieren hier naer volgende, ende vertrecken naer heure quartieren, oft nemen heure residentie binnen de Buytenye deser stadt oft elders, daer sy tselve sullen gheraden vinden.

Dat oock alle vagabonden ende leechgangers, tzy vrouwen oft mans, jonck oft oudt, sullen schuldich syn te vertrecken

wt dese stadt, binnen dry dagen, sonder daer inne langer te blyven oft wederomme te commen, opde geesselinge.

Dat nyemandt hem voortane en sal vervoirderen te gaen bedelen, oft in kercken, oft voor de kerckdeuren, oft op eenige hoecken vande straten, oft andere plaetsen hem te vinden om te bedelen, tware op Sondaghen oft geboden Biddaghen oft Werckdaghen, op pene van geapprehendeert ende vuyt deser stadt ghegeesselt oft anderssints gestraft ende gecorrigeert te wordden, nae gelegentheyt vande saecke, wtgenomen jongers die heure ambachten leeren ende die onder eenich ambacht opgeteeckent syn, gelyck hier naer geseyt wordt, de welcke oock daertoe sullen moeten consent hebben vande Aelmoesseniers deser stadt, binnen acht dagen naede insinuatie van desen, ende dragen het oudt teecken daertoe geordonneert, dwelck hen byde Aelmoesseniers sal gegeven wordden, ende alleenlycke mogen om aelmoessen bidden, des noenens, vanden elven tot den een uren, ende nyet des avonts noch op eenige anderen tyde.

Ende op datmen, nu tertyt ende in toecommenden tyden, soude mogen kennen de borgers ende ingesetenen deser stadt ende den gene die daer vooren behoiren gehouden te wordden, ende op datmen oock mach verseeckert wesen vande conditien ende qualiteyten vande gene die binnen deser stadt heure residentie hebben genomen oft alnoch souden willen nemen, Soo hebben mynne Heere den Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt geordonneert ende gestatueert, ordonneren ende statueren midts desen, dat in dese stadt van Antwerpen, nyemandt en sal mogen blyven woonen noch voortane toegelaten wordden, om alhier syne residentie te nemen, ten waer hy voor een poorter oft ingeseten vande selve, oft als vrempde ende vande natie ware bekent ende gehouden, ende oversulcx oock opgescreven, inder manieren naervolgende :

Inden iersten, dat alle poirters die onder eenighe ambachten oft natien, die Dekens oft Superintendenten hebben, resorteren, sullen opgeteeckent wesen by heure Dekens ende de verwers ende heure supposten sullen opgeteeckent wordden by de Staelders, met declaeratie van waer sy syn, in wat wycke, strate ende huyse sy woonen.

Item alle leerjongers, alnoch nyet int ambacht, noch poorters wesende, tsy die woonen ten huyse van heure meesters oft van buyten comen om te leeren, oft die in dachhueren gaen wercken, sullen van gelycken moeten opgeteeckent wesen byde voors. Dekens.

Item alle poorters, nyet wesende in eenighe ambachten ende die doen poortersneeringe, oft die hen generen met coopmanschap int gros, sullen moeten opgeteeckent wesen by de Wyckmeesters vanden wycke daer sy woonachtich syn.

Item alle ingesetenen, geen poirters wesende, van wat staet, qualiteyt oft conditie die zyn, sullen oyck opgeteeckent wesen, byde voors. Wyckmeesteren inden quartiere, daer sy woonachtich syn.

Ende, voor soo vele als aengaet de natien als Oisterlingen, Engelschen, Portugiesen ende alle andere die geprivilegeert zyn om Consuls te hebben, sullen gestaen, midts opgeteeckent wesende byde voors. Consuls.

Item de gene die nyet en syn notoirlycken gehouden ende bekent als resorterende onder de poorters oft ingesetenen van dese stadt oft vande natie, sullen bescheedt moeten nemen vande voors. opscryvinge.

De voors. Wyckmeesters, Dekens vande ambachten ende Consuls vande voors. natien, sullen voortane goede sorge dragen, dat sy nyemanden onder de poorterye en laten opteeckenen, noch in heure ambachten en nemen, noch als leerjongers, oft die in dachhueren gaen wercken, oft als resorterende onder de natien laten opscryven, dan de ghene die behoirlycke attestatie brengen van waer sy zyn, van wat qualiteyt oft conditie ende vande redene van hun vertreck ende veranderinge van woonplaetse, midtsgaders den middel daermede sy hen meynen te onderhouden, ende dat sy de stadt ende Aelmoesseniers nyet lastich en sullen vallen, ende allen andere nootelycke cierconstantien.

Ende sullen de Wyckmeesteren ende Capiteynen, ende Officiers vande Vendelen, int maecken vande cohiers vande borgers ende ingesetene, ende de gene die onder heure Vendelen resorteren, sonderlinge goet regard nemen, dat onder heure Wycken oft Vendelen niemandt en schuyle, die nyet en zy begrepen onder de voors. borgers, ingesetenen oft vrempde natien.

Ende soo wanneer sy daerane sullen twyffelen, sullen alsulcke persoonen mogen ordonneren bescheet daeraff te laten sien.

Ende en sal nyemandt georloft wesen eenige huysen oft cameren te verhueren aen eenige persoonen, oft iemanden inden cost te nemen, ten zy dat hy wel geinformeert sy oft dat hem blycke dat de selve onder de poorterye, ambachten oft natien resorteren, opde pene van twelff Karolusguldenen, te verbueren by den gene die contrarie dede, voor de ierste mael, ende voorde tweede mael, vierentwintich guldenen, ende noch

respective daerenboven gecorrigeert te wordden, naer gelegentheyt vander saecken, te bekeeren in dry deelen, deen deel den Heere, het tweede der stadt ende het derde den aenbrenger.

Item en sal geen meester geoirloft wesen eenige leerjongers aen te nemen, oft iemandt te wercke te geven, ten zy dat hem blycke van het bescheedt vande voors. opteeckeninge, op de pene van een pont Vlems, te verbueren voor dierste mael, ende twee pont voorde tweede mael.

Ende de gene die verhuyse van deen Wyck in dander oft van deen strate in dander, ende veranderen van Capiteyn, tzy de selve mede waecken oft, onder contributie, vry syn, sullen bescheedt moeten brengen vanden Wyckmeester ende Capiteyn, daer onder sy hebben geresorteert aleer sy elders sullen mogen woonen, opde pene van vier Karolusguldenen, volgende den achtsten artyckel vande Ordonnancie gemaeckt opde Wacht.

De voors. opteeckeningen sullen alle dry maenden, oft soo dickmael als tselve sal wordden geordonneert, tsamen gebracht wordden onder de Hooftmannen ende Wyckmeesteren, om de selve te confereren met de cohieren ende op als sulcke regard te hebben, alsmen sal bevinden te behoiren.

Item en sal nyemandt geoirloft wesen herberge te houden, om volck te logeren, dan by consente van Borgermeesteren ende Schepenen, welck consent sy selen gehouden wesen te versuecken binnen acht daghen naede publicatie van desen, ende hen voorts reguleren in regard vande vrempde te herberge commende, volgende dordonnancie opt feyt vanhet logeren gemaeckt, de welcke, soo in regarde vande voors. herbergiers als anderssints, sal plaetse hebben.

Ende en sal oock nyemant aen eenige bedeleers oft andere, levende op aelmoessen, eenige huysen oft cameren mogen verhueren, sonder consent van dAelmoesseniers, dewelcke oock geen consent en sullen geven dan den genen die zy weten dat, inder manieren voors., wordden gehouden voor borgers oft ingesetenen deser stadt, ende die daeraff bescheedt hebben ende die sy oversulcx aelmoessen vuytrecken, opde pene, voor het ierste mael, van XII guldenen, ende voor de IIe mael, XXIIII guldenen, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, het IIe dAelmoesseniers ende het IIIe den aenbrengere.

Ende dit al by provisie ende sonder prejudicie vander ordonnancie vander Wacht ende vande ordonnantie ende privilegie den ambachten verleent, ende alle andere de policie deser stadt concernerende. Ende behouden mynen Heere den Schouteth,

Borgermeesteren ende Schepenen het vermeerderen, verminderen ende veranderen van dese ordonnantie, ende daerop te disponeren gelyck sy nae gelegentheyt vanden tyde sullen bevinden te behoirene.

JOACHIM GILLIS.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 414.)

N° 574.

Geboden ende vuytgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, den lesten dach in Junio, anno XV^c ende LXXXIIII.

Men condicht ende laet weten eenenyegelicken, dat myne Heeren de Gedeputeerde vanden Staten des Lants ende Hertochdoms van Brabandt, alnu mede onder andere verpacht hebben den impost opt graen ende meel, bynnen deser stadt, metten byvanck der selve, nae oude gewoonte, voor thalf jaer, innegaende den tweeden July naestcomende, ende dat eenyegelick daer af, volgende dordonnantie ende instructie daer op gemaect ende in druck vutgegaen, schuldich is ende zal zyn te betaelen ende voorts hem te reguleren zoe hier nae volcht:

Ierst van elcke veertele tarwe Antwerpsche mate. zeven schellingen, drie penningen, V blancken.

Van elcke veertele rogs tegens drie gulden dlast. . . . . twee blancken, een negenmanneken.

Van elcke veertele masteluyn. . . . . vyer schellingen.

Van elcke veertele spelte gerst oft boonen als boven. . . . . drie schellingen, drie penningen, V grooten, een myte.

Ende van alle andere meerdere ende mindere maten zalmen betaelen nae advenant.

Item van elcke tonne meels, van buyten slants innecomende ende in Brabant gesleten, sal de borger, huysman, backer oft slyter van dien betaelen . . . . vyer schellingen.

I.

Item van alle wit ende tarwe gebacken broot, comende van buyten Brabandt, sal betaelt worden den XXV^en penninck vande weerde van dien, byden vercooper oft innebrenger.

II.

Sal den voirs. impost vanden grane betaelt worden den pachter vander plaetsen daer tselve gemalen wort ende aengaende tgraen buyten Brabant gemalen, ende in Brabandt gebrocht, om aldaer te verbacken oft verbact zynde te sluyten, sal daer af den impost betaelt worden, ter plaetsen daer tselve gebacken ende gesleten wort.

III.

Is nochtans tverstandt, datmen alleene sal den impost betaelen vanden grane, dwelck verbact is oft anderssins verbesicht, vutgenomen tgene dwelck verbrouwen wort.

IIII.

Maer ingevalle yemant tarwe met rogge gemengt doet malen, daer af dmeestendeel oft daeromtrent terwe is, sal den impost betaelt worden als vande tarwe alleene nyet gemengelt ende tot dien salmen betaelen het voirs. hoocsel vande molsteren tarwe.

V.

Item sal de pachtere in regarde vanden backers ende voorder nyet, moghen ophaelen ende nemen, indient hem belieft, den vont van het tarwen meel, dwelck zy in hun bewint zyn hebbende; dies salmen hem wederomme tsynen afscheyden den vont oft blyf afnemen.

VI.

Dat nyemandt, wye hy sy, hooghe oft leeghe, ennich graen van buyten synen huyse en zal moghen ontfangen, om te malen oft bynnen zyne molen gemalen sal mogen verporren, ten zy dat tselve den pachter te voiren zy geadverteert geweest oft daer af hebbe een maelteecken, op de pene van zess guldens ende daer toe op te verbeurte vande selve goeden.

VII.

Item en sal oick nyemant, wye hy sy, ennich graen malen oft doen malen, op ennige quernen oft andere molenen, die hy bynnen zynen huyse soude mogen hebben, tsy tot zynen eygenen

behoeve oft yemanden anders, sonder den pachters te voiren te adverteren, oft daer af te hebben een maelteecken, op de verbeurte van XXV gulden, te betaelen byden ghenen daer die querne, oft molen in huys zal wesen, sonder regard te nemen weder sulcx by hem selfs is gedaen oft by yemanden anders, ende daer en boven op de verbeurte vande granen.

VIII.

Item zullen alle mulders, kerdryvers ende hare knechten eedt doen in handen vanden Officier, endie die vanden gerichte egheen graen tontfanghen sonder briefken oft teecken vanden Collecteur oft pachter vanden voirs. impost. Ende ingevalle van weygeringhe vanden voirs. eedt te doen, ten versuecke vanden Collecteur oft pachter, sulck als voirs. is, en zullen nyet mogen malen, op pene van thien gulden, tappliceren als voir, ende soe dick ende menichmael hy gevonden sal worden gemalen te hebben, sonder den voirs. eedt gedaen oft zonder briefken oft teecken ontfangen te hebben.

IX.

Welcke briefkens de mulders gehouden zullen wesen, teynde van elcke weke, wederomme te brengen, in handen vanden collecteur oft pachter, oft henne gecommitteerde, om die by zyn registeren oft boeck geconfereert te worden, ende alle frauden van contrefeyten oft anders te voorcomen.

X.

Indien ennige mulders, steckhueders, wageluyden, kerluyden, cordewagenaers, scippers oft andere persoonen yemanden ennich graen oft meel toevuerden, toebrochten oft vut der molen, als voiren, tot behoef van yemanden hulpen verporren, voor ende aleer hen bleke, dat de pachter vanden impost des te vreden ware oft daer af, als boven, hadde gegeven zyn maelteecken, sal de voirs. pachter de voirs. innedoenders tot betalinghe van zynen impost moghen bedwingen ende daer en boven vervallen inde pene van XXV guldens, te bekeeren als voir, behoudelick deselve innedoenders hun verhael opden ghenen die tselve innegenomen oft ontfangen sal hebben. Ende oft men bevonde dat ennige mulders oft kerdryvers geladen hebbende op een carre rogge ende tarwe, tselve alleenlick verclaerde voor

rogge, sal alsdan de tarwe verbeurt wesen ende de mulder oft kerdryver, telcker reysen, vervallen inde pene van XXV gulden.

XI.

Dat oick nyemant, wie hy sy, backer, mulder oft kerdryver ofte hare knechten, ofte yemant anders vut haren name, moghen op yemant anders briefken oft teecken eenich graen ter muelen doen oft door vueren, om gemalen te worden, op de verbeurte vande zelve granen ende daer en boven verbeuren de pene van XXV gulden.

XII.

Dat de pachters vanden imposte zullen, tot hennen coste, mogen inde muelens stellen ennige steckhouders, om regard te nemen op trecht vanden imposten, dwelck aldaer verschynt, soe wel in respecte vanden slete vande mulders als anderssins, sonder hen te derven betrouwen opt verclaren vanden selven mulders.

XIII.

Alle persoonen hebbende eygene meulenen in hun huysen ende van gelycken de mulders, willende malen tot hennen nootdruft oft provisie, oft oick om dmeel te vercoopen in specie, sullen al voiren schuldich zyn den pachtere oft zyne gecommitteerde te vercondighen haeren muelen ende de meyninge van hun malen ende voorts te doen ende te volbrenghen, tgene des voorseyt is, op de pene van te vervallen int dobbel vande boete boven verclaert.

XIIII.

Zullen oick de voirs. meulders gehouden wesen, alle maenden oft vyf weken ten lancsten, henne tarwemolster over te brengen ende te comen verclaren, ende den impost daer van betaelen, op de pene van XXV gulden, by hun te verbeuren, soe dicwils als zy in gebreke sullen wesen dat te doen.

XV.

Verbiedende wel expresselick den voirs. pachters ende heurlieder gecommitteerde yemanden aen te locken oft ennige moderatien oft quytscheldinghen, trecht vanden voirs. impost te

doen, om daer deur ter selve te trecken oft keeren van des hen aenstaet te doene, in prejudicie ende ten achterdeel van andere pachters, opde pene van XXV gulden, te verbeuren telcker reyse als tselve geschieden soude.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 416.)

N° 575.

*Geboden ende vuytgheroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XI*en *July* 1584.

Alsoo de Heere ende de stadt volcomelyck geinformeert syn, hoe dat de cooplieden, hen geneerende met granen, boter, kaese, sout, hout, torff ende dierghelycke waeren te vercoopen, alle de selve waeren grootelyckx zyn opstekende ende tot seer ghrooten excessiven pryse vercoopende, waer deur de borghers ende inghesetenen deser stadt grootelyck worden vercort, om in tselve te voorsiene, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, wel scherpelyck gebiedt, allen den ghenen die hen gheneeren met de selve waren te vercoopen, dat sy die niet hoogher noch dierder en sullen vercoopen dan alsoo hiernae volght, te weten :

De veertele vande beste terwe . .	6	gulden	II	stuyvers.
De naeste beste	IIII	„	X	„
Den besten rogge	II	„	X	„
Tgemeyn goet.	II	„	VII	„
Tpont Delfsche boter.	—		IIII 1/2	„
De Vriesche	—		III 1/2	„
Tpont ouden Hollantschen kase. .	—		II	„
Den nieuwen.	—		II blancken 1 oort.	
Tvat souts	I	„	IIII	stuyvers.
Tpont specx	—		III	„
Westfaelsche hammen tpont	—		IIII 1/2	„
Thondert eyeren.	—		XXIIII	„
Het last Hollantschen torff	VIII	„	—	
Den Gelderschen torff.	V	„	X	„
Thalff hout ende poorters.	XII	„	—	

Gebiedende voorts eeneniegheiyck zyne winckels te openen,

ende de voors. waren niemanden te weygeren, maer eeneneghelyck die te vercoopen, ten pryse voors. op de pene, soo wie contrarie van dien bevonden sal worden gedaen te hebben, van hondert Carolusguldenen, voor dierste reyse, ende voor de tweede daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden.

Onderteeckent : ZUERIUS.

(*Gebodboeck vol. D, fol.* 417.)

N° 576.

Geboden ende vuytgheroepen by Joncher Philips van Schoonhoven, Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVII^en^ July XV^c^ LXXXIIII.

Alzoomen bevindt, dat eenighe persoonen, borgheren ende inghesetenen deser stadt, ende, onder andere, die ghene vande vermoghenste ende gequalificeerste wesende, ende haere welvaren ende ryckdommen in goeden tyt binnen der selver gewonnen ende vercreghen hebbende, hen vervoirderen vuyt deselve stadt te vertrecken, ende t'absenteren ende heymelyck heur Vaderlandt te verlaeten, omme de gemeyne lasten te ontvliedene, tzy vuyt armherticheyt, ydele vreese, oft vuyt andere onghefondeerde consideratien, hen daertoe beweghende, waer deur den anderen goeden borgheren ende ingesetenen oorsaecke van achterdencken ende cleynmoedicheyt wordt ghegheven, ende oyck de stadt geschapen ware, lancx soo meer, van heure borgheren ende inghesetenen ende besundere van deghene die meest vermoghen, gebloyt te wordden, ende dat de lasten alleenelyck zouden blyven opden ghenen die om haer vromicheyt ende getrouwicheyt te bethoonen, binnen deser stadt syn blyvende, Soo eest dat, omme hier inne naer bebooren te versien ende ordre te stellen, mynen Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt, geordonneert hebben ende bevolen, ordonneren ende bevelen midts desen, dat egheen manspersoonen, van wat qualiteyt oft conditie die zyn, binnen dese stadt residerende, ende haere woonplaetse jeghenwoirdelyck houdende, het sy als borgher oft als ingheseten, hen en sullen vervoirderen vuyt dese stadt te vertrecken, het sy int heymelyck oft openbaerlyck, opde pene van dat haere goeden terstont aenveert ende

geappliceert zullen worden tot alsulcken behoeve ende omme soo geemployeert te wordden, alsmen sal bevinden te behooren. Ordonnerende ende gebiedende voorts, mynen voors. Heeren, dat de ghene die binnen dese stadt gewoont ende hare residentie gehadt hebben, het sy als borgers oft inghesetenen, als boven, ende vuyt dese stadt sonder behoorlyck consent, tzedert den tyt van drye maenden herwaerts zyn vertrocken, gehouden sullen syn wederomme binnen deselve stadt te keeren, omme haere residentie aldaer te houden, ende dat binnen den tyt van XIIII daghen voir deghene die binnen slants syn, ende van drye maenden voir dieghene die over zee, over sant zyn, naer de publicatie van desen, opde pene ende verbeurte als boven.

M. Suerius.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 417 v/o.)

N° 577.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIen dach in Julio, anno XVc LXXXIIII.

Alzoe de gemeyne vyanden jegenwoirdelick alle gewelt ende fortse aenwenden, om dLant van Brabant te benauwen ende te brengen in een eeuwige slavernye, ende selve te beroeven, zoe wel vande privilegien als vande ware Cristelicke Religie ende exercitie der selver, gebruyckende daer toe alle quade listighe aenslagen ende practycquen hen mogelick zynde, dwelck God almachtich, om der sonden wille, oick dicwils is toelatende, waer tegens eenyegelick godvreesende mensche gehouden is met oitmoit, vasten ende bidden, de gramscap Gods te stillen ende te voircomen, soot tselve tot allen tyden in alle wel geordonneerde Republycken ende besondere inde ghene die mette kennisse Gods verlicht zyn, gebruyckelick is geweest, Zoe eest dat myne Heeren Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt deser stadt eenen gemeynen Vastendach ende Biddach geordonneert hebben, den welcken zy met desen vercondighen, om bynnen deser stadt gehouden te worden op en Woensdaghe, namentlick den vyfendetwintichsten dach deser loopender maendt van Julio naestcomende, ten eynde eenyegelick hem alsdan, soe wel

nae noen als voor noen, nerstelick ter kercken begheve, om Gods woort te hooren, te vasten ende den Heere vyerichlick, vut gront zyns herten, met een nedrich gemoet, te bidden, dat Hem believen wille, door Zyne groote onvutsprekelicke genade ende bermherticheyt, om Cristi wille, vut genaden (Zyne gramscap nederleggende ende van ons wendende,) ons alle onse sonden te vergheven ende voorts alle onse saicken, handel ende resolutien voor te staen, te dirigeren ende te beweghen tot Zynre glorie, opbouwinghe ende conservatie vande ware Cristelicke Religie, ende exercitie der selver, ende oick vande privilegien deser Lande ende van dese stadt, ende eyntelick deselve stadt ende tgemeyn Lant van alle aenslagen ende practycquen der vyanden te bewaren ende te verlossen. Gebiedende daeromme dat nyemant hem en vervordere ten voirs. daghe ennige winckelen te openen oft met cramen voorts te staen, om yet te venten oft te vercoopen, in enniger manieren, opte pene van zess Karolusguldenen, te bekeeren deen helft tot behoef vanden Officier, ende dander helft vanden huysarmen deser stadt.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 418.)

N° 578.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIen July, anno XVc LXXXIIII.

Alsoe byde Leden deser stadt van Antwerpen, respective opten XXIIIIen ende XXXen in Meye ende den XIIII July lestleden, is geconsenteert, ten behoeve vande Gedeputeerde van mynen Heeren den Staten van Brabant, om te vervallen de costen vande oorloghe de maentlicke quotisatie van alle gequalificeerde borgers ende ingesetenen, mits settende, eenenyegelicken nae zyne macht ende qualiteyt, ende dat dien volgende de cohieren vande quotisatie zyn behoirlick gemaict byde ghene die de Leden daer toe hebben gecommitteert ende by mynen Heeren Borgermeesteren ende Scepenen, collegialick gearresteert, Soe

eest datmen, van sHeeren ende vander stadt weghen, gebiet ende beveelt, allen ende eenenyegelicken vanden gequotiseerden borgeren ende ingesetenen, promptelick te comen betailen, opter stadthuys alhier, opte camer daermen gewoonlick is den Hondertsten- ende Vyfstenpenninck te ontfangen, in handen vanden Gecommitteerden totten ontfanck vande voirs. quotisatie, aldaer sittende, den taux daer hy op geset is nae forme ende luyt vanden billect dat hem tot dien eynde zal worden gesonden. Op pene vande ghene die in gebreke zullen blyven, van te betailen, bynnen den derden daghe nade receptie vanden voirs. billect, daer vorens reelick ende metter daet geexecuteert te worden, sonder faveur oft dissimulatie.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 418.)

N° 529.

Geboden ende vuytgeroepen by Gaspar van Conincxloo, (Onder-) Schouteth; Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIIIIen July 1584.

Alzoo de Heere ende de stadt verstaen ende volcomelyck geinformeert syn dat diversche Borgheren, innegesetenen deser stadt ende andere, in grooten getaele, daghelycx hun vervoirderen over tVeer, in Vlaenderen, te trecken, daer zy, by drancke wesende ende anderssints, niet alleenelick dwerck, dwelckmen daer doet, zyn belettende, maer oyck, onder tdexel van dien, eenighe commen (alzoo myne Heeren daer van secretelyck ende voir seker veradverteert syn,) expresselyck om tselve werck te bespieden, den vyandt vande geleghentheyt ende staet van dien te verwittighen, ende alzoo deser stadt ende gemeyne saecke des Landts te crencken, soo vele in hun is; Soo eest dat de Heere ende de stadt geordineert hebben ende bevolen, ordineren ende bevelen midts desen, dat niemandt, van *(wat)* qualiteyt oft conditie hy zy, hem en vervoirdere over tVeer te trecken ende te gaen, dan deghene die aldaer wercken ende anderssints, van tsHeeren ende deser stadt weghen, gesonden worden, ende dat voir den tyt van XIIII daghen, opde pene van sesse guldenen,

te betaelen byden ghenen die contrarie van desen bevonden sal worden gedaen te hebbene. Bevelende daerenboven den Guldebroederen ende andere die de wacht aen dBierhoot hebben, tot effecte van tgene voornoemd is, alle behoorlycke toesicht te nemen ende den overganck van deghene die aldaer niet te doene en hebben te beletten. Onderteeckent : M. Zuerius.

M. Zuerius.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 418 *v/o.*)

N° 580.

*Geboden ende vuytgheroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVII*en *July* 1584.

Alzoomen totte fortificatie van tfort van tVeir, geleghen teghen over deser stadt, jeghenwoirdelyck van doene heefft een goet getal van peerden ende kerren, om tselve met allen moghelycken vliet ende neersticheyt, geduerende desen saisoene, op te bouwen tot versekerheyt der selver stadt ende der inwoonderen van dier, Soo ist datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelycken beveelt, volghende tgene men in voorgaenden tyden gewoonlyck is te doene, dat alle deghene die eenighe treckpeert oft peerden binnen deser stadt ende byvanck der selver zyn houdende, gehouden ende schuldich sullen wesen, eens ter weken, voir elck peert, met zyne kerre ende elck opden dach die hen byden Gedeputeerden totter fortificatie aengenoempt sal worden, te commen wercken, opt voornoempd Veer, daermen peerden ende kerren over sal setten sonder hunnen cost, om te wercken ter plaetsen diemen eenenyeghelycken, aldaer zal designeren. Opde pene datmen den gebrekelycken, voir elcken dach die hy in gebreke zal zyn geweest, drye daghen continuelycken zal doen wercken aende voornoempde fortificatie ende daerenboven dat zy de straete niet en sullen moghen met henne peerden gebruycken totter tyt toe zy hunne faulten ende tachterheyt van kerren sullen hebben voldaen oft metten Gedeputeerden vander fortificatien zullen zyn overcommen ende

voirde voldoeninghe behoorlycke borghe gestelt, voor welcke faulten ende tachterheyt men deselve reelycken, by apprehensie van persoonen ende vuytspanninghe van peerden, zal moghen executeren. Gebiedende allen wachten dat zy dèn dienaers die de voors. executie zullen doen, des versocht synde, doen alle bystant, hulpe ende assistentie; dies hebben myne voornoempde Heeren, vuyt sunderlinghe gratien, gegundt ende geaccordeert vrydom vander wachte allen denghenen die met henne kerren ende peerden der fortificatie zullen dienen, alsboven, voir den tyt dat zy hun daerinne zullen becommeren ende employeren.

M. Zuerius.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 419.)

N° 581.

Geboden ende vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten Ien Augusti 1584.

Alzoomen bevindt dat in dese jegenwoordige gelegentheyt der orloghe, die jegens den Spaengiaerts ende henne adherenten, gemeyne vyanden, verdruckers ende verdervers onses Vaderlants, met gemeyne resolutie vande Generale Staten der Geunieerde Provincien ende particulierlyck des Hertochdoms ende Lants van Brabant ende Leden der zelver, aengenomen is ende gevuert wordt, eenige particuliere persoonen, hen vervoorderen, onder tdexsel van vrede te maecken, metten selven Spaengiaerts, ende andere vyanden des Lants, oft met den malcontenten ende den crych tot een eynde te willen oft weeten te brengen, particuliere propoesten ende comunicatien te houden, met oyck heymelycke vergaderingen ende monopolien te maecken, waer mede zy de goede borgeren ende innegesetene deser stadt van haere schuldige plicht tot den gemeynen Vaderlande soecken listelyck aff te trecken, ende in alle manieren flauwhertich te maecken, omme oversulcx de gemeyne resolutien des Lants ende deser stadt te breken ende crachteloos te doen wesen, jae de stadt ende de gemeyne Provincien, in misverstandt,

desunie ende tweedracht te brengen, hetwelck, zoo het nyet en werdde voorgecoemen, soude eyndelyck mogen grootelyck verachteren in het gemeyne welvaren deser stadt ende der gemeyne Landen, ende groote inconvenienten veroirzaecken; oyck dat het egeenssints toe en staet particuliere persoonen met propoesten, comunicatien oft anderssints de gemeyne resolutien des Lants te contravenieren, insunderheyt aengaende het voeren vander orloghe oft het tracteren vanden peys, het welck in egeene gereguleerde Republicquen oft steden geleden oft toegelaten en wordt, noch en behoirt te wordden, mits dat het gene dat den gemeynen crych oft den vrede aengaet, behoirt by gemeyne ende eendrachtige resolutie der Staten, Landen, Provincien, Steden ende Leden der zelver gehandelt ende getracteert te wordden, in zulcker vuegen, dat het oyck den Hertoge van Brabant selve nyet georlooft en is, naevolgens de Blyde Incomptste, nopende den vrede oft den crych yedt te verhandelen, zonder voorgaende consent ende verwillinge der Staten des Lants ende der Leden derzelver; maer behoiren de geene die eenige saecken zouden mogen weeten, de welcke zy meynen tot welvaren des Lants ende deser stadt te dienen, de zelve myne Heeren vander Magistraet oft den geenen over de Regeringe gestelt zynde, met alle behoirlyck respect aen te geven; Soo eest, dat, om naer behoiren te versien in tgene voors. is, ende alle inconvenienten voor te coemen, men scherpelyck verbiedt, van sHeeren ende stadts weghen, dat nyemandt van wat qualiteyt, conditie oft natie hy zy, hem zal vervoorderen in dese jegenwoordige gelegentheyt eenige propoesten te houden oft te scryven, tzy mondelincx oft schriftelyck, noch eenige discoursen, comunicatien ende vergaderingen van particuliere persoonen over het maecken des paeys oft vueren der orloge te houden, op pene van geacht te wordden als seditieux ende perturbateurs der gemeyne ruste, ende oversulcx naer gelegentheyt der zaecken, zonder dissimulatie, gestraeft te wordden, maer eenyegelyck sal hem zyn schuldige plichts quyten, naer zyne beroepinghe, om het Vaderlant te helpen voorstaen, opdat de goede eendracht, vrede ende unie deser stadt ende der Geunieerde Provincien wel ende behoirlyck onderhouden mach wordden.

Berlicom.

(*Gebodboeck*, *vol. D. fol.* 419.)

N° 582.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXI*en *Augusti* 1584.

Alzoo men bevindt dat eenige persoonen hen dagelycx vervoorderen met schuyten ende platte schepen te varen binnen het Oosterweels lant, daer het water jegenwoordelyck is in gelaeten, dwelck in desen tyt zeer periculeux is, ende daer deur den vyandt middel gegeven wordt, omme de selve schuyten ende schepen te mogen becoemen, ende daer mede dese stadt ende de gemeyne saecke te beschadigen, sulcx dat daer inne dient versien ende geremedieert te wordden, Soo eest, dat, omme sulcx te doen, men scherpelyck gebiet, van sHeeren ende stadts wegen, dat nyemandt, van wat qualiteyt oft conditie hy zy, hem en sal vervoorderen binnen den voors. lande te varen, omme eenige oorsaecke, hoedanich die soude mogen wesen, met eenige schuyten, platte schepen oft andersints, in eeniger manieren, sonder daertoe te hebben behoirlyck bescheet, commissie oft paspoort vanden Colonnellen deser stadt, op pene van te verbeuren de voors. schuyten oft schepen, sonder oochluyckinge ende dissimulatie, ende voorts arbitralyck, na gelegentheyt vande saecke, gecorrigeert te worden.

BERLICOM.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 419 *v/o*.)

N° 583.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Coninxloo, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXI*en *Augusti* 1584.

Alzoo alhier, byden Leden deser stadt, opten XXIIIen July lestleden, geresolveert ende geordonneert is, datmen van alle goeden ende coopmanschappen, zoo wel vande geenen die naer den voors. XXIIIen July vuyt dese stadt gevuert ende

getransporteert zouden wordden, als van de geene die alreede seedert den VIen July daer te vooren vervuert ende getransporteert zyn geweest, betaelen zoude vyff ten hondert; ende datmen verstaet ende behoirlyck onderricht is dat verscheyde persoonen alnoch in gebreke zyn, tgene tzelve is bedraegende, te betaelen vande goeden die zy seedert den voors. VIen July van hier wech gesonden ende vuyt gevuert hebben, Soo eest, dat, omme daerinne behoirlyck ordre te stellen, men wel scherpelyck gebiedt, van sHeeren ende stadts wegen, dat eenyegelyck, van wat qualiteyt, conditie oft natie hy zy, schuldich ende gehouden sal wesen, tgene voors., is in handen vanden genen daer toe gecommitteert zynde, te betaelen, binnen den derden daege nae de publicatie van desen, op de pene van daervoore, by gebreke vande voors. betaelinge, metter daet ende zonder vuytstel oft vertreck, in zyne goeden, geexecuteert te worden.

BERLICOM.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 420.)

N° 584.

Gheboden ende vuytgheroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XXIIen Augusti 1584.

Alsoomen bevindt, dat verscheyden persoonen, borgeren ende ingesetenen deser stadt, hen dagelijckx soecken wt de selve te vertrecken ende te versteken, sonder behoorlijck consent ende bescheet daertoe te hebben, hier inne verghetende hen devoor ende borgherlijcke plicht ende verbintenisse, als soeckende de gemeyne beschermenisse ende voorstandt deser stadt te verlaten, ende de ghemeyne lasten, die eenieghelijck behoort te draghen, te ontgaen, waer inne noodich is versien ende gheremedieert te worden: Soo eest dat, om tselve te doen, men scherpelijck ghebiedt ende ordonneert, van s'Heeren ende stadts weghen, boven de publicatie hier te voren op dese sake ghedaen, dat egheen schippers, van wat qualiteyt sy sijn, soo van deser stadt, als die van buyten ende van andere plaetsen, hoedanich die souden moghen wesen, alhier zijn comende, ende wt de rieviere voor dese stadt afvaren benedenwaerts der voorseyde

rieviere, egheen manspersoonen en sullen moghen innemen in hen schepen, schuyten, booten, ende andersins, in wat manieren tselve soude mogen wesen, oft oock iemanden, van andere plaetsen comende ende nederwaerts begeerende te reysen, nederwaerts ende voorby dese stadt vervueren, sonder eerst ende alvoren ghesien te hebben, dat de selve persoonen behoorlijck bescheet oft paspoort zijn hebbende, omme hen van hier ende wt dese stadt te moghen vertrecken : opde pene van elcken manspersoon, die sy sonder bescheet, als voren, inghenomen sullen hebben, te verbeuren hondert Carolusguldens, de welke hen sonder dissimulatie ende verdrach afgenomen sullen worden ; ende voorts op arbitrale correctie, soomen naer ghelegentheyt der sake sal bevinden te behooren.

B. Berlicom.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 420.)

N° 585.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxlo, Onder-Schouteth ; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIII*en *Augusti* 1584.

Alzoo, opten XVIIen July lestleden, alhier by publicatie, van weghen myne Heere den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt gedaen, geboden ende geordonneert is, dat egeen manspersoonen, burgeren oft innegesetenen deser stadt hen en zouden vervoorderen hen te absenteren ende te vertrecken, opde pene dat haere goeden terstont aenveert ende geappliceert souden wordden tot alzulcken behoeve alsmen zoude bevinden te behoiren, mitsgaders dat de geene die seedert dry maenden vanden voors. XVIIen July vertrocken syn geweest, sonder behoirlyck consent, gehouden souden wesen herwaerts te keeren, ende haere residentie te coemen continueren, binnen XIIII daegen voor de gene die binnen slants zyn, ende voor den geenen over zee ende over sant wesende, voor den tyt van dry maenden. Ende datmen bevindt, dat de persoonen hier onder genomineert hen nae de voors. publicatie nyet en hebben gereguleert, Soo eest dat men, van sHeeren ende stadt weghen,

de selve persoonen voort ende in roept, omme alhier te compareren in persoone binnen acht daegen naestcomende, te weeten den 30en deser jegenwordiger maent, goets tyts voor der noene, te wylen de Heeren te rechte sitten sullen, ten eynde zy hen coemen verantwoorden tegens de aensprake ende conclusie by den Schouteth tegens hen te nemene, vuyt crachte vander voors. publicatie, weetende dat, ingevalle van egeene comparitie, men jegens de zelve respectivelyck sal procederen, gelyck nae recht ende tot volbrengen vande voors. publicatie behoirt te geschieden (1).

De persoonen diemen voorts roept, syn de naevolgende (2) :

Hans de Schot.
Aerdt van Eede.

(1) Evocati secunda vice XXXa Augusti 1584.
Evocati tertia vice, 6a Septembris 1584.
(2) Eenige dezer personen verontschuldigden zich om hunne afwezigheid, zooals dit blijkt uit de stukken welke hier volgen :

Opde requeste van Jeronimus van Audendorp, swager ende van wegen van Niclaes du Clerck, ingheroepen wesende den XXIIIn deser, die welcke, om sekere syne affairen, nae Colen is, versueckende dat mynen Heeren dexecutie vande voors. voortsroepinge, in respecte des voors. Niclaes, te houden in surceantie voor sulcken behoorlycken tyt, als omme den voors. Niclaese daeraff de wete te doene, ende om hem herwaerts te moighen transporteren. Is geappostilleert :
Sal dese voortsroepinghe voor de naeste reyse opgehouden worden ende sullen de remonstranten, binnen middelen tyt, adverteren Niclaes de Clerck, ten eynde hy wederkeere. Actum XXVIIa Augusti 1584.

Martiny.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 209 v/o.)

Opde requeste vande huysvrouwe ende vier kinderen van Michiel Heems, Capiteyn gheweest synde, over etlycke, vande borgherye alhier, biddende dat myne Heeren gelieve hem remonstrant te scrabbene vuyte leste vande gheproclameerde ghevluchte borgeren, onder tgetal vande welcke hy nyet en is noch en behoort gherekent te worden, ende hem te consenteren den termyn vande voors. twee maenden, mits dyen hy voor date vande siege van Lieffkenshoeck oft Lillo buyten deser stadt is gheweest. Is geappostilleert :
Myne Heeren ordonneren den Schouteth deser stadt vuyt de liste te

Chrisostomus Scholier.
Franchois Fagel.

laten den parsoon van Michiel Heems, ende sullende binnen middelen tyt de remonstranten den selven ontbieden weder te keeren. Actum XXVIIa Augusti 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 209 *v/°*.)

Opde requeste van Anna Willekens, huysvrouwe van Thomas Heykens, *(Haeckens?)* versueckende dat mynen Heeren believe de inroepinge van haren man te schorssen, dat hy sal blyven genyeten den tyt van twee maenden, hem by voorgaende requeste gegunt. Bergaigne.

Sy gestelt in handen van mynen Heere den Schouteth, ten eynde hy de procedure in desen gheruert, schorsse ende over sulcx der remonstrante man vuyt de liste doen royeren vande voortsgheroepene parsoonen. Actum XXVIIa Augusti 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 211.)

Opde requeste van Jouffrouwe Catharina Baseliers, huysvrouwe van Henrick van Homssen, oudt wesende de selve Henrick 70 jaren, ende vertrocken nae Hollant, mits de groote alteratien, versueckende dat mynen Heeren believe het daghement ende versochte comparitie heurs mans te houden in state ende surseantie, tot dat de selve heur man, sonder peryckel, soude moighen herwaerts comen. Is geappointeert :

Sal de remonstrante dese redenen moigen allegeren in rechte tegens myn Heere den Schouteth. Actum XXIXa Augusti 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 218 *v/°*.)

Opde requeste van Hans Fabri, inden name van Aerdt Fabri, synen vader, versueckende dat mynen Heeren believe de voortsroepinge ende procedure des Schouteths tegens den voirs. Aerdt Fabri, te stat*(u)*eren voorden tyt van drye maenden, ende binnen middelen tyde int ghoede te nemen den ghewilligen dienst ende ghewillicheyt des suppliants, om de stadt by te stane inde ghemeyne lasten syns vaders. Is geappointeert :

Sal de remonstrant dese redenen tegens mynen Heere den Schouteth moigen allegeren in recht ende salmen opde selve sulcken regard nemen, als behooren sal. Actum XXIXa Augusti 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 220 *v/°*.)

Opde requeste van Henrick van Lemens, als schoonvader van Jaspar Coymans, versueckende alle voordere proclamatie des voors. Coymans te

Jan van Hove.
Simon de Deckere.

houden in state ende surceantie, voor den tyt van vier maenden, om alhier hem te comen verantwoorden. Is geappointeert :

Sal de remonstrant de redenen daerinne gheruert proponeren in rechte tegens mynen Heere den Schouteth. Actum prima Septembris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 226.)

Opde requeste van Michiel Helduwier, broeder van Janne Helduwier, versueckende datmen den Officier ordonneren soude van voordere daghementen ende proceduren tegens den voors. synen absénten broedere, by openbare proclamatie ontgonst te supercederen, ymmers ende vuyterlyck de selve begonste procedure sonder prejuditie van yemants gherechticheyt voor ses maenden vuyt te setten. Is gheappointeert :

Sal de remonstrant de redenen in syne requeste gheruert, moighen proponeren in recht tegens mynen Heere den Schouteth ende salmen op als ghoedt regard nemen. Actum Va Septembris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 233 *v/o*.)

Opde requeste vande huysvrouwe ende kinderen van Michiel Heems, versueckende dat mynen Heeren ghelieve de proclamatie in synen respecte te schorssen ende, tselve doende, hem te vergunnen alnoch den tyt van twee maenden absentie. Is gheappointeert :

Sal de remonstrant syne redenen ten daghe van rechte moighen allegeren tegens mynen Heere den Schouteth. Actum Va Septembris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 233 *v/o*.)

Aen Myne Heeren...

Gheeft te kennen Jan van Hove hoe dat hy suppliant, van III Aprili lestleden, vertrocken is gheweest vuyt dese stadt, nae Haerlem, om te benefitieren de lynwaten, die hy aldaer is hebbende, ende alsoo in Julio daernae den aenslach vanden vyandt opde riviere deser stadt is overcommen, ende dat hy vele ende verscheyden schanssen soo inneghenomen als opghemaect heeft, opden cant vande selve riviere, ende dat oversulcx de passagien, soo wel te water als te lande, nae dese stadt gansselyck dangherenx syn ghevallen, ende daertoe den voors. suppliant overgecomen is sekere sware siecte ende cranckte, daeraff hy alnoch op dese uren sieck te bedde is liggende, nae vuytwysen vanden Schepenen certificatie der voors. stede van Haerlem, daeraff synde, hier ane gehecht; Soo en is den voors. suppliant tot noch toe nyet moighelyck geweest nae dese stadt weder te keeren,

Godefroy Houtappel.
Robrecht van Eeckeren.

desen nochtans nyettegenstaende verstaet de suppliant tsynen laste by mynen Heere den Schouteth der voors. stadt gheprocedeert gheweest te syne by proclamatie oft edicte, ten eynde hy suppliant soude weder keeren, na volghende sekere ordonnancie oft gheboth, by V. E. in Julio lestleden vuytgegeven, onder welcke ordonnancie de voors. suppliant verhoipt (onder correctie) nyet begrepen te syne, oft emmers, dat de penen daerinne vermelt, t'synen laste nyet en connen te executien ghestelt wordden, soo door dyen deselve ordonnancie alleenlyck is sprekende vande gene die sedert drye maenden voor date der selver van hier vertrocken syn gheweest, dwelck vanden suppliant nyet en kan gheseegt worden, die langhe te voren, ende ter wylen hem tselve gheoirloift was, vuyt deser stadt is vertrocken, ende oyck binnen twee jaren herwaerts den meestendeel vanden tyde in Hollant hem heeft gehouden als dat hem onmoighelyck is noch ter tyt, mits syne voors. sware sieckte, alhier weder te keeren ende hem op den wech te begeven; dat oyck cesserende de peryckelen op dwater soo groot ende evident syn overmits het gheschut by den vyandt opde dycken gheplant, dat die suppliant vande voors. wedercompste nae recht ende redene behoortgheexcuseert te worden, *cum in hoc casu subsit metus cadens in constantem virum.* Desen aenghemerct ende ten opsiene vande goede ende getrouwe diensten byden suppliant deser stadt bewesen, Soo bidt de suppliant hem voor gheexcuseert te houden totter tyt ende wylen toe dat den toeganck ende passagie vande riviere deser stadt vry sal ghemaect wesen, oft emmers sulcken merckelycken dangieren nyet subject, als die jegenwoordelyck is. Dwelck den almoighenden Heere ons verleenen wille.

ZOETE.

Mynen Heeren hebben gheordonneert dese saecke op te houden ende te continueren voor den tyt van vierthien dagen. Actum XIa Septembris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 248.)

Verthoont Peeter Aernouts hoe dat hy suppliant, int beginsele vande maent van Julius lestleden, is ghenootsaeckt gheweest, vuyt oorsaecke van diversche affairen raeckende synen handel, ende hem grootelyck betreffende, van hier te reysen nae Zeelant, aldaer hy noch jegenwoordelyck is vacerende, inde voorderinghe ende errectie van dyen, Soo het nu is het principaelste saysoen vanden jare, dat cooplieden, handelende op vuytlantsche conninckryccken, hunne waeren ende coopmanschappen vuytseynden, ende hier ontfangen, middelertyt soo is tot syns suppliants kennisse gecommen sekere ordonnancie van wegen U. E., ghepubliceert den XVIIen dach van July lestleden, daerby geboden wordt, alle borgers ende inghesetenen van hier vertrocken synde weder inde stadt te keeren, ende dat daer en boven den XXIIIen Augusti daernae volghende, U. E. hebben doen inneroepen, sekere borgers ende ingesetenen absent synde, ende onder andere mede van hem suppliant, om binnen acht daghen, doen naestcommende, te compareren alhier in rechte, om hem te verantwoorden tegens alsucken aenspraecke ende con-

Peeter Aernouts.
Jan Heldewier.

clusie als mynen Heere den Schouteth tegens hun soude willen nemen. Ende hoe wel hy suppliant sekeren procureur hadde belast, ten gheprefgeerden daghe, te compareren in rechte ende dat de selve dyen volghende hem ten selven daghe daer heeft ghevonden gehadt, tot dyen effecte, meynende dat de saecke soude worden opgheroepen, Soo en is nochtans tselve nyet ghebeurt, hoe wel hy daernae lange heeft vertoeft ghehadt; dan verstaet hy suppliant dat sedert andere publicatie is gheschiet den XXX[n] Augusti lestleden, daerby soo wel hy als andere, herdaegt syn te compareren, binnen andere acht daernae volghende daghen, ende soo ten daghe dienende, te weten den VI[n] deser maent Septembris, nyemant van des suppliants wegen en is ghecompareert, tselve toegecommen synde door dyen de voors. procureur, meynende dat de saecke nyet en soude byden voors. Heere Schouteth in rechte gepresenteert gheweest hebben, soo hy te vorens nyet en hadde ghedaen, Soo is *apud acta* gheteeckent, dat hy suppliant ende andere mede herdaegde nyet en waeren gecompareert, ende is voorts ten selven daghe geordonneert ende gecondicht voorde derde reyse, dat de non comparanten souden schuldich ende gehouden syn, binnen andere acht naestcomende daghen, te compareren in rechte ten fyne als vore, om taenhooren daenspraecke ende conclusie die de voors. Heere Schouteth tot hunnen laste soude willen nemen. Ende alsoo de voors. suppliant, by ghebreck van behoorlycke defentie, nyet gheerne hem en soude laten vercortten in syn ghoet recht, hopende vele diversche ghewichtighe redenen te hebben, daeromme syne absentie behoort verstaen te wordden, onder het voors. ghebot ende ordonnancie vanden voors. XVII[n] July nyet begrepen te syne, emmers daer dore nyet vervallen te syne inde pene inde selve ordonnancie begrepen, Soo bidt de suppliant den voors. Heer Schouteth te ordonneren hem desen voornoene, wesende den gheprefgeerden dach vande voors. derde publicatie, oft sulcken anderen tyt, als U. E. ghelieven sal te prefgeren, te funderen van alsulcken aenspraecke ende conclusie als hy tegens den suppliant sal willen nemen, omme deselve daertegens in rechte gehoort synde, voorts gheordonneert te worden soo nae recht ende redene, met kennisse van saecken, bevonden sal worden te behooren. Dwelck doende, etc.

PEETER VAN DRIESSCHERE.

Sal de suppliant syne redenen commen proponeren ten daghe vanden termyn van saecke dienende in rechte. Actum XIIII[a] Septembris 1584.

EVERAERTS.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 256 *v*/°.)

Aen Myne Heeren...

Verthoont Janneken Janssens, wettighe huysvrouwe van Michiel Eems, Peeter, Thobias ende Michiel Eems, de jonghe, syne sonen, hoe dat heuren man ende der kinderen vadere, omme syne neyringhe ende coopmanschappe, soo van hoppe als anderssins, te volvueren, nootelyck moet reysen, omme

Gielis Hessels.
Jaspar Coeymans.

synen handel te doene, en alsoo nu de passagie vanden lande van Henegouw, Aelst ende Dermonde onveylich is, alwaer de hoppe plach te comen, is ghebeurt dat den voors. Michiel Eems, drye weken voor ende aleer hem den vyandt ghepresenteert heeft aen dese stadt, riviere ende Lieffkenshoeck, is ghereyst naer Amsterdamme, om aldaer eenige hoppe, die hy aldaer weet te becomen, inne te coopen, gelyck hy alreede aldaer groote quantiteyt innegecocht heeft, die hy allen aen syne huysvrouwe ende kinderen gesonden heeft, ende sy alreede ontfangen hebben ende noch eene quantiteyt ghescheept heeft liggende, voor het fort van Lillo, die welcke ter ierste bequamer tyt hier binnen dese stadt sal commen, alles tot gerieff ende volcomen victuaille voor de borgheren deser stadt, ende dat het nu inden stuen is, dat de nyeuwe hoppe dagelycx, soo tot Dort ende Heusden, is ter merct commende, welcke merct nu moet gadegheslegen worden, voor den tyt van een maent of sesse weken, soo heeft mynen Heere den Schouteth, vuyten name van synen offitie, opden XXI^n^ deser maent Septembris, conclusie ghenomen tot laste vanden voirs. Michiel Eems, hebbende gheemployeert de conclusie die hy ghenomen heeft tegens Hans Schot, al oft de voirs. Michiel Eems insgelycx vuyt deser stadt, vuyt oorsaecke der troubelen, waere ghevlucht ende gaen loopen, dwelck inder waerheyt sulcx nyet en is, soo dat hy Michiel by de selve vuytloopers nyet en behoort gherekent te worden, ende ghemerct sy supplianten presenteren te stellen alsulcke suffisenten borghe tot alsulcker sommen toe als U. E. sullen goetduncken, van dat den voirs. Michiel Eems hier binnen deser stadt sal comen, ten lancxsten binnen sesse weken, indyen den almoigenden Heere hem in ghesontheyt spare, ende dat hy mede met hem brengen sal alle alsulcke bequame ende nootelycke victuaille, als in dese stadt van hoppe dienen sal. Bidden daeromme te ordonneren mynen Heere den Schouteth, ten eynde hy vande voirs. procedure supercedere ende deselve continuere voorden tyt van een maent oft vyff weken, ten hoochsten, ende dat vuyt redenen voors., Dwelck doende, etc.

Sullen de supplianten heure redenen van excusatien ende defensien moighen antwoorden ende proponeren in *judicio contradictorio*, omme, etc. Actum XXVIII^a^ Septembris 1584.

Everaerts.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 292.

Gheeft te kennen Henrick Moons, den ouden, hoe dat Henrick Moens, den jonghe, syns suppliants sone, by proclamatie ter puyen aff vanden stadthuyse alhier, opden XXVI^n^ dach Septembris 1584, ingheroepen is, nae luyt vande proclamatie die ten selven daghen daeraff is ghedaen, maer alsoo de voors. syns suppliants sone alnoch is een jonckman, onghehouwt, hebbende alnoch in leven vadere ende moedere inde plicht, aedt ende dranck synde vanden suppliant, ende synen cost en cleederen byden suppliant hebbende,

Jan van Roode, lynwatier.
Hans van Roode.

inden dienst synde des suppliants, die oyck van nyemanden, tsy vrinden maghen oft vremde, by successie iet en heeft gehacquireert oft en is besittende, ende dat hy alleenlyck absent is, om in Hollant, Zeelant, Vrieslandt ende daer ontrent, de vuytstaende schulden des suppliants, te manen ende te innen, gelyck hy te meer reysen, om ghelycke saecken, ende omme tot behoeve des suppliants incoopen te doene, oyck inden voorleden jare, ende oyck noch sedert vier maenden herwaerts, inden voirs. landen, absent gheweest is, van outs by den suppliant gheploghen is, tsy den selven synen sone oft andere dienaren jaerlycx ende te meer reysen tot dyen eynde vuyt te seynden, gelyck wys by andere cooplieden ende laeckenvercoopers van gelycke ordinairlyck ghedaen wordt, ghelyck notoir is, als de welcke meest hunne schulden vuyten deser stadt vuytstaende hebben, omme de welcke te voorderen ende te innen, de cooplieden moeten ende ghewoon syn oft selve te reysen oft heure sonen oft andere agenten te seynden, Soo ist dat mits desen ende overmits oyck de suppliant nyettegenstaende hy is hebbende seven levende kinderen, op groote cotisatie, ter sommen van hondert ponden Vlaems, gheset is, ende de selve betaelt heeft, Bidt daeromme te ordonneren mynen Heere den Schouteth, dat hy van voordere proclamatie ende procedure te doene tegen den persoon des voors. Henrick Moons, de jonghe, sal supercederen. Ende ghemerct oyck de voors. syns suppliants sone, inder cotisatie gheseth is op XV ℔ Vlaems, ende dat hy suppliant, vuyten name vanden voirs. synen sonē, tot betalinge van dyen ghemaent wordt, welcke somme nochtans de suppliant nyet en soude connen oft weten te betalen, ten waere met syns suppliants eyghen penningen, ende nyet met eenighe penningen oft ghoeden vanden voirs. synen sone, vuyt redenen hier vore verhaelt, bidt daeromme oyck te remitterene ende te doen royeren de voirs. quotisatie, ten laste vanden voirs. syns suppliants sone, ghestelt. Dwelck doende, etc.

Sal de suppliant, nopende dierste leth van dese requeste, tegens mynen Heere den Marckgrave moighen gehoort wordden in rechte, ende dinhouden deser employeren voor defensie ende antwoorde. Actum prima Octobris 1584.

UFFELE.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 296 *v*/.)

Gheeft te kennen Jan van Rode, lynwatier, hoe dat alsoo hy suppliant, by evidenten abuyse, is ghestelt gheweest onder het ghetal vande absente borghers ende inghesetenen deser stadt, die, opden XXIIIn Augusti lestleden, ter puyen vanden stadthuyse alhier, syn vuyt- ende voortsgheroepen gheweest, Soo is hy suppliant, nae voorgaende requeste aen U. E. overgegeven, alhier in collegio by U. E. geadmitteert ende ontfanghen gheweest, in syne antwoorde ende defensien, dewelcke gheheel peremptoir syn, als namentlyck onder andere, dat de suppliant, wel ses maenden voor date vande ordonnancie van U. E., vanden XVIIn July lestleden, daeroppe de voors. proclamatien syn ghevolcht, van hier vertrocken is, ende sedert fix

Jan le Grand.
Jan de Bittere.

domicilie heeft ghehouden tot Haerlem, inder vuegen dat de selve ordonnancie, staende tegens de ghene die alleenlyck drye maenden voor date der selver syn vertrocken gheweest, totten persoon des suppliants nyet en can gheextendeert wordden, oversulcx is des suppliants naem ghelaten vuyte derde proclamatie, ghedaen den VI[en] der voorleden maent Septembris, noch en is oyck de suppliant nyet gecontumaceert; desen al nyettegenstaende is ter kennisse des suppliants ghecomen, als dat hy is ghestelt ende genommeert onder den namen van verscheyden andere persoonen, opden XXVI[n] der voors. maent Septembris, ter puyen alhier, ghepubliceert, de welcke nae inhouden vande gebode ten selven daghe ghedaen, nyettegenstaende dat sy tot drye reysen innegheroepen souden syn, tot hun verantwoorden nyet en souden syn ghecompareert, waer deure heure ghoeden vervallen ende applicabel gheworden syn souden, volghende de voors. ordonnancien. Ende is eentsamentlyck oyck bevolen, allen den ghenen de voors. absenten persoonen eenighe penningen, tsy by assignatie oft anderssins schuldich syn, dat sy tselve terstont souden comen vercleeren aen mynen Heere den Marckgrave oft Schouteth deser stadt. Ende dat sy oyck de voors. penningen, assignatien, actien, schulden, crediten oft coopmanschappen nyemanden betalen oft leveren en souden, dan in handen vanden ghenen die totten ontfanghe van dyen by U. E. souden worden gestelt, al welck ten respecte des suppliants anders nyet en can gedaen syn geweest, dan by abuyse ende erreure, ghemerct de suppliant (soo voors. staet,) nyet en is tot drye reysen gheproclameert ende vele min ghecontumaceert oft eenich vonnisse tot synen laste ghewesen, noch oyck, (soo hy vastelyck verhoipt,) en sal connen ghewesen wordden, mits dyen hy het peremptoir feyt, hier vore gheruert, presenteert den rechte ghenoch synde te thoonen. Bidt daeromme hier inne te versiene ende het voors. gheboth in synen respecte aff doende by appostille te vercleeren, dat U. E. nyet en verstane, als dat de suppliant, onder de persoonen hier vore gheruert, soude begrepen oft gheconprehendeert wesen. Dwelck doende, etc.

Shertoghen.

Sal de remonstrant mynen Heere den Schouteth moighen doen daghen in Collegio alhier, ende sustineren nae inhout van desen. Actum III[a] Octobris 1584.

Martiny.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 300.)

Verthoont Cornelis Prunen dat hy vernomen heeft, by U. E. geordonneert te syne datmen soude vercoopen den huysraet van Aerdt van Eede, ende alsoo hem kennelyck is, dat onder den selven syn diversche parcheelen die toebehooren synder sustere Marie Prunen, der voors. van Eede moedere, dwelck nyet aen en gaet noch en raect tghene men den voors. haeren sone is heysschende, ter saecke van synen vertrecke, ende daeromme sy het haere behoorde vry ende onbecommert te moighen doen vervoeren, daer het haer

Aerdt Fabri.
Michiel Eems . . . . Is opgehouden by apostille de date
Davidt Scholier. quinta Septembris, anno 1584.
Jan Donckere. Gheteeckent : MARTINY.

goetdunckt, Soo ist dat hy suppliant, biddende te bevelen den Gecommitteerde totten vercoope, dat sy hem suppliant sullen toelaten met hun te comen in communicatie over den inventaris by U. E. doen maecken vande voors. meubelen, in des voors. van Eede huyse ghevonden, op dat sy moighe wesen geinformeert van tghene den voors. van Eede nyet en is toebehoorende ende hem suppliant daernae wordde toegelaten tselve, tot behoeve vande voors. syne sustere, te doen vervoeren daer het hem sal ghoetduncken.

CORNELIS PRUNEN.

Mynen Heeren ordonneren den Ghecommiteerde in desen gheruert te comen in communicatie met den remonstrant ende, dyen volgende, de ghoeden, competerende des remonstrants sustere, hem te laten volghen. Actum III^a Octobris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 302.)

Opde requeste van Eusachius Jacobs, swager Sebastiaens Verheyen, versueckende dat mynen Heeren believe de voortsroepinge des voors. Sebastiaen te houden in surceantie totter tyt ende wylen toe men eenighe tydinghe vanden selven Verheyen, waer dat hy nu vintbaer soude moighen syn, sal hebben ontfanghen. Is gheappointeert :
Sal de remonstrant moighen doen daghen mynen Heere de Marckgrave, *in Collegio alhier*, ende aldaer sustineren, nae inhout van desen, ende anderssins soo hy te rade sal bevinden, ende selen mynen Heeren op als goet regard nemen. Actum IIII^a Octobris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 305.

Aen Mynen Heeren...

Eerweerde Heeren. De huysvrouwe van Christoffel Thys houdt de selve U. E. voor indachtich, dat het vertreck haer voors. mans vuyt egeen andere oorsaecke en is gheschiet, dan om syn oudste sone te assisteren in syn houwelyck, binnen der stadt van Amsterdamme, aldaer hy noch jegenwoordichlyck is, ende hoewel hy ghoede meyninghe heeft gehadt ende noch heeft, om dordonnancie van U. E., vanden XVII^n July lestleden, nae te commen, soo en is hem sulcx nyet moighelyck te doene, overmits syne sieckte ende cranchheyt, gelyck syne missive vanden VII^n Septembris, hier ane ghehecht, is vuytwysende, by de welcke hy de suppliante is ontbiedende by hem te

Thomaes Haeckens. . . . . Is voir de tweede reyse opgehouden by apostille van myne Heeren.
Jan vanden Steene.
Andries Anthonissen.
Nicolaes van Coelen.
Henrick van Onchem.
Niclaes de Clerck. . . . . Is opgehouden by apostille als boven.
Peeter vanden Berge, cruydenier.

M. SUERIUS.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 420 *v/o.*)

---

willen comen, om tusschen haer ende henne kinderen ordre te stellen, oft Godt den Heere aldaer synen Goddelycken wille met hem quame te doene, gelyck sy suppliante nyet en weet oft haeren voors. man noch in leven is oft nyet, ghemerct sy sedert den voirs. VII^n^ Septembris van hem gheen schryven en heeft ontfanghen, dan wel van haeren voornoempden sone, vanden XII^n^ der voornoempde maent Septembris, daerinne deselve haeren sone oyck vermaent vande sieckte ende indispositie syns vaders, welcke missive hier oyck ane gehecht is. Ende alsoo suppliante verstaet, dat haer voornoempde man, heden acht dagen, voor dierste reyse, mede is ingheroepen, al oft syn vertreck waere geschiet vuyt vreese oft van meyninghe geweest syne woonplaets te verlaten, daer nochtans voornoempde syn vertreck vuyt gheene andere occasie en is gheschiet, dan soo hier boven is verhaelt, waer by de suppliante haer bevindende beswaert, Bidt dat mynen Heeren gelieve mynen Heere den Schouteth te ordonneren dat hy de proclamatie ende inroepinge van haer voornoempde man voor de twee reyse houde in surceantie, voor eenigen tyt by U. E. daertoe te prefigeren, binnen den welcken tyde, sy suppliante, verhoipt eenich schryven van haer man oft van haeren sone te ghecryghen, daerby sy gheadverteert mach wordden vande dispositie oft indispositie haers voors. mans, daeraff sy U. E. oyck sal adverteren, blyvende desnyettemin de voors. Heere Schouteth onvermindert in syne gerechticheyt. Dwelck doende, etc.

TIRAS.

Sal de remonstrante eerst ende alvoren betalen haere ende haers mans quotisatie ende andere borgherlycke lasten. Actum III^a^ Octobris 1584.

MARTINY.

Daernae is by mynen voors. Heeren geappointeert, dat de remonstrante de redenen hier inne gheruert ende andere die sy meynde te hebben tot haers mans defensie, in rechte moighen allegeren voor mynen Heeren in Collegio alhier, waer toe hy mynen Heere den Marckgrave sal moighen doen daghen. Actum IX^a^ Octobris 1584.

MARTINY.

(*Requestboeck*, 1584, *fol.* 315.)

N° 586.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Coninckxlo, Onder-Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIII*en *Augusti* 1584.

Men gebiedt, van sHeeren ende deser stadt weghen, dat egeene keerlieden oft andere, egeen vuylicheyt gruys oft eerde en sullen mogen wechvoeren, ten zy dat zy alvooren gehaelt hebben een billet vande Fortificatiemeesters deser stadt, daermede hun sal bevolen wordden, waer ende tot wat plaetsen sy de zelve vuylicheyt, gruys ende eerde sullen moeten vueren ende storten, op de pene dat de geene die zonder billet bevonden sal wordden gruys oft eerde gevoert oft gestort te hebben, sal verbeuren acht Carolusguldenen voor dierste reyse, voor de tweede, sesthien guldenen, ende voor de derde reyse op de verbeurte van karre ende peert, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te wordden, de zelve pene te bekeeren in dryen, deen deel daeraff tot behoeve vanden Heere, dandere vande Fortificatiemeesters, ende het derde vanden Officier die dexploict sal doen. Casserende hier mede ende doende te nyete alle andere ordonnantien oft acten int particulier oft generael gegeven, ter contraryen van deser.

M. Suerius.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 421.)

N° 587.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jonckeren Jan van Schoonhoven, heere van Wanroode, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XXIX*en *Augusti* 1584.

Alzoomen bevindt dat vele ende diversche persoonen hen daghelycx vervoorderen met schuyten ende platte schepen te varen ende anderssints te gaen visschen binnen de dycken opt innegeloopen ende verdroncken landt, zoo over de syde van Vlaenderen als van Brabant, dwelck in desen tyt, zeer periculeus

wesende, geenssints toegelaeten en behoirt te wordden, om de schade die de gemeyne saecke ende dese stadt daerby soude moghen commen te lyden, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadts weghen, om daerinne te versien, gebiedt ende beveelt, wel scherpelyck, dat niemandt, van wat qualiteyt oft cönditie hy zy, hem en sal vervoirderen binnen de voorn. dycken ende over de ondergeloopene landen, zoo in Vlaenderen, over tVeir, als in Brabant, over d'Austruweelsche landt, met eenighe schuyten ende platte schepen te varen oft anderssints te voete te gaen, het zy om te visschen oft om eenighe andere oorsaecke, hoedanich die soude moghen wesen, in eenigher manieren, op de pene ende verbeurte vande schepen, schuyten, netten ende andere gereetschap, ende daerenboven arbitralick aen den lyve gestraft ende gecorrigeert te wordden, alzoomen naer gelegentheyt zal bevinden te behooren.

M. Suerius.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 421 *v/°.*)

N° 588.

Geböden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den derden dach in Septembri, anno XVc LXXXIIII.

Alzoe men verstaet dat ennighe scippers, schuyteners oft andere hen dagelicx vervorderen tvolck vande Croonenborchssche poorte ende oick vande kaeyen ende watercanten deser stadt, nyet alleen by daghe, maer oick by avont ende nachte, met schuyten te vueren ende over te setten te lande, opt Kiel, achter het Casteel, dwelckmen, vut verscheyden respecten, te desen tyde, egeenssins en behoirt te lyden oft te verdraghen, Zoe gebietmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, seer scerpelick, dat nyemant, wye hy sy, tsy scipper, schuytener oft andere, hem voortaen en vervordere met ennige schuyten oft anderssins, in eeniger manieren, yemanden, by daghe oft nachte, vande Croonenborchssche poorte oft oick vande kaeyen oft watercanten deser stadt, oft oick van elders, te vueren,

over ende vut te setten, te lande opt Kiel, achter het Casteel alhier, opte verbeurte vande schuyten ende daer en boven arbitralick, nae gelegentheyt der saecken, gecorrigeert te worden, soe wel de ghene die hen alsoe sullen laten overvueren ende vutsetten, als die hen sullen overvueren ende vutsetten, deen derdendeel daer af tot behoef vanden Heere, het tweede vande stadt, ende het derde derdendeel van tVendel die aldaer de wachte hebben oft houden, oft vanden ghenen die sulcke overtreders daer op bevynden calengieren oft aenbrenghen zullen.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 421 *v/o*.)

N° 589.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, den twelffsten dach in Septembri, anno XVc LXXXIIII.

Alzoe men verstaet, dat diversche borgeren ende ingesetenen deser stadt, nyet jegenstaende den jegenwoirdigen noot, nyet alleene dagelicx onwillich ende in gebreke vallen te betaelen, alsulcke impositien van Vyfste-, Thienste-, Hondertstepenningen, Quotisatien ende andere middelen, als byde Leden deser stadt geconsenteert zyn, maer dat oick sommighe hen vervorderen met ombehoirlicke ende contimelieuse woorden ende dreygementen aen te spreken, te injurieren ende faytelick te handtasten, den insinuateurs, executeurs, cluyvers ende exploicteurs, diemen ter inninge ende executie vande selve genootsaict is te employeren, dwelck is tenderende tot seditie ende oproer, mitsgaders tot grooten achterdeel vande gemeyne saecken, Zoe eest datmen, om daer inne te versien, van sHeeren ende deser stadt weghen, wederom, wel expresselick, beveelt ende belast eenenyegelicken die ter causen vander voirs. Impositien, Quotisatien, ende andere middelen noch yet schuldich oft ten achteren zyn, dat sy tselve terstont comen betaelen ende opbrenghen,

in handen vanden ghenen die totten ontfanghe van dien respectivelick zyn gecommitteert, op pene van reelick ende metter daet daer voir geexecuteert te worden, volgende dordonnancien tot dien eynde gepubliceert. Interdicerende voorts, dat nyemant, wye hy sy, hem en vervordere de voirs. insinuateurs, executeurs, cluyvers ende exploicteurs, met ombehoirlicke ende contimelieuse woorden ende dreygementen te injurieren, te misseggen, te misdoen, oft yet ombehoirlich tegens hen te attempteren; mer ingevalle yemant vande ghene die onwillich ende in gebreke zyn hen contingent te betaelen, meynt goede ende souffisante redenen te hebben van oppositie, dat hy procedere by behoirlicke ende gewoonlicke wegen van justicie, den welcken recht gedaen ende geadministreet sal worden, nae behoiren; op pene datmen jegens den contraventeurs sal procederen by bannissemente, oft anderssins arbitralick, sonder faveur oft dissimulatie, gelyckmen jegens seditieuse ende perturbateurs vande gemeyne ruste ende welvaert behoirt te doene.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 422.)

N° 590.

*Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Onder-Schouteth, Borghemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXII*en *dach Septembris, anno XV*c *LXXXIIII.*

Alsoo de Heere ende de stadt volcomelyck geinformeert zyn, als dat diversche persoonen hen vervoorderen, nyet alleen de beesten oft veet, alhier ter merct comende, tegen te gaen, schutten oft op te houden, maer oyck de zelve, alhier te water oft te lande aengecomen zynde, te coopen, opde stallen ende inde schepen, tot grooten achterdeele ende ongherieve der goeder borgeren ende ingesetenen deser stadt, om dwelck te verhueden ende dat eenyeghelyck even nae ende ten besten

coope mochte coopen, Soo eest datmen, van sHeeren wegen ende der stadt, ghebiet dat nyemant, wie hy zy, twaere beenhouder deser stadt oft van buyten, noch eenich ander buyteman, poorter oft ingeseten der zelver stadt, hen voortaene en pyne oft vervoordere eenighe beesten oft veet, alhier te waeter oft te lande aengecomen zynde, te coopen, dingen oft bevoorweerden, by hen selven oft ymanden anders, in schepen, stallen oft elders op eenige zyplaetssen, maer zullen de zelve moeten laeten comen opde behoorlycke mercten, te weten de ossen, ten tyde van de ossemerct, opde zelve Ossemerct, ende buyten dOssenmerct oft nae expiratie van dier opde Veemerct, wesende ende gelegen byde Predikeren cloostere was, diemen oyck noempt die Nagelmerct, op welcke Veemerct alle andere beesten oft vee sullen moeten commen, vuytgenomen verckenen, die welcke sy zullen moeten laten comen op henne behoorlycke merct genaempt de Verckenmerct. Verbiedende voorts eenenyegelycken, hy waere van binnen oft van buyten, egeene beesten oft vee alhier ter merct comende, te geenen tyde tegen te gaen oft ryden, by hem selven oft ymanden anders, noch tzelve in eenigher manieren te schutten oft op te houden, doen schutten oft ophouden, maer al tselve te moeten laeten vrycomen elck op zyne behoorlycke merct, om aldaer eenenyegelycken even nae ende den besten coop te coopen. Op pene van zesse Carolusguldenen boven de verbeurte van tvoors. veet ofte beesten, voor deerste reyse, ende voorde tweede reyse, op de verbuerte van twelf Carolusguldenen ende de verbeurte van tveet, als vore, ende daertoe arbitralycken gecorrigeert te wordden, wel verstaende nochtans, dat egheene buytenluyden, van wat qualiteyt zy zyn, tsy beenhouderen oft andere, nyet en zullen moeghen eenighe beesten oft vee, opde voors. mercten respective gecomen zynde, coopen, dinghen oft bevoorweerden, by hun selven oft ymanden anders, dan eerst nae dat de clocke thien uren sal hebben geslagen, om daerentusschen de borgheren ende ingesetenen deser stadt daeraff te mogen hebben hen gherief. Daerenboven wordt geadverteert eenenyeghelycken, dat nyemant, van wat qualiteyt hy zy, en zal mogen affstouwen eenighe beesten vander merct, ten zy voor alleer de taeffelhouders zullen zyn voldaen, oft henlieden gegeven contentement. Op gelycke pene, als vore, blyvende alle andere ordonnancien opt stuck van tveet, ende des daeraen cleeft dese nyet contrarierende, in heure cracht ende vigeur.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 422.)

N° 591.

Gheboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVI^{en} Septembris XV^{c} LXXXIIII^{tich}.

Alzoo, opden XVII^{en} July lestleden, alhier by publicatie, van sHeeren ende deser stadt weghen, geboden ende geordonneert is, dat egheene manspersoonen, borgeren oft ingesetenen derselver, hen en souden vervoirderen te absenteren ende te vertrecken, zonder behoorlyck consent, opde pene dat haere goeden terstont aenveert ende geappliceert souden worden tot alsulcken behoeve alsmen soude bevinden te behooren ende datmen dyen achtervolghende den XXIII^{en} ende XXX^{en} Augusti ende den sesten Septembris lestleden, vuyt ende voorts geroepen heefft, diversche persoonen, borgeren ende ingesetenen deser stadt, dewelcke dyenniettegenstaende tot hunnen verantwoorde niet en zyn gecompareert, waerdoire henne goeden vervallen ende applicabel geworden zyn, ten eynde alsboven, datter oyck diversche andere zyn diemen verstaet, voir ende naer de voornoemde publicatie, vertrocken te zyn, welcker namen hiernaer volghen, ende die alsnu voor dierste reyse voortsgeroepen worden, om, in persoone, te compareren op en Donredaghe naest comende, binnen acht daghen, te wetene den III^{en} dach Octobris naestcomende, goets tyts voorden noene, te wyle myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt te rechte sitten sullen, ten eynde zy hun comen verantwoorden teghens alsulcke aenspraecke ende conclusie als de Schouteth derselver stadt alsdan teghens hen, vuyt crachte der voors. publicatie, sal willen nemen. Op de pene datmen, inghevalle van egheene comparitie, teghens deselve sal procederen, gelyck naer recht ende onderhoudinge der voors. publicatie behoort te geschieden, Soo eest datmen, van tsHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelick, beveelt allen denghenen die den voors. absenten eenighe penninghen, tsy by assignatie oft andersints, schuldich syn, oft eenighe obligatie op de selve luydende hunne actien, schulden, crediten oft coopmanschappe hun toebehoorende onderhebben, deselve sullen gehouden syn terstont te moeten comen verclaren aen mynen Heere den Marckgrave oft Schouteth deser stadt. Dat sy oyck de voors. penninghen, assignatien, actien, schulden, crediten oft coopmanschappen niemandt en betaelen oft leveren en sullen, dan in handen vanden ghenen

die tot den ontfanghe van dyen by mynen Heeren den Borgemeesteren ende Scepenen deser stadt gestelt ende gecommitteert sal wordden, op de pene van deselve penninghen, weerde vander obligatien, assignatien, actien, schulden, crediten ende coopmanschappen op henlieden te worden verhaelt, ende alsoo deselve twee mael te moeten leveren, opbrenghen ende betaelen. (1)

De namen vande persoonen diemen inde voorgaende publicatie voortsgeroepen heeft, zyn de naervolgende :

Michiel Heems.
Chrisostomus Scholier.
Franchoys Faghel.
Symon de Deckere.
Godefroy Houtappel.
Peeter Aernouts.
David Scholier.
Jan van Rode, lynwatier.
Peeter vanden Berge, cruydenier.
Heyndrick van Onchen.
Jaspar Coymans.
Andries Anthonissens.
Jan vanden Steene.
Jan de Bittere.
Jan le Grand.
Hans van Rode.
Jan Helduwier.
Jan van Hove.
Aerdt van Eede.
Hans Schot.
Jan van Bloos.

De persoonen diemen alsnu voir de ierste reyse voortsroept zyn de naervolghende (2).

Cornelis Dyckstraete † (3).

(1) Evocati, pro secunda vice, den vyfsten Octobris LXXXIIII tegens en Donredage doen naestcomende, dwelck is den XIen Octobris, exceptis Symon de Neuf, Laureys Cousaert, Henrick Moens, de jonghe, Franchoys Doncher, Elyas de Bie, Meester Franchoys de Schot ende Gabriel Janssens, voor alle de welcke een cruysken staet.

(2) Proclamati 18 Octobris anno 1584, tertio, teghens 25 Octobris anno 1584, de ongeroyeerde in getale van 26.

(3) De in cursief gedrukte namen zijn doorgehaald na de eerste of de tweede afkondiging, zoo als het blijkt uit de nota's.

Jan vander Goes.
Steven dela Faillie.
Mr Heyndrick de Vos.
Christoffel Thys. †
Niclaes de Groote.
Symon de Neuff. †
Lauwereys Cousaert. †
Gheert van Ackeren.
Jan Cruypenninck.
Peeter Desmarez.
Lucas vanden Velt.
Steven de Poortere.
Alexander Gebout.
Hans Valck.
Jacques Schot. †
Jacques Baudesom, Janssone.
Hendrick Moons, den jonghe. †
Franchoys Boudaen.
Thibout de Pickere.
Marcus van Woonsele.
Andries Rademaecker.
Philips vanden Broecke.
Jan van Spannenborch. †
Franchois Doncker. †
Guilliam de Greve.
Jan Goutier.
Gheert Hanmaert.
Mr Jan Fyen, medecyn. †
Niclaes vanden Broecke.
Balthazar Hersteen.
Heyndrich Voel.
Elias de Bie.
Mr Franchoys de Schot. †
Andries van Turnhout. †
Hans Doncker.
Remeeus de Wevere.
Sebastiaen Verheyden. †
Anthonie Rapalie. †
Gabriel Janssens. †
Hans Geeraerts. †
Loys Jonas.
(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 423.)

N° 592.

*Gheboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVI*en *Septembris XV*c *LXXXIIII*tich.

Alsoomen, niettegenstaende de diversche publicatien, verstaet datter verscheyden persoonen in gebreke syn hunne quotisatie te comen betaelen, ende dat nochtans den yeghenwoirdigen noot verheyscht, dat hem eenyeghelyck soude daerinne quyten, alzoo dat behoort, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelyck, beveelt allen den ghenen die hunne quotisatie tot noch toe niet betaelt en hebben, dat zy tselve terstont comen doen, opde pene dat deghene die, binnen acht daghen, des in gebreke bevonden sullen wordden, boven tgene daer zy op gestelt zyn, de helft meer sullen moeten opbrenghen ende betaelen; te bekeeren deselve helft in tween, deene van dien totter fortificatien, dander totter munitien deser stadt.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 423 *v/o*.)

N° 593.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten XVIII*n *Octobris* 1584.

Alsoomen, midts seeckere precedente informatie genomen ten laste van Hendrick de Greve, den selven Hendrick ontboden heeft, nyet en is gecompareert ende daernae tsynen huyse byden Heere oock gesoecht synde nyet en is gevonden, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadts wegen, den selven Hendrick de Greve voortroept, ten eynde hy, tsynen verantwoorde, hem comme presenteren voor mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt, binnen den derden dage namelyck den XXn Octobris deser loopender maent. Gebiedende jegelycken dat nyemandt hem en vervoirdere den selven Hendrick de Greve te herbergen oft helpen versteken, opde pene van gestraft te wordden als fauteurs ende medeplichters vanden voors. Hendrick de Greve, ende daerenboven oock wel scherpelyck gebiedende dat alle de gene die eenichssints souden mogen weten waer de selve hem

is houdende ofte soude versteken hebben, dat sy tselve, van stonden aene, den Heere aenbrengen, op gelycke pene (1).
(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 424.)

N° 594.

Geboden ende vutgeroepen by mynen Heeren den Onder-Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIII^en dach in Octobri, anno XV^c LXXXIIII.

Alzoemen verstaet dat ennige coopluyden, hen geneerende met graen, boter, kaes, sout, hout, torf ende andere dyergelycke waren ende coopmanscappen, dienende tot nootorft ende onderhoudt oft alimentatie vanden musschen, hen vervorderen deselve van daghe tot daghe in desen tyde (vut oirsaecke dat de vyant opte dycken van dese riviere ende hier omtrent is liggende, ende dat de selve riviere nyet soe vry ende navigabel en is alsmen wel wensschen soude, ende deselve wel eertyts geweest is, dwelckmen nochtans verhoopt door Gods genade beteren zal, daer toe men oick alle vlyt ende neersticheyt is gebruyckende diemen soude connen,) tegens alle redenen, recht ende borgerlicheyt, tot grooten excessiven pryse op te steken ende duerder te slyten, te penninckweerden ende te vercoopen, dan nae advenant dat zy die tot her toe inne gecoft ende wederom vutvercoft ende gesleten hebben, jae, men verstaet, dat ennige alreede, om de waren ende coopmanscappen op te doen slagen, hen vervorderen deselve waren ende coopmanscappen te vervueren, te verberghen ende te versteken, tot groote vercortinge, prejudys ende achterdeel vanden gemeynen borgeren ende ingesetenen deser stadt, ende besondere vanden armen arbeyderen ende ambachtsluyden, dwelck egeenssins en behoirt verdragen oft geleden, mer daer inne behoirlick, tot verlichtinge ende onderstandt vanden selven borgeren ende ingesetenen, versien ende geremedieert te worden, Zoe eest

(1) Proclamatus, pro secunda vice, den XXIII^en Octobris LXXXIIII, tegens den derden dage daer aen, namentlick den XXV^en Octobris daer nae volgende.
Voortsgeroepen wederom voor de derde ende leste reyse den XXIX^en Octobris, anno prædicto LXXXIIII, om te compareren op en Donredage, namentlick den yersten Novembris daer aen volgende.

datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, eenenyegelicken die hen mette naebescreven waeren ende coopmanscappen te vercoopen zyn geneerende, zeer scerpelicken gebiet ende beveelt, dat sy hen nyet en vervorderen ennigen vanden selven waren ende coopmanscappen te vervueren, te verberghen oft te versteken, in enniger manieren, ende dat zy hen oick nyet en vervorderen de waren ende coopmanscappen hier nae gespecificeert, tot duerderen oft hoogheren pryse vut te slyten, te penninckweerden oft te vercoopen, dan elcke soorte respective soe die hier nae getaxeert ende gestelt is. Te weten :

Wel verstaende dat het al suet goet zy.	De beste tarwe	elcke vertele tot	vyf Karolusguldenen	VIII	stuyvers.
	De naest beste.		IIII „ „	XVI	„
	Den besten rogge		III „ „	III	„
	Den gemeynen rogge . .		II „ „	XV	„

De Hollantsche boter	elck pont tot:	IIII 1/2 stuyvers.	
De Vriessche boter.		IIII „	
Den ouden Hollantsche kase. . . .		II 1/2 „	
Den nieuwen . . .		I „	I blanck.
Tspeck		III „	
Westvaelsche hammen.		IIII 1/2 „	
Keerssen		IIII 1/2 „	
Seepe		II „	

Tvat souts waer af datter twee in eenen sack gaen voor	II Karolusguldenen	VIII	stuyvers.	
Het last Hollantschen torf voor	XII	„		
Het halfhout ende pooters elck duysent voor.	XIII	„		
Den besten mutsaert elck hondert voor.	IIII	„	X	„
Het smout den stoop tot. . . .			XV	„

Gebiedende eenenyegelicken zyne winckelen, solderen ende scepen te openen, ende de voirs. waren ende coopmanscappen, ten pryse respective als voir, te slyten, te vercoopen ende vut te leveren, aen alle de ghene die tselve aen hen begheeren zullen, sonder yemanden, wye hy oick zy, tselve te weygeren, opte pene soe wye bevonden sal worden contrarie van dien gedaen te hebben van hondert Karolusguldenen, ende vande ghene die deselve waren vervuert, verborgen oft versteken sullen hebben, van twee hondert Karolusguldenen voor dyerste reyse, te verbeuren, ende voor de tweede reyse boven ende totte selve penen respective noch arbitralick gecorrigeert te worden.

Item men gebiet voorts den brouweren deser stadt, dat nyemant hem en vervoirdere, nae dese tyt, tot dat anders geordonneert zal zyn, ennige byeren tot hoogheren oft meerderen pryse te brouwhen, te vercoopen oft vut te leveren, soe wel aen den herbergiers oft tappers, om die metter cleynder mate gesleten ende vutgetapt te worden, als aenden borgeren ende ingesetenen deser stadt, dan elcke tonne tot XII schellingen Vleems, oick opte pene ende verbeurte als voir.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 424.)

N° 595.

Geboden ende vutgeroepen by mynen Heeren Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt deser stadt van Antwerpen, den zevenendetwintichsten dach in Octobri, anno XVc LXXXIIII.

Hoe wel myne Heeren de Staten Generael van dese Geunieerde Nederlantsche Provincien ende oick myne Heeren de Gedeputeerde Raiden vanden Staten van Brabant ende myn Heeren Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt deser stadt, alle neersticheyt, goede officien ende debvoir gedaen hebben ende noch dagelicx doende ende arbeydende zyn, om by alle mogelicke middelen de gemeyne saecken te hanthouden, tot vorderinge ende beschermenisse vande ware cristelicke Religie ende vande privilegien des gemeynen bedructen Vaderlants, tegens de Spaenssche tyrannie, en oick int besondere, om dese stadt

vande gemeyne vyanden ende henne listighe aenslagen ende practycquen, door dewelcke zy deselve gheerne souden benauwen, ende tot henne devotie brenghen, te conserveren ende te verlossen, ende dat het nochtans soe is, dat den selven arbeyt ende moeyte te vergheefs ende onvruchtbaer soude wesen, ten sy dat God den Heere almachtich, diet al regeert, daer over Zynen segen strecke ende de selve gebenedyde, vanden welcken men sulcx met oitmoit, vasten ende bidden moet vercryghen, ende zyne gramscap stillen, zoe tselve tot allen tyden in alle geordonneerde Republicken, ende besondere byde ghene die mette kennisse Gods verlicht zyn, gebruyckelick is geweest, Zoe eest dat myn Heeren Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt deser stadt eenen Biddach ende Vastendach geordonneert hebben, den welcken zy vercondigen ende publiceren, om den selven bynnen dese stadt gehouden te worden, op en Woensdage, namentlick den lesten deser jegenwoordiger maent Octobris naestcomende, ten eynde eenyegelick hem alsdan, soe wel nae noen als voor noen, neerstelick bevlytighe, ter kercken te gaen, om eensamentlick Godswoort te hooren, te vasten ende den Heere vyerichlick vut gront des herten te bidden, dat hem believen wille alle onse saecken, handel ende resolutien voor te staen, te dirigeren ende te bewegen, tot Syne eere, ende dese stadt eens eyntelick vanden gemeynen vyanden te verlossen. Gebiedende daeromme, dat nyemant hem en vervordere, ten voirs. dage, ennige winckelen te openen, oft met cramen voorts te staen, om yet te venten oft te vercoopen, in enniger manieren, opte pene van zess Karolusguldenen, te verbeuren, deen helft tot behoef vanden Officier, ende dander helft vanden huysarmen deser stadt.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 425.)

N° 596.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Coninxloo, (Onder-) Schoutet; Borgemeester, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXX Octobris, anno 1584.

Alsoomen verstaet dat sommighe kinderen, vermengelt met groote jongers, hen vervoirderen (makende oversulcx vergaderinge ende ombehoirlycke versamelinghe opde straten ende

gebruyckende insolentien, soo int stooten, loopen ende roepen voer de goeder luyden ende ingesetenen doeren), al singende te loopen achterstraten, van doere tot doere, om houwt tot Ste Mertens vier te stoken, waer doere dat de goede luyden ende ingesetenen deser stadt overlast worden. Daer vuyt oick diversche kyvagien, vechteryen ende andere inconvenienten reysen, Soo ist datmen, om tselve voertecommen ende te verhoeden, van sHeeren ende der stadt weghen, wel scherpelyck, verbiet, dat niemant, wye hy sy, jonck oft oudt, hem en vervoirdere te loopen, singhen, achter straten, om Ste Mertens vier, noch oyck te stooten, oft loopen opde goeder luyden ende ingesetenen doeren, oft eenighe ombehoirlycke versamelinghe ende insolentie voerts te stellen, in eenigher manieren. Opde pene van het opperste cleet, ende daerenboven noch sesse Carolusguldenen, te verbeuren by de ouders ofte meesters wyens kinderen ofte jongeren in alsulcke vergaderinghen gevonden sullen worden.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 425.)

N° 597.

Geboden ende vutgeroepen by mynen Heeren den Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den derden Novembris, anno XVc LXXXIIII.

Alzoemen verstaet, dat ennige ruyteren ende soldaten, ende oick diversche inwoonderen deser stadt, hen dagelich vervorderen (onder het decsel van tgene des toegelaten is geweest, over het dorp van Berchem, Kiel ende sMarckgraven-Lye,) oick diversche andere huysen, schueren, stallen, schutselen, haghen ende boomen, staende buyten de limiten ende gedesigneerde palen, ende oick int besondere de huysen staende bynnen de Buytenyen deser stadt, sonder ennich consent, tegens alle recht redenen ende equiteyt, af te breken, af te houwen, te verdestrueren, te vernielen, jae, oick af te branden, al tot grooten verdriete, achterdeel ende prejudys vanden inwoonderen aldaer, ende besondere vanden proprietarisen der selver, Soe eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scerpelick ende expresselick verbiet, dat nyemant, wye oft van wat qualiteyt hy oick zy, hem en vervordere ennige huysen, schueren, stallen, schutselen, gelinten, haghen oft boomen,

staende buyten de gedesigneerde limiten oft palen, ende besondere die gestaen zyn bynnen de Buytenyen deser stadt, (vutgenomen alleenlick het dorp van Berchem, het Kiel ende sMarckgraven-Lye), in enniger manieren af te breken, in stucken te smyten, te verdestrueren, te spolieren, af te' houwen oft te branden. Dat oick nyemant hem en vervordere vut der hoveniershoven, waer deselve buyten dese stadt oick gelegen zyn, yet te nemen oft te roeven; insgelycx dat nyemant hem en vervoirdere ennighe boomen, hout, yser, steen oft ennige andere goeden, oft materialen, ten voirs. verboden plaetsen afgebroken, afgehouden oft gestolen, te coopen. Al opte pene van arbitralick, nae gelegentheyt der saecken, gecorrigeert te worden, anderen ten exemple, nemende met desen alle de voirs. huysen, schueren, stallen, schutselen, gelinten, boomen ende alle der voirs. hoveniershoven, in protectie ende sauvegarde vanden Heere ende dese stadt.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 425 *v/o*.)

N° 598.

Gheboden ende vuytgheroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den VIII Novembris 1584.

Alsoomen bevindt, dat verscheyde soldaeten, bootsghesellen, ende schipsvolck, vanden ghenen die hier ontrent garnisoen sijn houdende, ende dienende opden schepen van orloge ende galeyen, hen daghelijcx begheven binnen deser stadt, ende aldaer hen blyven houden, ende latiteren, abuserende de wachten vande poorten, diese, onder tdecxsel van verlof te hebben, ende dat sy wederomme sullen wtghaen, binnen deser stadt laten comen, blyvende nochtans in lichte tavernen alhier vernachtende, daer sy hen ghelt ende gagien onbehoorlijck ende onnuttelijck verteren; dat oock andere in particuliere huysen by vele persoonen hen sijn onthoudende, oft by hunne huysvrouwen oft concubijnen, alhier huysen oft camers ghehuert hebbende invallen, ende latiteren, waer deure de omligghende foorten, schepen van orlogen ende galeyen blijven onversien van henne soldaten ende schipsvolck, ende dat het oversulcx noodich is hierinne naer behooren te versien: Soo eest dat om sulcx te doen, men, van s'Heeren ende deser stadt wegen, wel

scherpelijck, ordonneert ende beveelt midts desen, dat voortaen egheen weerdt, weerdinne oft andere particuliere persoon, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, geene soldaten te voet oft te peerde, oft bootsghesellen ende schipsvolck in dienst vanden landen oft deser stadt wesende, by nachte en sal moghen logeeren, bedden decken, cameren verhueren, oft laten vernachten in wat vuegen dattet sy, sonder de selve soldaten ende bootsgesellen t'elcken avonde ende soo dickmaels als sy daer slapen sullen, ende weder sy paspoort hebben ende verlof oft niet, aen en over te brenghen met pertinente distinctie vande naemen der selver soldaten ende bootsghesellen, ende wtghedructe qualiteyt van hennen dienst, Capiteyn, ende garnisoenplaetse, met oock vande plaetse oft huys daer sy logheeren ende vernachten sullen, ende dat aende ghecommitteerde deser stadt opt stadthuys, ende oock aen henne Capiteynen vanden wijcke. Voorts alsoomen bevindt, datter oock eenighe soldaten oft henne huysvrouwen oft concubijnen huyskens hueren binnen deser stadt, om des te vryer te wesen in hen onbehoorlijck voortstel, soo sal elck borgher moeten den Capiteyn vanden wyck aengeven tverhueren van sijnen huyse ghedaen aen soldaten ende schipsvolck, in dienste vanden lande ende der stadt wesende, oft aen haer vrouwen ende concubijnen, alles op pene van twintich Carolusguldens, met verstande, dat men de ghene die de voorseyde pene niet en sullen cunnen voldoen, aen den lyfve sal straffen ende corrigeren, naer ghelegentheyt vander saken.

M. Zuerius.

(Gedrukt plakkaatboek, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 426.)

N° 599.

Geboden ende vutgeroepen by Jonckeren Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVen dach Novembris 1584.

Alzoe byde Leden deser stadt, inden Breedenraedt derselver, opten XXIXen dach der voorleden maent van Octobri, eendrach-

telick is besloten ende geresolveert dat de quotisatie die, voor den tyt van zess maenden, ennigen tyt geleden, onder den borgeren ende ingesetenen deser stadt is gedaen ende opgebracht geweest, zoude worden gecontinueert voorden tyt van andere zess maenden, innegegaen zynde den yersten dach deser jegenwoirdiger maendt van Novembri, met conditie dat deen helft vanden zelven penninck gereet soude worden betaelt, ende dander helft bynnen twee maenden naden voirs. yersten Novembris, wel verstaende, dat deghene die zyne geheele quotisatie soude willen promptelick voldoen bynnen acht dagen, dat deselve soude gestaen met achthien stuyvers, voor twintich. Ende want den jegenwoordigen noot ende gelegentheyt der gemeyne saecke sunderling is verheysschende dat het opbrengen vanden penningen vande voirs. quotisatien in alder manieren worde gevordert ende gespoedicht, Zoe eest dat, omme sulcx geeffectueert te worden, men gebiet, van sHeeren ende der stadt wegen, dat eenyegelick borgere ende ingesetene deser stadt, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, de helft vande quotisatie daer op hy gestelt is, sal gehouden wesen promptelick op te brengen ende te fourneren, bynnen acht dagen naestcomende, ende dandere helft voor dexpireren vande maendt van December, oick naestcomende, ende dat in handen vanden Gecommitteerden totten ontfanck van dien geordonneert ende haer comptoir houdende opte groote camere opt stadthuys alhier, alwaer men gewoonlick is den Hondersten-, Vyfsten- ende andere penningen te ontfangen, alwaer eenyegelick sal verstaen den taux daer op hy gequotiseert is. Ende dit opte pene van den voirs. tyt respective overstreken zynde, daer voor promptelick ende sonder dissimulatie geexecuteert te worden; adverterende eeneyegelicken vanden borgeren ende ingesetenen deser stadt, dat de ghene die de geheele somme, daer op hy gequotiseert is, sal willen opbrengen ende betalen, bynnen den tyt vande voirs. acht dagen, sal gestaen, als boven, mits betalende achthien stuvers, voor twintich, waer nae eenyegelick hem sal hebben te reguleren.

M. Suerius.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 426 *v/o*.)

N° 600.

Gheboden ende wtgheroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XV Novembris 1584.

Alsoo mijne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, aensiende de cleynicheyt ende benautheyt vande Steene, mitsgaders de menichte vande gevangene, soo om criminele als civile saecken, daer deur onder den selven gevangenen verscheyden sieckten gecauseert worden, eensamentlijck de groote oncosten die de ghevangene in herberghen ofte eenighe Officiershuysen, gheleyt ende bewaert wesende, dagelijcs draghen, indien sy de voirs. sieckten ende oncosten willen ontgaen : hebben met grooten coste een nieuw ghevanckenisse opgericht, om aldaer de borgers, inwoonders, ingesetene ende andere (die om civile saecken ende schulden sullen gheraecken by tijde aenghetast ende ghevangen te worden) met beter commoditeyt ende gherief ende minderen last ende oncosten van partijen bewaert te worden, hebbende daertoe eenen nieuwen Cipier ende sluyters ghecommitteert, ende gheeedt naer behooren : Soo eest dat men, om ghelijcke inconvenienten te verhueden ende oncosten van partijen te schouwen ende verminderen, soo vele als mogelijck is, van s'Heeren ende der stadts weghen, wel scherpelick, ordonneert ende ghebiedt, midts desen, dat alle Officieren die, volghende de privilegien, oude coustumen ende hercomen deser stadt, macht hebben om binnen der selver stadt ende vryheyt van dyer, apprehensien, aentasten oft executien op eenighe persoonen, ter causen van civile saecken ende schulden, te doen, alsulcke persoonen by hen aenghetast ende gheapprehendeert, van stonden aen, sullen schuldich ende ghehouden zijn te leveren opten voors. Civilen Steen ende nieuw ghevanckenisse, sonder de selve (ten waere met consente oft Ordonnantie van Borgemeesteren ende Schepenen) te moghen leyden ende bewaren in eenighe huysen oft herberghen, al waert oock met consente vanden ghevangene ende der gheinterresseerde partije, opde verbeurte van heuren salaris. Interdiceerende ende verbiedende den Cipier vanden Ouden Steen, ende allen anderen eenighe herberghen, cabaretten, logijs oft taeffel binnen deser stadt ende vryheyt houdende, oock allen Officieren, eenige ghevangene, om civile saecken ende schulden,

als voore, in heure huysen te ontfanghen, te logeren ende te laten vernachten, ten waere met consent oft ordonnantie van Borgemeesteren ende Schepenen, op de verbeurte van twelff guldens, d'een derdedeel daeraff tot behoef vanden Heere, ende de twee ander derdedeelen tot behoef van deser stadt, ende daerenboven tverlies van alle tgene dat sulcken ghevanghen ende Officieren theuren huyse ende logijse sullen hebben verteert, alwaert oock alsoo, dat de ghevanghene oft de partije die d'apprehensie heeft doen doen, gheloeft hadde tselve te betalen, daer over de Heeren egheen recht en sullen doen, ofte oock inde taxatie van costen tot last van partije oft anderssins laeten stellen ende passeren. Ende oft ghebeurde dat yemandt om civile saecken ende schulden aenghetast, contrarie deser ordonnantie, in ander ghevanckenisse, huysen oft herberghen gheleyt ende bewaert worde, sal de Cipier vanden voors. Nieuwen Steen alsulcken ghevanghen den Cipier vanden Ouden Steen, ende andere alsulcke ghevangene logerende, moghen afheysschen, ende met consente ende Ordonnancie van Borgemeesteren ende Schepenen metter daet doen wthalen, ende in sijne bewaernisse nemen, sonder eenich recht daer aff den ouden Cipier, oft oock yedt voor de costen elders verteert te derven betalen, oft anderssins daer voor instaen oft spreken. Interdicerende oock ende verbiedende eenenyegelijcken, van wat staet oft conditie hy zy, de voors. Cipier vanden selven Nieuwen Steen daer in te doen eenich hinder, beleth oft feytelijcke oppositie. Op de pene van vijftich Carolusguldens, te bekeeren als boven, ende anderssins arbitralijck ghecorrigeert te worden, naer gheleghentheyt vander saecken.

M. ZUERIUS.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 426 *v/o*.)

N° 601.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heere den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XIIII*en *Decembris* 1584.

Alsoomen bevindt datter zekere inconvenienten geschieden aende werven ende kayen deser stadt, doir dyen de schepen,

aldaer liggende oft niet behoorlyck bewaert, oft immers by andere quaetwilllighe ende vyanden des Vaderlandts vervoert worden, welcke inconvenienten mettertyt souden mogen comen te vermeeren, ten waere daerinne behoorlyck worde versien, Soe ist datmen, om tselve te doene, van sHeeren ende deser stadt wegen, wel scherpelyck beveelt dat egeene schepen, soo wel van deser stadt als de gene die alhier van buyten souden mogen aencomen, noch eenige pleyten oft schuyten, hoedanich die souden mogen wesen, en sullen mogen laden oft eenige waeren, goeden ende coopmanschappen innemen, in eeniger manieren, dan binnen eenige vanden vlieten deser stadt, opte pene van vyftich guldenen, voor dierste reyse, te verbeuren by den genen die contrarie van desen gedaen sal hebben, soo wel int respecte vanden meester ende proprietaris vanden schepe, oft daeraff lasthebbende, als vanden cooplieden ende anderen die deselve goeden daerinne geladen sullen hebben, ende voor de tweede reyse opt dobbel van dien, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden, de voornoemde penen te bekeeren in dryen, deen deel daeraff den Heere, dander der stadt ende het derde den Caeymeesters dien bevolen wordt hierop sunderlinge regard te nemen; ordonnerende voorts, tot beter onderhoudt van desen, den Gecommitteerden totten ontfanck vande thollen, zoo van Hollandt, Zeelandt als andere, egheen bescheet van hen te geven aen eenighe schepen, om te mogen vertrecken, ten zy hen voor al gebleken zy de ladinghe binnen den vlieten deser stadt geschiet te syne, als voire.

Ordonnerende insgelycx, om de voors. inconvenienten te voercommen, dat alle schepen, voor de kayen ende werven deser stadt alreede liggende, ende alle andere schepen, die alhier noch aencomen sullen mogen, het zy van boven oft beneden de riviere, van wat plaetsen tselve soude moghen wesen, gehouden sullen syn hen oyck met hennen schepen terstondt binnen de voornoemde vlieten te begeven, sonder buyten te vernachten, op de pene, verbeurte ende tappliceren als voire, vuytgenomen degene die alhier aende caeyen met hout, torff ende hoy geladen liggen, dewelcke aldaer sullen mogen blyven, midts nochtans henne seylen ende vaergewant binnen de stadt brengende ende houdende, den boom- ende vlietsluyters, ten eynde alsboven, bevelende deselve vlieten tallen tyden by daghe te openen, als zy des versocht sullen worden.

M. Zuerius.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 427 v/o.)

N° 602.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XIIII*en *Decembris* 1584.

Alsoomen bevindt dat sommighe, tegens de vorige placcaten ende ordonnantien, hen noch daghelycx vervoorderen met den gemeynen landtsvyandt te handelen, den selven hulpe ende bystandt te doene, soo met brieven te schryven, mondelinge oft heymelycke correspondentie te houden, spien te ontfangen, over ende weder te seynden, als oyck deselven met vuytvoeren van diversche coopmanschappen, eedt ende dranckwaren, oft andersints met andere saecken te spysen ende t'onderhouden, waerdoire dese stadt ende het gemeyn beste, principalycken in desen staet ende gestaetenisse van saecken ende tyde, grootelyck soude mogen gecrenckt ende verachtert, den voors. gemeynen vyandt onderhouden ende dese stadt van heure vivres ende nootdruft berooft worden, Soo eest datmen, om tselffde te weiren ende te verhoeden, van sHeeren ende deser stadt wegen, wederomme, wel scherpelyck, gebiedt, dat niemandt, wie hy sy, hen en vervoordere den voors. gemeynen landtsvyant hulpe oft bystant te doene, met den selven te handelen, tzy met brieven oft anderssints, directelyck oft indirectelyck correspondentie te houden, spien tontfanghen, te herbergen, over ende weder te seynden, noch oyck den voors. landtsvyandt eenige coopmanschappen, eedt oft drinckwaren oft andere saken, in eeniger manieren, toe te voeren oft te dragen. Opde pene van aen lyff ende goeden gestrafft te worden, nae gelegentheyt vander saecken.

M. Zuerius.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 428.*)*

N° 603.

Alsoo de vyanden daghelijcks meer ende meer toelegghen, om de riviere opwaerts ende nederwaerts t'ontveylen, soo met schepen, galleyen ende schuyten, die hy daer toe alreede heeft toegherust, ende noch meer soude moghen toerusten, ghelijck nu onlancs eenighe schepen vande vyanden opwaerts comende, ende nederwaerts varende, zijn aengheclamt ende ghenomen

gheweest : datmen oock grootelijcken beducht, dat eenighe schepen, met verstandt ende collusie, vaeren nae de vyanden, tot grooten naedeel ende ondienst vanden lande, ende voordeel vande gemeyne landtsvyanden, ende noch meer zijn soude soo daer op niet en worde scherpelijcken versien : Hebben daerom mijne Heeren de Ghedeputeerde vanden Staten van Brabant goedt ghevonden, gheresolveert ende gheordonneert die naervolghende poincten ende articulen.

Inden eersten, dat egheene schippers, die van hier naer Mechelen sullen willen vaeren, oft van daer herwaerts keeren oft comen, en sullen vermoghen te vaeren sonder behoorlijck convoy, oft het selve convoy te verlaten, oft vooren wt te vaeren.

Ende sullen dien volghende die Heudeschepen, die beter bezeylt zijn dan die Pleyten, ghehouden wesen de selve pleyten te verthoeven ende te verwachten, om alsoo ghesamenderhandt deur te vaeren : Op de pene van te verbeuren hondert guldenen by den ghenen die contrarie van desen sal hebben ghedaen, te bekeeren een derdendeel tot behoef vanden Heere, tweede derdendeel vanden armen, ende t'derde derdendeel tot behoeve vanden man van oorloghe, die tselve convoy te dier tijt doen sal.

Van ghelijcken en sullen oock egheene schepen, gheladen oft ongheladen, van deser stadt nederwaerts moghen vaeren sonder convoy, als vooren, ende daerenboven ghemant te wesen, elck ten minsten met ses mannen, wel versien van behoorlijcke ende bequaeme waepenen, ende allen Cage-schuyten ende andere vander grootten van acht last nederwaerts, met vier mannen : Op de pene van te verbeuren, te weten die Heuden ende Pleyten, hondert guldenen, ende die Caghen oft andere schuyten, vyftich guldenen, te bekeeren als boven.

Ende op dat eenyeghelijck hieraf kennisse mach hebben, om hun daer naer te beter te reguleren, sonder eenighe ignorantie te pretenderen : Sal daer af publicate gedaen worden binnen deser stadt van Antwerpen, ter plaetsen daer men ghewoonlijck is sulcke ende ghelijcke publicatien te doen, ende voorts gheaffigeert worden aen allen die Waterpoorten deser stadt.

Ghedaen t'Antwerpen den XII Decembris 1584.

Ter ordonnantien vanden voors. Heeren Ghedeputeerde vanden Staten van Brabant,

MEGANC.

Ghepubliceert t'Antwerpen ter puyen af vanden stadthuyse, ter presentie van Joncker Philips van Schoonhoven, Schouteth der voors. stadt, ende Marcgrave s'landts van Rijen, ten aenhooren van vele ommestaenders, op den XVen dach van Decembris XVc LXXXIIII.

By my,

A. de Wreede.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99.)

N° 604.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heere den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XVen Decembris 1584.

Alzoomen bevindt dat, niettegenstaende diversche ordonnantien gemaeckt ende gepubliceert opt besetten vande Ronden-Wachten deser stadt, deselve niet alleenlyck qualyck onderhouden, maer directelyck gecontrarieert worden, waerinne, overmidts de gelegentheyt des tyts ende jegenwoirdigen staet vanden saecken, hoochnootelyck dient versien, om te preveniеren de aenslagen ende inconvenienten, die daer doire gepractiseert souden mogen worden ende gerysen, Soo ist dat myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, hier op ierst gehadt het advis vanden Collonellen ende Capiteynen derselver, geordonneert hebben ende bevolen, ordineren ende bevelen midts desen de poincten ende articulen hier naervolgende:

Inden iersten, dat voortaene ten besetten vande voors. Ronde-Wachten, geluyt sal worden de clocke van thienen een halve ure lanck oft daerontrent, dienende tot advertentie van eenenyeghelycken, ende ten eynde voor dafflaten der voors. clocke, alle Capiteynen gehouden selen syn hunne Rondehuysen beseth te hebben, met behoorlycke wachte, versien met den schiltwacht ende de ketenen van hunne quartieren opgetrocken ende gesloten, opde pene van drye guldenen.

Dat de voors. Rondtwachten, naer tverlaten vande voors. clocke, niemant en sullen laeten passeren sonder licht, opde pene van thien stuyvers, daervoire deen Ronde dander sal mogen calengieren.

Dat men oyck niemanden, naer de voornoemde clockluydinghe, en sal laeten passeren, tzy met licht oft sonder licht, met eenich lanckgeweir oft roer, vuytgenomen mynen Heeren de Marckgrave, Onder-Schouteth met synen Officieren, Borgemeesteren, Schepenen, Colonnellen ende Dekens vande Gulden de wacht hebbende, Capiteynen ende Sergeants-Majors ofte Wachtmeesters deser stadt, op gelycke pene.

Dat oyck niemandt vande voornoemde Ronden en sal mogen vertrecken, dan ter uren daertoe gestelt, te weten smorgens naer dat de poortclocke verlaten zal zyn, opde pene daertoe staende ende inde voorgaende ordonnantien vander Wachte begrepen. Waernaer men, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelyck beveelt, allen Capiteynen, Borgeren ende inghesetenen der selver, hun voortaene te voegen ende te reguleren, opde pene voorgenoemt.

M. Zuerius.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 428.)

N° 605.

*Geboden ende wtgeroepen by mynen Heeren den Schoutet, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIIII*en *Decembris* 1584.

Men condicht ende laet weten eenenjegelycken die eenighen chys schuldich syn ter causen vanden Hondersten chyspenninck vanden Casteele, dat sylieden den selven comen betalen op en Donderdaghe, Vrydaghe ende Saterdaghe naestcomende, wesende respective den XXVIIen, XXVIIIen ende XXIXen deser tegenwoordiger maendt van Decemberi, op pene van te vervallen inde betalinghe van dobbele van tgene sylieden selen bevonden wesen ten achter te syne, ende daer vooren realycken ende metter daet geexecuteert te wordene, volgende den consente vande Leden deser stadt, opten XXVIen ende XXVIIen Novembris, anno XVc ende LXVIItich, daer toe gedraghen. Tot welcken eynde sullen de Gecommitteerde sitten opden voors. XXVIIen, XXVIIIen ende XXIXen Decembris, naestcomende, beneden het stadthuys,

inde Chyscamere aldaer gedesigneert, tegens over de herberghe genaempt *de Lelie.*

GILLIS.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 428 *v/o.*)

N° 606.

Geboden ende vutgeroepen by mynen Heeren Onder-Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIXen dach in Decembri, anno XVc LXXXIIII.

Alzoe, opten zeventhiensten July lestleden, alhier by publicatie, van sHeeren ende der stadt weghen, geboden ende geordonneert is geweest, dat egheene manspersoonen, borgeren ende ingesetenen der selver, hen en souden vervorderen te absenteren ende te vertrecken, sonder behoirlick consent, opte pene dat heure goeden terstont aenveert ende geappliceert zouden worden, tot alsulcken behoeve alsmen zoude bevynden te behoiren; ende datmen verstaet, dat, dien nyet jegenstaende, de persoonen naegenoempt, (sonder behoirlick consent ende paspoort te hebben,) vut dese stadt vertrocken zyn ende blyven, zoe worden alle deselve persoonen voor dyerste reyse, van sHeeren ende der stadt weghen, voortsgeroepen, om in persoone te compareren bynnen XIIII daghen, te weten den elfsten January naestcomende, opter stadthuys, alhier, goets tyts voorden noen, de wyle myne Heeren Borgermeesteren ende Scepenen deser stadt te recht zullen sitten, ten eynde zy hen comen verantwoorden tegens alsulcke aenspraecke ende conclusie, als de Schoutet der selver stadt, alsdan tegens hen, vut crachte der voirs. gepubliceerde ordonnancie, nemen zal willen. Opte pene datmen, ingevalle van egeene comparitie, tegens deselve zal procederen gelyck nae recht, tot onderhoudinge der voirs. ordonnancie, behoirt te geschieden. Voorts gebietmen, van sHeeren ende der stadt weghen, wel scerpelick, allen den ghenen die den voirs. absenten persoonen ennige penningen, tsy by assignatie oft anderssins, schuldich zyn, oft ennige obligatien opte selve luydende, ennige actien, schulden, credyten oft coopmanscappen, hen toebehoirende, onder hebben,

dat zy deselve terstont sullen comen verclaren aen mynen Heere den Marckgrave oft Schoutet deser stadt, ende dat zy de voors. penningen, assignatien, actien, schulden, credyten ende coopmanscappen aen nyemanden anders en betaelen oft en leveren dan in handen vanden ghenen die totten ontfange der selver by mynen Heeren Borgermeesteren ende Scepenen deser stadt gestelt ende gecommitteert is, oft zal worden, opte pene vande selve penningen, de weerde vande obligatien, assignatien, actien, schulden, credyten ende coopmanscappen op hen verhaelt te worden, ende dat sy alsoo deselve twee mael sullen moeten leveren, opbrengen ende betaelen.

Dit zyn de namen vande persoonen diemen met desen voorts roepende is (1).

Segher Boel.
Peter Verleyen.
Niclaes Rypet.
Hans Verhulst.
Peter Verstraten.
Adriaen van Hoochstraten.
Thobias van Hove.
Andries du Can.
Jan vanden Berghe.
Esaias Reyns.
Gaspar du Vivier.
Niclaes le Bock.
Laureys vanden Boghaert.
Hans Harmans, Niclaessone.
Robert Leeuws.
Adriaen van Miroop.
Adam Vryfpenninc.
Hans Kyf.
Jan Retteau.
Peter Luls.
Henrick vander Borcht.
Peter Wachmans.
Melchior de Neufville.

(1) Dese persoonen, vutgenomen alleenlick de seven daer de cruyskens voor staen, zyn voor de tweede reysen voorts geroepen, opten XII[en] Januarii anno XV[c] LXXXV tegens den XXVI[en] Januarii daer nae volgende.

Proclamati tertio den XXVIII[en] Januarii anno 1585, teghens den negensten Februarii, anno 1585.

Franchoys Schillemans.
Steven Slechtkens.
Adriaen Henyn.
Baltasar Bouters.
Hans vanden Veken.
Guilliaume Formentiou.
Jan Joppyn.
Jan Boulengier.
Henrich Ghoris, graencooper.
Gielis Dorenhoven.
Abraham de Mare.
Jacques Boel.
Oryn Boel.
Denys le Maistre, de jonghe.
Florys van Dale.
Anthony van Dortmont, maeldenier.
Pieter Poussyn.
Florys van Auvyn.
Gielis Mercy.
Melchior Linden.
† *Anthony Keers.*
Hans Maengyaert.
Dyrck Kyf.
Glaude Ophooghen.
Hans Ykens.
Michiel Gielis.
Merten Drinckborg.
Peter Taelmans.
Guilliaume Geleynssone.
† *Jan Saertyn.*
Nicolaes Gruel.
† *Jaspar van Uffel.*
Guilliaume Verheyden.
Franchoys Ratel.
Gielis Buysen.
Hans Broers.
† *David de Loemel.*
Hans Kyndt, crudenier.
Emanuel van Baesroode.
Niclaes Passeman.
† *Franchoys Lemmens.*
Wouter Francken, velblotter.

Niclaes de Clerck.
Franchoys van Hove.
Rombout Jacobs.
Jan dela Hors.
Jan vanden Broeck.
Wouter Cornelissone.
Franchoys de Behault.
† *Gielis Hanekert.*
Peter vanden Moere.
Jan Benoit.
Robrecht van Eeckeren.
Franchoys van Roomen.
† *Mr Jacop Hoeymaecker* (1).

B. DE CORPUT.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 428 *v/o.)*

N° 607.

Geboden ende vuytgeroepen (*sic*).

Alsoomen bevindt, datsommighe, nyettegenstaende de voorighe ordinnantie vanden XIIIIen Decembris lestleden, hen noch dagelycx vervoirderen met den gemeynen lantsvyandt te handelen, den selven hulp ende bystant te doen soo met brieven te scryven, mondelinge oft heymelycke correspondentie te houden, spien te ontfanghen, over ende weder te seynden, als oock den selven met wtvoeren van diversche coopmanschappen, eedt- ende drinckwaren oft anderssints met andere saecken te spysen ende tonderhouden, meest onder den schyn van hen, henne huysgesinnen, te platte lande, op dorpen ende huysen, te provideren ende, gelyck sy causeren, alleenlyck van nootelyckheyt te versien, sulcx dat daer doer dese stadt ende het gemeyne beste principaelyck in desen staet ende gestaltenisse van saecken ende tyde, grootelycx gecrenct ende verachtert wordt; den voors. gemeynen vyandt onderhouden ende dese stadt van heure vivres ende nootdruft berooft; Soo eest datmen, om

(1) Dese Meester Jacob Hoeymaecker heeft hem ultima Decembris 1584 inde Secretarie gepresenteert.

tselve te weyren, ende te verhoeden, van sHeeren ende deser stadt wegen, anderwerff, wel scherpelyck, gebiedt dat nyemandt, wie hy sy, hem en vervoirdere den voors. gemeynen landts vyandt hulpe oft bystant te doen, met den selven te handelen, tsy met brieven oft anderssints, directelyck oft indirectelyck, correspondencie te houden, spien tontfangen, te herbergen, over ende weder te seynden, noch oock den voors. landts vyant eenighe coopmanschappen, eedt- oft drinckwaren oft andere saecken, in eeniger manieren, toe te vueren oft te dragen. Ende tot meerder verseeckerheyt ende om alle argelist ende bedriegerye vuyt te sluyten ende voor te commen, gebiedt men ook daerenboven, dat nyemandt, tsy huysman oft andere, wy hy oock soude mogen wesen, hem voordane vervoirdere, sonder behoirlycke paspoort, eenighe coopmanschappen, eet- ofte drinckwaer vuyt dese stadt te vervueren oft te dragen, te platte lande, op dorpen, huysen oft elders, onder wat decsel tselve soude mogen geschieden, in eenigher manieren, opde pene van aen lyff ende goeden gestraft te wordden, nae gelegentheyt vander saecken.

Gillis.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 429 *v/o.*)

N° 608.

*Geboden ende vuytgeroepen by myn Heeren Onder-Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten III*en *January* 1585.

Alsoo om voor te commene ende te weeren alle besmettelycke sieckten ende andere toevallen ende beletselen, soo inde nachtronde, tyde van allerme ende anderssints, die geschapen waren te volgen ende te rysen door de menichte vande groote hoopen van slyck ende alderhande vuylicheyt, daermede de straeten alhier overladen ende becommert waren, is byde Leden deser stadt inde Breede Raden, respective gehouden den XVIen, XXIIIIen January, IXen ende XVIen February anno 1584, lestleden, overgedragen ende geconsenteert is, te authoriseren ende te belasten de Fortificatiemeesters deser stadt tot het wechvueren vanden voors. slyck ende vuylishoopen, ende de straten daeraf te reynighen ende te ontledighen, hebbende hen tot dyen effecte ende volv(u)eren derselver, onder ander gereede middelen, oick

toegevuecht te hebben ende te heffen, op elcken voet breeden vanden huysen gestaen aende strate, eenen halven stuyver, ende vande huysen gestaen inde gangen, een oort, soo wel vande huysen buyten als binnen den circkel deser stadt, voor den tyt van een jaer, te betalen alle drye maenden het vierendeel van dier, waer van dierste vierendeel vervallen was te halffmeert lestleden, breeder blyckende by de acte de data XXIIIIen February anno 1584. Ende gemerckt nyettegenstaende het geheel jaer nu te Kermisse lestleden vervallen is, sommige nyet alleenlyck hen paert ende contingent nyet opgebrocht hebben, maer oock weygeringe doen ende swaericheyt maken tselve te betalen, sulcx dat, door henne weygeringe ende quade betalinge, de voors. fortificatiemeesters de straten naer hennen goeden wille nyet en cunnen reynighen ende naer behoiren tonderhouden, Soo eest, ten eynde de voors. Forticatiemeesters met henne toegeeygende middelen soude mogen continueren in het onderhouden ende reynigen der straten deser stadt, vande groote menichte van slycke ende vuylishoopen ende omme te schauwen alle de voors. inconvenienten, datmen gebiedt, van sHeeren ende stadts wegen, dat alle de defaillianten die tot nochtoe hen aendeel nyet opgebrocht ende betaelt en hebben, tselve henne aenpaert opbrengen ende betalen, dese jegenwoirdighe maent January, opde pene van die reelyck ende metter daet dobbel te betalen.

Men condicht oock ende laet weten omme te schouwen alle oirsaecke van wtstel ende excuse van betalinge, dat de voors. Fortificatiemeesters hebben gecommitteert ende geaucthoriseert tot den ontfanck vande voors. penningen, Jan vanden Broecke, die tot dien fine, alle dage sitten sal int *huys van Aken*, daermen de paspoorten te geven plach.

Gillis.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 429 *v/o*.)

N° 609.

Geboden ende vutgeroepen by mynen Heeren Onder-Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den vyerden dach in Januario, anno XVc LXXXV.

Alzoemen verstaet datter verscheyden persoonen zyn die henne quotisatien, soe wel van dyerste als vande tweede quotisatie,

(achtervolgende de publicatien daer af tot verscheyden reysen gedaen ,) noch nyet betaelt en hebben, ende dat nochtans den jegenwoordighen tyt ende noot wel verheyschte dat eenyegelick die goetwillichlich ende promptelick hadde betaelt ende hem daer inne gequeten soe dat behoirde; Zoe eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, wel scerpelick beveelt ende ordonneert allen den ghenen die henne quotisatien oft tauxen, daer op sy geset syn, soe wel in dyerste als inde tweede quotisatie, noch nyet betailt en hebben, dat sy deselve, bynnen den derden daghe, comen betailen, opter stadthuys alhier, ter camere daer men gewoonlick is de Ce, Xe ende Ve penninghen te ontfangen, ende dat in handen vanden Gecommitteerden totten ontfanck vande voirs. quotisatien, aldaer sittende; opte pene, soe wye bevonden sullen worden daer af in gebreke te wesene, dat deselve gehouden sullen syn de helft meer te betailen dan daerop sy geset ende getauxeert syn, ende datmen de selve daer voor metter daet sal executeren ende bedwingen met alle middelen van bedwanghe daer toe dienende.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 430.)

N° 610.

Geboden ende vutgeroepen by mynen Heeren Onder-Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XIXen dach in Januario, anno XVc ende LXXXV.

Hoe wel wy dagelich anders nyet en behoiren te doen dan God den Heere almachtich, met aendacht ende behoirlicken yver, aen te roepen ende om Zyne genade, gratie ende bermherticheyt te bidden ende ons tot boetveerdige wercken te begheven, zoe is nochtans van noode, tselve veel meer te doen in dese groote beswaerlicke tyden, benautheden, bevechtinge van soe machtighen vyant ende bloedige inlantsche oorloghe, daer inne God almachtich ons int besondere bevolen heeft hem aen te roepen, met geloofte dat Hy ons, tselve doende, soude verhooren. Ende dat het soe is, dat den arbeyt, voornemen ende moeyte vanden ghenen (dien de superintendie ende vutvueringe vander saecken, om den vyant

tegens te slaen ende zyn voornemen te beletten, in handen gestelt is) te vergheefs ende onvruchtbaer is, ten sy dat God de Heere almachtich (diet al regeert) daer over Zynen seghen strecke ende den selven gebenedyde, want van Hem alle voorspoet ende victorie moet verwacht worden, Soe eest datmen eenenyegelicken, van sHeeren ende deser stadt weghen, condicht ende laet weten dat myne Heeren de Staten Generael van desen tsamen verbonden Nederlanden, eenen generalen Biddach ende Vastendach bescheyden ende geordonneert hebben, opten Woensdach den XXIIIen deser jegenwoordiger maendt January, om alsdan tsamentlick, soe wel nae noen als voor noen, ter kercken te gaen ende God den Heere almachtich aen te roepen ende vuerichlick te bidden, ten eynde hem believen wille Zyne ooghen der bermherticheyt te slaen over dese bedructe ende overvallen Nederlanden ende eenmael alle de raedtslagen dienende tot bewaernisse ende versekertheden van desen landen soe te vorderen ende te gebenedyden, dat deselve moghen gedyden ende eenen goeden voorspoet hebben, tot grootmaickinge van Zynen heylighen Name, tot bewaernisse, opbouwinghe ende vermeerderinghe van Zyne Kercke ende tot verlossinghe, bevrydinghe ende vertroostinghe vanden armen verdructen ondersaten derselver tsamen verbonden Landen ende Provincien. Gebiedende dat nyemant hem ten voirs. daghe en vervoordere ennige winckelen te openen oft met cramen voorts te staen, om yet te venten oft te vercoopen, in enniger manieren, opte pene van zesse Karolusguldenen, te verbeuren deen helft tot behoef vanden Officier ende dander helft vanden huysarmen deser stadt.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 431.)

N° 611.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Coninexloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opten . . . . . (sic).

Alsoomen verstaet dat sommige vischers hen vervoirderen dagelycx de groene oft versche vischen die sy alhier ontrent

dese stadt in het verdroncken lant vischen ende vangen, allomme indifferentelyck opde straten ende hoecken der selver, principalycke opden Oever alhier, tegens alle goeden ordre ende politie, vercoopen, ende daer beneffens hen oock vervoirderen de voirs. alhier gevangene groene vischen, in merckelycke menichte ende quantiteyt, te verryffelen, te verthuyschen ende andersins te verspelen, sulcx dat daerdore, behalvens vele andere inconvenienten, groote menichte van volck te hoope compt ende vergadert, dwelckmen, in desen jegenwoirdighen tyt voernamelyck, behoirde te weeren ende voor te commen, Soo ist datmen, van sHeeren ende stadts wegen, cundicht ende laet weten, datmen voortane den voors. groene oft versche hier ontrent gevangene vischen, nergens el vercoopen en sal, dan ter behoirlycke plaetsse, opde Vischmerckt alhier, gelyckmen van oudts geplogen heeft ende men tot noch toe gewoon is te doene; verbiedende, ten selven effecte ende eynde, den visschers voors. dat sy hen nyet meer en vervoirderen henne visschen achterstraten, op de hoecken der selver, ende namelyck op den Oever, te vercoopen oft oock in eenige manieren te verryffelen, verspelen oft te verthuyschen, in eenighe manieren, op de pene van twee Carolusgulden ende verbeurte van henne vischen, maer sullen alleenelyck vuyter hant de voers. versche, alhier by het verdroncken lant gevangene, vischen moghen vercoopen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 431.)

N° 612.

*Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVI*en *January* 1585.

Alzoo tot diversche reysen, van sHeeren ende van deser stadt weghen, geboden ende geordonneert is geweest, dat niemandt hem vervoerderen en soude eenich graen buyten deser stadt te voeren oft doen voeren, sonder daertoe te hebben passepoorte vande Politiemeesteren der selver stadt, ende datmen verstaet datter daghelycx groote quantiteyt van graen ende andere eetwaren vuytgevoert wordt, sonder datter kennisse aff

genomen wordt, waerdoere dese stadt van haere nootelycke provisie gebloot ende onversien soude worden, Soo eest datmen, van weghen als boven, wel scherpelyck beveelt, dat niemandt, tzy schippers, graencoopers ende weerden oft facteurs van dyen, oft iemanden anders, van wat qualiteyt oft conditie deselve soude moghen syn, hem en vervoordere eenich graen tzy terwe, rogge, haver, gerst, mout oft andere, noch oyck eenighe boter, kase oft andere eetwaeren, buyten deser stadt te voeren, seynden oft doen voeren, sonder daertoe ierst ende vooral te hebben behoorlyck passepoort ende consent vander Amonitiecamer deser stadt, innehoudende de quantiteyt ende qualiteyt van tgraen, de plaetse daert hennen gevoert wordt, ende den naem vanden schipper diet inneneempt, eentsamentlyck vanden ghenen die seyndt ende aen wyen; opte pene ende verbeurte van tselve graen ende eedtwaeren, ende daerenboven arbitrale correctie vanden genen die bevonden sal worden contrarie van desen gedaen te hebben, zoowel int respecte vanden ghenen diet zal hebben willen vuytschicken, als vanden schippere oft anderen diet geladen ende innegenomen zal hebben, de voors. pene te bekeeren in dryen, deen deel daeraff den Heere, dandere den aenbrenghere, ende het derde ten behoeve vander Amonitiecamer voornoempt.

M. Zuerius.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 431 *v/o.)*

N° 613.

Geboden ende vuytgeroepen . . . . . (sic).

Alsoomen verstaet dat diversche borgheren, inghesetenen deser stadt ende andere, hen vervoorderen met schrickschoenen ende anderssints opt ys te loopen, zoo inde vesten deser stadt als over tverdroncken landt, opden Brabantschen cant ende Vlaemschen syde, dwelck, om diversche redenen ende consideratien, gheensints toegelaeten en behoort te worden, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelyck, beveelt, dat niemant, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, hem en vervoordere opt ys, met schrickschoenen, schaverdynen, sledden oft anderssints, noch over de vesten deser stadt, noch over tverdroncken landt van Austruweel, Hoboken, tVeir noch elders, te

loopen oft gaen, in eenigher manieren, opte pene ende verbeurte van dopperste cleedt ende daertoe noch de somme van sesse Carolusguldenen, ten behoeve vanden ghenen die se daerop bevonden ende aengetast sal hebben. Authoriserende de Wachten deser stadt ende andere, om hierop scherpe toesicht te nemen, ende de contraventeurs voor de voors. penen feytelyck te executeren.

M. Zuerius.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 432.)

N° 614.

Geboden ende uutgeroepen by den Schoutet, Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten vyerden February, anno XVc LXXXV.

Alzoe het noodich is, omme eene merckelicke somme van penningen tot dienst der gemeyne saicke te becomen, promptelick te innen den Vyfstenpenninck, en Saterdaghe lestleden byde Leden deser stadt geconsenteert, ende dat myn Heeren Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der selver stadt geresolveert hebben tselve in alder manieren ende met alle vliet te doen effectueren, Soe eest datmen, wel scerpelick, ordonneert ende gebiet, van sHeeren ende der stadt weghen, dat eenyegelick gehouden zal zyn den selven Vyfstenpenninck, promptelick ende sonder ennich vertreck, op te brengen ende te voldoen, inder manieren soe den selven hier te voiren is opgeheven ende betaelt geweest, in handen vanden Wyckmeester respectivelick onder elcke Wycke, tot welcken eynde, de Wyckmeesters deser stadt terstont zullen ommegaen, volgende den last die zy daer af van mynen Heeren voirs. zyn hebbende, wel verstaende, dat de ghene die den selven Vyfstenpenninck comptant zullen voldoen, duerende den tyt van het ommegaen vande voirs. Wyckmeesteren ende nyet langer, sullen gestaen mits betaelende achthien stuyvers voor elcken gulden, ende soe voorts, nae advenant. Ende sullen zy des nyettemin, sonder het aftrecken van tvoirs. voordeel, den selven Vyfstenpenninck mogen corten den ghenen dient behoirt, nae ouder gewoonten.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 432.)

N° 615.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVen February 1585.

Alzoo, deur de menichte vande schuyten die binnen slants aen den Brabantschen cant, naer Eeckeren, Wilmerdonck ende andere omliggende plaetsen, over ende weder varen, vele inconvenienten geresen syn ende noch meerdere souden moghen rysen, tot grooten achterdeele vande gemeyne saecke ende besundere van dese stadt, waerinne hoochnoodelyck dient versien, Soo ist dat myne Heeren Borgermeesteren, Schepenen der selver stadt geordonneert, gestatueert ende bevolen hebben, ordonneren, statueren ende bevelen midts desen, de poincten ende articulen hier naervolghende; bevelende, eenenjeghelycken, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, deselve alsoo t'achtervolghen ende stricktelyck t'onderhouden opde penen daerinne begrepen.

Inden iersten, dat van nu voortaene, ten dienste vanden Lande ende commoditeyt vanden passanten, tot het overvaeren naer Eeckeren, Wilmerdonck ende andere omliggende plaetsen, alleenelyck sullen gebruyckt worden vier schuyten, daertoe by myne Heeren voors. geordonneert ende geaucthoriseert, elcke schuyte versien van twee schippers, die eenen bootsgesel elck tot henne assistentie sullen moghen nemen, sonder dat iemandt anders binnen slants, ter voors. plaetsen met eenighe schuyten over ende weder sal mogen varen, ten sy by expressen consente ende aucthorisatie van myne voors. Heeren oft van mynen Heeren den Buyten-Borgemeestere deser stadt, op de verbeurte ende confiscatie vande schuyten ende arbitrale correctie vande ghene die bevonden selen worden contrarie van desen gedaen te hebben.

Welcke schippers vande voors. vier schuyten gehouden sullen syn, talle reyse oft vaerte, in henne schuyte te wesen, hunne reysen by gebeurten te doen, ende deghene diens keer dat het wesen sal, den geheelen dach ende nacht op den dienst ende passagie te wachten.

Ende en sullen de voors. schippers niet vermoghen iemanden, tsy bode oft andere, van hier gaende, in te nemen oft over te setten, ten sy hun voor al gethoont ende gebleken sy dat deselve paspoort hebben van mynen Heere den Buyten-Borgermeestere oft de Collonnellen deser stadt, oft vanden voors. Heere Buyten-Borgermeestere alleene, die onder syn paspoort, boden oft andere

ten dienste vanden Lande ende dese stadt, sal mogen vuytseynden naer syn beliefte; opde privatie van hunne offitie ende voorts gestrafft te worden naer gelegentheyt vander zaecken.

Ende soo de voors. schippers iemanden, van Bergen opden Zoom oft van elders commende, herwaertsovere brengen, sonder te hebben behoorlyck paspoort, sullen de voors. schippers gehouden syn deselve persoon oft persoonen te presenteren aen de wacht vande Pisteernepoorte, om by hun inde Camere vande Colonnellen gebrocht ende geexamineert te wordden.

Ende sullen de voors. vier schuyten hunnen gewoonelycken veerstal houden, aende Pisteernepoorte, sonder dat sy in eenighe andere plaetsen hunne schuyten sullen moghen leggen, dewelcke sy vast maecken oft meeren sullen aende ringen daertoe te maeckene inde stadtmueren, opde syde naer den Geelrockendyck; verbiedende myne voors. Heeren, wel scherpelyck, allen soldaten oft anderen, van wat qualiteyt die souden moghen wesen, eenighe vande voors. schuyten los te maecken oft te gebruycken, opde pene van arbitralyck gecorrigeert ende gestrafft te worden, naer gelegentheyt vander saecken.

Ende om in alle manieren, soo vele eenichsints moghelyck is, voor te comen ende te verhueden alle heymelycke intelligentien ende correspondentien die de vyandt, deur sulcke middelen, soude moghen hebben ende houden, Soo hebben myne voors. Heeren geordonneert ende bevolen, dat niemant, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, binnen slants en sal moghen vlotten noch vaeren, tzy om te visschen, voghelen te schieten, oft anderssints, sonder daer toe te hebben dbehoorlyck consent ende paspoort voernoempt, met welck consent ende paspoort deselve oyck niet voorder en selen moghen varen noch passeren de palen ende limiten hier naer volghende.

Te wetene: tMercxemdycxken, d'Olumbrugge (*sic*), van daer op de sluyse van Pierspolder, by tStroyenhuys, den Schinckelendyck, den Huysegemberch, de Vogelkaye van Paepdael, tPrekeeren-Hoff ende van daer aende Boere-Schanse; wel verstaende, dat de voors. visschers, oft andere behoorlycke paspoort hebbende, hen sullen moeten houden op dese syde vande voors. palen int gesichte vander stadt, sonder deselve te passeren oft hen te moyen met passagiers aent lant te setten oft eenighe andere saecken, dan met visschen, opde verbeurte van henne schuyten ende opperste cleederen, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden, soo myne Heeren, naer gelegentheyt vander saecken, sullen bevinden te behoiren.

Tot beter onderhoudinghe van dwelck myne voors. Heeren geaucthoriseert hebben de schippers vande voors. vier schuyten, om de voors. penen te moghen executeren tegens degene die sy, contrarie van desen, bevinden, sullen gedaen te hebben, der welcker persoonen de voors. schippers gehouden sullen syn te (as)sisteren inde Camere vande Collonnellen, om, met kennisse van saecken aldaer teghen hen geprocedeert te worden, naer behooren.

M. Zuerius.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 432 *v/o.*)

N° 616.

Geboden ende vuytgeroepen by . . . . . (sic).

Alsoomen bevindt dat, niettegenstaende de publicatie alhier opden vierden dach deser jeghenwoordigher maendt van Februario vuytgegeven, midtsgaders het debvoir byden Wyckmeesteren deser stadt gedaen, int ommegaen in elcken Wycke ende vermanen aen eenenyeghelycken tot het opbrenghen vanden Vyffdenpenninck op den huysen, gronden van erven, ende andere onruerende goeden, by den Leden deser stadt, op den tweeden dach der voors. maendt, geconsenteert, den selven Vyffdenpeninck niet zulcx en wordt voldaen ende betaelt als verheyscht is ende den jeghenwoordighen noot mede brenght, Soo eest datmen wederomme gebiedt van sHeeren ende stadts weghen, dat eenyeghelyck gehouden zal zyn, terstont ende sonder vertreck, den voors. Vyffdenpenninck, volghende de consenten daerop gedragen ende naer de oude cohiere, te betaelen, in handen vande voors. Wyckmeesteren respectivelyck van elcken Wyck, die welcke tot dyen eynde tot heuren huyse sitten sullen, volghende den last by hen dyen aengaende van myne voors. Heeren ontfanghen; wel verstaende dat voor de ghene die den selven Ven penninck alnoch comptant betaelen ende ten huyse vande voors. Wyckmeesteren brenghen zullen, myne voors. Heeren den tyt inde voors. publicatie vermelt, gecontinueert hebben ende continueren midts desen, tot op het expireren deser jeghenwoordigher maendt van Februario ende niet langer, alsoo myne voors. Heeren egheensints van meyninghe en syn den selven tyt omme eenige oorsaecke te

verlengen, binnen welcken tyt de selve zullen gestaen midts betaelende XVIII stuyvers voir twintich, ende soo voorts, naer advenant, midts cortende den selven Ven penninck, sonder het afftrecken van tvoors. voordeel aenden ghenen diet behoort naer ouder gewoonte, met verstande dat de ghene die, den voors. tyt overstreken zynde, den voors. Ven penninck niet en zullen hebben voldaen, daervoore reelyck ende metter daet voor de geheele somme geexecuteert zullen worden ende dat, tot dyen eynde, dese jegenwoordighe publicatie zal dienen voor insinuatie ende sommatie; behoudelyck dat vande huysen ledich staende binnen dese stadt, niet meer betaelt en sal worden dan de twee derdendeelen voor het aendeel vanden proprietaris, waer aff de selve proprietaris den rentieren sal corten naer advenant vande renten daerop vuytgaende; behoudelyck nochtans, dat vanden huysen toebehoorende den ghenen die de stadt trouweloos hebben verlaeten, niettegenstaende de selve souden moghen ledich staen, den voors. Ven penninck ten vollen voldaen zal worden, al oft de zelve bewoont waeren.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 433 *v/o*.)

N° 617.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heer van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXVIIen February, anno XVc LXXXV.

Alzoemen bevindt dat, nyettegenstaende de ordonnantie gemaect opt stuck vande bedelaers, in Junio lestleden, veele ende diversche leechganghers ende vagabonden hen binnen deser stadt begeven ende blyven houdende, die nyet anders en doen dan met bedelen te leven, daerdoere den goeden borgeren ende ingesetenen derselver stadt, die tot armoede gecomen syn, de aelmoessen ontrocken ende andere confusien veroorsaeckt worden, deur de menichte van alsulcke ledighe bedelaers, die daghelycx, van vremden quartieren commende, de stadt meer ende meer vervullen; waer oppe, in dese gelegentheyt van tyde, hoochnoodelyck dient versien, Soo ist datmen, van sHeeren ende deser stadtwegen, wel scherpelyck, beveelt ende gebiedt allen

bedelaers ende ledichgangers, die by den Aelmoessenier nyet opgeteeckent ende toegelaeten en syn, ende die het teecken niet en syn dragende byden Aelmoessenier daertoe gegeven, dat zy terstont ende sonder dilay dese stadt ruymen ende daer vuyt vertrecken naer hunne quartieren oft daer hun dat goetduncken sal, opde pene inde voorighe ordonnantie begrepen. Ende alzoot van noode sal wesen, tot onderhoudinghe derselver, de contraventeurs te straffen ende vuyt der stadt te leyden deghene die daer nyet vuyt en zullen willen gaen, Soo gebietmen, wel scherpelyck, van wegen als voire, dat niemandt, van wat qualiteyt oft conditie hy zy, hem en vervoordere sHeeren dienaers oft andere daeraff den last hebbende, inde apprehensie, vuytleydinghe oft straffinghe der voors. bedelaers ende ledichganghers, te verstooren oft eenich belet te doen, opte pene van als violateurs vander justicien ende perturbateurs der stadtruste arbitralyck gestrafft ende gecorrigeert te wordden, anderen ten exempele. Ordonnerende den Guldebroederen ende anderen de wacht aende poorten deser stadt houdende, ende voornemelyck den clerck ende schryver aldaer, goede ende scherpe toesicht te nemen datter egheene bedelaers ende vagabonden binnen der stadt en commen ende en passeren.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 434.)

N° 618.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXVIIen February, anno XVc LXXXV.

Alzoemen verstaet dat ennighe coopluyden, hen geneerende met graen, boter, caes, speck, harinck ende andere dyergelycke waren ende coopmanscappen, dienende tot nootruft ende onderhoudt oft alimentatie vanden mensschen, hen vervoorderen deselve, van daghe te daghe, in desen tyde, tegens alle redenen, recht ende borgerlicheyt, tot grooten excessyven pryse, op te steken ende veel duerder te slyten, te penninckweerden ende te

vercoopen, dan nae advenant dat sy die tot her toe innegecost, ende wederom vutvercost ende gesleten hebben, tot groote vercortinghe, prejudys ende achterdeel vanden gemeynen borgeren ende ingesetenen deser stadt, ende besondere vanden armen arbeyderen ende ambachtsluyden, dwelck egheenssins en behoirt verdraghen oft geleden, mer daer inne behoirlick, tot verlichtinghe ende onderstandt vanden selven borgeren ende ingesetenen, versien ende geremedieert te worden, Soe eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, eenenyegelicken die hen mette naebescreven waren ende coopmanscappen te vercoopen zyn geneerende, seer scerpelick gebiet ende beveelt dat zy hen nyet en vervorderen deselve waren ende coopmanscappen tot duerderen oft hoogheren pryse vut te slyten, te penninckweerden oft te vercoopen, dan elcke soorte respective, soe die hier nae gestelt ende getaxeert is, opte verbeurte vande waren, by hen contrarien deser ordonnantie vercost, voor dyerste reyse, ende voorde tweede reyse, oick op te verbeurte vanden selven waren, ende daer toe arbitralick gecorrigeert te worden.

Wel verstaende dat het al suet goet zy.		elcke veertele tot	
De beste tarwe	V Karolusguldenen	XII stuyvers.
De naestbeste	V » »	II » ende IIII Karolusguldenen XVI stuyvers.
Den besten rogge. .	III Karolusguldenen	XV stuyvers.
Den gemeynen. . .	III » »	VI »
Winter gerste. . . .	II » »	XII »
Somer gerste. . . .	II » »	
Boecweyt	II » »	XIIII »
Erten. . .	V » »	
Zeeussche boonen . . .	III » »	XI »
Kasantsche haver .	II » »	II »
Hollantsche haver .		XXXV »

Delfsche boter, de beste . . .		IIII st. een blanck.
De gemeyne Delfsche boter .		IIII „
Vriessche boter.	elck	III „ „
Hollantsche case, den ouden.	pont	II „
Den nyeuwen.	tot	I „ I „
Speck.		III „ I „
Seepe		II 1/2 „

Den natten harinck, vollen saet, elcke tonne. . . . . .XX Karolusguldenen.

De ydelen nae advenant.

Elck hondert drooghen harinck, engelschen. . . . . I Karolusgulden XVI st.

Den gedroochden bynnen deser stadt. II Karolusgulden II st.

Den stockvisch, den besten, elck pont. I schellinck I blancke.

Gebiedende voorts eenenyegelicken, tsy coopman, facteur oft andere, wye hy oick zy, syne winckelen, solderen ende scepen te openen ende de voors. waren ende coopmanscappen, ten pryse respective als voor, te slyten, te vercoopen ende vut te leveren aen alle de ghene die tselve aen hen begheeren zullen, sonder yemanden, wye hy oick zy, tselve te weygeren, opte pene, soo wye bevonden sal worden contrarie gedaen te hebben, van daer mede syne poorterye, ambachte ende neringhe te verliesen. Ende soe verde tselve facteurs zyn, opte pene van hondert Karolusguldenen voor de yerste reyse, ende voor de tweede reyse op dobbele pene, ende daerenboven arbitralick gecorrigeert te worden.

Verbiedende voorts, eenenyegelicken, dat nyemant, wye hy oick zy, (vutgenomen alleenlick die vutslyters ende vutsnyders) hem en vervordere ennighe merckelicke quantiteyt vande voirs. waren, boven syn notruft ende provisie van zynen huysgesin, te coopen, op te pene van arbitralick gecorrigeert te worden.

Ende en zullen de vutslyters ende vutsnyders oick nyet meer teffens inne coopen moghen, dan nae hennen gewoonlicken incoop, vutslyte ende vutsnede, oick op te pene van arbitrale correctie.

Alle de voirs. pecuniele penen ende breucken te bekeeren in drien, deen derdendeel den Heere, het tweede der Stadt ende het derde derdendeel den aenbrenghere.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 434.)

N° 619.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den VIIen dach in Meerte, anno XVc LXXXV.

Men condicht ende laet weten, dat eenyegelick poorter ende ingesetene deser stadt, huyshoudende ende egeen tapper oft tafelhouder wesende, sal mogen inneleggen dobbel byer, dwelckmen heet Meertsbyer, van acht, X oft XII schellingen ende nyet hoogher, mits betaelende half acchyse, half fortificatiegelt ende half bougelt vanden stadthuyse, ende sullen schuldich zyn tselfste byer alsoe te moeten veracchysen, bynnen de geheele maent van Meert, mer salmen dat mogen inne leggen bynnen de voors. maent van Meerte ende April daernaestvolgende, sonder langer. Voorts gebietmen, van sHeeren ende der stadt wegen, dat nyemant hem en pyne noch en vervordere meer dan een tonne vande selve Meertsbyeren in te leggen, noch oick deene voor dandere in zyne kelders te doene, oft deen des anders naem daerinne te leenen, mer die dat veracchyst sal hebben, sal tselve dat bynnen zynen huyse drincken, opde pene van XXV gulden ende daer en boven arbitralick gecorrigeert te worden. Item dat egeen tapper oft tafelhouder hem en sal mogen pynen noch vervoorderen ennich Meertsbyer op halve acchyse te veracchysen oft inne te leggen, opte pene als voir. Item want het voormaels, tot meer reysen, bevonden is geweest dat de brouwers, segelers ende acchysmeesters, langen ende sekeren merckelicken tyt nadien den voirs gepreﬁgeerden tyt gexpireert was, (bynnen den welcken hen alleenlicken toegelaten was tvoirs. Meertsbyer op halve acchyse te mogen brouwen, zegelen ende veracchysen,) hen dies nyet jegenstaende, vervordert hebben deselve byeren te laten veracchysen, te brouwen, te segelen ende vut te laten vueren, by dien middele dese stadt in haerder acchyse frauderen. Insgelycx dat by ennige tapperen ende andere, onder het decsel vanden voirs. Meertsschen byeren, diversche frauden ende abuysen, tot grooten achterdeel vande stadt voortsgestelt zyn, Soe eest datmen, om tselve te verhueden seer scerpelick, van wegen als vore, gebiet dat egeen acchysmeerstere en sal naden lesten dach van Meert naestcomende, mogen laten ennige Meertsche byeren veracchysen, opte selve halve acchyse ende hoochselen. Gebiedende den

brouwere oft segeler egeen Meertsbyeren op die acchyse te brouwen, segelen, vutgheven ende vut laten vueren, langer dan duerende de geheele maent van Meert ende April voirs. Opde pene van vyftich Karolusguldenen, te verbeuren by den ghenen die contrarie van desen gedan sal hebben, ende voorts soe veel den segeler aengaen mach boven de pene vande voirs. vyftich Karolusguldenen van syne officie gepriveert ende voorts arbitralick gecorrigeert te worden, soe bevonden zal worden te behooren. Te bekeeren de voirs. pecuniare penen in drien, deen deel daer af den Heere, dander der stadt ende derde den aenbrenghere. Item, ten eynde de voirs. fraulden badt verhuet worden, Soe gebietmen, van wegen als voir, den segelers op haren eedt, dat zy elck in zyn brouwerye vande voirs. Meertssche byeren op halven acchyse ingeleet, apaert boeck houden, daer inne bescheydentlick opteeckenende den naem, toenaem, ambacht ende woonstede vanden ingesetene die tselve begheert inne te leggen, ende noch bezondere de teeckenen soe verde ennige sulcx in zyn brouweryen commen heysschen ende nyet gewoon en zyn aldaer te doen brouwen, daer af sy oick henne boecken sullen alle weke eens moeten comen accorderen metten acchysers, gelyck de Acchysmeesters van beyde de acchyscameren alle weke henne boecken daer af gehouden zullen zyn tsamen te confronteren ende toversien, opte pene voirs. Idem alsoemen oick bevonden heeft dat diversche persoonen hen beclagen datse ten geprefigeerden tyde egeen Meertssche byeren en hebben connen vanden brouwers gecrygen, nyet jegenstaende zy tselve bynnen behoirlicken tyde hebben veracchyst gehadt ende hen gelt tot dien eynde opde acchyse gegeven, commen wederomme vande Acchyseners heysschen, onder welck decksel de stadt soude moghen bedroghen ende in heure acchyse gefraudeert worden, Soe eest datmen condicht ende adverteert eenenyegelicken dat die ghene die Meertssche byeren bynnen de voors. maent van Meerte veracchyst sullen hebben, ende het selve voor het vutgaen vanden Apprille nyet innegeleet en sullen hebben, men, dien nyet jegenstaende hen hen gelt by hen op de acchyse gegeven, nyet wederom en sal restitueren, bevelende de voirs. brouwers den poorters ende ingesetenen bynnen den voirs tyden te gerieven, opde pene van dat de poorters hen verleet gelt op hen sullen mogen verhaelen.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 435.)

N° 620.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Connincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt deser stadt van Antwerpen, den IXen van Meerte, anno XVc LXXXV.

Alzoe, tot meer reysen, diversche publicatien, soe by billecten als anderssins, gedaen zyn geweest, ten eynde eenyegelick, die deser stadt schuldich zyn ennighe chysen, ter saecken van oversprongben, kelderdeuren, kelderen oft vouten onder de straten, mitsgaders oick hondertste chyspenninghen vanden Casteele oft anderssins, deselve souden comen betaelen, tot sekeren gesetten daghe, in handen vanden ghenen die daertoe, van der stadt weghen, gecommitteert waren geweest, ende sy tselve nochtans nyet gedaen en hebben, latende deselve chysen oploopen tot veel jaeren, sonder die te comen betaelen, soot behoirt; om waer inne versien te worden, eest datmen gebiet, van sHeeren ende der stadt weghen, eenenyegelicken, wye hy sy, dat de ghene die der voirs. stadt ennighe chysen, ter saecken als voir, schuldich zyn, sy die comen betaelen, achter het stadthuys, tegens over *de Lelie*, naest de vee-acchyse, in handen van Artus Nys, die van stadts weghen daer toe gecommitteert is, die aldaer sal beginnen te sitten nu en Maendaghe, namentlick den XIen in Meert naestcomende, ende alsoe veerthien daghen lanck geduerende, daer blyven sitten, mer nyet langher. Op pene, soe wye des in gebreke vallen sal, men deselve gebreckelicke die de voirs. sitdagen geduerende nyet voldaen en zullen hebben, tsy by weghe van executie oft anderssins, af nemen sal tdobbel van tgene dat sy schuldich ende ten achter sullen wesen, sonder ennich verdrach oft simulatie. Ende soe wye synen chys wil quyten, sal daer toe ontfangen worden, mits betaelende den penninck XXXII metten verloope daer af verschenen.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 435.)

N° 621.

Gheboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXen Meerte, anno 1585.

Alsoomen bevindt grootelycx te strecken tot achterdeel van dese stadt ende het gemeyne beste, dat diversche schepen ende

pleyten, alhier, buyten deser stadt liggen, voer de kayen der selver, ende hen oyck vervoirderen te vertrecken, sonder voergaende kennisse, consent ende ordonnantie, waer door de quaetwillighe commoditeyt vinden, om den gemeynen vyant te verstercken, met schepen, vivers ende andere waren, ghelyck d'experientie onlancx dat heeft geleert, Soo eest datmen, omme alle voirdere inconvenienten voertecommen ende te weeren, van sHeeren ende stadts weghen, gebiet ende beveelt, dat de schippers, die henne schepen ende playten buyten deser stadt aende kaye derselver liggende binnen de vliten deser stadt, tusschen dit ende vier uren nae noene, ten lanxte, oft degene die sulcx nyet en sal weesen geleghen, dat die sullen schuldich syn de seylen van henne schepen binnen deser stadt te brenghen voer den voers. tyt, sonder langher, opde pene van een hondert guldens eens ende verbeurte van henne seylen, te bekeeren in drye, d'een deel den Heere, tweede dese stadt ende tderde den aenbrenghev. Ende en sullen hen oyck voertaen de voers. schippers nyet vervoirderen vuyt de voers. vlieten te trecken, sonder voergaende kennisse ende behoirlick bescheet van Guilliam de Cater, daertoe specialyck by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geauthoriseert, op de pene als voere ende te bekeeren als voer.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 435 *v/o.*)

N° 622.

*Geboden ende vuytgeroepen by Sebastiaen Gheeraertssone, Gesworen Colffdragere ende sHeeren dienaer, in plaetse des Schoute ths; Borgemeesteren, Scepenen ende Raidt der stadt van Antwerpen, opden XXIII*en *Meerte, anno* 1585.

Alsoomen noodich vindt, tot fortificatie ende versekerheyt deser stadt, dat de casematten by d'oude Baghynepoorte opt spoedich(s)te ende met den eersten werden ghevult en versterct, Soo eest dat men, van sHeeren ende der stadt weghen, wel scherpelick gebiet, dat van nu voerdane nyemandt, wy(e) hy zy, tzy kerdryver oft andere, en sal moghen eenich gruys, aerde oft straetmes vueren, dan inde casematten vande voers. oude Baghynepoorte, ende dat volghende ende inder vueghen

gelyck tselve byde Fortificatiemeesters deser stadt sal weesen geordonneert ende gedesigneert. Opde pene ende verbeurte van ses guldens eens, waer voere sHeeren Officiers de peerden sullen moghen vuytspannen, ende dit nyet teghenstaende alle andere ordonnnantien oft designatie desen aengaende byde Fortificatiemeesters oft ander gedaen.

GILLIS.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 436.)

N° 623.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den yersten dach in Aprille, anno XVc LXXXV.

Men gebiedt ende ordonneert, van sHeeren ende der stadt weghen, dat van nu voortaen nyemant, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, vutgenomen myne Heeren vanden Raide ende Magistraet ende henne Officiers ende de Colonnellen deser stadt, hem en vervordere, naer het luyden vande rontclocke, hem te vinden omtrent de vesten, poorten ende brugghen deser stadt, soe wel omtrent de kayen oft waterpoorten ende inde nyeuwe stadt als omtrent de lantpoorten, oft aldaer ennige vergaderinge te houden oft te maecken, in enniger manieren, opte pene voor de ghene die contrarie van desen gedaen zullen hebben van zesse Karolusguldenen ende voorden Capiteyn ende Officiers vanden Vendelen die sulcx toegelaten sullen hebben, van gelycke pene. Te bekeeren tot behoeve vande ghene die de calengieringe daeraf doen sal.

Alsoe het nu te somerwaert gaet ende sekeren tyt lang zeer drooch weder geweest is ende seer periculeus syn soude indien ennigen brant quame te gebeuren, dwelck God de Heere verhueden wille, Soe eest dat men, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiet, dat elck borger ende ingeseten voor synen huyse oft dore sal setten een cuype oft tobbe vol waters, met een ledere, om in tyde van brant bequamer versien te wesen ende den selver te beter te moghen voorcomen.

Men condicht ende laet weten, eenenyegelicken, datmen de Meertsche byeren (diemen, achtervolgende de leste publicatie, alleenlick vermocht te veracchysen bynnen de geheele maent van Meerte,) alnoch sal mogen veracchynsen totten XVen Aprilis naestcomende incluys toe. Ordonnerende daeromme den Acchysmeesters deser stadt de voirs. Meertsche byeren totten voirs. daghe toe te laten veracchysen, sonder langer.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 436.)

N° 624.

Geboden ende wytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVIIIen Aprilis 1585.

Alzoe, contrarie de vorige ordonnantien, diversche hen noch dagelycx vervoorderen alle sorten van boomen, hagen ende plantagie te vellen, aff te houden ende te vernielen ende dat, buyten de limiten ende gedesigneerde palen, het platlant soe beroevende ende geheelyck blootende, tot merckelycken achterdeele, schade ende interest vande goede borgeren ende ingesetene deser stadt, waerdore diversche ende menichfuldige clachten aen mynen Heeren zyn geresen; Soe eest datmen, van sHeeren ende stadts wegen, midts desen, vercondicht, ordonneert ende beveelt, dat hem nyemant, tzy man oft vrouwe, jonck oft out, van wat qualiteyt oft sorte hy zy, voordane en vervoordere oft porre wt deser stadt te gaen ofte te trecken met eenige instrumenten, dienende tot affhoudinghe vande voors. boomen ende hagen, ende hem vermyde de selve te vellen oft aff te houden, binnen deser stadt oft elders te brengen oft eenichsins te verdragen, opde pene van gegeesselt oft gebannen, oft andersints arbitralyck gecorrigeert te worden, naer ghelegentheyt vander saken, sonder verdrach oft simulatie tegens d'overtreders ende trangresseurs geexecuteert te worden. Ende tot betere onderhoudinge van dese, hebben myne Heeren voors. oock geordonneert dat henne Drossaet van Kiel ende andere deser stadt Heerlyckheden, tselve alomme buyten deser

stadt beletten, verhueden ende den overtreders aentasten sal; dat oock borgeren ende ingesetenen aende poorten deser stadt de wachte hebbende, egheene persoonen met de voors. instrumenten sullen wt deser stadt laten gaen, ende d'incommers, die tegens deser ordonnantie selen gedaen hebben, aff te nemen tgene zy in deser stadt selen brengen; sullen oock dOfficiers deser stadt ende henne dienaren, die tot dobservatie van deser aende voors. poorten hen selen mogen vinden, nyet verhinderen, beletten oft eenichsins becommeren in henne exploicten, maer ter contrarie de selve alle behulp, onderstandt ende assistentie doen, Soo myne voors. Heeren verstaen, dat dese ordonnantie by alle mogelycke middelen sal worden onderhouden ende nagevolcht.

GILLIS.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 436 *v/o.*)

N° 625.

Gheboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren Schoutet, Borgemeesteren, Schepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXen dach der maendt April, anno XVc LXXXV.

Hoewel myne Heeren de Staten Generael van deser Geunieerde Nederlantsche Provincien, de Raden der selver, ende Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt, alle neersticheyt ende debvoir doen, om by allen moghelycken middelen de ghemeyne saken te hanthouden, tot verlossinghe derselver ende in sunderheyt deser stadt, ende dat nochtans alle hunnen arbeyt te vergheefs ende onvruchtbaer is, ten sy God almachtich den selven seghene ende ghebenedyde, daertoe men hem met vasten ende bidden behoort te verwecken, Soo eest dat myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt eenen algemeynen Biddach ende Vastendach geordonneert hebben, den welcken zy vercondighen ende publiceren, om den selven binnen dese stadt gehouden te wordden, op en Woonsdaeghe naestcomende, namentlyck op den XXIIIIen deser tegenwoordiger maent Aprilis, ten eynde eenenyegelycken hem alsdan, soo wel naenoen als voornoen, neerstelyck

bevlytighe ter kercken te gaen, om eentsamentlyck Goidts woort te hooren, te vasten ende den Heere vierichlyck, vuyt gront des herten, te bidden, dat hem believe wille alle onse saecken, handel ende resolutien voor te staen, te dirigeren ende te verwegen, tot zynre eere ende dese stadt eens eyntelyck vande gemeyne vyanden te verlossen. Gebiedende daeromme dat nyemant hem en vervoordere ten voors. daege eenighe winckelen te openen oft met cramen voor te staen, om yet te venten oft te vercoopen, in eenigher manieren, opte pene van zesse Karolusguldenen, te verbueren deen helft tot behoeff van den Officier ende dander helft vanden huysarmen deser stadt.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 436 *v/°.*)

N° 626.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXI^en dach in Aprille, anno XV^c LXXXV.

Men gebiet, van sHeeren ende der stadt wegen, dat alle de ghene die ennige peck- oft tertonnen zyn hebbende, dat zy sullen schuldich ende gehouden wesen de quantiteyt der selver tonnen, bynnen den derden daghe, aen te ghevene aende Commissarysen van wegen deser stadt daer toe gecommitteert, die hen daer af goet contentement gheven, ende tot dien eynde op heden, morgen ende overmorgen sitten sullen inden Steenen Eeckhoff, byde Houtcaeye, aen Sint Jansvliet, met inthimatie dat soe wye in gebreke bevonden sullen worden, tselve ten voirs. dagen nyet gedaen te hebben, men alle deselve tonnen, onder hen oft heure macht berustende, sal *de facto* doen verhaelen, sonder yet daer voor te betaelen, ende salmen den verswygers daer en boven, van elcke tonne, noch afnemen XII stuyvers eens.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 443.)

N° 627.

Geboden ende vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXVIIen Aprilis 1585.

Alzoo byden Leden deser stadt, inden Breeden-Raedt den XVIIen deser maent Aprilis, geconsenteert is eenen Achsten Hondersten penninck, ende dat het noodich is eene merckelycke somme van penningen te becommen, tot advanchement vande gemeyne saecke, openinghe vande riviere ende ontseth deser stadt, tot welcken eynde mynen Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt, de Wyckmeesters deser stadt verwillicht hebben, omme te gaen ende denselven Honderstenpenninck, respectivelyck elck in synen Wyck, promptelyck te innen ende te lichten, Soo eest datmen, wel scherpelyck gebiedt ende beveelt, van sHeeren ende deser stadt weghen, dat eenieghelyck denselven Honderstenpeninck, sonder eenich vertrek oft dilay, terstont opbrenghe ende betaele inder voeghen ende manieren soo denselven hier voertyts opgeheven ende betaelt is geweest, in handen vanden voors. Wyckmeesters, volghende den last die sy daeraff hebben, wel verstaende dat deghene die denselven Honderstenpenninck sullen voldoen, geduerende den tyt van het ommegaen der voors. Wyckmeesteren ende niet langher, sullen gestaen, midts betaelende achtien stuyvers voor elcken gulden, ende soo voorts nae advenant. Ende sullen des niettemin, sonder het afftrecken van het voors. voordeel; den selven Honderstenpenninck moghen corten den ghenen dient behoort, naer oude gewoonte.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 437.)

N° 628.

Geboden ende vutgheroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen, ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XIen in Meye, anno XVc LXXXV.

Alsoe men bevindt dat de scepen, geordonneert totter wachte opde riviere, soe boven als beneden dese stadt, selden zyn

versien vanden nombre vande competente mannen, daer op bescheyden zynde, ende dat, overmits den meestendeel van dien hen dagelicx zyn onde(*r*)windende te gaen visschen, bynnen lants, zoe ter eenre als ter andere zyden, daer door hunne voirs. wachte negligerende, Zoe eest dat myne Heeren Borgermeesteren ende Scepenen deser stadt, willende daerinne behoirlick versien, wel expresselick, allen ende eenenyegelicken, opde voirs. scepen bescheyden zynde, verbieden hen ute voirs. scepen te begheven, om te gaen visschen oft vut ennige andere oirsaecken, zoe wanneer het hen quartier sal wesen om de wachte te houden, opte pene van te verbeuren, telcker reyse, twee ponden grooten Vleems. Maer soe verre yemant van hen begheert te visschen ten tyde alst zyn quartier om vande wachte vry te zyn, wesen sal, sal tselve alsdan moghen doen, met advyse nochtans vanden scipper vanden scepe daer op sy respective bescheyden zyn ende anders nyet, opdat alle inconvenienten, die by faulte van goede wacht souden mogen voirvallen, verhuet ende geprevenieert mogen worden. De voirs. pene te bekeeren in drien, deen derdendeel den Heer, het tweede de Stadt ende het derde den aenbrenghere.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 437.)

N° 629.

Geboden ende vutgeroepen by Jonckeren Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc. Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XI[en] *dach in Meye, anno XV*[c] *LXXXV.*

Alzoemen verstaet ende wel geinformeert is, dat ennige vande backers in dese conjuncture van tyde nyet en backen, ende andere wel backen mer het broot bynnen henne huysen houden, sonder tselve voir aende dore veyl te setten ende eenyegelicken daermede te gerieven, daermede gerievende alleenlick ennigen hennen vrienden oft calanten, die sy gewoonlick zyn broot te backen, te leveren ende te vercoopen, nyetjegenstaende syluyden oft ennige van hen noch coren, tarwe, rog oft meel bynnen henne huysen oft elders genoech zyn hebbende, al tot grooten ongerieve vanden

gemeynen schamelen borgheren ende ingesetenen deser stadt, Zoe eest dat myn Heeren Borgermeesteren ende Scepenen deser stadt, om daer inne te versien, wel scerpelick gebieden ende bevelen, dat alle de ghene die hen hier bynnen met broot te backen ende te vercoopen zyn geneerende, gehouden zullen zyn broot te backen, tselve voor henne veynsteren veyl te setten ende eenenyegelicken des begheerende, soe wel den armen als den rycken, vut te vercoopen ende te gerieven, tot sulcken pryse daer dat op geset is, sonder tselve bynnen henne huysen achterwaerts oft elders verborghen te houden, opte verbeurte van allen den coren, tarwe, rogge, meel oft brooden, diemen tot henne huysen oft elders hen toebehoirende, sal bevynden, deen derdendeel daer af tot behoef vanden aenbrenghere ende dandere twee derdendeelen tot behoef vanden armen huysarmen deser stadt, ende daer en boven opte verbeurte van hennen ambachte.

Item, dat alle de ghene die hen met meel te vercoopen zyn geneerende, schuldich sullen zyn daer mede eenenyegelicken, des begheerende, te gerieven, elcke veertele voer vyfthien schellinghen grooten Vleems, ende mindere maten, nae advenant; dies sullen sy, voor elcke veertele oick, gehouden syn te leveren XIIII steen, ende voor mindere maten oic nae advenant, opte pene van vyftich Karolusguldenen, telcker reyse te verbeuren byde ghene diemen bevynden sal in gebreke te zyn oft contrarie van desen gedaen te hebben, oick tot behoef als voir.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 437 *v/o*.)

N° 630.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVIen dach in Meye, anno XVc LXXXV.

Alzoemen, tot dienste deser stadt ende den lande, promptelick ende in alle spoedicheyt heeft van doene ennighe quantiteyt van schuyten ende platte bodemscepen, Soe eest datmen van sHeeren ende der stadt weghen vercondicht, beveelt ende ordineert dat alle ende eenyegelicke scipper oft andere hen geneerende met

ennige soorten van schuyten oft platte bodemscepen, tsy int visschen over oppe- ende nederwaert ter riviere oft bynnen slants varende, sal gehouden zyn, sonder ennich vertreck, vertooch oft dilay, hem te vindene van stonden ane, nade publicatie van desen, mette selve henne schuyten ende platte scepen omtrent ende aen dEngelsche Caeye deser stadt, omme voorts, onder behoirlicken salaris ende contentement, deselve schuyten ende scepen geemployeert te worden tot dienste voirs., sonder dies aengaende ennichsins in faulte te wesene, ende dat op de verbeurte vande selve schuyten ende scepen, mitsgaders dat de gebreckelicke hen voordane nyet meer en zullen moghen geneeren, tsy int visschen oft int varen, ende anderssins oick als quade geaffectionneerde tegens dese stadt ende de gemeyne saecken arbitralick gecorrigeert te wordene.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 438.)

N° 631.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XVIen dach in Meye, anno XVc LXXXV.

Alzoe opten XXVIIen February lestleden, zekere ordonnancie opte eedtwaren gemaect ende alhier gepubliceert is geweest, ende men nochtans verstaet dat ennige, tot verachtinge ende contrarie vande selve ordonnancie, hen vervorderen deselve eetwaren tot hoogheren oft duerderen pryse vut te slyten ende te vercoopen dan daerop deselve byde voorgeruerde ordonnancie getaxeert ende gestelt zyn, al tot grooten achterdeel vanden gemeynen schamelen borgeren ende ingesetenen deser stadt, Zoe eest dat, van sHeeren ende der stadt wegen, wederom seer scerpelick wort geboden, dat eenyegelick hem mette eedtwaren voers. geneerende, hem na de voorgeruerde ordonnancie regulere ende deselve in alle poincten ende articelen achtervolge, opte penen daer inne begrepen. Gebiedende voirts dat nyemant hem van nu voortaen en vervordere dolye van olyve duerder oft hoogher vut te slyten oft te vercoopen, dan elcken stoop

tegens XXII stuyvers. Ende ten eynde alle winckelhouders ende vutslyters vande grossiers gerieft mogen worden, wordt den selven grossiers verboden deselve olye hoogher oft duerder te vercoopen, dan tegens vyftich ponden grooten Vleems, wat onclaer zynde, ende claer zynde, tegens tweendevyftich gelycke ponden, ende mindere ende meerdere maten, nae advenant, al opte pene van hondert Karolusguldenen, te verbeuren byden ghenen die bevonden sal worden contrarie van desen gedaen te hebben, voor dyerste reyse, ende voor de tweede reyse van dobbele pene ende daer en boven arbitralick gecorrigeert te worden; de voors. pene te bekeeren in tween, deen derdendeel daer af tot prouffyt vanden aenbrenghere, ende dandere twee derdendeelen tot behoef vanden armen huysarmen deser stadt.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 438.)

N° 632.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXVIen dach in Meye, anno XVc LXXXV.

Men vercondicht, van sHeeren ende der stadt weghen, dat eenyegelick, scippere ende andere, hem met schuyten ende platte scepen geneerende, van stonden aen sal schuldich ende gehouden wesen, hem te vindene, met zyne schuyten ende platte scepen, bynnen slants, omtrent Ordren, om aldaer inne te nemen alle alsulcken coren, graen ende andere provande ende eedtware als tot provisie deser stadt van noode sal wesen, ende salmen deselve betaelen ende contenteren van tgene zy alhier sullen aenbrenghen ende des aengaende in egheen faulte oft gebreck te wesen, opte verbeurte vande selve zyne schuyten ende platte scepen, ende daer en boven als quaetwillighe gestraft ende gecorrigeert te worden.

B. de Corput.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 438.)

N° 633.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philipsen van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXVIen in Meye, anno XVc LXXXV.

Men gebiet van sHeeren ende der stadt weghen, dat alle buyldragers, sacdragers, torfdragers ende andere, hen met sacken te dragen geneerende, hen van stonden ane, met alle henne sacken, sullen laten vynden aende Amunitie-Camere alhier, om van daer hen voorts te vueghen byde schuyten ende platte scepen, diemen geboden heeft hen te laten vynden bynnen slants, by oft omtrent Ordren, ten eynde om aldaer coren, rogge ende andere victualie oft eedtwaren, tot nootdorft deser stadt, inne te nemen ende te laden, sonder des ingebreke te zyn, van dwelck men hen behoirlick betaelen ende te vrede stellen sal, op'te verbeurte vande poorterye ende ambachte, die bevonden sal worden des ingebreke te zyn.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 438 *v/o*.)

N° 634.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Coninxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den Xsten dach in Junio, anno XVc LXXXV.

Alzoe de Heeren ende de stadt volcomelick geinformeert zyn, datter een groote quantiteyt van cabels, touwen, ankers ende andere gewant ende gereetscap vanden scepen, die alhier, tot ontset deser stadt, toegerust zyn geweest, genomen is, dewelcke by diversche scippers ende andere onthouden worden, ende datter oick andere zyn, die tgewant van andere scepen gesalveert ende verborghen hebbende, tselve desnyettemin oick by hen behouden, Soe eest datmen wel scerpelick, van sHeeren ende

der stadt weghen, beveelt allen den ghenen die ennich gewant oft gereetscap vande voirs. scepen genomen oft verborghen hebben, dat sy alle deselve overbrenghen in handen vanden Gecommitteerden totte esquipaige inde Nyeuwe stadt, ende dat bynnen den derden daghe, opte pene van aen lyve ende anderssins gestraft te worden, nae gelegentheyt vander saecken. Des sal men den ghenen die ennich goet gesalveert ende geborghen hebben, daer af den berchloon betaelen, soe dat nae recht ende redenen bevonden zal worden te behoiren.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 439.)

N° 635.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Coninxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XIen dach in Junio, anno XVc LXXXV.

Alzoe de Heere ende de stadt geinformeert zyn, dat ennighe quaetwillighe, seditieuse ende oproerighe gheesten hen, op ghisteren, vervordert hebben, aen Sinte Michiels, ter plaetse daer het broot vutgedeylt worde, aende Colonnels-Camere, opten Pleyn vanden Casteele ende elders bynnen dese stadt, vergaderinge te maecken ende sulcke woorden ende propoosten te houden ende te spreken, die tenderen tot oproer, commotie oft seditie, jae, hen oick strytgierich ende als feytelick oft fortselick tegens de Overheyt ende Regeerders deser stadt, metter daet yet te willen aenrichten, gedragen hebben, dwelck egeenssins, voornemelick in dese conjuncture ende gelegentheyt van tyde, en behoirt verdraghen te worden. Ende alsoe de principale hoofden daer af, namentlick Jacob Janssens, spellemaecker, woonende inden Hasenganck, inder Baghynenstrate, Hans Langenhoven, metser, tegens over den Putte, inde Baghynenstrate, ende Michiel Langenhoven, oick metser, inder Precarenstraet woonende, ende meer andere, hen zyn absenterende ende verstekende, alsoe datmen deselve nyet en can vynden, Zoe worden deselve persoonen, van sHeeren ende der stadt wegen, voorts geroepen, ten eynde sy luyden ende elck van hen, hen als boven misdraghen hebbende, voor den onderganck

vander sonnen, voor mynen Heeren Borgermeesteren ende Scepenen deser stadt comen, tot hennen verantwoorden, oft by gebreke van dien, worden deselve, met desen, van sHeeren ende der stadt wegen, gebannen uter stadt van Antwerpen ende vut het Marckgraefscap der selver, ten eeuwighen daghen, opten halse. Gebiedende voorts, van sHeeren ende der stadt weghen, dat deghene die deselve bynnen henne huyse ontfangen oft versteken hebben, deselve oick, voor den onderganck der sonne, aen mynen Heeren Schoutet, Onder-Schoutet, Colonnellen oft Capiteynen van hennen Vendel, sullen aenbrenghen, opte pene dat deselve oick voor medeplichters ende faulteurs van sulcke ende gelycke delicten gestraft zullen worden.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 438 *v/o.*)

N° 636.

Geboden ende vutgeroepen (1).

Alzoe myn Heeren Borgermeesteren ende Scepenen deser stadt verstaen, dat ennighe Coopluyden ende ingesetenen deser stadt hen vervorderen het rys in groote quantiteyt op te coopen, tot heuren particulieren prouffyte, nyet jegenstaende dat byde instructien ende ordonnancien opt stuck vande yerste ende tweede visitatien oft reveuen aengaende het coren, rys ende andere dyergelycke soorten van graen gemaect, expresselick verboden is, dat nyemant naede selve visitatien deselve en souden van hen doen, vercoopen ende elders transporteren, dwelck oick anderssins, in dese gesteltenisse des tyts, soude mogen veroirsaecken ennige inconvenienten, Zoe wort, van sHeeren ende der stadt wegen, geboden ende geordonneert dat beyde coopers ende vercoopers schuldich ende gehouden zullen zyn tselve vercost rys wederom te doen, te brengen oft doen brenghen, ter plaetsen daer tselve vercost ende gelevert is, om daer af als dan voorts geordonneert te worden, soe behooren zal; doende ende verclarende, met desen, alle de coopen ende leveringen daer af,

(1) *Op den bladrand staat :* Nyet gepubliceert.

nade voirs. leste visitatie gedaen ende te doen, doot ende te nyet, nul ende van onweerden. Verbiedende oic expresselick, dat nyemant voordane hem en vervordere ennich rys in quantiteyt aen yemanden meer te vercoopen, te transporteren oft van hem te doene, sonder voorgaende kennisse ende consent van mynen Heeren voors., ten ware metter cleynder mate, als met I, II, III ende ten hoochsten thien ende twelf ponden teffens, ende dat voor twee schellingen ende een oirt elck pont, ende de hondert ponden, soe wanneer zy daer toe als voire consent souden mogen hebben, tot XXXVI schellinghen, sonder meer, daer af sy oick gehouden zullen syn specificatie te houden, om te weten aen wyen sy tselve vercost zullen hebben. Ende dit al op arbitrale correctie.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D.* *fol.* 438 *v/o.*)

N° 637.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XVII^en Juny, anno XV^c LXXXV.

Alzoe myne Heeren de Staten Generael van dese tsamen verbonden Nederlanden geordonneert hebben, gehouden te worden eenen Generalen Biddach ende Vastendach, om als dan tsamentlick, soe wel nae noen als voor noen, ten kercken te gaen, ende God den Heere almachtich aen te roepen ende vyerichlick te bidden, ten eynde hem believen willen Zyne ooghen der bermherticheyt eenmael te slagen over dese bedructe ende overvallen Nederlanden, ende alle de raedtslagen ende exploicten, dienende tot bewaernisse ende versekertheden vanden selven, ende besondere van dese onse stadt, nu byden vyanden belegert zynde, soe te vorderen ende te gebenedyden, dat deselve moghen gedyden ende eenen goeden voorspoet hebben ende in sonderheyt dat dese stadt eyntelick van dese belegeringe mach ontset ende bevryt worden, tot grootmaeckinge van Zynen Heylighen Name, tot bewaernisse, opbouwinghe ende vermeerderinge van Zyne Kercke ende tot verlossinge, bevrydinge ende vertroostinghe vanden armen verdructen ondersaten der voers. tsamen verbonden Nederlanden ende Provincien, ende oick van dese stadt, Zoe eest

datmen eenenyegelicken, van sHeeren ende der stadt weghen, condicht ende laten weten, datmen den voirs. Generalen Biddach ende Vastendach houden sal op en Woensdaghe, namentlick den XIXen Juny naestcomende. Gebiedende dat nyemant hem als dan en vervordere ennige winckelen te openen oft met cramen voorts te staen, om yet te venten oft te vercoopen in enniger manieren, opte pene van VI Karolusguldenen, te verbeuren deen helft tot behoef vanden Officier, ende dander helft vanden huysarmen deser stadt.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 439.)

N° 638.

Geboden ende vutgeroepen by Jonckeren Philipsen van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXIen Juny, anno XVc LXXXV.

Alzoemen bevynt dat, nyet jegenstaende de ordonnancien alhier eertyts opt stuck vande bedelers gemaect ende tot verscheyden reysen gepubliceert, veele ende diversche ledichgangers, bedelers, vagabonden, luyckeners ende oick andere vreemdelingen, comende ute steden, vlecken ende quartieren die de vyanden inne hebben, hen bynnen dese stadt begheven ende blyven houden, door welcke menichte van bedelers die nyet anders dan by het bedelen te leven en doen, den goeden borgeren ende ingesetenen deser stadt (die tot armoede gecomen zyn,) de aelmoessen ontrocken worden, ende oick door hen ende dandere vreemdelingen dese stadt dagelicx meer ende meer vervult wort, daerdoor ennige confusien oft inconvenienten souden mogen oprysen, waerop ende tegens hoochnoodelick dient, in dese gelegentheyt van tyde, versien te worden, Soe eest dat men, van sHeeren ende deser stadt weghen, zeer scerpelick gebiet ende beveelt, allen bedelers, vagabonden ende ledichgangers, luyckeners ende allen anderen vreemdelingen, die vut de steden, vlecken ende quartieren die de vyanden inne hebben, ende oick die vanden platten lande alhier, tsedert het innemen van het

Lant van Waes, gecomen zyn ende blyven schuylen, soe wel vrouwen ende kynderen, als manspersoon, nyemant daer af vutgescheyden, dan alleenlick die ghene die inde poorterye deser stadt ontfangen zyn, ende daer af bescheyt hebben ende thoonen, dat zy, bynnen XXIIII uren dese stadt ruymen, ende daer vutvertrecken gaen ende keeren nae henne steden, vlecken ende quartieren, daer vut zy gecomen zyn oft elders, daer hen dat goet duncken ende believen zal, sonder daer inne weder te comen, op de pene van gegeesselt, gebannen oft anderssins, nae gelegentheyt der saecken, gestraft te worden. Item dat nyemant vanden borgeren ende ingesetenen sulcken vreemdelingen, bedelers, vagabonden ende ledichgangers ennige huysen, cameren, winckelen oft kelderen en zal verhueren oft deselve in zynen coste oft huysen nemen, logeren oft ontfangen. Ende indien zy ennige aende selve verhuert oft sulcke in hunnen cost oft huysen genomen ontfangen, oft gelogeert hebben, al tselve hen op te seggen sonder deselve langer daer inne te houden, ten sy dat hy wel geinformeert zy ende hem blycke dat deselve zyn, inde poorterye deser stadt; Op de pene van XII Karolusguldenen, by den ghenen die bevonden sal worden contrarie van desen gedaen te hebben, voor dyerste reyse, te verbeuren, ende voorde tweede reyse van XXIIII Rynsgulden, ende daer en boven alnoch arbitralick gecorrigeert te worden, nae gelegentheyt vander saecken. Ordonnerende voorts dat de Wyckmeesteren, Dekens vanden Guldens, Capiteynen ende alle henne Officieren, int maecken van henne cohieren vanden borgeren ende ingesetenen ende andere die onder henne Wycken ende Vendelen resorteren, ende als sy de wacht zullen hebben, tsy aen de poorten oft elders, ende oick altyt anderssins, goet opsicht ende regard nemen zullen, dat onder henne Wycken oft Vendelen nyemant en schuyle die nyet en zy inde poorterye deser stadt. Ende oick dat voortaen sulcke van buyten hier nyet meer inne en comen, ende die alreede vutgeleyt zyn oft alnoch vutgeleyt zullen moghen worden, hier nyet weder inne en keeren, zy en hebben ende thoonen promptelick zekeren penninck met de Borcht deser stadt, die tot sulcken eynde alhier gemaect ende den ghenen, die hier sullen mogen blyven woonen, vut ende innegaen, gelevert zal worden. Ende alsoot van noode zal wesen, tot onderhoudinghe van desen, den contraventeurs te straffen ende oick noch eenighen vande voirs. persoonen die nyet vut en zullen willen gaen, vut te leyden, wort wel scerpelick, van sHeeren ende der stadt weghen bevolen, dat

nyemant, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, hem en vervordere den Officieren, Provoosten, sHeeren- ende der Stadtdieners, oft anderen hier toe den last hebbende, inde apprehensie, vutleydinge oft straffinghe der voirs. vreemdelingen, bedelers, vagabonden ende ledichgangers, oft oick anderssins, in ennigerhande manieren, tsy met woorden oft met wercken, te misseggen, te misdoen, te verstooren, oft te beletten. Opde pene van, als violateurs vander justicie ende perturbateurs vande gemeyne ruste ende welvaert, arbitralick gestraft ende gecorrigeert te worden, anderen ten exemple. De voirs. penen te bekeeren in drien, deen derdendeel den Heere, het tweede der stadt ende het derde derdendeel den aenbrenghere.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 439 *v/o*.)

N° 639.

Geboden ende vutgeroepen by Laureys Schellekens, Colfdrager, mits dabsentie des Schoutets; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVen Juny, anno XVc LXXXV.

Alzoo Goossart Zymey, poorter ende ingeseten deser stadt, (als broeder ende bequaempst om ab intestato te moghen succederen int sterfhuys ende de nagelatene goeden wylen Capiteyns Adriaens Zymey, die inde leste expeditie opden Couwensteynschen dyck gebleven ende verstorven is,) myne Eerweerde Heeren, by requeste (1), versocht heeft, om consent, ten eynde hy syns broeders sterfhuys ende syne achter te laten goeden, onder dbeneficie van inventaris te moghen aenveerden, om te verhueden de swaricheden daer inne hy soude moghen vallen, mits hem de gelegentheyt syns broeders sterfhuys onbekent is. Ende want myne Eerweerde Heeren, by interpositie van hunnen rechtelycken decrete, den voors. Goossart Zymey geconsenteert hebben, tsterfhuys syns broeders te moghen aenveerden onder beneficie van inventaris, mits hem regulerende volgende dordon-

(1) Het *Requestboeck* van het jaar 1585 bestaat niet ter Archieven van Antwerpen.

nancie daerop gemaect, vuyt dyen sulck consent, deur de tegenwoirdighe gelegentheyt des tyts, byden Prince vanden Lande nade gewoonte nyet en can verworven worden, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadts weghen, tselve vercundicht, ende gebiet eenenyegelicken, die hem soude willen draghen als geinteresseerde vanden voors. sterfhuyse, tsy dat zy zyn tegenwoirdich oft absent, dat zy huerlieden facteurs oft gemechtichde comen van heden in acht daghen, goets tyts voorden noene, byden Tapytpant alhier, alwaer de voors. Capiteyn gelogeert heeft, omme aldaer de goeden vanden selven sterfhuyse, byden voors. Goossart te sien aenveerden, inventarieren, priseren, verborgen ende met eede gewarighen, soo sulcx na rechte schuldich is te geschiedene.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 439 *v/o*.)

N° 640.

*Gheboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXVI*en *Juny* 1585.

Men gebiedt, van sHeeren ende deser stadt weghen, dat egheene hoveniers, huyslieden, hare jonghers, dienaers, maerten oft andere, die hen binnen deser stadt syn houdende, ende dickwils oft ordinarislyck daervuyt gaen moeten, tselve niet en selen moghen doen sonder te hebben den penninck daertoe geordonneert, noch oyck den selven pennick te misbruycken, yemanden anders te leveren oft over te laeten, in eenigher manieren, Opde pene van drye guldenen, voor dierste reyse, ende voorde tweede reyse opde geesselinghe. Te appliceren de voors. pene, deen helft tot behoeff vanden Heere, ende dandere vanden exploicteur.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 440.)

N° 641.

Geboden ende vutgeroepen by Jasparen van Conincxloo, Onder-Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXVIIen Juny, anno XVc LXXXV.

Alzoe byde Leden deser stadt, inden Breedenraedt der selver, opten XXVen deser jegenwoordigher maendt, besloten ende geresolveert is dat, bynnen deser stadt ende onder de borgeren ende ingesetenen der selver, promptelick opgebracht ende vutgereyct sal worden eene quotisatie van drie maenden, opden selven voet gelyck de leste voorgaende sessmaentlicke quotisatie geweest is, innegaende deselve quotisatie opten XXVen deser, behoudelick dat de ghene die inde selve leste voorgaende quotisatie waren gestelt onder de somme van vyfthien gulden, voor zess maenden in dese quotisatie vry ende exempt blyven zullen. Ende want den jegenwoordighen hoochdringhende noot sunderlinghe is verheysschende dat het opbrenghen vanden penningen vande selve quotisatie, in alle manieren, worde gevordert ende gespoedicht, Zoe eest dat, om sulcx geeffectueert te worden, men, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiedt dat eenyegelick, borger ende ingeseten deser stadt, van wat qualiteyt oft conditie hy sy, de voirs. quotisatie van drie maenden sal gehouden wesen terstont op te brenghen ende te fournieren, te weten deen helft vande somme waerop hy inde voirs. leste quotisatie gestelt is geweest, ende dat in handen vanden Gecommitteerden totten ontfanck van dien geordineert ende haer comptoir houdende opde groote camere opder stadthuys alhier, daermen gewoonlick is den Hondertsten Vyfsten ende andere penningen te ontfangen. Ende dit opte pene van daer voor promptelick ende sonder dissimulatie geexecuteert te worden. Ende sal eenenyegelicken dese dienen voor volcomen insinuatie ende sommatie, sonder datmen verstaet ennige andere wete desen aengaende meer te doen.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 440.)

N° 642.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, desen IIen July 1585.

Alsoo mynen Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt deser stadt, midtsgaders de Leden der selver, inden Breeden-Raedt, opten XXVen Juny lestleden, besloten ende geresolveert hebben dat van heden datum deser, eene maendt gedüerende, de hoochselen staende op de wynen die binnen dese stadt gesleten ende gedroncken worden, soo wel Rynsche, Fransche als Spaensche, zouden worden vermindert, ende dat het oversulcx behoort dat den prys der selver wynen, inden respecte vande tappers en herbergiers, insghelycx vermindert worde, Soo eest datmen ghebiedt, van sHeeren ende stadtsweghen, dat niemandt vande tappers ende herbergiers binnen deser stadt hen met wynen geneerende, de Rensche wynen hooger en sal moghen tappen oft vercoopen dan neghen stuyvers den pot, ende de Fransche seven, ende de Spaensche thien stuyvers. Opde pene van hondert Carolusguldenen, te verbeuren telcke reyse voorden ghenen die contrarie van desen ghedaen sal hebben; te bekeeren in dryen, deen deel tot behoeve vanden Heere, dandere vande stadt, ende het derde derdendeel tot behoeve vande regierders vande wynaccyse ende den aenbrengher.

M. Zuerius.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 440 *v/o.*)

N° 643.

Geboden ende vutgeroepen by Bastiaene Gherytssone, Gesworen Colfdrager, mits absentie des Schoutets, ende by Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XVen dach in Julio, anno XVc LXXXV.

Alzoemen verstaet dat ennige swaricheyt oft weygeringhe maecken int ontfangen vande leste nyeuwe geslagen goude ende sylvere munte, die by ordonnancie van mynen Heeren den Staten

van Brabant ende dese stadt gemunt ende geslagen zyn, Zoe wort, van sHeeren ende deser stadt weghen, geboden, dat nyemant int ontfangen oft vutgheven der voirs. nyeuwe geslagen penninghen, tsy goude oft sylvere, ennighe swaricheyt oft weygeringhe en maecke oft en doe, mer dat eenyegelick die op haren pryse, soe die gestelt zyn ende soe die jegenwoordelick cours ende ganck zyn hebbende, ontfanghe ende vutgheve, volgende den placcate daeraf alhier, opten XXIIen Septembris lestleden, gepubliceert, opte pene van te verbeuren by den ghenen die weygerachtich bevonden sal worden van XXIIII Karolusguldenen, deen derdendeel tot behoef vanden Heere het tweede vande stadt ende het derde derdendeel vanden aenbrenghere ende daer en boven van alsulcke waren als byden vercoopere aenden coopere vercost sullen zyn, tot behoef vanden coopere alleenlick.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 440 *v/o.*)

N° 644.

Vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XVIIIen July 1585.

Alsoomen bevindt dat, nyettegenstaende de verscheyden ordonnançien ende publicatien, binnen deser stadt ten diversche reysen gemaeckt ende vuytgegeven, tot onderhoudinge vande gemeyne rusten ende eenicheyt, eenige persoonen ende quaede geesten hen vervoorderen alle quade offitien ende debvoiren te doen, om de actien, ordonnancien ende resolutien vande Magistraet, Colonnellen, ende andere Overheyden by de gemeynte qualyck te doen affnemen ende duyden, met oyck verscheyden woorden ende proposten te houden, om de burgerye binnen deser stadt tot oproer ende oneenicheyt ende tot scheuringe te brengen ende te verwecken, Soo eest dat, omme daer inne behoirlyck ende naer heysch der zaecke versien te wordden, men gebiedt, van sHeeren ende stadts wegen, dat nyemandt, van wat qualiteyt oft conditie hy zy, hem en sal vervoorderen eenige proposten, woorden, schriften, refereynen oft fameuse libellen vuyt te geven, oft te stroyen, die tot calumpnie ende lasteringe

vande actien ende ordinancien vande voors. Magistraten, Colonnellen, Dekens vande Gulden, Capiteynen, ende andere in overheyt wesende, oft van henne persoonen, mitsgaders tot cleynachtinge ende versmadenisse van henne authoriteyt, met oyck tot injurie ende crenckinge van yemants eere, ende naementlyck tot oneenicheyt ende scheuringe vande ruste deser stadt soude mogen stercken, oft yedt anders, met woorden oft wercken, te attenteren, dat de gemeyne eendracht ende ruste in eeniger manieren soude mogen crencken ende verminderen, op de pene van gehouden te wordden als seditieuse ende perturbateurs vande gemeyne ruste ende eenicheyt, ende oversulcx, sonder dissimulatie, gestraeft te wordden. Gebiedende insgelycx, als boven, dat nyemandt, wye hy zy, hem en sal vervoorderen, in eeniger manieren, hem in wapenen te stellen binnen dese stadt, het sy met Rotten ofte anderssints, sonder consent vande voors. Heeren vander Magistraet oft Colonnellen, maer dat eenyegelyck sal schuldich wesen hem te reguleren achtervolgende dordinantie opde Wacht alhier gemaeckt ende vuytgegeven, ende dat op de pene ende straffe als boven.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 441.)

N° 645.

Geboden ende vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXen July XVc LXXXV.

Alsoo eenen Jacques Verplancken, timmerman, sergeant onder tVendel vanden Capiteyn Jasper Angeli, woonende op de Peerdemerct alhier, deur bevel ende ordonnantie van mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, by mynen Heere den Maerckgrave, overmidts sekere seditieuse feyten ende proposten, op eergisteren geapprehendeert, ende naer den Steen geleyt wordende, by eenighe syne medecomplicen der justitien ontweldicht ende ontloopen is; dat oyck eenen Adriaen Janssens, woonende opt Cleyn Kerckhoff, ten huyse van Willem Bertels, by mynen voors. Heere den Marckgrave gesocht is ende ontweken, als de ghene die den voors. gevangene met meer andere gevolght, ende tot tvoors. gewalt gheinciteert ende met seditieuse

woorden verweckt heeft, dwelck egeenssints en behoort geleden oft getolereert te worden, Soo eest datmen de voors. Jacques Verplancken ende Adriaen Janssens, van sHeeren ende stadts wegen, voortsroept, ten eynde deselve binnen vierentwintich uren compareren voor myne voors. Heeren Borgemeesteren ende Schepenen tot hunnen verantwoorden, oft by gebreke van dyen, worden deselve Jacques Verplancken ende Adriaen Janssens, midts desen, van sHeeren ende deser stadts wegen gebannen vuyt der stadt van Antwerpen ende het Marckgraeffschap der selver, ten eeuwighen dagen, op den halse. Gebiedende voorts, myne voors. Heeren, dat de ghene die den voors. Verplancken ende Adriaen Janssens ontfangen oft versteken hebben, oft binnen hunne huysen zyn houdende, deselve binnen de voors. vierentwintich uren, aen myne Heeren den Schouteth, oft Onder-Schouteth deser stadt, aenbrengen, opde pene dat de selve oyck voor medeplichters ende fauteurs, van ghelycke delicten gestraft sullen worden.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 441 *v/o.)*

N° 646.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXVIen July 1585.

Alsoo men verstaet dat, niettegenstaende vele voorgaende ordonnantien ende geboden, diversche borgeren ende inwoonderen deser stadt weygeringhe maecken de leste geconsenteerde quotisatien, Honderste ende Vyffde penningen op te brengen ende te betalen, jae, datter eenighe henne huysen gesloten houden, sonder die te willen openen als de Officiers aldaer comen, om de voornoemde consenten te manen, texecuteren ende te innen, maeckende de voors. consenten alzoo (voir zoo vele hun aengaet, crachteloos ende illusoir,) waerdoore een alteratie ende generale confusie soude moghen comen, tot versmaedenisse vande justicie ende politie deser stadt, Soo eest datmen, van sHeeren ende deser stadt weghen, wel scherpelyck beveelt, eenenyegelycken, van wat qualiteyt oft conditie hy sy,

die de voors. geconsenteerde quotisatie, Honderste ende Vyffde penningen noch niet betaelt ne heefft, terstont ende sonder dilay, deselve optebrengen ende te betaelen, opde penen dat de gene die des in gebreke sullen syn, tselve sullen weygeren te doen oft die hunne huysen gesloten houden sullen, alsmen se, tot dyen eynde, van sHeeren weghen, sal commen innen ende manen, daervoire ende voor 't dobbel der selver metter daet, by apprehentie van henne persoonen ende executie van henne goeden, gedwonghen te worden, ende daerenboven gecorrigeert ende gestraft, aest versmaders ende violateurs vander justitien ende perturbateurs vande gemeyne ruste.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 441 *v/o*.)

N° 647.

Geboden ende vuytgeroepen by Jaspar van Conincxloo, Onder-Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten tweeden Augusto XV^c LXXXV.

Men condicht, van sHeeren ende deser stadt weghen, datmen de verminderinghe vande hoochselen staende opde wynen die hier binnen ghesleten wordden, geconsenteert inden Breedenraedt, den XXV^en Juny, ende geexpireert den iersten deser maendt, alnoch gecontinueert ende verlenght heefft voor den tyt van vierthien daghen, ten eynde die vander accyse, de tappers, herbergiers ende alle andere, hen daer naer ende volgende de voorgaende ordonnancie ende publicatie weten te reguleren.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 442.)

N° 648.

Geboden ende vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc. Schouteth; Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten VIII^en Augusto 1585.

Men gebiedt, van sHeeren ende deser stadt wegen, alle backers die eenich graen ofte meel hebben oft weten te becommen,

dat sy terstont ende sonder dilay sullen schuldich syn broot te backen, ende tselve openbaerlyck voor henne huysen ende elders te coope te stellen, ten eynde de schamele ghemeynte voor haer ghelt daervan geriefft mach worden. Opde pene van aenden lyve gestrafft te worden, als autheurs van seditien ende perturbateurs vande gemeyne ruste.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 442 *v/o*.)

N° 649.

*Gheboden ende wtgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XVII*en *Augusti* 1585.

Alsoo de Leden deser stadt, Breedenraedtsghewijse vergadert zijnde, op ghisteren, gheconsenteert ende gheaccordeert hebben, sekere nieuwe hoochselen, tot betalinge ende voldoeninge vanden heyssch by Zyne Hoocheyt opde reductie deser stadt gedaen, als oock tot andere nootelijcke saecken, schulden, ende oncosten totten dienst deser stadt sterckende : Soe adverteert men eenenyegelycken, datmen van desen dach aen, boven de oude stadtaccyse, metten ouden hoochselen totte bevestinge deser stadt, beloopende tsamen voor elcke ame Rijnschen wijn voor den borgher, vijff Carolus gulden vier stuyvers, ende voor de tappers den vierden pot, nae advenant vande prysen, soo sy den wijn sijn wttappende, midtsgaders noch boven de XXIIII stuyvers op elcke ame, tot behoef vande voors. bevestinge, ende boven noch de XXV stuyvers op de Rijnsche, Spaensche, Fransche ende alle andere wijnen, als gheaffecteert zijnde aen eenighe coopluyden, die daerop ghenegotieert hebben, noch sal betalen voor oft tot een nieuw hoochsel van consumptie, de somme van thien Carolusguldenen, midtsgaders vande Spaensche wijnen, Malveseyen ende dierghelijcke drancken, ghelijcke somme, ende vanden Franschen wijn, tzy hy zy tapper, borger oft ingheseten, van elcke ame acht Carolus gulden. Ende dat alle wijntaverniers dien volghende schuldich sullen zijn elcken pot Rijnschen wijns wt te tappen, te slijten ende te vercoopen voor thien stuyvers ende eenen halven, ende den Franschen wijn, elcken pot, voor acht stuyvers, ende andere wijnen naer advenant, sonder meer. Op de pene van hondert Carolus

guldenen t'elcker reyse te verbeuren by den ghenen die bevonden sal worden ter contrarie van desen ghedaen te hebben, te bekeeren in dryen, d'een derdendeel tot behoef vanden Heere, het tweede voor de stadt ende het derde derdedeel tot behoef vanden regeerders vande wijnaccijse, ende vanden aenbrenghere.

Item van desen dach aen van elcke tonne half stuyvers bier, die by den poorteren, inghesetenen ende tappers ghesleten sal worden, voor oft tot een nieuw hoochsel, boven de oude accijse, ende de vier ende ses stuyvers, respective, die by den tappers, op elcke tonne biers, alleene betaelt worden, ter saecken vande voors. negotiatie, d'welck men heet Brouwersgelt, die alnoch tot den selven eynde sullen worden ghecontinueert, sal betalen ses stuyvers, ende van alle andere bieren, als van acht, X, XII, XIIII ende XVI schellinghen de tonne, twintich stuyvers, ghelijck men van alle vremde bieren, van buyten hier inne comende, van elcke tonne, oock niet meer en sal betalen, dan naer advenant vande selve prijsen.

Item dat in dese hoochselen van wijnen ende bieren respective niemandt vry oft exempt zijn en sal dan Sijne Hoocheyt alleene.

Ende alle andere lasten ende impositien, die voor desen tijt op eenige wijnen oft bieren ghestaen moghen hebben, sullen met desen cesseren, ende sal eenyegelijck ghestaen, midts voor elcke ame wijns ende biers respective betalende ghelijck, als voor.

B. DE CORPUT.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 442 *v/o*.)

N° 650.

Articulen, ende Conditien vanden Tractate, aengegaen ende ghesloten tusschen de Hoocheyt vanden Prince van Parma, Plaisance, etc. Stadthoudere, Gouverneur ende Capiteyn Generael vanden Lande van herwaerts overe, inden name vande Coninclijke Maiesteyt van Spaengien, als Hertoghe van Brabant, ende Marckgrave des heylichs Rijcx ter eenre, ende de Stadt van Antwerpen ter ander syden : Den XVII Augusti, M. D. LXXXV.

Al soo de Borgemeesteren, Schepenen, Tresoriers, Rentmeesters ende Raet der stadt van Antwerpen, met advijs ende

ende resolutie, soo van hen als van andere Leden vanden Breeden Raedt, midtsgaders by advijse ende approbatie vande Collegien vande Colonnellen, Dekens vande ses gesworen Gulden, ende tachtentich Capiteynen vander voors. stadt, hebben naer sijne Hoocheyt gesonden hunne Ghedeputeerde, Heeren Philips van Marnix, Heere van S. Aldegonde, Buyten-borgemeester, Heer Willem van Merode, Heer van Duffele, Heer Jan van Schoonhoven, Ridder, Schepenen, Mr. Andries Hessels, Mr. Matheus de Lannoy, Schepenen. Mr. Loys Meganc, Cornelis Pruynen, Philips de Lantmeter oude Schepenen, Adriaen Bardoul, Hooftman vande Poorterije, Jan de Weert, Gillis Sautijn, Wijckmeesteren, Mr. Henrick van Uffle, out Wijckmeester, Arnoult Boudewijns, Deken vande Bereyders. Guillam van Schooten, out Deken vander Meerssen, Johan Godin, oudt Colonnel, Jehan Rademaker, Loys Malepart, Colonnel, Herman van Dadenborch, Deken vanden Jonghen Voetboghe, Henrick van Erp, Deken vanden Ouden Hantboghe, Jehan Garin, ende Dierick van Os, Capiteynen der voors. S(*t*)adt, volcomelijc geauthoriseert sijnde om hunne reconciliatie metten Coninc, hunnen oversten Heere ende natuerlijcken Prince te tracteren, sluyten ende arresteren, de welcke na dien sy mondelingen hunnen last hebben verclaert, ende in handen van sijnder voors. Hoocheyt by geschrifte overgegeven sekere articulen, ende daer nae by bevel der selver tot diversche reysen gheweest in communicatie ende conferencie metten Presidenten ende Raetsheeren, Pamele, Assonleville, Richardot ende vander Burch, in presentie vanden audiencier Verreycken, op de voors. reconciliatie. Sijnde ter weder zijden voorghevallen diversche swaricheden, hebben hun de voors. Ghedeputeerde inden naem als boven, eyndelijcken gecontenteert mette puncten ende articulen die sijne Hoocheyt inden name van sijner Majesteyt hun goedertierlijc heeft gheconsenteert ende gheaccordeert inder vueghen ende manieren hier na volgende.

I.

Inden eersten, nademael de voorschreven Stadt, Borgers ende Ingesetene der selver hen wederomme ootmoedelijck begeven onder de ghehoorsaemheyt vanden Coninc als Hertoghe van Brabant ende Marckgrave des heylichs Rijcx, hennen oversten wettelijcken Heere ende natuerlijcken Prince, gelijck sy hier voormaels waren, affgaende ende renuncerende alle verbontenissen, tractaten, liguen, ende confederatien, die sy geduerende

dese beroerte gemaect mogen hebben tot achterdeel van zijne Majesteyt, Soo eest dat sijne Hoocheyt oock inden name der selver, niet tegenstaende alle voorleden saecken, de voorghenoemde van Antwerpen wederomme ontfangt, ende wilt tracteren in alle soeticheyt ende Vaderlijcke goedertierenheyt, als goede vassalen ende ondersaten. De selve wederom vuegende met de reste van Brabant, om voortaen in alle vrientschap ende eendrachticheyt te leven metten anderen steden ende Provincien, wesende onder de ghehoorsaemheyt van sijne Majesteyt soo sy deden voor dese voors. beroerten. Verclarende sijne meyninge te wesen dat de oude alliancien ende tractaten metten Heyli(g)hen Rijcke, Princen, Landen ende Steden op t'stuck vanden Coopmanshandel, trafficque, negotiatie ende anderssins aenghegaen, punctuelijcken onderhouden sullen worden, ende oock dies van noode zijnde vernieut, ten meesten voordeele ende o..boir der voors. Stadt.

II.

Ende om wech te nemen ende weiren alle oorsaecken van mistrouwicheyt ende diffidentie, soo accordeert sijne voors. Hoocheyt een eeuwich ende generael Pardon ende vergetinge van allen ende een yeghelijcken vande voors. Borgeren ende inwoonderen, aldaer iegenwoordich, oft buyten der voors. stadt wesende, mitsgaders allen den genen die hun aldaer nu zijn houdende, int generael ende int particulier sonder eenige exceptie, hoedanich die soude mogen wesen, van alle d'excessen, misbruycken, ongeregeltheden, misdaden *Crimen lesæ Maiestatis*, ende andere by hunlieden geduerende dese troublen gecommitteert, hoe groot, swaer, ende van wat qualiteyt de selve sijn, ofte ghehouden soude moghen worden sonder eenighe wt te steken oft t'excipieren, waer van de gedenckenisse vuyt ende te niete gedaen sal blyven, als van saecken die noyt gheschiet en zijn, sonder dat sy deshalven oyt ondersocht, geinquieteert oft ghereprocheert sullen moghen worden, in wat manieren oft om wat oorsaeken dattet sy. Op pene dat de overtreders gh estraft sullen worden als verstoorders ende beroerders vande ghemeyne ruste, ende dat niet alleenlijck ten respecte vanden levenden, maer oock vande doode, sulcx dat de memorie ende erffgenamen vande selve gheene schande, iniurie oft verwijt aenghedaen en sal worden, met verbot ende interdictie aen allen Fiscalen, Procureurs generaels, Justicieren, Officiers, ende allen anderen, soo publicque als private persoonen, van wat qualiteyt dat sy

souden moghen wesen, daer van eenich ondersoeck, vervolch, betichtinge, oft andere moyenisse aen te doene, in wat manieren dattet sy. Waer inne begrepen sullen worden de gene die gheduerende dese voors. troublen ende beroerten, in hunne persoonen oft goeden geinteresseert zijn geweest, de welcke niet en sullen mogen schade oft interest pretenderen, noch actie intenteren, om ordonnantien, acten, resolutien oft vonnissen gegeven ende gedecreteert tegens hunne persoonen oft goeden, dan wel ten laste vande particuliere diese overlast oft daer van by hunne eygene ende private aucthoriteyt gheproffiteert souden moghen hebben.

III.

Dat egheene vande voors. Borgeren, Inwoonderen ende andere in dit Tractaet begrepen, van wat qualiteyt, staet oft conditien die zijn, hebbende geduerende dese voors. beroerten ghedient oft gheassisteert inden Raet van Staten, onder den Eertshertoghe Matthias, den Hertoghe van Alenson, vergaderinghe vande generale Staten, de Staten van Brabant, hunne Gedeputeerde, oft andere Overicheyt inden Raet van Brabant, Finantien, Cameren van Rekeningen ende vanden beden, inden Magistraet, ende subalterne bancken, Cameren vande Colonnellen ende sesthien Capiteynen, ende in allen anderen Cameren ende Collegien der voors. Stadt, opgericht byden Borghemeesteren ende Schepenen aldaer, soo van outs, als van nieuws, niet en sullen gemolesteert, ondersocht oft in rechte, noch daer buyten betrocken oft aenghesproken moghen worden, oft anderssins in eenigher manieren, om de resolutien, ordonnantien, teeckeningen, paraphen, oft sentencien gheemaneert ende ghesproten vuyte voors. Raden ende Collegien, noch ooc moeten verantwoorden voor de schulden, actien oft obligatien van dier, dan voor so vele sy daer van particulierlijck gheproffiteert sullen moghen hebben.

IIII.

Maer alsoo de experientie bethoont dat de gratie ende genade diemen aen sommige gedaen heeft, seer achterdeelich is gheweest, door dien sy van stede tot stede gegaen zijn, aldaer beruerende den staet, ende belettende de reductie der selver, de meyninge van sijne Hoocheyt was, dat de gebannene ende vuyt-

gheseyde van andere steden ende provincien van herwaertsovere, oft de gene die hebben mogen begrepen wesen inde particuliere tractaten vande steden daer sy waren ten tijde vande reductie van diere, verworpende de gratien, hun begheven hebben binnen der stadt van Antwerpen, dat die hen souden vuyten Lande vertrecken. Nochtans willende gratificeren de voorgenoemde van Antwerpen, die deshalven groote instantie gedaen hebben, ende verhopende dat de bovengenoemde hen voortaen in alle stillicheyt draghen sullen. Laet den selven toe, oft dat sy hunne residentie inde voors. Stadt sullen moghen continueren, oft hen vertrecken mette meublen die sy hebben, gelijc hen voor t'beste goetduncken sal. Op last ende conditie van hen der oorloghe niet meer te onderwinden, noch anderssints eenighe quade officien te doen, tegens den dienst van sijne Majesteyt het welvaren ende ruste van dese Landen, noch oock directelijck oft indirectelijck beletten, dat de andere steden oft Provincien hun commen reconcilieren, oft wederstellen onder de ghehoorsaemheyt van sijne Majesteyt. Op pene van ghepriveert ende vuytgesloten te worden van alle gratien.

V.

Dat alle de voors. Borgeren, present ende absent, ende boven dien de Inwoonderen aldaer gheweest hebbende voor de reconciliatie vanden Provincien van Arthoys, Henegouwe, etc. wederom treden selen volcomelijck ende vredelijck, tsedert den dach van dit Tractaet inde possessie ende ghebruyck van alle henne goederen, tsy Leenen, erffven, eyghen, ende allodiale goederen oft andere, in wat plaetsen onder de ghehoorsaemheyt van syner Majesteyt de selve ghelegen zijn, midtsgaders van het Capitael van hunne Rent-brieven, beseth, oft ombeseth. Niet teghenstaende alle aenslaginghen, confiscatien, vercoopingen, oft alienatien, ghedaen ter contrarien, ende sonder dat hen van noode sy eenighe hantlichtinghe oft andere provisien te verwerven, dan dit teghenwoordich tractaet. Ende tselffde sal oock wesen vande actien ende crediten die noch in wesen sijn, ende daer van zijne Majesteyt niet gedisponeert en heeft. Wel-verstaende dat de absente, die sullen willen genieten van deffect van dit voors. tractaet, sullen moeten vertrecken vuyt svyants Landen binnen drye Maenden naer de publicatien van dien, waer-inne oock begrepen zelen zijn alle buyten ende Dorp-luyden van Brabandt die ter oorsaecken van dese orloghe

ende om de versekertheyt van hunne persoonen inde voors. stadt gheweken zijn.

VI.

Ende alsoo den wille vanden Coninck niet en is dese soo vermaerde stadt, wesende ghefondeert op de trafficque ende Coopmans-handel te ontblooten van volck oft rigoureuselijck te verjaghen de ghene die daer binnen sijn : Alle de voors. Borgeren ende Inghesetenen sullen aldaer moghen blijven houden hun residentie, den termijn van vier gheheele Jaeren, sonder aldaer ondersocht oft geinquieteert te worden int stuc van hunne conscientien, oft ghedwonghen te worden tot nieuwen Eedt om tfeyt vande Religie. Midts aldaer levende in stillicheyt ende sonder desordre ende schandael, om hen daerentusschen te beraden ende resolveren oft sy sullen willen leven inde exercitie vande oude Catholijcke, Apostolijcke, Roomsche Religie, om inghevalle niet, hen alsdan binnen den selven tijt te mogen vrijelijck vuyten lande vertrecken, alst hun goet duncken sal, in welcken ghevalle hen toeghelaten sal worden, de vrye gebruyckenisse van alle hunne goederen, om daer van te disponeren, de selve te transporteren, vercoopen, oft alieneren, ghelijck sy bevinden selen te behoorene, oft de selve te doen regieren, ontfangen ende administreren, by alsulcken als sy daertoe zelen willen stellen, ende deputeren, ende comende van levende lyve ter doodt buyten oft binnen den lande sonder testament te maecken, sullen de voorschreven goederen volghen de naeste erffgenamen, in directe oft collaterale linien.

VII.

Dat reciproquelijc de Coninck wederomme sal treden in sijne demeynen, goederen, rechten ende actien, soo oock comen sullen in heure goederen, actien ende crediten, alle Prelaten, Collegien, Cappittelen, Cloosters, Gods ende Gasthuysen, Gheestelijcke plaetsen, ende generaelijck alle persoonen Geestelijck ende Weerlijck, publicque oft privaet, gevolcht hebbende de partye van zijne Maiesteyt, oft vertrocken geweest zijnde in neutrale Landen, om de zelve goeden over al, daer sy die sullen vinden, te aenveyrden, vendiceren, ende volcomelijck ende vredelijck gebruycken ghelijck als van te vooren, hoe wel de selve vercocht oft vervreemt souden moghen wesen, vuytghenomen tgheene datter gheappliceert is tot fortificatie vande

Steden, straten, mercten, ende andere publicque gebruycken : waer op commissarissen gheordineert zelen worden, om de eyghenaers vande weerde vanden gronde, te recompenseren oft andersins daer inne te ordineeren zoot bevonden sal worden te behoorene.

VIII.

Ende aengaende de huysen ende edificien getimmert ende ghebouwet binnen der voorschreven Stadt, op ydele geestelijcke gronden ende erven, waer van de voorgenoemde van Antwerpen instantie gedaen hebben, alsoo tselfde is een punct dwelckmen niet en can promptelijcken slichten, sonder kennisse van saecken, sijne Hoocheyt remitteert de decisie van dien tot dat sy tAntwerpen wesen sal, ende alsdan sal zy Commissarissen deputeren om daer van inspectie oculaire genomen wesende, de geinteresseerde te hooren, ende voorts daer inne rechtveerdelijck te ordonneren gelijckmen in termen van rechte ende redene bevinden zal te behoorene.

IX.

Sullen oock ghenieten de achterstellen, diemen schuldich is, tzy by het lichaem vander stadt, oft by de Staten van Brabandt int quartier van Antwerpen : maer aengaende de vruchten ende innecomen vande onroerende goeden ende achterstellen vande renten, die particulier persoonen schuldich zijn, wesende ontfanghen ende gheemployeert by last ende auctoriteyt vanden Staten, oft vande Magistraet, en sal egheen restitutie ghepretendeert moghen worden, dan vande particuliere die hun profijt daermede ghedaen sullen hebben. Ende nopende de ruerende goeden, sullen de selve van d'een ende d'andere zijde wederomme geeyscht, ghevendiceert ende aenghegrepen mogen worden, in wat plaetsen datmen die in wesen vinden sal, ende dat by ordinarise iustitie ende sonder daer toe eenighe weghen van feyte te ghebruycken.

X.

Dat egheene Tresoriers, Ontfanghers, Officiers ende andere ghehadt hebbende eenighe handelinghe oft administratie vande penningen vande beden, imposten, demeynen oft andere, die aengeslagen ende gheadministreert zijn gheweest van weghen

der Staten oft Magistraten hoedanich die zijn, niet en sullen becommert oft geinquieteert worden voor de sommen van penninghen ende partyen die zy sullen bewijsen getelt oft betaelt te hebbene by de scharge oft ordonnantie vande voorschreven Staten, hunne gedeputeerde oft Magistraten, noch sullen oock hunne rekeninghen subiect ende onderworpen wesen tot eenige revisie oft ondersoeck, ten ware by tijtel van erreur oft bedroch inde selve gecommitteert, t'welck gheslicht sal worden in ghewoonlijcker manieren ende byden ghenen diet behoort.

XI.

Dat alle begonste proceduren, vonnissen, brieven van gratien, iusticie ende andere ghegheven ende verleent byden ghenen, gehouden hebbende den Raedt in Brabant, byde Magistraet ende andere Collegien van Justitien, ghehadt hebbende macht van iudicatueren in ghelijcke saecken tusschen den ghenen die aldaer ieghenwoordich gheweest, ende hunne iurisdictie geadvoyeert hebben, sullen van weerden zijn om confusie te schouwen, wel verstaende, dat de gheinteresseerde hen sullen moghen versien (soo verre hun goet dunct) by weghe van revisie, appellatie oft reformatie, volgende de Costumen ende Privilegien van Brabant, behoudelijck dat den ordinarissen tijt om te appelleren, reformeren oft revideren niet en zy overstreken, maer aengaende de vonnissen ghegheven wesende by default oft contumatie aen d'een of d'ander zyde tegens den absenten, sullen de ghecondemneerde ghehoort ende ghereintegreert worden in hunne actien ende exceptien, ten minste onder beneficie van relievemente.

XII.

Dat alle exheredatien, giften, dispositien, donatien *inter vivos aut causa mortis* gheschiet vuyt haet vande Religie, oft vuyt saecken van dese troublen, ende gheduerende de selve, sullen van beyde zyden ghehouden wesen voor ghecasseert, te niete ghedaen ende van egheender weerden. Ende alle successien *ab intestato* ghevallen binnen den voorschreven tijt, sullen volghen de naeste ende wettige erffghenamen.

XIII.

Ende alsoo de Cooplieden, Borghers, Inghesetenen ende andere begrepen wesende in dit Tractaet gheinteresseert souden mogen

worden, soo verre die van Hollant, Zeelant ende andere Provincien ende steden van dese Nederlanden continuerende d'orloge tegens zijne Maiesteyt, souden willen confisqueren de goeden, schepen, coopmanschappen, penningen, actien, crediten ende achterstellen, toecomende dien van Antwerpen ende andere hier boven geruert, zijne Hoocheyt beloeft soo wanneer sy met henlieden wert te tracteren, dat sy Procureren sal dat t'selve sal wesen sonder achterdeel van dien van Antwerpen voorschreven, ende op conditie dat sy betaelt ende voldaen sullen worden van al tgene men hen wettelijck schuldich wesen sal, ende dat sy sullen hebben restitutie vande voorseyden hunne goeden ende coopmanschappen.

XIIII.

Nopende tstuck vander munten alsoo het hoochnoodich is, tot voordeel vande stadt ende vander Coopmanshandel, daerinne eenigen goeden reghel ende ordre te stellen, sijne Hoocheyt, soo wanneermen sal wesen veraccordeert ende daer toe ledich, sal met advijs vande Staten van Brabant ende participatie vanden Magistraet ende principale Cooplieden, daerop nemen eenen voet tot minste quetse van het Lant ende meesten proffyt ende onderstant vanden onderdanen. Ende daerentusschen sullen inde voorghenoemde stadt loop hebben alle soerten van goude, ende silvere munten die ieghenwoordelijck aldaer gancbaer zijn, sonder die te moghen verhooghen.

XV.

Ende ten eynde den Coopmanshandel wederomme mach in zijn geheel ghestelt worden, sullen alle brugghen, havenen ende passagien gheopent ende bevryt worden: midts betalende de rechten ende tollen zijner Maiesteyt ende den vassalen respectivelijck toebehoorende.

XVI.

Ende hoewel zyne hoocheyt grootelijcx soude begheeren dat alle imposten, settinghen, ende andere lasten gheduerende dese oorloghe opgestelt, mochten gheweirt ende afgheset worden tot verlichtinghe vande goede ghemeynte, om den selven middel te geven om te respireren ende hunnen asem te verhalen, is niettemin te vreden dat tot betalinghe van huere

schulden, obligatien, assignatien, renten ende pensien de selve imposten, settinghen, ende lasten sullen worden ghecontinueert. Met conditie nochtans, dat de voorschreven betalinghe niet en sal gheschieden aenden ghenen die vyanden sullen wesen, oft de oorloghe continueren teghens zyne Maiesteyt, Provincien ende Steden van zijne onderdanicheyt.

XVII.

Dat alle huere Privilegien, soo generale als particuliere de welcke zy voor dese beroerten wettelijcken ghenoten hebben, hen sullen punctuelijcken onderhouden ende gheobserveert worden om de selve rustelijck ende vredelijc te ghebruycken, ghelijck sy voor de selve troublen ghedaen hebben.

XVIII.

Dat een ygelijck vande voorschreven Borghers ende Inwoonders, tzy dat sy in dienste ende eede vande voorschreven Stadt zyn oft niet, die naer het sluyten van dit Tractaet hen sullen willen vertrecken, om hunne woonplaetsen te veranderen, oft om andere respecten, sullen t'selfde vryelijck moghen doen tallen tijden alst hen goet duncken sal, te water ende te lande, ende dat met hunne vrouwen, kinderen, huysghesinnen ende allen ruerende goeden, soo Coopmanschappen als andere, sonder dat den selven daer inne eenich letsel ghedaen sal worden, oft dat hen oock van noode sal wesen der halven passepoort te hebben. Ende sullen de ghene die hen vertrecken sullen in eenige Provincien ende plaetsen, wesende neutrael, oft staende onder het gebot van zyne Maiesteyt, ombecommert ende vryelijck moghen passeren, wederomme keeren, hunnen handel drijven ende trafficqueren inde voorschreven landen vande onderdanicheyt van zyne Maiesteyt: ende disponeren van hunne goeden ruerende ende onruerende, soo sy best bevinden sullen te behooren, oft de selve doen regeren, ontfanghen ende administreren door alsoodanighe als sy daer toe sullen willen stellen, ende oock daer wederkeeren ende hunne domicilie ende wooninghen hernemen, sonder ghehouden te zyne daer toe andere provisie te verwerven, dan dit teghenwoordich Accoort.

XIX.

De selve Liberteyt ende vryheyt gheeftmen oock aende Schippers vander voorseyder Stadt, indien daer eenighe zijn die hun met hen eyghen schepen willen vertrecken : Ten ware dat zyne Hoocheyt begeerde haer mette selve schepen te dienen, in welcken ghevalle sy die sal moghen aenveerden, midts betalende den prijs volghen de iuste estimatie, die daer van ghedaen sal worden.

XX.

Aengaende de ghene die hun sullen willen vertrecken inde Provincien oft Steden noch ter tijt niet gereconcilieert wesende, om aldaer orden te stellen op hunne saecken, sullen mogen weder keeren binnen den termijn van sesse maenden nae datum van dit Tractaet, om te comen woonen inde Provincien ende Steden vande onderdanicheyt van sijnre Maiesteyt oft in neutrale plaetsen, alwaer sy sullen ghenieten de voorseyde vryheyt van te passeren, repasseren, handelen ende trafficqueren, ende van allen het voorder effect van dit Tractaet, gelijck de bovengenoemde, sonder ander consent oft paspoort.

XXI.

Voorts opde remonstrantie byde voornoemde van Antwerpen gedaen, dat sy om de schulden ende lasten vander voorseyder stadt, subiect zijn, daghelijcx becommert ende ghearresteert te worden, sijne Hoocheyt om henlieden tijdt te gheven van hen te moghen ontlasten ende acquiteren, consenteert dat hunne persoonen oft goeden niet en sullen ghearresteert oft becommert worden om de voorschreven schulden ende lasten, gheduerende den termijn van een gheheel Jaer. Om daerentusschen te beramen ende adviseren by wat middelen sy sullen moghen gheholpen ende ghesoulageert wesen.

XXII.

Ende soot gantsch redelijcken is dat de ghebroken ende afgheworpen Kercken vande voorseyde Stadt wederomme opghemaect worden, op dat dese eeuwighe schande niet en blyve voor de ooghen van alle de weerelt, de Magistraet, Raedt ende Leden der selver stadt sullen onderlinghe handelen, om te

beramen eenen goeden ende bequamen voet diemen hier inne sal moghen houden ter minster quetse vande voorseyde Stadt.

XXIII.

Dat de ghene die hen sullen willen vertrecken lancx de Riviere, sullen tot hunnen redelijcken coste gheaccommodeert worden van Schepen, om daermede hunne persoonen, huysghesinnen ende meublen te transporteren, midts stellende suffissante cautie, ende borchtocht voor het wederkeeren vande Schippers ende Schepen diese alsoo sullen voeren ende conduyseren.

XXIIII.

Dat de ghevanghen van deene ende dander syde van hen rantsoen niet overcommen wesende, sullen ontslaect worden, midts betalende hunne costen, vuytghesondert den Heere van Tilligny, aenden welcken sijne Hoocheyt niet en mach rueren. Maer wel sal sy haer employeren ende alle goet officie doen neffens sijne Maiesteyt om sijne verlossinghe, ghelijck ghenoech kennelijck is dat sijne Hoocheyt ghedaen heeft voor den Heere La Noue sijnen Vader.

XXV.

Dat midts tghene des voorschreven is die van Antwerpen sullen promptelijck alle heure artillerye, amonitie, Schepen van oorloghe der Stadt toecommende stellen in handen van zyne Hoocheyt, die haer resolveert te commen inde selve Stadt, ende aldaer te stellen wachte van twee duysent Soldaten voetvolck, ende twee Benden peerden, die ghelogeert sullen worden ten minsten ongherieff vanden Borgheren. Belovende zyne Hoocheyt, soo veere die van Hollant ende Zeelant hen vereenighen, ende stellen onder de ghehoorsaemheyt van zijnre Maiesteyt dat de selve stadt niet en sal beswaert worden noch met Casteel, noch met garnisoen, maer inghevalle niet : Alsoo de voorschreven Stadt soude een Frontier stadt blijven, sal alsdan met participatie ende adveu vande Magistraet, ende ander die ghewoonlijck zijn tot sulcken saecken gheroepen te worden adviseren op de middelen, om de selve stadt te versekeren teghens de aenslaghen ende practijcken vanden vyant. Ende belanghende het volck van oorloghe wesende binnen den Lande

van Brabant, soo haest de gheleghentheyt der saecken sulcx sal toelaten, sullen die van Antwerpen metter daet bemercken dat sijne Hoocheyt t'voorschreven Crijsvolck niet en is houdende om de ondersaten te bezwaren ende verdrucken, maer wel om te vechten ende te recouvreren het wettich patrimonie van zijnre Maiesteyt.

XXVI.

Ende ten lesten, hoe wel sijne Hoocheyt ghenoech ghefundeert soude wesen, op de voorschreven Stadt te willen verhalen een goet deel vande oncosten diemen gheduerende desen aenslach ghedoocht heeft, des niettemin om te bethoonen dat sy niet en begheert de bederffenisse der selver : Is te vreden dat sy alleenlijck betale de somme van vier hondert duysent Guldens. Om daer mede eenich contentement te gheven aende Soldaten, naer dien sy een soo langhen ende zwaeren Legher ghehouden hebben, tot betalinghe van welcke somme, hen ghegheven sal worden eenen redelijcken termijn tot hunne meeste commoditeyt.

XXVII.

Ende soo verre aengaet den Heere van S. Aldegonde, naedemael hy persisteert te willen blyven volghen de selffste syde. Men verstaet dat hy sal beloven ende sweeren van egheene wapenen teghens den Coninck te draghen binnen den tijdt van een Jaer nae datum van dit Tractaet.

XXVIII.

Alle welcke Puncten ende Articulen zijn ghesloten, veraccordeert ende gheteeckent gheweest, soo wel by sijne Hoocheyt, als byde voornoemde ghedeputeerde. Belovende sijne voorschreven Hoocheyt, de selve te doen advoueren, Ratificeren, ende approberen by opene brieven onder het eyghen hantteecken ende grooten zeghel van zijnre Maiesteyt binnen vier maenden van desen dach aff.

Ghedaen te Beveren den xvij. dach van Augusto xv^c. lxxxv. R^t.

Onderteeckent aldus

ALEXANDER.

Daer onder stont noch gheschreven,

Ter ordinantie van zijner Hoocheyt

Onderteeckent,

VERREYCKEN.

By auctorisatie ende inden naem vander stadt van Antwerpen.

Philips de Marnix,
Ian de Schoonhoven,
Matthias van Lannoy,
Cornelis Pruenen,
Philips de Lantmeter,
Hans de Weert,
Aert Boudewijns,
Iean Godin,
Ian Radermacher,
Herman van Dadenborch,
Ian Garin,

Guillam de Merode,
Andries Hessels,
Meganc,

Adriaen Bardoul,
Gillis Sautijn,
Willem van Schooten,
Balthasar de Moucheron, in plaetse van Louis Malepart,
Henrick van Erp,
Dierick van Os.

Afghelesen ende ghepubliceert binnen der stadt van Antwerpen ter Puyen af vanden Stadthuyse, ter presentien van Heeren Janne Richardot, President vanden Provincialen Raedt van Artoys, ende Raedt van State van sijnder Maiesteyt, ende Heer Janne vander Burcht, President vanden grooten Raedt van sijnder Maiesteyt, daer toe specialijck by sijne Hoocheyt ghecommitteert, midtsgaders vande voorseyde Ghedeputeerde, ende van mijnen Heeren den Schouteth, Borghemeesteren, Schepenen ende Raedt der Stadt van Antwerpen, op den xx^sten^ dach der Maent Augusti, Int Jaer xv^c^. lxxxv.

Onderteeckent,

Everaerts (1).

---

(1) Dit stuk werd in 1585 gedrukt, te Antwerpen, *inde Cammerstrate, inden Schilt van Artoys, by Daniel Vervliet.* De ambtelijke uitgave van het Tractaat tusschen de stad en den Hertog van Parma, werd nogtans ter perse gelegd in de drukkerij van Christoffel Plantijn, op bevel van het volgende Collegiaal besluit:

Geordonneert Janne Moerentorff te drucken ende laeten vuytgaen het tractaet van reconciliatie, aengegaen tusschen de Hoocheyt vanden Prince van Parma ende dese stadt, soo in Francoyse als Brabantse taele. Actum XXI^a^ Augusti 1585.
(Collegiael Actenboeck, 1584-85, *fol.* 327 *v/°.)*

De Fransche tekst van dit tractaat is onlangs heruitgegeven door Mr Gachard, Archivaris-Generaal van het Rijk, in het *Compte rendu des séances de la Commission Royale d'Histoire*, *Troisième série*, *tome* 12, *p.* 189.

N° 651.

Geboden ende vuytgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanrooy, etc. Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIen dach in Augusto, anno XVc LXXXV.

Men gebiedt ende beveelt, van sHeeren ende deser stadt weghen, allen soldaten ende volcke van oorloghe, zoo wel deghene die onder de Hoocheyt van Mynen Heere den Prince van Parma, Plaisance, etc., Gouverneur, Stadthoudere ende Capiteyn-Generael, dienende, sonder paspoort van Zyne Hoocheyt, hier binnen gecommen zyn, als deghene die den Geunieerde Provintien ende deser stadt gedient hebben, dat alle de selve terstont ende sonder eenich dilay hun sullen vertrecken buyten dese voors. stadt, opte pene van aen den lyve oft anderssints arbitralyck gestrafft ende gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vander saecken.

B. de Corput.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 443.)

N° 652.

Geboden ende vutgeroepen by Joncker Philipsen van Schoonhoven, Heere van Wanroo, etc., Schoutet; Borgermeesteren, Scepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXIen dach in Augusto, anno XVc LXXXV.

Alzoemen verstaet dat de borgeren ende ingesetenen deser stadt weygheringe maecken de ordinarische wachten te houden ende henne Capiteynen te volgen, daer hen by lotinge de wachte coompt te vallen, waer door ennige confusie oft inconvenient soude mogen rysen, zoe eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, ordineert ende beveelt dat alle borgeren ende ingesetenen deser stadt, die gehouden syn ter wacht te trecken oft ronde te houden, tselve tot hender behoirte sullen schuldich zyn te doen ende henne Capiteynen, Lieutenanten

oft andere Officieren op de wacht te volgen ende gehoorsaem te zyn, nae ouder gewoonte, opte penen inde voorgaende ordonnancie vander wachte begrepen is.

B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 443.)

N° 653.

Gheboden ende wtgeroepen by Jonckeren Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XXII Augusti XV^c LXXXV.

Men vercondicht, van s'Heeren ende deser stadt weghen, dat eenenyegelijck, borgere ende inghesetene, sal schuldich zijn sijne huysinghen, tzy ledighe oft andere, ten versuecke vanden Fouriers van Sijne Hoocheyt ende deser stadt, te openen, om deselve te besichtighen, sonder desaengaende in faulte te zijn, op correctie van mijnen Heeren.

B. DE CORPUT.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 443.)

N° 654.

(Afgekondigd den XXII Augusti XV^c LXXXV.)

De Prince van Parma ende Plaisance, etc.

Beveelt ende gebiet, allen soldaten, van wat qualiteyt oft conditien zy zyn, dat zy, bynnen twee uren, buyten der stadt vertrecken ende gaen nae henne Vendelen ende Cornetten.

Dat oick nyemant hem en vervordere bynnen deser stadt te comen sonder syne expresse ordonnancie, op te verbeurte vanden lyve ende leven.

Door bevel van Zyne Hoocheyt.

Dit is aldus ter poeyen af gepubliceert, des Donredaechs den XXII^en^ in Augusto, anno XV^c^ LXXXV, ter presentie van Jonckeren Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc. Schoutet; Daems ende Grammont, Scepenen, tot Antwerpen, by my. B. DE CORPUT.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 443 *v/o.*)

N° 655.

*Geboden ende wtgeroepen by Hans van Deuren, Gesworen Colfdragher, Borgermeesteren ende Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXVI*en *Augusti, anno XV*c *LXXXV.*

Alzoomen verstaet dat eenige hen vervoorderen, het zout op te coopen, omme tselve sout te transporterene ende wt te vueren ende oversulcx dese stadt dairaf tontblooten ende te doen oprysen tot hooghen pryse, streckende tot grooten achterdeele der selver stadt, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, wel scherpelyck gebiedt dat niemant hem en vervoordere eenige quantiteyt van sout wt dese stadt te vervueren oft te transporteren, dan alleenelyck een quartier te male, op verbeurte van tselve sout, te bekeeren een derdendeel tot sHeeren, tweede der stadt, ende tderde tot des aenbrengers behoeve.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 443 *v/o.*)

N° 656.

*Geboden ende wtgeroepen by Joncker Philips van Schoonhoven, Heere van Wanroy, etc., Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den XXVIII*en *Augusti* 1585.

Alsoe aen myne Heeren groote clachten syn gecommen vanden grooten desordre ende ongeregeltheyden in opcoopen van diversche waren, die alhier van buyten, tot soulagement vande

borgers ende ingesetene deser stadt, gebrocht worden, ende om promptelyck daer inne te versien, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiedt dat eenyegelyck, tsy coopman oft andere, alhier te water oft te lande arriverende met eenigerhande granen, gebacken broode, boter, kase, speck, eyeren, hoenderen, fruyt, oft met eenige andere oft diergelycke etelycke waren, hoedanich die souden mogen syn, en sal mogen loven, bevoorwaerden, directelycken oft indirectelycken, ten sy dat een elck der selver waren syn gecommen ende gebrocht op hare behoorlycke mercten, daer toe eertyden geordonneert. Opde verbeurte vande selve waren, ende daer en boven opde pene van VI Carolusguldenen.

Dat oock nyemandt, wie hy sy, tsy borger, ingeseten, backer noch brouwer oft andere, egeene der selver waren en sal mogen tegen gaen oft schutten, in schepen oft andersints, by hen selven oft yemandt anders van heuren twegen, noch de selve dingen, noch bevoorwaerden, ten sy die ter gewoonelycker mercten gecommen syn, ende dat oock tot alsulcker uren als voren den voorcoopers van ouden tyden daer toe is gestelt geweest, ende dat opde pene van vyventwintich guldenen, voor d'eerste reyse, voorde tweede reyse vyftich guldenen, ende voorde derde reyse, boven de voors. pene, opde verbeurte van hen ambacht ende arbitralyck gecorrigeert te worden.

Item want de Heeren ende de stadt seer wel geinformeert syn, dat sommige arbeyders, diemen heet schraeffelers, hen vervoorderen, tegens doude ordonnancien, op de Zeeusche ende Brabantsche merct, in schepen ende andere plaetsen, op te coopen eenige soorten van graen, soo voor hen selven als andere, ende onder tdexel van dien daer af voorcoop te houden, Soo eest datmen, van wegen als voer, wel scherpelyck gebiedt, dat nyemant vanden voors. arbeyders oft schraeffelers, hunne huysvrouwe oft yemandt van hunnen twegen, hen en selen vervoorderen, tsy op de voors. mercten, schepen oft elders, eenige granen te coopen voorder dan voor hen selfs eten. Ende dat opde pene vande verbeurte vande selve granen, ende ses gulden voor deerste reyse, voorde tweede reyse tdobbel van dien, ende voorde derde reyse van twaelf gulden, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden.

Dat oock nyemant eenige der selver waren, yemanden daer mede voorcoop houdende en sal mogen by simulatie tot synen huyse brengen, tsy de selve syn gecocht oft onvercocht, sonder

de selve ter voors. merct als voren gepresenteert te hebben, opde voors. pene.

Ende belangende de inlantsche bieren alhier gearriveert, dat voortaen de selve nergens el en sullen mogen gelost noch ontladen worden dan opden Oosterschen vliet, achtervolgende den XIen articule vande ordonnantie dair op gemaict vanden XXIIen Julii 1581, ende dat opde pene dair inne begrepen. Alle de voors. penen te bekeeren in dryen, d'een derdendeel tot behoef vanden Heer, tweede der stadt, ende het derde tot behoef vanden aenbrenger.

Alzoe myne Heeren volcomelycken geinformeert syn dat hen eenige vervoordert hebben, ende noch dagelycx vervoorderen vanden Casteelpleyn te halen savel oft eerde, al tot groote schade vanden selven pleyn: Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt wegen, wel scherpelyck gebiet, dat hem nyemant en vervoordere eenigen savel oft eerde van daer te vueren oft halen, maer sullen alleenelyck savel oft eerde mogen halen buyten der stadt, opde verbeurte van kerre ende peerden.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 443 v/o.)

N° 657.

Geboden ende wtgeroepen by Hans van Deurne, Gesworen Colffdrager; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden XXXIen Augusti XVc LXXXVtich.

Alsoomen verstaet dat eenighe borgeren ende ingesetenen deser stadt weygeren tontfangen eenighe specien van gelde alhier geslagen ende ganckbaer zynde, ende andere hen vervoorderen diversche specien van gouden ende silveren munte hooger op te steken ende wt te geven, dan tselve en is gepermitteerd, contrarie den placcate daer aff wesende, mitsgaders den accoorde van reconciliatie met Zyne Hoocheyt, nu onlanx aengegaen ende gepubliceert, al tot ongerieve ende schade vande gemeynten, Soe eest datmen, van sHeeren ende deser stadts wegen, gebiet wel scherpelyck, dat nyemant hem en vervoordere eenighe specien van gelde hooger wt te geven oft te presenteren dan tselve volgende den lesten placcate en is gepermitteert, opde pene daer inne begrepen, noch oock te weygeren eenich gepermitteert gelt tontfangen, opde verbeurte van XXV guldenen voor deerste, ende vyftich guldenen voor

de tweede reyse, ende, boven de selve somme, arbitralyck gestraft te worden, voor de derde reyse. Te bekeeren allen tselve in dryen, deen deel tot behoeff vanden Heere, het tweede vande stadt, ende het derde vanden aenbrenger.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 444 *v/o*.)

N° 658.

Geboden ende wtgeroepen by mynen Heeren Joncker Philips van Schoonhoven, Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opden II^en Septembris 1585.

Alsoe Franchois Peeters, clerck geweest zynde van wylen mynen heere den Amman, van hier seer subitelyck vertrocken is, sonder van zyne administratie aende weduwe vanden Ampman eenighe rekeninghe gedaen te hebben, oft de partyen, de welcke hem hadden doen arresteren, eenige satisfactie te geven, ende bovendyen alle de boecken ende registers, het officie aengaende, tot seer quader trouwen met hem nemende, tot welcker oorsaecken hy in Zeelant, tot Middelborch, ten vervolge vande voors. weduwe is aengehouden ende in stricte gevanckenisse geset, Zoe eest datmen, van wegen der voors. weduwe, cundicht ende laet weten eeneniegelycken, zoe wie aenden selven Pieters iet ten achter is, oft opden selven iet is pretenderende, dat hy zyn bescheet terstont oft ten alderlanxten binnen acht daghen na de publicatie van desen, brenge in handen vanden Secretaris vander Neesen, omme tselve metten iersten nae Zeelant over te seynden, met sekeren gequalificeerden persoon ende daertoe met suffisante procuratie te committerene, ende alsdan daerinne te doen, gelyckmen nae recht ende gelegentheyt vande saecken sal bevinden te behoorene.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 444 *v/o*.)

N° 659.

Geboden ende wtgeroepen by mynen Heeren Joncker Philips van Schoonhoven, Schouteth; Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, op den II^en Septembris 1585.

Alsoe de Heer ende de stadt volcomelyck geinformeert zyn, dat ettelycke persoonen hen vervoorderen de boomen, buyten

deser stadt, aff te houden, ende het fruyt met groote menichten wt de boomgaerden te nemen, al tot grooten intereste ende schade vanden proprietarisen van dyen, Soo eest datmen, van wegen alsvore, wel scherpelyck gebiet dat hem nyemant en vervoordere eenige boomen aff te houden oft eenich fruyt te nemen, opde pene van gestraft te worden als dieven eenen anderen tot exemple.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 444 *v/o.*)

N° 660.

Geboden ende vuytgeroepen by .... (sic) Gesworen Colffsdrager; Borgermeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XIen Septembris, anno XVc LXXXV.

Alsoomen verstaet dat diversche particuliere persoonen hen vervoorderen eenige waeckhuysen oft ronthuysen aff te breken ende de materialen te doen vervueren oft naer hen te nemen, sonder daer toe te hebben consent van mynen Heeren Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt, tot grooter versmadenisse vande Overicheyt der selver, Waerom soe eest datmen gebiet, van sHeeren ende der stadt weghen, dat hem van nu voerdane nyemant en vervoordere de ronthuysen, wachthuysen ofte corps de guardes aff te breken, ofte de materialen ewech te doen vueren, opde pene van arbitralycken daer aff gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vander saken.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 445.)

N° 661.

Geboden ende wtgeroepen by .... (sic) Gesworen Colffdragere; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XIen Septembris, anno XVc LXXXV.

Alsoe, by den tractate gesloten met Zyne Hoocheyt, vuyte name van Zyne Majesteyt, metten Gedeputeerden deser stadt, opden XXen dach Augusti lestleden, wel expresselycken is geconditionneert, dat alle Prelaten, Collegien, Capitelen, Cloosters, Goidts- ende Gasthuysen, geestelycke plaetssen, ende

generalyck alle persoonen, geestelycke ende weirlycke, publicque oft private, gevolght hebbende de partye van Zynder Majesteyt, oft vertrocken geweest zynde in neutrale landen, wederom souden treden in heuren goeden, actien ende crediten, om de selve goeden over al daer zy die zouden vinden te aenveerden, vendiceren ende volcommelyck ende vredelyck gebruycken, gelyck als van te vorens, hoe wel de selve vercocht oft vervrempt souden mogen wesen, ende dat het te beduchten is datter noch eenige soe onbevreest souden mogen wesen van conscientie, dat zy deselve goeden, (hen met eenigen goeden tytele nyet toebehoorende), noch souden blyven onderhoudende, sonder de selve te restitueren oft ter rechter hant te beschicken, tot grooten achterdeele van heurder salicheyt ende naerdeele vanden voers. tractate. Ende om daer inne te versiene, Soe is by mynen Heeren Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, geordonneert ende belast eenenyegelycken, hoedanich ende van wat qualiteyte die zoude mogen wesen, die eenige tafereelen, schilderyen, casufelen, kelcken oft ander kercken gewant, cleederen, brieven, boecken, hout, steenen oft andere materialen, noch in wesen zynde, oft meuble goeden souden mogen onderhebben, oft weten wie die zouden mogen onderhebben, toebehoorende oft toebehoort gehadt hebbende eenige Prelaten, Collegien, Cappittelen, Cloosters, Goidts- ende Gasthuysen oft andere geestelycke persoonen, terstont ofte ten langsten binnen veerthien daghen, overtebrengen in handen vander justicie, opt stadtshuys alhier, om die gerestitueert te mogen worden aenden genen diemen bevinden sal, die te competeren oft daerinne gerecht te zyne. Opte pene van arbitralycken gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vander saecken.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 445.)

N° 662.

*Geboden ende wtgeroepen by Henrick van Ouwenhuyse, Gesworen Colffdrager; Borgermeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XII*en *Septembris XV*c *LXXXV.*

Al eest zoe dat, achtervolgende de placcaten van Zyne Majesteyt ende diversche ordonnantien deser stadt, wel expresselycken is

belast, bevolen ende geordonneert, dat nyemant hem en soude vervoorderen eenige wapenen, roeren, spiesien, hellebaerden, poyer, lonten oft andere munitie van orloghe vuyter stadt te vueren oft transporteren, sonder consent ende orloff daer toe te hebben, op sekere groote penen, inden selven placcaten ende ordonnantien begrepen, dien nyettegenstaende is de Heer ende stadt genoech geinformeert datter diversche persoonen hen vervoorderen alrehande sorte van wapenen ende munitie van orloge, bedectelycken ende int secreet, te doen packen in tonnen, kisten, coffers, oft anderssints, ende alsoe, contrarie den placcaten ende ordonnantien voers., te doen vuytvueren ende den vyanden toe te schicken. Ende omme daerinne te versiene, Soe gebiet men anderwerven, van sHeeren ende der stadts wegen, dat nyemant hem en vervoordere eenighe wapenen, roeren, spiesien, hellebaerden, poyer, lonten oft andere munitie van orloge, hoedanich die zouden moghen genoemt worden, vuyt deser stadt te vueren oft doen transporteren, int heymelyck oft openbaer, sonder expres ende behoorlyck consent vanden Officier daer toe te hebben, opde verbeurte vande selve munitie, ende daerenboven gecorrigeert te worden, achtervolgende de voergaende placcaten van Zyne Majesteyt ende den ordonnancien deser stadt. Gebiedende insgelycx allen packers ende cuypers, dat zy egeene munitie van orloge, in tonnen, vaten, coffers oft anderssints, en selen mogen packen oft tonneslaen, sonder tselve ierst ende alvorens aenden Officier te kennen te geven, opde verbeurte van heuren ambachte, ende daerenboven arbitralycken gecorrigeert te worden, naer de gelegentheyt vander saken.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 445 *v/o*.)

N° 663.

*Geboden ende vuytgeroepen van wegen Heer Fredericx Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronce, Heere van Champaigney, etc., als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, ende van wegen des Schoutets, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der zelver stadt opten XIII*en *Septembris, anno XV*c *LXXXV*tich.

Alsoo de tachtentich Vendelen vande borgerlycke wachte deser stadt zyn gecasseert, mits den garnisoene bynnen der zelver,

van wegen Zyne Hoocheyt gestelt, sulcx dat zy heure vendelen ende trommelen nyet meer en hebben te besiegen oft van doene, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiedt ende beveelt allen die ghene die eenige vendelen oft trommelen vande LXXX voors. Vendelen vande borgerlycke wachte onder hebben, zy die al tsamen, bynnen XXIIII uren, over te brengen opter stadthuys alhier, opde groote Camere, in handen vande Gecommitteerde die de selve, vuyten name van myne Heeren, zelen overnemen, ende daer aff note houden, wetende dat zoo wie in gebreke is zulcx te doene gestraeft sal worden, naer gelegentheyt vander zaken.

(*In den bladrand :*) Nota : Syn gecommitteert Joncker Jan van Brecht ende den Secretaris de Moy.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 446.)

N° 664.

Geboden ende vuytgeroepen van wegen Heer Fredericx Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronce, Heere van Champaigney, etc., als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, ende van wegen des Schoutets, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der zelver stadt, opten XIII[en] *Septembris, anno XV*[c] *LXXXV*[tich].

Alsoo diversche borgeren ende innegesetenen deser stadt heur vervoirderen dagelycx met heuren goeden van hier te vertrecken, sonder te betalen het recht vander Issuwen deser stadt, van ouden tyden competerende, tot grooten achterdeele van deser stadt Demeynen ende defraudatie der zelver, ende omme tzelve te voorcommen, Soo gebiedtmen, van wegen als vorens, dat nyemant hem en vervoordere zynen persoon ofte goeden van hier te transporteren ofte ewech te seynden, sonder aen mynen Heere den Gouverneur deser stadt te hebben gethoont ende bewesen, dat zy der stats Issuwe betaelt hebben, soo dat behoort. Requirerende den Tollenaers ende ordonnerende den ghenen die de wacht aende poorten hebben nyemanden van hier metter woonen te laten vertrecken, sonder hem gethoont te hebben het billiet ofte notitie van mynen Heere den Gouverneur voors., met consent van te mogen vertrecken.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 446.)

N° 665.

*Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XIIII*en *Septembris, M.D.LXXXV.*

Alsoo aen mijnen Heeren groote clachten zijn ghecomen vande groote disordre ende ongeregeltheden in op-coopen van diversche waren, die alhier van buyten tot soulagement vanden Borgers ende Inghesetene deser stadt ghebrocht worden, ende promptelijcken daer inne te versien : Soo eest datmen van weghen als boven ghebiedt, dat een yeghelijck, tzy Coopman oft andere, alhier te water oft te lande arriverende met eenigerhande granen, ghebacken broode, boter, case, speck, eyeren, hoenderen, fruyt, oft met eenighe andere oft dierghelijcke eetelijcke waeren, hoedanich die souden moghen zijn, en sal moghen loven, bevorwaerden, directelijck oft indirectelijck, ten zy dat een elck der selver waeren zijn ghecomen ende ghebrocht op haer behoorlijcke merckten, daer toe eertijden gheordonneert, Op de verbeurte vande selve waren, ende daerenboven op de pene van VI Carolus gulden.

Dat oock niemandt, wie hy zy, Borger, Ingheseten, Backer noch Brouwer, oft andere egheene der selver waren en sal moghen teghen gaen oft schutten, in schepen oft anderssins, by hem selven oft yemandt anders van heurent weghen, noch de selve dinghen, noch bevoorwaerden, ten zy die ter ghewoonlijcker merckten ghecomen zijn, ende dat oock ter alsulcker uren als vooren, den vercoopers van ouden tijden daer toe is ghestelt ghewest, Ende dat op de pene van XXV gulden voor d'eerste reyse, voor de tweede reyse vyftich gulden, ende voor de derde reyse boven de voors. pene op de verbeurte van hen ambacht, ende arbitralijck ghecorrigeert te worden.

Item want de Heeren ende de stadt seer wel gheinformeert zijn dat sommighe arbeyders, diemen heet schraeffeleers hen vervorderen teghens d'oude Ordonnantien op de Zeeusche ende Brabantsche merct, in schepen ende andere plaetsen op te coopen eenighe sorten van graen, soo voor hen selven als andere,

ende onder tdexel van dien daer aff voorcoop te houden : Soo eest datmen, van weghen als voor, wel scherpelijck ghebiedt, dat niemandt vanden voors. arbeyders oft schraeffeleers hunne huys-vrouwen oft yemandt van hunnen t'weghen hen en sullen vervorderen, tzy op de voors. merckten, schepen oft elders eenighe granen te coopen, voorder dan voor hen selfs eten : Ende dat op de pene ende verbeurte vande selve granen ende ses Carolus guldens voor d'eerste reyse, voor de tweede reyse t'dobbel van dien, ende voor de derde reyse van twaelf gulden, ende daerenboven arbitralijck ghecorrigeert te worden.

Dat oock niemandt eenighe der selver waren yemande daer mede voorcoop houdende en sal moghen by simulatie tot sijnen huyse brenghen, tzy de selve zijn vercocht oft onvercocht, sonder de selve ter voors. merckt als vooren ghepresenteert te hebben, Op de voors. pene.

Ende belanghende de inlantsche bieren alhier ghearriveert, oft te arriveren, dat voortaene de selve nergens el en sullen moghen ghelost noch ontladen worden, dan die bieren die van onder opwaerts comen op den Oosterschen vliet, ende de bieren die van boven benederwaerts comen opt Bier-hooft, ende dat op de pene van oudts daer toe staende. Alle de voors. penen te bekeeren in dryen, d'een derdendeel tot behoef vanden Heere, tweede der stadt, ende het derde tot behoef vanden aenbrengher.

Insghelijcks verstaet men datter diversche persoonen hen vervorderen het sout in grooter quantiteyt op te coopen ende monopolie daer mede te houden, ende eenighe tselve in groote menichte wt te seynden, daer deur lichtelijcken groote dierte int sout soude moghen comen : ende om tselve te verhueden, ghebiet men, van weghen als boven, dat hem niemandt en vervordere eenich sout in merckelijcke quantiteyt wt te seynden, noch oock in grooter quantiteyt op te coopen, oft monopolie daer mede te houden, sonder passepoort van mijnen Heeren den Gouverneur deser stadt, die regard sal nemen op het welvaren deser stadt, ende om die buytenlieden te ghelieven, op de verbeurte van tselve soute, ende daerenboven arbitralijck ghecorrigeert te worden, nae gheleghentheyt vander saecken.

Ende hoe wel inde belegeringhe ende tsluyten van deser stadt den Borgeren is toe-ghelaten gheweest, binnen heuren huysen te moghen bier brouwen : Ende alsoo de stadt nu ter

tijt door de gratie Godts is gheopent, ende dat het hooch-noodich is dat der stadt accysen weder worden in heuren ouden treyn ghestelt : Ende om de selve accysen niet te frustreren, soo is van weghen als vooren gheordonneert ende ghestatueert, dat niemandt vanden Borgers egheen Brouwer wesende, hem en sal vervorderen te brouwen binnen sijnen huyse oft elders, op de pene van oudts daer toe staende.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 446 *v/º*.)

Nº 666.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraeffscap ende Quartiere van Antwerpen; ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden XIIII^en Septembris, anno XV^c LXXXV.

Ende om te verhueden datter egeene munitie van oorloghe, deur eenighe secrete intelligencie, en soude moghen den vyanden toegesonden worden, ende datmen soude moghen weten waer sulcke munitie wordt versonden, om te beter te verhueden alle quade aenslaghen ende te voorens te commen alle inconvenienten, Soo eest datmen gebiet, van sHeeren ende der stadt weghen, dat alle de ghene die heur sullen voortaen generen met bussen, pistolletten, maillien, rinckraghen, harnassen, morlioenen, spiessen, hellebaerden, poeder, clooten, oft andere wapenen ende munitie van orloghen te vercoopen, selen schuldich ende gehouden wesen, binnen acht daghen naerde publicatie van desen, te comen by mynen Heere den Gouverneur deser stadt, ende aldaer hen te doen ende laeten enrolleren ende heur naemen ende toenamen opscryven, opdat men mach sekerlicken weeten wye hem met de voors. munitie te vercoopen syn generende ende wye nyet, mitsgaders te verclaren wat quantiteyt van wapenen zy binnen drye maenden herwaerts innegecocht oft vercocht hebben, ende oick aen wyen, oft van wyen, soo verre

sy tselve weten. Opde pene, wye hem binnen den tyde voors. nyet en sal hebben laeten oft doen opscryven, vande voors. neringe nyet te moghen doen, toe sluyten ende soo wie, inder manieren voors., sal wesen geenrolleert ende opgescreven, sal insgelycx gehouden wesen, soo wanneer hem voor handen compt eenige merckelycke quantiteyt van wapenen oft munitie van oorloghen, te vercoopen, tselve ende den coopman daervan opteeckenen in synen boeck ende daeraff notitie te doen aen mynen Heere den Gouverneur deser stadt. Verbiedende ende interdicerende voorts allen anderen persoonen, nyet geenrolleert oft opgescreven wesende, inder manieren voors., van wat qualiteyt oft conditie die oick zyn, eenige merckelycke quantiteyt van wapenen oft munitie van oorloghen mer dan sy behoeven voor heur oft bewaernisse van heuren huyse by heur te houden oft die op ander waren oft coopmanschappen te vermangelen oft te verwisselen, oft oick voor schult over te nemen oft eenichsints in heure huysen, packhuysen, kelders, camers, winckels oft solders te logeren, sonder voorgaende weet ende consent van mynen Heere den Gouverneur. Opde verbeurte vanden selven wapenen ende XX guldenen eens, voor deerste reyse, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden, zoo verre daer eenige suspitie op soude moghen vallen oft anderssins, naer gelegentheyt vander saecken, den voors. breucke te bekeeren in dryen, deen derdendeel den Heere, dander der stadt, ende het derde den aenbrenger.

Alzoo te meer stonden geboden ende gepubliceert is geweest dat alle weerden ende gasthouders overbrenghen souden hunne gasten, waer nae zy hun nyet en hebben gereguleert, Soo eest datmen anderwerven gebiet, van weghen als voor, dat alle weerden ende weerdinnen ende alle andere heymelycke oft openbare gasteryen houdende, schuldich ende gehouden selen syn alle heure gasten ende luyden, van wat qualiteyt oft condicie sy syn moghen, die aldaer sullen commen logeren ende die aldaer alreede gelogeert moghen wesen oick die daer eenighe daghen oft merckelycken tyt sullen blyven liggende ende logerende, alle avonde, ten lancxten een ure naer dat de poortclocke verlaten sal syn, over te brengen in handen vanden Schouteth deser stadt, opter stadthuys alhier, met specificatie vande namen ende toenamen vande selve gasten ende van waer die geboren ende tot wat plaetse sy woonende zyn, opte pene telcker reysen van vyfentwintich Carolusgulden. Ende indyen

heure gasten die zy nyet overgebracht en sullen hebben eenich resus oft dilict daden, dat de weerden dat zelen moeten verantwoirden ende daeraff oick worden gecorrigeert gelyck den principalen, gedeurende dit gebot totten wederseggen van mynen Heeren.

Item dat voorts alle andere poorteren, cooplieden ende goede luyden egeen gasterye houdende, zullen van gelycken gehouden zyn over te brengen, in handen als voeren, by name ende toename, alle persoonen van buyten desen landen binnnen deser stadt commende, op gelycke pene als boven. Wetende dat indien men naderhandt bevonde ende quame ter kennissen dat by yemanden, wie hy oick waere, hy waere herbergier, poorter, coopman, ingesetene oft andere, eenige der buytenlanders gelogeert geweest te hebben, zonder die, als voors. is, overgebrocht te hebben, hoe wel de selve vertrocken waren, men den selven, (die sulcx nyet overgebracht en sal hebben,) corrigeren sal, ende de penen daertoe staende oversulcx afnemen al oftmen die daer over metter daet bevonden hadde.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 447 *v/o*.)

N° 667.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perenot, Riddere, baenre Heere van Ronse ende Heer van Champaingny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden neghenthiensten Septembris 1585.

Alsoomen volcomelyck is geinformeert dat diversche persoonen deser stadt hen vervoorderen de boomen buyten deser stadt aff te houwen, het fruyt met grooter mennichten wt den hoven ende boomgaerden te nemen, huysen, schueren, stallen, gelinthen ende andere, t zy vervallen oft noch staende, aff te breken, te demolieren ende binnen deser te brenghen, tot grooten achterdeele, schade ende intereste vande proprietarisen vanden selven ghoeden. Ende omme daer inne te versiene, soe eest datmen gebiet, van weghen als boven, dat hem niemant en vervoordere eenighe boomen aff te houwen, eenich fruyt wt de hoven ende boomgaerden te nemen, andere lieden huysen, schueren, stallen,

gelinthen aff te breken , oft andere materialen opden grondt liggende ewech te nemen, oft te doen vervueren , sonder consent vande proprietarisen, oft oock eenighe heggen oft haghen aff te houwen , oft bynnen deser stadt te brengen oft doen brengen, oft daer te vercoopen. Opde verbeurte vanden wagen ende peerden, ende op pene van gestraft te worden als een dieff, die de selve goeden sal vervuert oft ontvrempt hebben. Ordonnerende den ghenen die de wachte aende poorten hebben, egheene sulcke goeden te laten bynnen brengen , ten zy heur gebleken zy , dat de selve goeden by consente vanden proprietaris vanden grondt zyn geamoveert. Verbiedende oock de borgers deser stadt eenighe vande voors. materialen te coopen van eenighe vande soldaten, moetsatsen, oft heure vrouwen, op arbitrale correctie.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 448.)

N° 668.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick Perenot, Ridder, Baenreheer van Ronse , ende Heer vvn Champaigny , als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, ende by Schouteth, Borghermeesteren, Schepenen, ende Raedt der selver Stadt op den XXVIen Septembris M.D.LXXXV.

Alsoo by de leden deser stadt opden XVI Augusti lestleden zijn geconsenteert onder andere sekere middelen ende imposten op de consumptien vanden graenen, waer door hoochnoodich is terstont te versien totten ontfanghe ende collectatie vanden selven : Soo eest datmen van weghen mijnen Heeren den Gouverneur, Schouteth, Borghermeesteren ende Schepenen deser stadt, condight, ende laet weten.

I.

Dat van nu voortaen egheen meulder, oft kerdrijver oft haere knaepen , noch oock iemandt anders , wie hy zy , hem en vervoordere eenige terwe , coren oft andere graenen daeraf men ghewoonlijck is imposten te betalen, van binnen deser stadt te vueren, oft te laden, oft te doen draghen, vueren,

oft laden by hem selven oft yemanden anders, op eenighe kerren oft waghens ter meulen waerts, sonder eerst ende alvooren een maelteecken ghehaelt te hebben, midtsgaders oock van buyten eenige graenen den impost subject zijnde, te brenghen van eenighe dorpen, ghehuchten, oft andere plaetsen, oft wt eenighe schepen ter muelen secretelijck doen vueren, oft brenghen om ghemaelt te worden, ende voorts binnen deser stadt ende vryheyt der selver ghebacken ende ghesleten te worden, sonder oock eerst ende alvoren te betalen den gherechtighen impost, ende een maelteecken ghehaelt te hebben, ende dat op de pene van XXV guldenen. Ende datmen van ghelijcken gheenderhande brouw-terwe en sal mogen draghen oft vueren, doen draghen oft vueren by eenighen brouwer, meulder, kerdrijver ende haere knapen oft andere, wie hy zy, sonder daer af eerst te hebben consent vanden Impost-meester, op ghelijcke pene als boven.

II.

Voorts ghebiedtmen, van weghen als voren, dat elck meulder, kerdrijver, oft haere knaepen oft ander, wie hy zy, gevraecht zijnde byden ontfangher vande teeckenen, oft wachteren aende poorten ghestelt, wat ende hoe vele graens ende terwe hy gheladen heeft, daeraf van stonden aen sal moeten verclaeren de rechte waerheyt : ende tot dien oock terstondt ende sonder vertreck af steken, ende den voors. ontfangher oft wachter overleveren soo veel teeckenen als hy terwe, rogghe oft andere graenen gheladen sal hebben, ende indien men ter contrarien daer af bevonde, sal de delinquant van dien, oft de meulder wiens dryver oft knaepe in faulte bevonden sal worden, als principale, vallen in die voors. pene van XXV guldenen, ende tot dien sal des backers terwe oft ander graenen verbeurt zijn die byden selven delinquant aldaer verswegen sullen wesen. Ende voorts sal de selve delinquant, tzy meulder oft kerdryver, byden Impost-meester voor d'eerste reyse afgestelt worden van sijnen dienst vande meulen daer hy op staende is, den tijdt van dry maenden continuelijck, sonder binnen den selven tijdt eenighsins te mogen dienen, malen, oft dryven, noch binnen deser stadt, noch buyten inde vryheyt der selver, ende voor de tweede reyse, boven de voors. pene pecuniare eeuwelijcken vanden dienst gedeporteert te zijn, ende voorts arbitralijck ghecorrigeert te worden.

III.

Item dat egheen backer, brouwer, kerdryver oft haere dienaers ende substituten, geenderhande graen, d'welck impost soude moghen schuldich wesen, sullen mogen ter meulen waert vueren voor der Sonnen opganck, ende naerder Sonnen onderganck, op ghelijcke pene ende correctie als boven.

IIII.

Dat oock niemandt wie hy zy, backer, meulder, kerdryver oft hare knechten, oft iemandt anders wt haren name, sullen mogen op iemandts anders briefken oft teecken eenich graen ter meulen doen oft doen vueren om ghemalen te worden, op de verbeurte vande selve graenen, ende daerenboven te verbeuren de pene van XXV guldenen.

V.

Item dat voortaen elck meulder gehouden sal wesen alle maenden, oft te minsten alle vijf weken onder sijnen eedt sijne molsterterwe over te brenghen opt comptoire vanden impost, om aldaer te confereren, ende te betalen teghens den impost-boeck, opde voors. pene.

VI.

Item dat alle meelen van buyten comende t'zy tschepe, te waghen, oft anders, dat de schippers, waghenlieden oft ander wie sy zijn, hun niet en sullen mogen vervoorderen eenich meel te lossen, oft te laten lossen, ten zy dat hun blijcke dat den impost daer af betaelt ende voldaen is, op de pene als boven.

VII.

Item van alle wit ende terwe ghebacken broodt comende van buyten, sal betaelt worden in handen vanden collecteur den XXV^en penninck vande weerde van dien byden vercooper oft inbrengher, aleer hy t'selve sal mogen vercoopen.

VIII.

Insghelijcks van allen rogghen-broodt comende van buyten, sal de vercooper daeraf betalen van elcke veertele twee blancken neghen mijten, al eer t'selve oock vercocht sal moghen worden.

IX.

Ende wantmen bevint dat niet tegenstaende men tot diversche reysen ghepubliceert heeft dat de ghene die eenighe ros-meulens oft quernen binnen hunnen huysen hebben staende, dat die selve schuldich souden zijn de selve over te brengen opt comptoir vanden impost deser stadt, ende t'selfde nochtans niet ghedaen en is gheweest, tot grooten achterdeele van deser stadt accijse ende impost, door de groote menichte van quernen: Soo eest, datmen nu anderwerven scherpelijck ghebiedt dat allen ende eenen jeghelijcken die eenighe quernen binnen oft buyten hunnen huyse hebben staende, ende die voor datum van desen de selve niet overgebracht en sullen hebben, de selve binnen vierthien daghen naestcomende sullen comen overbrenghen opt comptoir vanden impost alhier : Ende dat niemandt, wie hy zy, alsoo eenige quernen oft ros-meulenen hebbende, en sullen moghen malen oft laten malen om eenich gheldt oft molster daer af te nemen, maer sullen wel vermoghen hun eyghen graen te malen op haer eyghen querne, midts betalende het recht vanden impost daer toe staende, op ghelijcke pene van XXV guldenen.

X.

Item dat egheen meulder, kerdrijver oft haer knaepen den voors. ontfanghers vande teeckenen oft wachters, int bedienen van heurlieder officie en sal moghen misseghhen oft misdoen in woorden oft in wercken, by hem selven oft iemanden anders in eenigher manieren, op de voors. pene van XXV guldenen, ende arbitralijck ghecorrigeert te worden.

XI.

Dat alle de voors. penen sullen worden gheappliceert, d'een derdendeel tot behoef vanden aenbrengher, ende den officier een derdendeel, ende de stadt oft haeren Collecteur het resterende derdendeel.

Men sal den voors. impost ontfanghen inden Engel inde nieuwstadt teghen over de bier-accijse op de Cisterne-brugghe.

D. VANDER NEESEN.

(Gedrukt plakkaatboek, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 448 *v/o*.)

N° 669.

Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, Ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XXVI Septembris M.D.LXXXV.

Alsoo de leden deser stadt van Antwerpen Breeden-raedtsghewijse vergadert zijnde op den XVI Augusti lestleden, hebben goet ghevonden te consenteren de Continuatie vanden Imposten vanden Visch, Harinck ende Soute, waer deur noodich is terstondt te versien totte Collectatie ende inuinghe vanden voors. Imposten : Soo eest datmen van weghen mijnen Heeren den Gouverneur, den Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen der voors. stadt der voors. stadt kundicht ende laet weten.

Eerst datmen sal betalen van elcke tonne vollen Harinck ghepackt oft ghebrant goet. .	IX	stuyvers.
Item van elcke tonne vollen Harinck zeestucken.	VI	stuyvers.
Item van elcke tonne ydelen Harinck, refuys, vrack, maechdekens, ende dierghelijcken . . .	IIII	stuyvers.
Item van elcke stroo Bor-harinck.	V	stuyvers.
Item van elcke tonne visch Aberdaens. . . .	IIII	stuyvers.
Item van elcke tonne Lenghen oft Schelvisch	II	stuyvers.
Item van elcken sack wit souts Antwerpsche mate	XVIII	stuyvers.
Item van elck hondert sacken vanden voors. soute.	XC	gulden.

Wel verstaende dat den voors. Impost sal betaelt worden promptelijcken, ende soo haest als de voors. specien by den

Coopman ende eygenaer worden inneghebrocht, ende aleer de schepen, schuyten oft waghenen, daer mede zy de voors. specien hebben ghebrocht, sullen moghen wederomme wech vlieten oft varen.

Datmen egheen sout, visch oft harinck deur de poorten deser stadt binnen de selve en sal brenghen, sonder eerst ende al vooren te hebben vanden contrerolleur behoorlijck billet ende attestatie, dat het recht daer af voldaen is.

Voort sullen de Schippers ende Coopluyden des versocht zijnde, ghehouden wesen by hunnen eedt te affirmeren in handen vanden Collecteur ende Controlleur, dat sy niet meer souts, visch ende harinck en hebben, dan sy hebben verclaert, betaelt ende doen opschryven.

Item sullen de Sout-meters oock ghehouden wesen te doen den behoorlijcken eedt, in handen vanden Marckgrave deser stadt, dat sy egheenderhande Sout en sullen meten, ten zy dat hun eerst ende voor al blycke van het behoorlijck billet vanden voors. Contrerolleur, dat het recht daer af voldaen zy, Op de verbeurte van het sout, by den Coopman te verbeuren, ende daerenboven van thien gulden tot laste vande Meters : t'appliceren het een derdendeel tot behoeve vanden Officier, het ander derdendeel tot profijte vanden aenbrengher, ende het derde derdendeel tot proffijte deser stadt.

D. vander Neesen.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 449 *v/°*.)

N° 670.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick Perenot, Riddere, Banerheer van Ronse, ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, Ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XXVI Septembris. M.D.LXXXV.

Alsoo de leden deser stadt van Antwerpen Breeden-raedtsghewijse vergadert zijnde op den XVI Augusti lestleden, onder

anderen hebben gheconsenteert de continuatie vanden Impost, op de consumptien vanden Bestiale ende Veede, waer deur van noode is terstont te versiene totter Collectatie ende inninge vanden voors. Imposte : Soo ist datmen van weghen mijnen Heeren den Gouverneur, Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen deser voors. stadt publiceert ende kundicht het naervolghende.

I.

Eerst datmen sal betalen den XX penninck van tgheene daeromme de Ossen, Koeyen, Kalveren, Schapen, Lammeren, Verckens jonck ende oudt, die ghesleghen oft ghesteecken sullen worden, innegecocht sullen wesen : Maer indien eenighe der voors. beesten ghesteecken oft ghesleghen wort byde gheene die de selve aengevoedt oft gheweyt heeft, sal den XX penninck daeraf betaelt worden, naer de estimatie ende priseringe die by den Collecteur ghedaen sal moghen worden. Wel verstaende dat de selve Collecteur de beesten sal moeten aen hem nemen voor den selven pryse, soo verre de eygenaer de voors. beesten daer vooren sal willen laten volghen. Op verbeurte vanden Impost. Ende dat mede de selve Collecteur ghehouden sal wesen binnen een ure voor d'afleyden vande selve beesten, de betalinghe daer af te doene in goeden ganckbaren ghelde. Ende soo verre eenighe Vleeschouwers oft andere by eede sullen willen verclaeren den prijs, daer vooren haer beesten beweydt, ende vet zijnde om gheslaghen te worden, lest by hun sullen zijn ghecocht, sullen de selve daer mede moghen gestaen.

II.

Van ghelijcken sal oock den XX penninck betaelt worden vanden tonne-vleesch ende versch gheslagen speck van buyten hier inne commende, gheen Oosters goet wesende.

III.

Dat niemandt woonende binnen deser stadt, sijn Bestiael buyten op eenighe dorpen en sal doen slaen oft steecken, om tselve gheslaghen zijnde, wederomme binnen dese voors. stadt te brenghen, ten zy dat hy eerst ende alvooren betaelt sal hebben den voors. XX penninck in handen des voors. Collec-

teurs, Op de verbeurte van het bestiael : Wel verstaende, soo yemandt vanden huysluyden woonende ten platten lande, inde slachtijt, oft daer buyten eenich vleesch cochten binnen der voors. stadt inden vleeschuyse om buyten ghegheten te worden, sullen dies aengaende vanden XX penninck vry ende exempt wesen, naer dyen den XX penninck by de Vleeschouwers eens betaelt is gheweest.

IIII.

Sal oock niemandt sijn eyghen aenghevoedt bestiael oft vee, oft dat hy van buyten alhier sal hebben doen brengen, moghen slaen oft doen slaen, voor dat vander estimatie den XX penninck betaelt sal worden. Ende dat al op verbeurte van tselve bestiael oft vee, t'appliceren d'een derdendeel tot behoeve vander stadt, d'ander derdendeel tot behoeve vanden Heer, ende het derde derdendeel tot behoeve vanden aenbrengher, ende daerenboven arbitralijck ghecorrigeert te worden naer gheleghentheyt vander saecken.

V.

Dat oock egheen slager, hy zy ghesworen vande Vleeschouwers ambachte deser stadt, oft andere wie hy zy, van nu voortaen hem en vervordere eenighe beesten naervolghende de voorgaende Ordonnantien, binnen deser stadt te slaen, doen oft laten slaen, dooden oft bloet-laten, by hem selven, heure knechten, oft andere int heymelijck oft openbaer, sy ende elcke van hen en hebben eerst van stonden aen naer dese Publicatie, in handen vanden Officier ghedaen den behoorlijcken slach-eedt van getrouwicheyt : Ende dat sy dese ende alle andere Ordonnantien alreede ghemaect, oft naemaels te maken sullen onderhouden.

VI.

Dat niemandt wie hy zy binnen deser stadt oft vryheyt eenighe beesten als vooren en sal moghen slaen oft helpen slaen, hy en zy een Ingheseten deser stadt, fixe domicilie alhier houdende, ende hy en hebbe eerst ende als vooren den behoorlijcken slach-eedt ghedaen, als boven, dan binnen den tijt van ses weken, te weten, drye weken voor ende naer Alderheylighen dach, binnen welcke ses weeken de Buyten-slagers alhier sullen moghen

comen slaen, ende niet langher : Behoudelijcken dat sy egheen beeste oft beesten binnen deser stadt oft vryheyt en sullen mogen attenteren te dooden, oft te doen noch helpen dooden ende afdoen, sy en sullen oock eerst hebben ghedaen in handen boven genoemt den behoorlijcken eedt, midtsgaders hebben ghehadt het billet vanden Collecteur, als vooren, Op pene van te verbeuren van elcker beesten ses Carolus guldenen, te bekeeren inder manieren als boven.

VII.

Ende dat alle slaegers dyen alsoo gheorloeft is te slaen, willende eenighe beesten slaen oft laten slaen binnen deser stadt, voor wien dattet zy, gheprivilegeerde oft ongheprivilegeerde persoonen, eerst ende voor al sullen halen vanden voors. Collecteur een teecken met een billet vanden voors. Impost, inhoudende specificatie vande beeste, ende name vanden persoone diese doet slaen, by welck billet sal moeten blycken dat den voors. Impost betaelt ende voldaen is. Ende sullen de voors. slagers tvoors. billet ghesien hebbende, tselve moeten scheuren, voor ende aleer sy de voors. beesten sullen slaen ofte laeten slaen, dooden ofte bloet-laten in eenigher manieren : Ende dat al op de pene van XXIIII Carolus guldenen, te bekeeren als boven, ende van daerenboven als meyneedich ghestraft te zijne, eenen anderen ten exemple.

VIII.

Dat oock alle ghesworen slagers vande Vleeschouwers deser stadt schuldich sullen zijn op hunnen gheaccordeerden salaris, ende onder hennen eedt ende by goeder specificatie van persoone te persoone, ende van beeste te beeste, alle Donderdaghe voor de noene over te brenghen den voors. Collecteur ende Contrerolleur in gheschrifte, hoe veele, ende wat beesten, ende voor wat Vleeschouwers sy die weke gheslaghen sullen hebben, Op de pene van te verbeuren van elck beeste cleyn ende groot, die sy die weke sullen gheslaghen hebben, ende niet overghebrocht als boven, eenen Carolus gulden, te bekeren als vooren. Ende de Vleeschouwers sullen schuldich zijn ten selven daghe en tijde den voors. Impost te brenghen in handen vanden voors. Collecteurs sonder eenich vertreck, Op de pene van dobbelen Impost, die de Collecteur sal moghen verhaelen op de Dekens vanden ambachte.

IX.

Ende soo wanneer de voors. Collecteur eenighe merckelicke suspicie oft presumptie van fraude ofte bedroch op de binnen Vleeschouwers ende hare slagers sal hebben, soo sullen de voors. slagers, vel-blooters ende pens-wijfs tallen tijden by den Collecteur versocht zijnde, schuldich ende ghehouden zijn hen onder eedt te expurgeren, ende te verclaren respective de qualiteyt ende quantiteyt vanden beesten die sy afghedaen sullen hebben, midtsgaders het ghetal vande vachten ende af-vallen by hen ontfanghen ende ghesleten, ende van wien ende van wat huysen, met oock den tijt wanneer sy die ontfanghen hebben. Ende sullen daer toe oock de voors. binnenslagers ghehouden wesen t'elcker reysen versocht zijnde den voors. Collecteur te doen ostensie, visie ende lecture van hunnen boecken die sy houden, ende daer mede sy den ambachte vanden Vleeschouwers rekeninghe doen van heure gherechticheyt, ende competentie van allen den beesten die sy gheslaghen hebben, sonder des eenighe weygheringhe te doen, oft hen daer inne tsoecken te maecken, Op de pene van twintich Carolus gulden, te bekeeren als boven.

X.

Item dat gheen Vleeschouweren van buyten des Saterdaechs noch t'anderen tijden inder stadt alhier oft vryheyt van dyer en sal moghen brenghen, vercoopen, leveren, ter vente noch te coope stellen ofte hanghen nergerens, waer het oock zy, hy en hebbe oock eerst in handen vanden Schouteth boven ghenoemt den behoorlicken eedt ghedaen, van dese ende andere Ordonnantien in toecomende tijden alnoch te maecken, ende te ordonneren in allen hunnen puncten ende articulen te achtervolghen ende naer te ghaen. Ende sullen t'elcker reysen eer sy eenich vleesch alhier sullen moghen leveren, vercoopen, ofte te coope stellen, moeten comen by den voors. Collecteur, ende hem onder eedt verclaeren, hoe veel vleesch ende beesten zy in al oft in deele inder stadt alhier ghebrocht sullen hebben, oft te dyer tijdt, brenghen, leveren, vercoopen, ende penninckweerden sullen willen : van welcken hennen vleesche zy den impost schuldich sullen sijn te betalen, voor ende aleer zy wter stadt sullen moghen gaen, Opde pene vanden vleesche, ende van

XII Carolus guldenen, t'elcker reysen dat het ghebeurde, ende oock van dobbelen Impost daer af te moeten gheven als boven, te bekeeren als voren. Ende indyen sy alhier eenich vleesch inder stadt brochten, leverden, oft vercochten, sonder tselve eerst ghedenuncieert ende onder eedt als vooren verclaert te hebben, soo sal tselve vleesch, ende de pene sijn verbeurt, ende sullen daerenboven als meyneedich ghecorrigeert worden, ende voorts inhabil wesen, nemmermeer daer naer eenich vleesch binnen deser stadt oft vryheyt te mogen vercoopen.

XI.

Item dat van nu voortaene alle de ghene die van buyten binnen deser stadt, ende vryheyt eenighe doode verckenen oft ander vleesch, tzy versch, ghesouten, gheroockt, ghesprenckt, oft andersins van binnen dese Nederlanden sullen willen inbrenghen, oft doen brengen, sullen schuldich ende ghehouden sijn eerst ende alvooren zy t'selve sullen moghen venten, te coope stellen, oft oock leveren, sonder eenich vertreck oft dilay tselve vleesch tzy int gheheele, oft in deele, int groote, oft in cleyne, soo sy dat inghebrocht hebben, oft inbrenghen selen, tselve over te brenghen, den impost te betalen, ende den collecteur daer af te contenteren volghende dese ordonnantie, sonder hem voordaene met eenighe ghepretendeerde ignorantie, oft ander cavillatien, calomnien, oft dyerghelycke sinistre practijcken te behelpen : maer datmen den selven voortaene handelen, ende tracteren sal sonder simulatie oft quytscheldinghe van bruecken oft penen daer toe dienende.

XII.

Van ghelijcken en sullen oock de borgheren ende inghesetenen deser stadt niet ghedooghen, oft laten gheschieden dat binnen hunnen huysen eenich vleesch int gheheele oft in deele sal werden vercocht, oft zelve binnen hunnen huyse moghen vercoopen, oft van yemanden doen vercoopen, oft oock aen iemande daer in eenighen dienst, behulp oft assistentie doen, tzy dat sy daer af loon, oft profijt hebben oft niet, ten zy dat van tzelve vleesch eerst ende voor al den behoorlycken impost betaelt zy, ende dat hen oock daer af ghenoechsaemelyck blijcke, sonder hen oock met eenige ignorantie oft ander ghepractizeerde vonden te moghen behelpen : ende op de welcke by alsoo de Collecteur

eenige merckelijcke suspicie hadde, sal die selve hen daer af onder eedt doen expurgeren : Op de pene van XX Carolus guldenen te bekeeren als boven.

D. VANDER NEESEN.

(*Gedrukt plakkaatboek*, 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 450 *v/o*.)

N° 671.

*Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, ende Heer van Champaingny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXVI*en *Septembris, anno XV*c *LXXXV*tich.

Alzoe de Leden deser stadt van Antwerpen, Breedenraetsghewyse vergadert synde, opden XVIen Augusti lestleden, onder andere hebben goetgevonden te consenteren de continuatie vanden impost vande zeepe, waerdeur noodich is terstonts te versiene totter collectatie ende inninghe vanden voors. imposte, Soe eest datmen, van wegen mynen Heere den Gouverneur, den Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen deser voors. stadt, publiceert ende kundicht dese navolgende articulen :

I.

Eerst datmen sal betalen van elcke tonne zeepen, wegende omtrent tweehondert veertich ponden, die binnen deser stadt gesoden sal worden, oft in andere Provincien gesonden wesende, hier gebrocht ende die binnen deser voors. stadt gesleten sal worden . . . . II guldenen XII stuyvers

Ende vande halve tonne ende vierendeel na advenant.

II. (1)

Item van elck pont spaensche zeepen ten slete . . . . I stuyver, I groote, brabants.

(1) Dit articule is inde verpachtinghe vuyt gelaten; dan heeft de stadt tselve naer heur gehouden.

III.

Dies sal den voors. impost vande inlantsche zeepe, alhier binnen gesleten, betaelt worden byden zeepsieder.

IIII.

Ende omme te eviteren alle fraude ende bedroch, en sal geen zeepsieder eenighe zeepe byde Keurmeesters, Gesworen oft andere mogen doen vullen, ten sy dat sy ierst ende vooral den Collecteur daer af geinsinueert ende verwitticht hebben, op dat hy hem daer by mach vinden omme de vaten te teeckenen ende den impost daer af te ontfanghen, soo wanneer de voors. zeepzieder de zeepe wtleveren sal.

V.

Item indyen daer eenighe suspicie ware dat hy contrarie van dien gedaen hadde, sal gehouden wesen, ter vermaninghe vanden Collecteur, by eede te verclaren dat hy egeene zeepe meer wt den zode gevat en heeft, dan hy aengeteeckent heeft, opde verbeurte van XX gulden, soo dickwils yemandt bevonden worde contrarie gedaen te hebben, oft in weygeringhe te wesen den eedt te doen, te bekeeren het een derdendeel tot proffyte vanden Officier, ende de twee derdendeelen tot proffyte deser stadt.

VI.

Item datmen de zeepe, van buyten incommende, tzy inlantsche oft wtlantsche, alhier niet en sal moghen lossen, ten zy de selve eerst ende vooral ten comptoore worde aengegeven ende opgeteeckent, waeraf de coopman sal gehouden wesen aenden Keurmeester te leveren behoorlick bescheet, eer de selve int keurhuys sal moghen gevuert worden, ende naerdien de voors. zeepe byden Keurmeesters goet gekeurt sal wesen, en sal alnoch de voors. zeepe nyet wtgevuert moghen worden, sonder consent vanden Collecteur, oft dat het blycke vande betalinghe vanden voors. impost, op verbeurte vande voors. zeepe, tot laste vanden Keurmeesters. Ende alwaert soe dat eenighe vande voors. seepe werde afgekeurt, en sal de selve zeepe wt den keurhuyse nyet

moghen gevuert wesen, sonder de wete vanden Collecteur, ten eynde de selve worde opgeteeckent, voor wyen ende in wiens huyse de selve wort ewech gevuerdt.

VII.

Item de zeepe buyten de voors. stadt gesoden, ende deur oft voorby de selve stadt passerende, naer Brussel oft elders, en sal nyet schuldich syn binnen de voors. stadt impost te betalen.

VIII.

Item en sullen de voors. zeepsieders hunne zeepe nyet venten dan des somerdaechs voor middach, vanden ses uren totten elven, ende naer middach vanden tween naer den sevenen. Ende des winters smorgens vanden achten totten elven, ende sachternoens vanden tween totten vyven, opde verbeurte vande zeepe die buyten voors. tyde gevuert ende vercocht sal wesen.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 452.)

N° 672.

Geboden ende wtgeroepen by heer Frederick Perenot, Riddere, Baenerheere van Ronse, ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXVIIIen Septembris XVc LXXXV.

Men cundicht ende laet weten, van sHeeren ende der stadt wegen, datmen op morgen, naer de hoochmisse, gaen sal processie generael, den grooten circkel, met den Eerweerden Heylighen *Sacramente*, ende om Godt almachtich hertelyck te bedancken dat hem gelieft heeft, door syn grondeloose barmherticheyt, dese stadt te vereenigen met de Coninclycke Maiesteyt, onsen natuerlycken Heere, ende syne Goddelycke genade gelieven dese stadt ende dinwoonderen, voortaen in alle eenicheyt ende prosperiteyt te conserveren ende bewaren, om God almachtich te bedancken dat hem gelieft heeft, hier

voortyden, dese stadt miraculeuselycken te verlossen vande Zweetende Sieckte. Mits den welcken men beveelt, van wegen als voor, dat eenyegelyck hem voeghe mette de voors. processie te gaen, ende *na te volghen*, ende Godt den Heere almachtich virichlyck te dancken ende bidden voôr de voorseyde saken, doende den Eerweerdigen Heyligen Sacramente alle eere ende reverentie, met Tortssen ende Wasslichte, soe hy meest sal kunnen ende moghen. Ende dat niemant voorde processie en gae, voor dat de Heeren ende stadt al sullen syn gepasseert, opde verbeurte van syn opperste cleet. Ende voorts dat eenyegelyck de straten voor syn deure schoonmake ende het slyck wech doe ter plaetsen daer de processie sal passeren. Ende dat de taverniers heure deuren, daer de processie passeren sal, gesloten houden, tot dat al tvolck voor by sal wesen. Ende dit al opde pene van oudts daer toe staende (1).

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 453.)

N° 673.

Gheboden ende wtgheroepen by heer Frederick Perenot, Riddere, Baenerheer van Ronse, ende Heer van Champaigney, als Gouverneur Hooft ende Capiteyn der stadt van Antwerpen, Ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den eersten Octobris, M.D.LXXXV.

Alsoo tot diversche reysen ende meer stonden sekere Publicatien ende Ordonnantien zijn ghedaen gheweest, nopende de vremdelinghen, die niet soo wel en zijn achtervolcht, alst wel behoorde : Soo eest, dat om te verhueden alsucken schade ende ongheluck als binnen deser stadt soude moghen gheschieden deur den vremdelinghen ende den onbekenden persoonen, die daghelijcks in grooten ghetale binnen deser stadt comen : Men

(1) Vernieuwt opten XXVIII[en] Septembris 1588. Dat midts hebbende tusschen beyde gevuecht de clausule begrepen inde publicatie vande processie fol. 477 *à verbis subvirgulatis usque ad finem*.

H. DE MOY.

Vernieuwt 28[en] Septembris 1589 prout stadt (sic).

H. DE MOY.

Renovatum die 28 Septembris 1596.

J. BOGHE.

ghebiedt seer scherpelijck van weghen als vooren, dat volghende de Ordonnantien ende Placaten van sijner Maiesteyt, ende van s'Heeren ende der stadt weghen te meer stonden daer af ghepubliceert, eenen yegelijck die wt eenighe steden oft plaetsen binnen den landen van herwaerts over gheleghen, aldaer gheresideert hebbende, binnen deser stadt sal willen comen woonen, oft alhier eenighe huysen, cameren oft winckelen huren, ghehouden ende schuldich sal wesen hem eerst ende alvooren te verthoonen ende presenteren voor den principalen Officier deser stadt, te weten, den Schouteth oft Onderschouteth, ende daer af behoorlijck bescheedt ende billet van hem te nemen, Ende dat elckerlijck vanden Inwoonderen ende ondersaten vanden landen van sijnder Majesteyt van herwaerts over, hem wtter woonsteden vander plaetsen daer hy laetst gheresideert heeft, vertreckende, ende hier willende comen woonen, als vooren, boven de voors. verthooninghe oock schuldich sal wesen in handen vanden voors. Officier over te brenghen, ende te leveren behoorlijcke certificatie van sijnen leven, goeden name ende fame, al eer hem toeghelaten sal wesen alhier te moghen resideren. Sullen van ghelijcken ghehouden zijn te doene, die zedert de Reductie deser stadt hier zijn comen woonen.

Ende ten eynde tselve te beter gheeffectueert worde, soo ordonneert ende beveelt men van weghen als voor, allen Proprietarissen, Tochtenaers, oft huerlingen van huysen binnen deser stadt ghestaen, die eenighen vanden voors. persoonen alhier comende woonen, verhueren sullen willen eenighe huysen, cameren, winckelen oft kelders, tselve niet en sullen moghen doen, hen en blycke eerst by den billette vanden voors. Officier, dat sy de voors. verthooninghe ghedaen hebben. Alles op de pene van thien Carolus guldenen voor d'eerste reyse, van twintich Carolus guldenen voor de tweede reyse, ende van dertich Carolus guldenen, ende daerenboven arbitralijck ghecorrigeert te worden voor de derde reyse, ende voort noch daerenboven van elcker reysen by den verhuerder te verbeuren de huere vanden selven huyse, camere, winckele oft keldere, te bekeeren in dryen, d'een deel den Heere, d'ander den Officier, ende het derde den aenbrenger.

Item want men bevindt dat diversche vremde ende ongeschickte persoonen van alderhande natien, hen vervoorderen dagelijcks binnen deser voors. stadt te comen, ende midts de neeringhe

binnen der selver gheleghen , heure wooninghe alhier te nemen , oock de Poorterye te versuecken , Soo eest datmen insgelijcks kundicht, datmen voortaen niemandt vande selve vremde persoonen de Poorterye vander selver stadt verleenen en sal, dan den ghenen die staen sal tot goeden name ende fame, ende daer af brenghende behoorlijcke certificatie vanden Officier, oft vander Wet, vander plaetsen van haerlieder lester vaster wooninghen, oft die hier diversche jaren ghewoont sullen hebben, ende daer af by ghebrocht goede gheloofweerdighe persoonen die van hunder woonsteden, leven, ende conditie attesteren sullen.

Item dat oock de meesters voortaen gheen vremde ambachts ghesellen en sullen moghen aenveerden, te wercke stellen, noch te wercke gheven, tzy om thunnen huyse te wercken oft elders, voor ende al eer de voorgenoemde vremde ambachts ghesellen verclaert sullen hebben de plaetse van hunder woon-stadt, ende den eedt ghedaen in handen vanden voors. Schouteth, Onderschouteth, oft yemandt van hen daer toe ghecommitteert, dat sy soo langhe als sy hier blyven sullen, onsen Ghenadighen Heere, als Hertoge van Brabant, ende deser stadt goedt ende ghetrouwe sullen zijn, ende de gheboden, bevelen ende Ordonnantien binnen der voors. stadt ghemaeckt, ende alnoch te maecken, onderhouden ende achtervolghen : ende sal tselve gheregistreert sijnde, den voors. knechten wt den selven registre sekere declaratie ende briefken autentyck, sonder heuren cost ghegeven worden, ende midtsdyen sullen alsoo by de meesteren in dienste moghen ontfanghen worden, ende anderssins niet : Op de pene van twintich Carolus guldenen, by de selve meesteren te verbeuren, te weten, d'een derdendel tot proffijte vanden Heere, ende d'ander derdendeel tot proffijte vander stadt, ende d'leste derdendeel tot behoef vanden aenbrengher.

Item sullen oock de voors. Dekens vanden ambachten van nu voortaen nyemanden int ambacht nemen oft aenveerden, ten zy hen eerst ende al vooren by goeden bescheede ghebleken sal wesen, dat sy binnen deser stadt gheboren oft Poorters gheworden zijn, ende sullen hen dien volghende den behoorlijcken eedt vanden ambachte af nemen : Op de pene van XX Carolus guldenen eens, te verbeuren t'elcken dat ghebeurde by den Deken of Dekens die yemanden ter contrarien van desen aenghenomen sal hebben.

Item want men dagelijcks siet dat vele ende diversche persoonen hen vervoorderen hunne ambachten oft neeringhen secretelijck te doen, in syde-straten, in gangen, op cameren, in achter-huysen, ende dierghelijcke abstracte plaetsen, ende midts sekere redenen goet waere sulck belet, ende daer inne versien te worden : Soo eest datmen ghebiedt ende beveelt seer scherpelijck van weghen als voor, dat niemandt wie oft van wat qualiteyt hy zy, doende eenich ambacht dat men secretelijck sonder groot gheluyt soude konnen ghedoen, tselve en sal moghen doen oft exerceren met besloten deure, noch oock in eenighe gangen, syde weghen, syde-straten, in achter-huysen, in kelders oft cameren, ten zy hy voor den huyse van sijnder woonsteden wtsteecke seker teecken, daer toe by mijnen Heeren voorghenoemt gheordonneert, ende de Dekens van elcker gulden ende ambachte ghegheven, om die den natien onder hen resorterende wt te deylen, als namelijck de Schilders een Schilders-wapen, Riembeslaghers ende Nestelmaekers eenen riem met een dozijne nestelen, Tesring-makers ende Damaskeniers eenen tesrinck vergult, Vergulders een vergult cruys-werck van een rappier, Horenbeslagers eenen horen, Cleer-maeckers een cleer-maeckers-scheer, Passementiers, Legh-werckers ende Sattijn-werckers een weef-ghetouwe, Cous-maeckers een cous-maeckers scheer, Haeck-maeckers haecken ende gespen, Spelle-maeckers eenen spellen-brief, Handtschoen-maeckers een paer handtschoenen, Tes-maeckers een tesse, Hoey-maeckers eenen hoet, Borduer-werckers eenen raem met borduerwerck, ende Knop-maeckers eenen brief met ghesterte knoppen : En voorts alle andere dic hier niet ghenoemt en worden, ende die secretelijck sullen moghen wercken, sullen van ghelijcken alsulcken teeckenen moeten voor haer duere hanghen oft wtsteeken, als hen metter tijt gheordonneert sullen worden, door welcke voors. teeckenen openbaerlijck blijcken sal wat ambacht oft neeringhe een yegelijck doende is, tghene elckerlijck ghehouden sal zijn t'achtervolghen, al waert wel alsoo dat twee, drye, vier, jae oock meer oft min huysghesinnen oft familien van een oft diversche ambachten oft neeringhen binnen eenen huyse gheseten, hunne wooninghe hadden. Ende wordt voorts tot dien eynde bevolen, belast ende gheordonneert den Proprietarissen oft verhuerders vanden huysen, dat sy niemanden die eenich sulcken ambacht oft neeringhe sullen willen doen, in achter-huysen, camers, kelders oft in gangen, ende niet openbaerlijck, hunne huysen in al, oft in deele en verhueren, ten zy dat de

voors. hun huerlinghen tselve teecken eerst wtghesteken sullen hebben, eer sy hun ambacht oft neeringhe sullen moghen exerceren : Op de pene voor d'eerste reyse van vier Carolus guldenen, voor de tweede reyse van achte, ende voor de derde reyse van twelf ghelijcke Carolus guldenen, soo wel te verbeuren by den verhuerderen, als by den huerlinck, te bekeeren als boven, ende voorts van arbitralijcken ghecorrigeert te worden (1).

D. VANDER NEESEN.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 674.

*Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheer van Ronse ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marquisaet ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Scepenen ende Raedt der selver stadt, opten VIII*en *Octobris XV*c *ende LXXXV*tich.

Alsoo in desen turbulenten ende dangereusen tyt wel is gerequireert ende hoochnoodich goede toesicht ende regard te nemen opde quaetwillige die hier noch souden mogen wesen, ende die heur nyet en vermyden diversche opdragende ende vermetelycke woorden te sprecken. Ende gemerct om eenige quade aenslagen te wercke te brengen egeen meerder occasie en is dan de wapenen ende munitie van orlogen, ende om daer op te beter alsulcken ordre te mogen stellen, als de jegenwoirdigen tyt ende saisoen is requirerende, Soo cest datmen cundicht ende

(1) In het *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 453, staan op den bladrand de volgende nota's :

De Publicatie vande Vreemdelingen vernieut prima Octobris 1585. Siet hier voerens fol. 142 v/°. (*Archievenblad, Deel III*, *blz*. 282.) Et renovata anno 1593, 20 Novembris.

Renovatum 27 Septembris 1597. D. VAN DER NEESEN.

Renovatum die 28 Septembris 1600. D. VAN DER NEESEN.

Renovatum 28 Septembris 1602. D. VAN DER NEESEN.

laet weten eeneniegelycken, van sHeeren ende der stadt wegen, dat alle de ghene die eenige wapenen oft munitie van orlogen, hoe ende in wat manieren die souden mogen genoempt worden, bynnen heuren huysen oft packhuysen zyn hebbende, om die te vercoopen, tzy oudecleercoopers oft laeymaeckers oft andere, de welcke nyet en syn onder het ambacht vanden smeden, noch geinrolleert als harnaschmaeckers, busvercoopers oft anderssints als munitie vercoopers, sullen schuldich ende gehouden wesen, bynnen acht dagen naestcommende, te commen verclaeren, in presentie van mynen Heere den Gouverneur deser stadt, oft zynen Gecommitteerden, de quantiteyt ende qualiteyt vanden wapenen, harnassen, roeren, spiessen, spiesysers, ende andere munitie van orlogen die de selve souden mogen hebben bynnen heuren huyse oft daer buyten, in packhuysen oft andere plaetsen, in heuren bewinde staende, ende soo verre zy eenige vande selve wapenen, harnassen, roeren oft gelycke munitien van orlogen zullen verswegen hebben, sullen alle de zelve munitien zyn ende blyven gheconfisqueert ende verbeurt.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 453.)

N° 675.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick Perenot, Riddere, Baenerheer van Ronse ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraeffschap ende quartier van Antwerpen, Ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den IX Octobris M.D.LXXXV.

Al eest wel soo dat op sondaghen ende heylighe daghen by der heyligher kercken gheboden te vieren ende die in eeren ende reverentie behooren ghehouden te worden, niemanden en is toeghelaten noch ghepermitteert sijn ambacht, handtwerck oft neringhe te doen oft te exerceren, ghelijck al tselve eertijts by voorgaende Ordonnantien, soo wel vande heylighe kercke, als oock van weghen deser stadt ghepubliceert, wel expresselicken is verboden ende gheordonneert : Soo is nochtans datmen bevindt dat diversche persoonen hen vervoorderen op sondaghen ende heylighe daghen voors., niet teghenstaende de voors.

Ordonnantien ende gheboden, heur handtwerck ende neeringhe te exerceren, met cramen, tafletten, boecken, brieven, liedekens, salven, olien, quacsalveryen, ende dierghelijcke cremeryen ende meerseryen, op kerck-hoven, aende borse, oft elders voorts te staen, de brouwers knapen metten bierwaghenen achter straten te rijden, de vuylnis kerren het slyck ende vuylicheyt op de voors. daghen vander straten te halen : Van ghelijcken die heur gheneren met speck, boter, keese, eyeren, ende dierghelijcke waeren te vercoopen, hen zijn vervoorderende op de selve verboden daghen voorts te doen : Ende oock de backers, pastey-backers, ende andere diversche ambachtsluyden, al tot scandalisatie vanden goeden lieden ende tot verachtinghe vanden gheboden Godts ende der heyliger kercken, ende den Ordonnantien deser stadt. Ende om tselve ende diergelijcke saecken te verhueden ende te remedieren : Soo eest datmen ghebiedt van weghen als voore, dat niemandt wie hy zy, hem en pijne oft vervoordere van nu voordt aen eenichsins te wercken, te doen oft laten wercken, op sondaghen ofte heylighe daghen, by der heyliger kercken niet toeghelaten om te wercken als voore. Insgelijcks dat hem niemandt en vervoordere noch en pijne op de voors. dagen heure winckelen open te doen, oft voorts te staen met cramen, tafeletten, boecken, brieven, liedekens, met salven, olien, ende dierghelijcke quacsalveryen, noch met eenigerhande andere dierghelijcke cremeryen ofte meerseryen, op kerckhoven, straten, aende borse, oft andere plaetsen binnen deser stadt : Dat oock egheene Backers op de voors. daghen egheen broot en sullen op heur voorberdt oft voor de deuren stellen oft doen stellen. Ende dat die hen gheneeren met boter, kees, speck, sout, ghebranden wijn ende dierghelijcke waeren te vercoopen, hen sullen vermijden opde selve daghen alsulcken waeren, tzy voor heurder dueren oft inde vensters te stellen. Insghelijcks egheene pastey-backers en sullen moghen op de voors. daghen eenighe pasteyen, venoisoen, oft eenighe andere eetwaeren voor heurder dueren oft inde vensters hanghen. Op de pene van drye Carolus guldenen voor d'eerste reyse dat sy respective daer op bevonden sullen worden, van sesse Carolus guldenen voor de tweede reyse, ende van twelf Carolus guldenen voor de derde reyse, ende daerenboven noch arbitralijck ghecorrigeert te worden, anderen ten exempele : Te bekeeren in dryen, d'een deel den Heere, d'ander der stadt, ende het derde den Dekens vanden ambachte oft neeringhe, die de calengieringhe doen sal, die

men midts desen respective scherpelijck is bevelende, daer op scherpe ooge ende regard te nemen om te calengieren allen den gheenen die sy van heurder neeringhen sullen bevinden contrarie van desen te doen, oft by ghebreeke van dien, den denunciateur oft die d'exploict daer af ghedaen sal hebben. Ende indien de contraventeurs, ghesellen oft leerjongers zijn, salmen de penen daeraf realijcken verhalen op henne ouders oft meesters respective in wyens bedwanck, macht oft bevel die zijn.

Wel verstaende dat de Moesmeyere oft sijne dienaers, ten eynde de straten te beter ende ghevuechlijcker souden moghen ghereynicht ende ghekuyst worden vande vuylicheyt die sdaechs te vooren by een over hoop wordt ghekeert, sullen op de voors. daghen met de vuylnis kerren het slyck ende vuylicheyt vander straten moghen halen, ende dat alleenlijck tot sekere ghesette ure, te weten, des somer daechs tot Bamisse van des smorghens vroech tot den acht uren voor der noene, ende des winterdaechs totten neghen uren voor der noene. Op de pene als boven.

Insghelijcks de Brouwersdienaers ten eynde sy de ydel tonnen te beter ende ghevuechlicker souden moghen t'huys halen, diemen ghewoonlijck is op saterdaghen oft heylige daghen avonden opter straten te setten, om ewech ghehaelt te worden, sullen op den voors. daghen met heure waghens oft sledden de voors. ydel tonnen moghen vander straten t'huys halen, ende dat alleenlijcken vanden elff uren af opter noene, tot den twee uren naerder noene, ende niet langer, al op de pene voors. (1).

(1) In het *Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 457 *v/°*, staat, op den bladrand, naast den zin rakende de brouwers, de volgende aanteekening :

Renovatum 7 July 1586, vuytgenomen subvirgulata, daer voerens is geordonneert dat volgende : Ende nopende de brouwers ende huere dienaers hoe wel den selven by den voergaende ordonnancie was toegelaten geweest de idele tonnen ende vaten, op Sondaghe ende heylighe daghen vander straten te moghen halen met huere wagenen ende sledden vanden XI uren opter noenen totten II uren naer der noenen : Maer alsoo deselve huer vervoordert hebben den heelen dach daer toe te gebruycken ende om andere redenen den Heeren daer toe moverende, Soo eest datmen gebiedt, van weghen als boven, allen brouwers huere dienaers ende allen anderen, eenighe ydele tonnen oft vaten op Sondaghe ende heylige daghen met wagenen, perden, oft sledden vande straten thuys te voeren, op de pene voers., maer selen tselve op andere werckdaghen moghen doen gelyck dat behoort.

H. DE MOY.

Blyvende alle andere Ordonnantien dese niet contrarierende in heuren vigeure ende kracht, om ter executien ghestelt te worden naer teneur, luydt ende inhoudt vanden selven, desen niet teghenstaende.

H. *(de Moy.)*

(*Gedrukt plakkaatboek,* 1542-99. Zie ook : *Gebodboeck, vol. D, fol.* 456 *v/o.*)

N° 676.

*Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenerheer van Ronse ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Mar(c)graefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der zelver stadt, opten XVI*n *dach Octobris, anno* 1585.

Men gebiedt zeer scerpelyck, van sHeeren ende vander stadt wegen, dat nyemant, wye hy zy, vrouwe oft man, out noch jonck (vuytgenomen die van sHeeren ende der justitie wegen), hem en voordere van nu voortaen des avonts achter straten te gaen, naer den negen uren, ende naer dyen de gewoonlycke clocke (die welcke men laet eeneniegelycken weten datmen voortaen ten voors. negen uren luyden sal) verlaten sal wesen, sonder bernende tortse, lanterne oft licht by hem te hebben oft te dragen, opde pene van sesse Karolus-guldenen, bovendyen soo verre zy egeen goede kennisse gedoen en connen, van gevangen gestelt te wordene, te water ende te broode, oft anderssints arbitralick gecorrigeert te worden, ter discretien vanden Heere ende vander stadt, ende indyen zy eenich geweer by hen hebben, dat zullen zy daerenboven verbeuren.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 457 *v/o.*)

N° 677.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenerheer van Ronse ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der zelver stadt, opten XVIen Octobris XVc LXXXVtich.

Alsoo de Heere ende de stadt te vollen zyn geinformeert dat bynnen deser stadt vele huysen ende logysen zyn daer men tuyscholen is houdende, soo met teerlingen, chaerten ende andere ongeoirlooffde soirten van spelen, nergens anders toe dienende dan omme de jonckheyt ende het gemeyn volck te verleyden, om haer gelt onnuttelyck te vertuysschen, verquisten ende over te brengen, met andere diversche inconvenienten, die heuren oirspronck daervuyt zyn nemende, dwelck in een stadt ende republicque, wel geregeert zynde, nyet en behoort toe gelaten noch gepermitteert te wordden, ende dat daeromme wel expresselyck is eertyden verboden geweest, op sekere penen daertoe geordonneert, dat hem nyemant en soude vervoirderen eenige tuyscholen bynnen deser stadt te houden, hebbende doen verbieden insgelyckx allen anderen persoonen de voors. thuyscholen te frequenteren oft aldaer te spelen oft tuysschen, ende gemerckt de voors. ordonnantien ende bevelen nyet zoo wel en zyn geobserveert noch onderhouden alst wel behoorde, ende dat in desen jegenwoirdigen tyt wel behoort daer goet regard ende toesicht op genomen te worden, opdat, onder het decxsel van het spel, eenige soldaten noch vrempt volck heur nyet souden vergaderen bynnen eenige huysen ende aldaer quade aenslagen practiseren, oft oock, heur gelt verloren hebbende, nyet geoirsaeckt en souden worden eenich quaet te doen, Soo eest datmen anderwerven, van sHeeren ende der stadts wegen, gebiedt ende ordonneert wel scerpelyck, dat nyemant, wye dat hy sy, hem en vervoirdere eenige thuyscholen daermen met caerten oft teerlingen is spelende oft ander hasardeux spel is exercerende ende doende, op te houden, opde pene van III hondert guldenen eens, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt ende derde den ghenen die het exploict doen sal, *ende daer en boven arbitralyck gecorrigeert te wordden aen lyff oft goet, tzy by bannissemente oft anderssints*,

soo men nae gelegentheyt vander zaecke sal bevinden te behooren (1). Verbiedende insgelyckx allen anderen persoonen de voors. thuyscholen te hanteren, te frequenteren, oft aldaer te spelen, met caerten, teerlingen oft andere hasardeux spel. Op pene van vyftich guldenen eens, te bekeeren als vorens, ende noch arbitralyck gecorrigeert te worden. Verclaerende insgelyckx by desen van nul ende van onweerden te wesen tgene alsoo gewonnen sal wesen ende dat men daerop egeen recht doen en sal.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 458.)

N° 678.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheer van Ronse, ende Heer van Champagney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Margraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Scepenen ende Raidt der zelver stadt, opten XVIen Octobris XVc LXXXV.

Alsoo hier voortyts, tot diversche reysen, besundere in periculose tyden, is verboden geweest in maskere oft mommen te gaen, ende dat men is onderricht dat, dyen nyetegenstaende, diversche persoonen, sonder aenschouw te nemen opden jegenwoirdigen periculosen saisoen vanden tyt, hun vervoirdere n, snachts ende by ontyden, in maskere ende vermompt achter straten te gaen, ende inde goede lieden huysen te commen, jae oock in te dringen onder tdecxele vande welcke men hier voortyden bevonden heeft dat diversche misbruycken ende misdaden zyn gecommiteert geweest, ende soo staet te beduchten noch souden mogen wordden gecommitteert, ende besundere dat daer vuyt oock souden mogen naevolgen questien ende geschillen ende andere inconvenienten tusschen den selven vermompt gaende ende den cryschlieden, die de wacht opde straten zyn houdende, Soo eest datmen, om tselve te verhueden ende voorcommen, van wegen mynen Heeren den Gouverneur, Schouteth, Bor-

(1) Boven den in cursief gedrukten zin staat deze variante : *Ende voerde II reyse vuyter stadt geleden te worden.*

germeesteren ende Scepenen deser stadt, heeft verboden ende geinterdiceert, verbiedt ende interdiceert by desen, eenen jegelycken, van wat qualiteyt, conditie oft neeringe hy zy, in egeender manieren vermompt oft gemaskert achter straten te gaen, by dage oft by nachte, noch hem te vervoirderen sulcx in eenige huysen te gaen oft hem te vinden, opde pene van tweelff Carolus-guldenen eens, ende voorts arbitralyck gecorrigeert te wordden, eenen anderen ten exemple.

Ende alsoo, tot meer stonden, is verboden ende gepubliceert geweest, dat nyemant, by dage oft nachte, hem en soude vervoirderen te gaen met verboden wapenen, op sekere penen daertoe staende, dan alleenlyck met poignaerden ende rappieren, die sulcx toe behoort ende geoirloft is, voor de gene die licht by hem hebben, ende anders nyet. Ende dat onder tdecxel van dyen eenige hen vervoirderen des nachts oft avonts te gaen met blooten rappieren oft poingnaerden, Soo eest datmen gebiedt, van sHeeren ende der stadt wegen, dat eenjegelyck sal schuldich ende gehouden zyn hem te reguleren op het dragen vanden verboden wapenen naer luyt vande voorgaende ordonnancien ende publicatien hier voortyden daer aff gedaen, ende voorts dat nyemandt hem en vervoirdere by dage oft by nachte achter straten tegaen met bloote rappieren oft poingiaerden, opde pene van deselve rappieren ende poingiaerden te verbeuren, ende daertoe tweelff guldenen eens, ende daeren boven arbitralyck gecorrigeert te wordden.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 458.)

N° 679.

*Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse ende Heer van Champagny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn deser stadt, Marcgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXIIII*en *dach Octobris* 1585.

Alsoo mynen Heere den Gouverneur, Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt, genoechsamelycken syn geinformeert, hoe dat eenige quaetwillige, om haer particulier proffyt, onbehoorlyck den vyandt toegedaen zynde, hem vervoorderen,

zoo te watere als te lande, vuyt te voeren diversche sorten van ammonitien als wapenen ende ander instrumenten van oirloge, mitsgaders andere saecken daeraff dependerende, tot grooten ondienste vanden Conincklycken Majesteyt, onsen ghenadighen Heere, achterdeel vanden lande van Brabant, ende in zunderheyt van dese stadt, (in respecte, vande Provincien van Hollant en Zeelant, nu tertyt wesende frontiere) ende tot versterckinge vanden vyandt, dwelck in geender manieren en behoort verdraghen te worden, ende om daerop, soo vele alst eenichsints mogelick is, te versien, Soo eest datmen, van wegen mynen Heere den Gouverneur, Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen, wel scherpelyck gebiet, dat nyemant, van wat qualiteyt hy zy, tware poorter oft ingesetene, noch eenich coopman, resorterende onder de Natien oft nyet, hem en sal vervoorderen oft vermoghen eenige sorten van ammonitie als wapenen ende des daeraff dependeert, buyten deser stadt te doen vueren oft te laeten transporteren, te water oft te lande, sonder eerst daeraff te hebben verworven behoorlycke paspoorte van mynen Heere den Gouverneur, op pene van verbeurte vande selve ammonitie, wapenen ende des daeraff dependeert ende boven dyen arbitralick gecorrigeert te worden.

Ende alsoo myne Heere den Gouverneur, nopende tgene voors. is, om alle fraulden ende bedroghe te beter te connen voorcommen ende te achterhalen, noodich heeft gevonden te committeren ende te authoriseren sekeren Commissaris in syne abcentie, om als Superintendent de paspoorten, by eenen yegelycken te verwerven, in precisen dage van de vuytvueringe, te oversiene ende te confereren metter ladinge ende packaige vanden selven goeden, eensamelycken deselve paspoorten te endosseren met notitie op wat dach ende in wat schip oft op wyens waghen oft kerre de selve syn geladen, om vuytgevoert te worden, mitsgaders oick ander goeden, zonder behoorlycke paspoorte buyten deser stadt getransporteert wordende, te visiterene, in conformiteyt vander particulierder instructie hem tot dyen eynde gegeven, Soo eest datmen, van weghen als voore, gebiedt dat eenyegelyck, hebbende verworven eenige paspoorte van ammonitien, wapenen oft instrumenten van oirloghen, schuldich sal syn, ten precisen dage vander vuytvueringe, de selve te leveren in handen vanden voors. Superintendent die de selve paspoort sal confereren ende endosseren, eensamelycken daeraff notitie houden, volgende den inhoude van zyne voors. instructie.

Ende ten eynde de noodighe visitatien van allerhande gepacte goeden, waren oft coopmanschappen, diemen, te water oft te

lande, buyten deser stadt sal willen vervueren, ende daeronder oft waermede men soude moghen beduchten oft suspicie hebben eenige wapenen, amonitien of diergelycke onvrye goeden gepackt oft geembaleert te syne, gevuechlycker mach geschieden ende ter minster verhinderinghe, beletsel oft achterdeel vanden coopman, ende ten eynde men mach wesen versekert dat onder de selve nyet en syn vermengelt oft by gepact eenige vande voors. onvrye goeden; ende opdat den vuytvoer van allerhande wapenen (voor soo vele alst moghelyck is) teenemael mach worden benomen, Soo eest datmen, van weghen als voore, gebiedt dat nyemant, van wat qualiteyt hy sy, geduerende dese conjuncture van tyde ende ter wylen dese stadt, in regarde van die van Hollant ende Zeelant, sal blyven frontiere, en sal vermoghen eenige goeden te doene oft laten packen dan by gesworen packers, welcke packers, in conformiteyt vanden last hen by mynen Heere den Gouverneur particulierlyck gegeven, schuldich sullen syn heur vercleren scriftelyck oft mondelinge te doene aenden voors. Superintendent, ende oick (onder eedt eest noot) schuldich syn te vercleren, dat zy lieden in hunne packaigen gheenderhande sorten van amonitien, wapenen, oft instrumenten van oirloge en hebben gepackt gehadt, wel verstaende nochtans dat alle cooplieden, poorters oft ingesetenen, willende ende begeerende hunne eygene goeden selver te packen oft te embaleren, tsy in tonnen, manden, coffers, balen oft anderssints, schuldich selen syn, int packen oft embaleren, daertoe te roepen twee gesworen packers, die aenden selven Superintendent sullen moeten geven behoorlycke attestatie, tsy scriftelyck oft mondelinge, als dat binnen de selve packen, tonnen, coffers oft balen geenderhande sorten van wapenen, ammonitien oft ander instrumenten ende materialen daeraff dependerende, en syn gepact oft geembaleert geweest, welcke verclaringe oft attestatie zal moeten geschieden al eer sylieden eenige goeden, te water oft te lande, tsy in schepen, kerren oft wagenen, selen moghen doen laden, op pene van tot hunnen coste ontladen, ontpackt ende gevisiteert te wordene, ende bovendyen, ingevalle van fraulde, op verbeurte vanden goeden, als voore, ende noch arbitralycken gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vander saken, anderen ten exempele.

(*Gebodboeck vol. D. fol.* 459.)

N° 680.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyndeserstadt, Marcgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen, ende Raedt der selver Stadt, den VII^en dach Novembris, anno XV^c LXXXV.

Alzoo, naer de reconciliatie deser Stadt, met Synder Majesteyt aengegaen, geraetsaem gevonden is sekere plaetse te distineren tot begraeffenisse vande ghenen die anders dan in de oude Catholycke religie syn gestorven, Soo eest dat mynen Heeren voors. daertoe hebben jegenwoirdelyck gedestineert sekere erve deser Stadt, gelegen in de Lepelstrate alhier, tegens over het Vondelingehuys, mitsgaders seker andere ledige erve, deser Stadt toebehoorende, gelegen tusschen den muer vanden Baghynhove, westwaerts, ende der Stadtswallen, oostwaerts, den Meulenberch, suytwaerts, ende de gemeyne strate loopende naerde Roy-poorte, noortwaerts, omme aldaer te moghen begraven de doode lichamen vande ghenen die anders dan in de Catholycke religie syn gestorven, mits betalende voor de plaetse vande begraefenisse, in recompense vande jaerlycsche huere, te weten de rycke luyden dertich stuvers, ende heure kinderen thien stuvers, ende de arme sesse stuvers, ende heure kinderen dry stuvers. Welcke betalinge men sal schuldich wesen promptelyck te doene, in handen vanden Secretaris vander Neesen daertoe by mynen Heeren gecommitteert, aleer den grafmaeckers georloeft sal wesen eenige graven te maecken, consenterende den graffmaecker van St Joriskercke, hem gethoont synde het billiet vande betalinghe voors., de graven van alsulcken dooden te moghen maecken die in de plaetse by het Vondelinck selen begraven worden, ende insgelycx den grafmaecker vande Borchtkercke, te moghen maken, hem gebleken synde als boven, de graven vande ghenen die achter het Baghynhoff selen begraven worden. Ordonnerende ende gebiedende voorts eenenyegelycken die de voors. doode lichamen selen willen doen ter aerden in de twee plaetsen voors., dat sy tselve selen met stillicheyt ende modestie doen, latende alleenelycken het lyck verselschapt met sesse persoonen, sonder meer, op pene van arbitralycken daeraff gecorrigeert te worden.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 460 *v/o*.)

N° 681.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse ende Heer van Champagny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, den XIIen Novembris, anno 1585.

Alsoomen verstaedt dat eenighe hen vervoirderen bynnen deser voors. stadt schole te houden, ende de jonge kinderen naer hun gevoelen ende goetduncken op te voeden ende te leeren, sonder voorgaende consent en de authorisatie van mynen Heeren den Wethouderen der selver, oft vande Scholasters, in versmadenisse van hun ende alle voorgaende ordonnantien waerdore eenige ketteryen ende andere ongeregeltheden souden geraecken te spruyten, ende omme de selve te verhueden, Soe eest datmen, van wegen als boven, gebiedt wel scherpelyck, dat nyemant, wie dat zy, mans oft vrouwepersoon, hem en vervoirdere voortane schole te houden, oft eenige kinderen te leeren, inden cost noch anderssins, ten zy datse daer toe eerst ende vooral, by deScholasters deser stadt ende den Gedeputeerde van mynen voors. Heeren, sullen zyn geadmitteerd ende geauthoriseert ende den behoorlycken eedt, daer toe staende, sullen hebben gedaen. Op de pene ende verbuerte, voor deerste reyse, van hondert guldenen, te bekeeren in vier deelen, deen tot behoeve vande stadt, dander vanden Officier, het derde vanden aenbrenger, ende het vierde vanden Gasthuyse. Ende daerenboven voorde tweede reyse arbitralyck, by mynen Heeren voors. gestraft te worden, naer de qualiteyt vanden persoon ende gelegentheyt vander saecke.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 460 *v/o.)*

N° 682.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft en de Capiteyn der stadt, Marcgraeffschap ende Quartiere van Antwerpen; ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden XIIen Novembris, anno 1585.

Alsoo byden Leden deser Stadt, Breedenraetsgewyse vergadert

geweest synde, op den XXII ende XXIIII^en^ dach der voorledener maent van October, eendrachtelyck is overgedraghen ende geconsenteert het hoochsele van vyf guldens op d'ame van alle sorten van wynen, en de sesse stuvers op de buyten inlansche bieren, ende vier stuvers opde binnen bieren, voor elcke tonne, wesende vanden prys van acht schellinghen oft daerboven. Ende dat op tselve hoochsele soude worden gelicht de somme van C^m^ guldens eens te verstrecken ten onderstande vanden gelande int vervallen vande oncosten die nootelycken selen moeten gedaen worden int besluyten ende repareren vande deurgesteken dycken in Brabant, ende dat by maniere van leeninghe, om daeraf weder gerembourseert te worden byden ghenen diemen bevinden sal daerinne gehouden te wesen, welcke hoochsele soo lange loop hebben sal tot dat de voors. hondert duysent gulden metten behoorlycken intereste souden voldaen wesen.

Ende om de middelen van consumptien te ontlastene vande penninghen daerop gelicht ende ontleent, ter somme vande voors. C^m^ guldens, ende om oick mede te vervallen doncosten van brant, licht ende andersins, behoefelycken totten garnisoene deser stadt, de voors. Leden deser stadt, ten daghen voors., hadden geconsenteert, datmen op allen huysen ende gronden van erven, gheleghen binnen deser stadt ende vryheyt derselver, soude lichten, volgende doude quohieren, eenen Vyfden penninck, deen derdendeel daeraff ten laste vanden huerlinck ende dander twee derdendeelen ten laste vanden proprietaris, die de selve twee derdendeelen sal moghen corten aenden renthefferen, nyetyegenstaende eenige vrydicheyt die den selven byden proprietaris soude moghen gedaen syn, innegaende den voors. Vyfden penninck den iersten January eerstcommende, ende sal moeten betaelt worden voor halffmeerte naestvolgende. Welcken achtervolgende, Soo eest dat men cundicht ende laet weten eenenyegelycken, datmen de voors. hoochselen van vyf guldens opde wynen sal beginnen te ontfanghen heden, wesende den twelfsten deser maent. Ende soo wie synen voors. Vyfden penninck sal commen te betalen, tusschen dit ende den eersten January toecommende, die selve sal gestaen met betalende XVIII stuvers voor elcken gulden. Voorts laetmen weten, eenenyegelycken, datmen den voors. Vyfden penninck sal betalen ter gewoonlicker plaetsen, boven opten stadthuyse, in de camere daermen de voorgaende Vyfde penninghen heeft betaelt gehadt.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 461).

N° 683.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champagny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn deser stadt, Marcgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver Stadt, opden XIIen Novembris, anno 1585.

Om te beletten ende voor te commen alle quade aenslaghen die deur de wapenen geringe souden moghen heuren oorspronck nemen, Soo eest datmen ordonneert ende gebiet, wel scherpelycken, van weghen als voore, dat niemant, van wat qualiteyt hy sy, het sy oudecleercooper, laeymaker, mercenier oft andere, nyet wesende int ambacht vanden smeden, onder de natie vande busmaeckers oft harnasmaeckers, en sal moghen vercoopen eenigerhande sorte van wapenen, tsy bussen, roeren, harnassen, spiesien, hellebaerden ofte diergelycke wapenen, ende dat gedurende desen tegenwoirdighen dangereusen tyt ende saisoene, opde verbeurte vande selve wapenen ende daerboven arbitralyck gecorrigeert te worden.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 461.*)*

N° 684.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenet, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champagny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn deser stadt, Marcgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver Stadt, den XXVII Novembris 1585.

Alsoo, op en Saterdaghe lestleden, des avonts, opter Borsen deser stadt, is geplect ende geaffigeert geweest seker oproerich ende fameus billiet, van vier regulen gedichts, by eenige oproerige ende seditieuse persoonen, die de welvaert deser stadt syn benydende, die welcke in een stadt wel geordonneert nyet en behooren toegelaten noch verdraghen te worden. Ende men gerne comen soude totte waerheyt ende tot kennisse vanden ghenen die sulcx gedaen ende voortsgekeert moghen hebben, om daerover

alsulcken exemplaire straff ende punitie gedaen te worden als den jegenwoirdighen tyt ende misdaet is requirerende; Soo eest datmen ordonneert ende beveelt, eenen yegelicken, van weghen als boven, dat soo wie yemande der geenne die tselve gedaen mach hebben ofte raet ofte daet daertoe gegeven heeft, om tselve te doene, can aenbrenghen, sulcx dat sy comen in handen van justitien, datmen dyen geven sal van deser stadts wegen vyftich guldens eens. Ende sooverre daer yemant is die metter selver saecken gemoeyt is geweest ofte daeraff weet te spreken ende selve nyet en denuncieert noch aen en brengt, ende naermaels, tsy by confessie van eenige gevangenis ofte andere persoonen, tselve ter kennissen vanden Heeren compt, soo salmen alsulcken verswygers straffen ende punieren als fauteurs ende medesorte van alsulcken delicten, eenen anderen ten exempele.

(*Gebodboeck*, *vol D*, *fol.* 461 *v/o*.)

N° 685.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederik Perronet, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champagnien, als Gouverneur ende Capiteyn deser stadt, Marcgraefschap ende Quartiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten IIII Decembris 1585.

Alsoo, ten dienste van Syne Majesteyt, nootelycken requireert is te hebben zeker quantiteyt van kerren, wagenen ende peerden, ende omden selven te vervoorderen alhier, van sheerenwegen, syn gearresteert seker peerden, kerren ende wagenen, waeraff de wagenlieden veradverteert synde, hebben verlaten kerren ende peerden, ende blyven achter, sonder meer omme te siene, waer deure den dienst van Synder Majesteyt grootelyck blyft verachtert, ende om den selven te vervoorderen, Soo eest datmen, van wegen als boven, gebiet ende ordonneert dat allen ende yegelycken de wagenliedens wyens kerren, peerden oft wagenen syn gearresteert by mynen Heere den Schouteth deser stadt, van stonden ane ende sonder vertreck, de selve comen gadeslaen ende heur metter selver kerren ende peerden begeven ten dienste van Synder Majesteyt, opte pene van gestraft te wordene als de ghene die den dienste van Synder Majesteyt

syn verachterende. Ordonnerende ende gebiedende den weerden ende herbergiers, ende alle andere deser stadt daer de voors. wagenlieden oft kerlieden moghen gelogeert wesen, de selve terstont te comen overbrenghen aan mynen Heere den Schouteth deser stadt, op gelycke pene.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 462.)

N° 686.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, Heere van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn deser stadt, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XI Decembris XV^c LXXXV.

Al eestzoo dat tot anderen tyden alhier is geboden ende gepubliceert geweest dat niemant, wie dat hy ware, hem en soude vervoorderen inde Kercke te gaen wandelen, maer datmen de selve soude houden in goeder eeren ende reverentien, gelyck dat behoorde, ende gemerct de selve geboden niet soo wel en syn geachtervolcht ende geobserveert geweest alst wel behoorde, tot grooter onstichti(*n*)ghe ende beleth van deuchden ende van goede lieden, heur devotie inder kercke doende, ende tot verachteringe van Goidts diensten, ende omme alle tselve te verhueden, Soo eest datmen, van nieuws, gebiet, van weghen als boven, dat niemant, van wat qualiteyt hy sy, hem en vervoordere voordane binnen eenige kercken te gaen wandelen ende over ende weder, tsy datmen den dienste Goidts daerinne is *(doende)* ofte niet. Opte pene van wie bevonden worden contrarie gedaen te hebben ende daeraff nyet op en liet noch en desisteerde, (naer dyen hem daeraff, by sekeren persoonen daertoe, expresselyck by Mynen Heeren den Schouteth gecommitteert, selen minnelyck veradverteert ende vermaent wesen), van dry guldenen eens, telcker reysen hy bevonden sal worden contrarie van dyen gedaen te hebben, te bekeeren in dryen, deen derdendeel den Heer, dander tot proffyt vanden armen ende het derde tot proffyte vanden exploicteur, welcke pene reelyck ende de facto den contraventeurs selen afgenomen worden, alleen op het relaes ende op den eedt van een vande voors. twee persoonen daertoe gecommitteert wesende, sonder ander forme rechte daerinne

te derven observeren ende sonder daertegens in rechte te moghen gehoort worden, al eer sy de selve penen selen hebben de facto genamptiseert. Ende soo verre yemant hem des moyde ende hem opponeerde, om dexecutie voors. te beletten oft feytelyck resisteerde ende daerdeure eenige beruerte oft schandale gebuerte, dat de selve sal worden gecorrigeert, eenen anderen ten exemple, als fauteur van oproerige, seditieuse ende rebelle persoonen, soomen naer gelegentheyt vander saecken sal vinden te behooren.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 462*).*

N° 687.

*Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, Heere van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn deser stadt, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XII*en *Decembris* 1585.

Men ghebiet, van weghen als vore, dat, mits de cortheyt van de tegenwoirdighe daghen, dat voordane niemant sonder licht en sal moghen gaen achterstraten, naer dat de clocke sal wesen verlaeten, diemen tot dyen eynde voordane sal beginnen te luyden vande halff ure seven, totten seven uren toe. Ende dat oick niemant hem en vervoordere vermont ofte in maskere achterstraten te gaene, al tsamen opde pene van outs daertoe staende.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 462 *v/o*).

N° 688.

*Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, Heere van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn deser stadt, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XVII*en *Decembris XV*c *LXXXV.*

Om te voorcommen ende beletten alle voordere dierte soo wel vanden herten als weeken granen dier binnen corten daghen is

opgeresen, opdat, tot verlichtinge vanden gemeynen borgere, het voorder rysen vanden pryse der selver granen mach worden gewert, soo vele het selve, naer gelegentheyt des tyts, is doenlycken, ende om te beter te remedieren, om de ombehoorlycke practycken van monopoliers oft eenige voorcoopers van grane, Soo eest dat men cundicht ende laet weten eenenyegelycken hoe dat, by Mynen Heeren Gouverneur, Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, syn vercosen, verwillicht ende gecommitteert geweest, sekere treffelicke ende gequalificeerde borgers, cooplieden ende ingesetene deser stadt, die voordane selen hebben die toesicht ende superintendentie vanden granen nootelyck wesende totter provisie deser stadt, welcken achtervolgende, opdat dese stadt nyet en soude worden gebloot noch onversien van heure nootelyck provisie, Soo eest datmen gebiet, van sHeeren ende der stadt wegen, dat voordane niemant en sal vermoghen eenige graenen, coren oft terwe vuyt deser stadt te doen oft laeten vueren ofte transporteren, dan met voorgaende consente, wille ende wete vande voors. Gecommitteerden, opde verbeurte vanden selven granen ofte de weerde van dyen, die sy, sonder consent als boven, vuyt deser stadt selen hebben getransporteert oft doen vervueren. Ende opdatmen soude moghen weten hoevele graens hier binnen wordt gebrocht, te schepe oft te lande, ende waer tselve wordt gesoldert oft verblyft, Soo eest datmen gebiet, van wegen als vorens, den Dekens van de buyldragers, voordane boeck te houden van allen tgraen dat alhier van buyten te schepe sal worden gebrocht ende van dage tot dage op te teeckenen hoe vele goets telcken dage by hennen supposten sal wesen gevrocht ende tot wat plaetse. Ende tgene te lande sal worden ingebrocht, op wagens ofte kerren, sal aende poorten byde clercken aldaer worden opgeteeckent den naem ende toenaem van den ghenen diet coren toebehoort, oft dyen tselve aengaet mitsgaders de quantiteyt. (Soo naer tselve sal doenlycken wesen) tgene sy den goeden lieden sullen willen leveren ende hoevele sy daeraf selen ter merct ter venten willen stellen, opde pene van sesse guldens te verbeuren telcker reysen, daeraff de clercken aande poorten selen tselve opgeteeckent hebbene, dextract daeraf alle weken oft tot allen tyden alsser graen innecompt, te weten alle dage, overseynden aande de voors. Gecommitteerde vande Cameren van Provisiën, gelyck oick selen gehouden zijn te doene de Dekens vande buyldragers van tgene te water sal wesen innegecomen ende by heuren supposten gevrocht.

Ende soo wat graen alhier ter merct, te lande, met kerren oft wagens, sal wesen gebrocht ter venten, voorder noene, sal aldaer moeten blyven staen totten twee uren naden noene, ten ware dat by eenige particuliere borgers, voor heur eygen verbesighen, worde gecocht, aleer het selve by eenige backers oft graencoopers sal mogen besicht, behandelt oft bevorwaert worden, noch oick heur aldaer opter merkt eer te mogen laeten vinden, opde pene van vyftich guldenen, te bekeeren in dryen, deen derdendeel den Heere, het tweede der stadt ende het derde derdendeel den Ceurmeesters oft die dexploict daeraff doen sal.

Ende naer dat de clocke twee uren sal wesen geslagen, selen alsdan ierst de backers heur moghen versien van grane, ende soo vele aldaer coopen als sy binnen twee weken selen van doene hebben. Ende het buyten coren dat eerst naer der noene sal wesen ter merct gebrocht, soo verre het selve nyet en wordt gecocht by de gemeyne borgers deser stadt, sal aldaer moeten gevent ende te coope gestelt worden, dry uren lanck, aleer de backers, brouwers oft graencoopers daeraff selen moghen coopen, op gelycke pene als boven.

Ende alsulcken graen, als dyen dach, aen de gemeyne borgers nyet en sal wesen vercocht noch oick aen de backers, inder manieren voors., en sal nyet moghen worden gesoldert, dan by wete vande voors. Gecommitteerde vande Provisie Camer te doene, die doverschot van dyen selen moghen aenveerden, (soo verre het hen gelieft), voor alsucken prys, als de reste van dyen van te vorens is vercocht geweest.

Wel verstaende dat die voorcoopers vanden grane, die eens hebben begost heur graen te vercoopen, tselve nyet en selen moghen opsteken, oft den prys van dyen rysen, maer wel doen afslagen ofte verminderen, opde verbeurte vanden selven grane.

Ende nopende tgraen, dwelck alhier te schepe sal commen te arriveren, wordt verboden tselve nyet te mogen doen oft laten solderen, voor ende ter tyt toe tselve (soo verre het gestort goet is,) de monster XXIIII uren te vorens sal hebben ter merct behoorlicken gestelt geweest, ende daernaer de kennisse daeraff sal wesen gedaen aende Gecommitteerde vande voors. Camere van Provisien, opdat daerentusschen de gemeente te beter soude moghen worden gerieft ende den voorcoop eensdeels beleth, opde pene van vyftich gulden, te bekeeren als vooren, oft arbitralycken gecorrigeert te worden, naer de gelegentheyt vander saken.

Ende opdat de nootelycke provisie vande granen zoo gelyckelyck soude moghen geschieden, alst mogelicken is om doene, Soo gebietmen, als voorens, dat egeen borger meer provisien en sal moghen doen voor syne familie, dan hy daertoe van noode heeft, tot den Oogst naestcommende, welcke provisie eenyeghelycken van buyten sal moghen doen comen, (soot hem belieft,) maer en sal op eenen dach opder merct niet meer moghen coopen, voor een familie, dan twee viertelen, om den prys niet te seer op te jagen, opde verbeurte vanden selven granen by hem meer gecocht, dan de voors. twee veertelen.

Ende den backers sal toegelaten wesen vanden overschot, dat byden borgers nyet en is gecocht geweest, voor den dry uren ofte tgene sal overblyven, naer dat aldaer naerder noenen dry uren sal hebben gevent geweest, soo vele als sy voor vierthien daghen voor heure neringe sullen van doene hebben, sonder meer, opde pene van XXV guldenen, te bekeeren als boven.

Is insgelycx geordonneert, allen borgeren, ingeset enen deser stadt, van wat qualiteyt die syn, tsy borger, backer, brouwer, graencooper oft andere ingesetene, niemanden vuytgesteken, dat sy sullen schuldich ende gehouden wesen, onder eedt, des behoorlycken gevraecht wesende byden Wyckmeesters oft andere daertoe te committeren, de gerechtighe quantiteyt (aen te geven) van alsulcken coren, terwe, meel, gerste, haver, mout, erten, boonen ofte andere granen, als sy in heuren huyse oft in heuren bewinde, binnen deser stadt, zyn hebbende, opde verbeurte nyet alleen vande versweghen, maer van allen de granen diemen sal bevinden by heur te wesen, ofte heur toe te behooren.

Verbiedende oick alle brouwers, egeene bieren hooger oft van meerderen pryse te brouwen, dan van twintich schellingen Vlaems ende oick egeene hoogere bieren van buyten binnenlantsche bieren, alhier te moghen slyten, dan van gelycke pryse van twintich schellingen Vlaems eens, opde verbeurte vande selve bieren.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 462 *v/o*.)

N° 689.

Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen; opten XXIIIIen Decembris XVc LXXXV.

Ende alsoo diversche borgeren ende inwoonderen deser stadt hen vervoorderen te transporteren metter woonen vanden eenen Wyck inden anderen, sonder tselve te verclaren aenden Wyckmeesters daer sy onder syn resorterende, contrarie den ordonnancien eertyden daeraff gepubliceert, Soo eest datmen, anderwerve, gebiedt dat voordane egeene persoonen, van wat qualiteyt oft conditie die syn, en selen moghen verhuysen vanden eenen Wyck inden anderen, sonder bescheet datse behoorlyck afgescheyden syn, vanden Wyckmeestere ende Hondersten man daeronder sy geresorteert hebben, welck bescheet sy schuldich selen syn terstont te verthoonen aenden Wyckmeestere ende Hondersten man daer sy onder gaen woonen, opde pene van vier Carolus-gulden.

Voorts niemant en sal eenige slapers oft andere die maer camers en bewoonen, in syn huys moghen aennemen, ten zy hy deselve eerst in persoone gethoont hebbe aenden Wyckmeestere ende Hondersten man, opde pene van twee guldenen ende arbitrale correctie.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 464 *v/o.*)

N° 690.

(Gebod zonder de gewone formule van afkondiging.)

Men cundicht ende laet weten eenenyegelycken die eenigen chyns schuldich zijn ter causen vanden hondersten chynspenninck vanden Casteele, dat sylieden den selven comen betalen, op en Vrydaghe, Saterdaghe ende Maendage naestcommende, wesende respective XXVII, XXVIII ende XXX deser tegenwoirdiger maent van Decembris, op pene van te vervallen inde betalinge van dobbele, van tgene sylieden sullen bevonden wesen ten achter te syne, ende daervoore reelycken ende metter daet geexecuteert te worden, volgende den consente vanden Leden deser stadt, opden XXVI ende XXVII Novembris, anno XVc LXVII daertoe gedragen. Tot welcken eynde sullen de

Gecommitteerde sitten, opde voors. XXVII, XXVIII ende XXX Decembris naestcommende, beneden het stadthuys, inde Chynscamere aldaer, gedesigneert tegens over de herberge, genaempt *de Lelie*.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 465.)

N° 691.

*Geboden ende vuytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten VII*en *January XV*c *LXXXVI.*

Al eest wel soo dat den vyfden penninck, byden Leden deser stadt geconsenteert, opden XXIIen ende XXIIIIen Octobris lestleden, die welcke soude inganck hebben opden eersten dach deser maent January, ende moeten te vollen betaelt syn tot Halff-Meerte naestcommende, was by publicatie, opten XIIen Novembris lestleden, geconsenteert den selven Vyfden penninck van doen aen terstont te moghen betalen, met conditie dat zoo wie den selven voorden eersten deser maent soude hebben betaelt gehadt, soude gestaen hebben met XVIII stuyvers voor elcken gulden; ende hoewel den selven tyt is overstreken, ende datmen soude vermoghen den selven Vyfden penninck te vollen doen betalen, mits den grooten noot ende gebreck van gelde datter is, om de gemeyne saecken te vervallen, Soo eest nochtans dat myne Heeren voors., om de goede gemeynte soo vele te verlichten als hen moghelyck is, hebben van nieuws gewillekoort ende geconsenteert, dat alle deghene die den voors. Vyfden penninck noch selen comen betalen tusschen dit ende XIIII daghen naestcommende, noch selen moghen gestaen, mits betalende XVIII stuyvers voor elcken Carolus-gulden.

Wel verstaende, dat soo wie alsdan nyet en sal hebben betaelt, datmen den selven, sonder eenige afcortinge, sal doen betalen ende metter daet oick voorts doen executeren.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 465 *v/o.*)

N° 692.

Geboden ende uytgeroepen by mynen Heeren den Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XVen January 1586.

Alzoo op St Anthonisdach, den XVIIen deser tegenwoirdigher maendt, sal verjaeren dat God den Heere, doer syne genade ende goddelycke gratie, heeft gelieft de ingesetenen deser stadt vande Franchoischen aenslach te verlossen, ende daer hunlieden tegens wonderbaerlycke victorie te verleenen, waeraff onsen Heere God nyet en behoort ongeloeft noch ongedanckt te blyven, Waer omme soo eest datmen cundicht ende laet weten eenenyegelycken, van wegen als boven, datmen den voors. dach sal vieren ende naer de Hooghmisse doen een solemnele processie generael, ende gaen den grooten circkel. Ordonnerende alle den Guldebroeders, Ambachten ende andere, die in gelycke processien syn gewoon te gaene, hun, tot dyen eynde, alsdan, goets tyts, te vinden in Onser Liever Vrouwen kercke, met henne gulde- ende ambachtstortssen, naer ouder gewoonten; vermanende elcken een deselve processie te volgen ende God den Heere, met goede ende vierige devotie, te dancken ende loven van Syne ongrondelycke bermherticheyt, den innegesetenen deser stadt gethoont. Gebieden vorts dat nyemant hen en vervoirdere ten voors. daeghe te wercken oft den winckels open te doene om yet te venten oft te vercoopen, op arbitrale correctie. Ende daerenboven dat eenyegelyck de straeten, voor syn doere, daer de processie sal passeren, schoonmaecken sal ende het slyck doen wechvueren.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 465.)

N° 693.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden VI February 1586.

Alsoe mynen Heere den Merckgrave deser stadt pretendeert dit tegenwoirdich peerdt, neffens ende voer de paeye staende,

te confisqueren als toebehoirende eenen tambourin, dienende onder den vyandt, Soo eest datmen tzelve cundicht ende laet weten eenenyegelyck, ten eynde deghene die daerop eenich recht oft actie soude willen pretenderen, sal schuldich syn dat te commen aengeven mynen Heere den Merckgrave voers., ende dyenaengaende tegens hem syne actie intenteren binnen den derdden daghe naer datum van dese publicatie, oft anderssints salmen daerop voirts procederen, soe ende gelyckmen in dusdanighe saken van rechts wegen schuldich ende gewoonlyck is te doene.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 466 *v/o.*)

N° 694.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten VIn February, anno XVc LXXXVI.

Al eest zoo dat tot diversche reysen wel scherpelycken is verboden geweest, dat hem niemant en soude vervoorderen eenige boomen, buyten deser stadt, af te houwen, eenich fruyt vuyt de hoven, boomgaerden oft hoveniershoven te nemen, andere lieden huysen, schueren, stallen, gelinthen, oft materialen af te breken, ewech te vueren oft doen vueren, sonder consent vanden proprietarissen, noch oick eenige heggen ofte hagen af te houwen, ofte binnen dese stadt te brenghen, ofte daer te vercoopen, op sekere groote pene daertoe gestelt, ende daerenboven oick was verboden, allen borgers ende ingesetenen deser stadt, eenige vande voors. boomen, materialen, heggen, hagen, fruyt ofte oick eenigerhande houten oft vruchten te coopen van eenige soldaten, motsatsen ofte heure vrouwen, oick op sekere groote amenden ende correctien, allen den welcken niettegenstaende, soo sietmen dagelycx dat deselve ordonnancien nyet soo wel en worden onderhouden gelyck dat wel behoorde; Ende omme daarinne soo goeden remedie ende oirdere te stellen, alst mogelyck is, Soo eest datmen, van nieuws gebiet, ordonneert ende statueert, van wegen als boven, dat hem niemant en vervoordere eenige boomen, buyten deser stadt, tsy fruytboomen oft andere, aff te hou-

wen, der goeder lieder schueren, stallen, huysen, gelinthen, schutselen, heggen, hagen oft andere materialen, opden gront liggende, ende heur niet toebehoorende, af te houwen, ewech te nemen ofte te doen vervueren vanden gront, noch oick deselve binnen deser stadt, tsy opden hals oft anders, te brenghen oft doen brenghen, oft daer te vercoopen, opde verbeurte van wagen ende peerden, ende gestrafft te worden als een dief, die deselve goeden sal ontvuert oft ontvrempt hebben. Ordonnerende insgelycx, wel scherpelyck, eenenyegelycken, wie dat hy sy, eenich fruyt, vruchten, oft oofte, tsy wermoes, rapen, peën, caroten, salaet, artisocken, coolen, beete oft andere vruchten, hoe die oick souden moghen genoempt worden, vuyt de goeden lieden hoven, boomgaerden oft hoveniershoven te trecken, te nemen oft te stelen, op gelycke penen. Verbieden oick alle borgers ende ingesetenen deser stadt eenigen vande voors. boomen oft materialen te coopen van eenige soldaten, motsatsen ofte heure vrouwen, opde pene van ses gulden. Interdicerende oick allen den borgers ende ingesetenen deser stadt, eenige hoveniersvruchten oft wermoes, coolen, peën, caroten, artisocken, salaet oft andere vruchten, hoemen die soude moghen noemen, van yemanden te coopen dan vande hoveniers ende wermoeslieden oft heure vrouwen ende van niemanden anders. Opde pene van gelycke ses gulden. Verbiedende oick daerenboven den hoveniers ende wermoeslieden eenighe vande voors. vruchten, cruyden oft salaeten te coopen van eenige soldaten, motsatsen oft heure vrouwen, op gelycke pene. Te bekeeren die gheltpenen in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt, ende het derde denghenen diet exploict daeraff doen sal.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 466 *v/o.*)

N° 695.

Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddère, Baenerheer van Ronse, ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn-generael der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den VIII Februarij M.D.LXXXVI.

Op dat de Borgerlicke wacht deser stadt te beter ende met meerder ordre soude moghen ghehouden worden, Soo zijn by

mijnen Heeren voors. gheordonneert ende ghestatueert de poincten ende articulen hier naer volghende :

Inden eersten , dat alle Borgers ende Ingesetenen deser stadt, totter wacht gheordonneert ende daertoe vermaent ende gheroepen zijnde by den Hondersten oft Thiende-man, waeronder zy woonen ende resorteren, sullen ghehouden wesen in eyghenen persoon, ende met heure behoorlicke wapenen te erschijnen ter plaetsen daer sy bescheyden zijn sullen vanden Wachtmeester oft andere daer toe ghestelt : opt verbeuren van eenen Keysers gulden, elcke reyse als sy dies in ghebreke vallen : die Honderste ende Thiende mannen op tweemael soo vele.

Dat alle Supposten ende oock alle Thiende-mannen by haeren Hondersten-man, ende alle Honderste-mannen by haeren Wyck-meesters tot eenigher uren ontboden zijnde, ende niet comparerende sonder wettighe oorsaecke van excuse, sullen verbeuren telcker reyse XXX stuyvers. Authoriserende alle Honderste-mannen met advyse van haeren Hooft-mans ende Wyckmeesters alle haere Thiende-luyden, ende andere Officieren af te moghen setten, ende andere bequame in hare plaetse te kiesen, soo 't hun goet duncken sal.

Dat binnen een ure naer t'verlaten vander Poort-clocken tsavonts, een yeghelijck op sijn wacht sal zijn, ende daer blyven tot smorghens dat de trommel slaet : haer lanck gheweer buyten den wacht-huyse stellen, ende altijts eenen op de schilt-wacht houden, om te sien ende aen te spreken die gaen ofte comen over straeten : ende niemandt met onbehoorlicken gheweer laeten passeren, ende dat sy naer de Waeck-clock verlaten, generalick niemandt meer laten passeren sonder licht oft lose, op de pene van thien stuyvers : Ende soo verre sulcks ghebeurde wt malitie ofte met voorraedt, van daer af arbitralijck ghecorrigeert te worden, naer ghelegentheyt vander saecken : de selve pene vanden Honderste-man oft Thiende-man te nemen die hier in onachtsaem oft ghebreckelijcken bevonden sullen worden, hun reserverende het verhael van dien op haer onghehoorsame Supposten.

Dat een yeghelijck vander wacht sijnen Hondersten ende Thiende-man sal onderdanich wesen, ende gaen op der schiltwacht ende Ronde ter uren ende plaetsen als hem sal bevolen worden, sonder eenighe weygeringhe oft excuse te doen : opt verbeuren van thien stuyvers, ende daerenboven arbitralijck ghecorrigeert te worden naer gheleghentheyt vander saecken.

Dat op de Wacht ende Nacht-ronde niemant anders dan de Honderste ende Thiende-mannen de lose en sal moghen hebben, om deselve te eysschen ende af te nemen den ghenen die op de Ronde gaen. Ende inghevalle dat yemandt eenen anderen de lose af eyscht sonder die selfs te hebben, sal verbeuren dry guldens, ende noch arbitralijck ghestraft worden, indien sulcks ghebeurt wt malitie oft met voorraedt : sal oock vallen in ghelijcke breucken die de lose vergeet, oft oock van hem gheeft.

Dat een yegelijck sal ghehouden zijn in persoon de schilt-wacht te houden, opt verbeuren van thien stuyvers, ende datmen deselve ten lancksten alle uren sal versetten. Ende soo wie op de schilt-wacht slaept oft sijn gheweer verlaet, soo datmen hem tselve sonder sijn wete can afnemen, sal tselve gheweer verbeuren, behoudelicken dat hy tselve sal moghen redimeren met twintich stuyvers eens, ende daerenboven arbitralijcken ghecorrigeert te worden.

Dat in alle Wacht-huysen ten minsten die helft vande wacht sal wacker blyven, op de pene van dry stuyvers te verbeuren by elcken persoon die slapende sal bevonden worden behoorende wacker te zijn : ende tallen tijde als die schilt-wacht roept om sijnen Honderste-man oft Thiende-man, sullen de persoonen die de afgaende schilt-wachten moeten verlossen, terstont met hun gheweer veerdich wesen, ende metten Bevel-hebbere wtcomen, op ghelijcke amende als boven.

Dat soo wie vander wacht wesende eenighe twist oft querele aenvangt teghens eenen anderen vander wacht, oft den selven by valt ende met hem hout, sal verbeuren dry Keysers gul-denen : ende indien tselve gheschiede teghens de Bevel-hebbers, sal verbeuren het dobbel, ende noch arbitralijck ghecorrigeert ende ghestraft worden naer wtwysen der saecken.

Dat niemandt van wat qualiteyt hy zy, niet vander wacht wesende, by avondt oft by nachte achter straeten eenighe wapenen draghen sal, anders dan rappier ende poignart, die sulcks by daghe ghequalificeert zijn ende vermoghen te draghen, ter discretien vanden hoofden ende officieren vander wacht : opt verbeuren vande selve wapenen, ende noch dry guldenen daerenboven.

Dat alle deghene die opde generale Ronden gaen, het zy Gulde-broeders oft andere daer toe gheordonneert, sullen vryelijck sonder yemandts teghensegghen over al moghen calengieren ende reprehenderen de faulten die sy int ommegaen bevinden sullen, op pene dat een yeghelijck vande wedersprekers

ghestraft sal worden ter discretien vanden hoofden ende officieren vander Wacht.

Dat alle Thiende-mannen sullen schuldich zijn haeren Honderste-man alle bruecken op haere wacht ghevallen te kennen te gheven, smorghens als sy aftrecken, op pene van de selve op hun te verhalen, indien syt verswijghen oft niet aen en brenghen. Ende de Honderste-man sal die voors. breucken smorghens voor den neghen uren schriftelicken by den Schryver vanden quartiere doen overleveren in handen vanden Wachtmeester oft anderen daertoe ghecommitteert, om die promptelicken te doen executeren by den Provost metten voors. Schryver. Ende en sal niemandt die selve executeurs eenich belet oft hinder moghen doen in haerder executien, maer alle behulp ende assistencie, dies versocht zijnde, op ghelijcke pene als daer voor d'executie ghedaen oft versocht wordt. Ende indien yemandt hem weygert oft wederspannich maeckt die breucken hem opgeleydt te betalen, sal boven dien noch twaelf stuyvers gheven, ende hertneckich blyvende sal de Provost die selve moghen stellen in ghevanckenisse, jae te water ende te broode, naer de ghelegentheyt der saecken. Wel verstaende nochtans dat de Provosten sullen hebben moeten consent, ten minsten vanden Wyck-meesters, Honderste ende Thiende-luyden, eer sy yemanden sullen moghen setten te water ende te broode, oft in stricter ghevanckenisse. Inghevalle oock eenighe apprehensie ghebeurde om saecken criem smaeckende, sal de Provost schuldich ende ghehouden zijn den ghevanghenen binnen den derden daghe met behoorlicke informatie te leveren in handen vanden Schouteth alhier : reserverende eenen yeghelijcken sijne defensie ende verantwoorden van sijnder onschult voor de Commissarissen ende officieren vander Wacht die daer toe sullen ghecommitteert zijn.

Ende in tijde van eenighe alarme sal een yeghelijck hem terstont laeten vinden met sijn wapenen by sijnen Thiende-man, om met hem te gaen by sijnen Honderste-man, die welcke het quartier besetten ende bewaren sal, tot dat hem gheordonneert worde voorder te trecken. Ende in tijde van brande (daert Godt af behoeden wille) sal hem een yeghelijck reguleren naer ouder ghewoonten, ende den loffelijcken ordonnantien deser stadt daer af wesende. Ende dit alles by provisie ende ten tijde toe dat anders ende breeder hier inne versien sal worden.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 696.

*Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronce ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XVIII*en *Februarii XV*c *LXXXVI.*

Men gebiet, van sHeeren ende vander stadt weghen, dat egheen vleeschouwers, pasteybackers, cabarettiers, tafelhouders, hoendervercoopers oft yemant anders, wie hy sy, dese toecommende vastene, vuytgenomen int leste vande goede weke, openbaerlyck en sal moghen vercoopen oft in heure opene huysen, winckels oft opter straten ter venten stellen, eenigerhande vleesch, hoedanich dat het sy, oft spyse van vleesch gemaect synde, noch oick yemanden eeniger hande vleesch moghen vercoopen, int heymelyck binnen heuren huyse oft elders, ten sy dat den voors. vercooperen eerst ende alvooren gebleken sy dat de cooper oft cooperen, vanden selven vleesch te moghen eten, hebben consent vanden Commissarissen daertoe geordineert. Opde pene vanden selven vleesche, pasteyen, hoenderen, kieckenen ende anderssins te verbeuren, ende daertoe vanden ghenen die vleesch oft vleeschspyse openbaerlyck vercoopen, van hondert Carolusguldenen, te bekeeren in dryen, d'een derdendeel daeraff den Heere, dander der stadt ende tderde den aenbrenger. Ende den ghenen diemen bevinden sal vleesch inden vasten te eten oft in heur huys te hebben, bereyt om te eten, sonder consent ende oirloef, als voore, dat die verbeuren sal hondert gelycke Carolusguldenen, te bekeeren als boven (1).

(Gebodboeck, vol. D, fol. 468 *v/o.)*

---

(1) Renovatum anno 1587 et ultimo Februarii, anno 1588.

H. DE MOY.

Renovatum die XI Februarii 1589.

H. DE MOY.

Renovatum die IIII[a] Martii 1591.

D. VANDER NEESEN.

N° 697.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenerher van Ronse, ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der Stadt Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver Stadt, op den XXI Februarij 1586.

Alsoo niet teghenstaende verscheyden politijcke Ordonnantien hier voortijden gepubliceert, op't stuck vande Accijse ende Imposte vanden granen, diversche persoonen nochtans niet en laten te practiseren alle listighe ende onbehoorlijcke middelen om dese Stadt van heure voors. Accijse, Impost ende gherechtigheyt te frauderen : Soo ist dat mijne Heeren de Gouverneur, Schouteth, Borgermeesteren ende Schepenen voors. hebben van nieuws boven de voors. voorgaende Ordonnantien alnoch ghestatueert ende gheordonneert, statueren ende ordonneren midts desen :

I.

Dat van nu voortaen egheen terwe verclaert voor brou-terwe, wt deser Stadt oft naerde meulens en sal moghen worden ghevuert, ten zij de selve eerst ende al vooren zij ghemenght met haver oft moute, daer-mede de selve om verbrouwt te worden behoort ghemengt te wesen, daeraf sy aleer sy t'selve ter meulen doen, ghehouden sullen wesen een stael ten comptoore vander Accijsen te brenghen, om tselve den wachters overghelevert zijnde, metten wtgaende granen gheconfereert te worden. Op pene voor d'eerste reyse vande voors. terwe, ende daerenboven van vijftigh Carolus guldens, d'een derdendeel tot proffijte vanden Aenbrenger, het tweede vanden Officier, ende het derde tot proffijte deser Stadt : ende voor de tweede reyse van boven de voors. penen arbitralijck te worden gecorrigeert.

II.

Dat de wachters ghestelt by den Pachter oft Collecteur vander voors. Accijse ende Imposte, aende Stadt-poorten, oft aende

water-meulens, sullen schuldigh ende ghehouden wesen, soo de voors. brouw-terwe als alle andere granen die naer de meulens worden ghevuert, te volghen tot de voors. meulens toe, ende aldaer behoorlijck te besichtighen, ende ondersoecken de sacken, oft in respecte vande billetten, nopende de voors. Accijse ende Impost eenighe fraude oft malversatie is gheschiet. Op pene soo verre de voors. wachters des in ghebreke vielen, van oock arbitralijck te worden ghestraft. Tot welcke voorghenoemde visitatie de Molders ende Kerdrijvers den wachters sullen sonder eenigh empeschement ghedooghen vry acces totten kerren ende ouverture vanden sacken, sonder hun in't exerceren van hunder officien te misseggheu oft misdoen in eenigher manieren, op ghelijcke correctie.

III.

Dat de Backers oft ander persoonen, willende veraccijsen oft verimposten hunne terwe, sullen ghehouden wesen selve ten comptoore vander accijse oft imposte te doen bétalen, sonder t'selve voort aen meer te laten doen oft betalen byden Molders, Kerdrijvers oft haere knapen. Op pene van thien Carolus guldenen, t'appliceren ende bekeeren als boven, ende te verbeuren soo wel by den Backers oft andere persoonen, die't selve by de Molders oft Kerdrijvers sullen doen doen, als by de Molders ende Kerdrijvers t'selve doende.

IIII.

Item dat alle Inghesetenen, Poorters deser Stadt hebbende Quernen in hunne huysen oft elders staende, sullen ghehouden wesen hunne Quernen over te brenghen, ende gheen graen en sullen aenveerden om te malen, sonder eerst ende voor al ghesien ende ontfanghen te hebben het behoorlijck billet oft mael-teecken, medebrengende den naem vande Querne daerop t'selve is veraccijst ende verimpost, sonder dat yemandt sal vermoghen te aenveerden oft malen met billetten, anders dan op syne molen oft querne sprekende, welck voors. billet oft mael-teecken niet langer valideren oft dienen en sal, dan den tijt van drye daghen, welcken tijdt overstreken zijnde, de selve billetten nul ende van onweerden sullen ghehouden zijn, ende de persoonen daermede malende ghemulcteert, als niet veraccijst oft verimpost hebbende.

V.

Dat gheen Backers en sullen moghen eenighe Quernen binnen hunne huysen hebben oft houden.

VI.

Dat oock alle Molders sullen ghehouden wesen precys alle maenden te comen ten comptoore vande accijsen ende vanden Impost, ende verclaeren de quantiteyt vanden Molsters by hun de voorleden maendt ghewonnen, medebrenghende t'ghene sy daeraff van impost schuldigh zijn, sonder dat de comptooren t'selve sullen derven innen, tot het seggen vande Molders, de selve Molders authoriserende den voors. Impost ende Accijse vanden Molster t'ontfanghen vande ghene daer aen sy hunnen Molster sullen vercoopen.

H. DE MOY.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 698.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXI^en February, anno XV^c LXXXVI.

Alsoo byden Leden deser stadt, opten XIX^en ende dertichsten dach van Decembris lestleden, geconsenteert is, eene generale goetwillige leeninge oft contributie, om by alle gequalificeerde borgers ende ingesetene der selver stadt opgebrocht te worden, om te vervallen de groote lasten, die dagelicx vallen te betalen, mits settende eenenyegelycken nae syne macht ende qualiteyt, ende dat dienvolgende de quohieren ende voors. goetwillighe leeninghe oft contributie syn gemaect, byden ghenen die de Leden daertoe hebben gecommitteert, ende by mynen Heeren

Borgermeesteren ende Schepenen collegialyck gearresteert, Soo eest datmen, van 's Heeren ende der stadt wegen, gebiet ende bevelt allen ende eenenyegelycken, borgeren ende ingesetenen, promptelyck te comen betalen, op het stadthuys alhier, opde camer daermen gewoonlick is den Hondersten, ende Vyfdenpenninck te ontfangen, in handen vande Gecommitteerde totten selven ontfanghe, aldaer sittende, den taux daer hy op gestelt is, naer forme ende luydt vanden billette, dat hen tot dien eynde sal worden gesonden. Op pene vande ghene die in gebreke sullen blyven, van te betalen binnen den derden daghe naer de receptie vanden voors. billette, daervooren reelyck ende metter daet geexecuteert te worden, sonder faveur oft dissimulatie.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 469 *v/o.*)

N° 699.

Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baener-heer van Ronse, ende Heer van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den I April M.D.LXXXVI.

Op dat het Placcaet van sijnder Majesteyt nu onlangs ghepubliceert, ende d'ordonnantien deser stadt tot diversche stonden ghestatueert, te beter souden mogen achtervolcht ende gheobserveert worden, om te voorcomen voordere dierte van alderley soorte van graenen : ende om den ghemeynen Borgeren daer inne te beter te moghen gherieven ende accommoderen : Soo ee(*s*)t datmen ghebiedt van wegen als vooren, dat de buyten-lieden die alhier eenich coren oft graen van buyten voor der noene ter merckt sullen willen brenghen, sullen tselve schuldich ende ghehouden wesen te doen des smorgens voor den seven uren, oft corts daer naer, ende laten tselve coren aldaer ter merckt staen totten thien uren toe, ten waere hy tselve daer te voorens aenden ghemeynen Borgere coste vercoopen : ende soo wat graenen alsoo aldaer ter merckt ende venten gestaen hebben, niet en

sullen vercocht wesen, sal tselve alsdan eerst moghen vercocht worden aenden Backers ofte Brouwers deser stadt, de welcke tselve coopende oft ghecocht hebbende, sullen gehouden sijn het voors. graen noch tot den twaelf uren op der merckt te laten staen tot gherieve vanden ghemeynen Borgere die tselve in deel oft gheheel voor den selven prys sullen moghen over nemen, al eer de voors. Backers oft Brouwers tselve vande merckt sullen moghen vueren oft doen vueren. Ende de buyten-lieden die eenich graen des achternoens sullen ter merckt willen doen, sullen ghehouden wesen tselve aldaer te brenghen voor den een ure oft corts daer naer, ende laten tselve graen aldaer ter merckt (ten zy dat eer aenden ghemeynen Borger vercocht is) totten vier uren naer der noenen, al eer sy tselve aen eenighe Backers ofte Brouwers sullen moghen loven, venten oft vercoopen : de welcke tselve ghecocht hebbende, sullen schuldich wesen tselve aldaer noch ter merckt te laten staen tot gherieve vanden ghemeynen Borger, om sijn gherief daer af te nemen voor den selven prys totten ses uren toe, aleer de voors. Backers oft Brouwers tselve graen vande merckt sullen moghen doen vueren. Op de penen inden Placcate begrepen. Verbiedende voorst wel expresselijcken allen Backers ende Brouwers deser stadt, hen oft yemandt van heuren tweghen, tzy vrouwe, knaep, maerte, arbeyders, schrafelers, oft yemandt anders wt heuren naem, op de voors. merckt te moghen laten vinden, al eer de clocke voor der noenen thien uren sal wesen gheslaghen in onser liever Vrouwen kercke, ende des achternoens voor den vieren. Op de pene van vyftich guldens eens, d'een deel den Heere, het tweede der stadt, ende het derde den aenbrengher.

H. DE MOY.

(Gedrukt plakkaatboek 1542-99.)

N° 700.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten IIn April XVc LXXXVI.

Al eest zoo datmen tot diversche reysen verboden heeft, dat niemandt van buyten hier eenich vleesch te coope soude inne-

brengen, noch hier binnen eenich vleesch slaen om te vercoopen, buyten de gewoonlycke ende behoorlycke tyden, op sekere penen van outs daerop gestatueert; ende dat dien nietjegenstaende diversche persoonen dagelycx soo lancx soo meer heur vervoorderen, contrarie van dien te doene, in grooter versmadenissen vander justicien ende ordonnancien deser stadt, ende om daerinne te versiene, Soo eest datmen, van nieuws, van sHeeren ende der stadt weghen, wel expresselyck ghebiet eenenyegelycken, dat niemant, wie dat hy sy, hem en vervoordere van buyten eenich vleesch alhier inne te brenghen, om te vercoopen, te venten oft te penninckweerden, buyten de gewoonlycke oft behoorlycke tyden, opde penen van outs daertoe staende. Verbiedende insgelycx, den borgeren ende ingesetenen deser stadt, gheen vleesch, van buyte alhier innegebracht, oft byden buyten vleeschouwers alhier geslagen, te herberghen, noch te logeren, het waere vanden overschote vande geoirloefde daghen oft andersins in eeniger manieren. Opde pene van outs daertoe staende.

(*Gebodboeck vol. D. fol.* 471.)

N° 701.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XI[en] *April XV*[c] *LXXXVI.*

Alsoo de Leden deser stadt, in verscheyden Breeden-Raden, hebben aengegeven, ende eyndelyck geresolveert, datmen, met alder vlyt, soude doen innen ende collecteren de restanten ende onbetaelde partyen vande voorgaende impositien ende ongelden van Vyfde ende Honderste penninghen, ten eynde dat den eenen borger niet meer en soude blyven belast dan den anderen, alsoo het meer dan reden is, dat alle borgerlycke lasten gelyckelycken byden gemeynen borgeren ende inwoonderen worden gedraghen, ende datmen, volgende de voors. resolutie, heeft doen maecken ende dresseren de cohieren, noodich totter voors.

collectatie, Soo eest datmen, van weghen mynen Heeren den Gouverneur, Schouteth, Borgemeesteren ende Schepenen voors., wel expresselycken beveelt ende belast allen ende yegelycken, den borgeren ende ingesetenen deser stadt, tsy proprietarisen oft huerlingen, die alnoch inde voors. voorgaende impositien ende ongelden van Vyfde- ende Honderste penninghen, hun aendeel ende contingent schuldich ende ten achteren zyn, dat sy deselve terstondt comen opbrenghen ende betalen in handen vande collecteurs tot dyen eynde sittende opde camere vanden stadthuyse alhier, aldaermen gelycke impositien is ontfangende, op pene datmen alle de ghene, die in gebreke sullen blyven de voors. betalinge, binnen acht naestcomende daghen te doene, reelyck ende metter daet daervooren sal doen executeren. Wel verstaende, dat alle proprietarissen van ledighe ende onbewoonde huysen, mitsgaders van ghanghen ende huyskens, bewoont by arme ende insolvente persoonen, sullen gehouden wesen het aendeel raeckende de proprieteyt selve te betalen, ende daervooren sullen moghen worden geexecuteert, als boven.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 471 *v/o.*)

N° 702.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XI^n April XV^c LXXXVI.

Alsoo diversche quaetwillighe ende oproerighe gheesten, wesende vyanden vanden gemeyne ruste ende eendrachticheyt, niet op en houden noch dagelycx heur quaet fenyn te stroyen onder de gemeynte, ende heur niet en vermeyden diversche quade tydinghen, roepen ende nieuwmaeren vuyt te gheven, heur gelatende al oft sy groote correspondentie waeren houdende metter wederpartye, al tot groote onstichtinghe vande goetwillighe gemeynte ende turbatie vande eendrachticheyt der selver, ende om tselve te verhueden ende dese stadt met den inwoonders der selver in goede versekertheyt, ruste ende

vreedsaemheyt te houden, ende deselve te moghen behoeden ende beschermen van alle quade aenslaghen oft listighe practycken vanden vyandt oft andere oproerighe ende ongeduerige persoonen, Soo eest datmen gebiet, van weghen als boven, dat alle de ghene die in dienste vande stadt noch inde Gulden der selver nyet en syn, noch oick geinrolleert ofte opgescreven onder de Borgerlycke Wachte deser stadt, sullen schuldich ende gehouden wesen, in tyde van eenighen alarme oft beruerte, die inder stadt soude moghen voorvallen, heur binnen heuren huyse te houden, sonder heur te moghen laeten vinden opter straten oft onder der wachten vanden borgeren, oft andersints sullen gehouden worden als correspondentie ende verstant met den vyant houdende. Ende sal daerenboven eenyegelyck hem gereet houden om syne deuren terstont open te doen, ten eersten cloppe vande Wyckmeesters oft eenige andere Officieren vander wachte deser stadt.

Is insgelycx gheboden ende geordonneert, van weghen als boven, dat alle borgers ende ingesetene deser stadt, in tyde van alarme oft eenighe beruerte die des nachts soude moghen overcommen, terstont lanteernen met bernende licht daerin sullen moeten voor heure deuren vuytsteken oft vuythanghen, opde pene van vier gulden, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt, ende het derde den aenbrenger.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 471 *v/o*.)

N° 703.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden XII^n April XV^c LXXXVI.

Alsoo de Heer ende stadt geinformeert syn, dat diversche persoonen, by avonden ende ontyden, heur vervoorderen te water te begheven ende met schuytkens, bootkens ende scheepkens te loopen deur de deurgesteeken dycken over het verdroncken lant naer den vyant, tot grooten ondienste deser stadt,

doende oick den dyckers, die aldaer syn werckende, groot beleth ende ongerief in heure wercken, ende om tselve te beletten, Soo eest datmen gebiet, van weghen als boven, dat alle schuytenaers, visschers, bootsgesellen ende alle andere, wie die syn, heur sullen vermyden voortaen, deur eenige vande gaten, inde Couwensteynsche dycken, ende besundere inden Oostruweelschen dyck, daermen jegenwoirdelyck is werckende, te varen, oft daeromtrent, tsy by daghe oft by nachte, met heuren schepen te commen oft daer omtrent te visschen, latende den wercklieden daer omtrent met vrede ende sonder beleth wercken, gelyck dat behoort, op de pene van dat de wachte, aldaer gestelt oft alnoch te stellen, de selve schuyten, bootkens oft schepkens sullen moghen aenhalen, ende die leveren in handen van mynen Heere den Marckgrave, om daerane de verhalen de pene van thien gulden, vande contraventeurs, die contrarie van desen, syn doende, deen deel den Heere, dander der stadt, ende het derde den ghenen die de scheepkens oft bootkens aenhalen sal.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 472.)

N° 704.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse, ende Heer van Champaigny, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgmeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXIIII[n] *April XV*[c] *LXXXVI.*

Alsoo diversche bedelaers ende bedelerssen, deur de benautheyt des tyts ende de desolatie van diversche plaetsen, heur naer deser stadt syn begevende, commende van allen Quartieren, herwaerts gedreven, tot grooten achterdeele vanden armen, schamelen, behoeftighe, miserable ende crancke persoonen deser stadt, die deur de benautheyt des tyts gebreck syn lydende, ende men die altsamen alhier nyet en soude cunnen onderhouden, deur de groote ende excessive dierte, ende om op alles goede ordre te mogen stellen, soo vele den tegenwoirdighen tyt is toelatende, Soo eest datmen gebiet, van wegen

als boven, achtervolgende de placcaten van Syne Majesteyt ende menichfuldige ordonnantien deser stadt, tot diversche reysen daeraff gepubliceert, dat alle bedelaers ende bedelerssen van buyten, die alhier binnen deser stadt noch inden quartiere der selver, egeen seven jaren lanck gewoont en hebben, sullen schuldich syn, binnen den derden daghe naestcommende, met heure kinderen ende familie te vertrecken vuyt deser stadt ende vuyt den Merckgraefschap van Antwerpen, opde correctie vanden Heer ende der stadt, wel verstaende, dat die arme ende miserable persoonen, die te voorens gewoont hebben inden Marckgraefschap ende quaertiere van Antwerpen, ende hier binnen wesende, vertrocken, deur de verwoestheyt ende desolatie van heure oude woonsteden, sullen, met consent vanden Aelmoesseniers, alhier noch moghen blyven voor sekeren tyt ende heur begeven tot lantneringe, tsy met wyen, spaden oft andere hantwercken, soo sy best sullen cunnen; maer die van andere hooftsteden, cleyn steden oft provincien, binnen seven jaren alhier syn commen woonen, sullen, achtervolgende de voors. placcaten, weder vertrecken ter plaetsen van heure oude residentie, om aldaer by heurder stadt te moghen onderhouden worden, ghelyck dat, achtvolgende de selve placcaten, belast is, dat elcke stadt syne arme soude onderhouden. Item dat voortaen gheene vrempde arme lieden binnen deser stadt oft vryheyt en sullen moghen commen, om aldaer te woonen oft resideren, opde pene ende correctie als vooren. Ende opdat tselve te beter onderhouden mach worden, is geordonneert, dat niemant, wie hy zy, proprietaris oft huerlinck, eenighen vrempden armen alhier verhueren en sal, met daghen, nachten, weken, maenden, noch andere termynen, eenige huysen, cameren noch bedden, om die, by daghe ofte by nachte, te logieren in eeniger manieren, op de pene van twelff gulden, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander den Aelmoesseniers, ter armen behoeff, ende het derde den aenbrenger. Is insgelycx geordonneert dat de binnenhuysarmen, die alhier sullen moghen blyven woonen, hier niet en sullen moghen vervoorderen, meer te gaen truggelen oft bidden achter straten, dan voor der goeder lieder deuren, de aelmoessen ende overschot van spyse te heysschen, van elff uren op der noenen totten twee uren naer der noenen, opde pene van gestelt te worden te water ende broode oft andersints, opde correctie vanden Heere ende vander stadt. Ordonnerende voorts den binnen-armen, bedelaers ende bedelerssen ende generalyck alle andere persoonen, hen

te reguleren op het faict vanden armen, achtervolgende de oude ordonnantien daerop, in voorleden jaeren gestatueert, opde penen inde selve ordonnantien begrepen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 472 *v/o.*)

N° 705.

Gheboden ende vuytgeroepen by Roelant Longin, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten XXIIIIn April XVc LXXXVI.

Alsoomen dagelicx bevindt ende de Heer ende de stadt genoch syn geinformeert, hoe dat diversche Testateurs, in heure testamenten den armen gedachtich wesende, der Cameren vande Armen, oft eenige armen syn maeckende ende gunnende diversche legaten ende ghiften ende oick somtyden de armen als erffgenamen instituerende, welcke legaten ende institutien, naerde doot ende aflyvicheyt vanden testateur, dickwils worden verduystert ende verdonckert, versweghen oft achterwaerts gehouden, by onachtsaemheyt oft versuymenisse, als oick doleuselyck met opsetten wille ende ter quader trouwen, sterckende allen tselve nyet alleenelyck tot grooter schaden vande Camere vanden Armen deser stadt, maer oick tot achterdeel ende infractie vanden goeden wille ende intentie vanden testateur; ende omme daerinne, desen aengaende, te versiene ende te verhoeden alle bedroch, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt weghen, ordonneert ende beveelt, wel scherpelyck, den erffgenamen van allen sterfhuysen daer eenich testament is gemaect oft gemaect sal worden, inhoudende eenige institutien, legaten oft ghiften, den huysarmen deser stadt oft anderen armen gemaect oft gegunt, dat in alsulcken testamenten, binnen de vierthien daghen naerde doot ende afflyvicheyt vanden selven testateur ende dat sulcx tot heurder kennisse sal wesen gecommen, sullen schuldich wesen tselve der Cameren vande huysarmen aen te geven, opde pene van het dobbel vande selve legaten oft ghiften der voors. Camere te moeten betalen ende goet doen, ende daerenboven noch arbitralycken gecorrigeert te worden, nae gelegentheyt vander saecken. Ordonnerende ende

gebiedende insgelycx, allen executeuren van testamenten, Secretarisen oft Notarisen, die welcke sullen geroepen oft present wesen inde openinge van eenige testamenten, codicillen, legaten, donatien oft andere makinge, daerinne de Camere vande armen oft anderen armen yet is gelegateert, gemaect oft andere beneficie geschiet, dat zy tselve, binnen vierthien daghen nade openinge van alsulcke instrumenten, sullen comen aengeven ter Cameren vanden Huysarmen, aenden Aelmoesseniers deser stadt, opde pene van twintich gulden eens, te verbeuren telcker reysen, alsmen bevinden sal, sulcx by onachtsaemheyt gecommitteert ende vergeten te syn, ende op het dobbel vanden selven legaten oft ghiften, te verbeuren, soo dickwils men bevinden sal sulcx deur fraude oft bedroch verswegen te zyn, ende daerenboven noch arbitralyck gecorrigeert te worden.

(*Gebodboeck*, *vol D*, *fol.* 473 *v/o.*)

N° 706.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenreheere van Ronse ende Heere van Champaigney, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quartiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgemeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden XXIXn April XVc LXXXVI.

Alzoo ter kennissen vanden Heere ende der stadt gecommen is, dat de kinderen, ende onder hen gemengelt, groote jongers, hen vervoorderen, opter straten, mercten, kerckhoven ende alomme elders, op publicque plaetsen vergaderinge te maecken, d'een tegens d'andere hoopsgewyse te vechten, worpende met steenen, slyck ende ander vuylicheyt, waer deure een groot inconvenient wel soude moghen gerysen, ten waere daerinne promptelycken werde versien; ende om tselve voor te commen ende behueden, Soo eest datmen, van sHeeren ende stadt weghen, wel scherpelyck gebiet, dat niemant, wie hy sy, jonck oft oudt, hem en vervoordere eenighe versamelinghe te maecken, te vechten, met aerde oft andere vuylicheyt oft steenen te worpen, opde verbeurte van dopperste cleet ende

ses guldens eens, om die promptelyck ende metter daet verhaelt te worden opde ouders oft meesters vande selve kinders ende jongers, die de selve in heure subjectie ende vuyt sulcke vergaderinge niet en houden ende daerenboven op hen noch te verhalen de schade diemen bevinden sal deur de selve ongeregeltheden geschiet te syne, ende daervoore oick metter daet, sonder al vooren in rechte daerop gehoort te worden, te executeren; ende de voors. kinders ende jongers daerenboven gecastyt worden, naer gelegentheyt vander saecken, te bekeeren de voors. penen in dryen, deen deel den Heere, dander den Officier, die de apprehensie daeraff doen sal, ende tderde den huysarmen.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 477.)

N° 707.

*Gheboden ende wtgheroepen by Roelant Longin, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, opten IX*ⁿ *dach May* 1586.

Alzoo, ten dienste van Syne Majesteyt, nootelycken gerequireert is te hebben sekere quantiteyt van wagenen, kerren ende trecperden, ende om den voers. dienst te voorderen, Soo eest datmen gebiedt, van weghen als voerens, dat alle wagheluyden, kerrelieden, soo wel van buyten als van binnen, ende allen andere personen eenighe treckpeerden hebbende, (vuytgenomen meulders, brouwers, hoveniers, slyckkerren ofte kaeyperden), sullen comen voer den twee uren naer middach, ten huyse van myn Heere den Mercgrave, met henne wagenen, perden ende kerren, om aldaer opgescreven te worden, ten dienste van Syne Majesteyt, in een corte reyse, ende om wel daer aff betaelt te worden, op pene, wie tusschen den voers. tyde daer niet en quame, met syne wagenen, kerren ende perden, als voerens, van gestraft te worden als die ghene, die den dienst van Syne Majesteyt syn verachterende. Ordonnerende ende gebiedende alle we*(e)*rden, herbergiers ende allen anderen persoonen, daer de voers. wagenlieden, kerrelieden ofte henne perden moghen gelogeert wesen, de selve terstont te comen

overbrenghen, aen mynen Heere den Mercgrave voers., op gelycke pene.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 474.)

N° 708.

Geboden ende vuytgeroepen by Roelant Longin, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raet der stadt van Antwerpen, opten XII May, anno 1586.

Alzoomen verstaet dat diversche persoonen, zoowel borgers, innegesetenen als oick buytenlieden, nu onlancx heur souden vervoordert hebben innetecoopen eenige peerden, gedestineert tot dienste van Synder Majesteyt, voor sekere cleyne voyagie, ende om daeraff wel betaelt te wordene, dwelck is een sake van quader consequentie oft gevolge, streckende grootelicx tot achterdeel vanden dienst van Synder Majesteyt. Ende om tselve te redresseren, Soo eest datmen ordonneert, mits desen, van weghen als voore, allen borgers, innegesetenen oft oick buytenlieden, van waer die souden moghen wesen, die eenige peerden, hier binnen gecocht hebben, tsedert Dysendach lestleden, herwaerts, van wyen het selve sy, sullen schuldich ende gehouden wesen de selve peerden te brengen ten huyse van myn Heere den Marcgrave, desen achternoene, voor den vier uren, om aldaer opgeteeckent ende geemployeert te worden ten dienste als voore, ende opde verbeurte vande selve peerden, ende daerenboven alnoch arbitralick gecorrigeert te worden, als verachtert hebbende den dienst van Synder Majesteyt, voors.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 474 *v/°*.)

N° 709.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heeren sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XVII^n^ May XV^c^ LXXXVI.

Alzoo Syne Hoocheyt, mette hercracht van Synder Majesteyt, is getrocken te velde, hebbende belast allen soldaten,

soo wel te peerde als te voete, ende oick die by Synder Hoocheyt worden onderhouden, alhier nyet in garnisoene syn liggende, hem te volgen ende den leger te verstercken, sonder alhier binnen deser stadt langer te moghen logeren oft vernachten, welcken achtervolgende, Soo gebiet men, van weghen als boven, dat allen borgers ende ingesetenen deser stadt, ende int besundere alle taverniers, herbergiers oft gastwerders, egeene soldaten te voete oft te peerde oft die onderhouden worden by Synder Hoocheyt, alhier in garnisoene nyet liggende, meer te logeren, huysen oft herbergen, om by hen te laeten vernachten. Ende soo verre de selve soldaten des vermaent synde, nyet en willende de logeren ofte vertrecken, maer daer willen blyven logeren, sullen schuldich wesen tselve terstont aen te geven aen mynen Heere den Marckgrave ende Schouteth deser stadt, opde pene van XXV guldenen, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt ende het derde den aenbrenger.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 476 *v/°.*)

N° 710.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft van de Financien ons Genadichs Heeren sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XVII^n May XV^c LXXXVI.

Men cundicht ende laet weten eenenyegelycken, van weghen als voore, hoe datmen op morghen, naer der Hoochmissen, sal gaen processie generael, om den grooten circule, metten Eerweerdigen Heylighen Sacramente, om Godt almachtich hertelycken ende vierichlycken te bidden voor den voorspoet ende prosperiteyt van Synder Hoocheyt, die mette hercracht van Synder Majesteyt tegenwoirdelycken is getrocken te velde, ten eynde de selve mach cortelinge victorie vercrighen tegens alle syne vianden, ende de landen brenghen in ruste, vrede, eendrachticheyt ende heuren ouden fleur ende voorspoet. Ende

voorts dat Syne Godtlycke Majesteyt, gelieve wille de vruchten des lants te gebenedyden, ende menichfuldighen ende Synen heylighen Seghen te laeten comen over dese stadt ende den inwoonderen der selver, ende die preserveren van allen besmettelicke ende andere sicten ende deselve bewaren van allen ongeluck ende tegenspoet, doende tot dyen eynde den Eerweerdigen Heylighen Sacramente alle eere ende reverentie, met tortsen ende waslicht, soo hy best sal cunnen. Ordonnerende voorts eenenyegelycken, daer de processie sal passeren, de straten voor syne deure schoon te maecken ende het slyck ewech te doene. Ende dat de Taverniers, backers ende pasteybackers heure deuren selen gesloten houden, tot dat de processie voor by sal syn. Ende dat nyemant, tsy mans oft vrouwen, hem en vervoorderen, voer noch tusschen de Heeren, tsy geestelycke oft weerlycken, te gane, maer te verbeyden, tot dat die gepasseert syn, op het opperste cleet ende de correctie van oudts daertoe staende (1).

(Gebodboeck, vol. D, fol. 477 *v/o.)*

N° 711.

Geboden ende vuytgeroepen by Roelant Longin, Onder-Schouteth; Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der stadt van Antwerpen, den XXen May, anno 1586.

Ten eynde het placcaet van Syne Majesteyt, nu onlancx gepubliceert ende d'ordonnancien deser stadt, tot diversche reysen gestatueert, te beter ende onverbrekelyck soude wordden onderhouden ende achtervolcht, ende om te beletten de groote dierte vande grane ende te remedieren de onbehoirlycke practyke vande voorcoopers ende monopoliers vande grane, ende op dat, tot soulagemente vande gemeyne borgeren ende ingesetenen deser stadt, het graen in leegeren pryse mach wordden

(1) Vernieuwt VIII Octobris 1587, om den cleynen circkel.

H. DE MOY.

Vernieut opten XXI Novembris 1587.

H. DE MOY.

Verniewt 4 Novembris 1588, om den cleynen circkel.

H. DE MOY.

gehouden, ende elck voor syn verbesighen daeraff mach wordden geriefft,

Soo eest datmen gebiet, van weghen als voor, dat nyemandt, wie hy sy, met graen ommegaende, en sullen moghen vercoopen eenich graen, sonder tzelve ierst ende al vooren aen te gheven, den Gecommitteerde vande Provisie Camere, ende sullen schuldich ende gehouden syn, ter ordonnancie vande Gecommitteerde vande selve Camere, alsulcken quantiteyt van graen, telcker reyse, ter merckt te brengen, als hen byde voors. Gecommitteerde zal wordden geordonneert, opde pene van XXV guldenen ende daerenboven noch arbitralyck gecorrigeert te wordden.

Ende om datmen bevindt dat de backers, overmidts haer particulier proffyt, sommige daghen in faulte syn van te backen, ende dat tot grooten ongerieffve vande borgers ende ingesetenen alhier, ende om tselve te verhueden, Soo eest datmen gebiedt, dat de voirs. backers, die eenich coren oft meel syn hebbende binnen heuren huyse oft elders onder hen bewint oft in heuren naem, sullen schuldich zyn daeraff continuelyck ende alle dage te backen, opde pene, soe wie de contrarie dede, ende men bevonde dat sy coren oft meel hebbende, als voor, ende eenen dach sullen wesen sonder backen, (vuytgesteken tSondaechs ende tHeylichdaechs), sullen verbeuren alle haer coren ende meel, dwelck onder hen oft heuren name, als voor, zal wordden bevonden, ende daerenboven arbitralyck wordden gecorrigeert, naer gelegentheyt vander saecken.

Item alsoomen dagelycx heeft bevonden, nyettegenstaende de voorgaende publicatien, dat sommige voorcoopers, by onbehoirlycke middelen, den prys vande granen doen rysen ende styven, als namentlyck die den buytenlieden tegens gaen oft aensegghen, hen coren, tot gheenen minderen pryse te vercoopen dan sy hen aensegghen, Soo eest datmen, van wege als voor, wel scherpelyck gebiedt, dat hem nyemandt en vervoordere, by eenige alsulcken ongeorlooffde conventien oft middelen, den prys vande grane te doen rysen oft styven, tsy in tegengaen vande buytenlieden oft hen iet aen te seggen, oft anderssints, in wat manieren dattet zy, ende dat op de pene van daer aff arbitralyck gestrafft ende gecorrigeert te wordden, aen lyff ende goet, eenen anderen ten exempel, na de gelegentheyt vander saecken, sal bevinden te behoiren. Alle de voirs. breucken te bekeeren in dryen, deen deel tot behoeff vanden Heer, dander vande stadt ende het derde tot behoeff vanden denunciateur.

Item om de borgers ende ingesetenen te soulagieren vande molster die de mulders voor het malen vande granen syn nemende, Soo eest datmen gebiedt, dat gheen mulder voortaen, (totter tyt anders by mynen Heeren sal wordden geordonneert), gheen molster en zullen moghen affnemen, maer dat eenyegelyck zal gestaen, midts betaelende, in plaetse vande molster, voor elck veertele corens, acht stuyvers eens, ende soe wie hem vervoordert meer te nemen, zal verbeuren XXV guldenen, elcke reyse, te bekeeren als boven, ende daerenboven noch arbitralyck gecorrigeert te wordden (1).

(Gebodboeck, vol. D, fol. 476.)

N° 712.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXIIII^n May XV^c LXXXVI.

Alzoo de Heer ende de stadt te vollen syn geinformeert, dat binnen deser stadt vele huysen ende logysen zyn daermen tuyscholen is houdende, soo met teerlingen, caerten ende andere ongeoirloefde soerten van spelen, nergens anders toe dienende dan om de jonckheyt ende het gemeyn volck te verleyden, om haer gelt onnuttelyck te vertuysschen, verquisten ende over te brenge, met andere diversche inconvenienten, die heuren oorspronck daervuyt syn nemende, d'welck in een stadt ende republicque, wel geregeert synde, niet en behoort toegelaten noch gepermitteert te worden, ende dat daeromme wel expresselyck is eertyden verboden geweest, op sekere penen daertoe geordonneert, dat hem niemant en soude vervoorderen eenige tuyscholen binnen deser stadt te houden, hebbende

(1) Renovatum die XXX^a May 1586.

D. VANDER NEESEN.

doen verbieden insgelycx allen anderen persoonen de voors. tuyscholen te frequenteren oft aldaer te spelen oft tuyschen. Ende gemerct de voors. ordonnancien ende bevelen nyet soo wel en syn geuseert noch onderhouden, alst wel behoorde, ende dat in desen jegenwoirdighen tyt wel behoort daer goet regard ende toesicht opgenomen te worden, opdat, onder het decxsel van het spel eenighe soldaten noch vrempt volck heur niet en souden vergaderen binnen eenige huysen, ende aldaer quade aenslaghen practiseren, oft oick, heur gelt verloren hebbende, niet geoirsaect en souden worden eenich quaet te doen, Soo eest datmen anderwerven, van sHeeren ende stadts weghen, gebiet ende ordonneert wel scherpelyck, dat niemant, wie hy sy, hem en vervoordere eenige tuyscholen, daermen met caerten oft teerlinghen is spelende, oft ander hasardeus spel is exercerende ende doende, op te houden. Opde pene van twee hondert guldens eens, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt, ende tderde den ghenen die het exploict doen sal, ende voorde tweede reyse vuyter stadt gebannen te worden. Verbiedende insgelycx, allen anderen persoonen, de voors. tuyscholen te hanteren, te frequenteren oft aldaer te spelen met caerten, teerlinghen oft ander hasardeus spel. Op pene van vyftich gulden eens, te bekeeren als voorens, ende noch arbitralyck gecorrigeert te worden. Verclarende insgelycx by desen van nul ende van onweerden te wesen, tgene alsoo gewonnen sal wesen, ende datmen daerop egeen recht doen en sal.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 477 *v/o.)*

N° 713.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur, ende Capiteyn der stadt, Marckgraeffschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen, ende Raedt der selver stadt, opten 24 *May* 1586.

Alsoo eenen genaempt Niclaes de Lannoy, ontfangher der billieten vande wynaccyse, opt Maeyegat, ende Willem vanden

Bosſche, om heur quade feyten syn voorvluchtich geworden ende hen syn absenterende, Soo eest datmen de selve, van sHeeren ende vander stadt weghen, voortsroept, ten eynde sy, binnen XXIIII uren, hen vanden selven delicte comen verantwoirden voor mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt, wetende, dat heurder absentien niettegenstaende, men tegens de selve sal procederen, soomen tegens sulcke persoonen schuldich is te doene. Verbiedende voorts eenenyegelycken, de voors. persoonen te logeren, huysen, herberghen ofte te versteken; ende die vande selve weet te spreken, waer dat de selve syn, selen schuldich wesen dyen te commen aenbrenghen, binnen XXIIII uren, opde pene van gestraft te worden, als den principalen delinquant oft andersints, soo mynen Heeren naer gelegentheyt vander saecken selen vinden te behooren. Voorts laetmen weten eenenyegelycken, dat die ghene, die den voirs. Niclaes de Lannoy sal commen te denuncieren, sulcx dat hy mach geraecken in handen van justitien, selen, vander stadt weghen, ontfanghen hondert gulden eens.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 478.)

N° 314.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXVIIIn May XVc LXXXVI.

Alsoomen verstaet dat diversche persoonen, soo van buyten als hier binnen, heur vervoorderen daghelycx het gebacken broot in grooter quantiteyt vuyt deser stadt te doen vueren, om in ander dorpen, steden ende vlecken tselve weder met winninge te mogen vercoopen, waerdeur sy, dese stadt syn blootende van heure nootelycke provisie, en noch meer souden, en worde in tyts daer niet inne versien, waeromme Soo eest datmen gebiet ende ordonneert, van weghen als boven, dat

niemant, wie dat hy sy, poortere, ingesetene oft andere, hem en vervoordere, eenich gebacken broot, alhier op te coopen, om tselve wederom in Vlaenderen, Brabant oft elders weder te vercoopen, opde verbeurte vanden selven broode ende vyfentwintich gulden daertoe.

Maer de buytenlieden, die eenich gebacken broodt, voor heure nootdruft alleene, ende niet om weder voorts te vercoopen, van noode hebben, salmen de selve matelycken daerinne gerieven, met alsulcken verstande nochtans dat eenen buytenman niet meer en sal moghen vuytdraghen tseffens dan ses pondt gewichts, sonder meer.

Ende om te verhueden voorder dierte ende d'occasie ewech te nemen, soo vele het doenlycken is, dat alle noodeloose ende overdadighe costen, mogen voor eenen tyt geweert worden, Soo eest datmen gebiet ende ordonneert, van weghen als boven, dat niemandt, tsy pasteybacker, caberettier oft andere, hen sullen vervoorderen eenige pasteyen oft taerten te backen van witten ofte bruynen deege, opde verbeurte vande selve gebacken ende thien guldenen daertoe, ende dat totten eersten Augusti toecommende.

Is insgelycx geordonneert datmen, geduerende den selven tyt, egeene bieren, alhier inder stadt gebrouwen, en sal moghen buyten der stadt vueren, dan alleenelyck aende dyckagie, opde verbeurte vande selve bieren ende vyfentwintich guldenen daertoe van elcke tonne; dat oick binnen den selven tyde, egeene brouwers, binnen deser stadt, hooger bieren en selen moghen brouwen dan van sesthien schellinghen de tonne, te bekeeren in dryen, d'een deel den Heere, d'ander der stadt ende het derde die d'exploict daeraff doen sal.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 478.)

N° 715.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur, ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten VI^n Juny XV^c LXXXVI.

Alsoo myn Heere den Merckgrave ende Schouteth deser stadt voors., van officie wegen, heeft in arreste doen leggen,

alsulcken goeden ende coopmanschapen, als gescheept ende geladen syn int schip van Huybrecht Hildernissen, om van hier naerden vyant gevuert te worden, ende nu tegenwoirdelyck syn liggende int Tholhuys van Syne Majesteyt alhier, vanden Brabantschen Thol, Soo eest datmen cundicht ende laet weten eenenyegelycken, die eenich actie oft gerechticheyt souden willen pretenderen op de deselve gearresteerde goeden, dat die selve selen compareren voor mynen Heere Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt, in Collegien, op en Dysendaghe naestcommende, voorden noene, wetende dat heure absentie niettegenstaende, men tegens deselve goeden sal procederen, soomen sal vinden te behoorene.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 478 *v/o.)*

N° 716.

*Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, VII*ª *Junii* (15)86.

Alzoomen op morgen, ende nu voortaen inde vier parochiekercken ende sommige cloosters alhier, processie zal gaen, metten Eerweerdighen Heyligen Sacramente, Soo eest datmen, van sHeeren ende der stadt wegen, gebiedt, zoe wie hem inde voors. processie vinden zal, gehouden zal zyn dezelve reverentelyck ende met alder devotie te volgen, gelyck dat behoort. Ende dat oock alle degene die deselve processie selen sien voorby l(*e*)yden, tzy in vensters liggende oft opde strate staende, gelycke reverentie ende eere sullen schuldich zyn te doen. Ende zoe wie contrarie dede, tzy blyvende staen met gedecten hoofden oft oock eenige scandaleuse acten doende, met woorden, wercken oft gelaet, oft in eenige andere manieren, sal als stoorder vande gemeyne ruste ende infracteur vanden Tractate vande Reconciliatie deser stadt gestraft worden, zoomen na gelegentheyt vanden misbruycke ende schandale zal bevinden te behooren.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 479.)

N° 717.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConinx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIIIIn Junij XVc LXXXVI.

Alsoot Godt almachtich, van wyen alleene allen goet is commende, heeft gelieft gehadt Syne Hoocheyt als Gouverneur vande Nederlanden, inden naem van Synder Majesteyt, te verleenen victorie tegens syne vianden, ende de stadt vanden Grave te brenghen inde behoorlicke onderdanicheyt van Synder Majesteyt, heuren natuerlycken Heere ende Prince, ende datter egeen saecke en is die den Heere meer vergrampt dan ondanckbaerheyt, Soo eest datmen cundicht ende laet weten eenenyegelycken, datmen, op morghen, naerder Hoochmissen, gaen sal processie rontomme de Merct ende den cleynen circkel, metten Eerweerdigen Heyligen Sacramente, om Godt almachtich te dancken ende te loven vande goede victorie die Syne Godelycke Majesteyt heeft gelieft gehadt te verleenen aen Synder Hoocheyt, int innemen vander stadt vanden Grave, ende voorts, om Godt almachtich vierichlycken te bidden, dat hem, gelieve wille, Syne Hoocheyt, met de hercracht van Synder Majesteyt te velde liggende, te bewaren ende te laeten prospereren, om de landen corts te brengen tot eenen geduríghen peys ende vrede, ende voorts dese stadt ende inwoonderen der selver te bewaren van allen ongeluck, tegenspoet ende besmettelycke sieckten, tot glorie syns Goddelyckes Naems; mits den welcken men gebiedt, van weghen als boven, dat soo wie hem inde processie vinden sal, gehouden sal syn de selve reverentelycken ende met alder devotien naer te volghen, ghelyck dat behoort; dat oick allen die ghene die deselve processie selen sien voorby leyden, tsy in vensters liggende oft opder straten staende, gelycke reverentie ende eere selen schuldich syn te doene. Ende soo wie contrarie dade, tsy blyvende staende met gedecten hoofde oft oick eenige schandaleuse acten doende, met woerden, wercken oft gelaet, oft in eeniger anderen manieren, sal als stoorder vander gemeyne ruste ende infracteur vanden Tractate

ende Reconciliatie deser stadt gestraft worden, soomen naer gelegentheyt vanden misbruyck ende schandale sal vinden te behooren. Ende dat eenyegelyck syn strate schoon make daer de processie passeren sal, ende niemant voor en gae, tot dat de Heeren al syn gepasseert, opde pene van oudts daertoe staende (1).

(Gebodboeck, vol. D, fol. 479.)

N° 718.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champagney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIIIIen Juny 1586.

Alsoo door de menichte vande honden, die de borgeren ende ingesetenen deser stadt, daghelicx soo lancx soo meer, houdende ende opvuedende syn, welcke, boven dat se in dese groote dierte van coren, veel broots syn verslindende, ende oick peste ende andere contagieuse siecte souden moghen verbreyden, ende daerdeure de secrete waken ende ander defensien des nachts seer beleth ende geturbeert worden, ende veele andere inconvenienten gebeuren, hebben de Heeren ende de stadt geordineert ende gecommitteert sekere persoonen, om de honden alhier te slagene, naervolgende der instructien hen gegeven, waeromme, Soo eest datmen ghebiet, van sHeeren ende vander stadt wegen, dat niemant, wie hy sy, out oft jonck, arm oft rycke, man oft vrouwe, niemant vuytgenomen, hem en pyne oft en voordere den voors. hondeslageren eenigen oploop, impediment oft beleth te doene, noch oick deselve nae en roepe, qualyck naer en spreke, en worpe met slycke, eerden, steenen oft anderen dinghen, noch oick deselve en injurieren, by hen selven oft anderen, int heymelyck oft

(1) Renovatum quinta Julij 1586; mits het overgeven van Venloo processie te doen op morgen.

openbaer, opte pene van drie Carolusguldenen, te verbeuren by alle deghene die de contrarie daeraff doen sullen, ende syne kinderen, dat salmen verhalen op heure ouders; te bekeeren in dryen, deen derdendeel daeraff den Heere, dander der stadt ende tderde den aenbrenger, ende den voors. hondeslageren halff ende halff. Ende indyen yemant tselve dede, die niet machtich ware den voors. breuck te betalene, datmen dien stellen sal, vierthien daghen lanck, inden diefput, te water ende te broode, oft andersints arbitralyck corrigeren, ter discretien vanden Heeren. Ende boven al desen salmen de delinquanten, die den selve hontslageren slaghen, stooten, worpen oft invaderen oft injurieren sullen, moghen corrigeren naer gelegentheyt der misdaet.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 479 *v/o.)*

N° 719.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champagney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIX dach Juny 1586.

Al eest soo datmen, opten XXVIII Mey lestleden, besorgende voordere dierte van graenen, by provisie hadde geordonneert, den brouwers egeene bieren van hoogheren pryse te moghen brouwen dan van XVI schellingen de tonne, Soo eest dat, alsnu cesserende eensdeels de redenen den Heeren alsdoens mouverende, ende om de gemeynte soo vele te soulageren als den tyt eenichsins is toelatende, men cundicht ende laet weten, van weghen als boven, dat de brouwers weder selen moghen brouwen tot XXX schellingen de tonne ende daer ondere, ende oversulcx sal een yegelyck vande borgers heuren bieren moghen doen veraccysen ende inneleggen van gelycken pryse, sonder yet te verbueren.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 480.)

N° 720.

Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baener-heer van Ronse, Heer van Champaigney, ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heeren sConincks, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XXV Junij M.D.LXXXVI.

Alsoo de restanten vanden vijfden ende hondertsten penninck ten tijde vande voorgaende regeringhe gheconsenteert tegenwoordelijcken noch onbetaelt staende, in alder diligentien dienen gheint, ende dat met dese teghenwoordighe dierte den Borgeren ende Inghesetenen deser stadt seer lastich ende beswaerlijck valt de selve promptelijcken op te brenghen : Soo eest dat om de selve Borgers ende Inghesetenen te verlichten, soo seere alst mogelijcken is : men ordonneert van wegen als boven, dat alle de ghene die binnen acht naestcomende daghen sullen comen betalen eenighe vande voors. restanten, ten tijde vande voorgaende regeringe gheconsenteert, sullen ghestaen betalende XVIII stuyvers voor elcken gulden : ende die in ghebreke sullen blyven, sullen naer het overstrycken vanden acht daghen reelycken ende metter daedt gheexecuteert worden, voor de volle betalinghe der selver.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 721.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXX[n] *Juny XV*[c] *LXXXVI.*

Opdat den buytenman die syn graen ende coren alhier ter merct is brengende tot gerieff ende onderhout vande goede gemeynte deser stadt, te meer soude geoorsaect worden om tselve

te continueren, ende opdat sy heur niet en souden cunnen beclaghen van dat sy tselve, tot heuren schoonsten, ter vryer merct niet en souden moghen vercoopen aenden goeden borgeren ende innegesetenen deser stadt, aen elcken syn gerieff, ende dat ter anderen syde oick soude moghen gewert worden dat de voorcoopers, backers, brouwers ende muelders tselve niet en souden moghen op jaghen, tot soo hooghen pryse als heur soude gelieven, tot achterdeel ende schade vande erme gemeynte, Soo eest datmen cundicht ende laet weten eenenyegelycken, van sHeeren ende der stadt weghen, dat allen de buytenlieden, die hen graen alhier gebrocht hebben, om te vercoopen, tselve selen moghen doen, vry ende vranck, opde Brabantschen Corenmerct, aende gemeyne borgers ende innegesetenen deser stadt, tot synen schoonsten, die tselve aldaer opter merct selen mogen coopen, achtervolgende den voorgaende ordonnancien, daer op gestatueert. Verbiedende wel expresselycken allen voercoopers, backers, brouwers ende mulders (om te voorcomen voorder dierte), aldaer eenich graen ofte coren te coopen ofte doen coopen, by huer oft yemant anders van hunnent wegen, opde pene van vyftich gulden ende daerenboven arbitralyck gestraft te worden; ende opdat de backers huer niet en souden mogen beclagen van egeen graen te hebben, om den gemeynen man te mogen gerieven van nootelycke provisie van broode, Soo is by mynen Heeren voors. geordonneert dat, vande provisie deser stadt, de backers gebreck hebbende, selen worden versien, van alsulcken quantiteyt van granen, alsmen bevinden sal huer noodich te wesen tot onderhout vande goede borgers ende ingesetenen deser stadt.

(*Gebodboeck*, *vol.* *D*, *fol.* 480 *v/o*.)

N° 722.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten Xen July XVc LXXXVI.

Alzoe sekeren duytschen soldaet, genaempt Philips, een jonckman van 25 oft 26 jaren, met eenen rossen baerde, zynde

nu onlancx gequest in deen ooghe, liggende alhier in garnisoen, onder den Capiteyn Serclaes, hem heeft vervoordert, op gisteren ofte eergisteren, grooten tier ende wederspennicheyt te doene, int wachthuys, aen synen Vendrich ende dien seer periculeuselyck ende grootelycken te quetsen, ende oversulcx hem tegenwoordelicken is absenterende ende verborgen houdende, om te ontgane zyne behoorlicke straffe, Soo eest datmen den selven, van weghen als vore, voortsroept, ten eynde hy hem, van tgene voors. is, comme verantwoorden binnen XXIIII uren, oft by gebreke van dyen, zalmen tegens den selven procederen, zoemen na rechte zal bevinden te behooren. Verbiedende voorts eenenyegelicken den voors. persoon te logeren, huysen, herbergen oft te versteken, ende die vanden selven weet te spreken, waer deselve is, zelen schuldich wesen dien te commen aenbrengen, binnen XXIIII uren, opde pene van gestraft te worden als den principalen delinquant, oft anderssins, zoe myne Heeren, na gelegentheyt vander saken, selen vinden te behooren.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 481.)

N° 723.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten Xen July XVc LXXXVI.

Alzoe de Heere ende de stadt wel geinformeert zyn dat Hans Verhegen, Dominicus Bavens ende Gysbrecht Pauwels, hen zyn houdende in plaetsen geoccupeert byde rebellen van Syne Majesteyt, Soo eest datmen, van wegen als voor, voortsroept, alle degene die eenich recht oft actie souden willen pretenderen tot alzulcke visbancken als hen zyn toebehoorende, ten eynde zy compareren, goets tyts voorder noenen, van heden ende acht daghen, opder stadthuys alhier, wetende, zoe verre niemant en comparere, datmen in dese saecke zal procederen, gelyckmen in sulcke saken gewoonlick is te doen.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 481.)

N° 724.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten Xen July XVc LXXXVI.

Alzoe de Heere ende de stadt volcommelick geinformeert zyn, hoedat Coenraert Hermans, hem van hier heeft vertrocken ende hem is houdende byde rebellen van Zyne Majesteyt, Soo eest datmen den zelven, van weghen als voor, voortsroept, ten eynde hy hem comme verantwoorden, van op heden ende acht daghen, goets tyts voorden noene, oft anderssins, ende by gebreke van dien, zalmen teghens den selven procederen, gelyckmen in sulcke saecke gewoonelyck is te doene (1).

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 481.)

N° 725.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaeetiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIXen July XVc LXXXVI.

Alzoo dagelicx bevonden wordt dat, soo lancx soo meer, by diversche borgeren ende ingesetenen deser stadt, diversche frauden worden gecommitteert inder accysen, deurdien sy hen vervoorderen, wyn ende bier te halene, opt Casteel inde kelder vander Munte, ende van tCapittel alhier, directelyck in fraude en tot diminutie vande innecommen van deser stadt accysen, ende, hoe wel t'anderen tyden, tot meer reysen daer tegens sekere ordonnantie ende geboden syn gedaen ende gepubliceert geweest, soo en is nochtans deselve niet achtervolcht, alst wel

(1) Evocatus die XXIIII Julij 1586 et non comparuit.
D. VANDER NEESEN.

behoorde, Soo eest datmen, anderwerven, gebiet ende wel scherpelycken belast, van wegen als boven, dat niemant, van wat qualiteyt hy sy, hem en vervoordere van nu voortaen inde voors. kelders oft op het Casteel, cloosters oft andere plaetsen, die welcke der stadt egeen accysen en gheven, eenighe wynen oft bieren te halen, voor hen selven noch yemanden anders, die tot synen huyse moghen gelogeert zyn, alwaar hy oick vry, tsy met vaten, ghelten, potten, pinten oft oick anderssins in eeniger manieren, noch oick daertoe te gebruycken den naem vande soldaten, die neffens yemant vande borgeren ende ingesetenen gelogeert moghen wesen, oft met den selven (om sulcx te doen) heymelyck verstant hebben, oft oick eenige teeckenen daertoe gebruycken; ghebiedende oick wel expresselycken, dat eenyegelyck, poorter ende ingeseten, hem vermyde in eenige vande voors. plaetsen oft kelders te gaen sitten drincken, tsy in gelagen oft anderssins, alles opde pene van XXV gulden op d'eerste reyse, ende vyftich gelycke gulden voor de tweede reyse, ende voorde derde reyse van hondert gulden, ende daerenboven arbitralyck gecorrigeert te worden, anderen ten exemple, te bekeeren de pene pecuniare in dryen, te wetene: deen deel daeraff den Heere, tweede de stadt ende tderde den aenbrenger, ende den Ghecommitteerden vander accysen gelyckelyck.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 481 *v/o.*)

N° 726.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIIIen Augusti XVc LXXXVI.

Alsoo in desen turbulenten ende dagereusen tyt, wel is gerequireert, goede toesicht ende regard te nemen op het vercoopen vanden wapenen ende munitie van oirloghe, soo wel om te verhueden datter egeene wapenen ofte munitie van orloghen, deur eenige secrete intelligentie, den vyanden en souden moghen toegeschickt worden, als oick om, onder andere

redenen, den Heeren daertoe moverende; dat oick daerenboven die menichfuldighe winckels van poeder ende buscruyt vercoopers, diemen binnen deser stadt, soo lancx soo meer, siet opstellen, geringhe souden moghen causeren eenighen brant ofte ongeval, ende om allen tselve te beter te moghen voorcommen, Soo eest datmen gebiet, van weghen als boven, dat niemant, wie dat hy sy, binnen deser stadt en sal voortaen hem generen met bussen, pistolletten, harnassen, moerlioenen, spiessen, hellebaerden oft andere munitien van oirloghe te vercoopen, noch die by hem oft in synen gebiedt ende bedwanck te hebben, noch oick hem te moghen generen met poyer oft buscruyt te vercoopen, dan de ghene die daertoe sal hebben verworven schriftelyck consent van mynen Heere den Marckgrave ende den Commissarisen, daertoe byder Weth geordonneert, welck schriftelyck bescheet eenyegelyck sal schuldich wesen te verwerven, binnen vierthien daghen naestcommende, opde pene, wie, naer het overstrycken vande vierthien daghen, sal bevonden worden eenige vande voors. wapenen ende munitie van oirloghen onder te hebben, sonder behoorlyck consent als voorens, van te verbeuren deselve wapenen ende noch vyftich guldens daertoe, d'een deel den Heere, d'ander der stadt ende tderde den aenbrenger, ende daerenboven arbitralycken gecorrigeert te wordene, naer gelegentheyt vander saecken; ende sullen daerenboven de poeder ende busvercoopers gehouden syn heur te reguleren, naer de oude ordonnancie, hier voortyden gestatueert, op het vercoopen van gelycke munitien van oirlogen ende opde pene daerinne begrepen.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 484 *v/o.*)

N° 727.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIIIen Augusti, inden jare XVc LXXXVI.

Overmits dien, diversche persoonen, op Sondaghen ende heylighe daghen, voorder noenen, hen vervoorderen dansscholen,

schermersscholen, open kaetspelen ende rolbanen te houden, gelaghen oft gasten te setten, wesende allen tselve tot ontstichtinghe vande goede lieden, voor by heur huysen passerende; wesende oick mede oirsaecke dat de jongers daerdeure in ongeregeltheyt ende ongestichticheyt opgevoedt worden, Godts diensten comen te versuymen; ende om allen tselve te verhueden, soo seer alst doenlycken is, Soo eest datmen gebiet wel scherpelyck, van weghen als boven, dat niemant voortaen hem en vervoordere, des Sondaechs oft des Heyligendaechs voorder noene, tot dat de clocke elff uren sal hebben geslaghen, yemanden binnen synen huyse oft hove te laeten leeren dansen, schermen, metten bal, bollen oft kegelen spelen, noch oick eenige gelaghen voor binnenlieden setten, opde verbeurte van ses guldens eens, die bevonden sal worden contrarie van dyen gedaen te hebben, te bekeeren in dryen, d'een deel den Heere, d'ander der stadt ende tderde den aenbrenger, oft die d'exploict daeraff doen sal.

Ghebiedende voorts eenenyegelycken wel scherpelycken te onderhouden de ordonnancie van Sondaechs ende sHeyligendaechs niet te wercken oft niet voort te staen, den negenden Octobris lestleden, daeraff gepubliceert, opde pene daerinne begrepen.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 485.)

N° 728.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur, ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XIX^n Augusti XV^c LXXXVI.

Men ghebiedt, van weghen als boven, dat alle de ghene die eenighe schepen, schuyten, pleyten oft booten binnen het verdroncken landt van Oostruweele hebben liggende, oft die hen aldaer, tsy met visschen, vrachten ofte anderssins, binnen den selven verdroncken lande, met scheepkens ofte schuytkens syn

genererende, sullen schuldich ende gehouden wesen, allen avont met heuren schepen, schuyten, pleyten oft booten te commen liggen onder dese stadt, omtrent de Slyckpoorte, ende dat voor het sluyten vander poorten, sonder elders te moghen blyven liggen, met heuren schepen ende schuyten, het waere tot Eeckeren, Mercxem, Wilmarsdonck, Orderen, Dambrugge ofte elders, onder wat schyn oft dexsel tselve soude moghen wesen, ofte waer deselve syn thuys hoorende, tsy hier ofte elders, opde verbeurte van heuren schepen, schuyten, booten oft pleyten, ende daerenboven arbitralicken gecorrigeert te worden, naer gelegentheyt vander saecken.

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 485 *v/°.*)

N° 729.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten XXIII^{n} Augusti XV^{c} LXXXVI.

Alsoot Gode almachtich, van wyen alleene allen goet, voorspoet ende victorien syn procederende, heeft, over jaer, gelieft gehadt syne ooghen der bermherticheyt te slane over dese stadt ende den inwoonderen der selver te stellen inde goede gratie ende genade, ende onder de behoorlycke onderdanicheyt van heuren goedertieren ende natuerlycken Heere ende Prince, deur die voorspoedighe feyten van oirloghen ende victorien Synder Hoocheyt, als Gouverneur van desen Synder Majesteyts Nederlanden, verleent, ende deur de goede intercessie desselffs, aen Synder Majesteyt gedaen, ende dat der Goddelycker Majesteyt daer naer heeft gelieft gehadt de crachtighe hant van Synder Hoocheyt voorspoedichlycken te dirigeren tegens syne vyanden, ende deselve te vermeerderen met diversche heerlycke victorien, ende gemerckt datter gheen saecke en is die den Heere meer tot gramschappen verwect dan ondanckbaerheyt, ende om die met gebeden ende deuchdelycke wercken te moghen voorcommen,

Soo eest datmen cundicht ende laet weten eenenyegelycken, datmen op morghen, naer der hoochmisse, gaen sal processie generael, metten Eerweerdighen Heylighen Sacramente, om den grooten circkel, ende eentsamentlycken ommedraghen sal het beelt vande gebenedyde Moeder Godts, om Gode almachtich te dancken ende te loven dat hem gelieft heeft gehadt dese stadt, over een jaer, te brenghen inder goedertieren onderdanicheyt van heuren natuerlycken Heere ende Prince, ende Syne Hoocheyt, als Gouverneur vande Nederlanden, inden name van Synder Majesteyt, soo voorspoedich ende victorieux tegens syne vyanden te maecken; ende voorts om Godt almachtich vierichlycken te bidden, dat hem gelieven wille Syne Hoocheyt, met de hercracht van Synder Majesteyt te velde liggende, te bewaren ende te laten prospereren, om den landen voorts te brenghen tot eenen geduerighen peys ende vrede, ende voorts dese stadt ende den inwoonderen der selver te bewaren van allen ongeluck, tegenspoet ende besmettelycke sieckten, tot glorie Synder Goddelycx Naems, ende onser alder salicheyt; mits den welcken men gebiet, van weghen als boven, dat zoo wie hem inde processie vinden sal, gehouden sal syn, deselve reverentelyck ende met alder devotien naer te volghen, gelyck dat behoort; dat oick allen de ghene die deselve processie selen sien voorby l(*e*)yden, tsy in vensters liggende oft opder straten staende, gelycke reverentie ende eere selen schuldich syn te doene, ende soo wie contrarie dade, tsy blyvende staende met gedecten hoofde oft oick eenighe schandaleuse acten doende, met woerden, wercken oft gelaet, oft in eeniger ander manieren, sal als stoorder vander gemeyn ruste ende infracteur vanden Tractaete ende Reconciliatie deser stadt gestraft worden, soomen, naer gelegentheyt vander misbruyck ende schandale, sal vinden te behooren. Ende dat eenyegelyck syn straete schoon make daer de processie passeren sal, ende niemant voor en gae, tot dat de Heeren al syn gepasseert, opde penen van oudts daertoe staende (1).

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 485 *v/o.*)

(1) Renovata die XXII Augusti, anno 1587.

H. de Moy.

Renovata, anno 1588.
Renovata, anno 1589.
Renovata, anno 1590, opden XXV Augusti.

H. De Moy.

N° 730.

Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baener-heer van Ronse, Heer van Champaigney, ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heere sConincks, als Gouverneur, ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XXV Augusti M.D.LXXXVI.

Alsoo de Heer ende de stadt ghenoechsamich zijn gheinformeert dat de Schrafelaers die heur dagelijcks op de Corenmerckten laten vinden, om den goeden lieden te dienen die aldaer coren ghecocht hebben, heur vervoorderen daghelijcks met den vercoopers vanden graenen int secrete te tracteren, het graen hen afcoopende tot ghesetten pryse onder henlieden, ende oock de selve vermanende heur coren op sekeren prys te houden, ende andere schadelijcke communicatien met hen te houden, al tot achterdeel vande goede Politie, ende tot naerdeel vande goede ghemeente, houdende daer mede het coren tot hoghen pryse. Ende om tselve te verhueden, Soo eest datmen ghebiedt van wegen als boven, dat niemant vande voors. Schrafelaers hen en selen moghen eenichsins moeyen met het vercoopen vanden selven graene, noch eenige communicatien metten vercoopers, nopende het vercoopen vanden graenen te houden, noch heur oock te moghen onderwinden mette maten oft corven vande Meters, noch heur oock opde Coren-merckt te laten vinden, maer selen schuldich ende ghehouden zijn heur vander merckt te houden, in sekere plaetse daer ontrent, sulcks datmen hen op de Coren-merckt van doene hebbende, om de goede lieden te dienen, deselve can ghewencken ofte geroepen : alles op de pene van heur met het Schraeffelerschap niet meer te moghen onderwinden, ende daerenboven arbitralijcken ghecorrigeert te worden, die bevonden sal worden contrarie dan desen ghedaen te hebben.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 731.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten derden Septembris XVc LXXXVI.

Alsoo men bevindt dat, deur het vervueren ende transporteren vande bedden, tapisserye, metael ende cooperwerck, *allerhande getouwen* vuyt dese stadt, deselve grootelycken gebloot wordt van meublen, daerinne wesende *ende oock de neringhe vermindert*, tot ondienste ende ongerieff der borgeren ende inwoonderen deser stadt; ende omme daerinne te versien, Soo eest datmen ghebiedt, van weghen als boven, dat niemant, wie dat hy sy, hem en vervoordere voortaen vuyt deser stadt te doen vervueren oft transporteren eenige bedden, weder die opwaerts oft nederwaerts gedestineert syn, noch oick eenige tapisserye, coperen oft metalen wercken, *noch oock egeenderhande ghetouwen, van wat soorte oft tot wat wercken deselve syn dienende*, om die te vervueren, nederwaerts naer den vyandt, opde verbeurte vanden selven goeden ende daerenboven arbitralycken gecorrigeert te worden (1).

(*Gebodboeck, vol. D, fol.* 486 *v/o.*)

N° 732.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champagney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten IIIen Septembris XVc LXXXVI.

Opdat die pachtere, die tegenwoirdelycken heeft in pachte genomen daccyse, imposten metten pontgelde vanden gebranden

(1) Renovatum cum hac marginali adjecta die prima Octobris 1586.

wyn, syn pachte te beter soude moghen innen, ende dat eenyegelyck soude weten waernaer hem te reguleren, Soo eest datmen, van nyeuws, ordonneert ende gebiet tgene hier naervolght :

Inden iersten, dat alle innegesetene, poirters, cooplieden, geestelycke oft weerlycke, vrye oft onvrye, van buyten oft van bynnen, van wat qualiteyt oft conditie die syn, het sy bynnen oft buyten, daer de stadt geheel oft halve accyse is ontfangende, (*hunne brandewynen*) int grosse oft int cleyne, tsy te watere oft te lande, om die te vercoopen oft voor hun eygen drincken slyten, sullen die terstont moeten vercleeren ende den pachter op doen teeckenen, ende alsdan laten royen byden gesworen wynroeders deser stadt, aleer hy die in synen kelder oft huyse zal mogen doen, opde verbuerte van sesse Carolusguldenen ende de wynen oft de stoffe alsoo innegedaen oft gekeldert, ende daerenboven de correctie vanden Heeren, als de gene die hem der stadtaccyse vervoirdert soude hebben te verstekene. Behoudelyck dat den vrempden coopman ende die van deser ordonnantie nyet en weten ende henlieden daeraff met eede purgeren willen, ongehouden selen syn vande voors. pene. Te bekeeren de voors. pene in dryen, te wetene : deen derdendeel den Heere, dander der stadt ende tderde den pachter.

Item omme te schouwen diversche frauden die souden mogen geschieden, soo selen alle degene, die hen van nu voirtaene metter neeringe vanden gebranden wyn selen willen generen, verobligeert syn, allen gebranden wynen ende stoffen, die zy hier bynnen vanden grossieren, tavernieren oft cuypers coopen, oft oyck de ghene die zy van buyten ontfangen, om die te tappen oft slyten oft te distellerene, ierst ende vooral den pachtere die op te doen teeckenen ende consent hebben omme inne te doen, al eer sy de stoffe selen mogen distelleren oft wynen mogen slyten, opde pene ende te bekeeren als vore.

Des selen alle gebrande wyntappers, soo wel achter straten gaende oft voortstaende als andere, int groote oft cleyne, metten potte ende pinte vuytvercoopende oft oyck innecoopende, gehouden ende schuldich zyn te commene ende heur namen ende residentie den pachter op te doen teeckenen, met declaratie van wyen sy henne gebrande wynen coopen ende ontfangen, die zy dagelycx slytende syn, opde pene van drye Carolusguldenen, te bekeeren als voren.

Item waert saecke dat yemandt, wie hy ware, eenige gebrande wynen oft stoffe versteke, verswege oft, in fraude vanden pachtere, innegeslagen hadde, zonder die te vercleerene, sal den pachtere daeraff, by consente vanden Heeren, ondersoeck mogen doen nemen, ende tzelve alsoo metter waerheyt bevonden synde, soo sal, alsoo wel den coopere als vercoopere, sulcx verswegen hebbende, verbueren tweelff Carolusguldenen ende de wynen oft stoffe, alsoo inne gedaen, ende bovendien de correctie vanden Heeren, de pene te bekeeren als vooren.

Item den grossier ende tapper zal oyck alle de gebrande wynen, die zy vuytvercoopen, tsy buyten oft bynnen der stadt, gehouden ende schuldich syn vuyt te doen scryvene, ende, watmen teynde vande rekeninge nyet en bevint vuytgescreven te syne, daeraff accys ende impost te betalene, hebbende nochtans voor laccaige, nae doude costuyme ende naer de ordonnancie vanden Wynaccyse deser stadt.

(*Gebodboeck; vol D, fol.* 486 *v/o.*)

N° 733.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, die 26 *Septembris* 1586.

Alzoe eenen genaempt Arnout Conincx, boeckdrucker, hem vervoordert heeft te drucken sekeren duytschen boeck, geintituleert : *De verscheyden lessen van Petri Messie*, sonder behoorlycke gratie oft previlegie vanden Hove daertoe verworven te hebben, sonder dat hy oock is gesworen ende geadmitteert drucker, Soo eest datmen den selven, van sHeeren ende der stadt weghen, voortsroept, ten eynde hy hem alhier voor de Weth come verantwoorden, van op heden en acht dagen, goets tyts voor der noene, oft by gebreke van dyen, zalmen

tegens den selven procederen, soemen, na recht ende gelegentheyt vander saken, sal bevinden te behooren.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 487.)

N° 734.

*Geboden den XXVI*en *Septembris, anno* 1586.

Men cundicht ende laet weten eenenyegelycken, datmen de Vry-Bamismerct deser stadt alnoch heeft gecontinueert voer XIIII naestcommende daghen.

(Gebodboeck vol. D, fol. 487.)

N° 735.

Geboden ende wtgeroepen by Heer Frederick Perrenot, Riddere, Baenderheere van Ronse, Heere van Champaigney ende Hooft vande Financien ons Genadichs Heere sConincx, als Gouverneur ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quaertiere van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden VII Octobris 1586.

Men cundicht ende laet weten eeneniegelycken, alsdat het graven ende diepen vande grachten vanden Casteele, sullen metter roeden, sal beslaedt wordden, byden Superintendent vande wercken oft des last hebbende, Waeromme zal elcken een dyen hem begheert daermede te generen, ende zynen cost te winnen, hem addresseren aenden selven Superintendent, die daeraff ghoeden ende redelycken loon sal betalen, namentlyck drye guldenen voor elcke roede.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 487 *v/o.)*

N° 736.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick de Granvelle-Perrenot, Riddere, Baenerheer van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heeren s'Conincks, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den lesten dach Octobris M.D.LXXXVI.

Alsoo tot versekerheyt der Borgeren ende Ingesetenen deser stadt van Antwerpen, ende om te verhoeden veel dieverijen ende huys-beroovingen die hier by nacht ende ontijde geschieden, vooral hoochnoodich is de borgherlijcke wacht ende nachtronden niet alleen te continueren, maer oock te verstercken ende te vermeerderen soo veel als mogelijck is : wordt nochtans metter daet bevonden dat deur verloop ende veranderinghe van tijde, zoo deur het vertrecken van sommighe borgers wt deser stadt, als deur weygheringhe van anderen, onder pretext van vrydom oft exemptie, ende meer andere abusen die dagelijcx hier in gheschieden, tot grooten achterdeel derselver wacht, dieselvige bycants geheel te niet gaet, ende soo swack wordt, datse voortaen noch forme, noch effect, noch authoriteyt van behoorlijcke wacht en heeft.

Soo sijn by mijne Heeren den Gouverneur, Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt derselver stadt, tot restablissement ende beter onderhout der voors. wacht, gheordonneert ende ghestatueert dese naevolghende declaratien ende ampliatien vanden artikelen opden VIIIen Februarij lestleden hieraf ghepubliceert, Dats te weten :

I.

Inden eersten, dat alle Borghers Poorters ende Inwoonders deser stadt, gehoudt oft ongehoudt, boven de achthien ende onder de tsestich jaren oudt, totter wacht bequaem, ende daer toe geordineert ende gheroepen zijnde by haeren Wijckmeesters ende Honderste mannen, daer onder zy resorteren, sullen gehouden wesen in eygenen persoon, ende met alsulcke behoorlijcke wapenen als eeneniegelijcken van henlieden geor-

dineert sal zijn, te erschijnen ter plaetsen daer zy byden Wachtmeester, oft andere daer toe ghecommitteert, bescheiden sullen zijn, opt verbeuren van eenen keysers ghulden elcker reyse als sy dies in gebreke vallen. Die Honderste ende Thiendelieden op tweemael soo veel.

II.

Ende dat van deser wachte niemant inder stadt vry wesen en sal, dan alleen Geestelijcke persoonen, de Magistraet vander stadt, de ses ghezworen Ghulden, ende de ghene die om merckelijcke groote redenen van mijnen voors. Heeren den Gouverneur ende Magistraet wettighe brieven ende bescheedt van vrydom hebben sullen. Ende alsmen zoo verre comen sal, datmen vanden krijchsvolcke ontslaeghen sal zijn, ende s'daechs oock waken sal moeten, a*(l)*sdan salmen hier inne dispenseren mogen metten persoonen diemen nae recht ende redenen bevinden sal te behooren.

III.

Item dat alle oude, bedaechde, impotente persoonen, oft oock anderssins inhabile totter wacht, ende alle weduwen die de macht hebben, sullen eene wekelijcke redelijcke contributie gheven, ter discretien vanden Hooftmans, Wyckmeesters ende Commissarisen hier toe geordineert, tot behulp, ende om eensdeels te vervallen de oncosten die nootsakelijcken hier op loopen moeten.

IIII.

Tot welcken ontfanck sullen gecommitteert worden bequaeme ende gequalificeerde persoonen wt der gemeynte, de welcke die penninghen hieraf procederende wtreycken ende leveren sullen in handen vanden genen by mijnen Heeren daer toe te committeren, die daer af sullen goede rekeninghe doen t'allen tijden als haer sulcx by mijne voors. Heeren geordineert zijn sal.

V.

Ende sullen voortaen egheene persoonen van wat staet oft qualiteyt zy sijn, verhuysen mogen vanden eenen wyck inden anderen, sonder bescheedt te brenghen datse behoorlijcken afgescheyden zijn vanden Wyckmeester ende Honderste man daer onder zy gewoont hebben. Welck bescheedt zy schuldich zijn sullen terstont te verthoonen aenden Wyckmeester ende Honderste man daer zy onder gaen woonen, op de pene van vier keysers gulden.

VI.

Voorts niemant en sal eenighe vremde persoonen van buyten comende, noch oock eenige slaepers oft andere die maer camers en bewoonen, in zijnen huyse mogen aenveerden, ten zij hy die selve eerst in persoon verthoont hebbe aenden Wyckmeester ende Honderste man vanden quartiere, opde pene van twee keysers gulden.

VII.

Ende tot beteren onderhoudt van desen twee wichtigen puncten, en sal egeen Honderste man iemanden in syn quartier mogen accepteren noch admitteren, dan in sulcker vueghen als boven, opde pene van dry keysers gulden te verbeuren, tot proffyte vanden Honderste man oft Officier vander wacht, die hem van dies wegen sal hebben gecalengiert.

VIII.

Item dat alle de ghene die hun van hier binnen absenteren in fraude vander wacht, t'zij om de contributie van dier, oft om de generaele lasten vander stadt t'onvlieden, ende nochtans alhier huysen, cameren ende meubele goeden zijn houdende, sullen niet tegenstaende haer absentie, schuldich zijn te ghelden ende te betaelen alsulcke contributie als hen geordineert sijn sal, gemerckt die borgers, haere nabueren hier blyvende, ende die wacht versorgende, oock mede waken tot bewaeringhe ende verzekerheyt der goederen vanden absenten.

IX.

Item dat egheen Honderste man wt der stadt en zal moghen trecken sonder de wete ende consent van zijnen Wyckmeester, ende sonder behoorlycke ordre aen eenen van sijnen Thiendemannen gegheven te hebben van sijne wacht, ende anders sijn bevel betreffende, opt verbeuren van ses keysers gulden.

X.

Desgelycx en sal oock gheen Thiende man noch suppost, t'zij Schipper, Vischer, Bootsghesel oft iemant anders, wt der stadt mogen reysen oft vaeren, ende alsoo vander wacht blyven, sonder consent van synen Honderste man, oft dies wettighen ghesubstitueerden, opde pene van twintich stuyvers voor elcke wacht die zy sullen versuymen ende absent blyven.

XI.

Ende soo wie met consent van sijnen Honderste man vertreckt, sal t'elcker wacht contribueren ses stuyvers, oft alsoo veel als hy met hem sal konnen overcommen, tot salaris van eenen anderen bequaemen persoon die de wacht voor hem versorghen mach in sijnen afwesen.

XII.

Maer in dien iemant op sijn te kennen gheven orlof creghe van sijnen Honderste man om wt der stadt te reysen ende daer boven noch binnen bleve, ende niet ter wacht en quaeme op zijn behoorte, die selve sal voor sijn bedriechlyck ende onwaerachtich aengheven, allen anderen ten exempel, dertich stuyvers voor elcke wacht betaelen.

XIII.

Item soo wie sieck is, sal billich vander wacht ende ronden ontslaeghen zijn, des soo sal de kennisse van sijnre sieckten int segghen van sijnen Honderste man ende Officieren staen.

Maer indien hem iemant sieck maeckte, om niet te waecken, ende nochtans niet sieck en waer, die sal t'elcker reysen dertich stuyvers verbeuren, oock ter discretien ende segghen vanden Honderste man als boven.

XIIII.

Item dat alle Supposten ende oock alle Thiende mannen by haeren Honderste man, ende alle Honderste mannen by haeren Wyckmeesters tot eenigher uren ontboden sijnde, ende niet comparerende sonder wettighe oorsaecke van excuse, sullen verbeuren t'elcker reysen dertich stuyvers. Authorizerende mits desen alle Wyckmeesters, haere Honderste mannen, ende alle Honderste mannen met advyse van haeren Wyckmeesters, haere Thiende lieden ende andere Officieren af te mogen setten, ende andere bequaeme persoonen in haer plaetse te kiesen soot hun goetduncken zal.

XV.

Item dat een iegelijck vander wacht zijnde, sijnen Honder-sten- ende Thiende man, oft haere gesubstitueerde hoofden vander wacht gehoorsaem zijn sal, ende gaen sonder eenighe weygeringhe oft teghen segghen, in sulcken glidt, op sulken schildtwacht ende ronde, ende t'sulcker uren ende plaetsen als hem bevolen zijn sal, opt verbeuren van dry keysers gulden elcke reyse, ende noch arbitralijcken gestraft te worden naer gelegentheyt vander saecken. Ende indien iemanden dochte dat hem van sijnen voors. Officieren onghelyck gheschiede, sal dies niet te min obedieren, ende daer nae sijne wettighe clachten moghen doen voorden Commissarisen vander wacht, de welcke hem in recht hooren, ende alle behoorlijck contentement gheven sullen. Maer indien oock iemant opiniatreren, ende hertneckich blyven wilde in sijne pretentien, sonder hem te willen submitteren oft obedieren, die sal *ipso facto*, boven d'amende voors., sijne actie verliesen, al waert dat hy schoon goet recht hadde.

XVI.

Item soo wie by sijnen Honderste man oft Thiende man int waeckhuys drymael geroepen zijnde, niet en antwoort, oft

te voorschijn en compt, die sal verbeuren vyff stuyvers, tot proffijt vande wacht, ende des niet te min gehouden zijn alsulcke ronde oft schiltwacht te doen als hem bevolen zijn sal.

XVII.

Item dat binnen een ure naer t'verlaeten vande poortclocke t'savonts, eenieghelyck vander wacht zijnde, op sijn gesette plaetse met sijnen behoorlijcken wapenen wesen sal, opt verbeuren van thien stuyvers, de Honderste- ende Thiende lieden op tweemael soo veel.

XVIII.

Item dat niemant aftrecken noch sijne wacht verlaeten en sal tot smorghens ontrent der sonnen opganck, op gelycke pene als boven.

XIX.

Item dat eeniegelijck opde wacht wesende sijn lanck- oft hals geweer buyten het waeckhuys setten sal, opt verbeuren van dry stuyvers. Verbiedende tot dien eynde dat niemant eens anders geweer, mantel oft cleedt, opde wacht zijnde, verberghen, gebruycken, oft versetten sal mogen van d'een plaetse in d'andere, het sij in spele, schimp oft anderssins : noch oock malcanderen inde selve wapenen oft cleederen eenighe schade doen, opde verbeurte van thien stuyvers, ende daer en boven de schade op te rechten ter discretien vanden Officieren.

XX.

Item dat alle Honderste- ende Thiende lieden, de wacht hebbende, terstont nae dat haer volck opgecomen sal sijn, de schiltwachten wtstellen, ende continuelycken buyten den wachthuysen houden sullen in sulcken getale, ende ter plaetsen als hun byden Wachtmeester oft sijne Gecommitteerde bevolen sijn sal, opt verbeuren van twintich stuyvers voor elcke schildtwacht die niet wt en staet, ende thien stuyvers voor de ghene

die, al staense buyten, nochtans niet op haere behoorlijcke ende geordineerde plaetse en staen. Reserverende den Honderste man oft de Thiende man het verhael van dien op haer ongehoorsaeme supposten.

XXI.

Item dat eeniegelijck totter schildtwacht geroepen sijnde, die selve in eyghene persoon, ende met sijne behoorlijcke wapenen houden sal, opt verbeuren van thien stuyvers.

XXII.

Item dat op gelijcke pene de schiltwachten sullen gehouden sijn aen te spreken ende onder ooghen te sien die ghaen oft comen over straeten, ende niemant met gheweer laeten passeren, maer die selve te houden staende, ende haeren Honderste man oft Thiende man te roepen, de welcke hem voorts hier in sal weten te reguleren naer de statuten ende ordinantien vande wachte.

XXIII.

Ende oft tot eenighen tijde gebeurde, datter eenighe persoonen opde ronde quaemen oft passeren wilden metter losen, daermen nochtans met recht af twyffelen soude mogen, oft zy de lose behooren te hebben oft niet : salmen deselve int waeckhuys stellen, ende terstont eenen vander wacht opt Stadthuys senden, om sulcx aen te gheven den Wachtmeester, den Commissaris vander wacht, oft den Deken vander Gulden, de wacht aldaer hebbende, dewelcke van stonden aen derwaerts gaen, ende alsulcken persoon oft persoonen pertinentelijcken ondervraeghen ende examineren sullen, om te weten wie zy sijn, ende waer zy aen de lose comen.

XIIII.

Ende om te beter te hooren watter inde stadt oft int quart*(i)*er gheschieden mochte, sullen alle schildtwachten hen stille dragen, sonder singhen oft gerucht te maken : opt verbeuren van thien

stuyvers. Verbiedende daerom allen persoonen vande selve wacht oft anderen wie zij zijn, by de schildtwachten te comen couten, clappen oft eenige communicatie te houden, op gelijcke pene van thien stuyvers.

XXV.

Item dat egheene schildtwacht heymelyck afgaen noch die schildtwacht verlaeten en sal, tot dat een ander in sijne plaetse gecomen zij : opt verbeuren van dry gulden, ende noch daer boven arbitralijcken ghestraft te worden, ende int gevanckenisse te legghen ter discretien vanden Commissarisen ende hoofden vander wacht, indien sulcx bevonden worde wt malitie ende quader meyninghe gheschiet te zijn.

XXVI.

Item soo wie opde schildtwacht slaept, oft sijn gheweer verlaet, alsoo datmen hem t'selve sonder sijnen wete kan afnemen, sal verbeuren twintich stuyvers voor sijn gheweer, sonder aen te sien de weerde van dien, ende dry keysers guldens voor amende. Ende insolvent zijnde, sal daer voor soo langh inde Backers-toren ligghen als hem byden Commissarisen vander wacht geordineert sal zijn.

XXVII.

Item dat alle Thiende lieden ten lancxten t'allen uren onbegrepen die schildtwachten versetten ende veranderen sullen, opt verbeuren van vijf stuyvers, ten proffijte vanden ghenen die zij boven haeren behoorlijcken tijt op de schildtwacht souden gelaeten hebben sonder hun te verlossen, dies versocht ende geadverteert zijnde.

XXVIII.

Item dat op de wacht ende nachtronde niemant anders dan de Honderste- ende Thiende lieden, oft haer wettelijck Gesubstitueerde Hooffden vander wacht de lose en sal moghen hebben, om die te eyschen ende af te nemen den ghenen die

opde ronde gaen, opt verbeuren van dry keysers gulden, teghen eenen iegelijcken hier in excederende. Ende indien dat iemant de lose verghet, die sal in gelijcke amende vallen.

XXIX.

Item ingevalle dat iemant eenen anderen de lose afeyscht sonder deselve te hebben, sal verbeuren dry ghulden voor amende. Ende indien sulcx wt malitie geschiede, sal hy daer en boven noch arbitralijcken gecorrigeert worden naer wteyschen der saecken.

XXX.

Item dat in allen wachthuysen ten minsten de helft vander wacht sal wacker blyven, op de pene van dry stuyvers by elcken persoon te verbeuren die slapende sal bevonden worden behoorende wacker te blyven. Ende t'allen tijde als die schildtwacht roept om sijnen Hondersten- oft Thienden man, sullen die persoonen die de afgaende schildtwachten verlossen moeten, terstont met haren gheweer veerdich zijn, ende metten Bevelhebber wtcomen, op ghelijcke pene als boven.

XXXI.

Item dat niemant en sal droncken opde wacht comen, noch opde wacht zijnde hem droncken drincken, op de pene van twee keysers gulden. Die Honderste- ende Thiende mannen opt dobbel van dien.

XXXII.

Item dat egheene herberghiers en sullen iemanden vander wacht in haeren huysen oft kelders ontfanghen mogen noch houden sittende, noch oock eenigen wijn oft bier voor hun inden wachthuysen tappen, naer de waeck-clocke verlaeten zijn sal, op de pene van twintich stuyvers elcke reyse byden herbergier te verbeuren, ende oock soo veel by eeneniegelycken vander wacht hier in hem te buyten gaende.

XXXIII.

Item dat soo wie vander wacht wesende, enighe twist, oft querele aenvanght teghen eenen anderen vander wacht, oft den selven by valt, ende met hem houdt, sal verbeuren een pont groot. Ende in dien t'selve geschiede tegen de bevelhebbers, sal hy verbeuren het dobbel, ende noch ghestraft worden naer wteyschen der saecken.

XXXIIII.

Item dat niemant binnen deser stadt, hij zy vander wacht oft niet, s'avonts nae dat de wacht beset zijn sal, tot s'morgens toe datse wederom opgeslagen zy, eenige bussen oft roeren sal mogen afschieten, op de pene van dry keysers gulden.

XXXV.

Item dat niemant van wat state oft qualiteyt hy zy, niet vander wacht wesende, by avont oft by nachte eenige waepenen achter straete sal moghen dragen anders dan rappier ende poingnaert, die sulcx vermogen ende gequalificeert zijn by dage te dragen, opt verbeuren vande voors. wapenen, ende noch dry gulden daer en boven tot proffijte vander wacht die het arrest oft exploict hier aff wettelijcken sullen gedaen hebben.

XXXVI.

Desgelijcx dat niemant by avont achter straten en sal moghen droncken loopen, danssen, singhen oft gerucht maken, op gelijcke pene van dry gulden ende arbitrale correctie.

XXXVII.

Item dat nae de waecklocke verlaeten, niemant meer achter straten en sal mogen gaen sonder licht oft lose te hebben, opt verbeuren van thien stuyvers van elcken persoon, tot proffijte vander wacht diese hier in begrepen ende ghecalengiert sullen hebben. Ende indien iemant hem trotsich oft onbehoorlijck

hier in draecht, de wacht resisteert, injurieert, oft schamper woorden gheeft, die sal men int waeckhuys stellen ende bewaren, tot dat de Wachtmeester, oft andere totte generale ronde geordineert zijnde, daer comen, de sake verstaen, ende behoorlijcke ordre daer in stellen moghen.

XXXVIII.

Item dat opder wacht niemant en sal moghen ander spel met teerlinghen spelen dan verkeeren oft ticketacken, opt verbeuren van twintich stuyvers, tot proffijt vander wacht. Ende datter oock niemant en sal moghen op credijt spelen, noch op eene wacht meer verspelen dan twee ghulden eens, opt verbeuren van noch eenen gulden tegen den verlieser, ende tegen den winner van alle t'gene dat hy boven de twee gulden ghewonnen sal hebben, oock alles tot proffijte vander wacht.

XXXIX.

Item dat niemant opde wacht vloecken, sweren noch oneerbaere schandaleuse woorden profereren en sal, opt verbeuren van dry stuyvers t'elcker reysen als sulcx soude moghen ghebeuren, tot proffijte vanden ghenen die hem van sulcx sal ghecalengiert hebben.

XL.

Item dat alle de ghene die opde generaele ronden ghaen, het zy Guldebroeders oft andere daertoe geordineert, sullen vryelijck sonder iemants teghensegghen over al mogen calengieren ende reprehenderen die fauten die zy int ommeghaen bevinden sullen, op pene dat eeniegelijck vande wedersprekers gestraft sal worden ter discretien vanden Commissarisen, Hoofden ende Officieren vander wacht.

XLI.

Item dat alle Honderste mannen byden Wachtmeester gheboden sijnde ter wacht te comen, sullen sonder eenighe excuse

oft weygeringe te maecken, tot sulcker uren ende plaetsen op trecken als hun belast zijn sal, 't zij met den gheheelen hoop, oft alleen met sommighe rotten oft ghetaele van supposten, soo de voors. Wachtmeester naer gelegentheyt der tijt ende voorvallende oorsaecken bevinden sal van noode te sijn, opt verbeuren van ses gulden.

XLII.

Desghelijcx sullen oock alle Thiende mannen die de ordinarise wachten binnen haeren quartieren sijn houdende, alsulcken nombre van supposten, t'sy van eenen oft van meer rotten ter wacht doen comen als hun belast sal sijn, opde pene datmen op hunlieden verhaelen sal de breucken vanden absenten, waeraf zy haer regres hebben sullen opde ongehoorsaeme.

XLIII.

Daer toe wordt elcken Thiende man de nacht ronde gehadt hebbende noch belast den naevolgenden Thiende man den sleutel vant ronthuys te leveren, ende voor den middage den selven de wete te doen van sijnder naestvolgender ronde, opde pene van thien stuyvers tot proffijt vander volgender wacht.

XLIIII.

Item dat alle Thiende lieden sullen schuldich sijn haeren Honderste man aen te gheven s'morghens als zy vander wacht comen, alle breucken die snachts op haere wacht gevallen sijn, opde pene van de selve op hen te verhaelen, indien sijse verswyghen oft niet aen en brenghen. Ende de Honderste lieden sullen voorts ghehouden zijn op gelijcke pene die voors. breucken schriftelijck by den schrijver vanden quartier over te leveren inde audiencie camer smorghens voor den neghen uren, om de defaillanten byden Provost te doen citeren voor den Commissarisen vander wacht, de welcke daer af ordeelen sullen, ende naer recht ende reden executie doen doen.

XLV.

Ende en sal gheen Honderste noch Thiende man met sijnen Supposten mogen composeren, noch accorderen van eenighe

gevallene breucken op sijne wacht, dan alleen vanden ghenen die tot sijnen ende sijnre wacht proffijte verclaert zijn sullen : maer sal de kennisse van allen anderen toebehooren alleen den Commissarisen ende Officieren vander wacht, opde pene van het dobbel selve te moeten daeraf betalen, ende d'executie daeraf den Provost generael ende sijnen substituten, de welcke sullen ghehouden zijn *ex debito officii* d'eerste sommatie oft dagemente te doen : maer sullen voorts van allen anderen daer nae van noot zijnde, twee stuyvers mogen nemen vanden onwillighen oft niet betaelende persoonen, boven de amenden daer in zy ghecondamneert sullen zijn. En sal oock niemant deselve executeurs beletten noch verhinderen int executeren van tghene byden Commissarisen sal geordineert zijn, maer hun alle hulp ende assistentie doen dies versocht zijnde, op gelijcke pene als daer voor d'executie ghedaen wordt.

XLVI.

Item indien iemant onghehoorsaem oft wederspannich viel int betalen van tghene daer in hy wettelijcken ghecondamneert is, sal ten tweeden dagemente noch twelf stuyvers daer toe betalen, ende daer en boven noch hertneckich blijvende, sal de Provost tot straf van sulcke contumatie, den selven inde ghevanckenisse mogen setten, jae te water ende te broode nae geleghentheyt vander saecken. Wel verstaende nochtans dat de Provost gheenen borgher van goeden naeme ende faeme, wt sijne eygene authoriteyt, noch om eenige cleyne amenden oft lichte saecken, sonder voorghaende behoorlijck consent vander Overheyt, in strickter ghevanckenisse en sal mogen stellen, maer alle sijne exploicten ende apprehensien doen met goeden fondamente, ende met alle discretie ende modestie, op de pene van selve ghestraft te worden contrarie doende. Inghevalle oock eenighe apprehensie gheschiede om saecken Crime smaeckende, sal de Provost ghehouden zijn den ghevanghenen met behoorlijcke informatie binnen den derden daghe in handen vanden Schouteth alhier te leveren.

XLVII.

Ende soo veel aengaet den ontfanck ende distributie vanden breucken op deser wacht vallende, ende niet particulierlijck

aende Officieren oft Supposten vander wacht gheapplicqueert zijnde, sal de Greffier vander Audientien de selve ontfanghen, opschrijven, ende goede rekeninghe daer aff doen t'allen tijden, ende voor alsulcke persoonen als hem by mijnen voors. Heeren den Gouverneur ende Magistraet geordineert ende bevolen zijn sal. De welcke de selve converteren, distribueren ende employeren sullen, alsoo sij nae haerder discretien ende voorvallenden nootdruft bevonden sullen te behooren.

XLVIII.

Item in tijde van eenighe alarme, sal eenieghelijck Suppost ter wacht verordineert zijnde, hem terstont met sijne behoorlijcke wapenen laten vinden ten huyse van sijnen Thiende man, om met hem te ghaen by sijnen Honderste man, de welcke het quartier terstont besetten ende bewaren sal, sonder voorder te trecken, tot dat hem sulcx geordineert zij vanden ghenen die over de wacht te ghebieden hebben. Bevelende wel expresselijck allen den ghenen die niet in dienste vander stadt, noch in eenighe vanden ses ghesworen Gulden noch onder de Borgherlijcke wachte gheinrolleert ende opgheschreven en sijn, hun binnen haren huysen te houden, ende bereedt te zijn haer doren te openen ten eersten cloppe oft versueck vanden Wijckmeesters, Officieren vander wacht, oft anderen daer toe gheauthoriseert. Ende indien het alarme by nachte gheschiede, soo sullen alle Borgers int generael ende sonder iemant te excepteren, schuldich zijn terstont naer datse daer af geadverteert sijn sullen, bernende vierpannen, fackelen, oft lanternen met bernenden lichte daer in voor haeren huysen wt te hanghen, op de pene van vier keysers gulden.

XLIX.

Item indien datter erghens inder stadt brandt quaeme (daert God voor behoeden wil) sal hem eeniegelijck vuegen ende reguleren achtervolghende die loflijcke ordinantien ende statuten deser stadt, op de pene van oudts hier toe staende.

Ende sullen de Supposten vander wacht, van het quartier daer den brandt sal moghen wesen, eenieghelijck met sijn gheweer de straten totten brandt leydende vry ende veylich helpen houden voor den ghenen die ter assistentien comen,

ende vryen af- ende toeghanck daer toe laten allen den ghenen die van oudts daer toe geordineert zijn.

L.

Eyndelijcken, ende tot besluyt van desen, sal eeniegelijck Borgher ende Ingheseten deser stadt ghehouden sijn, indien hy yet hoort dat de alghemeyne Catholische Apostolische Roomsche religie, onsen genadichsten Heere den Coninck, oft deser Stadt ende gemeyne lants welvaert teghen ginge, dat selve van stonden aen te verclaren ende aen te gheven aen myne voors. Heeren den Gouverneur ende Magistraet vander stadt, ende nae haeren besten vermogen helpen verhoeden, voorcomen, ende afwenden, op haeren eedt ende behoorlijcke schuldighe ghetrouwicheyt die sy gesworen hebben.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 737.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick de Granvelle-Perrenot, Riddere, Baenerheer van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heeren s'Conincks, als Gouverneur Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XIX Novembris M.D.LXXXVI.

Alsoo de Heer ende de stadt volcomentlijcken zijn gheinformeert, dat diversche persoonen hen generende met wijnen te vercoopen, subtyle middelen ende schadelijcke vonden weten te inventeren, om de Accysen ende Imposten vanden wijnen der stadt te defrauderen, ende besundere int af-schryven vanden wijnen, diemen buyten deser stadt doet transporteren, doende deselve wt schrijven, ende secretelijcken wederom deur een andere poorte innecomen : ende om daerinne te versien soo vele het doenlijcken is :

Soo eest datmen kundicht ende laet weten van weghen als

boven, eenenyegelijcken, datmen voort aen opt comptoor vanden wijnen deser stadt egheene wijnen en sal houden voor volcomentlijcken afgeschreven, noch den vercoopers vanden wijnen op de registers ende comptoor vande Wijn-accyse deser stadt daer af en sal ontlasten ofte dechargeren, dan eerst naer dien, dat de ghene die alsulcke wijnen op de comptooren heeft laeten opschrijven, om afgheschreven te worden, deselve sal hebben ghebrocht volcomen ende wettelijcke attestatie vande steden oft dorpen, daerse ghesonden souden moghen wesen, dat alsulcken wijnen aldaer zijn ghebrocht ende ghearriveert, ende soo verre alsulcke wijnen werden ghesonden naer den legher, oft op eenighe foorten, sullen daer af moeten brenghen attestatie vanden Capiteynen daer onder die ghelevert zijn, ende deselve attestatien leveren op het comptoor vande Wijn-accyse deser stadt, ende niet eer en sal den afgheschreven wijn worden ghehouden voor volcomentlijcken afgheschreven.

H. de Moy.

(Gedrukt plakkaatboek 1542-99.)

N° 738.

Gheboden ende wtgheroepen by Heer Frederick de Granvelle-Perrenot, Riddere, Baenerheer van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heeren s'Conincks, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den XXVI Novembris M.D.LXXXVI.

Alsoomen bevonden heeft, dat eenighe quaetwillige nu onlancx heur hebben vervoordert den brant te steken binnen de huysen ghestaen binnen het clooster vande Minnebroeders deser stadt, hebbende daertoe ghebruyckt mutsaerden, stroo ende andere ghereetschappen van brande, ende oock soo vele ghedaen dat het vier daeraff is ontsteken gheweest, dwelck is voorts miraculeuselijcken duer Gods gratie wt ghegaen, sonder voorder schade te doen; ende ghemerckt tselve is een feyt van brantstichtinghe op gheestelijcke plaetse, dwelck soo wel

naer de geschreven, als politicque rechten grootelijcken behoort ghestraft te worden; ende wantmen den autheur ofte complicen vanden selven brande tot noch toe niet en heeft cunnen geweten, noch becommen, Soo eest datmen gebiedt van wegen als boven, wel scherpelijcken, dat alle de ghene die vanden selven feyte weten te spreken, ofte yemanden weten die hem daer mede heeft ghemoeyt ghehadt, raedt daer toe heeft ghegheven, oft consente daer toe ghedraghen, dat deselve sullen sculdich wesen tselve terstont aen te brenghen aen mijn Heere den Schouteth deser stadt, op pene van ghehouden ende ghestraft te worden als mede handtdadich gheweest hebbende vanden selven delicte. Ende soo verre iemant can eenighe vande handtdadighe aenghebrenghen, sulcx dat sy in handen comen vande justitie, sullen van stadts weghen beschoncken worden met drij hondert guldenen eens. Ende al hadde daer yemant mede handtdadich gheweest, ende eenighe van syne complice coste aen ghebrenghen, sulcx dat sy in handen vande justitie quamen, sal daer duere ghenieten remissie van sijn delicte, ende boven dien noch hebben IIc guldens eens.

H. de Moy.

(*Gedrukt plakkaatboek* 1542-99.)

N° 139.

Geboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick de Granvelle-Perrenot, Riddere, Baenerheere van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heeren s'Conincx, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marckgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opden IXn Decembris ... (sic).

Alsoo de Heer ende de stadt volcommelyck geinformeert syn dat diversche persoonen hen vervoorderen, buyten deser stadt, boomen ende ander hout, hen niet toebehoorende, aff te houwen, huysen, schueren, stallen, gelinten ende andere, tsy vervalle oft noch staende, af te breken ende binnen deser stadt te brengen, al tot grooten achterdeel, schade ende interest vanden

propretaris vande selve goeden, Soo eest datmen, van wegen als voore, wel scherpelyck gebiedt dat hem niemant en vervoordere eenige boomen, hem niet toebehoorende, oft ander hout, aff te houwen, oft tselve hout tot spaenderen te houwen, ende alsoo in sacken binnen te brengen, andere lieden huysen, schueren, stallen, gelinthen aff te breken oft eenige materialen opden gront liggende, wech te nemen, oft oick eenige heggen oft hagen aff te houwen ende binnen deser stadt te brengen oft doen brengen, oft oick daer te vercoopen. Ende dit al opde pene van daeraff gestraft te worden als dieven. Ordonnerende den Commissarisen ende borgers die de wacht aenden poorten deser stadt syn hebbende, geene sulcke goeden te laeten binnen brengen ten ware de proprietaris selver syn goedt ware amoverende ende binnen brengende. Verbiedende oick wel expresselyck dat niemant hem en vervoordere eenige alsulcke gestolen goeden te coopen, opde pene van daeraf arbitralyck gecorrigeert ende gestraft te worden.

(Gebodboeck, vol. D, fol. 493 *v/o.)*

N° 740.

Gheboden ende wtgeroepen by Heer Frederick de Granvelle-Perrenot, Riddere, Baenerheer van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heere s'Conincks, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, op den X Decembris M.D.LXXXVI.

Al eest soo datmen tot diversche reysen heeft gheordonneert dat de buyten lieden die heur graen alhier ter merckt zijn brenghende, souden schuldich ende ghehouden wesen het selve graen met heure waghens, kerren ende peerden recht aen naer de Brabantsche Coren-merckt te vueren, oft soo verre het te laet waere om noch dyen avondt tselve te moghen vercoopen, als dan met waghens ende peerden naer den Tapitsier-pandt tselve te vueren, sonder het selve graen metten voors. kerren, peerden ofte waghens elders anders te moghen vueren oft leveren, tzy aen eenighe Borgeren, Weerden oft andere Coop-lieden.

Ende datmen bevindt, dat contrarie van dyen noch daghelijcks wordt ghepractiseert onder diversche excusatien; ende om tselve te beletten, ende te beter te moghen eviteren allen frauden ende bedrogen dyer inne souden moghen ghecommitteert worden. Soo eest datmen ghebiedt, van weghen als boven, dat niemandt wye dat hy zy, eenich graen alhier te lande inbrenghende met kerren, peerden ofte wagens, tselve en sal moghen elders anders vueren oft doen vueren, draghen oft doen draghen, dan naer de Brabantsche Coren-merct, oft inden Tapitsiers pandt. Op de pene naer beschreven. Verbiedende insghelijcks allen Borgeren, Herbergieren, Tavernieren, Weerden oft andere Coop-lieden, eenighe waghens, kerren oft peerden met graen gheladen, oft oock het graen alleene te logeren. Op de verbeurte van vyfentwintich guldens eens, te bekeeren in dryen, d'een deel den Heer, d'ander der stadt, ende t'derde die d'exploict daer af doen sal.

H. DE MOY.

(Gedrukt plakkaatboek 1542-99.)

N° 741.

Gheboden ende vuytgeroepen by Heer Frederick de Granvelle-Perrenot, Riddere, Baenerheere van Ronse, Heer van Champaigney ende Hooft vander Financien ons Genadichs Heeren sConincx, als Gouverneur, Hooft ende Capiteyn der stadt, Marcgraefschap ende Quartier van Antwerpen, ende by Schouteth, Borgermeesteren, Schepenen ende Raedt der selver stadt, opten Xn Decembris XVc LXXXVI.

Alsoo de Heeren ende de stadt te vollen geinformeert syn dat de ghene die hen gheneren met sout te vercoopen, het selve grootelycks syn opstekende ende meer vercoopende dan sy voor den vorst gedaen hebben, nietyegenstaende sy vanden selven soute genoechsaem geprovideert syn geweest, ende geenen voorderen cost daeraff en hebben gehadt, tot grooten ongerieve ende last vande goede gemeynte, dwelck in een wel gepoliceerde stadt niet en behoort toegelaten te worden, waeromme, Soo eest datmen, van wegen als boven, ordonneert ende gebiedt

wel scherpelycken dat alle de ghene, die hen met sout te vercoopen, syn generende, sullen schuldich en gehouden wesen het sout, tegenwöirdelycken ende geduerende desen vorst, niet hooger te moghen vercoopen dan sy over de dry weken gedaen hebben, ende daerenboven sullen gehouden syn allen het sout, dwelck sy in heuren bewinde syn hebbende, der gemeynten vuyt te meten, metter cleynder maten, ten pryse als boven, sonder tselve te mogen versteken oft weygeringe daeraff doen, alles, soo wel deen als dandere, opde pene van vyfentwintich Carolusguldens, te bekeeren in dryen, deen deel den Heere, dander der stadt ende tderde den aenbrenger oft die d'exploict daeraff doen sal.

(*Gebodboeck*, *vol. D*, *fol.* 493.)

2. De Oostendsche Maatschappij

In de stedelijke Archieven van Antwerpen berusten een aantal stukken, betrekkelijk de Algemeene Maatschappij, *eertijds in de Oostenrijksche Nederlanden gesticht, ter* bevordering van de handels-*betrekkingen* en de scheepvaart met Indië. *Die vennootschap meer onder de benaming van* Oostendsche Maatschappij *bekend, werd, zoo als men weet, door keizerlijk, op* 19 *December* 1722 *uitgevaardigd octrooi van Karel VI tot stand gebracht. Gevormd voor eenen termijn van* dertig jaren, *ontwikkelde zij zich dermate, gedurende de eerste jaren van haar bestaan, dat zij weldra de afgunst van Engeland en der Vereenigde-Provinciën der Nederlanden opwekte en gedurig met het gewaand recht dezer mogendheden te kampen had.*

Hare eerste bestuurders, door keizerlijk besluit van 23 *Januari* 1723 *tot dit ambt geroepen, waren: Jacomo de Pret, Jacomo Malcampo, Lodewijk Frans de Coninck, Paulus Kempe, Pieter Proli, Jacob Baut en Thomas Ray. Kort na hunne aanstelling legden deze den geverg-*

2. La Compagnie d'Ostende.

Les Archives de la ville d'Anvers renferment un grand nombre de documents, concernant la Compagnie Générale, *établie autrefois dans les Pays-Bas Autrichiens,* pour le commerce et la navigation aux Indes. *Cette association, vulgairement connue sous le nom de* Compagnie d'Ostende, *fut fondée, on le sait, par lettres patentes d'octroi de l'Empereur Charles VI, en date du* 19 *Décembre* 1722. *Créée pour un terme de* trente ans, *elle prit, pendant les premières années de son existence, un développement tel qu'elle excita bientôt la jalousie de l'Angleterre ainsi que de la République des Provinces-Unies des Pays-Bas, et qu'elle eut constamment à lutter contre de prétendus droits des ces puissances.*

Les premiers directeurs de la Compagnie, nommés par décret impérial du 23 *Janvier* 1723, *furent Jacomo de Pret, Jacomo Malcampo, Louis François de Coninck, Paul Kempe, Pierre Proli, Jacques Baut et Thomas Ray. Peu de temps après, ils prêtèrent serment, sui-*

den eed af, volgens het ter Stads-archieven bewaarde en verder in dit boek nagedrukte formulier.

Naar luid van art. 21 *der opene brieven van octrooi, moest de inschrijving, tot vorming van het maatschappelijk kapitaal, te Antwerpen, in handen van de bestuurders worden geopend. Zulks gebeurde dan ook op* 11 *Augusti* 1723, *ter Beurs, en onder het luiden der groote klok, nadat voorafgaandelijk eene Mis ter eere van den H. Geest in de Hoofdkerk was gezongen geweest. Hopende dat de nieuwe Maatschappij het middel ging leveren om den Belgischen, in* 1648 *door het Munstertraktaat vernietigden handel op nieuw in wezen te roepen, haastte zich de Antwerpsche bevolking aan de geopende inschrijving deel te nemen, met eenen geestdrift die het vooruitzicht op een spoedig en volkomen welgelukken deed ontstaan. Men verzekert dat in minder dan* 7 *uren tijds alle de aandeelen geplaatst waren.*

Zooals wij hooger zegden, hadden de eerste handelingen der Maatschappij op de Beurs van Antwerpen plaats. Bij besluit van 13 *Mei* 1724 *schonk haar het Magistraat het gebruik der hoogere gaanderij van het gebouw, op voorwaarde van het lokaal te onderhouden en er vier lantaarnen op het plein te stellen, welke 's avonds van licht moesten worden voorzien.*

vant la formule conservée aux Archives de la ville et que nous publions plus loin.

Suivant l'art. 21 *des lettres patentes d'octroi, les souscriptions pour le fonds de la Compagnie devaient se faire à Anvers, entre les mains des directeurs. Aussi, ce fut à la Bourse de cette ville que, le* 11 *Août* 1723, *après la Messe du St Esprit chantée dans la Cathédrale et au son du bourdon, la souscription fut ouverte. La population d'Anvers qui vit dans l'institution de la Compagnie le moyen de relever le commerce Belge, frappé de mort depuis la signature du traité de Munster en* 1648, *s'empressa de prendre les actions qu'on venait d'émettre, avec un enthousiasme du plus brillant augure. On assure qu'en moins de* 7 *heures toutes les actions furent placées.*

Ainsi que nous l'avons vu plus haut, la Compagnie avait fait ses premières opérations à la Bourse d'Anvers. Par décision du 13 *Mai* 1724, *le Magistrat lui céda l'usage de la galerie supérieure de l'édifice, à la condition d'entretenir ce local et d'y placer à la cour quatre lanternes à allumer tous les soirs.*

De Maatschappij die het recht had verkregen verdragen te sluiten met de Indische Souvereinen die geene vijanden van den Keizer waren, verwierf in Bengalen, een kantoor te Banquybazar, op den oosteroever van den Ganges gelegen; volgens verklaring van den Gouverneur Hume was de grond, dien zij er in bezit nam, zeer vruchtbaar in weiden, fruit, granen en vooral in rijst. Verder opende zij eene factorij te Bourompoer, op den westeroever van den noorder Ganges, op 30 mijlen van Banquybazar en 3 van Maxudabad, hoofdstad van Bengalen en verblijfplaats van den Nabab of onderkoning, gelegen.

Bij keizerlijk dekreet van 13 December 1724, waren Alex. Hume en Jan Harrison gelast gemelde factorijen in te richten.

Uit dien hoofde was hun, van staatswege, eene som van 25,000 kronen voorgeschoten, welke de bestuurders der Maatschappij later zouden te kwijten hebben. Bovendien, werd bewuste factorij aan de Maatschappij in vollen eigendom toegekend, met bevel, voor de officieren en soldaten, den bestuurderen, als vertegenwoordigers van den Keizer, te gehoorzamen.

In geval van afstand der factorij " aan eene opvolgende Vereeniging, „ moest der algemeene Maatschap- „ pij, de waarde van het afgestane

La Compagnie qui avait obtenu le droit de conclure des traités avec les Souverains des États des Indes qui n'étaient pas ennemis de l'Empereur, acquit au Bengale un établissement à Banquybazar, sur la rive orientale du Gange, terrain, suivant la déclaration du Gouverneur Hume, très-fertile en paturages, fruits, grains et surtout en riz. Elle créa ensuite une factorerie à Bourompour, sur la rive occidentale du Gange septentrional, à une trentaine de lieues de Banquybazar, et à 3 lieues de Maxudabad, ville capitale du Bengale et la résidence du Nabab ou vice-roi.

Par décret de l'Empereur, en date du 13 Décembre 1724, les Sieurs Alex. Hume et Jean Harrison avaient été chargés de poursuivre la création de ces factoreries.

Il leur avait été fourni de ce chef, par l'État, une somme de 25,000 écus, à rembourser plus tard par les directeurs de la Compagnie, à laquelle ces établissements furent cédés en toute propriété, avec ordre, à tous officiers et soldats, d'obéir aux directeurs comme s'ils représentaient le Souverain.

En cas de cession de la factorerie " à la Compagnie qui succéde- „ rait, il devait être pourvu au „ désintéressement de la Société

„ *en door scheidsmannen geschatte* „ *grondgebied, als vergoeding wor-* „ *den uitbetaald.* „

Bij keizerlijk besluit van den zelfden dag, verwierf de Oostendsche Maatschappij *insgelijks de op de Coromandelsche kust gelegene plaats van Cablon, waarvan de kapitein de la Merveille, krachtens eene van* 1719 *gedagteekende overeenkomst, bezit genomen had, en die door hem onder het bevel van luitenant Pennas was gelaten. Deze afstand gebeurde onder voorwaarden, ten allen deele gelijk aan die welke den hoogergemelden hadden geregeld; slechts werd erbij bepaald dat de bestuurders der Maatschappij aan het Oostenrijksche Staatsbewind eene som van* 12,000 *guldens zouden te goed doen, mitsgaders eene andere van* 5,000 *guldens loopende munt — zijnde deze de prijs welke het inrichten van dit overzeesche handelskantoor had gekost.*

Volgens art. 103 *harer wetten, was de Maatschappij gehouden, als uitdrukking harer erkentenis jegens den Keizer voor het bekomen harer opene brieven van octrooi, hem en elken zijner opvolgers, eenen gekroonden leeuw, het maatschappelijk wapen houdende en* 20 *marken goud wegende, ten geschenke aan te bieden. Voor de eerste maal had die plechtigheid in* 1724 *plaats, wanneer, op* 6 *September diens jaars,*

„ *générale par le paiement de la* „ *valeur de l'établissement* „ *prisé par experts.*

Un décret impérial du même jour céda également à la Compagnie d'Ostende *la place, dite de Cablon, sur la côte de Coromandel, investie par le capitaine de la Merveille, en vertu d'une convention datée de* 1719, *et placée par lui sous le commandement du lieutenant Pennas. Cette cession se fit à des conditions analogues à celles mentionnées dans l'arrêté précédent; seulement, les directeurs de la Compagnie devaient rembourser au Gouvernement Autrichien une somme de* 12,000 *florins, plus une autre de* 5,000, *monnaie courante, que l'établissement de cette factorerie avait coûté.*

Suivant l'art. 103 *de ses statuts, la Compagnie, comme expression de sa reconnaissance à l'Empereur pour l'octroi des lettres patentes qu'elle en avait obtenues, devait présenter, à lui et à chacun de ses successeurs, un lion couronné tenant les armes de la Compagnie, du poids de* 20 *marcs d'or. Cette cérémonie eut lieu, pour la première fois, en* 1724, *et le* 6 *Septembre de cette année, les sieurs*

de heeren Proli en van Kessel de eer hadden Zijner Majesteit, in zijn paleis te Weenen, eenen gouden leeuw, ter zwaarte van niet min dan 35 *pond, te overhandigen. Dit kunststuk was door eenen Antwerpschen drijver vervaardigd geworden.*

Intusschen had de voorspoed der Oostendsche Maatschappij *den wedijver van gelijkslachtige Engelsche en Hollandsche vereenigingen opgewekt. Deze laatste verontrustten haar handelsverkeer door hunne bedreigingen die zij weldra tot daadzaken brachten, en deden de waarde van hare aktiën aanzienlijk dalen.*

De deelhebbers der Maatschappij vroegen alsdan aan 't keizerlijk bestuur : 1° *dat de onrechtvaardige betoogingen der Engelsche Vereenigingen zouden worden te keer gegaan;* 2° *dat de akten van afstand der factorijen van Coromandel en Malabar zouden worden afgeleverd;* 3° *dat er tegen den zeeroof maatregelen zouden worden genomen;* 4° *dat men het voordeel der bestuurders beoogen zou;* 5° *dat men de bescherming des konings van Portugaal in zou roepen over de schepen der Maatschappij die zijne overzeesche bezittingen zouden aandoen; en* 6° *dat de ingang der haven van Oostende uitgediept zou worden.*

Niet lang mocht de Maatschappij de keizerlijke bescherming genieten. Inderdaad, om zich in de gunst

Proli et van Kessel eurent l'honneur de présenter à Sa Majesté, dans son palais à Vienne, un lion d'or pesant 35 *livres et ciselé par un artiste Anversois.*

Des rivalités ayant éclaté entre la Compagnie d'Ostende *et les sociétés similaires de la Grande-Bretagne et de la Hollande, celles-ci inquiétèrent, de leurs menaces d'hostilités bientôt mises à exécution, les opérations de la première et firent déprécier considérablement le cours de ses valeurs.*

Les intéressés de la Compagnie demandèrent alors au gouvernement de l'Empereur : 1° *de poursuivre la répression des menées injustes dont ils étaient l'objet de la part des Compagnies Anglaises;* 2° *de faire dépécher les actes de cession des factoreries de Coromandel et de Malabar;* 3° *de prendre des mesures contre la piraterie;* 4° *de favoriser les directeurs;* 5° *de solliciter la protection du roi de Portugal pour les vaisseaux de la Compagnie faisant escale dans ses possessions transatlantiques; et* 6° *d'approfondir l'entrée du port d'Ostende.*

La protection accordée par l'Empereur à la Compagnie, fut de courte durée. En effet, ce Souverain ne

van Engeland en Holland te stellen, moest Karel VI weldra de Belgische handelsvereeniging slachtofferen.

Beide mogendheden die niet ongeneigd waren de Pragmatische Sanctie *te erkennen, eischten onder anderen, als voorwaarden van hunne daaraan te gevene goedkeuring, de afschaffing van de Oostendsche Maatschappij.*

Op 16 *Maart* 1731, *werd te Weenen, door den Keizer, de vervalverklaring der Indische Maatschappij geteekend. Op* 29 *Juni daarna, richtte Graaf Giulio Visconti, namens het Oostenrijksche Staatsbestuur, aan de bestuurders der Maatschappij eenen brief, waarbij " het geheim comiteit, door Zijne Majesteit tot het behandelen der maatschappelijke zaken ingesteld, aanzocht werd, met* alle mogelijke geheimhouding, *te beraadslagen over de benoeming en den keus van twee personen, belanghebbende bij de vereeniging en tevens voorzichtig, bescheiden en bedreven in dezer handelszaken verricht in Asië zoowel als in Europa; deze lasthebbers moesten met de noodige narichten, naar Weenen gezonden worden, om er Zijne Majesteyt in staat te stellen, met kennis van zake, uitspraak te doen op het verzoekschrift door de heeren bestuurders aan Hare Koninklijke Hoogheid, in den loop der maand Mei ll., overhandigd. "*

tarda pas à sacrifier l'Association Belge, pour se rendre favorables l'Angleterre et la Hollande.

Ces puissances qui étaient disposées à reconnaître la Pragmatique Sanction, *posèrent, entre autres, comme condition de leur acquiescement à cet acte dynastique, la suppression de la Compagnie d'Ostende.*

Le 16 *Mars* 1731, *l'Empereur signa à Vienne le traité de suppression de la Compagnie des Indes. Le* 29 *Juin suivant, le Comte Giulio Visconti, adressa, au nom du Gouvernement Autrichien, aux directeurs de la Compagnie, une lettre " invitant le comité secret établi par ordre de Sa Majesté pour les affaires de la Compagnie, à délibérer, avec* tout le secret possible, *sur la nomination et le choix de deux sujets, intéressés dans la société, qui soient prudens et discrets et bien versés dans les intérêts et le commerce de la Compagnie, tant en Asie qu'en Europe, pour être envoyés à Vienne, avec les instructions nécessaires, afin que Sa Majesté soit en état de résoudre avec connaissance de cause, sur la requête, présentée par messieurs les directeurs, à Son Altesse Royale, au mois de Mai dernier. "*

Waarschijnlijk was het te dier gelegenheid dat den Keizer de beschrijving werd ter hand gesteld, welke in 1730, door den Gouverneur Hume, van de in Bengalen gestichte factorijen werd gemaakt, en die verder volledig medegedeeld zal worden. Zooals het uit den inhoud ervan blijken zal, worden, in dit stuk, den Engelschen en Hollanders erge feiten ten laste gelegd.

Het tractaat van 16 *Maart* 1731, *werd weldra ten uitvoer gebracht. De boedel der Maatschappij werd echter niet gereedelijk vereffend. Den* 15den *Mei* 1736, *na de aandeelhouders te hebben vereenigd, verklaarden de bestuurders " dat zij zich in het openbaar niet konden uitlaten over de redens waarom de vergadering niet was bijeengeroepen geweest op het tijdstip door hare laatste beslissing bepaald, en dat zij overigens wenschten op het stuk geenen uitleg te geven, dan met al de vereischte voorzichtig- en bescheidenheid. „ De vergadering werd aanzocht " daartoe eenige der voornaamste belanghebbende leden der Maatschappij aan te duiden, om, in den namiddag dier zitting, met hen te beraadslagen, en onmiddelijk, op het uitgebrachte verslag, zulke beslissing, als passen zou, te nemen. „*

De keus der vergadering viel op Graaf de la Laing, Theodoor Meulenaer, Jacomo Vernimmen, Jan-Pieter Henssens en Jacomo de Clèves.

Il est probable qu'à cette occasion fut présentée à l'Empereur, la description faite en 1730, *par le Gouverneur Hume, des factoreries établiés au Bengale, document que nous publierons intégralement. Cette pièce, comme on le verra, contient de graves accusations contre les Anglais et les Hollandais.*

Le traité du 16 *Mars* 1731, *sortit bientôt son plein effet. Toutefois la liquidation des biens de la Compagnie ne se fit pas immédiatement; le* 15 *Mai* 1736, *les directeurs, après avoir assemblé les actionnaires, déclarèrent " qu'ils ne pouvaient point rendre publics les motifs de ce que cette assemblée n'avait point été convoquée dans le temps marqué par sa dernière résolution, et qu'ils souhaitaient au surplus de s'expliquer sur la matière, avec toute la discrétion et la prudence convenables. „ L'assemblée était priée " de commettre à cet effet quelques principaux intéressés du corps, pour conférer avec eux, dans l'après-diner de cette séance et pour de suite, sur leur rapport, prendre telle résolution, qu'elle trouvera convenir. „*

L'assemblée fit choix du Comte de la Laing, Théodore Meulenaer, Jacomo Vernimmen, Jean-Pierre Henssens et Jacomo de Clèves. Dans

In de zitting van den 16den der zelfde maand, verklaarde Graaf de la Laing dat het comiteit " had onderzocht en nagegaan alle de stukken betrekking hebbende met de oorzaken en de redens van het vertragen dier vergadering welk het comiteit niet alleen wettig, maar ook noodig had bevonden; dat het bovendien reeds vele handelingen van de bestuurders en de overhoorders der rekeningen had erkend — zijnde deze handelingen voornamenlijk gebeurd bij tusschenkomst van Graaf van Calenberg, en strekkende dezelve ten voordeele der Maatschappij; dat het comiteit het voegzaam oordeelde deze onderhandelingen voort te zetten en daarom de noodige volmacht aan de bestuurders en overhoorders te verleenen. "

Daar de bestuurders gevraagd hadden, dat het comiteit in de vorige zitting benoemd, hun toegevoegd zou worden, bewilligde de vergadering hunnen wensch en stemden de hierboven reeds gemelde leden er in toe dien hun opgedragen last gereedelijk op zich te nemen.

Zes jaren nadien was de likwidatie der Maatschappij nog niet geëindigd. In eenen brief, gedagteekend van 10 Juli 1737, schreef Keizer Karel VI aan onze landvoogdes, de Aartshertogin Maria-Elisabeth : " Ik wil aan Uwe Hoogheid wel zeggen dat, volgens mijne vorige daarover gegevene bevelen, mijn

la séance du 16 du même mois, le Comte de la Laing déclara que le comité " avait examiné et considéré toutes les pièces qui avaient eu pour objet les causes et motifs de retardement de cette assemblée que le comité avait non seulement trouvé légitime mais encore nécessaire; qu'il avait de plus reconnu plusieurs devoirs, déjà faits par les directeurs conjointement avec les auditeurs des comptes et spécialement à l'intervention de monsieur le Comte de Calênberg et qui intéressaient l'avantage de la Compagnie; que ce comité jugeait qu'il convenait que ces mêmes devoirs fussent continués et qu'à cet effet il serait à propos d'autoriser les directeurs et auditeurs. "

Les directeurs ayant demandé qu'il leur fût adjoint le comité nommé dans la séance de la veille, l'assemblée accéda à leur désir, et les membres dont nous avons déjà cité les noms, consentirent à accepter ces arides fonctions.

Six ans plus tard la liquidation de la Compagnie n'était pas encore terminée; dans sa dépêche du 10 Juillet 1737, l'Empereur Charles VI écrivit à notre gouvernante, l'Archiduchesse Marie-Elisabeth : " Je veux bien dire à Votre Altesse, que, suivant mes ordres précédents, émanés à ce sujet, ma volonté royale

koninklijke wensch is dat gemelde Oostendsche Maatschappij, *bij uitvoering van bewust verdrag dd.* 16 *Maart* 1731, ZONDER VERDER VERWIJL, ONTBONDEN EN VERNIETIGD WORDE, *en dat men, bij het sluiten der rekeningen, de gelden tusschen de belanghebbenden verdeele, zonder dat de nog hangende processen er reden kunnen toe geven om de Maatschappij nog te doen voortbestaan tot gemelde rechtsgedingen afgehandeld en uitgewezen zijn, vermits gezegde belanghebbenden, ofschoon onderling niet meer verbonden, altijd naar geliefte iemand zullen kunnen kiezen en machtigen, om hunne eischen te doen gelden en hunne geschillen te slechten. Alzoo zal Uwe Hoogheid spoedig bevelen geven, waar het voegt, opdat het bedoelde afschaffen en uiteendoen van gemelde Maatschappij, zonder tijdverlies, worde ten uitvoer gebracht.* „

Op 8 *Mei* 1738, *zond de Aartshertogin Maria-Elisabeth aan de bestuurders het volgende bericht :* “ *Zijne Keizerlijke en Katholieke Majesteit, acht gevende op den dringenden nood geldelijken onderstand te verleenen aan de bewakers van zijne in het Koningrijk Bengalen en op de kust van Coromandel gelegene factorijen, welke de gewezene keizerlijke-Indische Maatschappij hem had afgestaan, en opdat die bedienden niet van gebrek om zouden komen,*

est que la dite Compagnie d'Ostende, *en exécution du susdit traité du* 16 *Mars* 1731, *soit* DISSOUTE ET ABOLIE SANS PLUS DE DÉLAIS, *et qu'en réglant et finissant les comptes, les deniers soit d'abord partagés et distribués entre les intéressés, sans que les procès pendants, puissent servir de motif, pour faire continuer l'existence de ce Corps, jusques à ce que les dits procès soient vuidés et décidés, puisque nonobstant la séparation des dits intéressés, ils pourront toujours choisir et autoriser des personnes à leur gré pour faire terminer leurs différents et prétentions; ainsi Votre Altesse donnera promptement les ordres, là où il convient, pour que cette abolition et cessation de la dite Compagnie, soit mise en exécution, sans perte de temps.* „

Le 8 *Mai* 1738, *l'Archiduchesse Marie-Elisabeth informa les directeurs que* “ *Sa Majesté Impériale et Catholique, ayant considéré la nécessité indispensable qu'il y a de secourir, au moyen d'une somme d'argent, les gens employés à la garde de ses factoreries et établissements au Royaume de Bengale et sur les côtes de Coromandel, que la ci-devant Compagnie impériale des Indes lui a cédées, pour ne pas les laisser périr, avant qu'Elle n'ait*

alvorens de aangeknoopte onderhandelingen over den verkoop van gemelde factorijen eenen uitslag hebben bekomen, zoo gebieden Wij U, overeenkomstig de koninklijke inzichten van Zijne Majesteit, U daarmede te gelasten, en U, te dien einde, van zulk schip als U goed zal dunken te bedienen, om gemelden beambten de gelden te doen toekomen welke gij noodig zult achten tot hun bestaan, middelerwijl de verkoop der factorijen gesloten worde. „

De laatste bescheede vermeld in het register van de door het Hof aan de bestuurders geschrevene brieven, *is gedagteekend van* 4 *Januari* 1739, *en door de Aartshertogin Maria-Elisabeth onderteekend. Dit schrift heeft betrek op het zenden van drij brieven des Heeren N. Schonamille, algemeen provisioneel bestuurder, namens den Keizer-Koning, van Zijner Majesteits handelskantoren in Oost-Indië. De likwidatie der overschietende goederen der Maatschappij was eventwel in* 1783 *nog niet voltrokken.*

Aldus eindigde deze Vereeniging op welker werkzaamheden de Belgische handel zijne schoonste hoop had gevestigd.

pu conclure la négociation entamée, pour la vente des dites factoreries, Nous vous requérons, en conformité des intentions royales de Sa Majesté, de vous charger de ce soin et de vous servir pour cette fin de tel vaisseau, que vous jugerez convenir, pour envoyer aux dites gens, les deniers, que vous croirez nécessaires, pour les faire subsister jusques à ce que la dite négociation pour la vente des factoreries dont il s'agit puisse être conclue. „

La dernière dépêche, insérée dans le registre des lettres de la Cour à la Direction, *est datée du* 4 *Janvier* 1739 *et signée par l'Archiduchesse Marie-Elisabeth. Elle concerne l'envoi de trois lettres du Sieur N. Schonamille, gouverneur général provisionnel pour l'Empereur et Roi des établissements de Sa Majesté aux Indes Orientales. La liquidation des biens délaissés par la Compagnie n'était cependant pas encore terminée en* 1783.

Ainsi finit cette Association, sur les travaux de laquelle le commerce Belge avait fondé les plus belles espérances.

I.

1722 (19 December). *Opene brieven van octrooi door Zijne Keizerlijke en Katholijke Majesteit verleend, voor dertig jaren, aan de algemeene Maatschappij, gesticht in de Oostenrijksche Nederlanden, in het belang des Handels en der Scheepvaart naar de Indiën.*

1722 (19 Décembre). *Lettres patentes d'octroi, accordées par Sa Majesté Impériale et Catholique, pour le terme de trente années, à la Compagnie générale, établie dans les Pays-Bas Autrichiens, pour le Commerce et la Navigation aux Indes.*

Charles, par la grâce de Dieu, Empereur des Romains, toujours Auguste, Roy de Castille, de Léon, d'Arragon, des deux Siciles, de Jérusalem, d'Hongrie, de Bohème, de Dalmatie, de Croatie, de Navarre, de Grenade, de Tolède, de Valence, de Galice, de Majorque, de Séville, de Sardaigne, de Cordoüe, de Corsique, de Murcie, de Jaën, des Algarbes, d'Algécire, de Gibraltar, des Isles de Canarie, des Indes Orientales et Occidentales, des Isles et Terre ferme, de la Mer Océane; Archiduc d'Autriche; Duc de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, de Luxembourg, de Gueldres, de Milan, de Stirie, de Carinthie, de Carniole, de Wirtemberg, de la Haute et de la Basse Silésie, d'Athènes et de Néopatrie; Prince de Souabe; Marquis du S. Empire de Rome, de Bourgovie, de Moravie, de la Haute et de la Basse Lusace; Comte d'Habspourg, de Flandres, d'Artois, de Tyrol, d'Haynaut, de Namur, de Barcelone, de Ferrete, de Kibourg, de Gorice, de Roussillon et de Cerdagne; Landgrave d'Alsace; Marquis d'Oristan et Comte de Goceane; Seigneur de la Marche, d'Esclavonie, du Port Naon, de Biscaye, de Moline, des Salins, de Tripoli, et de Malines, etc. etc.; A tous ceux qui ces présentes verront, Salut. Étant également attentif à procurer ce qui peut être de l'avantage de nos Peuples, et à contribuer à la conservation de tous nos États, nommément de ceux de nos Païs-Bas, et considérant qu'il seroit bien difficile de parvenir à ces deux buts si importants, sans le rétablissement du commerce et de la navigation, d'où dépend non seulement le bonheur de nos sujets, mais aussi le bon ordre et l'augmentation de nos finances, de même que la défense de nos Païs-Bas; considérant aussi que ce commerce

ne peut pas être bien établi et solidement soutenu par des particuliers, qui le font, depuis quelques années, sous notre pavillon et sur nos passeports; Nous avons jugé nécessaire d'établir et de former une Compagnie générale de Commerce dans nos Païs-Bas, afin que par l'union de tous nos sujets et leur correspondance, ils puissent le faire avec plus d'ordre et de succès, et se soutenir avec plus de fermeté et de vigueur contre les dangers et difficultez qui peuvent se rencontrer dans des voyages de si long cours : A ces causes, de notre propre science, pleine puissance, et de l'authorité nous appartenante par le droit de souveraineté, par celui de la nature et des gens, et ayant égard aux très-humbles demandes et supplications de nos sujets de nos Païs-Bas (eu sur ce l'avis de notre Plénipotentiaire au gouvernement d'iceux, de notre Lieutenant, Gouverneur et Capitaine général de nos dits Païs, et ouï sur le tout notre Conseil suprême, établi lez notre Personne Royale pour les affaires des mêmes Païs, et en dernier lieu notre conférence ministériale), Nous avons, tant pour nous que pour nos successeurs gracieusement octroyé, permis et concédé, octroyons, permettons et concédons, que la dite Compagnie Générale s'établisse et se forme, comme nous l'établissons et formons par ces présentes irrévocables, pendant le terme de cet octroy, sous le nom et titre de Compagnie Impériale et Royale, établie dans nos Païs-Bas Autrichiens, sous la protection de S. Charles, et sous les articles, libertez et conditions suivantes, à sçavoir :

1.

Que cette Compagnie aura la faculté de naviger et négocier aux Indes Orientales et Occidentales, et sur les côtes d'Afrique, tant en-deçà qu'au-delà du Cap de Bonne-Espérance, dans tous les ports, havres, lieux et rivières, où les autres nations trafiquent librement, en observant les maximes et coûtumes, reçues et approuvées par le Droit des Gens, pour le terme de trente années, à compter de l'intérinement de cet octroy.

2.

Nous défendons très-expressément à toutes autres personnes nos sujets aux Païs-Bas, de faire directement ni indirectement

la dite navigation ou commerce, de quelque manière que ce puisse être, pendant le dit terme de trente années, à peine de notre indignation et de confiscation des vaisseaux, munition, armes et marchandises au profit de la Compagnie, déclarant tous ceux qui seront convaincus d'avoir enfreint la défense, portée par cet article, incapables d'être employés, en quelque qualité que ce puisse être, au service de la dite Compagnie et de participer à son commerce.

3.

Nous révoquons et annullons tous les passeports ou permissions données pour faire un ou plusieurs voyages aux Indes, telles qu'elles puissent être; mais les vaisseaux qui sont sortis de nos ports, munis de nos commissions avant la publication des présentes, y pourront retourner en toute sûreté, sans pouvoir être inquiétés ou recherchés de la part de la Compagnie.

4.

Nous défendons en outre à tous nos dits sujets de s'intéresser à l'avenir au dit commerce dans des navires qui appartiennent à d'autres nos sujets, ou à des étrangers ou d'asseurer tels vaisseaux, ou les marchandises de leur cargaison, en tout ou en partie, ou de mettre de l'argent, ou des marchandises là dessus, à la bomerie ou grosse avanture, à peine de l'incapacité portée par l'article précédent, et de confiscation, au profit de la Compagnie, de tous ce qu'ils auront ainsi hasardé, et en cas qu'il se trouve que ce sera avec des étrangers qu'ils auront traité, soit en s'intéressant dans leurs vaisseaux ou en les asseurant, la Compagnie sera en droit de recouvrer à leur charge le montant des sommes, pour lesquelles ils se seront intéressés dans les navires ou engagés par la police d'asseurance. Bien entendu néanmoins, que notre intention n'est pas d'empêcher, par la défense portée par le présent article, le trafic que nos sujets ont accoûtumés de faire, et qu'ils jugeront convenir de faire dans la suite dans les flottes et armemens étrangers, pour le débit de leurs manufactures et marchandises, dans des Païs et districts situés

hors de l'Europe, où le commerce de la Compagnie ne s'étend pas, au désir et suivant les règles prescrites par notre présente concession pour la direction de la Compagnie et pour l'exercice de son commerce.

5.

(PLAATS VAN HET WAPEN.)

Nous permettons à la Compagnie d'arborer notre Pavillon Impérial et Royal sur ses vaisseaux, et nous lui accordons un écusson d'armoiries pour former un seau en la forme et manière qu'il est peint et figuré ci-dessus, dont elle devra se servir pour tous les actes, lettres patentes et commissions qui regarderont le gouvernement, direction et administration de ses affaires, et elle fera fondre ses canons à nos armes, et au dessous les siennes, lesquelles elle pourra faire mettre aussi sur ses navires, portes de ses magasins, et autres édifices et forteresses qui luy appartiendront.

6.

Pourront s'intéresser dans cette Compagnie tous les corps et particuliers nos sujets, de quelque pais, condition ou qualité qu'ils puissent être, par voye de souscription, achat d'actions, et à tout autre titre, sans déroger à leur noblesse, rang et priviléges.

7.

Pourront les tuteurs y intéresser les mineurs, dont la tutelle leur est confiée pour une somme n'excédante pas la moitié de leur argent, en tant qu'il sera réputé meuble, pourvu que les tuteurs soyent en fond pour y fournir en argent comptant, sans qu'il leur sera permis de vendre ou de charger leur biens immeubles, ou rentes constituées pour souscrire ou acheter des actions dans la Compagnie, au profit des dits mineurs, à moins qu'ils n'ayent obtenu à cet effet la permission des juges, auxquels il appartiendra d'en décerner en connoissance de cause suivant les lois du païs.

8.

Pourront pareillement entrer en la dite Compagnie, soit par souscription, achat d'actions et à tout autre titre, tous les étrangers et sujets de quelque qualité qu'ils puissent être et de quelque Prince ou État que ce soit. Bien entendu, que nous accordons à tous nos sujets, par un effet de notre amour paternel, le terme d'un mois, à compter du jour de l'ouverture des livres, pendant lequel ils seront reçeus seuls et par préférence à souscrire, voulant qu'après l'écoulement du dit terme, soient admis aux dites souscriptions tous autres, sans distinction de sujets ou d'étrangers.

9.

Tous ceux qui auront obtenu de Nous ci-après lettres de naturalité, et qui auront établi leur fixe domicile dans les provinces de notre obéissance, de même que ceux qui y auront choisi et fixé leur demeure avec leurs familles avant la date de cet octroy, seront réputés nos sujets, et seront en droit de jouir de tous les avantages et priviléges, que notre présente concession accorde aux naturels de nos États par rapport à cette Compagnie.

10.

Nous déclarons aussi que les actions, qui appartiendront à des étrangers en la dite Compagnie, de quelque qualité ou païs qu'ils puissent être, seront exemtes du droit d'aubaine, et ne seront pas sujettes à être saisies de notre part, ni confiscables à notre profit pour quelque cause publique ou considération d'État, quand même Nous serions en guerre avec les Princes ou Puissances, dont tels étrangers seront les sujets, les exemtant de plus en leurs personnes et actions, avec ce qui en dépendra, de toute poursuite et arrêt, à titre de représailles, tant par terre que par mer, défendant à nos Fiscaux, Procureurs généraux, et à tous autres nos officiers et sujets, à qui il pourra appartenir, de les molester ou inquiéter à cet égard, à peine d'être responsables en leurs propres et privés noms, envers les intéressés de tout dépens, dommages et intérêts.

11.

Nous renonçons au droit d'hypothèque tacite sur les effets, que les actionnaires nos débiteurs auront dans la Compagnie, et au droit de préférence qui nous pourroit compéter à titre de telle hypothèque, quand même cette préférence Nous seroit acquise, avant que nos débiteurs se fussent intéressés dans la Compagnie.

12.

Nous déclarons que les effets de la Compagnie, ni les actions que les intéressés y auront, ne pourront être arrêtés de la part de ceux qui prétendront être leurs créanciers, soit pour fonder la jurisdiction d'aucun tribunal à l'effet d'y pouvoir actionner des étrangers, soit pour la seureté de la dette, à moins qu'ils ne soient munis d'une sentence rendue en jugement contradictoire contre eux ou contre ceux, de qui ils auront dérivé leur droit, à titre de succession, ou que le juge, à qui il appartiendra de connoitre de la matière, n'accorde la permission d'arrêter les dites actions ou effets, ce que Nous lui défendons de faire, à moins qu'il ne trouve des raisons fort importantes pour l'accorder.

13.

La Compagnie aura droit de préférence dans l'ordre des créanciers sur tous les autres, nuls exceptés, sur les actions et effets, que les intéressez auront dans la société, pour le recouvrement des prétensions, dont les actionnaires lui seront redevables, laquelle préférence néanmoins n'aura lieu, que lorsqu'il s'agira des dettes qui auront été contractées par les actionnaires, après qu'ils se seront intéressés dans le fond de la Compagnie, et n'empêchera pas qu'ils ne puissent disposer valablement de leurs actions, à la réserve de ce qui est dit dans l'article 32.

14.

De plus seront exemts de toute saisie, séquestre et arrêt, les gages des officiers subalternes et autres employés dans

la Compagnie, soit par mer ou par terre, en quelque qualité que ce soit, dont les appointemens fixes ne montent pas à un écu par jour, à moins que ce ne soit pour dettes contractées après qu'ils se seront engagés au service de la Compagnie, à sçavoir pour dépenses de bouche, habillement ou loyer de maison, quartier ou chambre.

15.

Que les directeurs de la Compagnie ne pourront être arrêtés en leurs personnes ou biens, afin de rendre compte de leur administration dans la Compagnie, ny à titre du payement des gages de ceux qui seront employés au service de la Compagnie, par mer ou par terre, en quelque qualité ou fonction que ce puisse être, bien entendu qu'il sera permis à ceux qui croiront avoir des prétensions contre eux à cet égard, de les poursuivre par devant leur juge compétant.

16.

Les directeurs et autres suppôts et employés de la Compagnie allant en voyage pour les affaires de la Société, ne pourront être appréhendés du corps, ou arrêtés pour quelque cause civile que ce puisse être, soit en allant, en retournant, ou dans les endroits où ils vaqueront à l'exécution de leurs commissions, déclarant tout ce qui sera entrepris contre le privilége et saufconduit accordé par cet article, attentatoire et de nulle valeur, sans qu'il soit nécessaire d'obtenir acte déclaratoire ou sentence d'aucun juge à cet effet, et seront les contrevenants responsables envers la Compagnie et envers les directeurs, suppôts et employés respectivement de tous dépens, dommages et intérêts.

17.

Nous permettons aux directeurs de la Compagnie de faire arrêter par les prévôts ou autres officiers de la Compagnie, les soldats et matelots qui se seront engagés à son service, et qui, avant l'expiration du terme de leur engagement, auront déserté, ou se seront écartés, sans la permission de leurs

capitaines, dans quelque lieu qu'on les trouve, à condition néanmoins que les dits prévôts ou autres officiers de la Compagnie, seront tenus avant que d'arrêter les dits soldats ou matelots, ou du moins avant que de les amener hors du district dans l'étendue duquel l'arrêt aura été fait, d'en avertir l'officier principal du lieu, ou son substitut en son absence, ou le Bourguemaître au défaut de l'un ou de l'autre, à qui Nous ordonnons de le permettre sans remise, et sans que pour cette permission ils puissent prétendre ni exiger aucune récompense, même à titre du pot de vin.

18.

Il ne sera pas permis à la Compagnie d'employer pour le voyage des Indes, d'autres vaisseaux que ceux qui lui appartiendront en propre, et dont les gens de l'équipage, tant officiers, soldats, que matelots seront à ses ordres, gages et serment.

19.

Nous réglons le fond de cette Compagnie à six millions de florins, argent de change, lequel sera partagé en six mille actions, chaque action étant fixée à mille florins de la même monnoye, et la dite Compagnie ne les pourra pas reconnoître ni acheter pour son compte que pour le dit prix de mille florins.

20.

Les actions ne pourront être vendues ni cédées qu'après que les livres de souscription seront clos, et tous ceux qui seront intéressés réellement dans la Compagnie, soit par voye de souscription ou autrement, seront réputés vrais possesseurs et propriétaires de leurs actions, jusqu'à ce qu'il constera par leurs signatures au livre de transport, ou par celles de ceux qu'ils y auront commis par leurs actes de procuration passés par devant notaire et témoins, et duement légalisés, qu'ils les auront vendues ou cédées à d'autres, en ajoutant les dates de tels transports, sans que le contract, qu'ils auront fait avec d'autres pour les aliéner, ni la délivrance réelle et

effective de leurs titres pourront suffire pour transmettre aux acheteurs cessionaires ou autres aquéreurs aucun droit de possession ou de propriété, jusques à l'accomplissement de la dite formalité de la signature aux livres de transport, moyennant quoy tels aquéreurs deviendront possesseurs et propriétaires des actions par eux ainsi aquises à titre d'achat, de cession ou autre titre valable, et en pourront disposer comme bon leur semblera.

21.

Les souscriptions pour le fond de cette Compagnie se feront dans notre ville d'Anvers, entre les mains des directeurs, qui seront tous obligez de s'y trouver à cette fin où d'en commettre aux moins quatre d'entr'eux pour les recevoir.

22.

Pour prévenir toute confusion et incertitude dans les souscriptions, les souscrivans seront tenus d'exprimer dans leurs billets, en lettres lisibles, et sans user d'abbréviations, ou de chiffres, le nombre des actions qu'ils voudront aquérir, leur noms, surnoms, les lieux de leur demeure et la date.

23.

Ceux qui voudront avoir part dans le fond de la Compagnie par voye de souscription, seront obligez de payer au tems des souscriptions le quart de chaque action, et le second quart trois mois après la clôture des livres de souscriptions, et les deux quarts restants de six en six mois, et les directeurs délivreront après le dernier payement fait, et non auparavant, aux actionaires leurs billets d'actions.

24.

Ceux qui auront négligé les payemens dans chacun des termes ci-dessus prescrits, perdront, au profit de la Compagnie, ce qu'ils auront déjà payé.

25.

D'abord que les livres de souscriptions seront clos, les directeurs avertiront le public par des affiches, que vingt jours après la publication, il y aura une assemblée générale des principaux intéressez dans la ville d'Anvers, pour délibérer et résoudre tout ce qui regardera la direction, le bien et l'avantage de la dite Compagnie.

26.

Nul aura voix dans cette assemblée générale, ni dans les suivantes, à moins qu'il n'ait douze actions, et ceux qui auront cinquante actions, ou plus, jusques à cent exclusivement dans le fond de la Compagnie, chacun aura deux suffrages, et ceux qui auront mis ou acquis cent mille florins ou plus, auront chacun trois voix; mais nul intéressé n'y aura plus de trois suffrages, et seront tous obligez d'affirmer par serment, que les sommes qui seront sur leurs noms, leur appartiennent en propre.

27.

Nul étranger, qui ne soit pas de nos sujets, n'aura voix dans les assemblées générales, non obstant qu'il auroit le nombre compétant des actions.

28.

S'il arrive que quelques corps des États, Villes ou autres de nos Païs, s'intéressent dans le fond de la Compagnie pour douze mille florins au plus, ils y pourront envoyer un seul député de condition laïque deuement muni de leur plein pouvoir, pour donner son suffrage au nom de son corps, et affirmer par serment, que les sommes souscrites par les corps respectifs qu'ils représentent, sont pour leur propre compte, sans qu'aucun particulier, soit membre des dits corps ou autre, y ait part.

29.

Les directeurs commettront un d'entr'eux pour recevoir les serments, qui devront être prêtez par les principaux intéressez, en conséquence de l'article 26, et les dits intéressez seront obligez de jurer qu'ils veilleront à la conservation des intérêts de tous les actionaires, avec le même soin et avec la même fidélité, qu'ils apporteront à celle de leurs propres affaires dans la Compagnie, et seront les dits directeurs obligez d'en tenir registre.

30.

Nous déclarons la Compagnie libre et indépendante de Nous, et du Gouvernement de nos Païs-Bas, en tout ce qui pourra regarder son économie, la direction de son commerce, et l'administration de ses affaires, tant par terre que par mer, à la réserve de ce qui concernera la ponctuelle exécution des ordres portez par nos présentes lettres patentes d'octroy, dont Nous Nous réservons l'interprétation en cas de doute, et de la simple connoissance qu'il convient que Nous ayons du succès de ses entreprises, afin que Nous la puissions soutenir et protéger plus efficacement.

31.

Nous nommerons, pour cette seule fois, sept directeurs de la Compagnie, accordant néanmoins à l'assemblée générale la faculté d'augmenter le dit nombre, et d'en nommer jusques à neuf ou à onze en tout, si elle le trouve ainsi convenir au bien et à l'avantage de la Compagnie.

32.

Les dits directeurs et leurs successeurs seront obligez d'avoir leur domicile fixe et permanent dans nos Païs-Bas, pendant le terme de leur direction, et chacun d'eux devra avoir, pour le moins, trente actions dans le fond de la Compagnie, lesquelles trente actions, chacun d'eux sera obligé de tenir sur

son nom, et pour son propre compte, libres de toute charge, pour servir de caution à la Compagnie. Ce qui aura aussi lieu à l'égard du directeur que Nous nommerons dans la suite, en conformité de l'article suivant, et du caissier, dont le choix appartiendra toujours à l'assemblée générale des principaux intéressez.

33.

Nous nous réservons pour toujours le choix et la nomination d'un des directeurs, lequel Nous choisirons des trois, que dans la suite l'assemblée générale aura à Nous présenter, et Nous accordons à la dite assemblée générale la faculté de choisir les autres à la pluralité des voix.

34.

Ceux qui ne sont, ou qui n'ont été de la profession des négotians ou banquiers, ne pourront être éleus directeurs ou caissiers de la Compagnie, et Nous voulons que la même inhabilité s'étende à ceux qui, étant négocians ou banquiers de profession, seront pourvus de quelque place dans la magistrature ou autrement employez à notre service, ou dans celui des États de nos provinces pendant le tems qu'ils y demeureront revêtus de telles charges.

35.

Les ascendans et descendans en ligne directe, deux frères, oncle et neveu, en degré de parenté ou d'alliance, ne pourront être ensemble directeurs de la Compagnie, non plus que ceux qui sont cousins-germains en degré de consanguinité, bien-entendu néanmoins que l'affinité qui pourra survenir aux dits degrez respectifs entre deux directeurs, pendant le tems de leur administration, n'empêchera pas qu'ils ne puissent continuer ensemble dans la direction, jusques à ce que l'un ou l'autre en soit sorti par le sort ou autrement.

36.

S'il arrive par malheur, que quelqu'un des directeurs fasse

fallite, il sera par là déchu de sa place de directeur, laquelle sera vacante de plein droit, d'abord que la faillite sera tenue pour publique, suivant la coûtume qui s'observe en pareille matière en notre ville d'Anvers, laquelle servira de loix pour décider de la notoriété de la faillite.

37.

Les sept directeurs que nous avons nommés, prêteront entre les mains de notre Ministre plénipotentiaire, ou entre les mains de celui ou ceux qu'il commettra à cette fin, le serment marqué par l'article suivant, et jureront en outre, qu'à l'égard des souscriptions ils se comporteront bien et fidellement, et qu'ils se conformeront aux instructions qui leur seront données par l'assemblée générale pour le plus grand avantage du commerce.

38.

Les directeurs qui seront nommés dans la suite par l'assemblée générale, prêteront le serment entre les mains de celuy ou ceux qu'elle commettra pour le recevoir, et jureront d'exécuter bien et fidellement tous les points et ordres portez par cet octroy, en tant qu'il les pourroient regarder, de même que les statuts et réglemens qui seront faits dans les assemblées des principaux intéressez, et sera tenue note de la prestation des dits serments dans les registres destinez à cette fin.

39.

Nous accordons à la dite assemblée générale des principaux intéressez, l'authorité de faire tels réglemens et ordonnances, qu'elle jugera convenir pour la bonne direction de la navigation et du commerce de la Compagnie, tant aux Païs-Bas qu'aux Indes, et pour la conduite de tous ceux qui seront aux gages et au service de la Compagnie, par terre ou par mer, lesquels réglemens et ordonnances ne pourront être changées ni révoquées, que par la résolution d'une pareille assemblée générale des principaux intéressés, luy permettant d'infliger des peines pécuniaires à la charge des contrevenans,

applicables au profit de la Compagnie, lesquelles seront recouvrées à la diligence des directeurs.

40.

L'assemblée générale arrêtera entr'autres choses l'ordre qui devra être observé par ceux qui seront commis à tenir les livres de caisse, de transport et autres de la Compagnie, et destinera le tems de la reddition des comptes, chosira les auditeurs, dont le nombre ne pourra excéder celui de cinq, et réglera le tems de la durée de leurs commissions, et établira les appointemens des directeurs, qui ne pourront cependant aller au-delà de quatre mille florins, argent de change, par an, pour chaque directeur; ils fixeront aussi les gages du caissier général et de tous les autres suppôts et officiers de la société, sauf qu'à l'égard des sept directeurs par Nous nommés, ils jouiront, chacun, d'un appointement de quatre mille florins par an, pendant le tems de la durée de leur commission, et ils pourront pour cette seule fois choisir le caissier général, et les autres suppôts et officiers de la Compagnie dont ils auront besoin, et régler aussi, pour cette seule fois, leurs gages et salaires.

41.

Les directeurs devront se contenter des gages que la dite assemblée générale leur aura attribué, sans pouvoir prétendre rien de plus, à titre de vacation aux assemblées ordinaires ou extraordinaires, ni à quelque autre prétexte que ce soit, bien entendu néanmoins que pour les vacations, que le besoin du service de la compagnie exigera qu'ils fassent hors du lieu de leur demeure, ils seront en droit de tirer ce que l'assemblée générale trouvera à propos de fixer, ce qui ne pourra excéder six florins par jour, argent de change, par dessus les frais de voiture.

42.

L'assemblée générale des principaux intéressés choisira le lieu, où le bureau de la caisse générale de la Compagnie sera tenu.

43.

Il ne sera permis à personne de se retirer de la Compagnie, qu'en vendant ou cédant les actions qu'il y aura, lesquelles demeureront dans le fond de la Compagnie et seront réputées meubles pour les intéressés, leurs héritiers et ayant cause, et seront toujours exemptes avec tout ce qui en dépendra, de toutes taxes et charges publiques, soit réelles, personelles ou mixtes, ordinaires ou extraordinaires, nulles exceptées.

44.

L'assemblée générale des principaux intéressez déterminera l'endroit, où le bureau général pour compter avec la Compagnie pour les achats et ventes des marchandises sera tenu; mais les ventes des marchandises de retour, se feront toujours publiquement à Bruges ou à Ostende, au choix des directeurs, auxquels il appartiendra de régler le tems et les conditions des ventes, comme ils le jugeront convenir à l'utilité de la Compagnie, et en quelque ville que les dites ventes se fassent, il sera permis aux acheteurs, tant nos sujets qu'étrangers, de faire les achats par eux-mêmes ou par leurs commis, sans être tenus d'y employer d'autres commissionaires ou courtiers, non obstant quelque privilége, qui puisse avoir été accordé au contraire par les Princes nos Prédécesseurs, auxquels Nous dérogeons par les présentes, en faveur de la liberté du commerce de la Compagnie.

45.

Et il ne sera accordée aucune moratoire ou prolongation de terme, ou autre dépêche quelconque à ceux qui auront acheté des effets de la Compagnie, ou qui pourront autrement avoir contracté avec elle, pour quelque chose que ce puisse être, pour suspendre ou retarder le payement, afin que la Compagnie puisse y contraindre les débiteurs par les voyes et dans les formes qu'ils se seront obligez à la dite Compagnie, et Nous défendons à tous nos consaux, et tribunaux d'accorder aucune semblable moratoire ou prolongation qui suspende ou retarde le payement; et afin que cette défense ne

rencontre aucune difficulté en son exécution, Nous défendons de même à tous juges de déférer à telles lettres moratoires ou prolongations de terme, à peine d'être responsables envers la Compagnie, en leurs propres et privés noms, de tous dépens dommages et intérêts, et le gouvernement tiendra la main à la ponctuelle exécution de cet article.

46.

Les directeurs auront le droit d'instituer et destituer à volonté, à la pluralité des voix, les teneurs des livres, secrétaires, agents, commis, capitaines, officiers subalternes, et tous autres d'un rang inférieur, qui seront employez au service de la Compagnie, en quelque qualité ou fonction que ce puisse être, et afin que les directeurs n'établissent que des gens de bien, et qui ayent les qualitez requises pour bien exercer ces fonctions, Nous leur ordonnons de remplir gratis tous les postes, dont la collation leur appartiendra, sans demander ou recevoir aucune reconnoissance en argent ou autrement, de ceux qui en seront pourvus, soit avant ou après qu'ils les auront établis, à peine d'être déchus de leur place de directeur, et du quadruple au-dessus de ce qu'ils auront receu.

47.

Ils auront aussi le pouvoir d'ordonner l'équipement et chargement des vaisseaux qu'ils pourront acheter et faire construire, où ils le trouveront à propos, de même que les marchandises et denrées nécessaires pour l'assortiment des cargaisons, et pourvoiront généralement à tout ce qu'ils jugeront nécessaire et convenable pour l'avantage de la Compagnie, et pour l'accroissement de son commerce; bien-entendu, qu'ils auront un soin particulier d'avantager, autant que possible, les fabriques et les manufactures internes de nos Païs-Bas.

48.

Il ne sera pas permis aux directeurs de résoudre sur des affaires d'importance, à moins qu'ils ne soyent cinq, lorsque

leur nombre sera de sept ou de neuf, et s'il y a onze directeurs, leur assemblée, pour résoudre, devra être composée pour le moins, de sept d'entre eux.

49.

Les principaux intéressez, dans leur assemblée ordinaire, nommeront les personnes qui devront remplir les places vuides des directeurs, qui par maladie ou absence nécessaire ne se pourroient pas trouver aux délibérations, et auront ceux qui entreviendront dans les assemblées des dits directeurs, en vertu de la dite nomination, voix délibérative, comme les mêmes directeurs; et si, non obstant toutes les précautions de l'assemblée générale pour prévenir et suppléer au cas d'absence des directeurs, il arrivoit, que ceux qui seroient désignés pour remplir les places vuides, vinsent à manquer, en ce cas les directeurs présents seront tenus d'appeller autant d'auditeurs des comptes de la Compagnie, qu'il manquera de membres pour rendre le nombre de l'assemblée des directeurs suffisant à pouvoir délibérer sur les affaires pressantes dont il s'agira pour lors.

50.

Les assemblées de la direction générale se tiendront les premières trois années dans la ville d'Anvers, et les autres trois années à Bruges ou à Gand, selon qu'il sera réglé par la dite assemblée générale, et continueront ainsi tour à tour, jusques à l'expiration de cet octroy.

51.

Les directeurs tiendront leur première assemblée immédiatement après qu'ils auront prêté serment et formeront le plan pour l'économie et direction de la Compagnie, lequel ils présenteront à la première assemblée générale pour y être examiné, changé ou agréé, comme il sera trouvé convenir.

52.

Après la clôture des comptes d'une année, les principaux intéressés s'assembleront, sans délay, pour délibérer avec les directeurs, sur le dividend, qu'il conviendra de faire aux intéressés, où l'on mandera aussi quelqu'un des nommés par l'assemblée générale, avenant le cas du 48e et 49e article de notre présente concession, bien-entendu néanmoins que les principaux intéressés n'auront que voix consultative dans la résolution à prendre par les directeurs, sur le montant du dit dividend, dans le réglement duquel on observera l'ordre suivant.

53.

Les directeurs auront soin de ne faire aucun dividend aux actionnaires, à moins que les dettes de la Compagnie ne soyent acquittées, et afin qu'ils se conduisent seurement dans leur direction, à cet égard, ils dresseront, avec soin, l'état du gain d'une année qu'il y aura en caisse, tous frais faits, et en distribueront, pour le moins, la moitié aux intéressés, proportionnement à leurs actions, et ils en useront de la même manière, d'année en année.

54.

De plus, les directeurs seront tenus de rendre un compte général de leur administration, de cinq en cinq ans, et à l'intervention de l'assemblée générale des principaux intéressez qui auront voix consultative, comme à l'article 52 ils feront au bout des dits termes respectifs de cinq années un dividend extraordinaire aux intéressés, à proportion de l'état de la caisse. Nous enchargeons néanmoins bien expressément les directeurs de conserver toujours dans la caisse une somme suffisante pour le besoin et l'avantage de la Compagnie.

55.

La commission de ceux que l'assemblée générale aura députés à l'audition des comptes de la Compagnie, ne pourra

durer que l'espace de trois années, et il sera au pouvoir des principaux intéressez de les révoquer avant l'expiration de ce tems-là, s'ils le jugent à propos, et de subroger d'autres à leurs places; ce qu'ils feront aussi, lorsque quelques-uns des dits députez ne pourront vaquer à l'exercice des fonctions de leur commission, soit pour cause de maladie, absence nécessaire ou autre.

56.

Les principaux intéressez ne pourront commettre, ni laisser à l'audition des comptes, ceux qui seront parents ou alliez entre eux dans l'étendue des degrez exclusifs, expliquez et limitez par l'article 35 de cet octroy, ni celui qui appartiendra à aucun des directeurs dans le même degré de parenté ou d'alliance.

57.

Ceux qui seront commis à l'audition des comptes de la part des principaux intéressez, ensuite du serment par eux prêté, conformément au formulaire à faire par l'assemblée générale, procèderont à l'audition des comptes, avec toute l'exactitude et célérité possible.

58.

Les parties douteuses, qui ne pourront être ajustées dans l'audition des dits comptes, seront portées à l'assemblée générale des principaux intéressez ou de ceux qu'elle commettra à cette fin.

59.

L'on avertira tous les intéressez par des gazettes et par des affiches publiques, du jour et du lieu de la reddition des comptes, et il sera permis à chacun d'eux de s'y trouver à ses propres fraix; mais ceux qui viendront, ni auront aucun suffrage, soit délibératif ou consultatif, et s'ils ont quelque

chose à dire ou à représenter, ils le feront par écrit et non autrement.

60.

Les directeurs donneront aux dits commis à l'audition des comptes, en étant requis, inspection de tous les livres, documents, lettres et autres papiers qui regarderont directement ou indirectement l'équipement et le chargement des vaisseaux, et les cargaisons de retour, sans en excepter les lettres qu'ils recevront des Indes, ni celles qu'ils recevront des commissionaires, qu'ils employeront aux Païs-Bas ou ailleurs, et il leur sera permis de visiter les magazins de la Compagnie, toutes les fois qu'ils le trouveront convenir pour le bien de la Compagnie, selon l'instruction que l'assemblée générale leur donnera à cette fin, et ils seront tenus de prêter leur serment, et de garder le secret de la même manière que les directeurs seront obligez de le garder.

61.

L'assemblée générale des principaux intéressez réglera ce que ceux qui seront commis à l'audition des comptes, auront à tirer à titre des vacations, et si au-dessus des vacations, la dite assemblée générale juge convenir de leur assigner quelque gage, elle pourra le régler, ce qui n'excèdera pourtant pas mille et deux cens florins par an, pour chacun d'eux.

62.

La Compagnie Nous proposera trois personnes, pour en choisir une, que Nous trouverons convenir pour assister de notre part, et à nos fraix, à l'audition des comptes de la Compagnie, qui sera chargé d'y veiller à tout ce qui regardera l'exécution de cet octroy, et d'empêcher, qu'il ne se passe rien en contravention aux ordres y portez, et aux points y réglez, et les comptes étant clos, on en délivrera une copie au dit député, qui la mettra en main de notre Lieutenant-Gouverneur général, ou de Notre Ministre Plénipotentiaire, lequel la fera dé-

poser dans l'endroit, où l'on garde les papiers secrets du département des Finances en Notre Conseil d'État aux Païs-Bas.

63.

Les comptes de la Compagnie seront dressez et rendus en forme deue, suivant le stile et l'usage receu, parmi les négocians et autres de profession mercantile.

64.

Les commandans des vaisseaux de la Compagnie seront tenus, à leur retour, de faire aux Directeurs de la Compagnie, un rapport détaillé par écrit du succès de leur voyage et de la véritable situation des affaires de la Compagnie aux Indes, et les dits directeurs, après en avoir tiré un double, l'envoyeront en original à notre Lieutenant-Gouverneur Général, ou en son absence, à notre Ministre Plénipotentiaire.

65.

Il ne sera permis aux directeurs, de lever ou prêter de l'argent à intérêt, sans le consentement et approbation de l'assemblée générale des principaux intéressez, que dans des cas qui ne souffrent aucun délay, sur quoy l'on prendra la résolution à la pluralité des voix, et à l'intervention des députez, commis à l'audition des comptes, qui auront voix délibérative.

66.

Nous défendons aux directeurs, et à tous ceux qui seront intéressés dans le fond de la Compagnie ou employez à son service, en quelque qualité ou poste que ce puisse être, de négocier aux Indes pour leur compte particulier, ou pour celuy d'aucun autre, directement ou indirectement, à peine de confiscation, au profit de le Compagnie, de tout ce qui aura ainsi été négotié, et d'une amende du quadruple pour chaque contravention, à la charge de chaque contravenant, et si c'est un des directeurs, à peine en outre d'être privé de la direc-

tion, de laquelle, en cas de telle contravention, Nous le privons par ces présentes des-à-présent pour lors.

67.

Nous défendons de plus aux directeurs et aux commis à l'audition des comptes, pendant le tems de leur commission, de vendre par eux-mêmes, ou par d'autres pour eux, aucune marchandise, manufacture ou denrée, pour l'équipement ou chargement des vaisseaux de la Compagnie, à peine de nullité et de la confiscation au profit de la Compagnie de toutes les marchandises, manufactures et denrées, qui auront ainsi été vendues, et d'une amende du quadruple de leur valeur.

68.

Il sera permis aux directeurs et aux dits députez commis à l'audition des comptes, d'acheter des marchandises et denrées de retour de la Compagnie, dans les ventes publiques qu'on en fera, mais pas autrement, à peine de nullité, de confiscation, et amende, comme par l'article précédent. Et afin que la défense portée par cet article et par le précédent, soit d'autant mieux exécutée, et que les contraventions soyent découvertes avec plus de facilité, il y aura un tiers des dites confiscations et amendes au profit du dénonciateur, pourvu qu'il fournisse une preuve suffisante de l'infraction, dans le tems de cinq années, à compter du jour que la contravention aura été commise, auquel terme Nous limitons la faculté de poursuivre ou de molester les dits directeurs et députez pour ces sortes d'excès.

69.

Les directeurs ne pourront servir plus de six années consécutives, ordonnant que de deux en deux ans, il en sorte un nombre proportionné, lequel sera immédiatement remplacé par l'assemblée générale des principaux intéressez.

70.

Bien-entendu néanmoins que la règle prescrite par l'article précédent, n'aura pas lieu à l'égard des directeurs de la première nomination, lesquels continueront leur service, jusqu'à ce que le premier compte général prescrit par l'article 54 soit rendu, et que le dividend en soit réglé; après quoi ils reconnoitront en tirant au sort, à qui il échoira de sortir de la direction; il en sera de même deux ans après, et au bout de deux autres années le reste des dits directeurs de la première nomination sortira pour être remplacés par la dite assemblée générale.

71.

Après que le dernier des sept directeurs que Nous avons nommés, sera sorti de sa direction, l'assemblée générale Nous proposera trois sujets, ayant les qualités requises, dont Nous choisirons celuy que Nous trouverons à propos, lequel prêtera entre les mains de notre Lieutenant, Gouverneur et Capitaine Général ou de notre Ministre Plénipotentiaire le même serment que luy, aussi-bien que les autres directeurs, devront prêter à l'assemblée générale.

72.

Le dit directeur ainsi choisi par Nous, sur la nomination préalable de l'assemblée generale, sortira également de la direction, après six années, et sera toujours remplacé, comme dit est par l'article précédent, tant au cas de l'écoulement de son terme, que lorsque sa place viendroit à vaquer par mort, ou de quelque autre manière que ce puisse être.

73.

Lorsqu'il vaquera des places de ceux des directeurs, dont l'élection appartiendra aux principaux intéressés, soit par mort ou en telle manière que ce puisse être, l'assemblée générale les remplira à la pluralité des voix, soit qu'ils n'ayent jamais

été directeurs ou qu'ils l'ayent été auparavant, pourvu qu'ils ayent été deux ans hors de la direction.

74.

S'il se présente des difficultez d'importance dans l'assemblée générale des principaux intéressés, ou dans celle des directeurs hors de l'assemblée générale, et pour des affaires, qui ne se pourront pas différer, sur lesquels ou il sera impossible de s'accorder, ou pour être trop embarassantes, ils ne souhaiteront pas de les résoudre; ils pourront s'en rapporter à notre Lieutenant, Gouverneur et Capitaine Général ou à notre Ministre Plénipotentiaire qui en décidera comme de raison.

75.

S'il survient quelque dispute ou différent pour des affaires civiles ou pécuniaires entre quelqu'un des directeurs ou autres intéressez dans la Compagnie, ou employez à son service, les autres directeurs tâcheront de les accomoder à l'amiable, et il ne sera pas permis de s'addresser en justice contre sa partie adverse, jusques à ce que les devoirs, icy prescrits, n'ayent été tentez avec tout le soin possible.

76.

Mais si les dites disputes et différens ne pourroient pas être ajustez à l'amiable et qu'ils n'excèderoient pas, en principal, la somme de trois cens florins, argent de change, une fois, Nous authorisons les autres directeurs indifférens, et qui seront au nombre de trois ou plus, à en décider sommairement, et de leur sentence n'échoira ni appel ni révision; et les dits directeurs pourront néanmoins, dans des cas embarassants et difficiles, assumer, aux fraix de la partie qui sera condamnée, un ou deux jurisconsultes pour en prendre leur avis.

77.

Et quant aux autres causes civiles et pécuniaires, qui excèderont la dite somme, Nous commettons cinq juges et un

secrétaire pour les décider aussi en dernier ressort et sans révision, le plus sommairement que faire se pourra, déffendant à tous autres conseils, magistrats et officiers de justice, d'en prendre connoissance, à peine de nullité et cassation des procedures.

78.

Toutes les causes criminelles, dans lesquelles la Compagnie, ses directeurs et autres employez de la société, sans distinction, de même que les actionaires, seront parties demandeurs ou défendeurs, seront jugées par les juges ordinaires des lieux où les crimes auront été perpétrez, suivant nos placarts et les loix du païs; et ne pourra la cause criminelle attirer la civile, ni la civile la criminelle, pour quelque cause ou prétexte que ce puisse être.

79.

La connoissance des prises qui se feront par les vaisseaux de la Compagnie, appartiendra par provision aux juges de notre Amirauté, jusques à ce que Nous en ayons autrement disposé.

80.

Les capitaines et commandants des vaisseaux de la Compagnie auront la même authorité que les commandants et capitaines de nos vaisseaux, pour la discipline de l'équipage et des soldats, afin d'éviter les séditions et soulèvemens qui peuvent facilement arriver dans les voyages de long cours.

81.

Les prises qui se feront par les vaisseaux de la Compagnie, lui appartiendront entièrement, en cas qu'elles soyent jugées valables; mais les marchandises et denrées, faisant partie des prises, seront sujetes au payement des droits, comme celles qui viendront des Indes.

82.

Il sera permis à la Compagnie d'embarquer de l'artillerie et autres attirails de guerre, dont elle aura besoin pour sa navigation et la seureté de son commerce, comme aussi toutes sortes de marchandises, quoiqu'elles soyent de contrebande, et de plus, l'or et l'argent monnoyé ou non monnoyé qui luy sera nécessaire, et qu'elle pourra amasser dans nos États ou faire venir d'ailleurs, excepté les espèces courantes du païs, tant celles fabriquées à nos coins et armes, que celles évaluées par nos édits.

83.

Les directeurs pourront mettre dans les forts, châteaux et places qu'ils auront acquis aux Indes, toutes sortes d'armes, canons, munitions de guerre et de bouche, faire fondre des canons et autres armes en tels lieux et en tel nombre qu'ils auront besoin, sur lesquelles nos armes seront empreintes, et au-dessous celles de la Compagnie, et de faire généralement tout ce qu'ils trouveront nécessaire pour la conservation des dites places.

84.

Ils pourront aussi armer et équiper tel nombre de vaisseaux, qu'ils trouveront convenir pour le service de la Compagnie, soit de guerre ou de commerce, et d'y arborer notre pavillon impérial et royal; elle pourra faire construire et bâtir les dits vaisseaux, dans nos ports des Païs-Bas, d'Italie et ailleurs, où elle le trouvera le plus convenable, hormis ceux d'Istrie et de Dalmatie, dans lesquels la construction des vaisseaux est accordée privativement à notre Compagnie orientale, établie dans notre ville de Vienne, avec laquelle celle d'Ostende pourra aussi convenir pour prendre au moins deux ou trois vaisseaux par an, et encourager d'autant plus la dite construction des vaisseaux, si nécessaire à l'introduction du commerce et de la navigation dans nos autres Païs héréditaires.

85.

Nous déclarons exemts de tout droit d'entrée, tonlieu, amirauté, convoy et autres, les bois, planches, poutres, mâts, poix, goudrons, toiles à voiles, cables, cordages, fer, cloux, ancres et autres matières nécessaires à la construction des navires et à les garnir d'apparaux qu'elle fera entrer pour être employés effectivement à la construction et radoubement des bâtimens, qu'elle fera construire et radouber respectivement dans nos Pais-Bas, à quoi il sera libre aux directeurs d'employer tels charpentiers et autres ouvriers qu'ils trouveront convenir, non-obstant quelconque usage ou privilége au contraire, auxquels Nous dérogeons bien expressément par notre présent octroy, et ne sera pareillement exigé aucun droit d'entrée ou de sortie, tonlieu, convoy et autres, pour les munitions et vivres nécessaires, tant pour la défense des dits vaisseaux et navires que pour la nourriture et avitaillement de l'équipage, ce que nous limitons néanmoins aux munitions et vivres, dont la Compagnie ne pourra se pourvoir commodément dans nos Païs-Bas.

86.

Défendons aux administrateurs, officiers et commis des États de nos provinces, à ceux des Magistrats de nos villes et autres à qui il appartiendra, d'arrêter ou retarder les marchandises et denrées que la Compagnie fera voiturer des vaisseaux à ses magasins, et de ceux d'une ville à l'autre, ni d'en exiger aucun droit, leur laissant cependant la liberté de se faire payer ceux y afférans, en cas que les marchandises y étant vendues resteroient dans leur ressort, et ils pourront prendre à cet effet pour leur seureté les précautions nécessaires.

87.

Interdisons de même à tous nos officiers, aux administrateurs de nos droits d'entrée et sortie, à leurs commis et préposez, de les lever sur un autre pied que celuy que nous avons réglé par cet octroy, ni d'inquiéter ou molester ceux qui seront employés de la part de la Compagnie.

88.

Il ne sera levé aucun droit de sortie, convoy ou tonlieu sur les marchandises et denrées qui seront embarquées dans les vaisseaux de la Compagnie, pour passer aux Indes, ni aucun droit d'indult ou de reconnoissance à notre profit sur celles de retour.

89.

Les dites marchandises de retour seront sujetes au payement des droits, à raison de six pour cent du prix des ventes publiques, à quoy Nous fixons la levée de tous nos droits d'entrée, tonlieu, convoy et sortie sur les dites marchandises, sans distinguer, si elles seront consommées dans les païs de notre domination ou dans des pais étrangers, et sans limiter aucun tems pour leur sortie, sauf que pendant le cours de la présente administration générale de nos dits droits, ils ne seront aquittez qu'à raison de quatre pour cent du dit prix, soit que les marchandises se consomment dans les dits pais ou hors du pais, et sans limiter aucun tems pour leur sortie, comme dessus, pour donner par là des marques de notre faveur à la Compagnie dans sa naissance; bien-entendu que les parties, dont l'entrée est libre par nos édits et tarifs, demeureront libres.

90.

Comme il importe pour la conservation de nos Païs-Bas, et pour la seureté publique en général, que nos places frontières et autres forteresses aux dits Païs, soyent toujours en état de défense, Nous destinons les deniers qui seront levez sur les dites marchandises de retour, comme un fond fixe et durable, pour être toujours employé pour l'avantage et défense de nos Païs-Bas, et principalement à pourvoir nos dites places fortes d'artillerie et d'autres armes, et de toutes sortes de munitions de guerre et de bouche, et en réparer et entretenir les ouvrages, défendant à notre Lieutenant et Gouverneur Général et Ministre Plénipotentiaire, et à tous autres à qui il pourra appartenir, de divertir le raport des dits droits à d'autres usages.

91.

La Compagnie pourra acquérir aux Indes, par achat ou autre contract et traité, des terres, ports et havres, et Nous lui permettons d'y établir des colonies, comme aussi de faire construire de tels forts, châteaux et factories qu'elle jugera nécessaires, tant pour la plus grande seureté et facilité de son commerce, que pour la défense du païs qu'elle aura acquis, y établir, sur ses simples commissions, des commandants et autres officiers de nos sujets, ou employez à notre service, et de mettre des garnisons; bien-entendu néanmoins, qu'avant qu'elle puisse entreprendre la construction de quelque fort ou château, elle devra s'addresser à notre Gouverneur Général ou Ministre Plénipotentiaire, pour luy donner part de son dessein et pour marquer les lieux où elle se sera proposé de bâtir les dits forts, pour avoir son approbation et obtenir sa permission à cet effet; ce qu'il ne pourra accorder, à moins qu'il ne luy conste, que les dits endroits, que la Compagnie aura désignez et proposez, sont des lieux que les autres nations de l'Europe fréquentent et où elles trafiquent librement, afin que ceux de la Compagnie n'entreprennent rien sur le droit des sujets de quelques autres Puissances qui seront en paix, amitié ou neutratilité avec Nous, dans les havres ou sur des côtes ou en d'autres lieux, où ils pourront avoir une possession et commerce privatif; ne voulans pas qu'ils y soyent troublez ou inquiétez de la part de la Compagnie, avec cette réserve toutefois, que si la société couroit risque de manquer les occasions, si elle étoit obligée de recourir à notre Gouverneur Général ou Ministre Plénipotentiaire, et d'attendre ses ordres avant que de pouvoir mettre la main à l'œuvre, il sera permis à ses officiers d'en profiter et de se mettre incontinent à construire les dits forts en des endroits tels qu'on les a spécifiez et détaillez cy-dessus, dont la Compagnie donnera part incessamment à notre dit Gouverneur Général ou notre Ministre Plénipotentiaire, afin qu'il puisse approuver l'entreprise des dits officiers, d'abord qu'il luy constera de la vérité du fait et de son utilité.

92.

Elle pourra aussi lever à cet effet des gens de guerre dans

les païs de notre domination, avec notre permission préalable, et dans nos Païs-Bas avec celle de notre gouvernement général.

93.

Nos officiers militaires qui, ensuite de nos permissions ou congez, ou ceux du gouvernement général, s'engageront avec la Compagnie, en qualité de capitaines ou de subalternes, et serviront sur les commissions des directeurs, conserveront les rangs qu'ils avoient avant cet engagement, et Nous leur tiendrons compte des services, qu'ils auront rendus à la Compagnie, comme s'ils les avoient rendus à Nous même; mais pendant qu'ils seront au service de la Compagnie, ils luy seront subordonnez, néanmoins liez au serment qu'ils nous ont prêté.

94.

Nos sujets qui passeront aux Indes et s'établiront ès lieux, colonies et places acquises par la Compagnie, jouiront, au retour, des mêmes libertez, droits et franchises dont ils jouissoient en nos Païs-Bas, et autres terres de notre domination, avant leur départ, et ceux qui y naîtront de nos dits sujets, seront censez regnicoles.

95.

Il sera permis à la Compagnie de traiter, même en notre nom, avec les Princes souverains et États des Indes et autres qui ne seront pas nos ennemis, et de conclure avec eux telle convention qu'elle jugera convenable pour la liberté de son commerce, lesquels traitez cependant ne seront valables que pour le terme de six années, à moins qu'ils ne soyent approuvez et ratifiez par Nous; mais elle ne pourra déclarer la guerre à aucune puissance, sans notre consentement préalable.

96.

Les commandans et autres officiers militaires que la Compagnie aura établi, Nous prêteront le serment de fidélité et

à la Compagnie tel autre serment qu'elle jugera convenir, laquelle pourra aussi révoquer les dites commissions, toutes les fois qu'elle trouvera à propos.

97.

Si, après l'expiration du terme de cet octroy, Nous ne trouvons pas à propos d'en accorder la continuation à la Compagnie, ses forts, munitions et armes Nous seront remis ou, de notre consentement, à la Compagnie qui succèdera, en payant la valeur suivant l'estimation qui en sera faite par des gens experts nommez de part et d'autre.

98.

Les terres que la Compagnie aura acquises avec les droits, cens et rentes, lui appartiendront en toute propriété, Nous en réservant la souveraineté; même elle ne pourra les vendre ni céder à d'autres qu'à nos sujets; et si après l'expiration de cet octroy, Nous trouvons à propos de les retenir, ou faire céder à la Compagnie, qui succèdera, il sera pourvu à son désintéressement sur le pied prescrit par l'article précédent.

99.

Nous promettons à la Compagnie, que Nous ne toucherons jamais, sans son consentement, soit en tems de guerre ou de paix à ses vaisseaux, artilleries ou autres munitions de guerre ou de bouche, officiers et autrez gens de marine, ni à ses magazins, pour les employer à notre service, pour quelque besoin que ce puisse être.

100.

Défendons très-expressément à tous les Gouverneurs de nos places, nuls exceptez ni réservez, et autres à qui il appartiendra, d'empêcher ni retarder en aucune manière la sortie de nos ports et rades aux vaisseaux de la Compagnie, lorsqu'ils seront chargez et prêts à mettre à la voile, ni aussi

l'entrée des dits vaisseaux à leur retour dans nos dits ports, ni d'exiger aucune chose pour quelque raison et sous quelque prétexte que ce puisse être, à peine de concussion; et ceux à qui il appartient auront un soin tout particulier, à ce que cet article, comme étant très-essentiel au bien du commerce, soit exactement observé.

101.

Nous promettons aussi à la Compagnie de la protéger et défendre envers et contre tous, qui l'attaqueront injustement, et même d'employer, en cas de besoin, la force de nos armes pour la soutenir et maintenir dans la liberté entière de son commerce et navigation; et de luy faire faire raison de toutes les injustices, injures et mauvais traitemens, en cas qu'aucune nation entreprit de la troubler dans son commerce et navigation, et Nous aurons soins de luy procurer tous les avantages et facilitez possibles par les traitez de paix, d'alliance et de commerce que Nous ferons.

102.

La Compagnie pourra s'adresser à Nous, toutes les fois qu'elle croira convenable, que les conditions lui accordées par le présent octroy, pourroient être changées, augmentées ou limitées pour le plus grand avantage de son commerce, Notre intention royale étant de la favoriser, autant qu'il est possible.

103.

Finalement, pour droit de reconnoissance de cet octroy, que Nous avons bien voulu accorder pour établir et former cette Compagnie, elle sera obligée de Nous présenter, et à chacun de nos hoirs et successeurs, un lion couronné, tenant les armes de la Compagnie, du poid de vingt marques d'or.

Si enchargeons à notre très-cher et bien-aimé cousin le Prince Eugène de Savoye, notre Lieutenant, Gouverneur et Capitaine-Général de nos Païs-Bas, et, en son absence, à notre très-cher et bien-aimé cousin le Marquis de Prié, notre Ministre

Plénipotentiaire au gouvernement d'iceux ; et donnons en mandement a nos très-chers et féaux, ceux de notre Conseil d'État, Président et Gens de notre grand Conseil, Chancelier et Gens de notre Conseil ordonné en Brabant, Président et Gens de notre Conseil en Flandres, et à tous autres nos justiciers, officiers et sujets, auxquels ce peut ou pourra toucher et regarder, qu'ils fassent, souffrent et laissent tous ceux de la dite Compagnie, tant en général qu'en particulier, pleinement et paisiblement jouir et user de l'effet de ces dites présentes pour le tems, aux charges et conditions ci-dessus reprises, sans leur faire, mettre ou donner, ni souffrir être fait, mis, ou donné aucun trouble ou empêchement au contraire, Car ainsi Nous plait-il. En témoignage de quoy, Nous avons signé ces présentes de notre main, et à icelles fait mettre notre grand scel.

Données en notre ville et résidence impériale de Vienne, le dixneuvième jour du mois de Décembre, l'an de grâce mil sept cens vingt-deux, et de nos règnes de l'Empire Romain le onzième, d'Espagne le vingtième, et de Hongrie et Bohème le douzième.

Prince de Cardona, Président, vidit.

CHARLES.

Par ordonnance de Sa Majesté :

A. F. de Kurz.

1723 (6 November). *Inschrijving van het octrooi op het register van den Staatsraad.*	1723 (6 Novembre). *Intérinement de l'octroi au Conseil d'État.*

Le sousigné, Secrétaire d'État, déclare qu'en conséquence du décret de Son Excellence du 26 Octobre dernier, les lettres patentes d'octroy, accordé par Sa Majesté Impériale et Catholique pour le terme de trente années à la Compagnie générale, établie dans ces Pays-Bas Autrichiens, pour le commerce et la navigation aux Indes, dépêchées à Vienne, le dix-neuvième Décembre mille sept cent vingt et deux, ont été enregistrées par moy au registre du dit Conseil d'État. En foy de quoy j'ai

signé cette et cachetté du scel secret de Sa Majesté, dont je me serts au fait de mon office.

Fait à Bruxelles, le 6 Novembre 1723.

J. B. de Heems.

1723 (12 November). *Inschrijving van het octrooi op het register van den Raad van Financiën.*

1723 (12 Novembre). *Intérinement de l'octroi au Conseil des Finances.*

Le soubsigné Secrétaire du Conseil d'État de Sa Majesté Impériale et Catholique, pour le Département des Domaines et Finances, déclare qu'en conséquence du décret de Son Excellence du veingt-sixième Octobre dernier, les lettres patentes d'octroy, accordées par Sa dite Majesté, pour le terme de trente années, à la Compagnie générale établie dans ces Pays-Bas Autrichiens, pour le commerce et la navigation aux Indes, dépêchées à Vienne, le dix-neufvième Décembre, mil sept cent veingt-deux, ont étés enregistrées, en la secrétairie des dites Finances, au registre des mandemens, patentes et octroys, reposant en la dite secrétairie. En foy de quoy j'ai signé cette et y apposé le cachet de Sa Majesté, dont on se sert au fait des dites Finances.

Fait à Bruxelles, le douzième Novembre mil sept cent veingt et trois.

J. J. le Roy.

1723 (22 November) *Inschrijving van het octrooi op het register van den Raad van Financiën.*

1723 (22 Novembre). *Intérinement de l'octroi au Conseil des Finances.*

Les Conseillers, Directeur général et Intendants provisionels des Domaines et Finances de Sa Majesté Impériale et Catholique, ensuitte de l'ordre exprès de Son Excellence, consentent et accordent en tant qu'en eux est, que le contenu des lettres

patentes d'octroy, accordé par Sa Majesté Impériale et Catholique, le dix-neufiesme Décembre, mil sept cent vingte-deux, pour l'establissement de la Compagnie des Indes, soit fourny et accompli, tout ainsy et en la même forme et manière, que Sa Majesté le veut et mande estre fait par icelles, auquel effect l'octroy orriginel at esté enregistré au registre des mandemens et octroys, reposant en la secrétairie des dites Finances.

Fait à Bruxelles, sous les seings manuels des dits Conseillers, Directeur général et Intendants, le vingte deuxiesme de Novembre, mil sept cent vingte trois.

Fraula, le Vicomte de Vooght, Suartz.

1723 (22 November). *Inschrijving van het octrooi op het register der Rekenkamer.*

1723 (22 Novembre). *Intérinement de l'octroi à la Chambre des Comptes.*

Les lettres patentes d'octroy de Sa Majesté Impériale et Catholique du 19 Décembre 1722, de l'établissement de la Compagnie générale, dans les Païs-Bas Austrichiens, pour le commerce et la navigation aux Indes, sont intérinées, selon leur forme et teneur, par les Président et Gens de la Chambre des Comptes, de Sa Majesté Impériale et Catholique, et de leur consentement, enregistrées au registre des chartres commençant le 3 Avril 1721, folio 100, et ensuivants, et ce de l'ordre exprès de Son Excellence, le 22 Novembre 1723.

vander Gote, G. J. vander Meere,
J. F. de Caverson.

1723 (24 November). *Inschrijving van het octrooi op het register der Rekenkamer van Brabant.*

1723 (24 Novembre). *Intérinement de l'octroi à la Chambre des Comptes de Brabant.*

Les lettres patentes d'octroy de Sa Majesté Impériale et Catholique du 19e de Décembre 1722 de l'establissement de la

Compagnie générale dans les Pays-Bas Austrichiens, pour le commerce et la navigation aux Indes, sont intérinées, selon leur forme et teneur, par les Président et Gens de la Chambre des Comptes de l'Empereur et Roy, establie en Brabant et, de leur consentement, enregistrées au registre des chartres, octrois et autres affaires du dit Brabant, commençant avec l'an XVII^c et douze, marcqué de la lettre P., quotte N°. XIX, folio nonante et neuf verso, et sequentibus, et ce de l'ordre exprès de Son Excellence, le 24 de Novembre XVII^c vingt et trois.

E. F. S. VANDEN BERGHE, H. J. A. VAN BEUGHEM,
M. B. COURCOLE, DE LIMING, DE CAPPELLE.

II.

1723 (23 Januari). *Benoeming der zeven Bestuurders.*

1723 (23 Janvier). *Nomination des sept Directeurs.*

L'EMPEREUR ET ROY.

Mon Cousin,

Après avoir ordonné de vous consigner l'octroy, que j'ai accordé à la Compagnie générale, à établir dans mes Païs-Bas, pour le commerce et la navigation aux Indes, je veux bien vous faire cette pour vous donner part de la nomination des sept directeurs de la dite Compagnie, que je me suis réservé de nommer pour cette fois seulement, qui sont : Jacomo de Pret, Jacomo Malcampo, Louis François de Koning, Paul Kempe, Pierre Proly, Jacques Baut et Thomas Ray, ma royale intention et volonté étant que vous en informiez le Marquis de Prié, et que vous l'enchargiez, que sans perte de tems, il ait à consigner aux susnommez directeurs le dit octroy, et à recevoir ou faire recevoir d'eux le serment dont il est fait mention à l'article 37 et 38, afin qu'ils puissent incessamment procéder à l'exécution de tout ce qui regarde le prompt établissement de la dite Compagnie, ensuite de l'instruction secrète que vous

trouverez ci-jointe, et que le susdit Marquis de Prié, leur délivrera pareillement; Car telle est ma volonté. A tant, mon Cousin, Notre-Seigneur, vous ait en Sa Sainte et digne garde.

Vienne, ce 23 Janvier 1723.

Prince de Cardona, Président, vidit,
Signé : CHARLES.

Et plus bas :

Par l'Empereur et Roy,
A. F. de Kurz.

Et à l'adresse : A mon Cousin, le Prince Eugène de Savoye, Chevalier de mon ordre de la Toison d'or, Général-Lieutenant de mes armées, Maréchal de l'Empire, Président de mon Conseil Aulique de Guerre, Lieutenant, Gouverneur et Capitaine général de mes Pays-Bas.

III.

1723 (23 Maart). *Besluit waarbij een raad wordt benoemd, in afwachting dat de Maatschappij gevormd zij.*	1723 (23 Mars). *Décret qui institue une jointe, en attendant que la Compagnie soit formée.*

L'Empereur et Roy.

Mon Cousin,

Rapport m'ayant été fait de l'instance du Marquis de Prié, touchant l'établissement d'une jointe, pour l'assister à mettre en exécution l'octroy que j'ai accordé à la Compagnie générale de commerce et de navigation aux Indes, à former dans mes Païs-Bas, je veux bien vous faire cette pour vous dire que, pour les raison alléguées par le dit Marquis et à sa demande, j'ai résolu d'établir la dite jointe, et que le Marquis de Prié fasse examiner et éclaircir par elle les doutes et difficultez que

les directeurs de la dite Compagnie pourroient rencontrer dans l'exécution de l'octroy en question; ma roiale volonté étant néanmoins que la susmentionnée jointe ait à cesser, et a ne se plus meller d'aucune affaire dès que la Compagnie sera formée, attendu que par l'article 30e du dit octroy, je l'ai déclaré libre et indépendente de mon gouvernement, pour ce qui regarde son commerce.

Cette jointe sera composée de trois personnes, à scavoir : de mon Conseiller d'État van der Haegen, du Fiscal de mes Domaines et Finances, Mac Neny, et de Martin Robins, négociant à Bruxelles.

Ainsi vous enchargerez le susdit Marquis de Prié, qu'il ait a faire connoitre aux dits trois sujets, que j'ai bien voulu les choisir, et nommer pour la dite jointe, me promettant de leur intégrité et intelligence, et de leur zèle pour mon service roial et pour le bien de la dite Compagnie, qu'ils s'aquitteront bien et duement de cette commission, en suggérant au Marquis de Prié les moiens les plus convenables, sur toutes les doutes et difficultés, qui se pourroient présenter aux dits directeurs, par rapport à l'exécution de l'octroy susmentionné, jusques à ce que la Compagnie soit établie. A tant, etc.

Vienne, ce 3 Mars 1723.

Prince de Cardona, Président, vidit,

Estoit signé : CHARLES.

Et plus bas :

Par l'Empereur et Roy,

A. F. DE KURZ.

IV.

1723 (5 Juli). *Eedaflegging der Bestuurders.* | 1723 (5 Juillet). *Prestation de serment des Directeurs.*

Nous, Jacomo de Pret, Jacomo Malcamp, Louis François de Koninck, Paul Kimpe, Pierre Proli, Jaques Baut et Thomas

Ray, commis et nommez directeurs par Sa Majesté Impériale et Catholique, notre très-auguste Maître, par sa dépesche royale, du 23e Janvier 1723, de la Compagnie générale établie dans les Pays-Bas, en vertu de ses lettres patentes d'octroy pour la navigation et commerce des Indes, du 19 Décembre 1722, promettons et jurons en mains de Son Excellence Monseigneur le Marquis de Prié, Grand d'Espagne, Chevalier de l'ordre de l'Annonciade, Conseiller intime d'Estat de Sa Majesté, et son Ministre Plénipotentiaire pour le Gouvernement des Pays-Bas, etc., que nous exécuterons bien et fidellement tous les points et ordres portées par le dit octroy, en tant qu'ils pourront nous regarder, de même que les statuts et réglements qui seront faits dans les assemblées générales des principaux intéressez, et qu'à l'égard des souscriptions, nous nous comporterons avecq fidélité, impartialité et exactitude et que nous nous conformerons aux instructions qui nous seront données dans la suitte par l'assemblée générale, pour le plus grand avantage du commerce et à tout ce qui est contenu dans les dittes lettres d'octroy à l'égard de notre direction. Ainsy nous aide Dieu et tous ses Saints.

Fait à Bruxelles, le 5 Juillet 1723.

Copie du serment presté en mains de Son Excellence par les susnommez directeurs, moy présent, Secrétaire d'État soubsigné.

Signé : J. W. Snellinck.

V.

1723 (28 Januari). *Aanstellings-brieven voor de Bestuurders.*

1723 (28 Janvier). *Patente des Directeurs.*

Charles, par la grâce de Dieu, Empereur des Romains

toujours Auguste, Roy d'Allemagne, d'Espagne, de Hongrie, de Bohême, etc., Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, etc., Comte de Flandres, etc., A tous ceux qui ces présentes verront ou lire ouïront, salut : Comme par l'article trente-un de l'octroy accordé à la Compagnie générale de commerce, que Nous avons jugé convenable d'établir et de former dans nos Païs-Bas, pour le bien et l'avantage de nos peuples et sujets, Nous Nous sommes réservés de nommer, pour cette seule fois, les directeurs de la Compagnie : savoir faisons, que pour les appaisemens que Nous avons de notre cher et bien-aimé Jacomo de Pret et de ses sens, crédit et expérience au fait du commerce, Nous confians à plein de ses léauté, prudhommie et bonne diligence, avons par avis de notre conseil suprême pour les affaires de nos dits Païs-Bas, lez notre personne royale, icelui Jacomo de Pret, commis et nommé, commettons et nommons par ces présentes pour directeur de la dite Compagnie générale de commerce, pour entendre et vaquer à la délibération des affaires qui se traiteront, tant dans les assemblées des principaux intéressez, que dans celles des directeurs pour le plus grand avantage du commerce, et généralement faire bien et duement toutes et singulières les choses, que bon et léal directeur susdit peut et doit faire, et qu'à la dite charge compètent et appartiennent, pour le tems et aux gages, traitemens, charges et conditions amplement exprimées dans notre susdit octroy d'établissement de la dite Compagnie, si enchargeons à notre très-cher et bien-aimé Cousin, le Prince Eugène de Savoye, notre Lieutenant, Gouverneur et Capitaine général de nos Païs-Bas, et, en son absence, à notre très-cher et bien-aimé Cousin, le Marquis de Prié, notre Ministre Plénipotentiaire au gouvernement d'iceux Païs; et donnons en mandement à nos très-chers et féaux, ceux de notre Conseil d'État, établi aux dits nos Païs, et à tous autres nos justiciers, officiers et sujets, qui ce regardera, que le dit Jacomo de Pret ils souffrent et laissent de la dite charge de directeur de la Compagnie générale de commerce, et de l'effet de ces dites présentes, pleinement et paisiblement jouir et user, cessans tous contredits et empéchemens au contraire : car ainsi Nous plait-il. En témoin de ce, nous avons signé ces présentes de notre main et à icelles fait mettre notre contrescel. Donné, en notre ville et résidence impériale de Vienne, le vingt-huitième jour du mois de Janvier, l'an de grâce, mil sept cent vingt-trois, et de nos règnes de l'empire romain le

douzième, d'Espagne le vingtième, et de Hongrie et Bohème aussi le douzième. Signé : Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Et plus bas :

Par l'Empereur et Roy,

Signé : A. F. DE KURZ.

Patente de directeur de la Compagnie générale de commerce aux Pays-Bas, pour Jacomo de Pret.

A Messieurs :

Jacobus Maelcamp,
Louis F. de Coninck,
Paulo de Kimpe,
Pietro Proli,
Jacobus Baut,
Thomas Ray,
} Directeurs.

Les patentes sont conformes à celle de Monsieur Jacomo de Pret, cy-contre.

VI.

1724 (13 Mei). *Collegiale acte waarbij een gedeelte der Borse wordt verleend aan de Maatschappij.*	1724 (13 Mai). *Acte collégial accordant une partie de la Bourse à la Compagnie.*

Compareerde Joncker Pasquier-Jean-Augustin vanden Cruyce, Tresorier-Generael; Ignatius Clouwet, tweeden Tresorier ende Joannes-Baptista Cornelissen, Rentmeester deser stadt, inden naeme van myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, ten desen eynde specialyck gelast, de welcke considererende de gunste van Syne Keyserlycke ende Catholicque Majesteyt, in het verleenen van het octroy, tot het oprechten van eene

Keyserlycke Oostenryckse Indische Compagnie in dese Landen, verclaerden, mits desen, toe te staen ende te vergunnen aen de Heeren Bewinthebbers derselffder Compagnie, het ghebruyck vande bovenplaetse der nieuwe Borse, vande geheele lenghde der zuyt- ende west-syde, met de twee trappen daeraen corresponderende, ende daer naer toe lydende, behoudentlyck dat de passagie vanden eenen trap aende noortsyde, opden cant vande Lange Nieuwstraete (1), oock sal blyven ten dienste vande ghene der Schilderscamere, gelyck tot noch toe, tsedert eenige jaren is geschiet, welcke voors. bovenplaetse, deselve Heeren Bewinthebbers, voor den tydt van dertich jaren sullen mogen gebruycken, ten dienste der voors. Compagnie, omme aldaer te stellen hunne comptoiren ende houden hunne generaele ende particuliere vergaderingen, soo nochtans dat de separatien, deuren, schouwen, vensters, solderingen, vloeren, ende alle veranderingen, gheene wtgenomen, dewelcke sy aldaer souden willen maecken, sullen moeten geschieden tot coste vande voors. Compagnie, sonder den ghenen vande stadt, ende dat oock deselffde Compagnie, naer reden sal moeten onderhouden het geheel schaelien dack, vanden beginne tot den eynde, soo verre de hiervoorens vergunde bovenplaetsen syn loopende, soo van schaelien, loodt, berdt, rubben, naegelen, aerbeydtsloon ende andere dependentien, mitsgaders oock de vensters ende gelaesen, soo in het selve dack als in de mueren, deuren, soo boven als beneden, vloeren, etc, behoudentlyck dat de stadt het selffde alsnu sal stellen in behoorelycken staet ende daeraen doen de noodige reparatie, sonder meer. Synde oock geconditioneert, dat in de daecken, mueren ofte vensters, geene veranderingen sullen mogen worden gemaeckt, dan met anterieure kennisse ende consent, te geven in geschrifte vande Heeren der Tresorye deser stadt, dewelcke voor het geven van dusdanich consent, daervan alvoorens rapport te sullen doen in het Collegie, omme daertoe sich specialyck te doen authoriseren, wordende des nyettemin aen de heeren directeurs vande Compagnie, van als nu gepermitteert, in den muer, naest de syde vande Borse, lancx heenen hun quartier, onder ieder dackvenster te laten

(1) Eene kopij dezer acte, in de bijzondere boeken der Handels-Maatschappij, bepaalt den toegang tot de Schilders-kamer in eene tegenovergestelde richting, namelijk : *Aen de zuytsyde, opden candt vande Twaelf Maendestraete naer de Meere.*

maecken eene nieuwe venster met syne toebehoorten, volgens de modelle ter Tresorye ghesien, mitsgaders oock te verplaetsen de teeckenplaetse vande jonckheyt naer de andere syde, tot verbeteringe vanden inganck naer hun quartier, alles op costen vande Compagnie, de welcke oock op de andere syden vande Borsse binnewaerts, langhs heenen ieder dackvenster sal moeten maecken eene reguliere egaele venster, met raeme, gelasen ende andere toebehoorten, te samen ten ghetalle van vierentwintich, ende de cleyne toemetsen, soo veele buyten de regulariteyt vallen, tot welcke nieuwe 24 vensters de stadt sal contribueren vyff hondert guldens wisselgelt eens, doch voor haer blyven behouden allen den wt te brekenen arduynsteen. Eyndelyck is oock noch besproken dat alle separatien, tusschen mueren, met de deuren, schouwen, vensters, vloeren ende diergelycke veranderingen door de voors. Bewinthebbers aldaer gemaeckt ofte te maecken, naer het eyndigen vanden tydt deser vergunninge, aldaer sullen moeten blyven, sonder eenige vergeldinghe, indien het de stadt ghelieft, soo nyet, ten coste vande Compagnie moeten worden geamoveert ende alles herstelt, soo veele mogelijck is, in den staet daer de selffde plaetse sich tegenwoordighlyck is in bevindende, behoudentlyck dat de vercierselen, de welcke inde camers ofte aende schouwen mochten worden gemaeckt, soo van marbel, schilderyen, bousceersels ende andere diergelycke, de welcke de Compagnie alsdan sal mogen amoveren, ten waere de stadt de selffde by schattinge woude aennemen.

Ende compareerde, mits desen mede Jacomo de Pret, Louis François de Coninck, Pietro Proli (1), soo in hunne voors. qualiteyt, als gelovende t'gene voor- en naerbeschreven te doen aggreeren by henne andere mede-bewinthebbers, verclarende de voors. vergunninge op de conditien ende maniere voors., alsoo danckelyck te accepteren, gelovende bovendien, voor eene herkentenisse, tot verciersel vande voors. nieuwe Borse ende ten dienste van het publieck, in ieder der vier hoecken vande selffde Borse, ten coste vande Compagnie op te rechten, ofte te stellen eene lanterne, ende die daegelycx, des avonts, te doen voorsien van behoorelyck licht, van nu tot den eynde dat dese vergunninge dueren sal, gelovende voorders de eerste comparanten dese tegenwoordige acte ende concessie te

(1) De namen dezer drie bestuurders zijn enkel vermeld in de bovenbedoelde kopij.

laten approberen by myne Heeren Borgermeesteren ende Schepenen deser stadt, ende hier van te doen maecken twee dobbels, om by wtwisselinge der respective ratificatie, het eene bewaert te worden by de stadt ende het ander in de archiven vande Compagnie. Alles sonder argelist.

Was onderteeckent : P. J. A. vanden Cruyce, Ignatius Clouwet, ende J. B. Cornelissen, (ende Jacomo de Pret, Louis F. de Coninck ende Pietro Proli.) (1)

Myne Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der stadt Antwerpen, gesien ende geexamineert hebbende de hiervooren staende twee respective actens, hebben deselve in alle de poincten ende conditien, daerby voorgestelt, gelaudeert ende geapprobeert, gelyck sy die lauderen ende approberen by dese, alles op conditie dat dese acte by de Heeren Bewinthebbers te samen sal worden geaggreert; actum in collegio, den 13 May 1724.

VII.

1724 (13 December). *Afstand, aan de Maatschappij, der oostenrijksche Factorij van Bengalen.*

1724 (13 Décembre). *Cession, à la Compagnie, de la Factorerie autrichienne de Bengale.*

Charles, par la grâce de Dieu, Empereur des Romains toujours Auguste, Roy d'Allemagne, etc.; Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, etc.; Comte d'Habsbourg, de Flandres, d'Artois, etc., etc.; à tous ceux qui ces présentes verront, Salut. Savoir faisons qu'aiant trouvé convenir à l'utilité et à la seureté du commerce que nos sujets font dans le Royaume de Bengale, de leur y procurer une factorerie, dans un lieu convenable, sur la rive de la rivière du Gange, suivant le rapport qui Nous en avoit été fait par Alexandre Hume et Jean Harrison, après le premier voyage qu'ils y avoient fait à bord du vaisseau *La Ville de Vienne*,

(1) Zelfde bemerking als in de voorgaande aanteekening.

l'un comme premier supercargo et l'autre comme capitaine, Nous avons chargé les dits Hume et Harrison, qui firent voile d'Ostende vers le dit Royaume, l'hyver passé, par une commission signée de notre main royale, de convenir, en notre nom, avec le Nabab de Bengale, du dit établissement de la manière la plus avantageuse qu'il leur seroit possible, suivant la promesse que le dit Nabab leur en avoit faite par son acte du Purvana, du VI Janvier 1721 et comme Nous n'avons rien de plus à cœur que de faciliter et d'accélérer tout ce qui puisse contribuer au bien et à l'accroissement du commerce de nos sujets, Nous avons fait lever à intérêt sous la guarantie de nos finances au Païs-Bas, la somme de vingt cinq mille écus, argent de change, pour fournir à la dépense du dit établissement, dont nous avons confié la négociation aux dits Hume et Harrison, de même que les dits vingt-cinq mille écus pour être emploiez et distribuez par eux, de la manière qu'ils conviendroient avec le Nabab et d'autres à qui il pourroit appartenir pour obtenir le dit établissement, et pour y mettre la dernière main; et comme nous ne Nous sommes déterminez à faire établir la dite factorerie, que dans la vue de la céder et transporter avec tous les droits et avantages y attachez à la Compagnie générale des Indes que nous avions déjà résolu d'établir dans nos Païs-Bas, dès que la dite Compagnie seroit formée et que nos lettres patentes d'octroy, pour l'établissement de cette Société ont été exécutées dans les formes, Nous avons trouvé bon de déclarer, comme nous déclarons par les présentes, que Nous cédons et transportons à notre dite Compagnie générale des Indes, la dite factorerie que Nous avons fait procurer et établir au Royaume de Bengale, pour la commodité et avantage de son commerce, avec tous les droits et propriété de possession et de jurisdiction que nous y avons, et la faculté d'y changer et mettre tels commandans ou officiers qu'elle trouvera convenir, rien excepté, rien réservé, ordonnant à J. A. Cobbé, Lieutenant-Général de notre artillerie, à qui le Marquis de Prié, notre Ministre Plénipotentiaire pour le Gouvernement de nos Païs-Bas, a confié provisionellement le commandement du dit établissement en notre nom et de notre part, et à tous autres officiers et soldats employez et à employer dans la dite factorerie, de déférer et obéir, sans aucune opposition ou contredit, aux ordres qu'ils recevront de la part des directeurs de la dite Compagnie générale et de les exécuter avec la même punctualité et fidélité, comme s'ils venoient

de Nous ou de la part du gouvernement de nos dits Païs-Bas; à condition néanmoins que les dits directeurs remboursent incessament, à qui il appartient, la dite somme de vingt-cinq mille écus, argent de change, à la décharge de nos finances, avec les intérêts écheus et à échoir jusqu'au remboursement de toute la dite somme, bien-entendu aussi qu'il ne sera pas au pouvoir de notre dite Compagnie générale des Indes, de vendre ou céder la dite factorerie à d'autres, ni même à nos sujets, sans notre consentement. Et si, après l'expiration de notre dit octroy, Nous trouvons à propos de retenir cette factorerie, ou de la faire céder à la Compagnie qui succèdera, il sera pourvu au désintéressement de la dite Société générale, par le payement de la valeur du dit établissement, suivant l'estimation qui en sera faite par des experts à nommer de part et d'autre, ordonnant, tant au dit Cobbé qu'aux directeurs de la dite Compagnie, et à tous autres à qui il pourroit appartenir, de se régler et conformer selon ce; car telle est notre volonté; en témoin de ce nous avons signé ces présentes de notre main royale, et à icelles fait mettre notre scel.

Donné, en notre ville et résidence impériale de Vienne en Autriche, le treizième jour du mois de Décembre, l'an de grâce, mil sept cent vingt quatre.

Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Par ordonnance de Sa Majesté,

Signé : A. F. de Kurz.

Votre Majesté déclare qu'elle cède et transporte à la Compagnie générale de commerce des Indes, la factorerie, que Votre Majesté a fait procurer et établir au Royaume de Bengale.

Je soussigné, conseiller de Sa Majesté Impériale et Catholique et son secrétaire en son conseil suprême pour les affaires des Pays-Bas, certifie et déclare que la copie, que dessus, est en tout conforme à la minute originale reposante dans la secrétairie de ma charge; en foy de quoy j'ay signé cette et y fait mettre le cachet secret de Sa Majesté.

Fait à Vienne, le 16me Décembre 1724.

Signé : A. F. de Kurz.

VIII.

1724 (13 December). *Afstand der Plaats van Cablon.*

1724 (13 Décembre). *Cession de la place de Cablon.*

Charles, par la grâce de Dieu, Empereur des Romains toujours Auguste, Roy d'Allemagne, etc.; Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, etc.; Comte d'Habspourg, de Flandres, d'Artois, etc., à tous ceux qui ces présentes verront, Salut. Ayant trouvé convenir à l'utilité et à la seureté du commerce que nos sujets font dans les Indes orientales, et nommément sur la côte de Coromandel, de leur y procurer une factorerie dans un lieu convenable; et le capitaine de La Merveille, en vertu d'une convention et des Priviléges, accordez l'année 1719, en faveur de nos sujets, par Backeralikan Souba de Velour, au Royaume de Carnate, sous la domination et ratification de l'Empereur du grand Mogol, ayant en notre nom royal, pris possession de la Place de Coblon, et y laissé et institué provisionellement le Lieutenant Pennas, comme commandant avec le monde qu'il a jugé nécessaire pour la garde d'icelle, et de notre pavillon impérial qu'il y a arboré : savoir faisons que Nous avons cédé et transporté, comme Nous cédons et transportons, en vertu de ces présentes, à notre Compagnie générale du commerce des Indes, établie dans nos Païs-Bas Autrichiens, la dite place de Coblon, avec tous les droits de propriété, de possession et de jurisdictions que Nous y avons, et la faculté d'y échanger et mettre tels commandans ou officiers qu'Elle trouvera convenir, rien excepté, rien réservé; ordonnant au dit Lieutenant Pennas, et à tous autres officiers et soldats employés ou à employer dans la dite place et factorerie, de déférer et obéir, sans aucune opposition ou contredit, aux ordres qu'ils recevront de la part des Directeurs de la dite Compagnie générale et de les exécuter avec la même ponctualité et fidélité, comme s'ils venoient de nous, ou de la part du gouvernement de nos Païs-Bas, à condition néanmoins que les dits directeurs rembourseront préalablement à nos finances, douze mille florins que le Marquis de Prié, notre Ministre Plénipotentiaire au gouvernement de nos Païs-Bas, a fait remettre au dit

Lieutenant Pennas, de même que les cinq mille florins, monnoye courante, que le susdit capitaine de *La Merveille* y a employés; bien entendu aussi qu'il ne sera pas au pouvoir de notre dite Compagnie générale des Indes, de vendre ou de céder la dite place et factorerie à d'autres, ni même à nos sujets, sans notre consentement préalable; et si après l'expiration de notre octroy, Nous trouvons à propos de retirer cette factorerie, ou de la faire céder à la Compagnie qui succèdera, il sera pourvu au désintéressement de la dite Société générale par le payement de la valeur du dit établissement, suivant l'estimation qui en sera faite par des experts de part et d'autre; Ordonnant, tant au dit Pennas, qu'aux directeurs de la dite Compagnie, et à tous autres à qui il pourroit appartenir, de se régler et conformer selon ce. Car telle est notre volonté. En témoin de ce Nous avons signé ces présentes de notre main royale, et à icelles fait mettre notre scel.

Donné, en notre ville et résidence impériale de Vienne en Autriche, le treizième jour du mois de Décembre, l'an de grâce, mil sept cent vingt-quatre.

Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Par ordonnance de Sa Majesté,

Contresigné : A. F. de Kurz.

Votre Majesté cède et transporte à la Compagnie générale du commerce des Indes, la Place de Coblon, sur la côte de Coromandel, sous la domination du grand Mogol.

Je soussigné, conseiller de Sa Majesté Impériale et Catholique et son secrétaire dans son conseil suprême, pour les affaires des Païs-Bas, certifie et déclare que la copie que dessus est en tout conforme à la minute originale reposante dans la secrétairie de ma charge. En foy de quoy j'ai signé cette et y fait apposer le cachet secret de Sa Majesté.

Fait à Vienne, le 16 Décembre 1724.

Signé : A. F. de Kurz.

IX.

1724 (30 December). *Bijvoegsel aan de opene brieven van octrooi, verleend aan de Maatschappij.*

1724 (30 Décembre). *Supplément aux lettres patentes d'octroi, accordées à la Compagnie.*

L'Empereur et Roy.

Mon Cousin,

Pietro Proli, et André-Melchior van Kessel, députez de l'assemblée générale des intéressez dans la Compagnie du commerce des Indes, établie dans mes Païs-Bas, après m'avoir remercié en dû respect, au nom de la dite assemblée, de ce qui j'aie bien voulu accorder mes lettres patentes d'octroy, pour l'établissement de la ditte Compagnie, m'ont supplié de sa part, de vouloir bien, entre autres choses, accorder les points suivans, par forme d'extension, et d'interprétation des articles de l'octroy susmentionné.

Premièrement que les intéressez dans la Compagnie, en cas de nécessité, pussent engager leurs actions devant tels magistrats, tribunaux ou notaires qu'ils trouveront convenir, sauf qu'il n'en résulteroit aucun droit de réalité et de préférence, et que, pour prévenir les différens qui résulteroient, si les actions que l'octroy déclare personnelles fussent engagées en un même jour devant divers tribunaux, et aussi pour donner plus de facilité aux propriétaires des actions à trouver de l'argent, par la certitude de l'hypothèque, que la préférence n'en seroit réglée, que du tems, que l'annotation en sera faite aux livres de la Compagnie, que l'on formeroit sur le modèle de ceux de transport.

Sur quoy, je veux bien vous dire, qu'aiant trouvé cette demande juste et convenable, je la leur ai accordée, comme je l'accorde par cette, ordonnant à un chacun de se régler et conformer selon ce.

2° Que je voulusse bien limiter les droits sur les marchandises qui viendront des Indes, pour compte de la Compagnie, de six, à quatre pour cent, pendant la durée du dit octroy, ou du moins les faire lever sur le pied du tarif de l'an 1680, par les raisons et motifs repris plus au long dans les mémoires que les dits députez m'ont présentez à cet effet.

Pour ce qui est de ce second point, aiant égard que la Compagnie n'a pas ressenti aucun effet de la grâce que je luy ai faite en vertu de l'article 89 de l'octroy, par lequel j'ai bien voulu limiter les dits droits, de six à quatre pour cent, pendant la durée de l'admodiation générale des droits d'entrée, sortie, etc., de ce tems là, qui est expirée à la fin du mois d'Aoust dernier : Je veux bien accorder à la dite Compagnie, cette limitation des droits, de six, à quatre pour cent, pour l'espace de trois années.

3° Les dits députez m'ont supplié de permettre que les ventes des marchandises de retour, qui, en suite de l'article 44 du dit octroy, se doivent faire à Ostende ou à Bruges, au choix des directeurs, se puissent faire alternativement dans les provinces de Brabant ou de Flandres, ou du moins, comme la diversité des marchandises peut produire que la vente se pourroit faire dans l'une ou l'autre place, avec plus de profit pour la Compagnie, ou que quand on fût obligé de mettre les marchandises en magazin, les directeurs, à pluralité des voix, puissent régler les places des dites ventes, comme ils trouveront le plus profitable à la Compagnie.

A l'égard de ce troisième point, ma volonté royale est, que les premières ventes se fassent à Ostende ou à Bruges, conformément à l'article 44 de l'octroy; mais quand aux secondes ventes, le gouvernement, ouis les directeurs, déterminera les endroits où elles pourront se faire avec plus d'utilité pour la Compagnie, et avec plus d'avantage pour le Païs.

Comme ces trois points doivent être regardez comme une extension et interprétation des acticles de l'octroy, ma volonté royale est, que vous fassiez délivrer aux directeurs de la dite Compagnie, une copie duement authentique de la présente dépêche, et signée par un de mes secrétaires, pour s'en servir selon l'exigence : A tant mon cousin, notre Seigneur vous ait en sa sainte garde.

Vienne, ce 30 Décembre 1724.

Étoit paraphé : Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Et plus bas :

Par l'Empereur et Roy,

Contresigné : A. F. de Kurz.

La superscription étoit : A mon Cousin le Marquis de Prié, mon Conseiller d'État et Ministre Plénipotentiaire au gouvernement de mes Païs-Bas.

X.

1724 (30 December). *Brief des Keizers rakende de klachten gedaan door de Maatschappij.*

1724 (30 Décembre). *Lettre de l'Empereur concernant les plaintes faites par la Compagnie.*

L'EMPEREUR ET ROY.

Mon Cousin,

Les députez de l'assemblée générale des intéressés dans la Compagnie de commerce des Indes m'ont, entre autres choses, représenté au nom de la dite assemblée :

1° Que divers intéressés dans la susdite Compagnie se seroient defaits de leurs actions, intimidés par la continuation des menaces audacieuses des Compagnies d'Angleterre et de Hollande, crignant qu'elles se mettront autant plus facilement en exécution sur les vaisseaux de la Compagnie, par ce qu'elles n'ont pas encore été obligées de réparer les injustices criantes faites aux intéressés dans le vaisseau nommé *le Marquis de Prié*, pris sur les côtes de Guinée, l'année 1719, dans celui nommé *Flandria*, arrêté à Amsterdam, sous prétexte qu'il étoit destiné pour Ostende, et de là vers les Indes, et finalement dans un autre nommé de même *Flandria*, pris à Benculo, dans l'isle de Sumatra, dont les informations déjà remises au gouvernement vérifieroient entièrement la violation du droit des gens, l'insulte faite à mon Pavillon, et la cruauté barbare et inouie exercée contre l'équipage, à laquelle vente des actions et crainte l'on devroit imputer qu'elles ne sont plus recherchées, comme au commencement, avec un gain même de 15 et plus par cent; ainsi comme ces réparations seroient inséparables, et devroient affermir le crédit de la Compagnie, les dits députez m'ont supplié respectueusement de vouloir redoubler mes ordres à mon Ministre en Angleterre, le Comte de Starhenberg, afin de réitérer ses instances, non seulement envers les directeurs

de la Compagnie, mais à la Personne même du Roy de la Grande Bretagne, d'ordonner ou de permettre que la sentence donnée par l'amirauté d'Ostende depuis si longtems contre le vaisseau *la Cumani*, pris en échange contre le prédit vaisseau *le Marquis de Prié* puisse enfin avoir son exécution, et pour prévenir et détourner les autres Compagnies de pareilles hostilitez contre le respect dû à mon Pavillon, de permettre des à présent pour l'ors, que ma dite Compagnie se puisse dédommager sur ses agresseurs par une égale voye de fait, ou de telle manière qu'elle trouvera la plus sure, sur le pied comme les États de Brabant m'auroient prié par leur requête du 23 de Mars dernier.

2º Que je voulusse bien faire dépêcher, sous ma signature royale, les actes de cession des deux établissemens sur les côtes de Coromandel et de Malabar, dont on a pris possession en mon nom royal.

3º De prévenir les insultes des Pirates de Barbarie, soit par un traité ou d'autre manière convenable, et de faire continuer les instances par mon résident à Constantinople, pour la restitution de la charge, et pour la délivrance des gens de l'équipage du vaisseau du capitaine Gheselle, pris par les Algériens, passé peu de tems.

4º De faire expédier, pour les directeurs de la Compagnie, des patentes ou commissions, pour marque de consolation pour leur postérité, d'avoir été choisis et nommés par moy pour premiers directeurs de la Compagnie.

5º De charger mon Ministre en Portugal de faire les instances nécessaires auprès du Roy, pour qu'il veuille bien ordonner à tous les Gouverneurs de ses Places aux Indes orientales et occidentales de recevoir amiablement les vaisseaux de la Compagnie et de les pourvoir du nécessaire à un prix raisonnable, puisque les vaisseaux revenus dernièrement de la Chine et de Mocka, pour le compte des particuliers des Païs-Bas, aiant été obligés de relâcher au port de Fernambucq au Brésil, pour y acheter le nécessaire, y auroient été traités par le Gouverneur d'une manière très-cruelle et très-rude.

Et finalement, les dits députés m'ont représenté la nécessité urgente qu'il y a d'approfondir l'entrée du port d'Ostende, de l'une ou de l'autre manière, d'autant que le sable s'y accumuleroit de plus en plus, tellement que les gros vaisseaux n'y pourroient plus entrer sans risque, et seroient bientôt obligés de se décharger sur la rade, de leur gros canon,

et d'une partie de leur charge, avec plus de risque encore, et de gros fraix.

Quant à la première demande, je veux bien vous dire par la présente, que vous fassiez connoître aux directeurs de la Compagnie, que j'ay résolu et ordonné de réitérer les instances, le plus efficacement qu'il se peut, tant en Angleterre qu'en Hollande, afin d'obtenir le désintéressement du dommage causé aux vaisseaux d'Ostende, et que, quand on n'en ressentiroit aucun fruit, je prendray les mesures correspondantes à la raison supérieure de ma souveraineté pour protéger et défendre mes sujets, assurant de nouveau la Compagnie de ma protection royale, et de l'assistence de mes forces, si on agissoit ou donnoit de l'atteinte à la liberté de son commerce, et le cas arrivant que les vaisseaux de la dite Compagnie fussent attaqués par voye de fait et avec violence (ce que je ne veux pas croire), je ne trouverai pas mal qu'elle même prenne ses mesures pour la défense naturelle et pour le dédommagement correspondant.

6o Pour ce qui est des actes de cession ci-dessus marqués, j'ai trouvé convenable de les faire expédier, sous ma signature royale, et de les faire consigner aux dits députés, ordonnant que vous les fassiez enregistrer et intériner là où il convient, et ensuite restituer aux directeurs.

A l'égard du troisième et cinquième point, vous ferez aussi connoître aux dits directeurs que j'ay résolu et ordonné de faire les démarches nécessaires et convenables pour en obtenir l'effet.

Touchant le quatrième point qui concerne les commissions que les directeurs m'ont demandées, j'ai bien voulu les leur accorder, afin qu'ils aient cette marque de consolation d'avoir été choisis et nommés par moy les premiers pour mettre le fondement à un ouvrage de cette nature, aiant ordonné que les dites commissions soient dépêchées, sous ma signature royale, et vous envoiées pour leur être délivrées.

Pour ce qui regarde le port d'Ostende qui est le dernier point, je veux bien vous dire que mon intention royale est, qu'en conformité de mon ordre du 9me d'Aoust de cette année, vous fassiez les devoirs nécessaires pour le rétablissement du dit port, et que vous fassiez examiner le plan ci-joint que les députez m'ont présenté avec les réflexions qu'ils y ont faites, m'informant ensuite, très-ponctuellement et sans délai, du résultat des devoirs rendus, et m'envoiant les différens sentimens de ceux que j'ai ordonné d'entendre sur la manière

de mettre le port en question dans le meilleur état que possible : Car telle est ma volonté. A tant, mon Cousin, notre Seigneur vous ait en sa sainte garde.

De Vienne, le 30me Décembre 1724.

Étoit paraphé : Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Plus bas étoit :

Par l'Empereur et Roy,

Et contresigné : A. F. DE KURZ.

BIJVOEGSELS. | ANNEXES.

I.

1723 (23 Januari). *Besluit welk de Bestuurders oorlooft eenen kassier te noemen.*

1723 (23 Janvier). *Décret qui autorise les Directeurs à nommer un caissier.*

L'EMPEREUR ET ROY.

Mon Cousin,

Nonobstant mon intention roiale que j'avois eu de nommer, pour cette fois seulement, un caissier de crédit et d'intégrité pour avoir soin du fond de la Compagnie générale de commerce et de navigation aux Indes, que j'ai résolu d'établir dans mes Pays-Bas, afin de pourvoir par là à la seureté des deniers qui entreront par les subscriptions, néa*(n)*moins aiant une satisfaction entière des négocians que je viens de choisir pour directeurs de la dite Compagnie, je veux bien donner la faculté à ces directeurs de nommer à cette fin une personne de crédit et de probité reconnue, et entre les mains de laquelle le fond de la Compagnie soit en toute seureté jusques à ce que la première assemblée des principaux intéressés en ait disposé comme Elle le trouvera convenir. Vous enchargerez le Marquis de Prié de donner part de cette ma détermination roiale aux

susdits directeurs. Car telle est ma volonté. A tant, mon Cousin, notre Seigneur vous ait en sa sainte et digne garde.

Donné à Vienne, ce 23 Janvier 1723.

Paraphé : Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Et plus bas :

Contresigné : A. F. DE KURZ.

II.

1723 (23 Januari). *Geheime onderrichting voor de Bestuurders der Maatschappij.*	1723 (23 Janvier). *Instruction secrète pour les Directeurs de la Compagnie.*

1º Aussitôt que les directeurs auront prêtés le serment de la manière prescrite par notre octroy, ils avertiront le public par les gazettes, et par telle autre voye qu'ils trouveront convenable, du lieu, jour et heure qu'ils vaqueront à la réception des subscriptions.

2º Ils tiendront deux registres pour les subscriptions, dont l'un servira pour nos sujets, et l'autre pour les étrangers, et serreront les livres aussitôt que la somme sera remplie par les dites subscriptions.

3º Non obstant que par l'article 8 de notre octroy, il est marqué, que les étrangers pourront pareillement entrer dans la Compagnie, néa*(n)*moins comme notre intention roiale est, que le profit et le gain que l'on se promet de ce commerce tourne à l'avantage de nos sujets, préférablement aux étrangers, nous voulons que ces derniers ne puissent être admis à souscrire si non à la concurence d'un tiers du fond de la Compagnie.

4º Dès que le jour marqué pour l'ouverture des registres sera arrivé, les directeurs recevront les subscriptions sur le pié prescrit par notre octroy, tant de nos sujets que des étrangers, et lorsque ces derniers auront rempli leur tiers, les dits directeurs n'en admettront pas d'avantage.

5º Mais si les étrangers eussent remplis plutôt leur tiers que nos sujets les autres deux tiers, les directeurs avertiront les étrangers qui souhaiteront d'entrer encore, que si dans le terme de trois semaines, à compter du jour de l'ouverture des registres, nos sujets n'ont pas souscrit pour la somme que nous leur avons préférablement destiné, ils seront admis à souscrire pour le reste qui manque, auquel cas nous enjoignons aux dits directeurs d'avoir soin que la somme des étrangers n'excède pas la moitié du fond.

6º Les directeurs prendront les soumissions et tiendront note des étrangers qui, après leur tiers rempli, se présenteront afin de les admettre ensuite selon l'ordre et la date, mais les dits étrangers ne seront pas obligés de payer leur quart de leur subscriptions, ordonné par le 13e article qu'après qu'ils seront effectivement admis.

7º Si dans le terme d'autres trois semaines, c'est-à-dire dans six semaines, à compter du jour de l'ouverture des livres ou registres, le fond de dix millions de florins, argent de change, ne se trouve pas rempli, les directeurs pourront fermer les livres, et convoquer l'assemblée générale des principaux intéressés, pourvu qu'il y ait des subscriptions pour huit millions de florins de la même monnoye, à moins que les directeurs ne trouvassent à propos, pour l'avantage de la Compagnie, de proroger encore le terme pour autres huit jours, pour la réception des subscriptions.

8º Si, contre toute attente, au bout de ces six semaines la dite somme de huit millions ne seroit pas remplie par nos sujets et par les étrangers, les directeurs prorogeront le terme, jusques à ce que le dit fond de huit millions soit rempli, et alors ils fermeront incessamment les livres, et convoqueront l'assemblée générale des principaux intéressés, à moins qu'ils ne trouvassent convenable au bien de la Compagnie, comme dit est à l'article précédent, de continuer encore la réception des subscriptions pendant un autre terme de huit jours.

9º Les directeurs formeront tous les jours le bordereau des sommes qui seront souscrites, avec la distinction de nos sujets et des étrangers.

10º Nous autorisons les directeurs d'abord, après le serment prêté, de faire au nom et pour le compte de la Compagnie toutes les dispositions qu'ils jugeront nécessaires et convenables pour le bien du commerce, tant à l'égard de l'achat des marchandises, que touchant la construction et équippement des

vaisseaux et généralement tout ce qui regardera les intérêts et l'avantage de la dite Compagnie.

Donné à Vienne, le 23 de Janvier 1723.

Paraphé : Prince de Cardona, Président, vidit.

Signé : CHARLES.

Et plus bas :

Contresigné A. F. KURTZ.

III.

1725 (24 Februari). *Kopij van den brief Zijner Keizerlijke en Katholieke Majesteit aan den Grooten Mogol.*

1725 (24 Février). *Copie de la lettre de Sa Majesté Impériale et Catholique au Grand Mogol.*

Carolus Sextus, etc., etc., cum jam ab anno 1715, varii mercatores subditi nostri Austriaco-Belgæ ex portu Ostendano in comitatu nostro Flandriæ sito in diversas Indiarum orientalium ditiones, præcipue vero in Serenitatis Vestræ dominia navigationem instituere, et reciproca cum utilitate utrinque subditorum commercia gerere incœpissent, atque in oris provinciarum Coromandelæ et Malabariæ (quod nobis pergratum auditu fuit) ad construendas domus pro reponendis mercibus, consentiente et approbante Serenitate Vestra, territoria quædam ad id opportuna acquisivissent, Nos de eorumdem subditorum nostrorum prosperitate et incremento paterne sol*(l)*iciti, ad continuandam eo securius, consolidandamque dictam navigationem et commercium consultum esse duximus, in provinciis nostris Austriaco-Belgicis, Societatem erigendam, eamque immunitatibus et privilegiis eo conducentibus providendam esse : Quod cum duobus abhinc annis jam factum sit, Serenitatem Vestram de hac nostra dispositione certiorem reddere, eidemque, ob præmemorata territoria, in favorem subditorum nostrorum cessa, non solum gratitudinem nostram hisce litteris palam facere, verum etiam memoratam Societatem, ejusque dependentes cujus cumque conditionis sint, ulteriori benevolentiæ ac protectioni omni meliori modo commendare volumus, Serenitatem Vestram securam esse cupidi, nos vicissim ad præstanda quævis grata

officia, atque ad perpetuo colendam mutuam commercii amicitiam promptos esse; spondentes porro quod omnem favorem et assistentiam, quam sæpedicta Societas nostra a Serenitate Vestra, vel ab ejusdem gubernatoribus experietur, in omni occasione benevole et peramice recognoscendi animo nostro impressum geremus : Qui de cætero, etc.

Viennæ, die 24ta Februarii 1725.

IV.

1725 (24 Februari). *Brief Zijner Majesteit aan den Keizer van China.*

1725 (24 Février). *Lettre de Sa Majesté à l'Empereur de la Chine.*

Carolus Sextus, etc., Serenitatem Vestram minime latebit jam, ab anno millesimo septingentesimo decimo quinto, quosdam mercatores Austriaco-Belgas, ex portu Ostendano in comitatu nostro Flandriæ sito, in diversas Indiarum orientalium ditiones, præcipue vero in Serenitatis Vestræ dominia, navigationem et commercium instituisse, et ab ejusdem Domino Genitore colendæ memoriæ, ea, qua in nationes europeas ferebatur propensione et affectu, in portus sui imperii admissos et amice habitos fuisse : Quod cum hactenus felicibus auspiciis, et reciproca cum utilitate utrinque subditorum gestum sit, et nos de prosperitate, et incremento regnorum et statuum nostrorum paterne solliciti, ad eo securius et ordinatius continuendam, consolidandamque prædictam navigationem consultum esse duxerimus in Belgio nostro Autriaco Societatem privilegiatam erigendi, eamque immunitatibus, et prerogativis ad præfixum scopum directis, muniendi : hinc est quod Serenitatem Vestram hisce literis salutandam, atque de hac nostra providentia et dispositione, non modo certiorem reddendam, verum etiam gratum animum nostrum, quod eidem ob favores subditis nostris in suis ditionibus præstitos obstricti sumus palam faciendam esse credidimus, Serenitatem Vestram una peramice requirentes, velit, præfati Domini Genitoris sui vestigia laudabiliter insequendo, dictos Mercatores subditos nostros, quibus memorata Societas constat, ejusdemque dependentes cujuscumque conditionis aut ordinis sint, sibi de meliori commen-

datos habere, præcipiendo ubi opus videretur, ut, in omnibus oris Serenitati Vestræ parentibus, favorabiliter admitti continuentur atque ad instar aliarum exterarum gentium, mercaturam libere agere sinantur : Spondentes Nos eam assistentiam et protectionem, quam sæpedicti subditi nostri a Serenitate Vestra, vel ab ejusdem gubernatoribus et incolis experituri sunt, numquam oblituros, imo easdem, quavis data occasione, plene recognoscendi, atque ad perpetuo colendam mutui commercii amicitiam et necessitudinem promptos fore : Qui de cætero, etc.

Viennæ, die 24 Februarii 1725.

V.

1729 (3 Augusti). *Kopij van den staatsbrief des Keizers aan Hare Koninklijke Hoogheid.*	1729 (3 Août). *Copie de la dépêche de l'Empereur à Son Altesse Royale.*

Serenissima Señora Archiduquesa Maria-Elisabetha mi muy cara y amada Hermana. Con carta de 12 del mes de Julio proximo pasado declara Vuestra Alteza el justo embarazo en que mira a los directores de la Compañia de Indias, Jacomo de Pret y Pedro Proli, quando por el recurso que han dirigido a Vuestra Alteza por medio de carta del 9 del citado mes, escrita a su mayordomo mayor el Conde Don Julio Visconti explican por relacion de Juan Bautista Puyadies un discurso que con el mismo tuvo el Marques de Rialp de mi consexo de estado suponiendo que este ministro le habia manifestado deseo de conferir con algunos directores para que en el caso de reducirse con las negociaciones de Paz a una esclusiva el comercio de Ostende con las Indias, se tratase de acomodar su interes con cierta Compañia propuesta de establecerse en Trieste, segun mas difusamente refiere la misma carta que Vuestra Alteza me ha remitido, pero como del contesto de ella parece que el Puyadíes ha alterado el hecho dando sin fundamento a esos directores motivo de recurrir a Vuestra Alteza, despues de alabar su prudente conducta y prevencion mandando encargar a los mismos el secreto; pues con esta providencia se ocurre al remedio de los perjuicios, que en otro

modo pudieran ocasionar; quando tales especies llegasen a noticia del publico; referire para inteligencia de Vuestra Alteza haberse aqui espuesto y presentado en mis reales manos un proyecto y oferta de dos millones para establecer en Trieste una Compañia mercantil para el trafico de Indias, y como pendiente el negociado de las paces no parece conveniente tratar semejante negocio, y en medio de los empeños que he contrahido, y espero continuar hasta el ultimo extremo, no puede sin embargo asegurarse como infalible el exito a proporcion de mi deseo; habló el Marques de Rialp con tales supuestos al Puyadies agente de la Compañia de Ostende, para quetocando las especies a los directores discurriesen entre si los medios de conciliar los intereses de su Compañia con la proyectada de Trieste, para el caso de conducir el congreso con la precision de ceder a las oposiciones de nuestro comercio, sea con la abolicion, ó con una mayor suspension que la que se ha convenido por los preliminares y si bien se le ofreció a Puyadies el reparo de la publicidad de estas especies, le replicó el Marques que su idea solo era hallarse con tiempo instruido de los dictamenes de Jacomo de Pret por el concepto de su talento a efecto de servirse de ellos, si es que llegase el siniestro caso que sobre se ha especificado, cuyo discurso es muy distinto del que se ha referido a dichos directores, mas en el se reconoce motivo de alarmarlos, no los sugeta a comunicar el negocio con los interesados, pues solamente los excita a sugerir, con su celo, para un caso desgraciado los medios de reparar en parte a los vasallos que si tienen sus intereses empleados en la Compañia de Ostende, y para que ási lo comprendan y que mi real animo es de sostener el empeño de la continuacion de su establecimiento por honor de mi imperial dignidad, y por el amor que me deben tan fieles vasallos, hasta el ultimo termino de la negociacion; he querido instruir a Vuestra Alteza que podra hacer de estas espresiones el uso que tubiere par mas conveniente. D[s] g[de] a V. A. M[s] A[s] como deseo.

Viena, 3 de Agosto de 1729.

Firmado buen y fiel hermano de V. A. CARLOS.

RAMONDA DE VILANA PERLAS.

VI.

1731 (16 Maart). *Uittreksel van het bondsverdrag gesloten te Weenen, tusschen den Keizer en den Koning van Groot-Brittanje.*

1731 (16 Mars). *Extrait du traité d'alliance, conclu à Vienne, entre l'Empereur et le Roi de la Grande-Bretagne.*

In nomine Sanctissimæ ac Individuæ Trinitatis. Amen.

Notum sit omnibus ac singulis, quorum interest, aut quomodocumque interesse potest; postquam Serenissimus ac Potentissimus Princeps et Dominus Carolus VI. Romanorum Imperator, Hispaniarum, utriusque Siciliæ, Hungariæ ac Bohemiæ Rex, Archidux Austriæ, etc., etc., tum Serenissimus ac Potentissimus Princeps ac Dominus Georgius II. Magnæ Britanniæ, Franciæ et Hiberniæ Rex, nec non Celsi et Potentes Domini Status Generales Unitarum Fœderati Belgii Provinciarum; considerato incerto turbidoque rerum qui nunc est in Europa statu, mature perpenderunt media . . . .
. . . .

Articulus V.

Cum pro assequendo scopo, quem Partes præsentem Tractatum contrahentes attingere intendunt, necessarium visum sit, ut cuncta dissidiorum et dissentionum semina radicitus evellantur; atque adeo pristinus ille amicitiæ nexus qui modo memoratas Partes contrahentes invicem ligaverat, non tantum renovetur, sed et in dies arctius stringatur : hinc est quod Majestas sua Cæsarea Catholica promittit ac sese vigore præsentis articuli obstringit, quod cessare penitus illico, et in perpetuum debeat omne ex Belgio Austriaco, ac ex aliis ditionibus, quæ tempore Caroli II. Hispaniarum Regis Catholici sub Hispana Dominatione erant in Indias Orientales commercium et navigatio, et quod bona fide effectui sit datura, ne vel Ostendana Societas, vel quivis alius, seu in Belgio Austriaco, seu in ditionibus, quæ, uti dictum est, tempore Caroli II, Regis quondam Catholici, sub Hispana Dominatione erant, existens, huic in perpetuum stabilitæ normæ directe et indirecte unquam contraveniat; duabus tantum navibus exceptis quæ nonnisi unica adhuc vice ex Ostendano portu cursum

suum in Indias Orientales dirigere, et inde Ostendam mercibus onustæ, revertere, ibidemque pro lubitu asportatas ex Indiis merces venales exponere poterunt. Et sua Regia Majestas Magnæ Britanniæ, Celsique ac Potentes Status Generales Fœderati Belgii sua quoque ex parte promittunt, seque obstringunt, quod nulla interposita mora super commercio et modo vectigalium, vulgo *tarif* nuncupato, novum Tractatum in quantum ad Belgium Austriacum attinet, ad mentem art. 26. Tractatus, cui a limitibus nomen inditum fuit vulgo *Barrière*, cum Sua Cæsarea Majestate inire velint. Quem quidem in finem nominandi statim erunt a Partibus contrahentibus commissarii, qui intra spatium duorum mensium, a die subscripti Tractatus computandorum, Antverpiæ sese congregare, ac tum super iis quæ plenariam executionem ante memorati Tractatus, cui à limitibus nomen inditum, quique Antverpiæ, die 6 Novembris, anno 1713, conclusus fuit, tum conventionis posterioris Hagæ Comitum, die 11—22 Decembris 1718, subscriptæ concernunt, convenire., tum vero speciatim novum, uti dictum est, super commercio et modo vectigalium, in quantum ad Belgium Austriacum attinet, Tractatum ad mentem antememorati Articuli 26 inire debebunt : conventumque insuper ac solemni stipulatione cautum est, quod cuncta ea, quæ commissariis Antverpiæ congregandis demandare e re visum fuit, quam citissime fieri poterit, ex æquo et bono ad finem penitus perducenda sint, ita quidem, ut non tardius, quam ad summum intra duorum annorum spatium ultima operi manus admovenda veniat. (1)

VII.

1732 (20 Februari). *Het tractaat van 's Gravenhage, dat voorgemelde schikkingen bevestigt, voegt er, aangaande de twee schepen, de volgende bij :*	1732 (20 Février). *Le traité de La Haye, qui confirme les dispositions précédentes, ajoute, au sujet des deux navires, la clause suivante :*

Duæ hæ naves in Indias orientales navigaturæ, ibidemque commercia exercituræ, sese abstinebunt ab omnibus locis, por-

(1) De fransche vertaling van dit bondsverdrag bevindt zich in de plakkaten van Brabant, deel VII, bl. 535.

tubus et oris quas Societas Indiæ Orientalis Magnæ Brittanniæ et respublica Fœderati Belgii in Indiis possident, et ab illis locis ubi commercio privativo actualiter fruuntur, neque dictis duabus navibus fas erit iter suum extendere ultra viginti novem menses a die 1 Octobris, anni 1732, computandos, solo casu naufragii excepto, antequam etiam modo dictæ duæ naves e portu Ostendano vela faciant nomina illarum ut et præfectorum seu capitaneorum simul etiam earum magnitudines Magnæ Brittaniæ et Reipublicæ Fœderati Belgii declarandæ erunt, ipsisque nomine Regiæ Suæ Magnæ Britanniæ Majestatis et Celsorum ac Potentium Ordinum Generalium Fœderati Belgii intra tres septimanas a die subscriptionis Tractatus numeratas litteræ dabuntur, injungentes ut a subditis, tum Magnæ Britanniæ tum Fœderati Belgii ubicumque locorum degentibus, non tantum vis ulla navibus hisce fiat, sed potius üsdem casu quo vi tempestatis, vel alia necessitate ad loca a dictis Societatibus possessa appellere cogantur, illis omnia officia præstentur quæ amicis gentibus exhiberi consuetum est.

VIII.

1732 (23 Februari). *Brief rakende de afschaffing des handels der Maatschappij in Oost-Indië.*	1732 (23 Février). *Lettre concernant l'abolition du commerce de la Compagnie aux Indes orientales.*

L'Empereur et Roy.

A nos amez et féaux, les directeurs du comité secret de la Compagnie des Indes orientales de nos Pais-Bas :

Comme le départ des deux derniers vaisseaux de votre Compagnie doit mettre fin au commerce qu'elle a fait, depuis quelques années, aux Indes orientales, suivant les ordres que par Madame l'Archiduchesse, Gouvernante-générale des Païs-Bas, notre sérénissime sœur, vous ont été notifiez, nous avons réfléchi qu'il seroit d'un préjudice trop considérable aux intéressés, si elle deut être entièrement abolie avant le retour

des dits vaisseaux, tant à cause que les descomptes de la Compagnie ne pourroient être clos jusques à ce que tous les effets ne fussent vendus, et le contingent de chaque intéressé liquidé; que pour la raison que personne ne seroit autorisé à la direction, soin des afaires et distribution du dit contingent, et que, pour y parvenir, il seroit nécessaire de déclarer nos intentions royales à l'égard des factories, établies par notre gouvernement sur la côte de Coromandel et cédées depuis à la Compagnie, de même qu'à l'égard de celles qu'elle a établies sur celle de Bengale, vu que par les articles 97 et 98 de notre octroy, il est déclaré que la Compagnie venant à finir, la souveraineté des factories susdites nous resteroit, à condition de la dédommager de tous les frais faits pour l'aquisition et mélioration des factories et possessions susmentionnées. Voulant de notre part exécuter religieusement ce qui est porté par les dits articles, et faciliter la juste liquidation de tous les frais qui seroit difficile à terminer, si nous n'entrions pas en possession des factories : A ces causes, nous avons résolu de réserver les dites factories et possessions à notre souveraineté et domaine pour en disposer à l'avenir de la manière que nous jugerons convenir. Mais comme il nous seroit trop difficile dans cette proximité du départ des deux vaisseaux susdits, de pourvoir à l'entretien des officiers et personnes qui doivent les gouverner et administrer, et à la deffense des familles qu'y sont établies, nous avons délibéré de donner des patentes en blanc, afin que par icelles ceux qui sont actuellement employez soient autorisez à prendre posession, gouverner et administrer les factories susdites, en notre nom impérial provisionnellement, et jusques à nouvel ordre, avec les mêmes gages et appointemens dont ils ont jouïs jusques à présent, au moien de quoi ils arboreront notre pavillon impérial, et quitteront celui de la Compagnie des endroits et postes où il a été exposé. Et afin que le tout soit exécuté dans le meilleur ordre, et sans aucune confusion, nous avons délibéré que notre sérénissime sœur, Madame l'Archiduchesse Gouvernante-générale de nos Païs-Bas Autrichiens, usant de la faculté et plein pouvoir qu'à cet effet nous lui attribuons, fasse dépêcher les instructions qu'on croira convenables pour la bonne administration et gouvernement des factories et possessions susmentionnées, et pour la formation exacte de l'inventaire de tout ce qui se trouve et apartient aux dites factories, de même que pour la liquidation des frais faits par la Com-

pagnie pour les aquérir et mettre en bon état : étant persuadé que votre zèle pour notre service n'obmettra rien de ce qui doit nous les assurer, et les conserver dans l'état où elles se trouveront à l'arrivée des derniers vaisseaux, nous espérons que vous ferez en sorte que les officiers qui s'y trouvent actuellement y resteront, et que des deniers de la Compagnie il sera pourvu à leur subsistance et entretien provisionnel, car comme il ne nous sera pas possible d'expédier vers eux, jusques à la nouvelle saison, il ne seroit pas équitable de les laisser dans la disette, et risquer qu'ils dussent abandonner les factories pour manque de ce qui leur seroit nécessaire. Or notre intention étant de rembourser la Compagnie de tous les frais et dépenses que pour cette raison nous lui occasionnerons, nous vous promettons que lorsqu'on fera la liquidation par les deux personnes à députer de notre part, et deux de la vôtre, de la valeur des posessions et factories de Bengale et Coromandel, que nous réservons à notre souveraineté, pour être bonifiée aux intéressés de la Compagnie, nous leur ferons passer en comptes tous les frais et dépenses susdites pour les en rembourser, ainsi que de justice et leur faire connoitre que nous ne négligeons rien de ce qui peut prévenir les préjudices qu'ils pourroient ressentir par une aliénation prématurée des dites posessions et factories et avant une juste liquidation.

Donné à Vienne, le 23 de Feuvrier de l'an 1732.

Signé : CHARLES.

Plus bas :

Contresigné : Raymond C. de Vilana Perlas.

(Wordt voortgezet.)

---

3 De privilegiën aan de graveurs Hieronymus Wiericx en Jan-Baptist Barbé geschonken.

Ter stedelijke Archieven van Antwerpen bewaart men de volgende oorkonden nopens de privilegiën, in de XVIIe eeuw aan de vermaarde Antwerpsche graveurs Hieronymus Wiericx en Jan-Baptist Barbé geschonken, voor het graveeren van eenige werken der grootste meesters der Vlaamsche School. Tusschen de kunstenaars die hiertoe voor het Magistraat verschenen, vinden wij, onder anderen de schilders Pieter-Pauwel Rubens, Geeraard Zegers, Theodorus Rombouts, Willem van Haecht, Pieter Backereel, en de graveurs Pauwel du Pont (Pontius), Lucas Vosterman, Jan van Merlen en Willem Collaert.

3 Les priviléges accordés aux graveurs Jérôme Wiericx et Jean-Baptiste Barbé.

Les Archives de la ville d'Anvers, renferment les documents suivants relatifs aux priviléges accordés, au XVIIe siècle, aux célèbres graveurs Anversois Jérôme Wiericx et Jean-Baptiste Barbé, pour la gravure de quelques unes des œuvres des plus grands maîtres de l'École Flamande. Parmi les artistes qui comparurent à ce sujet devant le Magistrat, nous trouvons, entre autres, les peintres Pierre-Paul Rubens, Gérard Zegers, Théodore Rombouts, Guillaume van Haecht, Pierre Backereel, et les graveurs Paul du Pont (Pontius), Luc Vosterman, Jean van Merlen et Guillaume Collaert.

Onse lieve ende wel beminde de Wethouderen onser stadt van Antwerpen.

By den Coninck.

Lieve ende wel beminde.

Wy seynden u hierinne besloten, die supplicatie in onsen Raede geordineert, in Brabant gepresenteert, van wegen Jan-

Baptista Barbé ende met hem gevueght onsen lieven ende getrouwen Raedt ende Procureur Generael van Brabant, ende mits den redenen daerinne begrepen, soo hebben Wy u gecommitteert ende geauthoriseert, committeren ende authoriseren by desen, om ten versuecke des voirs. suppliants oft synen procureur te verhoiren ende examineren, onder eedt, alsulcke persoonen ende getuygen als deselve suppliant oft synen procureur u noemen ende voor u sal willen produceren, op alsulcke pointen ende articulen als u byden selven suppliant oft synen procureur sullen worden gedesigneert, stellende ende redigerende oft doende stellen ende redigeren hunne depositien ende vercleren in gescrifte, soe dat behoirt, ende deselve depositien alsdan toegesloten seyndt in handen van onsen Secretaris, dese onderteeckent hebbende, geroepen, ierst ende voor al, de wederpartye inde voirs. supplicatie geruert oft hunnen procureur om de voirs. persoonen ende getuygen te sien ende hoiren eeden ende sweren, sonder des te wesen in gebreke, want onse geliefte sulcx is. Lieve ende wel beminde onse Heere Godt sy met u.

Gescreven binnen onser stadt van Bruessele, den XXIII^en^ Novembris 1634.

STEENHUYSE.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gecommitteert Joncker Pauwels van Halmale, Schepenen, ende Meester Phlips van Valkenissen, secretaris deser stadt, om te doen ende te besoigneren, naer inhout deser. Actum 9 December 1634.

E. FABRI.

Getuygenissen overhoort opden 22 January 1635 ende volgende dagen, voor Heer Jonker Pauwels van Halmale, Schepene, ende Meester Philips van Valckenissen, secretaris der stadt Antwerpen, inde saecke die Jan-Baptiste Barbé, met hem gevuecht den Heere Raedt ende Procureur-Generael van Brabant, rescribenten tegens Nicolaes Lauwers, *cum suis*, supplianten, inden Raede van Syne Majesteyt geordonneert in Brabant, ongedecideert hangende, hebbende, ingevolgens

de brieven van authorisatie vanden selven Rade, in date den 23 Novembris vanden voorleden jaere XVIc ende vierendertich, onderteeckent : STEENHUYSE, ende de commissie van myne Eerweerde Heeren Borgermeesteren ende Schepenen der selver stadt, opde selve brieven gestelt, in date den 9n Decembris 1634, onderteeckent : E. FABRI, eerst partyen rechtelyck daertoe gedaeght synde, volgens den relaese vanden deurweerder Guiliam Leys, hier mede gaende :

Lune, den 22en January 1635, coram Dominis P. Halmale, Scabino et Valkenisse, Secretario.

Is gecompareert Guillam van Haecht, schilder, oudt 38 jaeren, denwelken gedaegt synde ende in presentie van partyen, Joannes Cnobbaert en Alexander Voet, daertoe van gelyken gedaegt synde door N. Leys, deurweerdere vanden Raede van Brabant, gedaen den eedt ende gevraecht opden 131 articule vanden duplique, etc. van dat de priviliegie vercregen by Jan-Baptista Barbé behoirden gemainteneert te worden, ende niet overtreden byde suplianten, verclaert dat hy deponent deshalven syn verclaeren heeft gegeven opden 16 Juny 1633, voor notaris Breusegem, waervan den teneur van woorde te woorde is volgenden, ende naerdien den geheelen inhout derselver hem is voorgelesen geweest, heeft verclaert by syn bovenstaende attestatie te persisteren, hebbende dese syne depositie met syn gewoonlyk hanteeken onderteekent.

GUILLIAM VAN HAECHT.

Heere Pedro Paulo Rubbens, Riddere, secretaris vanden Secreten Raede van Syn Majesteyt, gedaegt, *ut supra*, geedt ende gevraecht op den inhout vanden 131 articule vande dupliquen verclaert ingevolgens vanden selven waerachtich te wesen dat in het naersnyden vande printen van Jan-Baptista Barbé, de supplianten syn privilegie hebben overtreden, ende int voors. privilegie behoirden gemanteneert te worden, nopende de vermelde attestatie gegeven byden voors. Heere deponent voor notaris Breusegem en sekere getuygen, opden 16 Juny 1633, waervan den teneur hier van woorde te woorde is volgende :

Die decima-sexta Junii 1633.

Compareerden Sieurs Geerardt Segers, Theodore Rombouts, Theodorus en Joannes Galle, Lucas Vorstermans, Paulus du Pont, Guillelmus van Haecht ende Theodorus Jan van Merlen, residerende binnen dese stadt, my notario bekent, alle professie maeckende van de const van schilderen ende plaetsnyden respective, ende hebben verclaert ende verclaeren midts desen, alsoo thender kennisse gecommen is, dat sieur Jehan-Baptista Barbé, oyck plaetsnyder van synen stiele, te Hove vercreghen heeft octroy, ten eynde niemanden, wie hy oock sy, de beelden by hem gesneden oft geinventeert ende gesneden, alnoch te snyden ofte geinventeert te snyden, noch oock die by synen schoonvader, wylen Sieur Jeronimus Wiericx, geinventeert oft gesneden syn en souden moghen contrefeyten oft naesnyden in deel noch int geheel, op de penen by tselve octroy gestatueert, etc. Ende alsoo dyen nyettegenstaende diversche persoonen van den voors. stiel van plaatsnyden hen vervoorderen dinventien des voors. Barbé naer te snyden, soo ist dat de voors. comparanten midts desen attesteren dattet, (onder correctie ,) convenieert ende behoort dattet voors. ende andere diergelycke octroyen puntuelyck worden achtervolcht ende tegens de contraventeurs ter executie gestelt, om te verhueden de groote schade ende prejuditie die d'impetranten derselver octroyen anderssints daerdore souden lyden, boven ende behalven dat de vermaerde ende loffelycke conste van plaetsnyden schandelyck ende teenemael onder den voet soude worden gebrocht, want de voors. naersnyders de geoctroyeerde inventien ende beelden slechtelyck contrefeyten ende met groote menichte onder de gemeynte, geestelyckheyt, (die weynich onderscheyt daer tusschen maecken), vercoopen tot seer vielen pryse als doende den meestendeel van henlieden daer beneffens noch andere negotie ofte neiringe, beroovende alsoo den inventeur ende impetrant van syne eere ende renommée ende vruchten van synen arbeyt ende inventie, waerdore goede ende vermaerde meesters souden naerlaten eenige stucken int licht te brengen, wt vreese dat die van coppisten ende brodders souden naergesneden worden, sonder dat de voors. coppisten hen eenichssints moghen fonderen met te segghen, dat sy moeten patroonen hebben om te leeren naersnyden; want daertoe patroonen genoech syn van differente goede oude meesters,

bequaemer om wtteleeren, al ist saecke dat se by den middel voorseyt nyet en interesseren de moderne meesters ende henne wercken. Ende want het redelyck is de waerheyt te getuygen, besundere des versocht synde, consenteerden de voors. attestanten hieraff by my notaris voorgenoempt, een ofte meer openbare instrumenten gemaect te worden. Aldus gedaen ende gepasseert tAntwerpen, ter presentien respective van Heer Jan de Montfort, Raidt ende generael van Syne Majesteyts munte herwaerts over, ende Jan van Hoecke, Gielis de Raes, Geerardt Verbruggen ende Pauwels Verhoeven *incolis testibus.*

Pietro Pauolo Rubens.
Gerardo Zegers.
Lucas Vorstermans.
Paulus du Pont.
Theodorus Rombouts.
Guielmo van Haecht.
Theodorus Jan van Meerlen.
Petrus de Breuseghem, notarius.

Die decima-sexta Junii 1633.

Compareerden Guillelmus Collart, Peeter Backereel ende Theodorus Jan van Merlen, alle professie maeckende van de const van schilderen ende plaetsnyden respective, woonende binnen dese stadt, my *notario* bekent, ende verclaerden ende attesteerden dat alhoewel het octroy geimpetreert by ofte van wegen sieur Jehan-Baptista Barbé, plaetsnyder, woonachtich binnen dese voors. stadt, ten eynde nyemanden anders de beelden by hem gesneden ofte te snyden, nochte oock die by wylen Hieronimus Wiericx, synen schoonvader, gesneden, en mach naersnyden ofte contrefeyten, ofte naergesneden ofte gecontrefeyt vercoopen binnen desen lande ende hertochdomme van Brabant, op de penen daerby gestatueert, ende dinsinuatie daeraf oock behoorlyck is gedaen geweest, daer eenige syn vanden voors. stiel soo temerair dat des nyettegenstaende sy hen nyet en vermyden alle deselve platen naer te snyden, jae doen naersnyden door leerjongers ende diergelycke, waerdore den voors. Barbé nyet alleenlyck en worden benomen de vruchten van synen arbeyt, maer oock syne eere ende reputatie, ende dat eenige vande selve naersnyders hen, onlancx

geleden, van wege den voors. Barbé, vindende gecalengiert ende geexecuteert hebben by monopolie soecken te trecken ende vercrygen, eenich verclaren vande voors. attestanten te weten, dat tselve plaetsnyden soude wesen eene vrye conste ende oversulcx dat men tselve naersnyden nyet en vermochte te verbieden, welck verclaeren de voors. attestanten hebben geweygert te gheven, consenterende de voors. attestanten hieraff by my notaris voorgenoemd, een ofte meer openbare instrumenten gemaect te worden. Aldus gedaen ende gepasseert tAntwerpen, ter presentien respective van Pauwels Verhoeven, Ambrosius Sebille ende Cornelius Ghyssen, *incolarum testium.*

GUIL. COLLAERT.
PEETER BACKEREEL.
THEODORUS JAN VAN MEERLEN.
PETRUS DE BREUSEGHEM, notarius.

Abraham van Merlen, plaetsnyder, verclaert ende attesteert dat hy hem gheen partye gemaeckt en heeft noch en sal maecken inde saecke voors. tegens den voors. sieur Anthonis Barbé. *Actum Antverpiæ*, ter presentien van Franchois de Caluwe ende Franchois de Medicis, *incolis testibus.*

PETRUS DE BREUSEGHEM, notarius.

Verclaert den voors. Heere deponent, naer dat hem den geheelen inhout der selver is voorgelesen gewesen, alles waerachtich te wesen ende oversulckx daerby te persisteren.

Gevraecht opden 55 en 82 articule vande contrarie naerdere feyten ende defentien overgegeven, etc., verclaert in conformeteyt vande selve waerachtich te wesen, dat hy, deponent, niet alleen en heeft gehadt verscheyden octroyen, verbiedende niet naer te maecken eenige schilderyen van syns Heere deponents inventien, maer daerenboven ook verscheyde octroyen van niet naer te snyden de plaeten die hy int lichte heeft gebrocht ende bekosticht, niet twyffelende ofte de andere persoonen, inden selve 55 articule vermelt, van gelyken octroyen en syn voorsien, daerby vuegende den voors. Heere deponent, alsoo hy genootsaekt is geweest, om gelyke saeke int rechte te be-

treken tot Parys, sommige plaetsnyders, die welke eenige van syne inventien hadden gecopieert, tegens het privilegie, hem Heere deponent desaengaende by Syn Majesteyt van Vrankryk verleent, dat de voors. overtreders, van syn privilegien, int vervolg vande voors. saeke alle deselve redenen hebben geallegeert als nu jegenwoordich is doende de partye van Jan-Baptista Barbé, ende syn by vonnisse gecondemneert geweest ende ook inde costen vande selve proceduren, hebbende de rechters aldaer de sententie int druck laeten vuytgaen, opdat door heel Vrankryk daervan kennisse en wete soude wesen, *et habita lectura perstitit et signavit.*

Pietro Pauolo Rubens.

Peeter Lanckvelt, verlichter, oudt 26 jaeren, gedaegt, geedt ende gevraecht opden inhoudt vanden 44 articule, vande contrarie naerdere feyten, overgegeven van wegen Jan-Baptista Barbé, tegens Niclaes Lauwers, *cum suis*, en gevraecht ofte het waerachtich is dat eenige vande supplianten, geene plaetsnyders synde, dan wel het ampt van boeckvercooper, silversmit en lintwerker doende oft gedaen hebbende eenich ander ambacht, hun vervoorderen jongers te houden op camers ofte solders, doende door deselve de plaeten conterfeyten, den eenen voor den simpelen cost ende den anderen voor den salaris, verclaert seer wel te weten dat verscheyde persoonen geene plaetsnyders synde hun het voorverhaelde onderwinden inde maniere voors. tot groote schaede van hem deponent ende andere van synen stil.

Gevraecht opden 45 en 46 articulen vande voors. contrarie naerdere feyten, syne kennelykheyt van dat naer datum vande insinuatie ende verbot aende supplianten gedaen van niet meer naer te snyden, de plaeten van Jan-Baptista Barbé, deselve plaeten des niettegenstaende souden wesen gecopiert ende naergesneden, verclaert het selve waerachtich te wesen ende gesien te hebben eenige printen sonder naeme, dewelke gesneden waeren naer datum vande insinuatie ende verboth, wesende, etc., *et signavit.*

Peeter van Lanckvelt.

Martis 23ª Januarii 1635, *coram iisdem commissariis*, is gecompareert Meester Geerard Segers, schilder ende entretenido van Syne Majesteyt, oudt 42 jaeren, gedaeght, geeedt ende gevraecht opden inhoudt vanden 44 articule vande contrarie naerdere feyten, overgegeven van wegen Jan-Baptista Barbé, tegens Nicolaes Lauwers, *cum suis* ofte het waerachtich is dat eenige vande supplianten geene plaetsnyders synde dan wel boeckvercoopers, ende gevraecht opden 131 articule vande duplique van dat de supplianten souden hebben overtreden het privilegie gegunt aen Jan-Baptista Barbé, die int selve behoirden te worden gemainteneert, verclaert hem deshalven te gedraegen tot syn verclaeren desaengaende gedaen met Guilliam van Haecht ende andere, opden 16 Juny 1633, voor notaris Breusegem ende sekere getuygen, waervan den geheelen inhout van woorde te woorde hier voorens staet geinserreert in de depositie vanden voors. Guilliam van Haecht, ende naer dat deselve hem is voor gelesen is geweest, heeft verclaert, alles waerachtich te wesen, ende oversulckx daerby gepersisteert.

Gevraecht opden 55 en 82 articule vande contrarie naerdere feyten, verclaert, in conformiteyt vanden selven, waerachtich te syn dat hy deponent octroy heeft verbiedende naer te snyden de plaeten die hy int licht heeft gebrocht ende bekosticht, alhoewel hy deponent, geen plaetsnyder en is, *et habita lectura perstitit et signavit.*

Gerardo Zegers.

Lucas Voestermans, plaetsnyder, 40 jaeren, gedaegt, geedt ende gevraecht opden 86 articule duplicæ, verclaert, ingevolgens den selven, te syn toegelaten aen geprivilegeerde plaetsnyders alle sorten van contrefeytsels ende teekeninge naer te snyden, als sy sulckx niet en doen in prejudicie vande gene die daeraff hebben eenich particulier privilegie prohibitif.

Ende gevraecht opden 147 articule, verclaert niet desaengaende te weten getuygen.

Gevraecht opden 54 articule, vande contrarie naerdere feyten, verclaert waerachtich te wesen, gelyk aldaer wordt geposeert, dat hy deponent, in syn particulier, verscheyden plaeten heeft gesneden ende laeten vuytgaen (voor dewelke hy privilegie prohibitif heeft vercregen, van niet naer te druken) waervan de inventie van schilderye ofte teekeninge was van andere

verscheyde meesters, soo italiaensche als nederlantsche, dewelke hy, deponent, tot syn grooten koste ende moeyte eerst int licht brengt.

Gevraecht opden 71 articule vande selve contrarie feyten, verclaert waerachtich te wesen alsdat Hans Wittdoek, den jongen, door syn vader by hem deponent is bestet geweest voor den tyt van drye jaeren, omme de konste van plaetsnyder te leeren, ende den tyt maer halff volbrocht synde, dat syn vader hem vanden deponent genomen heeft ende eerst bestet tot Cornelis Schut, schildere, ende daer naer tot Heer Rubbens, verclaerende seer wel te weten, dat de voors. Hans Witdoeck, syne plaeten heeft naergesneden, die noch daegelykx binnen Antwerpen, soo op de Borse als in syn eygen huys, vercocht worden, thoonende tot naerdere bewys, het contract metten vader vanden voors. Witdoek aengegaen.

Gevraecht op den 81 articule, alsoo denselven is van gelyken inhout als den 54 articule, verclaert hem deshalven tot syne deposie gedaen, opden selven articule daertoe te gedraegen,

Gevraecht op den 85 articule, verclaert, gelyk daer by wordt geposeert, dat men seer lichtelyk kan vuytscrabben, vuytte printen, de naemen vande meesters die deselve hebben laeten vuytgaen.

Gevraecht op den 86 articule, segt hem te gedraegen totte kennisse die de Heeren Commissarissen ende gedeputeerde, over sulckdanige misbruyken hebben genomen, *et habita lectura, perstitit et signavit.*

Lucas Vostermans.

Comparuit den Eerweerden Pater Maximeliaenus Habeck, priester der societeyt Jesu, oudt 55 jaeren, ende gevraecht syne kennelykheyt op den 139 en 140 articule vande duplique, dat van het belt vanden H. pater Ignatius Loyola, aldaer geruert, over de 40 jaeren in plaete gesneden door Carle de Mallery, den voors. Mallery noyt meester en soude syn geweest, maer het selve datelyk soude hebben gelevert aende paters societatis, naervoorgaende consent vanden Eerweerden pater Prepositus, om syn getuygenisse te mogen geven, heeft verclaert, *in verbo sacerdotis manu pectori admota*, dat alsoo lange hem Heer deponent gedachtich is, hy heeft gehouden

dat de plaete van hetselve beldt, over de 40 jaeren, is ingekocht geweest vande paters vande societeyt, binnen Antwerpen, ende naementlyk by pater Joannes Oranus, alsdoen rector.

Verclaerende ingevolgens den 140 articule waerachtich te syn, dat hy, Heer deponent, aen Jan-Baptista Barbé, daervan een beldt heeft gegeven, ende instantelyk versocht dat hy daeraff eene nieuwe plaete soude snyden, omdat hetselve best den H. pater Ignatius was gelykende, volgens het verclaeren gedaen in jaer 1597, tot Doornik in de congregatie provinciael, by eenige paters inden selven articule vermelt, die metten voors. H. pater Ignatius tot Roomen hadden geleeft, daerby vuegende ingevolgens den 141 articule, dat alsoo den voors. Barbé aenden Heere deponent brochte den eersten druke, iet vande inscriptie heeft doen vuytslaen ende geordonneert te stellen alsulken vier linien van naemen vande voors. paters, gelyk genochsaem inde voors. belden is te sien, wesende, etc. *Ita testor.*

Maximilianus van Habbeke.

Societatis Jesu.

Pater Joannes Salebeen, coadjuteur vande compaignie der societeyt Jesu, binnen Antwerpen, 41 jaeren, naer voorgaende consent, etc. gevraecht opden 47 articule vande dupliquen, vandat het plaetken van sinte pater Ignatius inde wildernisse, ende van pater Xaverius, al stervende, soude syn gesneden by Jan-Baptista Barbé, ten versueke vande Eerweerde paters societatis, ende syn vuytgegeven inde leste congregatie, gehouden binnen Antwerpen, in April en Mayo lestleden, verclaerdt opden eedt, in handen van ons Commissarissen gedaen den geheelen inhout waerachtich te wesen, daertoe vuegende, ingevolgens den 48 articule duplice, hem deponent noch wel indachtich te syn dat de paters metten druk vande voors. plaete soo haestich waeren, dat soo saene die waeren gedrukt, moesten by Jan-Baptiste Barbé overgelevert worden, soodat se voorden meestendeel noch niet drooch en waeren, verclaerende alsdoen, tot het vervoorderen vanden selven plaete ende drucken, van wegen syne oversten gecommitteert geweest te syn.

Joannes Saleeben *(sic).*

Opden 30 January 1635, comparuit Heer en Meester Robrecht van Loon, advocaet (1), alhier, oudt 46 jaeren, gedaecht ende gevraecht opden inhout vanden 45 articule vande duplique, etc., verclaert, ingevolgens vanden selven, daegelykx binnen de stadt van geobserveert te syn, dat winkeliers, die administratie committeren aen hunnen huysvrouwen, susters, nichten en soo voorts, moeten verantwoorden over allen t'gene sy, van hunnen wegen, verhandelende syn, om redene dat het feyt van huysvrouwe, susters, nichten ende andere domestiquen, alsoo innegestelt, wordt gehouden voor het feyt vande selve winkeliers ende committenten, het welk in pratyque binnen Antwerpen notoir is, ende met verscheyden vonnisse geconfirmeert.

R. van Loon.
1635.

Jonker Melchior de Villegas, advocaet (2) alhier, oudt 48 jaeren, gedaecht ende gevraecht, *ut supra*, opden 45 articule vande duplique, verclaert, *per totum ut supra.*

M. de Villegas.

Heer ende Meester Egidius Mertens, oudt.... jaeren, advocaet (3), gevraecht en geedt, *ut supra declarat* opden 45 articule vande voors. duplique, *ut supra.*

Æg. Mertens.
1635.

Is elck aengetaxeert 24 stuyvers.

Eodem die, coram iisdem, heeft verclaert den deurweerder Leys, hoe dat hy, ten versueke vanden voors. Jan-Baptista Barbé, heeft gedaegt ende herdaegt diversche persoonen, ende waervan

(1) Op den kant van het blad : Gepractiseert over de 20 jaeren.
(2) » Gepractiseert over de 25 jaeren.
(3) » Gepractiseert over de 8 jaeren.

eenige niet en hebben gecompareert, ende die gecompareert hebben als een genaempt Hans Campioen ende N. Loemans, ende byde voors. Commissarissen gemaent synde om hunnen eedt te doen, alleer te deponeren hetselve hebben geweygert, seggende den eenen niet te willen zweiren, voor ende alleer hem voorgelesen soude wesen, hetgene waerop hy soude worden gevraecht, ende den anderen, dat, by alsoo verre hy eerst eedt dede, dat men hem sulckx soude mogen voorhouden dat hy syn selven misschien soude mogen beclappen, ende diergelyke meer andere proposten, beyde oversulckx vertrocken syn sonder te getuygen.

Heer Villegas verclaert ingevolgens vanden selven, alhier binnen dese stadt notoire costume te syn en te wesen onderhouden, dat alle winkeliers, die de administratie van hunnen winkel committeren aen hunne huysvrouwe, susters, nichten en soo voorts, moeten verantwoorden voor allen tgene de voors. persoonen, van hunnen wegen syn verhandelenden.

Martens, gevraecht, verclaert gedurende den tyt van 8 jaeren hy alhier als advocaet heeft gepractiseert, altyt geweten te hebben onderhouden voor eene notoire costume binnen deser stadt, dat alle winkeliers, die het bewindt van hunnen winkel committeren aen hunnen huysvrouwen, susters, nichten, ende soo voorts, moeten inne staen ende verantwoorden voor allen t'gene byde voorverhaelde persoonen van hunnen wegen wordt verhandelt, gelyk byden voors. 45 articule van duplique wordt geposeert.

Aenden Raede van Brabant, 31 *January* 1635.

Eerweerde, edele, seer wyse, voorsinnige Heeren,

Ingevolgens U. E. brieven van authorisatie aen ons gesonden,

omme te overhoiren alsulken getuygen als van wegen Jan-Baptista Barbé, ende met hem gevuecht den Heere Raedt en procureur-generael van Brabant, alhier souden worden geproduceert, hebben wy gecommitteert Jonker Pauwels van Halmale, onsen medeschepen, en Meester Philips van Valkenisse, secretaris deser stadt, UE de getuygenisse vande geproduceerde persoonen by de voors. Commissarissen overhoirt ende in behoirlyke forme gedepescheert, midts desen overseynden, omme partyen justicie te administreren, soo U. E. naer gelegentheyt van saeke bevinden sullen te behoiren, blyvende altyt Eerweerde, edele, seer wyse, voorsinnige Heeren.

U. E. seer dienstwilligen.

EINDE VAN HET 4de DEEL. — FIN DU 4me VOLUME.

